

ZAKŁAD SŁUŻBY PREWENCYJNEJ

157 a

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Grzegorz Perz • Leszek Dyduch

WYBRANE AKTY PRAWNE
DO REALIZACJI ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH
W ZAKRESIE SŁUŻBY PREWENCYJNEJ POLICJI
CZEŚĆ I

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2017

Stan prawny na luty 2017 r.
Wydanie II zmienione, uzupełnione

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 15 egz.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.	7
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji	11
Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń	50
Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	72
Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich	83
Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.....	104
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny.....	110
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego	150
Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. prawo o ruchu drogowym	158
Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	215
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii	219
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	249
Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym	256
Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych	269
Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej	289
Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach	317
Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach	339
Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych	346

WSTĘP

Trzecie wydanie przedmiotowego materiału dydaktycznego zwiera kompilację wybranych aktów prawnych niezbędnych lub pomocnych do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej na policyjnych szkoleniach i kursach. Są to kompletne akty prawne (w tym ich ujednolicone teksty) i wyciągi przepisów z niektórych aktów prawnych jak np.: Konstytucja RP, obowiązujące kodeksy, ustawy, rozporządzenia, zarządzenia i wytyczne Komendanta Głównego Policji, regulujące wykonywanie zadań służby prewencyjnej. W tekstach lub fragmentach aktów prawnych autorzy dodali obok identyfikacji Dzienników Ustaw lub Urzędowych określenia w postaci wpisu „wyciąg” lub „tekst ujednolicony”, które oznaczają, że teksty te posiadają charakter roboczy (zalecanej pomocy dydaktycznej), zostały opracowane na podstawie tekstów opublikowanych we wskazanych Dziennikach Ustaw lub Dziennikach Urzędowych Komendanta Głównego Policji i nie posiadają mocy upoważniającej do oficjalnego zastępowania tych dzienników. Należy również zaznaczyć, że ujednolicony tekst aktu prawnego obejmuje jego opublikowaną wersję jednolitą lub pierwotną wraz ze zmianami wprowadzonymi odrębnymi opublikowanymi (w Dziennikach Ustaw lub Dziennikach Urzędowych Komendy Głównej Policji) aktami prawnymi, stanowiąc w celach roboczych swoisty „substytut” nie występującego jednolitego tekstu.

Opracowanie niniejsze jest adresowane do dydaktyków policyjnych i posiada charakter pomocy dydaktycznej do prowadzenia zajęć w zakresie służby prewencyjnej, będąc jednocześnie źródłem doskonalenia warsztatu pracy. Może też stanowić cenny materiał dydaktyczny dla pozostałych policjantów, szczególnie słuchaczy policyjnych szkoleń i kursów oraz policjantów pełniących codzienną służbę, którzy dążą do poszerzenia swojej wiedzy oraz umiejętności zawodowych.

Analiza praktyki pracy policyjnej pozwala stwierdzić, że brak wiedzy i umiejętności policjantów w zakresie stosowania przepisów prawnych i pracy z aktem prawnym pogarsza ich prawne bezpieczeństwo, a także wywiera negatywny wpływ na kształtowanie społecznego wizerunku Policji.

Wychodząc naprzeciw potrzebom pogłębiania wiedzy oraz kształtowania umiejętności stosowania przepisów prawnych przez policjantów, autorzy niniejszego opracowania, stosując kryterium treści obowiązujących programów nauczania policyjnych szkoleń i kursów dokonali wyboru aktów i przepisów prawnych niezbędnych do prowadzenia zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej z tematów przedstawionych w zamieszczonej poniżej tabeli.

ZAKRES WYKORZYSTANIA AKTU PRAWNEGO		
Lp.	Temat zajęć programowych	Ewentualne uwagi
1.	Prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta	
2.	Udzielanie informacji przedstawicielom środków masowego przekazu	
3.	Posługiwanie się środkami łączności radiowej	
4.	Legitymowanie osób	
5.	Przygotowanie do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego	
6.	Przygotowanie do użycia lub wykorzystania broni palnej	
7.	Kontrola osobista	
8.	Zatrzymanie osoby	
9.	Przeprowadzanie interwencji oraz postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu lub środka działającego podobnie	
10.	Pełnienie służby patrolowej	
11.	Pełnienie służby konwojowej	
12.	Pełnienie służby na drogach	
13.	Pełnienie służby ochronnej w PDOZ	
14.	Regulaminowe zachowanie się policjantów	
15.	Ceremoniał policyjny	

16.	Musztra indywidualna i zespołowa policjantów	
17.	Postępowanie policjanta w sytuacjach kryzysowych	
18.	Patologia społeczna – przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym	
19.	Postępowanie policjanta wobec nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji	
20.	Praca dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji	
21.	Praca dzielnicowego jednostki organizacyjnej Policji	
22.	Nadzór i kontrola służby prewencyjnej	

Do każdego z przedstawionych aktów prawnych lub wyciągów ich przepisów została dołączona wskazówka określająca przedmiotowy ich zakres przydatności poprzez podanie numerów tematów zawartych w wyżej przedstawionej tabeli.

Rozwiązanie takie powinno ułatwić posługiwanie się kompilacją w czasie zajęć dydaktycznych dotyczących realizacji tematów wskazanych w ww. tabeli, pozwalając jednocześnie na doskonalenie umiejętności pracy z aktem prawnym oraz stosowania przepisów prawnych.

Wyboru aktów prawnych dokonano zgodnie z ich opublikowanym stanem na dzień 31 lipca 2016 r.

Autorzy

**KONSTYTUCJA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

(Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.)

(wyciąg)

**Rozdział I
RZECZPOSPOLITA**

Art. 1.

Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.

Art. 2.

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 3.

Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.

Art. 4.

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

Art. 5.

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6.

1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.
2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Art. 7.

Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Art. 8.

1. Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej.

Art. 9.

Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego. (...)

**Rozdział II
WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA**

Zasady ogólne

Art. 30.

Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.

Art. 31.

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.
3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 32.

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Art. 33.

1. Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.
2. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.

Art. 34.

1. Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.
2. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie.

Art. 35.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.
2. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Art. 36.

Podczas pobytu za granicą obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 37.

1. Kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji.
2. Wyjątki od tej zasady, odnoszące się do cudzoziemców, określa ustawa.

Wolności i prawa osobiste

Art. 38.

Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia.

Art. 39.

Nikt nie może być poddany eksperymentom naukowym, w tym medycznym, bez dobrowolnie wyrażonej zgody.

Art. 40.

Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.

Art. 41.

1. Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.
2. Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.
3. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.
4. Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.
5. Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.

Art. 42.

1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.
2. Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.

Art. 43.

Zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości nie podlegają przedawnieniu.

Art. 44.

Bieg przedawnienia w stosunku do przestępstw, nie ściganych z przyczyn politycznych, popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych lub na ich zlecenie, ulega zawieszeniu do czasu ustania tych przyczyn.

Art. 45.

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.
2. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłoszany jest publicznie.

Art. 46.

Przypadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 47.

Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

Art. 48.

1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.
2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 49.

Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 50.

Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 51.

1. Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.
2. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym.
3. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.
4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.
5. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

Art. 52.

1. Każdemu zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.
2. Każdy może swobodnie opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Wolności, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą podlegać ograniczeniom określonym w ustawie.
4. Obywatela polskiego nie można wydalic z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.
5. Osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą, może osiedlic się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na stałe.

Art. 53.

1. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.
2. Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.
3. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Przepis art. 48 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

4. Religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.
5. Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób.
6. Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.
7. Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Art. 54.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Art. 55.

1. Ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.
2. Ekstradycja obywatela polskiego może być dokonana na wniosek innego państwa lub sądowego organu międzynarodowego, jeżeli możliwość taka wynika z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, pod warunkiem że czyn objęty wnioskiem o ekstradycję:
 - 1) został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz
 - 2) stanowił przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej lub stanowiłby przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej w razie popełnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno w czasie jego popełnienia, jak i w chwili złożenia wniosku.
3. Nie wymaga spełnienia warunków określonych w ust. 2 pkt 1 i 2 ekstradycja mająca nastąpić na wniosek sądowego organu międzynarodowego powołanego na podstawie ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej, w związku z objętą jurysdykcją tego organu zbrodnią ludobójstwa, zbrodnią przeciwko ludzkości, zbrodnią wojenną lub zbrodnią agresji.
4. Ekstradycja jest zakazana, jeżeli dotyczy osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela.
5. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd.

Art. 56.

1. Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.
2. Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi. (...)

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy Konstytucji RP zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 4–12, 17–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 6 kwietnia 1990 r.

o Policji

(Dz. U. z 2016 r., poz. 1782, z późn. zm.)

(wyciąg)

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.
- 1a. Nazwa „Policja” przysługuje wyłącznie formacji, o której mowa w ust. 1.
2. Do podstawowych zadań Policji należą:
 - 1) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
 - 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
 - 3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
 - 3a) prowadzenie działań kontrterrorystycznych w rozumieniu ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. poz. 904);
 - 4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
 - 5) nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;
 - 6) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;
 - 7) współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
 - 8) gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;
 - 9) (uchylony)
 - 10) prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA).
 - 11) (uchylony)
3. Policja realizuje także zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

Art. 2.

W zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe.

Art. 3.

Wojewoda oraz wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub starosta sprawujący władzę administracji ogólnej oraz organy gminy, powiatu i samorządu województwa wykonują zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego na zasadach określonych w ustawach.

Rozdział 2 Organizacja Policji

Art. 4.

1. Policja składa się z następujących rodzajów służb: kryminalnej, śledczej, prewencyjnej oraz wspomagającej działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym.
2. W skład Policji wchodzi policja sądowa. Szczegółowy zakres zadań i zasady organizacji policji sądowej określa, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw sprawiedliwości.
3. W skład Policji wchodzi również:

- 1) Wyższa Szkoła Policji, ośrodki szkolenia i szkoły policyjne;
 - 2) wyodrębnione oddziały prewencji i pododdziały antyterrorystyczne;
 - 3) instytuty badawcze.
- 3a. Organizację i zakres działania Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie jako szkoły wyższej oraz tryb wyznaczania i odwoływania rektora oraz wyznaczania, wyboru i odwoływania prorektorów reguluje ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.).
 - 3b. Organizację i zakres działania instytutów badawczych, o których mowa w ust. 3 pkt 3, oraz tryb powoływania i odwoływania dyrektorów tych instytutów oraz ich zastępców reguluje ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. Nr 96, poz. 618, z późn. zm.).
4. Komendant Główny Policji, za zgodą ministra właściwego do spraw wewnętrznych, może powoływać, w uzasadnionych przypadkach, inne niż wymienione w ust. 1 rodzaje służb, określając ich właściwość terytorialną, organizację i zakres działania.

Art. 4a. (uchylony)

Art. 5.

1. Centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, jest Komendant Główny Policji, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
2. Komendant Główny Policji jest przełożonym wszystkich funkcjonariuszy Policji, zwanych dalej „policjantami”.
3. Komendanta Głównego Policji powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
4. Zastępców Komendanta Głównego Policji, w tym I Zastępcę, powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji.
5. W razie zwolnienia stanowiska Komendanta Głównego Policji, minister właściwy do spraw wewnętrznych, do czasu powołania nowego komendanta, powierza pełnienie obowiązków Komendanta Głównego Policji, na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, jednemu z jego zastępców.
6. W razie czasowej niemożności sprawowania funkcji przez Komendanta Głównego Policji, minister właściwy do spraw wewnętrznych, do czasu ustania przeszkody w sprawowaniu tej funkcji przez dotychczasowego komendanta, jednak na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, powierza pełnienie obowiązków Komendanta Głównego Policji jednemu z jego zastępców.

Art. 5a.

1. Centralne Biuro Śledcze Policji, zwane dalej „CBŚP”, jest jednostką organizacyjną Policji służby śledczej realizującą na obszarze całego kraju zadania w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i zwalczania przestępczości zorganizowanej.
2. Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, zwany dalej „Komendantem CBŚP”, jest organem Policji podległym Komendantowi Głównemu Policji, kieruje CBŚP i jest przełożonym policjantów CBŚP.
3. Siedzibą Komendanta CBŚP jest miasto stołeczne Warszawa.
4. Komendanta CBŚP powołuje, spośród oficerów Policji, i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych na wniosek Komendanta Głównego Policji.
5. Zastępców Komendanta CBŚP powołuje, spośród oficerów Policji, i odwołuje Komendant Główny Policji na wniosek Komendanta CBŚP.
6. W razie zwolnienia stanowiska Komendanta CBŚP Komendant Główny Policji, do czasu powołania nowego komendanta, powierza pełnienie obowiązków Komendanta CBŚP, na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, jednemu z jego zastępców lub wyznaczonemu oficerowi Policji.
7. W celu realizacji zadań określonych w ust. 1 Komendant CBŚP współdziała z innymi jednostkami organizacyjnymi Policji oraz właściwymi organami i instytucjami, w tym innych państw.

Art. 6.

1. Organami administracji rządowej na obszarze województwa w sprawach, o których mowa w art. 5 ust. 1, są:
 - 1) wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego Policji działającego w jego imieniu albo komendant wojewódzki Policji działający w imieniu własnym w sprawach:
 - a) wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i czynności z zakresu ścigania wykroczeń,
 - b) wydawania indywidualnych aktów administracyjnych, jeżeli ustawy tak stanowią;
 - 2) komendant powiatowy (miejski) Policji;
 - 3) komendant komisariatu Policji.
2. Terytorialny zasięg działania organów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, odpowiada zasadniczemu podziałowi administracyjnemu Państwa, z zastrzeżeniem ust. 3 i 5.
3. Wyłącza się z terytorialnego zasięgu działania komendanta wojewódzkiego Policji właściwego dla województwa mazowieckiego obszar m.st. Warszawy oraz powiatów: grodziskiego, legionowskiego, mińskiego,

nowodworskiego, otwockiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, warszawskiego zachodniego i wołomińskiego.

- 3a. W miastach będących siedzibą władz miasta na prawach powiatu i powiatu mającego siedzibę władz w tym mieście, można utworzyć komendę miejską Policji wykonującą zadania na obszarze tego miasta i powiatu.
- 3b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, tworzy i znosi komendy miejskie Policji, o których mowa w ust. 3a, uwzględniając uwarunkowania administracyjno-geograficzne i demograficzne miasta i powiatu.
4. Komendant Stołeczny Policji wykonuje na obszarze, o którym mowa w ust. 3, zadania i kompetencje odpowiadające zadaniom i kompetencjom komendanta wojewódzkiego Policji.
- 4a. Na obszarze m.st. Warszawy zadania i kompetencje odpowiadające zadaniom i kompetencjom komendanta powiatowego (miejskiego) Policji wykonuje właściwy terytorialnie komendant rejonowy Policji.
- 4b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określa, w drodze rozporządzenia, właściwość terytorialną komendantów rejonowych Policji, tworzy i znosi komendy rejonowe Policji oraz ustala ich nazwy. Właściwość terytorialna komendantów rejonowych Policji obejmuje obszar jednej dzielnicy lub kilku dzielnic.
5. Komenda Stołeczna Policji stanowi aparat pomocniczy Komendanta Stołecznego Policji, wykonujący swoje zadania na obszarze, o którym mowa w ust. 3.

Art. 6a.

1. W postępowaniu administracyjnym, w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji Policji, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej, organem właściwym jest komendant powiatowy (miejski) Policji, a na obszarze m.st. Warszawy – komendant rejonowy Policji.
2. W postępowaniu administracyjnym w sprawach, o których mowa w ust. 1, organami wyższego stopnia są:
 - 1) w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) Policji – komendant wojewódzki Policji;
 - 1a) w stosunku do komendanta rejonowego Policji – Komendant Stołeczny Policji;
 - 2) w stosunku do komendanta wojewódzkiego Policji – Komendant Główny Policji. (...)

Art. 6f.

Komendant wojewódzki Policji oraz komendant powiatowy (miejski) Policji są przełożonymi policjantów na terenie swojego działania.

Art. 6g.

Komendant Główny Policji, komendant wojewódzki Policji, komendant powiatowy (miejski) Policji wykonują swoje zadania przy pomocy podległych im komend, a komendant komisariatu Policji – przy pomocy komisariatu.

Art. 6h. (uchylony)

Art. 7.

1. Komendant Główny Policji określa:
 - 1) szczegółowe zasady organizacji i zakres działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji;
 - 2) metody i formy wykonywania zadań przez poszczególne służby policyjne, w zakresie nieobjętym innymi przepisami wydanymi na podstawie ustawy;
 - 3) (uchylony)
 - 4) (uchylony)
 - 4a) programy szkoleń zawodowych policjantów;
 - 4b) zakres oraz szczegółowe warunki, tryb przeprowadzania oraz zasady oceniania testu sprawności fizycznej policjantów;
 - 5) szczegółowe zasady szkolenia zwierząt wykorzystywanych do realizacji zadań Policji, a także normy ich wyżywienia;
 - 6) (uchylony)
 - 7) zasady etyki zawodowej policjantów, po zasięgnięciu opinii związku zawodowego policjantów;
 - 8) organizację, rzeczowy i miejscowy zakres działania oraz zasady współdziałania CBŚP z innymi jednostkami organizacyjnymi Policji.
2. Komendant wojewódzki Policji określa właściwość terytorialną komisariatów Policji na terenie swojego działania.
3. Komendant Główny Policji może tworzyć i likwidować ośrodki szkolenia i szkoły policyjne.
4. Regulaminy komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji ustala właściwy dla nich komendant Policji w porozumieniu z właściwym przełożonym. Regulamin komendy wojewódzkiej Policji nie stanowi części regulaminu urzędu wojewódzkiego.

Art. 8.

1. Komendant wojewódzki Policji w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji tworzy, w razie potrzeby, komisariat kolejowy, wodny, lotniczy lub inny komisariat specjalistyczny. Komendanci komisariatów specjalistycznych podlegają właściwemu terytorialnie komendantowi wojewódzkiemu Policji.
2. Komendanta komisariatu specjalistycznego Policji powołuje i odwołuje komendant wojewódzki Policji.
3. (uchylony)

Art. 8a.

1. Komendant powiatowy (miejski) Policji może tworzyć rewiry dzielnicowych oraz posterunki Policji na zasadach określonych przez Komendanta Głównego Policji.
2. Kierownika rewiru oraz kierownika posterunku Policji mianuje i zwalnia ze stanowiska komendant powiatowy (miejski) Policji, po zasięgnięciu opinii wójta (burmistrza lub prezydenta miasta), chyba że do wyrażenia opinii w tej sprawie upoważniony został organ wykonawczy jednostki pomocniczej gminy.
3. Do zadań kierownika rewiru oraz kierownika posterunku Policji należy w szczególności:
 - 1) rozpoznawanie zagrożeń i przeciwdziałanie przyczynom ich powstawania;
 - 2) inicjowanie i organizowanie działań społeczności lokalnych mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz innym zjawiskom kryminogennym;
 - 3) wykonywanie czynności administracyjno-porządkowych oraz innych niecierpiących zwłoki czynności związanych z zawiadomieniem o przestępstwie i zabezpieczeniem miejsca zdarzenia.

Art. 9. (uchylony)

Art. 10.

1. Komendanci Policji, z zastrzeżeniem ust. 1a, składają roczne sprawozdania ze swojej działalności, a także informacje o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego właściwym wojewodom, starostom, wójtom (burmistrzom lub prezydentom miast), a także radom powiatu i radom gmin. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego sprawozdania i informacje składa się tym organom niezwłocznie na każde ich żądanie.
- 1a. Komendant Stołeczny Policji składa sprawozdanie, a także informacje, o których mowa w ust. 1, Wojewodzie Mazowieckiemu oraz, w zakresie dotyczącym działalności Policji na obszarze m.st. Warszawy, Prezydentowi m.st. Warszawy i Radzie m.st. Warszawy. Komendanci rejonowi Policji nie składają odrębnych sprawozdań.
2. W zakresie wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców sprawozdania i informacje, o których mowa w ust. 1, mogą być przekazywane wyłącznie sądom i prokuratorom, na ich żądanie.
3. Rada powiatu (miasta) oraz rada gminy na podstawie sprawozdań i informacji, o których mowa w ust. 1, może określić, w drodze uchwały, istotne dla wspólnoty samorządowej zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego.
4. Uchwała, o której mowa w ust. 3, nie może dotyczyć wykonania konkretnej czynności służbowej ani określać sposobu wykonywania zadań przez Policję.
5. Komendanci powiatowi (miejscy) Policji są obowiązani udostępniać komisji bezpieczeństwa i porządku, na żądanie jej przewodniczącego, dokumenty i informacje dotyczące pracy Policji na terenie powiatu, z wyjątkiem akt personalnych pracowników i funkcjonariuszy, materiałów operacyjno-rozpoznawczych lub dochodzeniowo-śledczych oraz akt w indywidualnych sprawach administracyjnych.
6. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do Komendanta CBŚP.

Art. 11.

1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub starosta może żądać od właściwego komendanta Policji przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym lub podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa, a także zmierzających do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Żądanie, o którym mowa w ust. 1, nie może dotyczyć czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych oraz czynności z zakresu ścigania wykroczeń. Żądanie to nie może dotyczyć wykonania konkretnej czynności służbowej ani określać sposobu wykonania zadania przez Policję.
3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub starosta ponoszą wyłączną odpowiedzialność za treść żądania, o którym mowa w ust. 1.
4. Żądanie, o którym mowa w ust. 1, przekazane ustnie wymaga potwierdzenia na piśmie.
5. Właściwy komendant Policji niezwłocznie przedkłada sprawę komendantowi Policji wyższego stopnia, jeżeli nie jest w stanie wykonać żądania, o którym mowa w ust. 1.
6. Żądanie, o którym mowa w ust. 1, naruszające prawo jest nieważne. O nieważności żądania stwierdza wojewoda.
7. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do Komendanta CBŚP.

Art. 12.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określa, w drodze rozporządzenia:
 - 1) uzbrojenie Policji;
 - 2) umundurowanie, dystynkcje i znaki identyfikacyjne policjantów;
 - 3) zasady i sposób noszenia umundurowania oraz orderów, odznaczeń, medali i odznak;
 - 4) normy umundurowania;
 - 5) wzór i tryb nadawania sztandaru jednostkom organizacyjnym Policji;
 - 6) wzór odznak policyjnych oraz szczegółowe zasady i tryb ich nadawania policjantom.
2. Komendant Główny Policji określa zasady naliczeń etatowych w Policji. (...)

Art. 13a. (uchylony)

Art. 13b.

Dzień 24 lipca ustanawia się Świętem Policji.

Rozdział 3
Zakres uprawnień Policji

Art. 14.

1. W granicach swych zadań Policja wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe w celu:
 - 1) rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń;
 - 2) poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości, zwanych dalej „osobami poszukiwanymi”;
 - 3) poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności, zwanych dalej „osobami zaginionymi”.
2. Policja wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach.
3. Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.
4. Policja w celu realizacji ustawowych zadań może korzystać z danych o osobie, w tym również w formie zapisu elektronicznego, uzyskanych przez inne organy, służby i instytucje państwowe w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz przetwarzać je w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 i 1662), bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą.
5. Administrator danych, o których mowa w ust. 4, jest obowiązany udostępnić dane osobowe policjantowi wskazanemu w imiennym upoważnieniu Komendanta Głównego Policji, Komendanta CBŚP, komendantów wojewódzkich Policji lub uprawnionego policjanta, po okazaniu tego upoważnienia oraz legitymacji służbowej. Fakt udostępnienia tych danych podlega ochronie na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228 oraz z 2015 r. poz. 21).
- 5a. Policja może, w zakresie koniecznym do wykonywania jej ustawowych zadań, korzystać z informacji kryminalnej zgromadzonej w Krajowym Centrum Informacji Kryminalnych.
- 5b. W celu wykonywania zadań w zakresie kontroli ruchu drogowego, o których mowa w art. 129 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.), Policja może prowadzić wyszukiwania informacji za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego, na zasadach określonych w art. 80k–80r tej ustawy.
6. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) zakres, warunki i tryb przekazywania Policji informacji o osobie, uzyskanych przez organy uprawnione do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych w czasie wykonywania tych czynności, uwzględniając możliwość odmowy przekazywania informacji lub ograniczenia zakresu tych informacji ze względu na uniemożliwienie realizacji zadań ustawowych tych organów lub ujawnienie danych osoby niebędącej funkcjonariuszem tych organów, oraz sposób przekazywania informacji na wniosek, w tym przy wykorzystaniu urządzeń i systemów teleinformatycznych;
 - 2) wzór upoważnienia, o którym mowa w ust. 5, uwzględniając dane niezbędne do zidentyfikowania upoważnionego policjanta oraz konieczność określenia terminu ważności upoważnienia.
7. (uchylony)

Art. 15.

1. Policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo:
 - 1) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
 - 2) zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;
 - 2a) zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego;
 - 3) zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia;
 - 3a) pobierania od osób odcisków linii papilarnych lub wymazu ze śluzówki policzków:
 - a) w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r. poz. 24),
 - b) w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe,
 - c) za ich zgodą – w celu identyfikacji osób zaginionych lub zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;

- 3b) pobierania odcisków linii papilarnych lub materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;
 - 4) przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;
 - 4a) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu z pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, policyjnych izb dziecka, pokoi przejściowych oraz tymczasowych pomieszczeń przejściowych;
 - 5) dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary;
 - 5a) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;
 - 6) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i przedsiębiorcy są obowiązani, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy, w zakresie obowiązujących przepisów prawa;
 - 7) zwracania się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa;
 - 8) (uchylony)
2. Osobie zatrzymanej na podstawie ust. 1 pkt 3 przysługują uprawnienia przewidziane dla osoby zatrzymanej w Kodeksie postępowania karnego.
 3. Zatrzymanie osoby może być zastosowane tylko wówczas, gdy inne środki okazały się bezcelowe lub nieskuteczne.
 4. Osoba zatrzymana, o której mowa w ust. 1 pkt 3, może być okazywana, fotografowana lub daktyloskopowana tylko wtedy, gdy jej tożsamości nie można ustalić w inny sposób.
 5. Osobę zatrzymaną należy niezwłocznie poddać – w razie uzasadnionej potrzeby – badaniu lekarskiemu lub udzielić jej pierwszej pomocy medycznej.
 6. Czynności wymienione w ust. 1 powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte.
 7. Na sposób prowadzenia czynności, o których mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do miejscowo właściwego prokuratora.
 - 7a. Osoba zatrzymana może zostać umieszczona w pomieszczeniu jednostki organizacyjnej Policji lub pomieszczeniu jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przeznaczonym dla osób zatrzymanych.
 - 7b. Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoje przejściowe oraz tymczasowe pomieszczenia przejściowe mogą tworzyć i znosić komendanci wojewódzcy Policji oraz Komendant Stołeczny Policji.
 8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania przy wykonywaniu uprawnień, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2a, 3, 3a lit. b i c, 3b i 5–7, oraz wzory dokumentów stosowanych w tych sprawach, mając na względzie zapewnienie skuteczności działań podejmowanych przez Policję oraz poszanowanie praw osób, wobec których działania te są podejmowane.
 - 8a. (uchylony)
 - 8b. (uchylony)
 9. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania badań lekarskich, o których mowa w ust. 5, uwzględniając przypadki uzasadniające potrzebę niezwłocznego udzielenia osobie zatrzymanej pierwszej pomocy medycznej lub potrzebę poddania jej niezbędnym badaniom lekarskim, czas i organizację tych badań oraz sposób ich dokumentowania.
 10. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Policji dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, zakres prowadzonej dokumentacji oraz wzory dokumentów wchodzących w jej skład,
 - 2) warunki, jakim powinny odpowiadać pokoje przejściowe w jednostkach organizacyjnych Policji, w których można umieścić osoby zatrzymane lub doprowadzone na czas wykonania czynności służbowych, oczekiwania na przewóz do pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia albo do policyjnej izby dziecka lub doprowadzenie do jednostki penitencjarnej,
 - 3) warunki, jakim powinny odpowiadać tymczasowe pomieszczenia przejściowe, które mogą być tworzone poza jednostkami organizacyjnymi Policji, w których można umieścić osoby zatrzymane lub doprowadzone w związku z naruszeniem porządku prawnego, na czas niezbędny do podjęcia decyzji co do dalszego zakresu i charakteru realizowanych wobec tych osób czynności służbowych,
 - 4) warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka,
 - 5) regulamin pobytu osób w pomieszczeniach, pokojach i izbach, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, uwzględniając ich lokalizację, wyposażenie, warunki techniczne pomieszczeń i niezbędne części składowe,

- 6) sposób przechowywania i niszczenia zapisów obrazu z pomieszczeń, pokoi i izb, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, oraz udostępniania ich uprawnionym podmiotom oraz warunki właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu przed utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem
 - kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności działań podejmowanych przez Policję oraz potrzebą zapewnienia poszanowania praw osób, wobec których działania te są podejmowane.
11. Zgromadzone zapisy obrazu z pomieszczeń, izb i pokoi, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania dyscyplinarnego lub mogących być wykorzystanymi w postępowaniu w ramach czynności wyjaśniających albo dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, Policja przechowuje przez okres co najmniej 30 dni, nie dłużej jednak niż 60 dni od dnia zarejestrowania, a następnie je niszczy.

Art. 15a.

Funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego w trybie określonym w art. 15.

Art. 16.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.), policjanci mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–13 i 17–20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, policjanci mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Art. 16a.

Wobec nieletniego doprowadzonego do policyjnej izby dziecka, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, policjanci mogą użyć środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i b, pkt 3, 4, 6, 7, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy.

Art. 17. (uchylony)

Art. 18.

1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego, zwłaszcza poprzez sprowadzenie:
 - 1) niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
 - 2) bezpośredniego zagrożenia dla mienia w znacznych rozmiarach,
 - 3) bezpośredniego zagrożenia obiektów lub urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, siedzib centralnych organów państwowych albo wymiaru sprawiedliwości, obiektów gospodarki lub kultury narodowej oraz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także obiektów dozorowanych przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów,
 - 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uczestników wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym lub religijnym, w tym zgromadzeń lub imprez masowych”,
– jeżeli użycie oddziałów lub pododdziałów Policji okaże się lub może okazać się niewystarczające, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „Siłami Zbrojnymi.
2. (uchylony)
3. Użycie Sił Zbrojnych, w przypadkach o których mowa w ust. 1, następuje na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanego na wniosek Prezesa Rady Ministrów.
4. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może być udzielona również w formie prowadzonego samodzielnie przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych przeciwdziałania zagrożeniu, w przypadku gdy oddziały i pododdziały Policji nie dysponują możliwościami skutecznego przeciwdziałania tym zagrożeniom.
5. W przypadkach niecierpiących zwłoki decyzję o udzieleniu pomocy, o której mowa w ust. 1 i 4, podejmuje Minister Obrony Narodowej, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, określający zakres i formę pomocy, zawiadamiając o niej niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów.
6. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie wydaje postanowienie o zatwierdzeniu lub uchyleniu decyzji, o której mowa w ust. 5.
7. Żołnierzom oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych kierowanych do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji przysługują w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia

policjantów określone w art. 15 i art. 16. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.

8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki i sposób użycia oddziałów i pododdziałów Policji i Sił Zbrojnych;
 - 2) sposób koordynowania działań podejmowanych przez Policję i Siły Zbrojne w formie określonej w ust. 1 i 4;
 - 3) tryb wymiany informacji i sposób logistycznego wsparcia działań Policji prowadzonych z pomocą oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych.
9. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 8, powinno uwzględniać:
 - 1) stopień zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego, w tym przestępstwem o charakterze terrorystycznym, oraz przewidywany rozwój sytuacji;
 - 2) zachowanie ciągłości dowodzenia, w tym oddziałami Sił Zbrojnych;
 - 3) ochronę wymienianych informacji oraz zakres wsparcia logistycznego Policji.

Art. 18a.

1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, jeżeli siły Policji są niewystarczające lub mogą okazać się niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji.
2. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.

Art. 18b.

1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, jeżeli użycie Policji okaże się niewystarczające lub może okazać się niewystarczające, minister właściwy do spraw wewnętrznych może zarządzić użycie funkcjonariuszy Straży Granicznej do udzielenia pomocy Policji.
2. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może zostać udzielona przez funkcjonariuszy Straży Granicznej również w formie samodzielnych działań.
3. Funkcjonariuszom Straży Granicznej skierowanym do wykonywania zadań służbowych polegających na udzielaniu pomocy Policji przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań, uprawnienia policjantów określone w art. 15 ust. 1 pkt 1–3 i 4–5a oraz art. 16, z wyjątkiem uprawnienia do używania lub wykorzystywania wodnych środków obezwładniających. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.

Art. 18c.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 18 ust. 1 niniejszej ustawy lub w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Komendant Główny Policji lub komendant wojewódzki Policji może zarządzić zastosowanie przez Policję urządzeń uniemożliwiających telekomunikację na 24 określonym obszarze, przez czas niezbędny do wyeliminowania zagrożenia lub jego skutków, z uwzględnieniem konieczności minimalizacji skutków braku możliwości korzystania z usług telekomunikacyjnych.
2. O zastosowaniu urządzeń, o których mowa w ust. 1, Komendant Główny Policji lub komendant wojewódzki Policji niezwłocznie informuje Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. (...)

Art. 20e.

1. System Wspomagania Dowodzenia Policji, zwany dalej „SWD Policji”, stanowi system teleinformatyczny wspierający wykonywanie zadań ustawowych przez jednostki organizacyjne Policji, jak również przyjmowanie zgłoszeń alarmowych z centrów powiadamiania ratunkowego, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz. U. poz. 1635 oraz z 2014 r. poz. 1877 i 1915).
2. Komendant Główny Policji zapewnia utrzymanie, rozbudowę oraz modyfikację SWD Policji.
3. Utrzymanie, rozbudowa i modyfikacje SWD Policji są finansowane z budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, parametry funkcjonalne SWD Policji, sposób jego funkcjonowania w sytuacjach awaryjnych oraz sposób utrzymania, mając na uwadze potrzebę zapewnienia optymalnego poziomu współpracy między systemem teleinformatycznym systemu powiadamiania ratunkowego i SWD Policji. (...)

Art. 21a.

1. Komendant Główny Policji prowadzi zbiór danych zawierający informacje o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA), zwany dalej „zbiorem danych DNA”, którego jest administratorem w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.
2. W zbiorze danych DNA gromadzi się i przetwarza:

- 1) informacje, o których mowa w ust. 1, w odniesieniu do:
 - a) osób wymienionych w art. 74 i art. 192a Kodeksu postępowania karnego,
 - b) osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość,
 - c) zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości,
 - d) śladów nieznanymi sprawców przestępstw,
 - e) osób stwarzających zagrożenie, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób,
 - f) osób zaginionych,
 - g) osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a lit. c,
 - h) nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego;
- 2) dane dotyczące osób, o których mowa w pkt 1 lit. a oraz e-h, obejmujące:
 - a) imiona, nazwiska lub pseudonimy,
 - b) imiona i nazwiska rodzowe rodziców tych osób,
 - c) datę i miejsce urodzenia,
 - d) oznaczenie i cechy identyfikacyjne dokumentu tożsamości,
 - e) adres zamieszkania,
 - f) numer ewidencyjny PESEL,
 - g) obywatelstwo i płeć.
3. W ramach zbioru danych DNA gromadzi się próbki pobrane od osoby albo ze zwłok ludzkich, w celu przeprowadzenia analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA), w postaci wymazów ze śluzówki policzków, krwi, cebulek włosów lub wydzielin, a w odniesieniu do zwłok ludzkich materiał biologiczny w postaci próbek z tkanek, zwane dalej „próbkami biologicznymi”.
4. Komendant Główny Policji dokonuje weryfikacji danych zgromadzonych w zbiorze danych DNA, stosując odpowiednio przepis art. 20 ust. 17.

Art. 21b.

Informacje, o których mowa w art. 21a ust. 1, wprowadza się do zbioru danych DNA na podstawie zarządzenia:

- 1) organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze lub sądu – w przypadku analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA) przeprowadzonej w związku z postępowaniem karnym, postępowaniem w sprawach nieletnich lub postępowaniem określonym w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób;
- 2) właściwego miejscowo organu Policji – w przypadku osób o nieustalonej tożsamości, osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości, osób zaginionych oraz osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a lit. c.

Art. 21c.

Informacji zgromadzonych w zbiorze danych DNA udziela się bezpłatnie organom prowadzącym postępowanie karne, postępowanie w sprawach nieletnich lub prowadzącym czynności wykrywcze lub identyfikacyjne.

Art. 21d.

1. Próbki biologiczne i informacje dotyczące wyników analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA) są przechowywane w zbiorze danych DNA przez okres do 20 lat i wykorzystywane w celu zwalczania przestępstw lub identyfikacji osób.
2. Próbki biologiczne i informacje dotyczące wyników analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA) podejrzanych, oskarżonych lub skazanych w związku z popełnieniem zbrodni lub występków określonych w rozdziałach XVI–XX, XXV i XXXV Kodeksu karnego, osób określonych w art. 94 § 1 Kodeksu karnego, a także osób stwarzających zagrożenie, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, mogą być przechowywane w zbiorze danych DNA przez okres do 35 lat.
3. Przechowywane w zbiorze danych DNA próbki biologiczne i informacje dotyczące wyników analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA) osób zaginionych, osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a lit. c, oraz zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości są wykorzystywane w celu identyfikacji osób zaginionych lub zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości.
4. Komendant Główny Policji dokonuje weryfikacji próbek biologicznych i informacji, o których mowa w ust. 3, nie rzadziej niż co 10 lat od ich wprowadzenia do zbioru pod kątem celowości ich dalszego przetwarzania lub wykorzystywania.

Art. 21e.

1. Usunięcia informacji, o których mowa w art. 21a ust. 1, ze zbioru danych DNA oraz zniszczenia próbek biologicznych dokonuje komisja powołana przez Komendanta Głównego Policji, sporządzając z tych czynności protokół, w stosunku do osób:
 - 1) które zostały uniewinnione – niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia;

- 2) wobec których umorzono postępowanie karne – po upływie okresu przedawnienia karalności przestępstwa;
 - 3) wobec których postępowanie karne warunkowo umorzono – po upływie okresu przedawnienia karalności przestępstwa;
 - 4) o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a lit. b, oraz zwłok ludzkich, których tożsamość została ustalona;
 - 5) wymienionych w art. 192a Kodeksu postępowania karnego, jeżeli dalsze przetwarzanie informacji w zbiorze danych DNA i przechowywanie próbek biologicznych jest zbędne dla postępowania, w toku którego zostały pobrane;
 - 6) zaginionych – niezwłocznie po ich odnalezieniu;
 - 7) o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a lit. c – niezwłocznie po odnalezieniu osoby zaginionej lub po złożeniu przez te osoby wniosku o usunięcie informacji.
2. Usunięcia informacji, o których mowa w art. 21a ust. 2 pkt 1 lit. c, f i g, ze zbioru danych DNA, w trybie określonym w ust. 1, dokonuje się również w przypadku, gdy w wyniku weryfikacji, o której mowa w art. 21d ust. 4, stwierdzono niecelowość dalszego przetwarzania lub wykorzystywania tych informacji przez Policję.

Art. 21f.

1. SWD Policji uzyskuje nieodpłatnie, za pośrednictwem centralnego punktu systemu powiadamiania ratunkowego, o którym mowa w art. 78 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne, informacje dotyczące lokalizacji zakończenia sieci, z którego zostało wykonane połączenie do numeru alarmowego 112 albo innego numeru alarmowego, oraz dane dotyczące abonenta, o których mowa w art. 78 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne.
2. SWD Policji uzyskuje nieodpłatnie dostęp do danych przestrzennych i związanych z nimi usług, udostępnianych za pośrednictwem systemu, o którym mowa w art. 40 ust. 3e ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287, z późn. zm.).

Art. 21g.

1. Policja może przetwarzać dane uzyskane w związku z obsługą zgłoszenia alarmowego, o której mowa w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego, w tym dane osoby zgłaszającej i innych osób, których zgłoszenie dotyczy.
2. Komendant Główny Policji jest administratorem danych przetwarzanych w SWD Policji w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.
3. Komendant Główny Policji może upoważnić kierowników jednostek organizacyjnych Policji do udzielania i cofania, w jego imieniu, upoważnień do przetwarzania danych osobowych w SWD Policji dla osób uczestniczących w przetwarzaniu tych danych.
4. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji, o którym mowa w ust. 3, tworzy i aktualizuje ewidencję osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w SWD Policji.
5. W odniesieniu do danych, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się obowiązku określonego w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.

Art. 21h.

1. Komendant Główny Policji prowadzi następujące zbiory danych daktyloskopijnych, których jest administratorem w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych:
 - 1) Centralną Registraturę Daktyloskopijną, w której są gromadzone karty daktyloskopijne i chejroskopijne zawierające odciski linii papilarnych osób;
 - 2) Automatyczny System Identyfikacji Daktyloskopijnej, w którym są gromadzone i przetwarzane informacje o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz śladach linii papilarnych, które mogą pochodzić od osób zaginionych.
2. W zbiorach danych daktyloskopijnych są gromadzone i przetwarzane:
 - 1) informacje dotyczące:
 - a) osób podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego,
 - b) nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego,
 - c) osób stwarzających zagrożenie, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób,
 - d) osób poszukiwanych,
 - e) niezidentyfikowanych śladów linii papilarnych z miejsc przestępstw,
 - f) śladów linii papilarnych, które mogą pochodzić od osób zaginionych;
 - 2) informacje dotyczące osób zgromadzone w zbiorze, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, obejmujące:
 - a) imiona, nazwiska lub pseudonimy,
 - b) imiona i nazwiska rodowe rodziców tych osób,
 - c) datę i miejsce urodzenia,
 - d) oznaczenie i cechy identyfikacyjne dokumentu tożsamości,
 - e) adres zamieszkania,

- f) numer ewidencyjny PESEL,
 - g) obywatelstwo i płeć,
 - h) oznaczenie i numer sprawy,
 - i) miejsce i powód daktyloskopowania;
- 3) informacje dotyczące osób zgromadzone w zbiorze, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, obejmujące:
 - a) obrazy odcisków linii papilarnych,
 - b) rok urodzenia,
 - c) płeć,
 - d) rodzaj rejestracji,
 - e) datę rejestracji,
 - f) jednostkę rejestrującą;
 - 4) informacje dotyczące niezidentyfikowanych śladów linii papilarnych z miejsc przestępstw obejmujące:
 - a) obrazy śladów linii papilarnych,
 - b) datę i miejsce zabezpieczenia,
 - c) kategorię przestępstwa,
 - d) jednostkę rejestrującą,
 - e) oznaczenie i numer sprawy;
 - 5) informacje dotyczące śladów linii papilarnych, które mogą pochodzić od osób zaginionych, obejmujące:
 - a) obrazy śladów linii papilarnych,
 - b) datę i miejsce zabezpieczenia,
 - c) kategorię zdarzenia,
 - d) jednostkę rejestrującą,
 - e) oznaczenie i numer sprawy.
3. W zbiorach danych daktyloskopijnych przetwarzają się informacje dotyczące osób o nieustalonej tożsamości lub usiłujących ukryć swoją tożsamość oraz zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości obejmujące:
 - 1) obrazy odcisków linii papilarnych;
 - 2) płeć;
 - 3) oznaczenie i numer sprawy.

Art. 21i.

Informacje do zbiorów danych daktyloskopijnych wprowadza się na podstawie wniosku organu prowadzącego postępowanie lub poszukiwanie osoby zaginionej.

Art. 21j.

Informacji zgromadzonych w zbiorach danych daktyloskopijnych oraz informacji uzyskanych w wyniku ich przetwarzania udziela się bezpłatnie organom prowadzącym postępowanie karne, postępowanie w sprawach nieletnich lub prowadzącym czynności wykrywcze lub identyfikacyjne.

Art. 21k.

Informacje o osobach, o których mowa w art. 21h ust. 2 pkt 1 lit. a–d, są przechowywane w zbiorach danych daktyloskopijnych i wykorzystywane w celu zwalczania przestępstw lub identyfikacji osób.

Art. 21l.

1. Komendant Główny Policji dokonuje weryfikacji informacji o osobach, o których mowa w art. 21h ust. 2 pkt 1 lit. a–d, zgromadzonych w zbiorach danych daktyloskopijnych, stosując odpowiednio art. 20 ust. 17.
2. Informacje o osobach, o których mowa w art. 21h ust. 2 pkt 1 lit. a–d, są usuwane ze zbiorów danych daktyloskopijnych w stosunku do osób:
 - 1) które zostały uniewinnione – niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia;
 - 2) wobec których umorzono postępowanie karne – po upływie okresu przedawnienia karalności przestępstwa;
 - 3) wobec których postępowanie karne warunkowo umorzono – po upływie okresu przedawnienia karalności przestępstwa;
 - 4) które ukończyły 80. rok życia;
 - 5) zmarłych.

Art. 21m.

1. Informacje o niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw są przechowywane w zbiorze danych, o którym mowa w art. 21h ust. 1 pkt 2, nie dłużej niż do czasu przedawnienia karalności przestępstwa. Informacje te usuwa się po upływie okresu przedawnienia karalności przestępstwa lub na wniosek jednostki rejestrującej zgłoszony po analizie zgromadzonych w sprawie materiałów.
2. Informacje o śladach linii papilarnych, które mogą pochodzić od osób zaginionych, są przechowywane w zbiorze danych, o którym mowa w art. 21h ust. 1 pkt 2, do czasu odnalezienia lub ustalenia miejsca pobytu osoby zaginionej, nie dłużej niż 55 lat. Informacje te usuwa się niezwłocznie w przypadku odnalezienia lub ustalenia miejsca pobytu osoby zaginionej na wniosek jednostki prowadzącej poszukiwanie lub z upływem 55 lat. (...)

Rozdział 3a

Bandera i znaki rozpoznawcze

Art. 22a.

Jednostki pływające Policji podnoszą jako banderę flagę państwową z godłem Rzeczypospolitej Polskiej, określoną w odrębnych przepisach.

Art. 22b.

1. W czasie wykonywania zadań określonych w ustawie jednostki pływające Policji podnoszą, niezależnie od bandery, flagę Policji.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór flagi Policji, okoliczności i warunki jej podnoszenia oraz sposób oznakowania jednostek pływających i statków powietrznych, a także znaki rozpoznawcze używane na nich przez Policję w nocy, uwzględniając sposób umieszczenia bandery i flagi na jednostkach pływających, ze wskazaniem, które z nich podnoszą flagę Policji, oraz oznakowania statków powietrznych Policji, z ustaleniem, które z nich oznakowuje się symbolem Policji. (...)

Art. 27.

1. Przed podjęciem służby policjant składa ślubowanie według następującej roty:
„Ja, obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, świadom podejmowanych obowiązków policjanta, ślubuję: służyć wiernie Narodowi, chronić ustanowiony Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej porządek prawny, strzec bezpieczeństwa Państwa i jego obywateli, nawet z narażeniem życia. Wykonując powierzone mi zadania, ślubuję pilnie przestrzegać prawa, dochować wierności konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, przestrzegać dyscypliny służbowej oraz wykonywać rozkazy i polecenia przełożonych. Ślubuję strzec tajemnic związanych ze służbą, honoru, godności i dobrego imienia służby oraz przestrzegać zasad etyki zawodowej.”
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze zarządzenia, ceremoniał ślubowania, uwzględniając warunki, tryb i termin składania ślubowania przez policjantów, organy uprawnione do przyjmowania ślubowania, przebieg i sposób dokumentowania ślubowania oraz wzór formularza aktu ślubowania.

Art. 28.

1. Stosunek służbowy policjanta powstaje w drodze mianowania na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do służby.
- 1a. Mianowanie, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić:
 - 1) na okres służby przygotowawczej lub kandydackiej;
 - 2) na okres służby kontraktowej;
 - 3) na stałe.
- 1b. Mianowanie w służbie kontraktowej może nastąpić po zawarciu umowy, zwanej dalej „kontraktem”, zawartej pomiędzy osobą, która zgłosiła się do tej służby, a przełożonym wymienionym w art. 32 ust. 1.
- 1c. Kontrakt zawiera się na okres od 3 do 5 lat. Zawarcie kontraktu z tą samą osobą może nastąpić najwyżej dwukrotnie.
2. Początek służby liczy się od dnia określonego w rozkazie o mianowaniu funkcjonariusza Policji.
3. Mianowanie może nastąpić po odbyciu zasadniczej służby wojskowej albo po przeniesieniu do rezerwy.
4. Warunku określonego w ust. 3 nie stosuje się do kobiet, policjantów w służbie kandydackiej, a także do osób rozpoczynających naukę lub przeszkolenie zawodowe w szkołach resortu spraw wewnętrznych.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, określa rodzaje i wzory legitymacji służbowych i innych dokumentów policjantów, organy właściwe do ich wydawania oraz zasady dokonywania wpisów w tych dokumentach.

Art. 28a.

1. Mianowanie w służbie kontraktowej może nastąpić na stanowisko podstawowe, jeżeli osoba mianowana ma wykształcenie średnie i odbyła w Policji przeszkolenie podstawowe lub ukończyła służbę kandydacką i zobowiąże się do uzupełnienia przeszkolenia podstawowego w terminie określonym w kontrakcie.
2. Osoba nieposiadająca średniego wykształcenia może być mianowana na stanowisko, o którym mowa w ust. 1, jeżeli postępowanie kwalifikacyjne wykaże posiadanie przez tę osobę szczególnych predyspozycji do służby w Policji.
3. Dla policjanta w służbie kontraktowej początkowe 12 miesięcy służby w ramach pierwszego kontraktu jest okresem próbnym.
4. Policjant lub przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1, mogą oświadczyć na piśmie, najpóźniej na jeden miesiąc przed upływem okresu próbnego, o zamiarze rozwiązania stosunku służbowego. W takim przypadku z dniem upływu okresu próbnego policjanta zwalnia się ze służby.
5. W przypadku niezłożenia oświadczeń, o których mowa w ust. 4, policjant pełni nadal służbę kontraktową bez odrębnego mianowania.
6. Najpóźniej na 6 miesięcy przed upływem okresu, na jaki został zawarty kontrakt, policjant lub przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1, mogą wystąpić z wnioskiem o zawarcie kolejnego kontraktu. W przypadku zawarcia kolejnego kontraktu policjant pełni nadal służbę kontraktową.

Art. 29.

1. Osobę przyjętą do służby w Policji mianuje się policjantem w służbie przygotowawczej na okres 3 lat.
2. Po upływie okresu służby przygotowawczej policjant zostaje mianowany na stałe.
3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1, z wyłączeniem komendanta powiatowego (miejskiego) Policji, może skrócić okres służby przygotowawczej policjanta albo zwolnić go od odbywania tej służby.
4. W razie przerwy w wykonywaniu przez policjanta obowiązków służbowych, trwającej dłużej niż 3 miesiące, przełożony może przedłużyć okres jego służby przygotowawczej.

Art. 30.

1. Osobę podlegającą kwalifikacji wojskowej skierowaną za jej zgodą do służby w oddziałach prewencji Policji mianuje się policjantem w służbie kandydackiej na okres, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 144).
2. Policjant w służbie kandydackiej pełni służbę w systemie skoszarowanym.
3. Policjanci w służbie kandydackiej wykonują jedynie czynności administracyjno-porządkowe.
4. Okres służby kandydackiej zalicza się do okresu służby przygotowawczej, jeżeli przerwa pomiędzy służbą kandydacką a podjęciem służby przygotowawczej nie przekracza 3 miesięcy.

Art. 31.

1. Osobom, które stosownie do przepisów o powszechnym obowiązku obrony odbywają ćwiczenia w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych na podstawie przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych, przysługują w zakresie przydzielonych im zadań uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16.
2. Zakres uprawnień i obowiązków osób, o których mowa w ust. 1, wynikających ze stosunku służby określają odrębne przepisy.

Art. 31a.

1. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny Policja może być objęta militaryzacją, o której mowa w art. 174 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.
2. ⁽⁵⁾ Policjanci pozostający w stosunku służbowym w dniu ogłoszenia mobilizacji lub w dniu, w którym rozpoczyna się czas wojny, określonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 4a ustawy, o której mowa w ust. 1, stają się z mocy prawa policjantami pełniącymi służbę w czasie wojny i pozostają w tej służbie do czasu zwolnienia.

Art. 32.

1. Do mianowania policjanta na stanowiska służbowe, przenoszenia oraz zwalniania z tych stanowisk właściwi są przełożeni: Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, komendanci wojewódzcy i powiatowi (miejscy) Policji oraz komendanci szkół policyjnych.
2. Od decyzji, o których mowa w ust. 1, policjantowi służy odwołanie do wyższego przełożonego.
3. Jeżeli decyzję, o której mowa w ust. 1, ustawa zastrzega dla Komendanta Głównego Policji, od decyzji takiej służy odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 33.

1. Czas pełnienia służby policjanta jest określony wymiarem jego obowiązków, z uwzględnieniem prawa do wypoczynku.
2. Zadania służbowe policjanta powinny być ustalone w sposób pozwalający na ich wykonanie w ramach 40-godzinnego tygodnia służby, w 3-miesięcznym okresie rozliczeniowym.
3. W zamian za czas służby przekraczający normę określoną w ust. 2 policjantowi udziela się czasu wolnego od służby w tym samym wymiarze albo może mu być przyznana rekompensata pieniężna, o której mowa w art. 13 ust. 4a pkt 1.
4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do policjanta uprawnionego do dodatku funkcyjnego.
5. Liczba godzin służby przekraczających normę określoną w ust. 2, za którą przyznano rekompensatę pieniężną, o której mowa w art. 13 ust. 4a pkt 1, nie może przekraczać 1/4 tygodniowego wymiaru czasu służby policjanta w 3-miesięcznym okresie rozliczeniowym.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, rozkład czasu służby, uwzględniając tygodniowy oraz dzienny wymiar czasu służby, przypadki przedłużenia czasu służby ponad ustaloną normę, a także wprowadzenie dla policjantów zmianowego rozkładu czasu służby. Nadto rozporządzenie powinno określić sposób pełnienia przez policjantów dyżurów domowych, jak też warunki i tryb udzielania policjantom czasu wolnego od służby lub przyznawania rekompensaty pieniężnej, o której mowa w art. 13 ust. 4a pkt 1, a ponadto grupy policjantów zwolnionych z pełnienia służby w porze nocnej, niedzielnej i święta.

Art. 34.

1. Mianowanie lub powołanie na stanowisko służbowe jest uzależnione od posiadanego przez policjanta wykształcenia, uzyskania określonych kwalifikacji zawodowych, a także stażu służby w Policji.
2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Komendant Główny Policji albo Komendant CBŚP może wyrazić zgodę na mianowanie na stanowisko służbowe policjanta, także w służbie przygotowawczej, przed uzyskaniem przez niego kwalifikacji zawodowych oraz stażu służby wymaganych na tym stanowisku, przy spełnieniu wymagań w zakresie wykształcenia. Kwalifikacje zawodowe policjant jest obowiązany uzyskać przed mianowaniem na stałe.
3. Warunkiem uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe jest ukończenie przez policjanta:
 - 1) szkolenia zawodowego podstawowego;
 - 2) szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych;
 - 3) Wyższej Szkoły Policji.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wymagania w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych, oraz warunki mianowania na wyższe stanowiska służbowe, uwzględniając zakres wykonywanych przez nich zadań;
 - 2) szczegółowe warunki odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji, uwzględniając rodzaje, formy, warunki i tryb ich odbywania, a także organizację i sposób prowadzenia szkoleń i doskonalenia zawodowego oraz nadzór nad ich realizacją.

Art. 35.

1. Policjant podlega okresowemu opiniowaniu służbowemu.
2. Policjant zapoznaje się z opinią służbową w ciągu 14 dni od jej sporządzenia; może on w terminie 14 dni od zapoznania się z opinią wnieść odwołanie do wyższego przełożonego.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza opinii służbowej, szczegółowe zasady i tryb opiniowania funkcjonariuszy, uwzględniając przesłanki opiniowania i jego częstotliwości, kryteria brane pod uwagę przy opiniowaniu, właściwość przełożonych w zakresie wydawania opinii, tryb zapoznawania funkcjonariuszy z opinią służbową oraz tryb wnoszenia i rozpatrywania odwołań od opinii.

Art. 35a.

1. Policjant może zostać poddany procedurze określającej jego predyspozycje do służby na określonych stanowiskach lub w określonych komórkach organizacyjnych, poprzez przeprowadzenie testu sprawności fizycznej, badania psychologicznego lub badania psychofizjologicznego.
2. Test lub badania są przeprowadzane przez uprawnioną komórkę organizacyjną Policji.
3. W stosunku do policjantów pełniących służbę lub ubiegających się o podjęcie służby w Komendzie Głównej Policji test i badania zarządza Komendant Główny Policji.
- 3a. W stosunku do policjantów pełniących służbę lub ubiegających się o podjęcie służby w CBŚP test i badania zarządza Komendant CBŚP.
4. W stosunku do policjantów pełniących służbę na obszarze terytorialnego działania komendanta wojewódzkiego, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 3 i 4, test i badania zarządza komendant wojewódzki Policji.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki ustalania zdolności fizycznej lub psychicznej do służby na określonych stanowiskach lub w określonych komórkach organizacyjnych oraz przeprowadzania badań psychofizjologicznych, uwzględniając wykaz komórek organizacyjnych uprawnionych do przeprowadzania testu lub badań, o których mowa w ust. 1, wykaz komórek organizacyjnych i stanowisk służbowych, dla których test lub badania mogą być przeprowadzane, oraz zakres i ramową metodykę badań na każde z tych stanowisk.

Art. 36.

1. Policjant może być przeniesiony do pełnienia służby albo delegowany do czasowego pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej Policji lub w innej miejscowości z urzędu lub na własną prośbę.
2. Do przenoszenia lub delegowania policjanta właściwi są: Komendant Główny Policji na obszarze całego państwa, Komendant CBŚP w odniesieniu do policjanta CBŚP w ramach tej jednostki organizacyjnej, komendant wojewódzki Policji na obszarze właściwego województwa, komendant powiatowy (miejski) Policji na obszarze właściwego powiatu (miasta). Jeżeli przeniesienie między województwami, a także między CBŚP a innymi jednostkami organizacyjnymi Policji, następuje w związku z porozumieniem zainteresowanych przełożonych i policjanta, przeniesienia dokonuje komendant wojewódzki Policji właściwy dla województwa, w którym policjant ma pełnić służbę, a w przypadku przeniesienia do CBŚP – Komendant CBŚP.
3. Czas delegacji nie może przekraczać 6 miesięcy. Komendant Główny Policji albo Komendant CBŚP w wyjątkowych przypadkach może przedłużyć czas delegacji do 12 miesięcy.
4. Komendant Główny Policji może oddelegować policjanta, za jego zgodą, do pełnienia zadań służbowych poza Policją w kraju i za granicą na czas określony.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb oddelegowania policjanta, o którym mowa w ust. 4, uwzględniając:

- 1) charakter lub zakres zadań wykonywanych w czasie oddelegowania oraz odpowiednie do ich realizacji instytucje;
 - 2) warunki otrzymywania oraz wysokość uposażenia i innych świadczeń ze stosunku służbowego;
 - 3) rodzaje, warunki przyznawania oraz wysokość dodatkowych świadczeń związanych z oddelegowaniem;
 - 4) możliwość ograniczenia w całości albo w części prawa do uposażenia lub innych świadczeń ze stosunku służbowego w przypadku otrzymywania ze źródła zagranicznego wynagrodzenia lub innych świadczeń bądź należności przeznaczonych na pokrycie kosztów oddelegowania;
 - 5) sposób realizacji i zakres niektórych praw i obowiązków oddelegowanego, dotyczących prawa do urlopu, podległości służbowej i składania informacji przełożonemu oraz wymóg zapewnienia po zakończeniu oddelegowania stanowiska co najmniej równorzędnego stanowisku zajmowanemu przed oddelegowaniem;
 - 6) tryb postępowania i właściwość przełożonych oraz innych podmiotów i instytucji, w szczególności w zakresie wnioskowania o oddelegowanie, odwołania z oddelegowania, a także wypłaty należności przysługujących oddelegowanemu.
6. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 5, powinno uzależnić zakres uprawnień oddelegowanego od rodzaju wykonywanych zadań, czasu trwania oddelegowania, warunków bytowych i kosztów utrzymania związanych z oddelegowaniem oraz zakresu uprawnień i świadczeń przyznanych w czasie oddelegowania przez stronę zagraniczną lub inny podmiot.

Art. 37.

Policjantowi można powierzyć pełnienie obowiązków służbowych na innym stanowisku w tej samej miejscowości na czas nieprzekraczający 12 miesięcy; w takim przypadku uposażenie policjanta nie może być obniżone.

Art. 37a.

Policjanta w przypadku zwolnienia z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego można przenieść do dyspozycji przełożonego właściwego w sprawach osobowych, na okres:

- 1) poprzedzający powołanie lub mianowanie na inne stanowisko służbowe albo zwolnienie ze służby, nie dłuższy niż 12 miesięcy;
- 2) zwolnienia z obowiązku wykonywania zadań służbowych, udzielonego na zasadach określonych w przepisach o związkach zawodowych;
- 3) delegowania do pełnienia zadań służbowych poza Policją w kraju lub za granicą.

Art. 38.

1. Policjanta przenosi się na niższe stanowisko służbowe w razie wymierzenia kary dyscyplinarnej wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe.
2. Policjanta można przenieść na niższe stanowisko służbowe w przypadkach:
 - 1) orzeczenia trwałej niezdolności do pełnienia służby na zajmowanym stanowisku przez komisję lekarską, jeżeli nie ma możliwości mianowania go na stanowisko równorzędne;
 - 2) nieprzydatności na zajmowanym stanowisku, stwierdzonej w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej;
 - 3) niewywiązywania się z obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku, stwierdzonego w okresie służby stałej w dwóch kolejnych opiniach służbowych, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy;
 - 4) likwidacji zajmowanego stanowiska służbowego lub z innych przyczyn uzasadnionych potrzebami organizacyjnymi, gdy nie ma możliwości mianowania go na inne równorzędne stanowisko;
 - 5) niewyrażenia zgody na mianowanie na stanowisko służbowe w okresie pozostawania w dyspozycji przełożonego właściwego w sprawach osobowych, gdy nie ma możliwości mianowania go na inne równorzędne stanowisko.
3. Policjanta można przenieść na niższe stanowisko służbowe również na jego prośbę.
4. Policjant, który nie wyraził zgody na przeniesienie na niższe stanowisko z przyczyn określonych w ust. 2, może być zwolniony ze służby.

Art. 39.

1. Policjanta zawiesza się w czynnościach służbowych w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego – na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.
2. Policjanta można zawiesić w czynnościach służbowych w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, nieumyślne, ścigane z oskarżenia publicznego lub postępowania dyscyplinarnego, jeżeli jest to celowe z uwagi na dobro postępowania lub dobro służby – na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.
- 2a. W razie wniesienia przeciwko policjantowi aktu oskarżenia określonego w art. 55 § 1 Kodeksu postępowania karnego przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.
3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres zawieszenia w czynnościach służbowych można przedłużyć do czasu ukończenia postępowania karnego.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb zawieszania policjanta w czynnościach służbowych przez przełożonych, uwzględniając organy uprawnione do zawieszania policjanta w czynnościach służbowych, tryb zaskarżania decyzji o zawieszeniu oraz przypadki uchylania lub wygaśnięcia decyzji o zawieszeniu policjanta w czynnościach służbowych przed ukończeniem postępowania karnego.

Art. 40.

Policjant może być skierowany do komisji lekarskiej podległej ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych:

- 1) z urzędu lub na jego wniosek – w celu określenia stanu zdrowia oraz ustalenia zdolności fizycznej i psychicznej do służby, jak również związku poszczególnych chorób ze służbą;
- 2) z urzędu – w celu sprawdzenia prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do służby z powodu choroby lub prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego.

Art. 40a.

1. Funkcjonariusz jest obowiązany poddać się badaniom zleconym przez komisję lekarską, w tym również badaniom specjalistycznym, psychologicznym i dodatkowym.
2. W przypadku gdy przeprowadzone badania i zgromadzona dokumentacja nie pozwalają na wydanie orzeczenia, funkcjonariusz może zostać skierowany na obserwację w podmiocie leczniczym, jeżeli wyraża na to zgodę.

Art. 41.

1. Policjanta zwalnia się ze służby w przypadkach:
 - 1) orzeczenia trwałej niezdolności do służby przez komisję lekarską;
 - 2) nieprzydatności do służby, stwierdzonej w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej;
 - 3) wymierzenia kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby;
 - 4) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego;
 - 4a) wymierzenia przez sąd prawomocnym orzeczeniem środka karnego w postaci zakazu wykonywania zawodu policjanta;
 - 5) zrzeczenia się obywatelstwa polskiego lub nabycia obywatelstwa innego państwa;
 - 6) upływu okresu służby określonego w kontrakcie, jeżeli nie nastąpi zawarcie kolejnego kontraktu lub mianowanie na stałe;
 - 7) upływu okresu próbnego służby kontraktowej, jeżeli policjant lub przełożony skorzystał z uprawnienia określonego w art. 28a ust. 4.
2. Policjanta można zwolnić ze służby w przypadkach:
 - 1) niewywiązywania się z obowiązków służbowych w okresie odbywania służby stałej lub służby kontraktowej, stwierdzonego w 2 kolejnych opiniach, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy;
 - 2) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe inne niż określone w ust. 1 pkt 4;
 - 3) powołania do innej służby państwowej, a także objęcia funkcji z wyboru w organach samorządu terytorialnego lub stowarzyszeniach;
 - 4) nabycia prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia 30 lat wysługi emerytalnej;
 - 5) gdy wymaga tego ważny interes służby;
 - 6) likwidacji jednostki Policji lub jej reorganizacji połączonej ze zmniejszeniem obsady etatowej, jeżeli przeniesienie policjanta do innej jednostki lub na niższe stanowisko służbowe nie jest możliwe;
 - 7) upływu 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby z powodu choroby;
 - 7a) dwukrotnego nieusprawiedliwionego niestawienia się na badania, o których mowa w art. 40a ust. 1, lub niepoddania się im, albo w przypadku dwukrotnego nieusprawiedliwionego niestawienia się na obserwację w podmiocie leczniczym, w przypadku wyrażenia zgody przez funkcjonariusza, chyba że skierowanie do komisji lekarskiej nastąpiło na wniosek funkcjonariusza;
 - 8) popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia jego pozostanie w służbie;
 - 9) upływu 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia.
3. Policjanta zwalnia się ze służby w terminie do 3 miesięcy od dnia pisemnego zgłoszenia przez niego wystąpienia ze służby.
 - 3a. (uchylony)
 - 3b. (uchylony)
4. W przypadkach określonych w ust. 2 pkt 6 zwolnienie następuje po upływie 6 miesięcy, a w przypadku służby przygotowawczej, po upływie 3 miesięcy od dnia podjęcia decyzji o likwidacji jednostki Policji lub jej reorganizacji. (...)

Art. 44.

1. Policjanta nie można zwolnić ze służby w okresie ciąży, w czasie urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego, urlopu rodzicielskiego lub urlopu wychowawczego, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 41 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz ust. 2 pkt 2, 3, 5 i 6.
2. W razie zwolnienia policjanta ze służby na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 i 6 w okresie ciąży, w czasie urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego lub urlopu rodzicielskiego przysługuje mu uposażenie do końca okresu ciąży oraz trwania wymienionego urlopu. (...)

Rozdział 7

Obowiązki i prawa policjanta

Art. 58.

1. Policjant jest obowiązany dochować obowiązków wynikających z roty złożonego ślubowania.
2. Policjant obowiązany jest odmówić wykonania rozkazu lub polecenia przełożonego, a także polecenia prokuratora, organu administracji państwowej lub samorządu terytorialnego, jeśli wykonanie rozkazu lub polecenia łączyłoby się z popełnieniem przestępstwa.
3. O odmowie wykonania rozkazu lub polecenia, o których mowa w ust. 2, policjant powinien zameldować Komendantowi Głównemu Policji z pominięciem drogi służbowej.

Art. 59.

1. Przełożony policjanta niebędącego w stanie wykonać polecenia sądu lub prokuratora w wyznaczonym terminie lub zakresie, o którym mowa w art. 14 ust. 2, jest obowiązany wystąpić z wnioskiem o przedłużenie terminu, zmianę lub uchylenie polecenia.
2. W przypadku nieusprawiedliwionego niewykonania polecenia w wyznaczonym terminie lub zakresie, na żądanie sądu lub prokuratora przełożony policjanta wszczyna przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne. O wyniku tego postępowania zawiadamia się odpowiednio sąd lub prokuratora.

Art. 60.

1. Policjant w czasie służby jest obowiązany do noszenia przepisowego munduru i wyposażenia.
2. Komendant Główny Policji określa przypadki, w których policjant w czasie wykonywania obowiązków służbowych nie ma obowiązku noszenia munduru.

Art. 61.

1. W przypadkach przewidzianych w art. 60 ust. 2 policjant, wykonując czynności dochodzeniowo-śledcze, a także czynności określone w art. 14 ust. 2 i art. 15 ust. 1 pkt 2–4, obowiązany jest okazać legitymację służbową w taki sposób, aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować numer i organ, który wydał legitymację, oraz nazwisko policjanta.
2. Przy wykonywaniu innych czynności administracyjno-porządkowych nieumundurowany policjant obowiązany jest na żądanie obywatela okazać legitymację służbową lub znak identyfikacyjny w sposób określony w ust. 1.

Art. 61a.

1. Policjant jest obowiązany utrzymywać sprawność fizyczną zapewniającą wykonywanie przez niego zadań służbowych, w szczególności poprzez udział w doskonaleniu zawodowym, o którym mowa w przepisach dotyczących szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji.
2. Sprawność fizyczną, o której mowa w ust. 1, ocenia się na podstawie wyników testu sprawności fizycznej policjantów.

Art. 62.

1. Policjant nie może podejmować zajęcia zarobkowego poza służbą bez pisemnej zgody przełożonego ani wykonywać czynności lub zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy lub podważających zaufanie do Policji.
2. Policjant jest obowiązany złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym, w tym o majątku objętym małżeńską wspólnością majątkową, przy nawiązywaniu lub rozwiązywaniu stosunku służbowego lub stosunku pracy, corocznie oraz na żądanie przełożonego właściwego w sprawach osobowych. Oświadczenie to powinno zawierać informacje o źródłach i wysokości uzyskanych przychodów, posiadanych zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, a ponadto o nabytym przez tę osobę albo jej małżonka od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego lub spółdzielniach, z wyjątkiem funkcji w radzie nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej.
3. Oświadczenie o stanie majątkowym corocznie składa się do dnia 31 marca według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.
4. Przełożeni właściwi w sprawach osobowych lub osoby przez nich upoważnione, w celu przeprowadzenia analizy zgodności ze stanem faktycznym złożonych oświadczeń o stanie majątkowym, mają prawo wglądu do ich treści i przetwarzania danych w nich zawartych.
5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę prawnie chronioną i podlegają ochronie przewidzianej dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” określonej w przepisach o ochronie informacji niejawnych, chyba że policjant, który złożył oświadczenie, wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie, z zastrzeżeniem ust. 7.
6. Oświadczenie o stanie majątkowym przechowuje się przez 10 lat.

7. Informacje zawarte w oświadczeniach o stanie majątkowym osób pełniących funkcje organów Policji są publikowane, bez ich zgody, na właściwych stronach Biuletynu Informacji Publicznej, z wyłączeniem danych dotyczących daty i miejsca urodzenia, numeru PESEL, miejsca zamieszkania i położenia nieruchomości.
8. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach oświadczeń o stanie majątkowym, sposób analizy ich zgodności ze stanem faktycznym, a także wzór oświadczenia o stanie majątkowym oraz tryb publikowania oświadczeń, o których mowa w ust. 7, uwzględniając zakres danych objętych oświadczeniem o stanie majątkowym.

Art. 62a.

Policjant jest obowiązany poinformować przełożonego właściwego w sprawach osobowych o podjęciu przez małżonka lub osoby pozostające z nim we wspólnym gospodarstwie domowym zatrudnienia lub innych czynności zarobkowych w podmiotach świadczących usługi detektywistyczne lub ochrony osób i mienia oraz o objęciu w nich akcji lub udziałów, a także o fakcie bycia wykonawcą w rozumieniu ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.) na rzecz organów i jednostek nadzorowanych i podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, w terminie 14 dni od dnia powzięcia informacji o tym zdarzeniu.

Art. 63.

1. Policjant nie może być członkiem partii politycznej.
2. Z chwilą przyjęcia policjanta do służby ustaje jego dotychczasowe członkostwo w partii politycznej.
3. Policjant jest obowiązany poinformować przełożonego o przynależności do stowarzyszeń krajowych działających poza służbą.
4. Przynależność do organizacji lub stowarzyszeń zagranicznych albo międzynarodowych wymaga zezwolenia Komendanta Głównego Policji lub upoważnionego przez niego przełożonego.

Art. 64.

Policjant jest obowiązany powiadomić swojego bezpośredniego przełożonego o planowanym wyjeździe zagranicznym, poza obszar Unii Europejskiej, na więcej niż 3 dni.

Art. 65. (uchylony)

Art. 66.

1. Policjant podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych korzysta z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.
2. Z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych korzysta również policjant, który poza czasem służby działa na rzecz:
 - 1) zapobieżenia zagrożeniu dla życia lub zdrowia ludzkiego;
 - 2) przywrócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego;
 - 3) ujęcia sprawcy czynu zabronionego.

Art. 67.

1. Policjanci mogą zrzeszać się w związku zawodowym policjantów.
2. Przepisy ustawy o związkach zawodowych stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem że w Policji może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku.
3. Szczegółowe zasady współdziałania związku zawodowego policjantów z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Komendantem Głównym Policji określi statut tego związku, zarejestrowany w sądzie. (...)

Art. 70.

1. Policjant otrzymuje bezpłatne umundurowanie.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość i warunki przyznawania równoważnika pieniężnego w zamian za umundurowanie, uwzględniając:
 - 1) elementy umundurowania stanowiące podstawę do określenia wysokości równoważnika;
 - 2) sposób ustalania wysokości równoważnika;
 - 3) tryb i przypadki przyznawania, zwrotu i zawieszania wypłaty równoważnika;
 - 4) terminy wypłacania lub zwrotu równoważnika.

Art. 71.

1. Jednostki i komórki organizacyjne Policji oraz policjanci otrzymują wyposażenie niezbędne do wykonywania czynności służbowych.
2. Normy wyposażenia, o którym mowa w ust. 1, szczegółowe zasady jego przyznawania i użytkowania określa Komendant Główny Policji.

Art. 72.

1. Policjantowi w czasie wykonywania obowiązków służbowych przysługuje wyżywienie lub równoważnik pieniężny w zamian za wyżywienie.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, przypadki, w których policjant otrzymuje wyżywienie, oraz normy wyżywienia, uwzględniając rodzaje norm i sposób ich ustalenia, osoby uprawnione do otrzymywania norm dodatkowych lub ich części.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, przypadki otrzymywania i wysokość równoważnika pieniężnego w zamian za wyżywienie, uwzględniając przypadki otrzymywania przez policjanta tego równoważnika, sposób obliczania jego wysokości oraz organy uprawnione do wypłat równoważnika.

Art. 73.

1. Policjantowi i członkom jego rodziny przysługuje raz w roku prawo przejazdu na koszt właściwego organu Policji środkami publicznego transportu zbiorowego do jednej z obranych przez siebie miejscowości w kraju i z powrotem.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki korzystania przez policjanta z prawa, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając sposób rozliczania kosztów przejazdu.
3. W razie niewykorzystania przysługującego przejazdu osoba uprawniona otrzymuje zryczałtowany równoważnik pieniężny.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki przyznania równoważnika pieniężnego, o którym mowa w ust. 3, uwzględniając sposób ustalania wysokości równoważnika i rozliczania niewykorzystanego przez policjanta przejazdu.
5. Zwrot kosztów przejazdu lub zryczałtowany równoważnik pieniężny, o których mowa w ust. 1 i 3, nie przysługują policjantowi w roku kalendarzowym, w którym wykupiono uprawnienia do bezpłatnych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego na podstawie odrębnych przepisów.
6. Osobom, o których mowa w ust. 1, mogą być przyznawane także inne świadczenia socjalne i bytowe.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, rodzaj i zakres świadczeń, o których mowa w ust. 6, uwzględniając warunki korzystania z tych świadczeń, sposób ich realizacji, a w przypadku świadczeń finansowych – ich wysokość, sposób obliczania, terminy rozliczeń oraz terminy wypłaty.

Art. 74. (uchylony)

Art. 75. ⁽⁸⁾

1. Policjantowi i członkom jego rodziny przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń służby zdrowia resortu spraw wewnętrznych na zasadach określonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.
2. Policjant i członkowie jego rodziny mogą również korzystać z bezpłatnych świadczeń leczniczych zakładów społecznej służby zdrowia w zakresie i na warunkach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministrów Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych lub świadczeń leczniczych innych zakładów służby zdrowia na warunkach określonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.
3. Świadczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują również osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.
4. Zaopatrzenie w leki bezpłatnie, za opłatą ryczałtową lub za częściową odpłatnością oraz zaopatrzenie w artykuły sanitarne określa odrębna ustawa.

Art. 76. ⁽⁹⁾

1. Policjantowi, który nabył prawo do policyjnej renty z tytułu inwalidztwa niepozostającego w związku ze służbą, oraz uprawnionym członkom jego rodziny, a także osobom uprawnionym do renty rodzinnej po funkcjonariuszu, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą, przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych społecznej służby zdrowia.
2. Zaopatrzenie w leki bezpłatnie, za opłatą ryczałtową lub za częściową odpłatnością oraz zaopatrzenie w artykuły sanitarne określa odrębna ustawa.
3. Policjantowi zwolnionemu ze służby, który nie nabył uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego określonego w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, a także członkom jego rodziny przysługuje prawo do świadczeń leczniczych zakładów społecznych służby zdrowia w zakresie i na warunkach przewidzianych dla pracowników, z którymi stosunek pracy został rozwiązany.

Art. 77.

1. Za członków rodziny policjanta uprawnionych do świadczeń przewidzianych w art. 73, 75⁽¹⁰⁾ i 76⁽¹¹⁾ uważa się małżonka i dzieci.
2. Za dzieci uważa się dzieci własne, dzieci małżonka, dzieci przysposobione i dzieci przyjęte na wychowanie, które:
 - 1) nie przekroczyły 18 roku życia, a w razie uczęszczania do szkoły – 24 lat albo 25 lat, jeżeli odbywają studia w szkole wyższej, a ukończenie 24 lat przypada na ostatni lub przedostatni rok studiów, albo

- 2) stały się inwalidami I⁽¹²⁾ lub II⁽¹³⁾ grupy przed osiągnięciem wieku określonego w pkt 1.

Art. 78.

Okres służby policjanta traktuje się jako pracę w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin⁽¹⁴⁾.

Art. 79.

1. Policjantowi przysługują uprawnienia pracownika związane z rodzicielstwem określone w Kodeksie pracy, jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. Jeżeli oboje rodzice lub opiekunowie są funkcjonariuszami, z uprawnień może korzystać tylko jedno z nich.
2. Policjantowi nie przysługuje prawo złożenia wniosku o obniżenie wymiaru czasu służby w okresie, w którym mógłby korzystać z urlopu wychowawczego.

Art. 79a.

Jeżeli zachodzi konieczność zastępstwa policjanta w czasie jego nieobecności w służbie w związku z przebywaniem na urlopie macierzyńskim, dodatkowym urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowym urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie ojcowskim, urlopie rodzicielskim lub urlopie wychowawczym, można w tym celu zatrudnić pracownika na podstawie umowy o pracę na czas określony, obejmujący czas tej nieobecności.

Art. 80.

1. Policjantowi, który podjął pracę w ciągu roku od dnia zwolnienia ze służby, a jeżeli pełnił służbę przygotowawczą – w ciągu 3 miesięcy od tego dnia, okres służby wlicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z prawa pracy.
2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli przepisy prawa pracy przewidują, że upływ okresów, o których mowa w ust. 1, nie stanowi przeszkody do korzystania przez pracownika z określonych świadczeń.
3. Jeżeli policjant nie może podjąć zatrudnienia w czasie określonym w ust. 1 ze względu na chorobę powodującą niezdolność do pracy lub inwalidztwo⁽¹⁵⁾, zachowuje uprawnienia określone w ust. 1 w razie podjęcia zatrudnienia w ciągu 3 miesięcy od dnia ustania niezdolności do pracy lub inwalidztwa⁽¹⁶⁾.
4. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do policjantów zwolnionych ze służby w razie skazania prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarania karą dyscyplinarną wydalenia ze służby.

Art. 81.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe prawa i obowiązki oraz przebieg służby policjantów, uwzględniając właściwości i specyfikę służby w jednostkach organizacyjnych Policji, tryb nawiązywania, zmiany i rozwiązywania stosunku służbowego policjanta, zadania kierowników komórek organizacyjnych właściwych w sprawach osobowych, treść rozkazów personalnych o mianowaniu policjanta na dane stanowisko służbowe lub o zwolnieniu policjanta ze służby, tryb wydawania świadectwa służby i opinii o służbie policjanta, ich wzory, termin żądania sprostowania świadectwa i opinii oraz termin dokonania takiego sprostowania.
2. Sposób pełnienia służby policjantów określają zarządzenia, regulaminy i rozkazy Komendanta Głównego Policji.

Art. 82.

1. Policjantowi przysługuje prawo do corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 26 dni roboczych.
2. Policjant uzyskuje prawo do pierwszego urlopu z upływem 6 miesięcy służby w wymiarze połowy urlopu przysługującego po roku służby.
3. Prawo do urlopu w pełnym wymiarze policjant nabywa z upływem roku służby. Do tego urlopu wlicza się urlop, o którym mowa w ust. 2.

Art. 83.

1. Policjanta można odwołać z urlopu wypoczynkowego z ważnych względów służbowych, a także wstrzymać udzielenie mu urlopu w całości lub w części. Termin urlopu może być także przesunięty na wniosek policjanta, umotywowany ważnymi względami.
2. Policjantowi odwołanemu z urlopu przysługuje zwrot kosztów przejazdu według norm ustalonych w przepisach o należnościach służbowych w przypadkach przeniesienia lub oddelegowania, jak również innych kosztów.
- 2a. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb zwrotu kosztów przejazdu i innych poniesionych kosztów przysługujących policjantowi w razie odwołania z urlopu, z uwzględnieniem norm określonych dla przenoszonych lub delegowanych policjantów, udokumentowanych opłat dokonanych przez policjanta, a które nie zostały wykorzystane w związku z odwołaniem z urlopu, jak również opłat poniesionych na członków rodziny, o których mowa w art. 77, jeżeli odwołanie policjanta z urlopu spowodowało także ich powrót.
3. Odwołanie policjanta z urlopu ze względów służbowych wymaga zgody przełożonego.

4. Policjantowi, który nie wykorzystał urlopu w danym roku kalendarzowym, urlopu tego należy udzielić w ciągu pierwszych 3 miesięcy następnego roku.

Art. 84.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych może, w drodze rozporządzenia, wprowadzić płatne urlopy dodatkowe w wymiarze do 13 dni roboczych rocznie dla policjantów, którzy pełnią służbę w warunkach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia albo osiągnęli określony wiek lub staż służby, albo gdy jest to uzasadnione szczególnymi właściwościami służby.

Art. 85.

Policjantowi można udzielić płatnego urlopu zdrowotnego lub okolicznościowego, a także urlopu bezpłatnego z ważnych przyczyn.

Art. 86.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przyznawania policjantom urlopów, tryb postępowania w tych sprawach oraz wymiar urlopów, o których mowa w art. 84 i 85, uwzględniając okres służby, wiek policjanta, przypadki warunków szczególnie uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia oraz stopnie szkodliwości wpływające na wymiar urlopu dodatkowego.

Art. 87.

1. Policjantowi, który wzorowo wykonuje obowiązki, przejawia inicjatywę w służbie i doskonali kwalifikacje zawodowe, mogą być udzielane wyróżnienia:
 - 1) pochwała;
 - 2) krótkoterminowy dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze do 10 dni roboczych;
 - 3) przyznanie odznaki resortowej;
 - 4) przedterminowe mianowanie na wyższy stopień policyjny.
2. Wyróżnienia udziela policjantowi uprawniony przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1.
3. Wyróżnienia nie udziela się policjantowi:
 - 1) ukaranemu karą dyscyplinarną, przed jej zatarciem;
 - 2) skazanemu wyrokiem sądu lub w stosunku do którego postępowanie karne zostało warunkowo umorzone, przez okres roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania przy udzielaniu wyróżnień policjantom, uwzględniając zakres uprawnień przełożonych do udzielania wyróżnień oraz formę udzielania wyróżnień.

Rozdział 8

Mieszkania funkcjonariuszy Policji

Art. 88.

1. Policjantowi w służbie stałej przysługuje prawo do lokalu mieszkalnego w miejscowości, w której pełni służbę, lub w miejscowości pobliskiej, z uwzględnieniem liczby członków rodziny oraz ich uprawnień wynikających z przepisów odrębnych.
2. Policjant w służbie przygotowawczej może otrzymać tymczasową kwaterę.
3. Policjant traci prawo do lokalu mieszkalnego w razie dyscyplinarnego wydalenia ze służby.
4. Miejscowością pobliską, o której mowa w ust. 1, jest miejscowość, z której czas dojazdu do miejsca pełnienia służby i z powrotem środkami publicznego transportu zbiorowego, zgodnie z rozkładem jazdy, łącznie z przesiadkami, nie przekracza w obie strony dwóch godzin, licząc od stacji (przystanku) położonej najbliżej miejsca zamieszkania do stacji (przystanku) położonej najbliżej miejsca pełnienia służby bez uwzględnienia czasu dojazdu do i od stacji (przystanku) w obrębie miejscowości, z której policjant dojeżdża, oraz miejscowości, w której wykonuje obowiązki służbowe.

Art. 89.

Członkami rodziny policjanta, których uwzględnia się przy przydziale lokalu mieszkalnego, są pozostający z policjantem we wspólnym gospodarstwie domowym:

- 1) małżonek;
- 2) dzieci (własne lub małżonka, przysposobione lub przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej) pozostające na jego utrzymaniu, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 25 lat życia;
- 3) rodzice policjanta i jego małżonka będący na jego wyłącznym utrzymaniu lub jeżeli ze względu na wiek albo inwalidztwo⁽¹⁷⁾, albo inne okoliczności są niezdolni do wykonywania zatrudnienia; za rodziców uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające. (...)

Art. 92.

1. Policjantowi przysługuje równoważnik pieniężny, jeżeli on sam lub członkowie jego rodziny nie posiadają lokalu mieszkalnego w miejscu pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady przyznawania, odmowy przyznania, cofania oraz zwracania równoważnika pieniężnego, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając podmioty uprawnione do jego otrzymania, sposób ustalania wysokości równoważnika, wzory wymaganych dokumentów, organy właściwe do jego przyznawania, odmowy przyznania, wypłaty, cofania albo żądania jego zwrotu, a także sposób postępowania w przypadku wystąpienia zbiegu uprawnień do jego otrzymania.

Art. 93.

1. Policjantowi, który zajmuje lokal mieszkalny w miejscowości pobliskiej miejsca pełnienia służby, przysługuje zwrot kosztów dojazdu do miejsca pełnienia służby w wysokości ceny biletów za przejazd koleją lub autobusem.
2. Zwrot kosztów, o których mowa w ust. 1, nie przysługuje w roku kalendarzowym, w którym wykupiono uprawnienia do bezpłatnych przejazdów państwowymi środkami komunikacji, na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 94.

1. Policjantowi, który nie otrzymał lokalu mieszkalnego na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale, przysługuje pomoc finansowa na uzyskanie lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej albo domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość.
- 1a. Osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec której orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, jest obowiązana do zwrotu pomocy finansowej, o której mowa w ust. 1.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania oraz szczegółowe zasady przyznawania, cofania oraz zwracania pomocy finansowej, o której mowa w ust. 1, uwzględniając przypadki, w których pomoc ta jest przyznawana, cofana lub podlega zwrotowi, jak również sposób obliczania wysokości pomocy finansowej przyznawanej lub orzekanej do zwrotu, a także rodzaje dokumentów wymaganych przy ubieganiu się o przyznanie tej pomocy.

Art. 95.

1. Lokalu mieszkalnego na podstawie decyzji administracyjnej nie przydziela się policjantowi:
 - 1) w razie skorzystania z pomocy finansowej, o której mowa w art. 94;
 - 2) posiadającemu w miejscowości, w której pełni służbę, lub w miejscowości pobliskiej lokal mieszkalny odpowiadający co najmniej przysługującej mu powierzchni mieszkalnej albo dom jednorodzinny lub dom mieszkalno-pensjonatowy;
 - 3) którego małżonek posiada lokal mieszkalny lub dom określony w pkt 2;
 - 4) w razie zbycia przez niego lub jego małżonka własnościowego prawa do spółdzielczego lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość albo dom, o którym mowa w pkt 2, z wyjątkiem przypadków określonych na podstawie art. 96 ust. 3.
2. Decyzję o opróżnieniu lokalu mieszkalnego, o którym mowa w art. 90, wydaje się, jeżeli policjant:
 - 1) podnajmuje albo oddaje do bezpłatnego używania przydzielony lokal lub jego część;
 - 2) używa lokal mieszkalny w sposób sprzeczny z umową najmu lub niezgodnie z przeznaczeniem, zaniedbuje obowiązki, dopuszczając do powstania szkód, albo niszczy urządzenia przeznaczone do wspólnego korzystania przez mieszkańców;
 - 3) wykracza w sposób rażący lub uporczywy przeciwko porządkowi domowemu, czyniąc uciążliwym korzystanie z innych lokali;
 - 4) jest w zwłóce z zapłatą czynszu lub opłat za świadczenia związane z eksploatacją lokalu przez okres co najmniej dwóch pełnych okresów płatności, pomimo uprzedzenia na piśmie o zamiarze wydania decyzji o opróżnieniu lokalu i wyznaczenia dodatkowego, miesięcznego terminu zapłaty zaległych i bieżących należności;
 - 5) otrzymał pomoc finansową, o której mowa w art. 94 ust. 1;
 - 6) został przeniesiony do pełnienia służby w innej miejscowości i przydzielono mu w tej lub pobliskiej miejscowości następny lokal mieszkalny;
 - 7) nie zwolnił, w terminie określonym odrębnymi przepisami, wcześniej przydzielonego lokalu mieszkalnego;
 - 8) zrzekł się uprawnień do zajmowanego lokalu mieszkalnego;
 - 9) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
3. Decyzję o opróżnieniu lokalu mieszkalnego wydaje się także:

- 1) jeżeli policjantowi lub jego małżonkowi przysługuje tytuł prawny do innego lokalu mieszkalnego, o którym mowa w art. 90; w takim przypadku osobom tym przysługuje prawo wyboru jednego z zajmowanych lokali;
 - 2) gdy policjant zwolniony ze służby lub pozostali po policjancie członkowie rodziny zajmują lokal mieszkalny położony w budynku przeznaczonym na cele służbowe lub na terenie obiektu zamkniętego, a osobom tym przydzielono lokal mieszkalny w tej samej lub pobliskiej miejscowości, o powierzchni odpowiadającej przysługującym normom zaludnienia;
 - 3) w przypadku zajmowania lokalu mieszkalnego, o którym mowa w art. 90, przez policjanta lub członków jego rodziny albo inne osoby – bez tytułu prawnego.
- 3a. Decyzję o opróżnieniu lokalu wydaje się również, jeżeli właściciel lokalu wypowiedział stosunek prawny dotyczący lokalu.
4. Decyzję o opróżnieniu lokalu wydaje się w stosunku do wszystkich osób zamieszkałych w tym lokalu. (...)

Rozdział 9

Uposażenie i inne świadczenia pieniężne policjantów

Art. 99.

1. Prawo do uposażenia powstaje z dniem mianowania policjanta na stanowisko służbowe.
2. Z tytułu służby policjant otrzymuje jedno uposażenie i inne świadczenia pieniężne określone w ustawie.
3. Przeciętne uposażenie policjantów stanowi wielokrotność kwoty bazowej, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.
- 3a. Przez przeciętne uposażenie, o którym mowa w ust. 3, należy rozumieć uposażenie wraz z miesięczną równowartością nagrody rocznej.
4. Wielokrotność kwoty bazowej, o której mowa w ust. 3, określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 100.

Uposażenie policjanta składa się z uposażenia zasadniczego i z dodatków do uposażenia. (...)

Art. 108.

1. Policjantowi przysługują następujące świadczenia pieniężne:
 - 1) zasiłek na zagospodarowanie;
 - 2) nagrody oraz zapomogi;
 - 3) nagrody jubileuszowe;
 - 4) dodatkowe wynagrodzenie za wykonywanie zleconych zadań wykraczających poza obowiązki służbowe;
 - 5) należności za podróże służbowe i przeniesienia;
 - 6) świadczenia związane ze zwolnieniem ze służby.
- 1a. Policjanci mogą otrzymywać nagrody za osiągnięcia w służbie, ze środków finansowych, o których mowa w art. 13 ust. 4a.
2. W razie śmierci policjanta lub członka jego rodziny, przysługują:
 - 1) zasiłek pogrzebowy;
 - 2) odprawa pośmiertna. (...)

Art. 111.

1. Policjantowi przysługują nagrody jubileuszowe w wysokości:
 - po 20 latach służby – 75%,
 - po 25 latach służby – 100%,
 - po 30 latach służby – 150%,
 - po 35 latach służby – 200%,
 - po 40 latach służby – 300%
 miesięcznego uposażenia zasadniczego, wraz z dodatkami o charakterze stałym.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, okresy wliczane do okresu służby, od którego zależy nabycie prawa do nagrody jubileuszowej, oraz tryb jej obliczania i wypłacania, uwzględniając okresy służby, pracy i nauki powodujące nabycie prawa do nagrody jubileuszowej, sposób dokumentowania tych okresów oraz postępowania w przypadku zbiegu prawa do kilku nagród, a także termin wypłacania nagrody. (...)

Art. 121a.

1. Miesięczne uposażenie policjanta za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz okres urlopu ojcowskiego wynosi 100% miesięcznego uposażenia, o którym mowa w art. 121 ust. 1.
2. Miesięczne uposażenie policjanta za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego wynosi 60% miesięcznego uposażenia, o którym mowa w art. 121 ust. 1.

3. Miesięczne uposażenie policjanta-kobiety, która we wniosku, złożonym nie później niż 14 dni po porodzie, wystąpi o udzielenie jej, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze, a bezpośrednio po takim urlopie – urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze, wynosi 80% miesięcznego uposażenia, o którym mowa w art. 121 ust. 1, za cały okres odpowiadający okresowi tych urlopów.
4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do policjanta, który we wniosku, złożonym nie później niż 14 dni po przyjęciu dziecka na wychowanie i wystąpieniu do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka lub po przyjęciu dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, wystąpi o udzielenie mu, bezpośrednio po urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze, a bezpośrednio po takim urlopie – urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze.
5. Policjantowi, który z uwagi na wniosek złożony w trybie ust. 3 albo 4 otrzymał 80% uposażenia, o którym mowa w ust. 3, w przypadku rezygnacji z dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze lub jego części albo w przypadku rezygnacji z dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze lub jego części lub w przypadku rezygnacji z urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze, przysługuje jednorazowe wyrównanie otrzymywanego uposażenia, o którym mowa w ust. 3, do wysokości 100%, pod warunkiem niepobrania uposażenia za okres odpowiadający okresom tych urlopów.

Art. 121b.

1. W okresie przebywania na zwolnieniu lekarskim policjant otrzymuje 80% uposażenia.
2. Zwolnienie lekarskie obejmuje okres, w którym policjant jest zwolniony od zajęć służbowych z powodu:
 - 1) choroby policjanta, w tym niemożności wykonywania zajęć służbowych z przyczyn określonych w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
 - 2) oddawania krwi lub jej składników w jednostkach organizacyjnych publicznej służby krwi lub z powodu okresowego badania lekarskiego dawców krwi;
 - 3) ⁽¹⁹⁾ konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym dzieckiem własnym lub małżonka policjanta, dzieckiem przysposobionym, dzieckiem przyjętym na wychowanie i utrzymanie, do ukończenia przez nie 14. roku życia;
 - 4) ⁽²⁰⁾ konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny; za członków rodziny uważa się małżonka, rodziców, rodzica dziecka policjanta, ojczyma, macochę, teściów, dziadków, wnuki, rodzeństwo oraz dzieci w wieku powyżej 14 lat, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z policjantem w okresie sprawowania nad nimi opieki;
 - 5) ⁽²¹⁾ konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem własnym lub małżonka policjanta, dzieckiem przysposobionym, dzieckiem przyjętym na wychowanie i utrzymanie, do ukończenia przez nie 8. roku życia, w przypadku:
 - a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza, a także w przypadku choroby niani, z którą rodzice mają zawartą umowę uaktywniającą, o której mowa w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2013 r. poz. 1457 oraz z 2015 r. poz. 1045), lub dziennego opiekuna, sprawujących opiekę nad dzieckiem,
 - b) porodu lub choroby małżonka policjanta lub rodzica dziecka policjanta, stale opiekujących się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi lub rodzicowi sprawowanie opieki nad dzieckiem,
 - c) pobytu małżonka policjanta lub rodzica dziecka policjanta, stale opiekujących się dzieckiem, w szpitalu lub innym przedsiębiorstwie podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całonocne świadczenia zdrowotne.
3. Zwolnienie od zajęć służbowych z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki, o której mowa w ust. 2 pkt 3 i 5, przysługuje przez okres nie dłuższy niż 60 dni w roku kalendarzowym, a w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 4 – przez okres nie dłuższy niż 14 dni w roku kalendarzowym, przy czym okresy te łącznie nie mogą przekroczyć 60 dni w roku kalendarzowym.
4. Przepis ust. 3 stosuje się bez względu na liczbę dzieci i innych członków rodziny wymagających opieki.
5. Jeżeli zwolnienie lekarskie obejmuje okres, w którym policjant jest zwolniony od zajęć służbowych z powodu:
 - 1) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem służby,
 - 2) choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby,
 - 3) wypadku w drodze do miejsca pełnienia służby lub w drodze powrotnej ze służby,
 - 4) choroby przypadającej w czasie ciąży,
 - 5) poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów,
 - 6) oddania krwi lub jej składników w jednostkach organizacyjnych publicznej służby krwi lub z powodu badania lekarskiego dawców krwi,
 - 7) przebywania na obserwacji w podmiocie leczniczym w wyniku skierowania przez komisję lekarską – zachowuje on prawo do 100% uposażenia.

6. Prawo do 100% uposażenia przysługuje również wtedy, gdy policjant został zwolniony od zajęć służbowych:
 - 1) podczas oddelegowania do pełnienia służby poza granicami państwa w kontyngencji policyjnym, o którym mowa w art. 145a ust. 1 pkt 1–3;
 - 2) w wyniku popełnienia przez inną osobę umyślnego czynu zabronionego w związku z wykonywaniem przez policjanta czynności służbowych, stwierdzonego orzeczeniem wydanym przez uprawniony organ;
 - 3) na skutek czynów o charakterze bohaterskim dokonanych w szczególnie niebezpiecznych warunkach, z wykazaniem wyjątkowej odwagi, z narażeniem życia lub zdrowia, w obronie prawa, nienaruszalności granic państwowych, życia, mienia lub bezpieczeństwa obywateli.
7. Związek zwolnienia od zajęć służbowych z czynami, o których mowa w ust. 6 pkt 3, stwierdza, w drodze decyzji, przełożony policjanta.
8. Od decyzji, o której mowa w ust. 7, policjantowi przysługuje odwołanie do wyższego przełożonego.

Art. 121c.

1. Okres przebywania na zwolnieniu lekarskim stwierdza zaświadczenie lekarskie wystawione zgodnie z przepisami art. 55 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, z tym że:
 - 1) w przypadku poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz niezdolności do służby wskutek poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów – zaświadczenie wystawione przez lekarza na zwykłym druku zgodnie z przepisem art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
 - 2) w przypadku, o którym mowa w art. 121b ust. 2 pkt 2 – zaświadczenie jednostki organizacyjnej publicznej służby krwi;
 - 3) w przypadku, o którym mowa w art. 121b ust. 2 pkt 5 lit. a – oświadczenie policjanta;
 - 4) w przypadkach, o których mowa w art. 121b ust. 2 pkt 5 lit. b i c – zaświadczenie lekarskie wystawione przez lekarza na zwykłym druku;
 - 5) w przypadku, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – decyzja wydana przez właściwy organ albo uprawniony podmiot na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.
2. W przypadkach uzasadnionych charakterem zadań służbowych wykonywanych przez policjanta okres jego przebywania na zwolnieniu lekarskim stwierdza się w inny sposób niż określony w ust. 1.
3. Komendant Główny Policji określi, w drodze zarządzenia, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych, sposób stwierdzania przebywania na zwolnieniu lekarskim policjanta, o którym mowa w ust. 2.

Art. 121d.

1. Policjant jest obowiązany dostarczyć przełożonemu właściwemu do spraw osobowych zaświadczenie lekarskie, zaświadczenie jednostki organizacyjnej publicznej służby krwi albo decyzję, o której mowa w art. 121c ust. 1 pkt 5, w terminie 7 dni od dnia otrzymania.
2. Oświadczenie o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w art. 121b ust. 2 pkt 5 lit. a, policjant jest obowiązany złożyć przełożonemu właściwemu do spraw osobowych w terminie 7 dni od dnia ich zaistnienia.
3. W przypadku niedopełnienia obowiązku, o którym mowa w ust. 1 lub 2, nieobecność w służbie w okresie przebywania na zwolnieniu lekarskim uznaje się za nieobecność nieusprawiedliwioną, chyba że niedostarczenie zaświadczenia albo oświadczenia nastąpiło z przyczyn niezależnych od policjanta.

Art. 124.

1. Policjantowi zawieszonemu w czynnościach służbowych zawieszają się od najbliższego terminu płatności 50% ostatnio należnego uposażenia.
2. Po zakończeniu postępowania karnego lub dyscyplinarnego, będącego przyczyną zawieszenia w czynnościach służbowych, policjant otrzymuje zawieszoną część uposażenia oraz obligatoryjne podwyżki wprowadzone w okresie zawieszenia, jeżeli nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby.

Art. 125.

1. Policjantowi tymczasowo aresztowanemu zawieszają się od najbliższego terminu płatności 50% ostatnio należnego uposażenia.
2. W razie umorzenia postępowania karnego lub uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu, policjant otrzymuje zawieszoną część uposażenia oraz obligatoryjne podwyżki tego uposażenia, wprowadzone w okresie zawieszenia, choćby umorzenie lub uniewinnienie nastąpiło po zwolnieniu policjanta ze służby, z zastrzeżeniem przepisu ust. 3.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się w przypadku, gdy postępowanie karne umorzono z powodu przedawnienia lub amnestii, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Art. 126.

1. Policjantowi, który samowolnie opuścił miejsce pełnienia służby albo pozostaje poza nim lub nie podejmuje służby, zawiesza się uposażenie od najbliższego terminu płatności. Jeżeli policjant pobrał już za czas nieusprawiedliwionej nieobecności uposażenie, potrąca mu się odpowiednią część uposażenia przy najbliższej wypłacie.
2. W razie uznania nieobecności za usprawiedliwioną, wypłaca się policjantowi zawieszony uposażenie; w przypadku nieobecności nieusprawiedliwionej policjant traci za każdy dzień nieobecności 1/30 część uposażenia miesięcznego.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie zawinionej niemożności pełnienia przez policjanta obowiązków służbowych.
4. Policjantowi, który rozpoczyna urlop bezpłatny w ciągu miesiąca kalendarzowego, przysługuje uposażenie w wysokości 1/30 uposażenia miesięcznego za każdy dzień poprzedzający dzień rozpoczęcia urlopu bezpłatnego. Jeżeli policjant pobrał już uposażenie za czas urlopu bezpłatnego, potrąca się mu odpowiednią część uposażenia przy najbliższej wypłacie. (...)

Rozdział 10 **Odpowiedzialność dyscyplinarna i karna policjantów**

Art. 132.

1. Policjant odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej.
2. Naruszenie dyscypliny służbowej stanowi czyn policjanta polegający na zawinionym przekroczeniu uprawnień lub niewykonaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych uprawnionych na podstawie tych przepisów.
3. Naruszeniem dyscypliny służbowej jest w szczególności:
 - 1) odmowa wykonania albo niewykonanie rozkazu lub polecenia przełożonego, względnie organu uprawnionego na podstawie ustawy do wydawania poleceń policjantom, z wyłączeniem rozkazów i poleceń, o których mowa w art. 58 ust. 2;
 - 2) zaniechanie czynności służbowej albo wykonanie jej w sposób nieprawidłowy;
 - 3) niedopełnienie obowiązków służbowych albo przekroczenie uprawnień określonych w przepisach prawa;
 - 4) wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego policjanta, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę służbie, policjantowi lub innej osobie;
 - 5) postępowanie przełożonego w sposób przyczyniający się do rozluźnienia dyscypliny służbowej w podległej jednostce organizacyjnej lub komórce organizacyjnej Policji;
 - 6) stawienie się do służby w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka oraz spożywanie alkoholu lub podobnie działającego środka w czasie służby albo w obiektach lub na terenach zajmowanych przez Policję;
 - 7) utrata służbowej broni palnej, amunicji lub legitymacji służbowej;
 - 8) utrata przedmiotu stanowiącego wyposażenie służbowe, którego wykorzystanie przez osoby nieuprawnione wyrządziło szkodę obywatelowi lub stworzyło zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa powszechnego;
 - 9) utrata materiału zawierającego informacje niejawne.
4. Czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne, wypełniający jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od odpowiedzialności karnej.
 - 4a. W przypadku czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne, wypełniającego jednocześnie znamiona wykroczenia, w przypadku mniejszej wagi lub ukarania grzywną, przełożony dyscyplinarny może nie wszczynać postępowania dyscyplinarnego, a wszczęte umorzyć.
 - 4b. W przypadku czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi przełożony dyscyplinarny może odstąpić od wszczęcia postępowania i przeprowadzić ze sprawcą przewinienia dyscyplinarnego udokumentowaną w formie notatki rozmowę dyscyplinującą.
 - 4c. Notatkę, o której mowa w ust. 4b, włącza się do akt osobowych na okres roku.

Art. 132a.

Przewinienie dyscyplinarne jest zawinione wtedy, gdy policjant:

- 1) ma zamiar jego popełnienia, to jest chce je popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi;
- 2) nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia je jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość taką przewidywał albo mógł i powinien przewidzieć.

Art. 132b.

1. Policjant odpowiada dyscyplinarnie, jeżeli popełnia przewinienie dyscyplinarne sam albo wspólnie lub w porozumieniu z inną osobą, a także w przypadku, gdy kieruje popełnieniem przez innego policjanta przewinienia dyscyplinarnego.

2. Policjant odpowiada dyscyplinarnie także w przypadku, gdy nakłania innego policjanta do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego albo ułatwia jego popełnienie.
3. Każdy z policjantów, o których mowa w ust. 1 i 2, odpowiada w granicach swojej winy, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych osób.

Art. 133.

1. Przełożonym dyscyplinarnym jest przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3. Taką samą władzę dyscyplinarną posiada policjant, któremu powierzono pełnienie obowiązków na stanowisku służbowym, o którym mowa w art. 32 ust. 1.
2. Przełożonym dyscyplinarnym policjanta delegowanego do czasowego pełnienia służby lub któremu powierzono pełnienie obowiązków służbowych albo którego skierowano na szkolenie zawodowe, studia w Wyższej Szkole Policji lub kurs doskonalenia zawodowego w szkole policyjnej lub ośrodku szkolenia Policji jest przełożony dyscyplinarny w miejscu pełnienia służby, odbywania szkolenia lub nauki, z wyłączeniem możliwości orzekania kar określonych w art. 134 pkt 3–6, które wymierza przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1.
3. Przełożonym dyscyplinarnym policjanta delegowanego do pełnienia służby poza granicami państwa jest dowódca kontyngentu policyjnego, w którym policjant pełni służbę, z wyłączeniem możliwości orzekania kar określonych w art. 134 pkt 3–6, które wymierza przełożony, o którym mowa w art. 32 ust. 1.
4. W przypadku przeniesienia policjanta do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej Policji i związanej z tym zmiany właściwości przełożonego dyscyplinarnego, postępowanie dyscyplinarne wszczęte wobec policjanta przejmuje i orzeka w pierwszej instancji nowy przełożony dyscyplinarny.
5. Policjant oddelegowany do pełnienia zadań służbowych poza Policją podlega władzy dyscyplinarnej przełożonego, o którym mowa w art. 32 ust. 1.
6. Przełożony dyscyplinarny może w formie pisemnej upoważnić swoich zastępców lub innych policjantów z kierowanej przez niego jednostki organizacyjnej Policji do załatwiania spraw dyscyplinarnych w jego imieniu w ustalonym zakresie.
7. Wątpliwości w zakresie ustalenia właściwości przełożonego w sprawach dyscyplinarnych rozstrzyga wyższy przełożony dyscyplinarny w drodze postanowienia.
8. Wyższymi przełożonymi dyscyplinarnymi w postępowaniu dyscyplinarnym są:
 - 1) komendant wojewódzki Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) Policji;
 - 2) Komendant Stołeczny Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) i rejonowego Policji;
 - 3) Komendant Główny Policji – w stosunku do Komendanta CBŚP, komendanta wojewódzkiego Policji, Komendanta Stołecznego Policji, komendanta szkoły policyjnej i dowódcy kontyngentu policyjnego.

Art. 134.

Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana;
- 2) zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania;
- 3) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
- 4) wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe;
- 5) obniżenie stopnia;
- 6) wydalenie ze służby.

Art. 134a.

Kara nagany oznacza wytknięcie ukaranemu przez przełożonego dyscyplinarnego niewłaściwego postępowania.

Art. 134b.

1. Kara zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania oznacza zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania przez ukaranego pełniącego służbę w systemie skoszarowanym. Karę wymierza się na okres od 3 do 14 dni.
2. W czasie odbywania kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania ukarany jest obowiązany:
 - 1) w czasie wolnym od zajęć służbowych przebywać w jednostce organizacyjnej Policji, w której pełni służbę, lub innym miejscu wyznaczonym przez przełożonego;
 - 2) zgłaszać się do przełożonego lub innego wskazanego policjanta w określonych odstępach czasu, nie częściej jednak niż cztery razy na dobę.

Art. 134c.

Kara ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku oznacza wytknięcie ukaranemu niewłaściwego postępowania i uprzedzenie go, że jeżeli ponownie popełni przewinienie dyscyplinarne, może zostać wyznaczony na niższe stanowisko służbowe w trybie dyscyplinarnym lub ukarany surowszą karą dyscyplinarną.

Art. 134d.

1. Kara wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe oznacza odwołanie lub zwolnienie z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego i powołanie lub mianowanie na stanowisko służbowe niższe od dotychczas zajmowanego. Wymierzenie kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe powoduje utratę uprawnień, o których mowa w art. 6e ust. 3 i art. 103 ust. 2.

2. Przed zatarciem kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe policjanta nie można powołać lub mianować na wyższe stanowisko służbowe.

Art. 134e.

1. Kara obniżenia stopnia oznacza obniżenie posiadanego stopnia policyjnego.
2. Karę obniżenia stopnia można wymierzyć tylko obok kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe lub kary wydalenia ze służby.

Art. 134f.

Kara wydalenia ze służby oznacza zwolnienie ze służby w Policji.

Art. 134g.

1. Za popełnione przewinienie dyscyplinarne można wymierzyć tylko jedną karę dyscyplinarną.
2. Za popełnienie kilku przewinień dyscyplinarnych można wymierzyć jedną karę dyscyplinarną, odpowiednio surowszą.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się z zastrzeżeniem art. 134e ust. 2.

Art. 134h.

1. Wymierzona kara powinna być współmierna do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego i stopnia zawinienia, w szczególności powinna uwzględniać okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego skutki, w tym następstwa dla służby, rodzaj i stopień naruszenia ciężących na obwinionym obowiązków, pobudki działania, zachowanie obwinionego przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego i po jego popełnieniu oraz dotychczasowy przebieg służby.
2. Na zaostrzenie wymiaru kary mają wpływ następujące okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego:
 - 1) działanie z motywacji zasługującej na szczególne potępienie albo w stanie po użyciu alkoholu lub innego podobnie działającego środka;
 - 2) popełnienie przewinienia dyscyplinarnego przez policjanta przed zatarciem wymierzonej mu kary dyscyplinarnej;
 - 3) poważne skutki przewinienia dyscyplinarnego, zwłaszcza istotne zakłócenie realizacji zadań Policji lub naruszenia dobrego imienia Policji;
 - 4) działanie w obecności podwładnego, wspólnie z nim lub na jego szkodę.
3. Na złagodzenie wymiaru kary mają wpływ następujące okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego:
 - 1) nieumyślność jego popełnienia;
 - 2) podjęcie przez policjanta starań o zmniejszenie jego skutków;
 - 3) brak należytego doświadczenia zawodowego lub dostatecznych umiejętności zawodowych;
 - 4) dobrowolne poinformowanie przełożonego dyscyplinarnego o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego.
4. Przełożony dyscyplinarny uwzględnia okoliczności, o których mowa w ust. 1–3, wyłącznie w stosunku do policjanta, którego one dotyczą.

Art. 134i.

1. Przełożony dyscyplinarny, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego:
 - 1) wszczyna postępowanie dyscyplinarne:
 - a) z własnej inicjatywy,
 - b) na wniosek bezpośredniego przełożonego policjanta,
 - c) na polecenie wyższego przełożonego,
 - d) na żądanie sądu lub prokuratora;
 - 2) może wszcząć postępowanie dyscyplinarne na wniosek pokrzywdzonego.
2. Wyższy przełożony dyscyplinarny może wszcząć lub przejąć do prowadzenia postępowanie dyscyplinarne przed wydaniem orzeczenia, jeżeli w jego ocenie jest to konieczne z uwagi na charakter sprawy.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. d i pkt 2, przełożony dyscyplinarny zawiadamia odpowiednio sąd lub prokuratora albo pokrzywdzonego o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego i wyniku tego postępowania, przesyłając odpis wydanego orzeczenia lub postanowienia. Materiały przekazane przez sąd, prokuratora albo pokrzywdzonego włącza się do akt postępowania dyscyplinarnego.
4. Jeżeli zachodzą wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej albo tożsamości sprawcy, przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny zleca przeprowadzenie czynności wyjaśniających. Czynności te należy ukończyć w terminie 30 dni.
5. Postępowanie dyscyplinarne wszczyna się z dniem wydania postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Policjanta, co do którego wydano postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, uważa się za obwinionego.
6. Postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego zawiera:
 - 1) oznaczenie przełożonego dyscyplinarnego;
 - 2) datę wydania postanowienia;
 - 3) stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
 - 4) opis przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionemu wraz z jego kwalifikacją prawną;

- 5) uzasadnienie faktyczne zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego;
- 6) oznaczenie rzecznika dyscyplinarnego prowadzącego postępowanie;
- 7) podpis z podaniem stopnia, imienia i nazwiska przełożonego dyscyplinarnego;
- 8) pouczenie o uprawnieniach przysługujących obwinionemu w toku postępowania dyscyplinarnego.

Art. 135.

1. Postępowania dyscyplinarnego nie wszczyna się, a wszczęte umarza:
 - 1) jeżeli czynności wyjaśniające nie potwierdziły zaistnienia przewinienia dyscyplinarnego;
 - 2) po upływie terminów określonych w ust. 4 i 5;
 - 3) w razie śmierci policjanta;
 - 4) jeżeli w tej samej sprawie zapadło prawomocne orzeczenie dyscyplinarne lub toczy się postępowanie dyscyplinarne.
2. Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego oraz orzeczenie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego doręcza się pokrzywdzonemu, jeżeli złożył on wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego oraz na orzeczenie o umorzeniu tego postępowania pokrzywdzony może wnieść odpowiednio zażalenie lub odwołanie, w terminie 7 dni od dnia ich doręczenia.
3. Postępowania dyscyplinarnego nie wszczyna się po upływie 90 dni od dnia powzięcia przez przełożonego dyscyplinarnego wiadomości o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego.
4. Kary dyscyplinarnej nie można wymierzyć po upływie roku od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Zawieszenie postępowania dyscyplinarnego wstrzymuje bieg tego terminu.
5. Jeżeli przewinieniem dyscyplinarnym jest czyn zawierający jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, upływ terminu określonego w ust. 4 nie może nastąpić wcześniej niż terminów przedawnienia karalności tych przestępstw lub wykroczeń.
6. W przypadku wydania orzeczenia o ukaraniu w pierwszej instancji przed upływem roku od dnia wszczęcia postępowania dyscyplinarnego postępowanie to uważa się za zakończone z upływem terminu do wniesienia odwołania, a jeżeli wniesiono odwołanie, z chwilą wydania orzeczenia przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego.

Art. 135a.

1. Postępowanie dyscyplinarne oraz czynności wyjaśniające, o których mowa w art. 134i ust. 4, prowadzi rzecznik dyscyplinarny.
2. Przełożony dyscyplinarny wyznacza rzeczników dyscyplinarnych na okres 4 lat spośród policjantów w służbie stałej.
3. Przełożony dyscyplinarny do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego oraz czynności wyjaśniających, o których mowa w art. 134i ust. 4, wyznacza rzecznika dyscyplinarnego w stopniu:
 - 1) co najmniej młodszego aspiranta, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień w korpusie szeregowych, podoficerów lub aspirantów;
 - 2) co najmniej podkomisarza, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień podkomisarza, komisarza lub nadkomisarza albo policjanta ze stopniem, o którym mowa w pkt 1;
 - 3) co najmniej podinspektora, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień podinspektora lub wyższy albo policjanta ze stopniem, o którym mowa w pkt 2.

Art. 135b.

1. Przełożony dyscyplinarny odwołuje rzecznika dyscyplinarnego w przypadkach:
 - 1) zaistnienia okoliczności, które stanowią podstawę zwolnienia go ze służby w Policji;
 - 2) prawomocnego ukarania go karą dyscyplinarną;
 - 3) przeniesienia go do innej jednostki organizacyjnej Policji niepodlegającej bezpośrednio przełożonemu dyscyplinarnemu.
2. Rzecznik dyscyplinarny, za zgodą przełożonego dyscyplinarnego, może skorzystać z pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego przy przeprowadzaniu czynności dowodowych.

Art. 135c.

1. Przełożony dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny podlegają wyłączeniu od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym, jeżeli:
 - 1) sprawa dotyczy go bezpośrednio;
 - 2) jest małżonkiem, krewnym lub powinowatym obwinionego lub osoby przez niego pokrzywdzonej w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania karnego;
 - 3) był świadkiem czynu;
 - 4) między nim a obwinionym lub osobą pokrzywdzoną przez obwinionego zachodzi stosunek osobisty mogący wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.
2. Przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego można wyłączyć od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym także z innych uzasadnionych przyczyn.

3. O okolicznościach uzasadniających wyłączenie od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny zawiadamiają niezwłocznie odpowiednio wyższego przełożonego dyscyplinarnego i przełożonego dyscyplinarnego.
4. Wyłączenie przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym może nastąpić również na wniosek obwinionego lub jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony.
5. Przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o wyłączeniu lub odmowie wyłączenia rzecznika dyscyplinarnego od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym.
6. Wyższy przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o wyłączeniu lub o odmowie wyłączenia przełożonego dyscyplinarnego od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym.

Art. 135d.

1. W przypadku wyłączenia przełożonego dyscyplinarnego od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym na podstawie art. 135c ust. 1 i 2, postępowanie dyscyplinarne przejmuje wyższy przełożony dyscyplinarny albo wyznacza przełożonego dyscyplinarnego z równorzędnej jednostki organizacyjnej Policji.
2. W przypadku wyłączenia Komendanta Głównego Policji od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym na podstawie art. 135c ust. 1 i 2, postępowanie dyscyplinarne przejmuje jeden z jego zastępców.
3. W przypadku wyłączenia rzecznika dyscyplinarnego od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym na podstawie art. 135c ust. 1 i 2, postępowanie dyscyplinarne przejmuje do prowadzenia inny wyznaczony rzecznik dyscyplinarny.
4. Do czasu wydania przez przełożonego dyscyplinarnego postanowienia o wyłączeniu rzecznik dyscyplinarny podejmuje wyłącznie czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 135e.

1. Rzecznik dyscyplinarny zbiera materiał dowodowy i podejmuje czynności niezbędne do wyjaśnienia sprawy. W szczególności przesłuchuje świadków, obwinionego, przyjmuje od niego wyjaśnienia, dokonuje oględzin. Z czynności tych sporządza protokoły. Rzecznik dyscyplinarny może także zlecić przeprowadzenie odpowiednich badań.
2. Z czynności innych niż wymienione w ust. 1 sporządza się protokół, jeżeli przepis szczególny tego wymaga albo przełożony dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny uzna to za potrzebne. W pozostałych przypadkach można ograniczyć się do sporządzenia notatki urzędowej.
3. Protokół powinien zawierać:
 - 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca, osób w niej uczestniczących lub obecnych oraz charakteru ich uczestnictwa;
 - 2) opis przebiegu czynności;
 - 3) w miarę potrzeby:
 - a) stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności,
 - b) oświadczenia i wnioski uczestników czynności,
 - c) pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach.
4. Wyjaśnienia, zeznania, oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności przez rzecznika dyscyplinarnego lub kierownika jednostki organizacyjnej Policji, o którym mowa w ust. 8, zapisuje się w protokole z możliwą dokładnością, a osoby biorące udział w czynności mają prawo żądać zapisania w protokole z pełną dokładnością wszystkiego, co dotyczy ich praw i interesów.
5. Osoby biorące udział w czynności, z której jest sporządzany protokół, a także osoby obecne, po zapoznaniu się z treścią protokołu, podpisują każdą jego stronę. Odmowę zapoznania się z treścią protokołu, a także odmowę lub brak podpisu którejkolwiek osoby należy omówić w protokole.
6. Rzecznik dyscyplinarny w toku postępowania wydaje postanowienia, jeżeli ich wydanie nie jest zastrzeżone do właściwości przełożonego dyscyplinarnego.
7. Postanowienie wydane w toku postępowania, z wyjątkiem postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, powinno zawierać:
 - 1) oznaczenie wydającego postanowienie rzecznika dyscyplinarnego lub przełożonego dyscyplinarnego;
 - 2) datę wydania postanowienia;
 - 3) podstawę prawną wydania postanowienia;
 - 4) stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
 - 5) rozstrzygnięcie;
 - 6) uzasadnienie faktyczne i prawne;
 - 7) pouczenie, czy i w jakim trybie przysługuje prawo złożenia zażalenia;
 - 8) podpis z podaniem stopnia, imienia i nazwiska wydającego postanowienie.
8. W przypadku konieczności przeprowadzenia czynności poza miejscowością, w której toczy się postępowanie dyscyplinarne, przełożony dyscyplinarny może zwrócić się o ich przeprowadzenie do kierownika jednostki organizacyjnej Policji właściwego według miejsca, w którym czynność ma być dokonana.
9. Jeżeli czyn będący przedmiotem postępowania dyscyplinarnego jest lub był przedmiotem innego postępowania, w tym postępowania przygotowawczego, przełożony dyscyplinarny może zwrócić się do właściwego organu o udostępnienie akt tego postępowania w całości lub w części. Za zgodą tego organu, potrzebne odpisy lub wyciągi z udostępnionych akt włącza się do akt postępowania dyscyplinarnego.

10. Jeżeli zebrany materiał dowodowy to uzasadnia, przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o zmianie lub uzupełnieniu zarzutów.

Art. 135f.

1. W toku postępowania dyscyplinarnego obwiniony ma prawo do:
 - 1) odmowy składania wyjaśnień;
 - 2) zgłaszania wniosków dowodowych;
 - 3) przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz sporządzania z nich notatek, z zastrzeżeniem ust. 2;
 - 4) (utracił moc)
 - 4a) ustanowienia obrońcy, którym może być policjant, adwokat albo radca prawny;
 - 5) wnoszenia do przełożonego dyscyplinarnego zażaleń na postanowienia wydane w toku postępowania przez rzecznika dyscyplinarnego, w terminie 3 dni od dnia doręczenia i w przypadkach wskazanych w ustawie; od postanowień wydanych przez przełożonego dyscyplinarnego zażalenie przysługuje do wyższego przełożonego dyscyplinarnego, z zastrzeżeniem art. 135k ust. 4.
2. Rzecznik dyscyplinarny może, w drodze postanowienia, odmówić udostępnienia akt, jeżeli sprzeciwia się temu dobro postępowania dyscyplinarnego. Na postanowienie przysługuje zażalenie.
3. Ustanowienie obrońcy uprawnia go do działania w całym postępowaniu dyscyplinarnym, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń. O zmianie zakresu pełnomocnictwa uprawniającego do działania w postępowaniu dyscyplinarnym lub o jego cofnięciu obwiniony niezwłocznie zawiadamia obrońcę oraz rzecznika dyscyplinarnego.
4. Obrońca nie może podejmować czynności na niekorzyść obwinionego. Może on zrezygnować z reprezentowania obwinionego w toku postępowania dyscyplinarnego, zawiadamiając o tym obwinionego oraz rzecznika dyscyplinarnego. Do czasu ustanowienia nowego obrońcy, jednak nie dłużej niż 14 dni od dnia zawiadomienia obwinionego, obrońca jest obowiązany podejmować niezbędne czynności.
5. Udział obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym nie wyłącza osobistego działania w nim obwinionego.
6. Orzeczenia, postanowienia, zawiadomienia i inne pisma, wydane w toku postępowania dyscyplinarnego, doręcza się obwinionemu oraz obrońcy, jeżeli został ustanowiony. W razie doręczenia obwinionemu i obrońcy w różnych terminach pisma, od którego przysługuje odwołanie lub zażalenie, termin do złożenia odwołania lub zażalenia liczy się od dnia doręczenia, które nastąpiło wcześniej.
7. Wniosek dowodowy obwiniony zgłasza na piśmie rzecznikowi dyscyplinarnemu, który rozstrzyga o uwzględnieniu wniosku albo odmawia, w drodze postanowienia, uwzględnienia wniosku, jeżeli:
 - 1) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy;
 - 2) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności lub nie da się przeprowadzić;
 - 3) przeprowadzenie dowodu jest sprzeczne z prawem.
8. Na postanowienie w przedmiocie nieuwzględnienia wniosku dowodowego przysługuje zażalenie.
9. Nieusprawiedliwiona nieobecność obwinionego w służbie, zwolnienie obwinionego od zajęć służbowych z powodu choroby oraz nieusprawiedliwione niestawiennictwo na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego nie wstrzymują biegu postępowania dyscyplinarnego, a czynności, w których jest przewidziany udział obwinionego, nie przeprowadza się albo przeprowadza się w miejscu jego pobytu.
10. Udział w czynnościach dowodowych oraz zapoznanie z aktami postępowania dyscyplinarnego obwinionego zwolnionego od zajęć służbowych z powodu choroby wymaga zgody lekarza, który orzekł czasową niezdolność obwinionego do służby. W przypadku braku możliwości nawiązania kontaktu z lekarzem lub zmiany lekarza zgody takiej może udzielić lekarz, który obecnie leczy obwinionego, a w dalszej kolejności lekarz o takiej samej specjalności.

Art. 135g.

1. Przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny są obowiązani badać oraz uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.
2. Obwinionego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym orzeczeniem. Niedające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść obwinionego.

Art. 135h.

1. Czynności dowodowe w postępowaniu dyscyplinarnym powinny być zakończone w terminie miesiąca od dnia wszczęcia tego postępowania. Wyższy przełożony dyscyplinarny, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych do 2 miesięcy.
2. Komendant Główny Policji, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 2 miesięcy.
3. Przełożony dyscyplinarny może zawiesić postępowanie dyscyplinarne z powodu zaistnienia długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania. Na postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego przysługuje zażalenie w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne zostało wszczęte z inicjatywy pokrzywdzonego, zażalenie to może również złożyć pokrzywdzony.
4. Przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o podjęciu zawieszono postępowania dyscyplinarnego po ustaniu przeszkody, o której mowa w ust. 3.

Art. 135i.

1. Rzecznik dyscyplinarny, po przeprowadzeniu czynności dowodowych i uznaniu, że zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, zapoznaje obwinionego z aktami postępowania dyscyplinarnego.
2. Obrońca może zapoznać się z aktami postępowania dyscyplinarnego, o których mowa w ust. 1, nie później niż do dnia zapoznania obwinionego z tymi aktami.
3. Z czynności zapoznania z aktami postępowania dyscyplinarnego sporządza się protokół.
4. Odmowa zapoznania się z aktami postępowania lub złożenia podpisu stwierdzającego tę okoliczność nie wstrzymuje postępowania. Rzecznik dyscyplinarny dokonuje wzmianki o odmowie w aktach postępowania.
5. Obwiniony ma prawo w terminie 3 dni od dnia zapoznania się z aktami postępowania dyscyplinarnego zgłosić wniosek o ich uzupełnienie. Na wydane przez rzecznika dyscyplinarnego postanowienie o odmowie uzupełnienia akt postępowania dyscyplinarnego obwinionemu służy prawo złożenia zażalenia.
6. Obwiniony ma prawo w terminie 3 dni od dnia zapoznania się z uzupełnionymi aktami postępowania dyscyplinarnego zgłosić wniosek o ich uzupełnienie w zakresie wynikającym z przeprowadzonych czynności dowodowych uzupełniających akta tego postępowania.
7. Rzecznik dyscyplinarny, po zapoznaniu obwinionego z aktami postępowania dyscyplinarnego, wydaje postanowienie o zakończeniu czynności dowodowych oraz sporządza sprawozdanie, które:
 - 1) wskazuje prowadzącego postępowanie i przełożonego dyscyplinarnego, który wydał postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego;
 - 2) wskazuje obwinionego oraz określa zarzucane mu przewinienie dyscyplinarne, z opisem stanu faktycznego ustalonym na podstawie zebranych dowodów;
 - 3) przedstawia wnioski dotyczące uniewinnienia, odstąpienia od ukarania lub wymierzenia kary albo umorzenia postępowania.

Art. 135j.

1. Na podstawie oceny zebranego w postępowaniu dyscyplinarnym materiału dowodowego przełożony dyscyplinarny wydaje orzeczenie o:
 - 1) uniewinnieniu albo
 - 2) odstąpieniu od ukarania, albo
 - 3) ukaraniu, albo
 - 4) umorzeniu postępowania.
2. Orzeczenie powinno zawierać:
 - 1) oznaczenie przełożonego dyscyplinarnego;
 - 2) datę wydania orzeczenia;
 - 3) stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
 - 4) opis przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionemu wraz z kwalifikacją prawną;
 - 5) rozstrzygnięcie o uniewinnieniu, stwierdzeniu winy i odstąpieniu od ukarania lub wymierzeniu kary dyscyplinarnej albo umorzeniu postępowania dyscyplinarnego;
 - 6) uzasadnienie faktyczne i prawne orzeczenia;
 - 7) pouczenie o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania;
 - 8) podpis, z podaniem stopnia, imienia i nazwiska przełożonego dyscyplinarnego, oraz pieczęć jednostki organizacyjnej Policji.
3. Przełożony dyscyplinarny uchyla postanowienie, o którym mowa w art. 135i ust. 7, oraz przekazuje akta sprawy rzecznikowi dyscyplinarnemu do uzupełnienia, w przypadku stwierdzenia, że nie zostały wyjaśnione wszystkie okoliczności sprawy.
4. Przełożony dyscyplinarny umarza postępowanie dyscyplinarne w przypadkach, o których mowa w art. 135 ust. 1, albo gdy stało się ono bezprzedmiotowe z innej przyczyny.
5. Przełożony dyscyplinarny może odstąpić od ukarania, jeżeli stopień winy lub stopień szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego dla służby nie jest znaczny, a właściwości i warunki osobiste policjanta oraz dotychczasowy przebieg służby uzasadniają przypuszczenie, że pomimo odstąpienia od ukarania będzie on przestrzegał dyscypliny służbowej oraz zasad etyki zawodowej.
6. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, wraz z uzasadnieniem sporządza się na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia wydania postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych.
7. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, doręcza się niezwłocznie obwinionemu.
8. Jeżeli przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w art. 133 ust. 2 i 3, uzna, że należy wymierzyć karę dyscyplinarną, do której wymierzenia nie jest uprawniony, wniosek w tej sprawie wraz z aktami postępowania dyscyplinarnego przesyła przełożonemu dyscyplinarnemu uprawnionemu do wymierzenia tej kary.
9. W przypadku zamiaru wymierzenia kary wydalenia ze służby w Policji przełożony dyscyplinarny, przed wydaniem orzeczenia dyscyplinarnego, zzywa obwinionego do raportu w celu wysłuchania go. W raporcie uczestniczy rzecznik dyscyplinarny. O terminie raportu należy zawiadomić zarząd właściwej organizacji zakładowej związku zawodowego policjantów. Przedstawiciel zarządu może uczestniczyć w raporcie, chyba że obwiniony nie wyrazi na to zgody. Obwinionemu doręcza się sprawozdanie w terminie umożliwiającym zapoznanie się z nim przed raportem.
10. Przepisu ust. 9 nie stosuje się w przypadku:
 - 1) tymczasowego aresztowania obwinionego;

- 2) odmowy obwinionego stawienia się do raportu lub nieusprawiedliwionej nieobecności w wyznaczonym terminie raportu;
- 3) zaistnienia innej przeszkody uniemożliwiającej obwinionemu stawienie się do raportu w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych.

Art. 135k.

1. Postępowanie dyscyplinarne jest dwuinstancyjne. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji obwinionemu przysługuje odwołanie w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia.
2. Odwołanie składa się do wyższego przełożonego dyscyplinarnego za pośrednictwem przełożonego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji.
3. Wyższy przełożony dyscyplinarne odmawia przyjęcia odwołania, w drodze postanowienia, jeżeli zostało wniesione po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalne. Postanowienie w tej sprawie jest ostateczne.
4. Jeżeli orzeczenie lub postanowienie w pierwszej instancji wydał Komendant Główny Policji, odwołanie lub zażalenie nie przysługuje. Obwiniony może jednak w terminie, o którym mowa w ust. 1, zwrócić się do Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy; do wniosku tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołań od orzeczeń.

Art. 135l.

1. W postępowaniu odwoławczym rozpoznanie sprawy następuje na podstawie stanu faktycznego ustalonego w postępowaniu dyscyplinarnym. Jeżeli jest to potrzebne do prawidłowego wydania orzeczenia, wyższy przełożony dyscyplinarne może uzupełnić materiał dowodowy, zlecając rzecznikowi dyscyplinarnemu prowadzącemu postępowanie dyscyplinarne wykonanie czynności dowodowych, określając ich zakres.
2. Z materiałami uzyskanymi w wyniku czynności dowodowych, o których mowa w ust. 1, rzecznik dyscyplinarne zapoznaje obwinionego. W terminie 3 dni od dnia zapoznania obwiniony ma prawo zgłoszenia wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu, o którym mowa w ust. 1, uwag dotyczących przeprowadzonych czynności dowodowych. Przepisy art. 135i ust. 1–4 stosuje się odpowiednio.

Art. 135m.

1. Wyższy przełożony dyscyplinarne w terminie 7 dni od dnia wniesienia odwołania może powołać komisję do zbadania zaskarżonego orzeczenia, zwaną dalej "komisją". W przypadku odwołania od orzeczenia o ukaraniu karą, o której mowa w art. 134 pkt 4–6, wyższy przełożony dyscyplinarne jest obowiązany powołać komisję.
2. Komisja składa się z trzech oficerów w służbie stałej, z których dwóch wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarne, a jednego właściwy zarząd wojewódzki związku zawodowego policjantów, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. O wyznaczeniu przedstawiciela związku zawodowego do składu komisji przewodniczący zarządu wojewódzkiego związku zawodowego policjantów zawiadamia wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 3 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o powołaniu takiej komisji. W przypadku niewyznaczenia przedstawiciela związku zawodowego, trzeciego członka komisji wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarne.
4. Wyższy przełożony dyscyplinarne wyznacza przewodniczącego spośród członków komisji.
5. Przepisy art. 135c ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do członków komisji.
6. Komisja może wysłuchać rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego lub jego obrońcę.
7. Niestawiennictwo prawidłowo zawiadomionych: rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznawania sprawy.
8. Komisja może wystąpić do wyższego przełożonego dyscyplinarnego o uzupełnienie materiału dowodowego w trybie art. 135l ust. 1.

Art. 135n.

1. Z przeprowadzonych czynności komisja sporządza sprawozdanie wraz z wnioskiem dotyczącym sposobu załatwienia odwołania.
2. Komisja przedstawia wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie 21 dni od dnia jej powołania.
3. Rozpatrzenie odwołania przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego powinno nastąpić w terminie 14 dni od dnia wpływu odwołania, a w przypadku powołania komisji – w terminie 7 dni od dnia otrzymania sprawozdania, o którym mowa w ust. 1.
4. Wyższy przełożony dyscyplinarne może zaskarżone orzeczenie:
 - 1) utrzymać w mocy albo
 - 2) uchylić w całości albo w części i w tym zakresie uniewinnić obwinionego, odstąpić od ukarania, względnie wymierzyć inną karę, bądź uchylając to orzeczenie – umorzyć postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji, albo
 - 3) uchylić w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez przełożonego dyscyplinarnego, gdy rozstrzygnięcie sprawy wymaga przeprowadzenia czynności dowodowych w całości lub w znacznej części.
5. Postępowanie odwoławcze umarza się w przypadku cofnięcia odwołania.
6. W postępowaniu odwoławczym wyższy przełożony dyscyplinarne nie może wymierzyć surowszej kary dyscyplinarnej, chyba że zaskarżone orzeczenie rażąco narusza prawo lub interes służby.

Art. 135o.

1. Orzeczenie lub postanowienie staje się prawomocne:
 - 1) z upływem terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia, jeżeli go nie wniesiono;
 - 2) w dniu wydania orzeczenia lub postanowienia przez organ odwoławczy.
2. Przełożony dyscyplinarny, po uprawomocnieniu się orzeczenia lub postanowienia, niezwłocznie wykonuje orzeczoną karę. Przy orzeczeniu kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania przełożony dyscyplinarny określa termin rozpoczęcia i zakończenia kary, jednocześnie powiadamia o tym ukaranego.
3. Przełożony właściwy w sprawach osobowych po uprawomocnieniu się orzeczenia niezwłocznie wykonuje karę ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku.
4. Przełożony, o którym mowa w ust. 3, po uprawomocnieniu się orzeczenia niezwłocznie wykonuje karę: wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe, obniżenia stopnia lub wydalenia ze służby przez wydanie rozkazu personalnego odpowiednio o: zwolnieniu lub odwołaniu ukaranego z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego i powołaniu lub mianowaniu go na niższe stanowisko służbowe, obniżeniu stopnia lub zwolnieniu ukaranego policjanta ze służby. Przepis art. 134e ust. 2 stosuje się odpowiednio.
5. Prawomocne orzeczenie o odstąpieniu od ukarania albo o ukaraniu oraz prawomocne postanowienie o odstąpieniu od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego włącza się do akt osobowych policjanta.

Art. 135p.

1. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, dotyczące wezwań, terminów, doręczeń i świadków, z wyłączeniem możliwości nakładania kar porządkowych. W postępowaniu dyscyplinarnym do świadków nie stosuje się również art. 184 Kodeksu postępowania karnego.
2. O zwolnieniu od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania osoby pozostającej z obwinionym w szczególnie bliskim stosunku osobistym rozstrzyga rzecznik dyscyplinarny. Na odmowę zwolnienia od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania służy zażalenie w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia.

Art. 135q.

1. Zatarcie kary dyscyplinarnej oznacza uznanie kary za niebyłą.
2. Kary dyscyplinarne podlegają zatarciu po upływie:
 - 1) 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary nagany lub kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania;
 - 2) 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
 - 3) 18 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe.
3. W przypadku nienagannej służby, stwierdzonej w opinii służbowej, przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w art. 32 ust. 1, może zatrzeć karę dyscyplinarną przed upływem terminu określonego w ust. 2, jednak nie wcześniej niż przed upływem:
 - 1) 3 miesięcy od dnia orzeczenia kary nagany lub kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania;
 - 2) 6 miesięcy od dnia orzeczenia kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
 - 3) 12 miesięcy od dnia orzeczenia kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe.
4. Za wykazanie męstwa lub odwagi oraz za poważne osiągnięcia w wykonywaniu zadań służbowych przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w art. 32 ust. 1, może w każdym czasie zatrzeć karę dyscyplinarną.
5. Jeżeli policjant zostanie ponownie ukarany przed zatarciem kary dyscyplinarnej, okres wymagany do zatarcia nieodbytej kary biegnie na nowo od dnia orzeczenia nowej kary.
6. W przypadku jednoczesnego wykonywania więcej niż jednej kary dyscyplinarnej zatarcie kar następuje z upływem terminu przewidzianego dla kary surowszej.
7. Zatarcie kary dyscyplinarnej powoduje usunięcie z akt osobowych policjanta orzeczenia o ukaraniu. Orzeczenie o odstąpieniu od ukarania usuwa się z akt osobowych po upływie 6 miesięcy od dnia jego uprawomocnienia się, przepisy ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 135r.

1. Postępowanie dyscyplinarne zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli:
 - 1) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności, okazały się fałszywe;
 - 2) zostały ujawnione istotne dla sprawy okoliczności, które nie były znane w toku postępowania dyscyplinarnego;
 - 3) orzeczenie wydano z naruszeniem obowiązujących przepisów, jeżeli mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia;
 - 4) orzeczenie zostało wydane w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostały następnie uchylone lub zmienione.
2. Postępowanie dyscyplinarne wznawia się na wniosek ukaranego lub obwinionego, albo w przypadku jego śmierci na wniosek członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej, jeżeli w wyniku orzeczenia Trybunału

Konstytucyjnego stracił moc lub uległ zmianie przepis prawny będący podstawą wydania orzeczenia dyscyplinarnego.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, wniosek o wznowienie składa się w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.
4. Postępowania dyscyplinarnego nie wznowia się na niekorzyść ukaranego po ustaniu karalności przewinienia dyscyplinarnego.
5. Postępowania dyscyplinarnego nie wznowia się po upływie 5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.
6. Przełożony dyscyplinarny, który wydał prawomocne orzeczenie dyscyplinarne, wznowia postępowanie dyscyplinarne z urzędu lub na wniosek ukaranego lub obwinionego albo, w przypadku jego śmierci, na wniosek członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej. O wznowieniu postępowania dyscyplinarnego z urzędu zawiadamia się ukaranego lub obwinionego albo, w przypadku jego śmierci, członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej.
7. Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego wnosi się do przełożonego dyscyplinarnego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, w terminie 30 dni od dnia, w którym obwiniony dowiedział się o okoliczności stanowiącej podstawę do wznowienia postępowania.
8. Jeżeli przyczyną wznowienia postępowania jest działalność przełożonego dyscyplinarnego, o którym mowa w ust. 6, o wznowieniu rozstrzyga wyższy przełożony dyscyplinarny.
9. Na postanowienie o odmowie wznowienia postępowania dyscyplinarnego ukaranemu oraz członkowi rodziny uprawnionemu do renty rodzinnej, o którym mowa w ust. 6, służy zażalenie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia, z tym że na postanowienie wydane przez Komendanta Głównego Policji przysługuje jedynie w takim samym terminie wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Art. 135s.

1. Po wznowieniu postępowania dyscyplinarnego przeprowadza się czynności dowodowe ograniczone do przyczyn wznowienia, a po ich zakończeniu, stosownie do poczynionych ustaleń, wydaje się orzeczenie:
 - 1) uchylające dotychczasowe orzeczenie i stwierdzające niewinność ukaranego lub umorzenie postępowania dyscyplinarnego albo
 - 2) zmieniające dotychczasowe orzeczenie i wymierzające inną karę dyscyplinarną, albo
 - 3) odmawiające uchylecia dotychczasowego orzeczenia.
2. Zmiana dotychczasowego orzeczenia i wymierzenie innej kary dyscyplinarnej nie może nastąpić po ustaniu karalności przewinienia dyscyplinarnego.
3. Orzeczenie kary surowszej od dotychczasowej jest możliwe tylko wtedy, gdy wznowienie następuje z urzędu i orzeczona kara jest rażąco niewspółmierna do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego.
4. Jeżeli w następstwie wznowienia postępowania wymierzono karę łagodniejszą, ulegają uchyleniu skutki kary dotychczasowej, a w razie wymierzenia kary surowszej, jej wykonanie rozpoczyna się od dnia wymierzenia.
5. Na orzeczenie i postanowienie wydane w trybie wznowienia postępowania dyscyplinarnego służy ukaranemu lub obwinionemu, a w przypadku jego śmierci, członkowi rodziny uprawnionemu do renty rodzinnej, odwołanie lub zażalenie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia, z tym że na orzeczenia i postanowienia wydane przez Komendanta Głównego Policji przysługuje jedynie, w takim samym terminie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Przepisy art. 135n ust. 4–6 stosuje się odpowiednio.
6. Termin zatarcia kary zmienionej w następstwie wznowienia postępowania liczy się od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o wymierzeniu nowej kary. Na poczet okresu zatarcia nowej kary zalicza się okres zatarcia, który upłynął od uprawomocnienia się orzeczenia kary dotychczasowej.

Art. 136. (uchylony)

Art. 137. (uchylony)

Art. 138.

Od orzeczenia oraz postanowienia kończącego postępowanie dyscyplinarne policjantowi przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

Art. 139.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb wykonywania czynności związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów, w tym obieg dokumentów związanych z postępowaniem dyscyplinarnym, prostowanie błędów pisarskich i rachunkowych oraz innych oczywistych omyłek, oraz określi wzory postanowień i innych dokumentów sporządzanych w postępowaniu dyscyplinarnym, mając na względzie sprawność prowadzonego postępowania.

Art. 140. (uchylony)

Art. 141. (uchylony)

Art. 141a.

Przepisy art. 115 § 18 oraz art. 318 i 344 Kodeksu karnego mają odpowiednie zastosowanie do funkcjonariuszy Policji.

Art. 142. (uchylony)

Art. 143. (uchylony)

Art. 144. (uchylony)

Art. 144a.

Nie popełnia przestępstwa, kto, będąc do tego uprawnionym, wykonuje czynności określone w art. 19a ust. 1 i 2, a także kto wykonuje czynności określone w art. 19b ust. 1.

Art. 145. (uchylony)

Rozdział 10a

Kontyngenty policyjne wydzielone do realizacji zadań poza granicami państwa

Art. 145a.

1. Policjant może zostać delegowany do pełnienia służby poza granicami państwa w celu realizacji zadań określonych w art. 1 ust. 2 pkt 7 i ust. 3, w kontyngencie policyjnym wydzielonym do udziału w:
 - 1) misji pokojowej;
 - 2) akcji zapobiegania aktom terroryzmu lub ich skutkom;
 - 3) akcji ratowniczej i poszukiwawczej lub humanitarnej;
 - 4) szkoleniu i ćwiczeniach policyjnych;
 - 5) przedsięwzięciach reprezentacyjnych.
2. Delegowanie do pełnienia służby poza granicami państwa oraz przedłużanie czasu delegowania w przypadkach wymienionych w ust. 1 pkt 1 i 2 następuje za pisemną zgodą policjanta.

Art. 145b.

1. O utworzeniu i likwidacji kontyngentu policyjnego postanawia:
 - 1) Rada Ministrów – uchwałą, w przypadku, o którym mowa w art. 145a ust. 1 pkt 1;
 - 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych – zarządzeniem, w przypadkach, o których mowa w art. 145a ust. 1 pkt 2 i 3;
 - 3) Komendant Główny Policji – decyzją, w przypadkach, o których mowa w art. 145a ust. 1 pkt 4 i 5.
2. W uchwale, zarządzeniu lub decyzji, o których mowa w ust. 1, określa się w szczególności:
 - 1) nazwę kontyngentu, jego liczebność oraz czas pozostawiania poza granicami państwa;
 - 2) cel skierowania kontyngentu, zakres jego zadań oraz obszar działania;
 - 3) system kierowania i dowodzenia kontyngentem oraz organ organizacji międzynarodowej, któremu kontyngent zostanie podporządkowany na czas operacji;
 - 4) organy administracji rządowej odpowiedzialne za współpracę z kierowniczymi organami właściwej organizacji międzynarodowej w zakresie kierowania działalnością kontyngentu wykonującego zadania poza granicami państwa;
 - 5) uzbrojenie i wyposażenie kontyngentu w środki i sprzęt specjalny;
 - 6) trasy i czas przemieszczania się kontyngentu w przypadku tranzytu.

Art. 145c.

1. W skład kontyngentu policyjnego mogą wchodzić pracownicy Policji, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W celu zapewnienia obsady niektórych stanowisk w kontyngencie policyjnym przez osoby posiadające specjalistyczne kwalifikacje można zatrudniać pracowników na zasadach określonych w przepisach Kodeksu pracy.

Art. 145d.

1. Policjanci i pracownicy Policji wchodzący w skład kontyngentu policyjnego podlegają na terytorium państwa obcego przepisom dyscyplinarnym i porządkowym obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1, są obowiązane przestrzegać prawa państwa przyjmującego oraz wiążące Rzeczpospolitą Polską prawo międzynarodowe.

Art. 145e.

1. Policjant w czasie delegowania do pełnienia służby w kontyngencie policyjnym poza granicami państwa otrzymuje uposażenie zasadnicze, dodatki do uposażenia i inne należności pieniężne przysługujące na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym – z uwzględnieniem powstałych w tym okresie zmian, mających wpływ na prawo do uposażenia i innych należności lub ich wysokość.

2. Policjantowi, o którym mowa w ust. 1, mogą być przyznawane dodatki do uposażenia, świadczenia z tytułu uszczerbku na zdrowiu, podróży i przejazdów oraz inne należności pieniężne związane z delegowaniem, wypłacane w walucie polskiej lub obcej.

Art. 145f.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki otrzymywania, rodzaj waluty oraz wysokość dodatków, świadczeń i należności, o których mowa w art. 145e ust. 2, uwzględniając ich rodzaje i zakres przyznawania z uwagi na występujące zagrożenia, uciążliwość lub miejsce pełnienia służby oraz sprawowaną przez policjanta funkcję;
- 2) uprawnienia i obowiązki policjantów delegowanych do pełnienia służby poza granicami państwa, z uwzględnieniem warunków i trybu delegowania policjantów, przypadków ich odwoływania przed wyznaczonym terminem oraz przedłużania czasu delegowania, a także przełożonych właściwych w tych sprawach;
- 3) szczegółowe zasady zatrudniania w kontyngentach policyjnych pracowników, o których mowa w art. 145c, i ich wynagradzania, z uwzględnieniem postanowień zawartych w przepisach prawa pracy oraz specyfiki związanej z wykonywaniem pracy w kontyngencie policyjnym realizującym zadania poza granicami państwa, a w szczególności prawa do dodatku zagranicznego, świadczeń z tytułu podróży i przejazdów oraz innych należności pieniężnych związanych z delegowaniem, a także świadczeń odszkodowawczych wynikających z odrębnych ustaw;
- 4) warunki otrzymywania świadczeń opieki zdrowotnej, o których mowa w art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.), przez policjantów i pracowników, o których mowa w art. 145c, w związku z urazami nabytymi podczas wykonywania przez nich zadań poza granicami państwa oraz sposób i tryb finansowania kosztów, uwzględniając zasady i sposób wydatkowania środków publicznych;
- 5) szczegółowe zasady i tryb finansowania i działania kontyngentu policyjnego, w tym jego wyposażenia i przewozu, z uwzględnieniem przepisów o finansach publicznych.

Art. 145g.

1. Wydatki związane z udziałem kontyngentów policyjnych poza granicami państwa finansowane są z budżetu państwa, w części ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
2. Jeżeli środki finansowe na ten cel nie zostały uwzględnione w budżecie ministra właściwego do spraw wewnętrznych, zapewnia je Rada Ministrów.

Rozdział 10b

Realizacja wspólnych działań na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej

Art. 145h.

Policjanci i pracownicy Policji są uprawnieni do wykonywania obowiązków służbowych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w celu realizacji zadań:

- 1) w formie wspólnych patroli lub innego rodzaju wspólnych operacji w celu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania przestępczości, o których mowa w art. 17 decyzji Rady 2008/615/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie intensyfikacji współpracy transgranicznej, szczególnie w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości transgranicznej (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, str. 1), zwanej dalej „decyzją Rady 2008/615/WSiSW”;
- 2) w formie udzielania wsparcia w związku ze zgromadzeniami, imprezami masowymi lub podobnymi wydarzeniami, klęskami żywiołowymi oraz poważnymi wypadkami w celu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania przestępczości, o którym mowa w art. 18 decyzji Rady 2008/615/WSiSW;
- 3) w ramach udzielania pomocy przez specjalną jednostkę interwencyjną, o której mowa w decyzji Rady 2008/617/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie usprawnienia współpracy pomiędzy specjalnymi jednostkami interwencyjnymi państw członkowskich Unii Europejskiej w sytuacjach kryzysowych (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, str. 73).

Art. 145i.

O wykonywaniu obowiązków służbowych przez policjantów lub pracowników Policji na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, oraz określeniu warunków wykonywania tych obowiązków postanawia:

- 1) Komendant Główny Policji – decyzją, w przypadku, o którym mowa w art. 145h pkt 1;
- 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych – zarządzeniem, w przypadkach, o których mowa w art. 145h pkt 2 i 3.

Rozdział 10c
Punkty kontaktowe wymiany informacji z państwami członkowskimi Unii Europejskiej
oraz krajowe biuro do spraw odzyskiwania mienia

Art. 145j.

1. Komendant Główny Policji wykonuje zadania:
 - 1) krajowego punktu kontaktowego do spraw wymiany danych o profilach DNA, o którym mowa w art. 6 ust. 1 decyzji Rady 2008/615/WSiSW;
 - 2) krajowego punktu kontaktowego do spraw wymiany danych daktyloskopijnych ze zautomatyzowanych systemów identyfikacji daktyloskopijnej, o którym mowa w art. 11 ust. 1 decyzji Rady 2008/615/WSiSW;
 - 3) krajowego punktu kontaktowego do spraw współpracy przy wymianie danych rejestracyjnych pojazdów, o którym mowa w art. 12 ust. 2 decyzji Rady 2008/615/WSiSW;
 - 4) krajowego punktu kontaktowego do spraw wymiany danych osobowych i nieosobowych, o którym mowa w art. 15 decyzji Rady 2008/615/WSiSW;
 - 5) punktu kontaktowego, o którym mowa w art. 17 ust. 1 decyzji Rady 2008/616/WSiSW w sprawie wdrożenia decyzji 2008/615/WSiSW w sprawie intensyfikacji współpracy transgranicznej, szczególnie w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości transgranicznej (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, str. 12).
2. Do zadań krajowego punktu kontaktowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, należy:
 - 1) udostępnianie punktom kontaktowym państw członkowskich Unii Europejskiej, do automatycznych przeszukań, danych referencyjnych obejmujących wyłącznie profile DNA ustalone na podstawie niekodującej części DNA oraz indywidualne oznaczenia identyfikacyjne ze zautomatyzowanego systemu gromadzenia i przetwarzania profili DNA, działającego w ramach zbioru danych DNA, o którym mowa w art. 21a, gromadzone w celach wykrywania sprawców przestępstw, ich ścigania, zapobiegania przestępczości lub jej zwalczania, z wyłączeniem danych, co do których uprawnione podmioty zastrzegły, że nie podlegają wymianie międzynarodowej;
 - 2) wykonywanie, na zlecenie podmiotów wymienionych w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, przeszukań w bazach danych DNA udostępnianych przez punkty kontaktowe do spraw wymiany danych o profilach DNA innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 2a) wykonywanie zautomatyzowanych, okresowych przeszukań baz danych udostępnianych przez punkty kontaktowe do spraw wymiany danych o profilach DNA innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 3) współpraca z punktem kontaktowym, o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, w zakresie udostępniania, przetwarzania i wymiany danych o profilach DNA.
3. Do zadań krajowego punktu kontaktowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, należy:
 - 1) udostępnianie punktom kontaktowym państw członkowskich Unii Europejskiej, do automatycznych przeszukań, danych referencyjnych obejmujących wyłącznie dane daktyloskopijne oraz indywidualne oznaczenia identyfikacyjne ze zautomatyzowanego systemu identyfikacji daktyloskopijnej, działającego w ramach Centralnej Registratury Daktyloskopijnej, zgromadzone w celach wykrywania sprawców przestępstw, ich ścigania, zapobiegania przestępczości lub jej zwalczania, z wyłączeniem danych, co do których uprawnione podmioty zastrzegły, że nie podlegają wymianie międzynarodowej;
 - 2) wykonywanie, na zlecenie podmiotów wymienionych w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, przeszukań w zautomatyzowanych systemach identyfikacji daktyloskopijnej udostępnianych przez punkty kontaktowe do spraw wymiany danych daktyloskopijnych innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 2a) wykonywanie zautomatyzowanych, okresowych przeszukań zbiorów danych udostępnianych przez punkty kontaktowe do spraw wymiany danych daktyloskopijnych innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 3) współpraca z punktem kontaktowym, o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, w zakresie udostępniania, przetwarzania i wymiany danych daktyloskopijnych.
4. Do zadań krajowego punktu kontaktowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, należy:
 - 1) udostępnianie, we współpracy z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, punktom kontaktowym państw członkowskich Unii Europejskiej, do przeszukań, danych lub informacji zawartych w centralnej ewidencji pojazdów, o której mowa w art. 80a ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, w celu wykrywania sprawców przestępstw oraz innych czynów zabronionych należących do jurysdykcji sądów lub prokuratury w tych państwach;
 - 2) wykonywanie, na zlecenie podmiotów wymienionych w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, przeszukań w bazach krajowych danych rejestracyjnych pojazdów udostępnianych przez punkty kontaktowe do spraw wymiany danych o pojazdach innych państw członkowskich Unii Europejskiej;

- 3) współpraca z punktem kontaktowym, o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, oraz z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych w zakresie udostępniania, przetwarzania i wymiany danych o pojazdach.
5. Do zadań krajowego punktu kontaktowego, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, należy:
 - 1) przekazywanie punktom kontaktowym państw członkowskich Unii Europejskiej informacji, w tym danych osobowych, w związku z istotnymi wydarzeniami o skutkach transgranicznych, otrzymanych od właściwych organów krajowych, do których ustawowych zadań należy realizacja zadań w zakresie zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego;
 - 2) otrzymywanie od punktów kontaktowych państw członkowskich Unii Europejskiej informacji, o których mowa w pkt 1, oraz ich przekazywanie właściwym organom krajowym, do których ustawowych zadań należy realizacja zadań w zakresie zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.
6. Zadania, o których mowa w ust. 2 i 3, Komendant Główny Policji wykonuje przy pomocy Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji.

Art. 145k.

1. Komenda Główna Policji wykonuje zadania krajowego biura do spraw odzyskiwania mienia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 decyzji Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotyczącej współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem (Dz. Urz. UE L 332 z 18.12.2007, str. 103).
2. Współpraca, w rozumieniu przepisów decyzji Rady 2007/845/WSiSW, między krajowym biurem do spraw odzyskiwania mienia, o którym mowa w ust. 1, a krajowymi biurami ds. odzyskiwania mienia innych państw członkowskich Unii Europejskiej, w szczególności w zakresie wymiany informacji w celu wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem, oraz w zakresie przetwarzania tych informacji, odbywa się na zasadach i warunkach określonych w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej.

Rozdział 11

Przepisy przejściowe i końcowe

(...)

Art. 158.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o Policji zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks wykroczeń

(Dz. U. z 2015 r., poz.1094, z późn. zm.)

(wyciąg)

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I

Zasady odpowiedzialności

Art. 1.

- § 1. Odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany.
- § 2. Nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Art. 2.

- § 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia wykroczenia, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.
- § 2. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty orzeczeniem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, ukaranie uważa się za niebyłe.
- (...)

Art. 3.

- § 1. Na zasadach określonych w niniejszej ustawie odpowiada ten, kto popełnił wykroczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym.
- § 2. Odpowiedzialność za wykroczenie popełnione za granicą zachodzi tylko wtedy, gdy przepis szczególnie taką odpowiedzialność przewiduje.

Art. 4.

- § 1. Wykroczenie uważa się za popełnione w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany.
- § 2. Wykroczenie uważa się za popełnione na miejscu, gdzie sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek nastąpił lub miał nastąpić.

Art. 5.

Wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślne.

Art. 6.

- § 1. Wykroczenie umyślne zachodzi wtedy, gdy sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia na to się godzi.
- § 2. Wykroczenie nieumyślne zachodzi, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia je jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

Art. 7.

- § 1. Nieświadomość tego, że czyn jest zagrożony karą, nie wyłącza odpowiedzialności, chyba że nieświadomość była usprawiedliwiona.
- § 2. Nie popełnia wykroczenia umyślnego, kto pozostaje w błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego.

Art. 8.

Na zasadach określonych w niniejszej ustawie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu lat 17.

Art. 9.

- § 1. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona wykroczeń określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy, stosuje się przepis przewidujący najsurowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu środków karnych na podstawie innych naruszonych przepisów.
- § 2. Jeżeli jednocześnie orzeka się o ukaraniu za dwa lub więcej wykroczeń, wymierza się łącznie karę w granicach zagrożenia określonych w przepisie przewidującym najsurowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu środków karnych na podstawie innych naruszonych przepisów.
- (...)

Art. 11.

- § 1. Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje.
- § 2. Odpowiedzialność za usiłowanie zachodzi, gdy ustawa tak stanowi.
- § 3. Karę za usiłowanie wymierza się w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego wykroczenia.
- § 4. Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od czynu lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu zamię czynu zabronionego.

Art. 12.

Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

Art. 13.

Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

Art. 14.

- § 1. Odpowiedzialność za podżeganie i pomocnictwo zachodzi wtedy, gdy ustawa tak stanowi i tylko w razie dokonania przez sprawcę czynu zabronionego.
- § 2. Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających.
- § 3. Karę za podżeganie lub za pomocnictwo wymierza się w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego wykroczenia.

Art. 15.

Nie popełnia wykroczenia, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.

Art. 16.

- § 1. Nie popełnia wykroczenia, kto działa w celu uchylecia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone nie przedstawia wartości oczywiście większej niż dobro ratowane.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwa osobiste.

Art. 17.

- § 1. Nie popełnia wykroczenia, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.
- § 2. Jeżeli w czasie popełnienia wykroczenia zdolność rozpoznawania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, można odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego.
- § 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wykroczenia wprawił się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Rozdział II

Kary, środki karne i zasady ich wymiaru

Art. 18.

Karami są:

- 1) areszt;
- 2) ograniczenie wolności;
- 3) grzywna;
- 4) nagana.

Art. 19.

Kara aresztu trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach.

Art. 24.

- § 1. Grzywnę wymierza się w wysokości od 20 do 5000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. Jeżeli za wykroczenie popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wymierzono karę aresztu, orzeka się obok tej kary również grzywnę, chyba że orzeczenie grzywny nie byłoby celowe.
- § 3. Wymierzając grzywnę, bierze się pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

(...)

Art. 28.

- § 1. Środkami karnymi są:

- 1) zakaz prowadzenia pojazdów;
 - 2) przepadek przedmiotów;
 - 3) nawiązka;
 - 4) obowiązek naprawienia szkody;
 - 5) podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób;
 - 6) inne środki karne określone przez ustawę.
- § 2. Środki karne można orzec, jeżeli są one przewidziane w przepisie szczególnym, a orzeka się je, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.
- § 3. Przepadek przedmiotów można orzec, choćby zachodziła okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy.
- § 4. Obowiązek naprawienia szkody orzeka się w sposób określony w przepisie szczególnym.

Art. 29.

- § 1. Zakaz prowadzenia pojazdów wymierza się w miesiącach lub latach, na okres od 6 miesięcy do 3 lat.
- § 2. Orzekając zakaz prowadzenia pojazdów określa się rodzaj pojazdu, którego zakaz dotyczy.
- § 3. Zakaz, o którym mowa w § 1, obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia. Orzekając zakaz nakłada się obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu, jeżeli dokument ten nie został zatrzymany. Do chwili wykonania tego obowiązku okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie.
- § 4. Na poczet zakazu prowadzenia pojazdów zalicza się okres zatrzymania prawa jazdy lub innego dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu.

Art. 30.

- § 1. Przepadek przedmiotów obejmuje narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, a jeżeli przepis szczególny tak stanowi – także przedmioty pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia.
- § 2. Przepadek przedmiotów niebędących własnością sprawcy wykroczenia można orzec tylko wtedy, gdy przepis szczególny tak stanowi.
- § 3. Przepadek przedmiotów następuje z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.
- § 4. Przedmioty objęte przepisem przechodzą na własność Skarbu Państwa, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 5. Przepadku nie orzeka się, jeżeli byłoby to niewspółmierne do wagi popełnionego wykroczenia, chyba że chodzi o przedmiot pochodzący bezpośrednio z wykroczenia.

Art. 31.

- § 1. Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób orzeka się wtedy, gdy może to mieć znaczenie wychowawcze.
- § 2. Kara określona w § 1 polega na ogłoszeniu orzeczenia w zakładzie pracy, w uczelni, w miejscu zamieszkania ukaranego, w innym właściwym miejscu lub w inny stosowny sposób. Ogłoszenie może nastąpić na koszt ukaranego.

Art. 32.

Nawiązkę orzeka się na rzecz pokrzywdzonego w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych.

Art. 33.

- § 1. Organ orzekający wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę za dane wykroczenie, oceniając stopień społecznej szkodliwości czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do ukaranego.
- § 2. Wymierzając karę, organ orzekający bierze pod uwagę w szczególności rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem, stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, sposób życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia.
- § 3. Jako okoliczności łagodzące uwzględnia się w szczególności:
- 1) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem ciężkich warunków rodzinnych lub osobistych;
 - 2) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem silnego wzburzenia wywołanego krzywdzącym stosunkiem do niego lub do innych osób;
 - 3) działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie;
 - 4) prowadzenie przez sprawcę nienagannego życia przed popełnieniem wykroczenia i wyróżnianie się spełnianiem obowiązków, zwłaszcza w zakresie pracy;
 - 5) przyczynienie się lub staranie się sprawcy o przyczynienie się do usunięcia szkodliwych następstw swego czynu.
- § 4. Jako okoliczności obciążające uwzględnia się w szczególności:
- 1) (uchylony)
 - 2) działanie sprawcy w celu osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej;
 - 3) działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie;
 - 4) (uchylony)
 - 5) uprzednie ukaranie sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie;

- 6) chuligański charakter wykroczenia;
 - 7) działanie pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka;
 - 8) popełnienie wykroczenia na szkodę osoby bezradnej lub osoby, której sprawca powinien okazać szczególne względy;
 - 9) popełnienie wykroczenia we współdziałaniu z małoletnim.
- § 5. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio do środków karnych.

Art. 34.

Okoliczności wpływające na wymiar kary i środka karnego uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.

Rozdział III

Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego

(...)

Art. 40. (uchylony)

Art. 41.

W stosunku do sprawcy czynu można poprzestać na zastosowaniu pouczenia, zwróceniu uwagi, ostrzeżeniu lub na zastosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego.

(...)

Art. 44.

- § 1. Sąd, który orzekł karę aresztu zarządza wykonanie kary, jeżeli ukarany w okresie próby popełnił podobne do poprzedniego przestępstwo lub wykroczenie.
- § 2. Sąd, który orzekł karę aresztu może zarządzić wykonanie kary, jeżeli ukarany w okresie próby popełnił inne przestępstwo lub wykroczenie niż wymienione w § 1.
- § 3. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 2 miesięcy nie zarządzone wykonania kary, ukaranie uważa się za niebyłe.
- § 4. Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary aresztu przysługuje zażalenie.

Rozdział V

Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie ukarania

Art. 45.

- § 1. Karalność wykroczenia ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok; jeżeli w tym okresie wszczęto postępowanie, karalność wykroczenia ustaje z upływem 2 lat od popełnienia czynu.
- § 2. W razie uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia, przedawnienie biegnie od daty uchylenia rozstrzygnięcia.
- § 2a. W wypadku wszczęcia postępowania mediacyjnego czasu jego trwania nie wlicza się do okresu przedawnienia.
- § 3. Orzeczone kara lub środek karny nie podlega wykonaniu, jeżeli od daty uprawomocnienia się rozstrzygnięcia upłynęły 3 lata.

Art. 46.

- § 1. Ukaranie uważa się za niebyłe po upływie 2 lat od wykonania, darowania lub przedawnienia wykonania kary.
- § 2. Jeżeli ukarany przed upływem okresu przewidzianego w § 1 popełnił nowe wykroczenie, za które wymierzono mu karę aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny, ukaranie za oba wykroczenia uważa się za niebyłe po upływie 2 lat od wykonania, darowania albo od przedawnienia wykonania kary za nowe wykroczenie.
- § 3. Jeżeli orzeczono środek karny, uznanie ukarania za niebyłe nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem wykonania.

Rozdział VI

Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych

Art. 47.

- § 1. Czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej.
- § 2. Przestępstwami i wykroczeniami podobnymi są przestępstwa i wykroczenia należące do tego samego rodzaju; przestępstwa i wykroczenia z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia albo przestępstwa i wykroczenia popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uważa się za przestępstwa i wykroczenia podobne.

- § 3. Osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.
- § 4. Instytucją państwową, samorządową lub społeczną jest również przedsiębiorstwo, w którym Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego jest udziałowcem, spółdzielnia, związek zawodowy, inna organizacja społeczna lub jednostka wojskowa.
- § 5. Charakter chuligański mają wykroczenia polegające na umyślnym godzeniu w porządek lub spokój publiczny albo umyślnym niszczeniu lub uszkodzeniu mienia, jeżeli sprawca działał publicznie oraz w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błędnego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie podstawowych zasad porządku prawnego.
- § 6. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu bierze się pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.
- § 7. Rzeczą ruchomą lub przedmiotem jest także polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce.
- § 8. Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.
- § 9. Minimalnym wynagrodzeniem jest wynagrodzenie za pracę ustalane na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 157, poz. 1314).

Rozdział VII

Stosunek do ustaw szczególnych

Art. 48.

Przepisy części ogólnej Kodeksu wykroczeń stosuje się do wykroczeń przewidzianych w innych ustawach, jeżeli ustawy te nie zawierają przepisów odmiennych.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Rozdział VIII

Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu

Art. 49.

- § 1. Kto w miejscu publicznym demonstracyjnie okazuje lekceważenie Narodowi Polskiemu, Rzeczypospolitej Polskiej lub jej konstytucyjnym organom, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto narusza przepisy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 49a.

- § 1. Kto wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze grzywny.
- § 2. Usiłowanie i pomocnictwo są karalne.

Art. 50.

Kto nie opuszcza zbiegowiska publicznego pomimo wezwania właściwego organu, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 50a.

- § 1. Kto w miejscu publicznym posiada nóż, maczetę lub inny podobnie niebezpieczny przedmiot, a okoliczności jego posiadania wskazują na zamiar użycia go w celu popełnienia przestępstwa, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 3000 zł.
- § 1a. ⁽¹⁾ Tej samej karze podlega, kto będąc uczestnikiem przejazdu zorganizowanej grupy uczestników masowej imprezy sportowej, posiada przedmioty określone w § 1 lub wyroby pirotechniczne.
- § 2. ⁽²⁾ W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 1a orzeka się przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 51.

- § 1. Kto krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem zakłóca spokój, porządek publiczny, spoczynek nocny albo wywołuje zgorzniecie w miejscu publicznym, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 ma charakter chuligański lub sprawca dopuszcza się go, będąc pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 3. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

Art. 52. ⁽³⁾

- § 1. Kto bierze udział w zgromadzeniu, posiadając przy sobie broń, materiały wybuchowe, wyroby pirotechniczne lub inne niebezpieczne materiały lub narzędzia
– podlega karze aresztu do 14 dni, karze ograniczenia wolności albo karze grzywny.
- § 2. Kto:
- 1) przeszkadza lub usiłuje przeszkodzić w organizowaniu lub w przebiegu niezakazanego zgromadzenia,
 - 2) organizuje zgromadzenie bez wymaganego zawiadomienia lub przewodniczy takiemu zgromadzeniu lub zgromadzeniu zakazanemu,
 - 3) przewodniczy zgromadzeniu po rozwiązaniu go,
 - 4) bezprawnie zajmuje lub wzbrania się opuścić miejsce, którym inna osoba lub organizacja prawnie rozporządza jako organizator lub przewodniczący zgromadzenia
- podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 3. Kto:
- 1) będąc przewodniczącym lub organizatorem zgromadzenia, umyślnie nie podejmuje środków niezbędnych dla zapewnienia zgodnego z przepisami prawa przebiegu zgromadzenia oraz zapobieżenia powstaniu szkód z winy uczestników zgromadzenia,
 - 2) nie podporządkowuje się żądaniom lub poleceniom przewodniczącego zgromadzenia lub jego organizatora, o których mowa w ustawie z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. poz. 1485),
 - 3) wzbrania się opuścić miejsce zgromadzenia po jego rozwiązaniu
- podlega karze grzywny.
- § 4. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

Art. 52a.

Kto:

- 1) publicznie nawołuje do popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego,
 - 2) publicznie nawołuje do przeciwdziałania przemocą aktowi stanowiącemu źródło powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 3) publicznie pochwala popełnienie przestępstwa, jeżeli zasięg czynu albo jego skutki nie były znaczne
- podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 52b.

Kto zużywa olej opałowy do celów napędowych, podlega karze grzywny do 500 zł.

Art. 53. (uchylony)

Art. 54.

Kto wykracza przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

Art. 55.

Kto kąpie się w miejscu, w którym jest to zabronione, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

Art. 56.

- § 1. Kto bez wymaganego zgłoszenia zbiórki publicznej lub niezgodnie ze zgłoszeniem zbiórki publicznej organizuje lub przeprowadza publiczną zbiórkę ofiar, podlega karze grzywny.
- § 2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.
- § 3. Można orzec przepadek przedmiotów uzyskanych ze zbiórki publicznej przeprowadzonej niezgodnie ze zgłoszeniem, orzeka się zaś ich przepadek, gdy zbiórkę publiczną przeprowadzono bez zgłoszenia.
- § 4. Można orzec przepadek przedmiotów uzyskanych z czynu określonego w § 1 także wtedy, gdy zostały one przekazane przez sprawcę innej osobie lub instytucji, jak i przepadek pieniędzy uzyskanych za zebrane ofiary w naturze i rzeczy nabytych za uzyskane ze zbiórki publicznej pieniądze.
- § 5. Przedmioty, co do których orzeciono przepadek, należy przekazać instytucji pomocy społecznej lub instytucji kultury.

Art. 57.

- § 1. Kto organizuje lub przeprowadza publiczną zbiórkę ofiar na uiszczenie grzywny orzeczonej za przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie lub wykroczenie skarbowe albo nie będąc osobą najbliższą dla skazanego lub ukaranego uiszcza za niego grzywnę lub ofiarowuje mu albo osobie dla niego najbliższej pieniądze na ten cel, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

- § 3. Zebrane ofiary lub pieniądze uzyskane za zebrane ofiary w naturze a także pieniądze wpłacone na poczet grzywny lub ofiarowane na ten cel podlegają przepadkowi.
- § 4. Przedmioty, co do których orzeczono przepadek, należy przekazać instytucji pomocy społecznej lub instytucji kulturalno-oświatowej.

Art. 58.

- § 1. Kto, mając środki egzystencji lub będąc zdolny do pracy, żebrze w miejscu publicznym, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.
- § 2. Kto żebrze w miejscu publicznym w sposób natarczywy lub oszukańczy, podlega karze aresztu albo ograniczenia wolności.

Art. 59. (uchylony)

Art. 60. (uchylony)

Art. 60¹.

- § 1. Kto wykonuje działalność gospodarczą bez wymaganego zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej, wpisu do rejestru działalności regulowanej lub bez wymaganej koncesji albo zezwolenia, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopełnia obowiązku zgłaszania do ewidencji działalności gospodarczej zmian danych objętych wpisem.
- § 3. Kto będąc przedsiębiorcą wprowadza do obrotu towar bez wymaganych oznaczeń, podlega karze grzywny.
- § 4. Kto:
- 1) wykonuje odpłatnie zadania przewodnika górskiego bez uprawnień wymaganych dla określonego obszaru górskiego,
 - 1a) prowadzi szkolenie dla kandydatów na przewodników górskich bez wymaganego wpisu do rejestru organizatorów szkoleń,
 - 2) świadcząc usługi hotelarskie używa nazw rodzajowych lub określenia kategorii obiektów hotelarskich bez decyzji lub niezgodnie z decyzją,
 - 2a) świadcząc usługi hotelarskie, używa oznaczeń, które mogą wprowadzić klientów w błąd co do rodzaju lub kategorii obiektu hotelarskiego,
 - 3) wbrew obowiązkowi świadczy usługi hotelarskie w obiekcie niezgłoszonym do ewidencji,
 - 4) świadczy usługi hotelarskie wbrew decyzji nakazującej wstrzymanie ich świadczenia,
 - 5) nie zawiadamia organu prowadzącego rejestr działalności regulowanej organizatorów turystyki i pośredników turystycznych o zawieszeniu wykonywania działalności organizatora turystyki lub pośrednika turystycznego w terminie 7 dni od dnia tego zawieszenia
- podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 5. (uchylony)
- § 6. (uchylony)
- § 7. (uchylony)

Art. 60². (uchylony)

Art. 60³.

- § 1. Kto prowadzi sprzedaż na terenie należącym do gminy lub będącym w jej zarządzie poza miejscem do tego wyznaczonym przez właściwe organy gminy, podlega karze grzywny.
- § 2. W razie popełnienia wykroczenia, określonego w § 1, można orzec przepadek towarów przeznaczonych do sprzedaży, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 61.

- § 1. Kto przywłaszcza sobie stanowisko, tytuł lub stopień albo publicznie używa lub nosi odznaczenie, odznakę, strój lub mundur, do których nie ma prawa, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.
- § 2. Kto ustanawia, wytwarza, rozpowszechnia publicznie, używa lub nosi: godło, chorągiew albo inną odznakę lub mundur, co do których został wydany zakaz, albo odznakę lub mundur organizacji prawnie nieistniejącej, albo odznakę lub mundur, na których ustanowienie lub noszenie nie uzyskano wymaganego zezwolenia, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 można orzec, a w razie popełnienia wykroczenia określonego w § 2 orzeka się przepadek wymienionych w tych przepisach przedmiotów, jak również innych przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia, takich jak pieczęcie, stemple, papier firmowy lub bilety wizytowe, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 62. (uchylony)

Art. 63.

- § 1. Kto bez złożenia pisemnego wniosku o dokonanie wpisu do rejestru przedsiębiorców telekomunikacyjnych wykonuje działalność telekomunikacyjną, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny.

- § 2. (uchylony)
- § 3. Kto wprowadza do obrotu urządzenia radiowe i telekomunikacyjne urządzenia końcowe podlegające obowiązkowej ocenie zgodności z zasadniczymi wymaganiami, nieposiadające wymaganego znaku zgodności, podlega karze grzywny.
- § 4. (uchylony).

Art. 63a.

- § 1. Kto umieszcza w miejscu publicznym do tego nieprzeznaczonym ogłoszenie, plakat, afisz, apel, ulotkę, napis lub rysunek albo wystawia je na widok publiczny w innym miejscu bez zgody zarządzającego tym miejscem,

podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

- § 1a. ⁽⁴⁾ Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

- § 2. ⁽⁵⁾ W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, oraz nawiązkę w wysokości do 1500 złotych lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 63b. ⁽⁶⁾

- § 1. Kto umieszcza reklamę, o której mowa w art. 4 pkt 23 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 460 i 774) z naruszeniem warunków jej sytuowania określonych w art. 42a tej ustawy, o gabarytach większych niż dopuszczalne lub wykonane z wyrobów innych niż dopuszczalne, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 64.

- § 1. Kto, będąc właścicielem, administratorem, dozorcą lub użytkownikiem nieruchomości, nie dopełnia obowiązku umieszczenia w odpowiednim miejscu albo utrzymania w należytym stanie tabliczki z numerem porządkowym nieruchomości, nazwą ulicy lub placu albo miejscowości, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopełnia obowiązku oświetlenia tabliczki z numerem porządkowym nieruchomości.

Rozdział IX

Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym

Art. 65.

- § 1. Kto umyślnie wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania:
 - 1) co do tożsamości własnej lub innej osoby,
 - 2) co do swego obywatelstwa, zawodu, miejsca zatrudnienia lub zamieszkania, podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie udziela właściwemu organowi państwowemu lub instytucji, upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania, wiadomości lub dokumentów co do okoliczności wymienionych w § 1.

Art. 66.

- § 1. Kto, chcąc wywołać niepotrzebną czynność, fałszywą informacją lub w inny sposób wprowadza w błąd instytucję użyteczności publicznej albo organ ochrony bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zdrowia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 zł.
- § 2. Jeżeli wykroczenie spowodowało niepotrzebną czynność, można orzec nawiązkę do wysokości 1000 zł.

Art. 66a.

Osoba, wobec której wykonuje się karę, środek karny lub środek zabezpieczający, w systemie dozoru elektronicznego, albo osoba chroniona, która umyślnie dopuszcza do zniszczenia, uszkodzenia, uczynienia niezdatnym do użytku nadajnika, rejestratora stacjonarnego lub przenośnego stanowiących środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 67.

- § 1. Kto umyślnie uszkadza lub usuwa ogłoszenie wystawione publicznie przez instytucję państwową, samorządową albo organizację społeczną lub też w inny sposób umyślnie uniemożliwia zaznajomienie się z takim ogłoszeniem, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 2. Kto umyślnie uszkadza lub usuwa ogłoszenie, afisz lub plakat wystawiony publicznie przez instytucję artystyczną, rozrywkową lub sportową albo w inny sposób umyślnie uniemożliwia zaznajomienie się z takim ogłoszeniem, afiszem lub plakatem, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 68.

- § 1. Kto bez właściwego zamówienia wyrabia pieczęć, godło lub znak instytucji państwowej, samorządowej albo organizacji społecznej lub też taką pieczęć, godło lub znak wydaje osobie nieupoważnionej do odbioru, podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie posiada, zamawia lub nabywa taką pieczęć.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2 pieczęć, godło lub znak podlegają przepadkowi.

Art. 69.

Kto umyślnie niszczy, uszkadza, usuwa lub w inny sposób czyni bezskutecznymi znaki umieszczone przez organ państwowy w celu stwierdzenia tożsamości przedmiotu, zamknięcia go lub poddania rozporządzeniu władzy, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

Rozdział X

Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia

Art. 70.

- § 1. Kto, będąc niezdolny do czynności, której nieumiejętne wykonanie może wywołać niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia człowieka, taką czynność przedsięwziera albo kto porucza ją osobie do jej wykonania niezdolnej lub wbrew obowiązkowi nadzoru dopuszcza do wykonania takiej czynności przez osobę niezdolną, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi zachowania trzeźwości znajduje się w stanie po użyciu alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka i podejmuje w tym stanie czynności zawodowe lub służbowe.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2, można orzec podanie orzeczenia do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Art. 71.

Kto przez wadliwe wykonanie urządzeń lub uczynienie ich niezdatnymi do funkcjonowania zgodnie z przeznaczeniem albo przez niewłaściwe ich użytkowanie lub samowolne uruchomienie wywołuje stan niebezpieczny dla życia lub zdrowia człowieka, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 72.

Kto wbrew swemu obowiązkowi nie dokonuje odpowiedniego zabezpieczenia miejsca niebezpiecznego dla życia lub zdrowia człowieka, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 73.

Kto wbrew swemu obowiązkowi nie zawiadamia odpowiedniego organu lub osoby o wiadomym mu niebezpieczeństwie grożącym życiu lub zdrowiu człowieka albo mieniu w znacznych rozmiarach, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 74.

- § 1. Kto niszczy, uszkadza, usuwa lub czyni nieczytelnymi znaki lub napisy ostrzegające o grożącym niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia człowieka albo ogrodzenie lub inne urządzenie zapobiegające takiemu niebezpieczeństwu, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości zniszczonego lub uszkodzonego przedmiotu albo obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego, a także orzec podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Art. 75.

- § 1. Kto bez zachowania należytej ostrożności wystawia lub wywiesza ciężkie przedmioty albo nimi rzuca, wylewa płyny, wyrzuca nieczystości albo doprowadza do wypadania takich przedmiotów lub wylewania się płynów, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.
- § 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 ze złośliwości lub swawoli, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 76.

Kto rzuca kamieniami lub innymi przedmiotami w pojazd mechaniczny będący w ruchu, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 77.

Kto nie zachowuje zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

Art. 78.

Kto przez drażnienie lub płoszenie doprowadza zwierzę do tego, że staje się niebezpieczne, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 79.

- § 1. Kto wbrew swemu obowiązkowi zaniecha oświetlenia miejsc dostępnych dla publiczności, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.
- § 2. Kto ze złośliwości lub swawoli oświetlenie takie gasi, podlega karze grzywny do 500 złotych.

Art. 80.

- § 1. Kto:
- 1) przejeżdża pojazdem lub konno albo przepędza zwierzę gospodarskie przez wał przeciwpowodziowy w miejscu do tego nieprzeznaczonym lub przejeżdża pojazdem innym niż rower lub konno albo przepędza zwierzę gospodarskie wzdłuż po wale przeciwpowodziowym, na którym nie ma drogi o dostatecznej mocnej nawierzchni,
 - 2) orze lub bronuje ziemię na wale przeciwpowodziowym albo obok wału w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału,
 - 3) rozkopuje wał przeciwpowodziowy, wbija słup lub osadza znak albo zasadza drzewo lub krzew na wale,
 - 4) kopie studnię, sadzawkę, dół lub rów obok wału przeciwpowodziowego w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału,
 - 5) pasie na wale przeciwpowodziowym zwierzę gospodarskie,
 - 6) uszkadza umocnienie na wale przeciwpowodziowym,
- podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto narusza inne niż określone w § 1 ograniczenia w użytkowaniu wałów przeciwpowodziowych, wprowadzone przez właściwy organ administracji państwowej lub samorządowej.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 81.

Kto niszczy lub uszkadza urządzenia służące do ochrony brzegów wód morskich lub śródlądowych, a w szczególności wszelkie umocnienia lub roślinność ochronną, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 82.

- § 1. Kto dokonuje czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie prowadzenia działania ratowniczego lub ewakuacji, polegających na:
- 1) niedozwolonym używaniu otwartego ognia, paleniu tytoniu i stosowaniu innych czynników mogących zainicjować zapłon materiałów palnych,
 - 2) wykonywaniu prac niebezpiecznych pod względem pożarowym bez ich wymaganego zabezpieczenia,
 - 3) używaniu instalacji, urządzeń i narzędzi niepoddanych wymaganej kontroli lub niesprawnych technicznie albo użytkowaniu ich w sposób niezgodny z przeznaczeniem lub warunkami określonymi przez producenta, jeżeli może się to przyczynić do powstania pożaru, wybuchu lub rozprzestrzeniania ognia,
 - 4) napełnianiu gazem płynnym butli na stacjach paliw, stacjach gazu płynnego i w innych obiektach nieprzeznaczonych do tego celu,
 - 5) nieprzestrzeganiu zasad bezpieczeństwa przy używaniu lub przechowywaniu materiałów niebezpiecznych pożarowo, w tym gazu płynnego w butlach,
 - 6) garażowaniu pojazdu silnikowego w obiektach i pomieszczeniach nieprzeznaczonych do tego celu z nieopóźnionym zbiornikiem paliwa i nieodłączonym na stałe zasilaniem akumulatorowym,
 - 7) składowaniu materiałów palnych na drogach komunikacji ogólnej służących ewakuacji lub umieszczeniu przedmiotów na tych drogach w sposób zmniejszający ich szerokość albo wysokość poniżej wymaganych wartości,
 - 8) składowaniu materiałów palnych na nieużytkowych poddaszach lub na drogach komunikacji ogólnej w piwnicach,
 - 9) składowaniu materiałów palnych pod ścianami obiektu bądź przy granicy działki, w sposób naruszający zasady bezpieczeństwa pożarowego,
 - 10) uniemożliwianiu lub ograniczaniu dostępu do urządzeń przeciwpożarowych, gaśnic, urządzeń uruchamiających instalacje gaśnicze i sterujących takimi instalacjami oraz innymi instalacjami wpływającymi na stan bezpieczeństwa pożarowego obiektu, wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego, kurków głównej instalacji gazowej, a także wyjść ewakuacyjnych oraz okien dla ekip ratowniczych,
 - 11) uniemożliwianiu lub ograniczaniu dostępu do źródeł wody do celów przeciwpożarowych,
- podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 2. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisów o ochronie przeciwpożarowej do zapewnienia warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu lub terenu, nie dopełnia obowiązków polegających na:
- 1) zapewnieniu osobom przebywającym w obiekcie lub na terenie odpowiednich warunków ewakuacji,
 - 2) wyposażaniu obiektu lub terenu w urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice,
 - 3) utrzymywaniu urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic w stanie pełnej sprawności technicznej i funkcjonalnej,
 - 4) umieszczeniu w widocznych miejscach instrukcji postępowania na wypadek pożaru wraz z wykazem telefonów alarmowych oraz wymaganych informacji,

- 5) oznakowaniu obiektu odpowiednimi znakami bezpieczeństwa,
 - 6) utrzymywaniu dróg pożarowych w stanie umożliwiającym wykorzystanie tych dróg przez pojazdy jednostek ochrony przeciwpożarowej,
 - 7) zapewnieniu usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych,
 - 8) zachowaniu pasa ochronnego o szerokości minimum 2 m i nawierzchni z materiałów niepalnych lub gruntowej oczyszczonej, wokół placów składowych, składowisk przy obiektach oraz przy obiektach tymczasowych o konstrukcji palnej,
 - 9) przestrzeganiu zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego podczas zbioru, transportu lub składowania palnych płodów rolnych,
 - 10) zapobieganiu powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów w lesie poprzez wykonywanie wymaganych zabiegów ochronnych, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 3. Kto na terenie lasu, na terenach śródleśnych, na obszarze łąk, torfowisk i wrzosowisk, jak również w odległości do 100 m od nich roznieca ogień poza miejscami wyznaczonymi do tego celu albo pali tytoń, z wyjątkiem miejsc na drogach utwardzonych i miejsc wyznaczonych do pobytu ludzi, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 4. Kto wypala trawy, słomę lub pozostałości roślinne na polach w odległości mniejszej niż 100 m od zabudowań, lasów, zboża na pniu i miejsc ustawienia stert lub stogów bądź w sposób powodujący zakłócenia w ruchu drogowym, a także bez zapewnienia stałego nadzoru miejsca wypalania podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 5. Kto w inny sposób nieostrożnie obchodzi się z ogniem, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 6. Kto zostawia małoletniego do lat 7 w okolicznościach, w których istnieje prawdopodobieństwo wzniesienia przez niego pożaru, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 82a.

- § 1. Kto w razie powstania pożaru nie dopełnia obowiązku określonego w przepisach o ochronie przeciwpożarowej oraz Państwowej Straży Pożarnej w postaci:
- 1) niezwłocznego zawiadomienia osób znajdujących się w strefie zagrożenia oraz: centrum powiadamiania ratunkowego lub jednostki ochrony przeciwpożarowej albo Policji bądź wójta albo sołtysa,
 - 2) podporządkowania się zarządzeniu kierującego działaniem ratowniczym,
 - 3) udzielenia niezbędnej pomocy kierującemu działaniem ratowniczym, na jego żądanie,
- podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto utrudnia prowadzenie działań ratowniczych, a w szczególności utrudnia dojazd do obiektów zagrożonych jednostkom ochrony przeciwpożarowej, prowadzącym działania ratownicze.
- § 3. Kto uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych z zakresu ochrony przeciwpożarowej przez uprawnionego strażaka Państwowej Straży Pożarnej, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 83.

- § 1. Kto nieostrożnie obchodzi się z materiałami wybuchowymi, łatwo zapalnymi lub substancjami promieniotwórczymi albo wykracza przeciwko przepisom o wyrobie, sprzedaży, przechowywaniu, używaniu lub przewożeniu takich materiałów, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.
- § 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot wykroczenia.

Rozdział XI Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji

Art. 84.

Kto wbrew obowiązkowi nie oznacza w sposób odpowiadający wymaganiom i łatwo dostrzegalny, zarówno w dzień, jak i w porze nocnej, jakiegokolwiek przeszkody w ruchu drogowym, urządzenia lub przedmiotu znajdujących się na drodze lub też miejsca prowadzonych robót, jeżeli to może zagrozić bezpieczeństwu ruchu albo utrudnić ruch na drodze, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 85.

- § 1. Kto samowolnie ustawia, niszczy, uszkadza, usuwa, włącza lub wyłącza znak, sygnał, urządzenie ostrzegawcze lub zabezpieczające albo zmienia ich położenie, zasłania je lub czyni niewidocznymi, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto samowolnie niszczy, uszkadza, usuwa lub ustawia znak turystyczny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2 można orzec obowiązek zapłaty równowartości zniszczonego lub uszkodzonego przedmiotu albo obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 85a.

- § 1. Kto narusza przepisy dotyczące sposobu znakowania dróg wewnętrznych, podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze za czyn określony w § 1 podlega ten, kto zlecił wadliwe dokonanie tej czynności.

Art. 86.

- § 1. Kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, nie zachowując należytej ostrożności, powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, podlega karze grzywny.
- § 2. Kto dopuszcza się wykroczenia określonego w § 1, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 przez osobę prowadzącą pojazd można orzec zakaz prowadzenia pojazdów.

Art. 87.

- § 1. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega karze aresztu albo grzywny nie niższej niż 50 złotych.
- § 1a. Tej samej karze podlega, kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu inny pojazd niż określony w § 1.
- § 2. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu inny pojazd niż określony w § 1, podlega karze aresztu do 14 dni albo karze grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 orzeka się zakaz prowadzenia pojazdów.
- § 4. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1a lub 2 można orzec zakaz prowadzenia pojazdów innych niż określone w § 1.

Art. 88.

Kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu prowadzi pojazd bez wymaganych przepisami świateł lub pozostawia pojazd bez wymaganego przepisami oświetlenia, podlega karze grzywny.

Art. 89.

Kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7, dopuszcza do przebywania małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 90.

Kto tamuje lub utrudnia ruch na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 91.

Kto zanieczyszcza drogę publiczną lub na tej drodze pozostawia pojazd lub inny przedmiot albo zwierzę w okolicznościach, w których może to spowodować niebezpieczeństwo lub stanowić utrudnienie w ruchu drogowym, podlega karze grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

Art. 92.

- § 1. Kto nie stosuje się do znaku lub sygnału drogowego albo do sygnału lub polecenia osoby uprawnionej do kierowania ruchem lub do kontroli ruchu drogowego, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Kto w celu uniknięcia kontroli nie stosuje się do sygnału osoby uprawnionej do kontroli ruchu drogowego, nakazującego zatrzymanie pojazdu, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 2 można orzec zakaz prowadzenia pojazdów.

Art. 92a.

Kto, prowadząc pojazd, nie stosuje się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym, podlega karze grzywny.

Art. 93.

- § 1. Prowadzący pojazd, który, uczestnicząc w wypadku drogowym, nie udziela niezwłocznej pomocy ofierze wypadku, podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 2. W razie popełnienia wykroczenia o którym mowa w § 1 orzeka się zakaz prowadzenia pojazdów.

Art. 94.

- § 1. Kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu prowadzi pojazd, nie mając do tego uprawnienia, podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu pojazd pomimo braku dopuszczenia pojazdu do ruchu.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia, o którym mowa w § 1, można orzec zakaz prowadzenia pojazdów.

Art. 95.

Kto prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu pojazd, nie mając przy sobie wymaganych dokumentów, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

Art. 95a.

Kto posługuje się dowodem rejestracyjnym zawierającym dane o spełnieniu przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054, z późn. zm.) niezgodne ze stanem faktycznym, podlega karze grzywny do 500 zł.

Art. 96.

- § 1. Właściciel, posiadacz, użytkownik lub prowadzący pojazd, który na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu dopuszcza:
- 1) do prowadzenia pojazdu osobę niemającą sprawności fizycznej lub psychicznej w stopniu umożliwiającym należyte prowadzenie pojazdu,
 - 2) do prowadzenia pojazdu osobę niemającą wymaganych uprawnień,
 - 3) do prowadzenia pojazdu osobę znajdującą się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka,
 - 4) pojazd do jazdy pomimo braku wymaganych dokumentów stwierdzających dopuszczenie pojazdu do ruchu,
 - 5) pojazd do jazdy, pomimo że pojazd nie jest należycie zaopatrzony w wymagane urządzenia i przyrządy albo pomimo że nie nadają się one do spełnienia swego przeznaczenia,
 - 6) do korzystania z pojazdu samochodowego w sposób niezgodny z jego przeznaczeniem, podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze za czyny określone w § 1 pkt 1, 3–6 oraz za nieumyślne dopuszczenie do prowadzenia pojazdu na drodze publicznej przez osobę niemającą wymaganych uprawnień podlega dyspozytor pojazdu lub osoba, do której obowiązków należą jego czynności, a jeżeli takiej osoby nie wyznaczono – kierownik jednostki dysponującej pojazdem.
- § 3. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

Art. 96a.

- § 1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, posiada w pojeździe urządzenia stanowiące obowiązkowe wyposażenie pojazdu uprzywilejowanego w ruchu, wysyłające sygnały świetlne w postaci niebieskich lub czerwonych świateł błyskowych albo sygnał dźwiękowy o zmiennym tonie, a także elementy oznakowania w postaci napisów, podlega karze grzywny.
- § 2. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, używa w pojeździe sygnałów świetlnych w postaci niebieskich lub czerwonych świateł błyskowych albo sygnału dźwiękowego o zmiennym tonie, podlega karze aresztu do 14 dni albo grzywny.
- § 3. Urządzenia lub elementy oznakowania, o których mowa w § 1 i 2, podlegają przepadkowi, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 96b.

Kto, nie będąc do tego uprawnionym, posługuje się kartą parkingową, o której mowa w art. 8 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.), podlega karze grzywny do 2000 złotych.

Art. 97.

Uczestnik ruchu lub inna osoba znajdująca się na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, a także właściciel lub posiadacz pojazdu, który wykracza przeciwko innym przepisom ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym lub przepisom wydanym na jej podstawie podlega karze grzywny do 3000 złotych albo karze nagany.

Art. 98.

Kto, prowadząc pojazd poza drogą publiczną, strefą zamieszkania lub strefą ruchu, nie zachowuje należytej ostrożności, czym zagraża bezpieczeństwu innej osoby, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 99.

- § 1. Kto:
- 1) (uchylony)
 - 2) niszczy lub uszkadza drogę publiczną lub drogę w strefie zamieszkania, przynależności lub urządzenia drogowe,
 - 3) usuwa lub niszczy zasłony odśnieżne,
 - 4) (uchylony)
- podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto przy zadrzewianiu lub zakrzewianiu albo przy prowadzeniu robót ziemnych nie zachowuje przepisowej odległości od linii kolejowych.

Art. 100.

Kto:

- 1) zaorywa lub w inny sposób zwęża pas drogowy lub pas przydrożny,

- 2) włóczy po drodze publicznej lub porzuca na niej przedmioty albo używa pojazdów niszczących nawierzchnię drogi,
- 3) uszkadza rowy, skarpy nasypów lub wykopów albo samowolnie rozkopuje drogę publiczną,
- 4) wypasa zwierzę gospodarskie w pasie drogowym, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 101.

Kto uchyla się od obowiązku oczyszczania i usuwania z odcinków dróg publicznych o twardej nawierzchni, przechodzących przez obszary o zabudowie ciągłej lub skupionej poza miastami i osiedlami, błota, kurzu, śniegu lub lodu, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 102.

Kto uchyla się od obowiązku utrzymania w należytych stanie zjazdów z dróg publicznych do przyległych nieruchomości, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

Art. 103.

Kto bez ważnej przyczyny uchyla się od nałożonego obowiązku świadczeń osobistych lub rzeczowych, mających na celu zwalczanie zagrożenia przerwania komunikacji na skutek zasp śnieżnych, powodzi lub usuwisk, albo wykonuje te świadczenia nienależycie, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 103a. (uchylony)

**Rozdział XII
Wykroczenia przeciwko osobie**

Art. 104.

Kto skłania do zebrania małoletniego lub osobę bezradną albo pozostającą w stosunku zależności od niego lub oddaną pod jego opiekę, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 105.

- § 1. Kto przez rażące naruszenie obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej dopuszcza do popełnienia przez nieletniego czynu zabronionego przez ustawę jako przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie lub wykroczenie skarbowe i wskazującego na demoralizację nieletniego, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 popełnia osoba, pod której nadzór odpowiedzialny oddano nieletniego, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny albo karze nagany.
- § 3. W wypadkach określonych w § 1 i 2, jeżeli nieletni czynem swym wyrządził szkodę, można orzec nawiązkę do wysokości 1000 złotych.

Art. 106.

Kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7 albo nad inną osobą niezdolną rozpoznać lub obronić się przed niebezpieczeństwem, dopuszcza do jej przebywania w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 107.

Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

Art. 108.

Kto szczuje psem człowieka, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

**Rozdział XIII
Wykroczenia przeciwko zdrowiu**

Art. 109.

- § 1. Kto:
 - 1) zanieczyszcza wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, lub
 - 2) dostarcza wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, nie spełniając wymagań określonych w przepisach o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, lub
 - 3) nie będąc do tego uprawnionym, dostarcza wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi w myśl przepisów o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Kto zanieczyszcza wodę służącą do pojenia zwierząt, znajdującą się poza urządzeniami przeznaczonymi do zaopatrywania ludności w wodę, podlega karze grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

§ 3. Tej samej karze podlega, kto umyślnie zanieczyszcza wodę w pływalni, kąpielisku lub w innym obiekcie o podobnym przeznaczeniu lub dostarcza do tych obiektów wodę niespełniającą wymagań określonych w przepisach o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Art. 110.

Kto zatrudnia przy pracy, przy wykonywaniu której istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby, osobę, która ze względu na stan zdrowia potwierdzony aktualnymi badaniami dla celów sanitarno-epidemiologicznych, w rozumieniu przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, nie może być zatrudniona przy tego rodzaju pracy lub której stan zdrowia utrudnia utrzymanie higieny osobistej, podlega karze grzywny.

Art. 111.

§ 1. Kto nie dopełnia obowiązku zapewnienia należytego stanu sanitarnego, zwłaszcza w zakresie utrzymania czystości oraz używania przez pracowników wymaganego ubioru:

- 1) w zakładzie produkującym lub wprowadzającym do obrotu środki spożywcze,
 - 2) w miejscu uzyskiwania mleka,
- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie zachowuje należytej czystości w produkcji lub w obrocie środkami spożywczymi.

Art. 112. (uchylony)

Art. 113.

Kto nie zachowuje należytej czystości przy świadczeniu usług w zakładach żywienia zbiorowego, w kąpieliskach, zakładach fryzjerskich, kosmetycznych, pralniczych lub noclegowych albo kto dopuszcza do takich czynności osobę dotkniętą chorobą zakaźną, podlega karze grzywny.

Art. 114.

Kto odmawia udzielenia organowi służby zdrowia wyjaśnień mogących mieć znaczenie dla wykrycia gruźlicy, choroby wenerycznej lub innej choroby zakaźnej lub źródła zakażenia albo dla zapobiegania szerzeniu się takich chorób, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 115.

§ 1. Kto, pomimo zastosowania środków egzekucji administracyjnej, nie poddaje się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko gruźlicy lub innej chorobie zakaźnej albo obowiązkowemu badaniu stanu zdrowia, mającemu na celu wykrycie lub leczenie gruźlicy, choroby wenerycznej lub innej choroby zakaźnej, podlega karze grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, sprawując pieczę nad osobą małoletnią lub bezradną, pomimo zastosowania środków egzekucji administracyjnej, nie poddaje jej określonego w § 1 szczepieniu ochronnemu lub badaniu.

Art. 116.

§ 1. Kto, wiedząc o tym, że:

- 1) jest chory na gruźlicę, chorobę weneryczną lub inną chorobę zakaźną albo podejrzany o tę chorobę,
- 2) styka się z chorym na chorobę określoną w punkcie 1 lub z podejrzany o to, że jest chory na gruźlicę lub inną chorobę zakaźną,
- 3) jest nosicielem zarazków choroby określonej w punkcie 1 lub podejrzany o nosicielstwo, nie przestrzega nakazów lub zakazów zawartych w przepisach o zapobieganiu tym chorobom lub o ich zwalczaniu albo nie przestrzega wskazań lub zarządzeń leczniczych wydanych na podstawie tych przepisów przez organy służby zdrowia, podlega karze grzywny albo karze nagany.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, sprawując pieczę nad osobą małoletnią lub bezradną, nie dopełnia obowiązku spowodowania, aby osoba ta zastosowała się do określonych w § 1 nakazów, zakazów, wskazań lub zarządzeń leczniczych.

Art. 117.

§ 1. Kto, mając obowiązek utrzymania czystości i porządku w obrębie nieruchomości, nie wykonuje swoich obowiązków lub nie stosuje się do wskazań i nakazów wydanych przez właściwe organy w celu zabezpieczenia należytego stanu sanitarnego i zwalczania chorób zakaźnych, podlega karze grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

§ 2. Tej samej karze podlega przewoźnik obowiązany do zapewnienia podróży odpowiednich warunków higieny, który nie utrzymuje środka transportu we właściwym stanie sanitarnym.

Art. 118.

§ 1. Kto:

- 1) dokonuje uboju zwierzęcia bez wymaganego zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi w tym zezwoleniu,
- 2) usuwa części zwierzęcia przed wykonaniem wymaganego badania po uboju,
- 3) nie poddaje mięsa badaniu, jeżeli takie badanie jest wymagane

- podlega karze grzywny.
- § 2. Kto wprowadza do obrotu mięso:
 - 1) bez wymaganego oznakowania i świadectwa,
 - 2) warunkowo zdatne do spożycia lub niezdatne do spożycia, wbrew określonemu sposobowi jego wykorzystania
- podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 i 2, można orzec przepadek mięsa, chociażby nie stanowiło własności sprawcy wykroczenia.

Rozdział XIV

Wykroczenia przeciwko mieniu

Art. 119.

- § 1. Kto kradnie lub przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą, jeżeli jej wartość nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo są karalne.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 dopuścił się go na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.
- § 4. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1, można orzec obowiązek zapłaty równowartości ukradzionego lub przywłaszczonego mienia, jeżeli szkoda nie została naprawiona.

Art. 120.

- § 1. Kto w celu przywłaszczenia dopuszcza się wyrębu drzewa w lesie albo kradnie lub przywłaszcza sobie z lasu drzewo wyrąbane lub powalone, jeżeli wartość drzewa nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Usiłowanie oraz podżeganie i pomocnictwo są karalne.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 orzeka się nawiązkę w wysokości podwójnej wartości wyrąbanego, ukradzionego lub przywłaszczonego drzewa, a ponadto, jeżeli ukradzione lub przywłaszczone drzewo nie zostało odebrane, orzeka się obowiązek zapłaty jego równowartości.

Art. 121.

- § 1. Kto, pomimo nieuiszczenia dwukrotnie nałożonej na niego kary pieniężnej określonej w taryfie, po raz trzeci w ciągu roku bez zamiaru uiszczenia należności wyludza przejazd koleją lub innym środkiem lokomocji, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bez zamiaru uiszczenia należności wyludza pożywienie lub napój w zakładzie żywienia zbiorowego, przejazd środkiem lokomocji należącym do przedsiębiorstwa niedysponującego karami pieniężnymi określonymi w taryfie, wstęp na imprezę artystyczną, rozrywkową lub sportową, działanie automatu lub inne podobne świadczenie, o którym wie, że jest płatne.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 2 można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyludzonego mienia.

Art. 122.

- § 1. Kto nabywa mienie, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży lub z przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia, jeżeli wartość mienia nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Kto nabywa mienie, o którym na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że zostało uzyskane za pomocą kradzieży lub przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia, jeżeli wartość mienia nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 3. Usiłowanie wykroczenia określonego w § 1 oraz podżeganie do niego i pomocnictwo są karalne.

Art. 123.

- § 1. Kto z nienależącego do niego ogrodu bezprawnie zabiera w nieznacznej ilości owoce, warzywa lub kwiaty, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.
- § 2. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 50 złotych.

Art. 124.

- § 1. Kto cudzą rzecz umyślnie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, jeżeli szkoda nie przekracza 1/4 minimalnego wynagrodzenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo są karalne.
- § 3. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 4. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 125.

Kto w ciągu dwóch tygodni od dnia znalezienia cudzej rzeczy albo przybłąkania się cudzego zwierzęcia nie zawiadomi o tym organu Policji lub innego organu państwowego albo w inny właściwy sposób nie poszukuje posiadacza, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

Art. 126.

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia, przywłaszcza sobie albo umyślnie niszczy lub uszkadza cudzą rzecz przedstawiającą wartość niemajątkową, podlega karze grzywny albo karze nagany.

§ 2. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 127.

§ 1. Kto samowolnie używa cudzej rzeczy ruchomej, podlega karze grzywny albo nagany.

§ 2. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 128.

§ 1. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej urządza grę hazardową albo użycza do niej środków lub pomieszczenia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Pieniądze i inne przedmioty służące do gry podlegają przypadkowi, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 129.

§ 1. Kto:

- 1) wyrabia, posiada lub nabywa wytrychy, jeżeli nie trudni się zawodem, w którym są one potrzebne,
- 2) dostarcza wytrychów osobie nietrudniącej się takim zawodem,
- 3) wyrabia, posiada lub nabywa klucze do cudzego domu, mieszkania lub innego pomieszczenia albo schowania bez zezwolenia osoby uprawnionej lub organu administracji, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wyrabia, posiada lub nabywa narzędzia przeznaczone do dokonywania kradzieży albo kto dostarcza takich narzędzi innym osobom.

§ 3. Wytrychy, klucze lub narzędzia podlegają przypadkowi, choćby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 130.

§ 1. Przepisów art. 119, 120, 122 i 124 nie stosuje się:

- 1) (uchylony)
- 2) jeżeli przedmiotem czynu jest broń, amunicja, materiały lub przyrządy wybuchowe.

§ 2. Przepisu art. 119 nie stosuje się, jeżeli sprawca popełnia kradzież z włamaniem.

§ 3. Przepisów art. 119 i 120 nie stosuje się, jeżeli sprawca używa gwałtu na osobie albo grozi jego natychmiastowym użyciem, aby utrzymać się w posiadaniu zabranego mienia, a gdy chodzi o zabranie innej osobie mienia w celu przywłaszczenia, także wtedy, gdy sprawca doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności.

§ 4. (uchylony)

Art. 131.

Przepisy art. 119, 122 i 124 stosuje się również w razie popełnienia wykroczenia za granicą.

Rozdział XV

Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów

Art. 132. (uchylony)

Art. 133.

§ 1. Kto nabywa w celu odprzedaży z zyskiem bilety wstępu na imprezy artystyczne, rozrywkowe lub sportowe albo kto bilety takie sprzedaje z zyskiem, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Usiłowanie oraz podżeganie i pomocnictwo są karalne.

Art. 134.

§ 1. Kto przy sprzedaży towaru lub świadczeniu usług oszukuje nabywcę co do ilości, wagi, miary, gatunku, rodzaju lub ceny, jeżeli nabywca poniósł lub mógł ponieść szkodę nieprzekraczającą 100 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto przy nabyciu produktów rolnych lub hodowlanych oszukuje dostawcę co do ilości, wagi, miary, gatunku lub ceny, jeżeli dostawca poniósł lub mógł ponieść szkodę nieprzekraczającą 100 złotych.

§ 3. Usiłowanie wykroczenia określonego w § 1 lub 2 oraz podżeganie i pomocnictwo są karalne.

Art. 135.

Kto, zajmując się sprzedażą towarów w przedsiębiorstwie handlu detalicznego lub w przedsiębiorstwie gastronomicznym, ukrywa przed nabywcą towar przeznaczony do sprzedaży lub umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia sprzedaży takiego towaru, podlega karze grzywny.

Art. 136.

- § 1. Kto z towarów przeznaczonych do sprzedaży umyślnie usuwa utrwalone na nich oznaczenie określające ich cenę, termin przydatności do spożycia lub datę produkcji, jakość lub ilość nominalną, gatunek lub pochodzenie, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Kto przeznacza do sprzedaży towary z usuniętym trwałym oznaczeniem ich ceny, terminu przydatności do spożycia lub daty produkcji, jakości, gatunku lub pochodzenia albo towary niewłaściwie oznaczone, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 złotych.
- § 3. Usiłowanie wykroczenia określonego w § 1 oraz podżeganie do niego i pomocnictwo są karalne.

Art. 137.

- § 1. (uchylony)
- § 2. Kierownik punktu sprzedaży detalicznej lub zakładu gastronomicznego, który nie ma faktur albo innych dowodów dostawy lub przyjęcia na towary przechowywane w punkcie sprzedaży detalicznej lub zakładzie gastronomicznym, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 138.

Kto, zajmując się zawodowo świadczeniem usług, żąda i pobiera za świadczenie zapłatę wyższą od obowiązującej albo umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia świadczenia, do którego jest obowiązany, podlega karze grzywny.

Art. 138a. (uchylony)

Art. 138b.

- § 1. Kto, będąc zobowiązany na mocy orzeczenia sądu do zaniechania wykorzystywania lub do odwołania zalecenia stosowania ogólnych warunków umów albo wzoru umowy, nie stosuje się do tego obowiązku, zawierając w umowie niedozwolone postanowienia umowne, podlega karze grzywny.
- § 2. Jeżeli orzeczenie sądu, o którym mowa w § 1, dotyczy przedsiębiorcy niebędącego osobą fizyczną, odpowiedzialność przewidzianą w § 1 ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów z konsumentami.

Art. 138c.

- § 1. Kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa zawiera z konsumentem umowę o kredyt konsumencki z rażącym naruszeniem wymagań dotyczących informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy lub treści umowy albo z pominięciem obowiązku doręczenia jej dokumentu, podlega karze grzywny.
- § 1a. Tej samej karze podlega, kto zawierając z konsumentem umowę o kredyt konsumencki nie dopełnia obowiązku oceny zdolności kredytowej.
- § 2. Kto w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego zawierających dane dotyczące kosztu kredytu konsumenckiego, nie podaje:
 - 1) stopy oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu,
 - 2) całkowitej kwoty kredytu,
 - 3) rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, podlega karze grzywny.
- § 3. Kto przyjmuje od konsumenta weksel lub czek niezawierający klauzuli "nie na zlecenie" w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki, podlega karze grzywny.
- § 4. Jeżeli przedsiębiorcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, odpowiedzialność przewidzianą w przepisach § 1–3 ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów z konsumentami.

Art. 138d.

- § 1. Kto, podejmując zadania przewodnika górskiego na określonym obszarze górskim wprowadza w błąd co do posiadanych uprawnień, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega organizator turystyki, który wprowadza klientów w błąd co do uprawnień osób, którym powierza wykonywanie zadań przewodnika górskiego.

Art. 139. (uchylony)

Art. 139a.

- § 1. Kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa:

- 1) zawiera z konsumentem umowę timeshare, umowę o długoterminowy produkt wakacyjny, umowę pośrednictwa w odsprzedaży timeshare lub długoterminowego produktu wakacyjnego, lub umowę o uczestnictwo w systemie wymiany, bez zachowania właściwych wymogów, dotyczących jej treści lub formy,
 - 2) żąda od konsumenta, z którym zawarł umowę timeshare, umowę o długoterminowy produkt wakacyjny lub umowę o uczestnictwo w systemie wymiany, świadczenia przed upływem określonego w ustawie terminu do odstąpienia od umowy, lub świadczenie takie przed upływem tego terminu od konsumenta przyjmuje,
 - 3) żąda od konsumenta, z którym zawarł umowę pośrednictwa w odsprzedaży timeshare lub długoterminowego produktu wakacyjnego, świadczenia przed rozwiązaniem umowy lub przed doprowadzeniem do nabycia lub zbycia przez konsumenta praw z umowy timeshare lub z umowy o długoterminowy produkt wakacyjny, lub świadczenie takie przed rozwiązaniem umowy lub przed doprowadzeniem do nabycia lub zbycia przez konsumenta praw z umowy timeshare lub z umowy o długoterminowy produkt wakacyjny od konsumenta przyjmuje,
 - 4) żąda od konsumenta, z którym zawarł umowę przedwstępną, zobowiązującą do zawarcia umowy timeshare, umowy o długoterminowy produkt wakacyjny, umowy pośrednictwa w odsprzedaży timeshare lub długoterminowego produktu wakacyjnego, lub umowy o uczestnictwo w systemie wymiany, świadczenia określonego w umowie przedwstępnej przed upływem terminu do odstąpienia od umowy przedwstępnej, lub świadczenie takie przed upływem tego terminu od konsumenta przyjmuje – podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Kto zawierając umowę timeshare sprzecznie z treścią nabywanego prawa oświadcza, że przedmiotem umowy jest własność □ podlega karze grzywny.
- § 3. Kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, po upływie określonego w ustawie terminu do odstąpienia od umowy timeshare, umowy o długoterminowy produkt wakacyjny, umowy pośrednictwa w odsprzedaży timeshare lub długoterminowego produktu wakacyjnego lub umowy o uczestnictwo w systemie wymiany, nie przekazuje konsumentowi informacji wymaganych ustawą – podlega karze grzywny.
- § 4. Karze określonej w § 3 podlega również ten, kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, po upływie określonego w ustawie terminu do odstąpienia od umowy przedwstępnej, zobowiązującej do zawarcia umowy timeshare, umowy o długoterminowy produkt wakacyjny, umowy pośrednictwa w odsprzedaży timeshare lub długoterminowego produktu wakacyjnego, lub umowy o uczestnictwo w systemie wymiany, nie przekazuje konsumentowi informacji wymaganych ustawą.

Art. 139b.

Kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa zawierając umowę z konsumentem nie spełnia wymagań dotyczących udzielenia informacji lub wydania dokumentu, przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. poz. 827), podlega karze grzywny.

Rozdział XVI

Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej

Art. 140.

Kto publicznie dopuszcza się nieobyczajnego wybryku, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

Art. 141.

Kto w miejscu publicznym umieszcza nieprzyzwoite ogłoszenie, napis lub rysunek albo używa słów nieprzyzwoitych, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany.

Art. 142.

Kto natarczywie, narzucając się lub w inny naruszający porządek publiczny sposób, proponuje innej osobie dokonanie z nią czynu nierządnego, mając na celu uzyskanie korzyści materialnej, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Rozdział XVII

Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego

Art. 143.

- § 1. Kto ze złośliwości lub swawoli utrudnia lub uniemożliwia korzystanie z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego, a w szczególności uszkadza lub usuwa przyrząd alarmowy, instalację oświetleniową, zegar, automat, telefon, oznaczenie nazwy miejscowości, ulicy, placu lub nieruchomości, urządzenie służące do utrzymania czystości lub ławkę, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody albo obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 144.

- § 1. Kto na terenach przeznaczonych do użytku publicznego niszczy lub uszkadza roślinność lub też dopuszcza do niszczenia roślinności przez zwierzęta znajdujące się pod jego nadzorem albo na terenach przeznaczonych do użytku publicznego depta trawnik lub zieleniec w miejscach innych niż wyznaczone dla celów rekreacji przez właściwego zarządcę terenu, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.
- § 2. Kto usuwa, niszczy lub uszkadza drzewa lub krzewy stanowiące zadrzewienie przydrożne lub ochronne albo żywopłot przydrożny, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2 można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 145.

Kto zanieczyszcza lub zaśmieca miejsca dostępne dla publiczności, a w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

Rozdział XVIII

Wykroczenia przeciwko obowiązkowi ewidencji

Art. 146.

- § 1. Kto nie dopełnia w terminie obowiązku zgłoszenia w urzędzie stanu cywilnego faktu urodzenia lub zgonu, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.
- § 2. Sprawca nie podlega odpowiedzialności, jeżeli pomimo niedokonania zgłoszenia akt stanu cywilnego został sporządzony we właściwym czasie.

Art. 147. (uchylony)

Art. 147a.

- § 1. Kto prowadzi zakład opieki zdrowotnej lub zakład leczniczy dla zwierząt bez wymaganego wpisu do rejestru lub ewidencji, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega ten, kto podaje do wiadomości publicznej informacje o zakresie i rodzajach udzielanych świadczeń zdrowotnych lub usług z zakresu medycyny weterynaryjnej mające formę i treść reklamy.

Rozdział XIX

Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe

Art. 148.

- § 1. Kto:
 - 1) dokonuje w nienależącym do niego lesie wyrębu gałęzi, korzeni lub krzewów, niszczy je lub uszkadza albo karczkuje pniaki,
 - 2) zabiera z nienależącego do niego lasu wyrąbane gałęzie, korzenie lub krzewy albo wykarczowane pniaki, podlega karze grzywny.
- § 2. Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 149.

Kto nabywa gałęzie, korzenie, krzewy lub pniaki wiedząc o tym, że pochodzą one z wykroczenia określonego w art. 148, lub pomaga do ich zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przyjmuje je lub pomaga do ich ukrycia, podlega karze grzywny.

Art. 150.

- § 1. Kto uszkadza nienależący do niego ogród warzywny, owocowy lub kwiatowy, drzewo owocowe lub krzew owocowy, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 złotych.
- § 2. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia orzeka się nawiązkę do wysokości 1500 złotych.

Art. 151.

- § 1. Kto pasie zwierzęta gospodarskie na nienależących do niego gruntach leśnych lub rolnych albo przez takie grunty w miejscach, w których jest to zabronione, przechodzi, przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.
- § 2. Jeżeli grunt jest zaorany, zasiany lub obsadzony, znajduje się w stanie sztucznego zalesienia, naturalnego odnowienia lub stanowi młodnik leśny do lat 20, sprawca podlega karze grzywny.
- § 3. Karze określonej w § 2 podlega również ten, kto przejeżdża lub przegania zwierzęta gospodarskie przez wodę zamkniętą i zarybioną.
- § 4. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 5. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1, 2 lub 3 można orzec nawiązkę do wysokości 1500 złotych.

Art. 152.

§ 1. Kto niszczy lub użytkuje kosodrzewinę znajdującą się na siedliskach naturalnych w górach lub na torfowiskach, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 153.

§ 1. Kto w nienależącym do niego lesie:

- 1) wydobywa żywicę lub sok brzozy, obrywa szyszki, zdiera korę, nacina drzewo lub w inny sposób je uszkadza,
- 2) zbiera mech lub ściółkę,
- 3) zbiera gałęzie, korę, wióry, trawę, wrzos, szyszki lub zioła albo zdiera darń,
- 4) zbiera grzyby lub owoce leśne w miejscach, w których jest to zabronione, albo sposobem niedozwolonym, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

§ 2. Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 154.

§ 1. Kto na nienależącym do niego gruncie leśnym lub rolnym:

- 1) wydobywa piasek, margiel, żwir, glinę lub torf,
- 2) niszczy lub uszkadza urządzenia służące do utrzymania zwierząt lub ptaków,
- 3) (uchylony)
- 4) kopie dół lub rów, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wyrzuca na nienależący do niego grunt polny kamienie, śmieci, padlinę lub inne nieczystości.

§ 3. Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 155.

§ 1. Kto na gruncie leśnym lub rolnym niszczy lub uszkadza urządzenia melioracyjne, podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 156.

§ 1. Kto na nienależącym do niego gruncie leśnym lub rolnym niszczy zasiewy, sadzonki lub trawę, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

§ 2. Jeżeli czyn godzi w mienie osoby najbliższej, ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości 500 złotych.

Art. 157.

§ 1. Kto wbrew żądaniu osoby uprawnionej nie opuszcza lasu, pola, ogrodu, pastwiska, łąki lub grobli, podlega karze grzywny do 500 złotych lub karze nagany.

§ 2. Ściganie następuje na żądanie pokrzywdzonego.

Art. 158.

§ 1. Właściciel lub posiadacz lasu, który dokonuje wyrębu drzewa w należącym do niego lesie albo w inny sposób pozyskuje z tego lasu drewno niezgodnie z planem urządzenia lasu, uproszczonym planem urządzenia lasu lub decyzją określającą zadania z zakresu gospodarki leśnej albo bez wymaganego pozwolenia, podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 orzeka się przepadek pozyskanego drewna.

Art. 159.

Kto, wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi w zakresie ochrony lasów, nie wykonuje zabiegów zapobiegających, wykrywających i zwalczających nadmiernie pojawiające się i rozprzestrzeniające się organizmy szkodliwe, podlega karze grzywny.

Art. 160.

§ 1. Kto, działając bez wymaganego zezwolenia, zmienia las na uprawę rolną, podlega karze grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 można orzec obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 161.

Kto, nie będąc do tego uprawniony albo bez zgody właściciela lub posiadacza lasu, wjeżdża pojazdem silnikowym, zaprzęgowym lub motorowerem do nienależącego do niego lasu w miejscu, w którym jest to niedozwolone, albo pozostawia taki pojazd w lesie w miejscu do tego nieprzeznaczonym, podlega karze grzywny.

Art. 162.

- § 1. Kto w lasach zanieczyszcza glebę lub wodę albo wyrzuca do lasu kamienie, śmieci, złom, padlinę lub inne nieczystości, albo w inny sposób zaśmieca las, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- § 2. Jeżeli czyn sprawcy polega na zakopywaniu, zatapianiu, odprowadzaniu do gruntu w lasach lub w inny sposób składowaniu w lesie odpadów, sprawca podlega karze aresztu albo grzywny.
- § 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 można orzec nawiązkę, a w razie popełnienia wykroczenia określonego w § 2 orzeka się nawiązkę – do wysokości równej kosztom rekultywacji gleby, oczyszczenia wody, wydobycia, wykopania, usunięcia z lasu, a także zniszczenia lub neutralizacji odpadów.

Art. 163.

Kto w lesie rozgarnia ściółkę i niszczy grzyby lub grzybnię, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 164.

Kto wybiera jaja lub pisklęta, niszczy lęgowiska lub gniazda ptasie albo niszczy legowiska, nory lub mrowiska znajdujące się w lesie albo na nienależącym do niego gruncie rolnym, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 165.

Kto w lesie, w sposób złośliwy, płoszy albo ściga, chwytą, rani lub zabija dziko żyjące zwierzę, poza czynnościami związanymi z polowaniem lub ochroną lasów, jeżeli czyn z mocy innego przepisu nie jest zagrożony karą surowszą, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 166.

Kto w lesie puszcza luzem psa, poza czynnościami związanymi z polowaniem, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy Kodeksu wykroczeń zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 26 października 1982 r.

o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

(Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.)

(wyciąg)

Uznając życie obywateli w trzeźwości za niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra Narodu, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.
2. Organy, o których mowa w ust. 1, popierają także tworzenie i rozwój organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, jak również zapewniają warunki sprzyjające działaniom tych organizacji.
3. Organy, o których mowa w ust. 1, współdziałają również z Kościołem Katolickim i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.

Art. 2.

1. Zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:
 - 1) tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu;
 - 2) działalność wychowawczą i informacyjną;
 - 3) ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju;
 - 4) ograniczanie dostępności alkoholu;
 - 5) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
 - 6) zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie;
 - 7) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
 - 8) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez finansowanie centrów integracji społecznej.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są realizowane zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. poz. 1916), zwanym dalej „Narodowym Programem Zdrowia”.

Art. 2¹.

1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:
 - 1) najbliższa okolica punktu sprzedaży napojów alkoholowych – obszar mierzony od granicy obiektu, zamknięty trwałą przeszkodą o charakterze faktycznym, taką jak krawędź jezdni, zabudowa, która ze względu na swój charakter uniemożliwia dostęp oraz kontakt wzrokowy i głosowy, mur bez przejść oraz ciek wodny bez bliskich przepraw;
 - 2) promocja napojów alkoholowych – publiczną degustację napojów alkoholowych, rozdawanie rekwizytów związanych z napojami alkoholowymi, organizowanie premiowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a także inne formy publicznego zachęcania do nabywania napojów alkoholowych;
 - 3) reklama napojów alkoholowych – publiczne rozpowszechnianie znaków towarowych napojów alkoholowych lub symboli graficznych z nimi związanych, a także nazw i symboli graficznych przedsiębiorców produkujących napoje alkoholowe, nieróżniących się od nazw i symboli graficznych napojów alkoholowych, służące popularyzowaniu znaków towarowych napojów alkoholowych; za reklamę nie uważa się informacji używanych do celów handlowych pomiędzy przedsiębiorcami zajmującymi się produkcją, obrotem hurtowym i handlem napojami alkoholowymi;
 - 4) sponsorowanie – bezpośrednie lub pośrednie finansowanie lub współfinansowanie działalności osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, dla upowszechniania, utrwalania lub podniesienia renomy nazwy, producenta lub dystrybutora, znaku towarowego lub innego oznaczenia indywidualizującego przedsiębiorcę, jego działalność, towar lub usługę, w zamian za informowanie o sponsorowaniu;

- 5) informowanie o sponsorowaniu – prezentowanie informacji zawierającej nazwę sponsora lub jego znak towarowy w związku ze sponsorowaniem;
- 6) wydzielone stoisko – oddzielone od pozostałej powierzchni punktu sprzedaży, ciąg handlowy lub lada;
- 7) obrót hurtowy napojami alkoholowymi – zakup napojów alkoholowych w celu dalszej ich odsprzedaży przedsiębiorcom posiadającym właściwe zezwolenia; (...)

Art. 13.

1. Napoje alkoholowe dostarcza się do miejsc sprzedaży tylko w naczyniach zamkniętych, z oznaczeniem nazwy producenta, rodzaju i ilości napoju oraz jego mocy.
2. W miejscach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych powinna być uwidoczniona informacja o szkodliwości spożywania alkoholu.
3. (uchylony)

Art. 13¹.

1. Zabrania się na obszarze kraju reklamy i promocji napojów alkoholowych, z wyjątkiem piwa, którego reklama i promocja jest dozwolona, pod warunkiem że:
 - 1) nie jest kierowana do małoletnich;
 - 2) nie przedstawia osób małoletnich;
 - 3) nie łączy spożywania alkoholu ze sprawnością fizyczną bądź kierowaniem pojazdami,
 - 4) nie zawiera stwierdzeń, że alkohol posiada właściwości lecznicze, jest środkiem stymulującym, uspakajającym lub sposobem rozwiązywania konfliktów osobistych;
 - 5) nie zachęca do nadmiernego spożycia alkoholu;
 - 6) nie przedstawia abstynencji lub umiarkowanego spożycia alkoholu w negatywny sposób;
 - 7) nie podkreśla wysokiej zawartości alkoholu w napojach alkoholowych jako cechy wpływającej pozytywnie na jakość napoju alkoholowego;
 - 8) nie wywołuje skojarzeń z:
 - a) atrakcyjnością seksualną,
 - b) relaksem lub wypoczynkiem,
 - c) nauką lub pracą,
 - d) sukcesem zawodowym lub życiowym.
2. Reklama i promocja piwa, o której mowa w ust. 1, nie może być prowadzona:
 - 1) w telewizji, radiu, kinie i teatrze między godziną 6⁰⁰ a 20⁰⁰, z wyjątkiem reklamy prowadzonej przez organizatora imprezy sportu wyczynowego lub profesjonalnego w trakcie trwania tej imprezy;
 - 2) na kasetach wideo i innych nośnikach;
 - 3) w prasie młodzieżowej i dziecięcej;
 - 4) na okładkach dzienników i czasopism;
 - 5) na słupach i tablicach reklamowych i innych stałych i ruchomych powierzchniach wykorzystywanych do reklamy, chyba że 20% powierzchni reklamy zajmować będą widoczne i czytelne napisy informujące o szkodliwości spożycia alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletnim;
 - 6) przy udziale małoletnich.
3. Zabrania się reklamy, promocji produktów i usług, których nazwa, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie wykorzystuje podobieństwo lub jest tożsame z oznaczeniem napoju alkoholowego lub innym symbolem obiektywnie odnoszącym się do napoju alkoholowego.
4. Zabrania się reklamy i promocji przedsiębiorców oraz innych podmiotów, które w swoim wizerunku reklamowym wykorzystują nazwę, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie związane z napojem alkoholowym, jego producentem lub dystrybutorem.
5. Zabrania się informowania o sponsorowaniu imprez sportowych, koncertów muzycznych oraz innych imprez masowych przez producentów i dystrybutorów napojów, których zasadniczą działalność stanowi produkcja lub sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 8% do 18% alkoholu, w jakikolwiek inny sposób niż poprzez umieszczanie wewnątrz dzienników i czasopism, na zaproszeniu, bilecie, plakacie, produkcie lub tablicy informacyjnej związanej z określoną imprezą nazwy producenta lub dystrybutora oraz jego znaku towarowego, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Informowanie o sponsorowaniu może być prowadzone w radiu i telewizji pod warunkiem, iż będzie ograniczone wyłącznie do podania nazwy producenta lub dystrybutora napojów zawierających do 18% alkoholu lub jego znaku towarowego, a informacja ta nie będzie prezentowana w telewizji przez osobę fizyczną lub z wykorzystaniem wizerunku postaci ludzkiej.
7. Zabrania się informowania o, innym niż określone w ust. 5, sponsorowaniu przez producentów i dystrybutorów napojów alkoholowych, których zasadniczą działalność stanowi produkcja lub sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 8% do 18% alkoholu oraz informowania o sponsorowaniu przez producentów i dystrybutorów napojów zawierających powyżej 18% alkoholu.
8. Zakaz określony w ust. 1 dotyczy również wydawnictw promocyjno-reklamowych przekazywanych przez producentów, dystrybutorów lub handlowców napojów alkoholowych klientom detalicznym.
9. Zakazy określone w ust. 1–8 nie obejmują reklamy i promocji napojów alkoholowych prowadzonej wewnątrz pomieszczeń hurtowni, wydzielonych stoisk lub punktów prowadzących wyłącznie sprzedaż napojów

alkoholowych oraz na terenie punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży.

10. Zakazy określone w ust. 1–8 dotyczą osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które uczestniczą w prowadzeniu reklamy w charakterze zleceniodawcy albo zleceniobiorcy niezależnie od sposobu i formy jej prezentacji.
 11. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wielkość, treść, wzór i sposób umieszczania na reklamach, o których mowa w ust. 2 pkt 5, napisów informujących o szkodliwości spożycia alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletniemu, mając na względzie ograniczenie spożycia alkoholu oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi wśród młodzieży.
- (...)

Art. 14.

1. Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych:
 - 1) na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich;
 - 2) na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników;
 - 3) w miejscach i czasie masowych zgromadzeń;
 - 4) w środkach i obiektach komunikacji publicznej, z wyjątkiem wagonów restauracyjnych i bufetów w pociągach, w których dopuszcza się sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz piwa;
 - 5) (uchylony)
 - 6) w obiektach zajmowanych przez organy wojskowe i spraw wewnętrznych, jak również w rejonie obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostek wojskowych.
- 1a. (uchylony)
2. (uchylony)
- 2a. Zabrania się spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów.
3. Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w ośrodkach szkoleniowych.
4. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w domach wypoczynkowych.
5. Sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów zawierających więcej niż 4,5% alkoholu może się odbywać na imprezach na otwartym powietrzu tylko za zezwoleniem i tylko w miejscach do tego wyznaczonych.
6. W innych niewymienionych miejscach, obiektach lub na określonych obszarach gminy, ze względu na ich charakter, rada gminy może wprowadzić czasowy lub stały zakaz sprzedaży, podawania, spożywania oraz wnoszenia napojów alkoholowych.
7. Minister właściwy do spraw transportu oraz minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, w drodze rozporządzenia, określą zasady i warunki sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych na morskich statkach handlowych w żegludze międzynarodowej, w pociągach i samolotach komunikacji międzynarodowej oraz w międzynarodowych portach morskich i lotniczych.
8. Minister właściwy do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wypadki i okoliczności, w których, uwzględniając zwyczaje międzynarodowe, dopuszczalne jest podawanie i spożywanie nieznacznej ilości napojów alkoholowych.

Art. 15.

1. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych:
 - 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości;
 - 2) osobom do lat 18;
 - 3) na kredyt lub pod zastaw.
2. W przypadku wątpliwości co do pełnoletności nabywcy sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. (...)

Art. 16.

1. Zabrania się wnoszenia napojów alkoholowych na teren zakładów pracy, obiektów wymienionych w art. 14 ust. 1 pkt 6, jak również stadionów i innych obiektów, w których odbywają się masowe imprezy sportowe i rozrywkowe, a także obiektów lub miejsc objętych zakazem wnoszenia napojów alkoholowych.
2. Osoby posiadające przy sobie napoje alkoholowe mają obowiązek przekazania ich do depozytu pod rygorem niewpuszczenia bądź usunięcia z terenu obiektów lub miejsc, o których mowa w ust. 1.
3. Napoje alkoholowe wnoszone przez żołnierzy na teren obiektów wymienionych w art. 14 ust. 1 pkt 6 ulegają odebraniu i przekazaniu do depozytu.
4. Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z właściwymi ministrami, każdy w swoim zakresie działania, w drodze rozporządzeń, określają szczegółowe zasady i tryb postępowania w wypadkach, o których mowa w ust. 2 i 3, oraz wysokość opłaty za przechowanie napojów alkoholowych w depozycie.

Art. 17.

1. Kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawił się on do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości.
2. Uprawnienia kierownika zakładu pracy, o którym mowa w ust. 1, służą również organowi nadrzędnemu nad danym zakładem pracy oraz organowi uprawnionemu do przeprowadzenia kontroli zakładu pracy.
3. Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2.

Art. 18.

1. Sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona tylko na podstawie zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), właściwego ze względu na lokalizację punktu sprzedaży, zwanego dalej „organem zezwalającym”.
 - 1a. (uchylony)
 2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na podstawie wniosku przedsiębiorcy.
 3. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, wydaje się oddzielnie na następujące rodzaje napojów alkoholowych:
 - 1) do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo;
 - 2) powyżej 4,5% do 18% zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa);
 - 3) powyżej 18% zawartości alkoholu.
 - 3a. Zezwolenia, o których mowa w ust. 3, organ zezwalający wydaje po uzyskaniu pozytywnej opinii gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2.
 4. Sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych w miejscach znajdujących się pod zarządem wojskowym lub jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych – położonych poza obiektami wymienionymi w art. 14 ust. 1 pkt 6 – może być prowadzona jedynie za zezwoleniem, o którym mowa w ust. 1, a ponadto za zgodą organów wojskowych określonych przez Ministra Obrony Narodowej lub resortu spraw wewnętrznych określonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. (...)
 7. Warunkiem prowadzenia sprzedaży napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży jest:
 - 1) posiadanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1;
 - 2) wniesienie opłaty, o której mowa w art. 11¹;
 - 3) zaopatrywanie się w napoje alkoholowe u producentów i przedsiębiorców posiadających odpowiednie zezwolenie na sprzedaż hurtową napojów alkoholowych;
 - 4) w terminach do dnia 1 lutego, 1 czerwca, 1 października każdego roku kalendarzowego objętego zezwoleniem, okazanie przedsiębiorcy zaopatrującemu dany punkt sprzedaży napojów alkoholowych odpowiedniego dowodu potwierdzającego dokonanie opłaty, o której mowa w art. 11¹;
 - 5) posiadanie tytułu prawnego do korzystania z lokalu, stanowiącego punkt sprzedaży;
 - 6) wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie objętym zezwoleniem tylko przez przedsiębiorcę w nim oznaczonego i wyłącznie w miejscu wymienionym w zezwoleniu;
 - 7) zgłaszanie organowi zezwalającemu zmian stanu faktycznego i prawnego, w stosunku do danych zawartych w zezwoleniu, w terminie 14 dni od dnia powstania zmiany;
 - 8) prowadzenie sprzedaży w punkcie sprzedaży spełniającym wymogi określone przez radę gminy, na podstawie art. 12 ust. 1 i 2;
 - 9) przestrzeganie innych zasad i warunków określonych przepisami prawa.
 - 7a. (uchylony)
 8. Organ zezwalający lub, na podstawie jego upoważnienia, straż gminna lub członkowie gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych dokonują kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia.
 9. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na czas oznaczony, nie krótszy niż 4 lata, a w przypadku sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – nie krótszy niż 2 lata.
 10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, organ zezwalający cofa w przypadku:
 - 1) nieprzestrzegania określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności:
 - a) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw,
 - b) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych z naruszeniem zakazów określonych w art. 14 ust. 3 i 4;
 - 2) nieprzestrzegania określonych w ustawie warunków sprzedaży napojów alkoholowych;
 - 3) powtarzającego się co najmniej dwukrotnie w okresie 6 miesięcy, w miejscu sprzedaży lub najbliższej okolicy, zakłócania porządku publicznego w związku ze sprzedażą napojów alkoholowych przez dany punkt sprzedaży, gdy prowadzący ten punkt nie powiadamia organów powołanych do ochrony porządku publicznego;

- 4) wprowadzenia do sprzedaży napojów alkoholowych pochodzących z nielegalnych źródeł;
 - 5) przedstawienia fałszywych danych w oświadczeniu, o którym mowa w art. 11¹ ust. 4;
 - 6) popełnienia przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przez osobę odpowiedzialną za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie;
 - 7) orzeczenia, wobec przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną albo wobec osoby odpowiedzialnej za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie, zakazu prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem.
11. Przedsiębiorca, któremu cofnięto zezwolenie, może wystąpić z wnioskiem o ponowne wydanie zezwolenia nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji o jego cofnięciu.
 12. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wygasa w przypadku:
 - 1) likwidacji punktu sprzedaży;
 - 2) upływu terminu ważności zezwolenia;
 - 3) zmiany rodzaju działalności punktu sprzedaży;
 - 4) zmiany składu osobowego wspólników spółki cywilnej;
 - 5) niezłożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 11¹ ust. 4, lub niedokonania opłaty w wysokości określonej w art. 11¹ ust. 2 i 5 w terminach, o których mowa w art. 11¹ ust. 7.
 13. Przedsiębiorca, którego zezwolenie wygasło z przyczyn określonych w ust. 12 pkt 5, może wystąpić z wnioskiem o wydanie nowego zezwolenia nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia wydania decyzji o wygaśnięciu zezwolenia.
 14. Przedsiębiorcy podający lub sprzedający różne mieszaniny napojów alkoholowych na podstawie posiadanych receptur, z wykorzystaniem napojów zawierających powyżej 18% alkoholu, są obowiązani do posiadania zezwoleń, o których mowa w ust. 3 pkt 3. (...)

Rozdział 2

Postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu

Art. 21.

1. Leczenie odwykowe osób uzależnionych od alkoholu prowadzą podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą w rodzaju świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej.
2. Poddanie się leczeniu odwykowemu jest dobrowolne. Wyjątki od tej zasady określa ustawa.
3. Od osób uzależnionych od alkoholu nie pobiera się opłat za świadczenia w zakresie leczenia odwykowego udzielane przez podmioty określone w ust. 1. (...)

Art. 23.

1. Członkowie rodziny osoby uzależnionej od alkoholu, dotknięci następstwami nadużywania alkoholu przez osobę uzależnioną, uzyskują w podmiotach określonych w art. 22 ust. 1 świadczenia zdrowotne w zakresie terapii i rehabilitacji współuzależnienia oraz profilaktyki. Za świadczenia te od wymienionych osób nie pobiera się opłat.
2. Dzieci osób uzależnionych od alkoholu, dotknięte następstwami nadużywania alkoholu przez rodziców, uzyskują bezpłatnie pomoc psychologiczną i socjoterapeutyczną w podmiotach określonych w art. 22 ust. 1 i poradniach specjalistycznych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych.
3. Pomoc niesiona dzieciom przez osoby lub instytucje może być udzielona wbrew woli rodziców lub opiekunów będących w stanie nietrzeźwym.

Art. 24.

Osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego.

Art. 25.

Na badanie, o którym mowa w art. 24, kieruje gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, na jej wniosek lub z własnej inicjatywy.

Art. 26.

1. Osoby, o których mowa w art. 24, jeżeli uzależnione są od alkoholu, zobowiązać można do poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego.
2. O zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego orzeka sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, w postępowaniu nieprocesowym.
3. Sąd wszczyna postępowanie na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora. Do wniosku dołącza się zbraną dokumentację wraz z opinią biegłego, jeżeli badanie przez biegłego zostało przeprowadzone.

Art. 27.

1. W razie gdy w stosunku do osoby, której postępowanie dotyczy, brak jest opinii biegłego w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, sąd zarządza poddanie tej osoby odpowiednim badaniom.
2. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii biegłego uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie badanej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż 2 tygodnie. W wyjątkowych wypadkach, na wniosek zakładu, sąd może termin ten przedłużyć do 6 tygodni.
3. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłuchuje osobę, której postępowanie dotyczy.
4. Na postanowienie zarządzające oddanie pod obserwację do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 28.

1. W razie zarządzenia przez sąd badania przez biegłego lub oddania pod obserwację w zakładzie leczniczym osoba, której postępowanie dotyczy, obowiązana jest poddać się badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz zabiegom niezbędnym do wykonania podstawowych badań laboratoryjnych pod warunkiem, że dokonywane są przez uprawnionych do tego pracowników służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu tej osoby.
2. (uchylony). (...)

Art. 30.

1. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę lub uchylania się od zarządzanego poddania się badaniu przez biegłego albo obserwacji w zakładzie leczniczym sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez organ Policji.
2. Jeżeli zarządzenie przymusowego doprowadzenia dotyczy żołnierza, wykonuje je Żandarmeria Wojskowa lub wojskowy organ porządkowy. (...)

Art. 32.

1. Sąd wzywa osobę, w stosunku do której orzeczony został prawomocnie obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, do stawienia się dobrowolnie w oznaczonym dniu we wskazanym zakładzie leczenia odwykowego w celu poddania się leczeniu, z zagrożeniem zastosowania przymusu w wypadku uchylania się od wykonania tego obowiązku.
2. Osoba, w stosunku do której orzeczony został obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, związanemu z pobytem w stacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego, nie może opuszczać terenu tego zakładu bez zezwolenia kierownika zakładu.
3. Sąd zarządza przymusowe doprowadzenie do zakładu leczniczego osoby uchylającej się od wykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2, przez organ Policji.
4. Jeżeli zarządzenie przymusowego doprowadzenia dotyczy żołnierza, wykonuje je Żandarmeria Wojskowa lub wojskowy organ porządkowy. (...)

Art. 33.

1. Policja, Żandarmeria Wojskowa i wojskowy organ porządkowy, wykonując zarządzenie przymusowego doprowadzenia osób, o których mowa w art. 30 oraz art. 32 ust. 3 i 4, ma prawo ich zatrzymania tylko w niezbędnych wypadkach i na czas konieczny do wykonania tego zarządzenia.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i ministrem właściwym do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, określa zasady i tryb doprowadzania osób, o których mowa w art. 30 ust. 1 i art. 32 ust. 3.
3. (uchylony). (...)

Art. 39.

1. Organy samorządu terytorialnego w miastach liczących ponad 50 000 mieszkańców i organy powiatu mogą organizować i prowadzić izby wytrzeźwień. (...)

Art. 40.

1. Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.
2. W razie braku izby wytrzeźwień lub placówki osoby, o których mowa w ust. 1, mogą być doprowadzone do jednostki Policji.
3. Funkcjonariusz Policji lub strażnik straży gminnej doprowadzający osobę w stanie nietrzeźwości do izby wytrzeźwień lub placówki, jednostki Policji, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu, zwany dalej „doprowadzającym”, sporządza protokół doprowadzenia w celu wytrzeźwienia. Protokół ten zawiera:
 - 1) imię i nazwisko, jednostkę oraz numer służbowy doprowadzającego;
 - 2) datę i godzinę doprowadzenia;
 - 3) miejsce i okoliczności oraz opis interwencji;
 - 4) imię i nazwisko, imiona rodziców osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji oraz wiek tej osoby;
 - 5) rodzaj i numer dokumentu tożsamości oraz rysopis osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;

- 6) adres zamieszkania lub miejsce pobytu osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;
 - 7) opis zachowania osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji w czasie interwencji i transportu, z uwzględnieniem okoliczności uniemożliwiających doprowadzenie do miejsca zamieszkania lub pobytu;
 - 8) wykaz przedmiotów posiadanych przez osobę doprowadzoną do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;
 - 9) informacje o okolicznościach określonych w art. 401, będących podstawą przyjęcia do izby wytrzeźwień, placówki albo jednostki Policji;
 - 10) dyspozycję co do dalszego postępowania z osobą doprowadzoną do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji po wytrzeźwieniu;
 - 11) miejsce doprowadzenia oraz decyzję dyrektora izby wytrzeźwień, kierownika placówki albo komendanta jednostki Policji o przyjęciu lub odmowie przyjęcia.
4. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do tożsamości osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji dane tej osoby niezwłocznie sprawdza i potwierdza doprowadzający.
 5. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji pozostaje tam aż do wytrzeźwienia, nie dłużej niż 24 godziny. Osoby do lat 18 umieszcza się w odrębnych pomieszczeniach, oddzielnie od osób dorosłych.
 6. Osobie doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki, jednostki Policji, podmiotu leczniczego, w warunkach, o których mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce doprowadzenia. W zażaleniu osoba doprowadzona może domagać się zbadania zasadności i legalności doprowadzenia, jak również decyzji o przyjęciu albo zatrzymaniu oraz prawidłowości ich wykonania.
 7. W przypadku gdy zażalenie składa się za pośrednictwem izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji, podmiot ten przekazuje zażalenie niezwłocznie sądowi określonymu w ust. 6. Do rozpoznania zażalenia stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.). Skarżący ma prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu.
 8. W przypadku stwierdzenia bezzasadności lub nielegalności doprowadzenia, przyjęcia albo zatrzymania, albo poważnych nieprawidłowości związanych z ich wykonywaniem sąd określony w ust. 6 zawiadamia o tym prokuratora i przełożonego doprowadzającego albo przełożonego osób dokonujących przyjęcia albo zatrzymania.
 9. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, jest żołnierzem, przekazuje się ją Żandarmerii Wojskowej lub wojskowemu organowi porządkowemu.
 10. O przypadkach uzasadniających wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu dyrektor izby wytrzeźwień, kierownik placówki albo jednostka Policji zawiadamia niezwłocznie właściwą gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych.
 11. O przyjęciu do izby wytrzeźwień lub placówki albo o zatrzymaniu w jednostce Policji zawiadamia się niezwłocznie:
 - 1) w przypadku małoletnich – ich rodziców lub opiekunów oraz sąd opiekuńczy;
 - 2) w przypadku innych osób – na ich żądanie, wskazane przez nie osoby.

Art. 40¹.

1. Podstawą przyjęcia osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji jest wynik badania na zawartość alkoholu w organizmie tej osoby wskazujący na stan nietrzeźwości.
2. Badanie, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza się za zgodą osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji.
3. W przypadku braku zgody na przeprowadzenie badania, o którym mowa w ust. 1, osobę doprowadzoną przyjmuje się do izby wytrzeźwień lub placówki albo zatrzymuje się w jednostce Policji wyłącznie w przypadku występowania symptomów wskazujących na stan nietrzeźwości, potwierdzonych pisemnie przez lekarza lub felczera izby wytrzeźwień lub placówki, a w przypadku osób doprowadzonych do jednostki Policji – przez upoważnionego funkcjonariusza Policji.

Art. 40².

1. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki jest poddawana niezwłocznie badaniom lekarskim.
2. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki może zostać poddana badaniu, o którym mowa w ust. 1, również w przypadku braku zgody na jego przeprowadzenie, jeżeli jej zachowanie wskazuje na to, że może ona zagrażać swojemu życiu lub zdrowiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, lub jeżeli zachodzi uzasadniona potrzeba udzielenia jej niezbędnych świadczeń zdrowotnych. W tym przypadku stosuje się przepisy art. 42.
3. Osobie doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki podaje się, jeżeli wymaga tego jej stan zdrowia, produkty lecznicze, których wykaz określają przepisy wydane na podstawie art. 42³ ust. 5 pkt 7.
4. Jeżeli osoba doprowadzona wymaga hospitalizacji, niezwłocznie przewozi się ją do podmiotu leczniczego. Transport, w zależności od stanu zdrowia tej osoby, wykonują jednostki Policji, straż gminna, podmioty wykonujące transport sanitarny lub zespoły ratownictwa medycznego.

5. Osobę przyjętą do izby wytrzeźwień lub placówki, zwaną dalej „osobą przyjętą”, poddaje się, za jej zgodą, detoksykacji.

Art. 40³.

1. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia do izby wytrzeźwień lub placówki albo zatrzymaniu w jednostce Policji decyduje odpowiednio:
 - 1) dyrektor izby wytrzeźwień;
 - 2) kierownik placówki;
 - 3) komendant jednostki Policji.
2. Dyrektor izby wytrzeźwień lub kierownik placówki informuje jednostkę Policji lub straż gminną o braku wolnych miejsc w izbie lub placówce.
3. W razie powzięcia przez pracownika izby wytrzeźwień lub placówki podejrzenia, że osoba doprowadzona popełniła przestępstwo, lub stwierdzenia u tej osoby:
 - 1) uszkodzenia ciała,
 - 2) posiadania broni,
 - 3) posiadania narzędzi lub innych przedmiotów, co do których może zachodzić podejrzenie, że służyły lub mogą być przeznaczone do popełnienia przestępstwa albo pochodzą z przestępstwa, oraz w razie powstania innych okoliczności uzasadniających podejrzenie, że popełniono przestępstwo– izba lub placówka zawiadamia niezwłocznie jednostkę Policji, podając termin, do którego osoba będzie przebywać w izbie lub placówce.

Art. 40⁴.

Osoba małoletnia doprowadzona do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji może być zwolniona, niezwłocznie po udzieleniu jej niezbędnych świadczeń zdrowotnych, na pisemny wniosek rodziców lub opiekunów.

Art. 41.

Osobie przyjętej albo zatrzymanej w jednostce Policji odbiera się środki pieniężne lub inne przedmioty i przekazuje do depozytu.

Art. 42.

1. Wobec osoby przyjętej albo wobec osoby zatrzymanej w jednostce Policji, która stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, lub niszczy przedmioty znajdujące się w otoczeniu, może być zastosowany przymus bezpośredni.
2. Przymus bezpośredni zastosowany w:
 - 1) izbie wytrzeźwień lub placówce – polega na przytrzymaniu, unieruchomieniu, przymusowym podaniu produktu leczniczego lub izolacji;
 - 2) jednostce Policji – polega na przytrzymaniu, unieruchomieniu lub izolacji.
3. O zastosowaniu przymusu bezpośredniego, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, i zaprzestaniu jego stosowania decyduje lekarz lub felczer, który określa rodzaj zastosowanej formy przymusu bezpośredniego oraz osobiście nadzoruje jego wykonanie.
4. W jednostkach Policji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, i zaprzestaniu jego stosowania decyduje komendant jednostki Policji lub osoba przez niego upoważniona, a podczas ich nieobecności – dyżurny jednostki Policji.
5. Jeżeli nie jest możliwe uzyskanie natychmiastowej decyzji osób, o których mowa w ust. 4, o zastosowaniu przymusu bezpośredniego decyduje oraz przymus ten wykonuje funkcjonariusz Policji. O zastosowaniu przymusu bezpośredniego funkcjonariusz Policji niezwłocznie informuje osoby, o których mowa w ust. 4.
6. Przed zastosowaniem przymusu bezpośredniego uprzedza się osobę, wobec której przymus ten ma być zastosowany. Stosuje się taką formę przymusu bezpośredniego, która jest możliwie najmniej uciążliwa dla osoby, wobec której przymus ten ma być zastosowany. Przy zastosowaniu przymusu bezpośredniego należy zachować szczególną ostrożność i dbałość o dobro tej osoby.
7. Stosowanie przymusu bezpośredniego przewidzianego w innych przepisach jest dopuszczalne jedynie po uprzednim bezskutecznym zastosowaniu przymusu bezpośredniego przewidzianego w ustawie lub gdyby jego zastosowanie było niecelowe.
8. Przymus bezpośredni w formie:
 - 1) przytrzymania – polega na doraźnym, krótkotrwałym unieruchomieniu osoby z użyciem siły fizycznej;
 - 2) unieruchomienia – polega na dłuższym trwającym obezwładnieniu osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł lub kaftana bezpieczeństwa;
 - 3) przymusowego podania produktu leczniczego – polega na doraźnym lub przewidzianym w planie postępowania leczniczego wprowadzeniu produktu leczniczego do organizmu osoby;
 - 4) izolacji – polega na umieszczeniu osoby pojedynczo w zamkniętym pomieszczeniu.
9. Przymus bezpośredni w formie unieruchomienia lub izolacji może być stosowany nie dłużej niż 4 godziny. W razie potrzeby stosowanie przymusu bezpośredniego w tych formach może być przedłużone na następne okresy, nie dłuższe niż 6-godzinne.
10. Pracownik wyznaczony przez dyrektora izby wytrzeźwień lub kierownika placówki albo funkcjonariusz Policji wyznaczony przez komendanta jednostki Policji lub osobę przez niego upoważnioną, a podczas ich nieobecności – dyżurnego jednostki Policji, jest obowiązany do kontroli stanu zdrowia osoby, wobec której

zastosowano przymus bezpośredni w formie unieruchomienia lub izolacji, nie rzadziej niż co 15 minut, również w czasie snu tej osoby oraz niezwłocznie po zaprzestaniu stosowania przymusu bezpośredniego.

11. Przymus bezpośredni może trwać tylko do czasu ustania przyczyn jego zastosowania.

Art. 42¹.

1. O zwolnieniu osoby przyjętej z izby wytrzeźwień lub placówki decyduje odpowiednio dyrektor izby wytrzeźwień, kierownik placówki lub upoważniona przez niego osoba, na podstawie badania zawartości alkoholu w organizmie osoby zwalnianej, biorąc pod uwagę opinię lekarza lub felczera.
2. O zwolnieniu osoby zatrzymanej z jednostki Policji decyduje komendant jednostki Policji lub upoważniona przez niego osoba, na podstawie badania zawartości alkoholu w organizmie osoby zwalnianej, w miarę potrzeb biorąc pod uwagę opinię lekarza lub felczera.
3. W przypadku braku zgody osoby zwalnianej na przeprowadzenie badania, o którym mowa w ust. 1, zwalnia się ją na podstawie opinii lekarza lub felczera izby wytrzeźwień lub placówki.
4. Osobę małoletnią po wytrzeźwieniu przekazuje się rodzicom lub opiekunom, a w przypadku ich niezgłoszenia się – najbliższej placówce interwencyjnej.

Art. 42².

1. Za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji od osoby przyjętej pobierana jest opłata.
2. Opłata za pobyt:
 - 1) w izbie wytrzeźwień lub placówce – stanowi dochód jednostki samorządu terytorialnego;
 - 2) w jednostce policji – stanowi dochód budżetu państwa.
3. Opłata za pobyt w izbie wytrzeźwień lub placówce obejmuje także udzielone świadczenia zdrowotne, podane produkty lecznicze oraz detoksykację.
4. Wysokość opłaty, o której mowa w ust. 1, jest określana przez:
 - 1) organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego w drodze uchwały – w odniesieniu do opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień lub placówce;
 - 2) wojewodę w drodze zarządzenia – w odniesieniu do opłaty za pobyt w jednostce Policji.
5. Określając wysokość opłaty organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego albo wojewoda uwzględnia przeciętny koszt pobytu osoby przyjętej albo zatrzymanej w jednostce Policji.
6. Maksymalna wysokość opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji wynosi 300 zł.
7. Kwota maksymalnej wysokości opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji podlega corocznej waloryzacji o średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, w poprzednim roku kalendarzowym.
8. Średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, o którym mowa w ust. 7, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", na podstawie art. 94 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748 i 1240).
9. Minister właściwy do spraw zdrowia ogłasza, w terminie do dnia 15 lutego, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, maksymalną wysokość opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji, po waloryzacji.
10. W wyjątkowych przypadkach, kierując się szczególnym charakterem placówki, organy jednostek samorządu terytorialnego mogą postanowić, w drodze uchwały, o odstąpieniu od pobierania opłat przez tę placówkę.
11. Termin uiszczenia opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji wynosi 14 dni od dnia doręczenia wezwania do jej uiszczenia. Do doręczeń stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.).
12. Roszczenie o uiszczenie opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, w którym upłynął termin płatności.
13. Obowiązek uiszczenia opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji nie powstaje, jeżeli wezwanie, o którym mowa w ust. 11, zostało doręczone po upływie 3 lat od dnia zwolnienia z izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji.

Art. 42³.

1. Pomieszczenia i urządzenia izby wytrzeźwień lub placówki odpowiadają wymaganiom odpowiednim do wykonywanych zadań, w tym są wyposażone w system umożliwiający obserwację osób w nich umieszczonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa tych osób.
2. W izbie wytrzeźwień oraz w placówce zatrudnia się osoby posiadające kwalifikacje odpowiednie do zajmowanego stanowiska oraz posiadające zdolność psychiczną do pracy w izbie lub placówce, w tym do pracy w warunkach wymagających stosowania przymusu bezpośredniego, stwierdzoną opinią psychologiczną.
3. W razie uzasadnionego podejrzenia utraty zdolności psychicznej opinię określoną w ust. 2 wydaje się także na wniosek dyrektora izby wytrzeźwień lub kierownika placówki.
4. Przepisów ust. 2 i 3 w zakresie dotyczącym oceny zdolności psychicznej nie stosuje się do lekarzy i felczerów.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) czynności związane z prowadzeniem depozytu w izbach wytrzeźwień lub placówkach, w tym sposób ewidencjonowania, przyjmowania, przechowywania i wydawania deponowanych środków i przedmiotów,

- 2) organizację izb wytrzeźwień i placówek oraz warunki, jakim powinny odpowiadać ich pomieszczenia i urządzenia,
 - 3) skład oraz kwalifikacje personelu izb wytrzeźwień i placówek,
 - 4) sposób przeprowadzenia kontroli stanu zdrowia, o którym mowa w art. 42 ust. 10,
 - 5) sposób przeprowadzenia badania na zawartość alkoholu,
 - 6) rodzaje i zakres prowadzonej ewidencji i dokumentacji, w tym wzór karty ewidencyjnej, uwzględniając zapewnienie rzetelnego prowadzenia ewidencji i dokumentacji oraz ochrony danych i informacji dotyczących osoby doprowadzonej lub przyjętej do izb wytrzeźwień i placówek,
 - 7) wykaz produktów leczniczych oraz wyrobów medycznych, które są stosowane w izbach wytrzeźwień i placówkach
- biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia poszanowania praw osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień i placówek oraz do nich przyjętych, a także zapewnienia im należytej opieki, z uwzględnieniem specyfiki izb wytrzeźwień i placówek, w tym izb wytrzeźwień, w których stosuje się detoksykację.

Rozdział 3 **Przepisy karne.**

Art. 43.

1. Kto sprzedaje lub podaje napoje alkoholowe w wypadkach, kiedy jest to zabronione, albo bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom, podlega grzywnie.
2. Tej samej karze podlega kierownik zakładu handlowego lub gastronomicznego, który nie dopełnia obowiązku nadzoru i przez to dopuszcza do popełnienia w tym zakładzie przestępstwa określonego w ust. 1.
3. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 albo 2 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy, można także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych.
4. Orzekanie w sprawach o przestępstwa określone w ust. 1 i 2 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.

Art. 43¹.

1. Kto spożywa napoje alkoholowe wbrew zakazom określonym w art. 14 ust. 1 i 2a–6 albo nabywa lub spożywa napoje alkoholowe w miejscach nielegalnej sprzedaży, albo spożywa napoje alkoholowe przyniesione przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania, podlega karze grzywny.
2. Usiłowanie wykroczenia określonego w ust. 1 jest karalne.
3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy.

Art. 44.

Kto wbrew szczególnemu obowiązkowi nadzoru dopuszcza do sprzedawania, podawania lub spożywania napojów alkoholowych na terenie zakładu pracy, jak również powziawszy wiadomość o sprzedawaniu, podawaniu lub spożywaniu na terenie zakładu pracy takich napojów nie podejmie prawem przewidzianego postępowania, podlega karze grzywny.

Art. 45.

Kto wbrew postanowieniom zawartym w art. 13 ust. 1 i 2:

- 1) dostarcza napoje alkoholowe do miejsc sprzedaży lub
- 2) nie uwidacznia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu, podlega karze grzywny.

Art. 45¹.

Orzekanie w sprawach o czyny wymienione w art. 43¹–45 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 45².

1. Kto wbrew postanowieniom zawartym w art. 13¹ prowadzi reklamę lub promocję napojów alkoholowych lub informuje o sponsorowaniu imprezy masowej, z zastrzeżeniem art. 13¹ ust. 5 i 6, podlega grzywnie od 10 000 do 500 000 złotych.
2. Orzekanie w sprawach o czyn wymieniony w ust. 1 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.
3. Jeżeli czyn określony w ust. 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za zlecenie lub prowadzenie reklamy napojów alkoholowych.

Art. 45³.

1. Kto bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom prowadzi obrót hurtowy napojami alkoholowymi, podlega grzywnie od 10 000 do 500 000 złotych.
- 1a. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy, można także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na hurtowym obrocie napojami alkoholowymi.

2. W wypadkach mniejszej wagi sprawca czynu określonego w ust. 1 podlega karze grzywny do 5000 zł.
3. Orzekanie w sprawach o czyn wymieniony w ust. 1 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.
4. Jeżeli czyn określony w ust. 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za wprowadzenie napojów alkoholowych do obrotu hurtowego.

Art. 46.

1. Napojem alkoholowym w rozumieniu niniejszej ustawy jest produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu.
2. Stan po użyciu alkoholu zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:
 - 1) stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo
 - 2) obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.
3. Stan nietrzeźwości zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:
 - 1) stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu albo
 - 2) obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.

Art. 47.

1. Jeżeli zachodzi podejrzenie, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione po spożyciu alkoholu, osoba podejrzana może być poddana badaniu koniecznemu do ustalenia zawartości alkoholu w organizmie, w szczególności zabiegowi pobrania krwi. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw pracy, w drodze rozporządzenia, określa warunki i sposób dokonywania badań, o których mowa w ust. 1 i w art. 17 ust. 3.

Rozdział 4

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 48.

1. Przez użyte w dotychczasowych przepisach określenie „stan wskazujący na użycie alkoholu” rozumie się stan po użyciu alkoholu.
2. Dotychczasowe orzeczenia o przymusie leczenia, wydane na podstawie ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu, uznaje się za orzeczenia dotyczące poddania się obowiązkowi leczenia w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 49.

Traci moc ustawa z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. Nr 69, poz. 434, z 1969 r. Nr 13, poz. 95 i z 1971 r. Nr 12, poz. 115).

Art. 50.

Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie niniejszej ustawy zachowują moc dotychczasowe przepisy, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy.

Art. 51.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 26 października 1982 r.

o postępowaniu w sprawach nieletnich

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1654)

(wyciąg)

W dążeniu do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich i stwarzania warunków powrotu do normalnego życia nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem bądź z zasadami współżycia społecznego, oraz w dążeniu do umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązkach członków społeczeństwa stanowi się, co następuje:

Dział I. Przepisy ogólne.

Art. 1.

§ 1. Przepisy ustawy stosuje się w zakresie:

- 1) zapobiegania i zwalczania demoralizacji – w stosunku do osób, które nie ukończyły lat 18;
- 2) postępowania w sprawach o czyny karalne – w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17;
- 3) wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych – w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21.

§ 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) „nieletnich” – rozumie się przez to osoby, o których mowa w § 1;
- 2) „czynie karalnym” – rozumie się przez to czyn zabroniony przez ustawę jako:
 - a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo
 - b) wykroczenie określone w art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 Kodeksu wykroczeń.

Art. 2.

Przewidziane w ustawie działania podejmuje się w wypadkach, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego.

Art. 3.

- § 1. W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny.
- § 2. W postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę osobowość nieletniego, a w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego.

Art. 3a.

- § 1. W każdym stadium postępowania sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.
- § 2. Instytucja lub osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników, które sąd rodzinny bierze pod uwagę, orzekając w sprawie nieletniego.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania mediacji, regulując zwłaszcza warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do jej przeprowadzania, sposób rejestracji tych instytucji i osób oraz szkolenia mediatorów, zakres i warunki udostępniania im akt sprawy, formę i zakres sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego, mając na względzie wychowawczą rolę postępowania mediacyjnego, interes pokrzywdzonego, dobrowolność i poufność mediacji oraz fachowość i bezstronność mediatora.

Art. 4.

- § 1. Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierzędu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych,

ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

§ 2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

§ 3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Art. 4a.

Podmioty współdziałające z sądem rodzinnym, a w szczególności: instytucje państwowe, społeczne lub jednostki samorządowe oraz osoby godne zaufania, w zakresie swego działania, udzielają na żądanie sądu rodzinnego informacji niezbędnych w toku postępowania.

Dział II.

Środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich

Art. 5.

Wobec nieletniego mogą być stosowane środki wychowawcze oraz środek poprawczy w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym; kara może być orzeczona tylko w wypadkach prawem przewidzianych, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.

Art. 6.

Wobec nieletnich sąd rodzinny może:

- 1) udzielić upomnienia;
- 2) zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia;
- 3) ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna;
- 4) ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania – udzielających poręczenia za nieletniego;
- 5) zastosować nadzór kuratora;
- 6) skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
- 7) orzec zakaz prowadzenia pojazdów;
- 8) orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego;
- 9) orzec umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim;
- 10) orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym;
- 11) zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, z wyłączeniem umieszczenia w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej niezawodowej, rodzinnym domu dziecka, placówce wsparcia dziennego, placówce opiekuńczo-wychowawczej i regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

Art. 7.

§ 1. Sąd rodzinny może:

- 1) zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy, w którym jest zatrudniony, oraz lekarzem lub zakładem leczniczym;
- 2) zobowiązać rodziców lub opiekuna do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.
- 3) (uchylony)

§ 2. Sąd może zwrócić się do właściwych instytucji państwowych lub społecznych oraz jednostek samorządowych o udzielenie niezbędnej pomocy w poprawie warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego.

Art. 8.

§ 1. W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się od wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd ten może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1500 złotych.

- § 2. Sąd uchyla karę pieniężną w całości lub w części, jeżeli osoba ukarana w ciągu 14 dni usprawiedliwi swoje zachowanie lub przystąpi do wykonywania nałożonych obowiązków.

Art. 9.

- § 1. W sprawie wymierzenia kary pieniężnej, o której mowa w art. 8 § 1, orzeka sąd rodzinny z urzędu, a w sprawie uchylenia tej kary – także na wniosek osoby ukaranej, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
- § 2. Postanowienie sądu w przedmiocie wymierzenia kary pieniężnej powinno być wydane po wysłuchaniu osoby, której ma ono dotyczyć, chyba że osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiła się na wezwanie.

Art. 10.

Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

Art. 11.

- § 1. Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym można warunkowo zawiesić, jeżeli właściwości i warunki osobiste oraz środowiskowe sprawcy, jak również okoliczności i charakter jego czynu uzasadniają przypuszczenie, że pomimo niewykonania środka poprawczego cele wychowawcze zostaną osiągnięte.
- § 2. Warunkowe zawieszenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do lat 3; w okresie próby sąd stosuje do nieletniego środki wychowawcze.
- § 3. Jeżeli w okresie próby zachowanie nieletniego wskazuje na dalszą demoralizację albo jeżeli nieletni uchyła się od wykonywania nałożonych na niego obowiązków lub od nadzoru, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zawieszenie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym. W razie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznawania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd rodzinny odwołuje warunkowe zawieszenie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.
- § 4. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy odwołanie warunkowego zawieszenia nie nastąpiło, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 12.

W razie stwierdzenia u nieletniego upośledzenia umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych bądź nałogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd może orzec umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a w przypadku gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki - w domu pomocy społecznej.

Art. 13. (uchylony)

Art. 14.

W sprawach nieletnich, którzy dopuścili się czynu karalnego, sąd rodzinny stosuje odpowiednio przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Dział III.

Postępowanie przed sądem

Rozdział 1.

Przepisy ogólne o postępowaniu

Art. 15.

- § 1. Postępowania w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 2. Postępowania, o których mowa w § 1, są niejawne, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 16.

- § 1. Jeżeli w sprawie o czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, wszczęto postępowanie przeciwko nieletniemu wspólnie z dorosłym, prokurator wyłącza sprawę nieletniego i przekazuje ją sądowi rodzinnemu.
- § 2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli czyn karalny nieletniego pozostaje w ścisłym związku z czynem osoby dorosłej, a dobro nieletniego nie stoi na przeszkodzie łącznemu prowadzeniu sprawy, prokurator wszczynają lub prowadzi śledztwo. Po ukończeniu śledztwa prokurator bądź je umarza, bądź

przekazuje sprawę nieletniego sądowi rodzinnemu. Jeżeli łączne rozpoznanie sprawy jest konieczne – przekazuje sprawę z aktem oskarżenia sądowi właściwemu według przepisów Kodeksu postępowania karnego, który orzeka w sprawie nieletniego z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.

§ 3. Sąd rodzinny, w którego okręgu prowadzone jest śledztwo, może stosować na wniosek prokuratora środki, o których mowa w art. 26 i 27, zawiadamiając o dokonanych czynnościach sąd rodzinny właściwości ogólnej.

Art. 17.

§ 1. Właściwość miejscową sądu rodzinnego ustala się według miejsca zamieszkania nieletniego, a w razie trudności w ustaleniu miejsca zamieszkania – według miejsca pobytu nieletniego.

§ 2. Z ważnych względów, zwłaszcza jeżeli przyczyniłoby się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania, sąd właściwy według miejsca zamieszkania nieletniego może przekazać sprawę sądowi rodzinnemu, w którego okręgu nieletni przebywa.

§ 3. W wypadku niecierpiącym zwłoki sąd rodzinny może wydać postanowienie w sprawie nieletniego, który nie podlega jego właściwości miejscowej, po czym przekazuje sprawę sądowi miejscowo właściwemu, zawiadamiając go o dokonanych czynnościach; przekazanie sprawy jest wiążące.

Art. 18.

§ 1. Sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego rozpoznaje sprawę, jeżeli:

- 1) zachodzą podstawy do orzeczenia wobec nieletniego kary na podstawie art. 10 § 2 Kodeksu karnego;
- 2) przeciwko nieletniemu, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, wszczęto postępowanie po ukończeniu przez nieletniego lat 18.

§ 2. Postępowanie w sprawach, o których mowa w § 1, toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego, jednakże w sprawach, o których mowa:

- 1) w pkt 1, gdy postępowanie wszczęto przed ukończeniem przez nieletniego lat 18:
 - a) postępowanie przygotowawcze prowadzi sąd rodzinny, z tym że przepisy art. 16 oraz art. 32k stosuje się odpowiednio,
 - b) nieletni musi mieć obrońcę,
 - c) rodzice lub opiekun nieletniego mają prawa strony,
 - d) przepisy art. 23-25a, art. 27, art. 32, art. 32f-32h i art. 32n § 1 stosuje się odpowiednio,
 - e) tymczasowe aresztowanie może być zastosowane tylko wtedy, gdy umieszczenie w schronisku dla nieletnich byłoby niewystarczające,
 - f) jeżeli sąd uzna, że wobec nieletniego należy zastosować środki wychowawcze lub poprawcze przewidziane w niniejszej ustawie, orzeka o zastosowaniu tych środków,
 - g) przepisy art. 60, 62 i 63 stosuje się odpowiednio;
- 2) w pkt 2, jeżeli czyn zabroniony jest przez ustawę jako przestępstwo skarbowe, postępowanie toczy się na podstawie przepisów Kodeksu karnego skarbowego.

§ 3. Jeżeli wobec nieletniego orzeczono karę pozbawienia wolności, okres pobytu w schronisku dla nieletnich zalicza się na poczet tej kary na zasadach stosowanych przy zaliczaniu skazanym okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary.

Art. 18a.

Nieletniemu przysługują:

- 1) prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy,
 - 2) prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania
- o czym należy go pouczyć przed przystąpieniem do przesłuchania lub wysłuchania.

Art. 19.

Przy wysłuchaniu nieletniego należy dążyć do zapewnienia mu pełnej swobody wypowiedzania się. Wysłuchanie nieletniego powinno odbywać się w warunkach zbliżonych do naturalnych, w miarę potrzeby w miejscu zamieszkania nieletniego, przy czym unikać należy wielokrotnego wysłuchiwanie nieletniego co do tych samych okoliczności lub okoliczności ustalonych już innymi dowodami i niebudzących wątpliwości.

Art. 20.

§ 1. W sprawach nieletnich stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla spraw opiekuńczych, a w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, ze zmianami przewidzianymi w ustawie.

§ 2. Czynności dowodowe z udziałem osób małoletnich innych niż nieletni przeprowadza się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Do rzeczy zatrzymanych w toku postępowania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 21.

§ 1. Sąd rodzinny wszczyna postępowanie w sprawie nieletniego, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 2.

- § 2. Sąd rodzinny nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza w całości lub w części, jeżeli nie ma podstaw do jego wszczęcia lub prowadzenia w określonym zakresie albo gdy orzeczenie środków wychowawczych lub poprawczych jest niecelowe, w szczególności ze względu na orzeczone już środki w innej sprawie, które w ocenie sądu są wystarczające.
- § 3. Na postanowienie wydane na podstawie § 2 stronom oraz pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie. Do pokrzywdzonego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 21a.

Postępowanie w sprawie nieletniego ma na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego lub czy nieletni popełnił czyn karalny, a także ustalenie, czy zachodzi potrzeba zastosowania wobec nieletniego środków przewidzianych w ustawie.

Art. 22.

- § 1. W sprawie o czyn ścigany na wniosek sąd rodzinny wszczyna postępowanie w razie złożenia wniosku; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.
- § 2. W sprawie o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego postępowanie wszczyna się, jeżeli tego wymaga interes społeczny albo wzgląd na wychowanie nieletniego lub ochronę pokrzywdzonego; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.
- § 3. Art. 21 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 23.

- § 1. Rodziców lub opiekuna zawiadamia się o wszczęciu postępowania w sprawie nieletniego, a o ukończeniu postępowania – jeżeli orzeczenie kończące postępowanie nie było im doręczone.
- § 2. O wszczęciu i ukończeniu postępowania w sprawie nieletniego można zawiadomić szkołę, do której nieletni uczęszcza, odpowiednią instytucję państwową, społeczną lub jednostkę samorządową, w szczególności powiatowe centrum pomocy rodzinie właściwe ze względu na miejsce zamieszkania nieletniego.

Art. 24.

- § 1. W celu ustalenia danych dotyczących nieletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowania się i warunków wychowawczych nieletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki nieletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców albo opiekuna, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień nieletniego, sąd rodzinny zleca kuratorowi sądowemu przeprowadzenie wywiadu środowiskowego.
- § 2. W wyjątkowych przypadkach przeprowadzenie wywiadu środowiskowego może być zlecone:
- 1) przedstawicielom organizacji społecznych, do których zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji, oraz osobom godnym zaufania – jeżeli powierzono im nadzór nad nieletnim;
 - 2) jednostkom Policji, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu nieletniego – jeżeli zachodzi potrzeba uzyskania informacji niewymagających zastosowania wiedzy psychologicznej i pedagogicznej;
 - 3) opiniodawczym zespołom sądowych specjalistów – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim;
 - 4) pracownikom pedagogicznym schronisk dla nieletnich lub zakładów poprawczych – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim lub w celu sprawdzenia zachowania nieletniego oraz warunków wychowawczych i bytowych, w jakich nieletni przebywa poza zakładem poprawczym.
- § 3. Dane o osobach, które dostarczyły informacji w ramach udzielonego wywiadu środowiskowego, ujawnia się jedynie na żądanie sądu rodzinnego.
- § 4. Osoby, które dostarczyły w ramach wywiadu środowiskowego informacji mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, mogą być w razie potrzeby przesłuchane w charakterze świadków.
- § 5. Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana udzielić mu pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z przeprowadzaniem wywiadu środowiskowego.
- § 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania wywiadów środowiskowych o nieletnich dla potrzeb postępowania, regulując zwłaszcza czas, termin i miejsce ich przeprowadzania, formę i szczegółowy zakres sprawozdania z wywiadu, uwzględniając konieczność poszanowania sfery prywatności nieletniego i jego rodziny.

Art. 25.

- § 1. W razie potrzeby uzyskania kompleksowej diagnozy osobowości nieletniego, wymagającej wiedzy pedagogicznej, psychologicznej lub medycznej, oraz określenia właściwych kierunków oddziaływania na nieletniego, sąd rodzinny zwraca się o wydanie opinii do opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów. Sąd może zwrócić się o wydanie opinii także do innej specjalistycznej placówki lub biegłego albo biegłych.
- § 2. Przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej albo zakładzie poprawczym sąd zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w § 1.

- § 3. Przy przeprowadzeniu dowodu z opinii, o której mowa w § 1, sąd stosuje odpowiednio przepisy art. 279, art. 284, art. 285 § 1 i 3, art. 286, art. 290 i art. 290¹ Kodeksu postępowania cywilnego.
- § 4. Jeżeli sąd dysponuje opinią o nieletnim, sporządzoną w innej sprawie w okresie 6 miesięcy poprzedzających wszczęcie postępowania wyjaśniającego, może wykorzystać ją w prowadzonym postępowaniu. W takim wypadku sąd nie zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w § 2.

Art. 25a.

- § 1. W razie potrzeby uzyskania opinii o stanie zdrowia psychicznego nieletniego sąd rodzinny zarządza jego badanie przez co najmniej 2 biegłych lekarzy psychiatrów. Na wniosek biegłych lekarzy psychiatrów do udziału w wydaniu opinii sąd powołuje biegłych innych specjalności.
- § 2. W razie zgłoszenia przez biegłych takiej konieczności, badanie stanu zdrowia psychicznego nieletniego może być połączone z obserwacją w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że nieletni wykazuje wysoki stopień demoralizacji lub popełnił czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a.
- § 3. O potrzebie obserwacji w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą orzeka sąd rodzinny po wysłuchaniu nieletniego, określając miejsce i czas trwania obserwacji. Do udziału w wysłuchaniu należy dopuścić pozostałe strony i obrońcę nieletniego, jeżeli się stawią.
- § 4. Obserwacja w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą nie powinna trwać dłużej niż 4 tygodnie; na wniosek podmiotu leczniczego sąd rodzinny może przedłużyć ten termin na czas określony, niezbędny do zakończenia obserwacji. Łączny czas trwania obserwacji w danej sprawie nie może przekroczyć 6 tygodni. O zakończeniu obserwacji należy niezwłocznie zawiadomić sąd rodzinny.

Art. 26.

Wobec nieletniego można tymczasowo zastosować nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej albo zakładu pracy, a także nadzór kuratora lub innej osoby godnej zaufania, a jeżeli byłoby to niewystarczające – umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim lub zastosować środki leczniczo-wychowawcze, o których mowa w art. 12.

Art. 27.

- § 1. Nieletniego można umieścić w schronisku dla nieletnich, jeżeli zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego, albo jeżeli nie można ustalić tożsamości nieletniego.
- § 2. Umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich może nastąpić wyjątkowo także wtedy, gdy zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a nieletniemu zarzucono popełnienie czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 i art. 280 Kodeksu karnego.
- § 3. Okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich przed skierowaniem sprawy na rozprawę nie może trwać dłużej niż 3 miesiące; okres pobytu należy określić w postanowieniu o umieszczeniu nieletniego w schronisku.
- § 4. Jeżeli, ze względu na szczególne okoliczności sprawy, zachodzi konieczność przedłużenia pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich, można ten pobyt przedłużyć na okres nieprzekraczający dalszych 3 miesięcy.
- § 5. O przedłużeniu pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony i obrońcę nieletniego.
- § 6. Łączny pobyt nieletniego w schronisku dla nieletnich, do chwili wydania przez sąd pierwszej instancji postanowienia, o którym mowa w art. 32r, nie może być dłuższy niż rok. Do okresu tego nie wlicza się nieusprawiedliwionej nieobecności nieletniego w schronisku dla nieletnich trwającej dłużej niż 3 dni oraz okresu obserwacji psychiatrycznej.
- § 7. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek sądu prowadzącego sprawę, sąd okręgowy, w którego okręgu toczy się postępowanie, może przedłużyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich, o którym mowa w § 6, na czas oznaczony.

Art. 28.

Sąd rodzinny może w każdym stadium postępowania wydać postanowienie nakładające na rodziców lub opiekuna obowiązki, o których mowa w art. 7 § 1 pkt 1.

Art. 29.

Postanowienie o zastosowaniu środków, o których mowa w art. 25a, art. 26, art. 27 § 1, 2, 4 i 7 oraz art. 28, doręcza się stronom. Na postanowienie przysługuje zażalenie, z tym że rozpoznanie zażalenia na postanowienie, o którym mowa w art. 25a § 3 i 4, następuje niezwłocznie. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania postanowienia.

Art. 30.

- § 1. W postępowaniu w sprawie nieletniego stronami są:

- 1) nieletni;
 - 2) rodzice lub opiekun nieletniego;
 - 3) prokurator.
- § 2. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące opiekuna stosuje się odpowiednio do osób, pod których stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje.
- § 3. (uchylony)
- § 4. Sąd rodzinny może dopuścić przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji, do udziału w postępowaniu w charakterze przedstawiciela społecznego.
- § 5. (uchylony)
- § 6. Na rozprawie może być obecny pokrzywdzony.

Art. 30a.

- § 1. Postępowanie w sprawie nieletniego można również zawiesić, jeżeli nieletni ukrywa się i nie można go ująć.
- § 2. Przepis art. 21 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 31.

- § 1. Orzeczenia, zarządzenia, zawiadomienia oraz odpisy pism, które ustawa nakazuje doręczać stronom, należy doręczać również obrońcy nieletniego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Przepisy o doręczeniach dotyczące pełnomocnika stosuje się odpowiednio do obrońcy nieletniego.
- § 3. Pokrzywdzonego zawiadamia się o treści orzeczenia kończącego postępowanie.

Art. 31a.

- § 1. Stronom i innym osobom przysługuje zażalenie na czynności naruszające ich prawa.
- § 2. Zażalenie rozpoznaje sąd rodzinny.

Art. 32.

- § 1. Kosztami postępowania w sprawie nieletniego sąd rodzinny obciąża rodziców lub inne osoby zobowiązane do jego alimentacji albo nieletniego, chyba że ze względu na warunki materialne i osobiste tych osób uzna za celowe odstąpienie od obciążenia ich kosztami w całości lub w części. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa.
- § 2. Do kosztów postępowania zalicza się również należność z tytułu pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w domu pomocy społecznej, zryczałtowane kwoty z tytułu: postępowania mediacyjnego, umieszczenia w rodzinie zastępczej zawodowej, pobytu w ośrodku kuratorskim lub ustanowienia nadzoru kuratora, a także zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów.
- § 3. Zasady ponoszenia odpłatności za pobyt nieletnich umieszczonych przez sąd w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcą regulują odrębne przepisy.
- § 4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość i szczegółowe zasady ustalania kosztów postępowania w sprawach nieletnich, uwzględniając możliwość zmiany w toku postępowania wysokości kosztów, w szczególności z uwagi na zmianę sytuacji materialnej osób zobowiązanych do ich uiszczania.

Rozdział 1a.

Przebieg postępowania

Art. 32a.

- § 1. O wszczęciu postępowania wydaje się postanowienie, w którym określa się osobę, której postępowanie dotyczy, oraz przedmiot tego postępowania.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się stronom oraz ujawnionemu pokrzywdzonemu wraz z pouczeniem o przysługujących im prawach i ciężących na nich obowiązkach.
- § 3. W razie ujawnienia nowych okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego lub nowych czynów karalnych wydaje się postanowienie o zmianie postanowienia, o którym mowa w § 1.

Art. 32b.

- § 1. W postępowaniu zbiera się dane o nieletnim, jego warunkach wychowawczych, zdrowotnych i bytowych oraz przeprowadza się inne dowody.
- § 2. Sąd rodzinny w szczególności:
- 1) wysłuchuje nieletniego, jego rodziców albo opiekuna;
 - 2) zarządza w razie potrzeby przeprowadzenie przeszukania i oględzin oraz dokonuje innych czynności procesowych w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

§ 3. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą zgłaszać wnioski dowodowe. Pokrzywdzony może składać wnioski dowodowe do czasu rozpoczęcia rozprawy lub posiedzenia.

Art. 32c.

§ 1. Jeżeli interesy nieletniego i jego rodziców albo opiekuna pozostają w sprzeczności, a nieletni nie ma obrońcy, prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 2. Jeżeli nieletni nie ma obrońcy i jednocześnie:

- 1) jest głuchy, niemy lub niewidomy lub
 - 2) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny, lub
 - 3) nieletniego umieszczono w schronisku dla nieletnich
- prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 3. Nieletni może złożyć wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu. Prezes sądu uwzględnia wniosek, jeżeli udział obrońcy w sprawie uzna za potrzebny, a nieletni lub jego rodzice nie są w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia obrońcy z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Na odmowę ustanowienia obrońcy przysługuje zażalenie.

§ 4. Obrońca nieletniego może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść nieletniego, uwzględniając jego słuszny interes.

Art. 32d.

§ 1. Strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mogą przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy, przy czym sąd rodzinny może odmówić nieletniemu przeglądania akt i sporządzania z nich odpisów, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

§ 2. Prawo do przeglądania akt i robienia z nich odpisów, z wyłączeniem wywiadów środowiskowych i opinii o nieletnim, przysługuje, za zgodą sądu rodzinnego, także pokrzywdzonemu.

Art. 32e.

§ 1. Policja zbiera i utrwała dowody przejawów demoralizacji oraz czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a w razie potrzeby dokonuje zatrzymania nieletniego.

§ 2. Sąd rodzinny może zlecić Policji dokonanie określonych czynności, a w wyjątkowych wypadkach może zlecić dokonanie czynności w określonym zakresie.

§ 3. Po dokonaniu czynności określonych w § 1 lub 2 sprawę przekazuje się niezwłocznie sądowi rodzinnemu.

§ 4. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że sprawcą czynu karalnego jest nieletni, lecz czynności, o których mowa w § 1, nie doprowadziły do ustalenia jego tożsamości, Policja niezwłocznie przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu, który odmawia wszczęcia postępowania i może zlecić Policji dokonanie określonych czynności lub dokonanie czynności w określonym zakresie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 miesiące.

Art. 32f.

Przesłuchanie nieletniego przez Policję odbywa się w obecności rodziców, którym przysługuje władza rodzicielska, albo opiekuna lub obrońcy nieletniego, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać wskazaną przez nieletniego osobę mu bliską, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji. Przepis art. 19 stosuje się odpowiednio.

Art. 32g.

§ 1. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego.

§ 2. Uprawnienia Policji do zatrzymania nieletniego przysługują także Straży Granicznej, w zakresie jej właściwości.

§ 3. Zatrzymanego nieletniego informuje się natychmiast o przyczynach zatrzymania oraz przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, prawie do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania i prawie złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa. Nieletniego należy niezwłocznie przesłuchać. Nieletniemu, na jego żądanie, umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem.

§ 4. Z zatrzymania nieletniego sporządza się protokół, zawierający w szczególności określenie miejsca, daty, godziny i przyczyny zatrzymania.

§ 5. Policja niezwłocznie zawiadamia rodziców albo opiekuna nieletniego o zatrzymaniu. Zawiadomienie przekazywane rodzicom albo opiekunowi nieletniego powinno zawierać informacje, o których mowa w § 3.

§ 6. O zatrzymaniu nieletniego należy niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, zawiadomić właściwy sąd rodzinny.

§ 7. Zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom albo opiekunowi, jeżeli:

- 1) ustanie przyczyna zatrzymania;

- 2) poleci to sąd rodzinny;
 - 3) nie został zachowany termin, o którym mowa w § 6;
 - 4) w ciągu 48 godzin od chwili zawiadomienia właściwego sądu rodzinnego o zatrzymaniu nieletniego nie ogłoszono nieletniemu postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej albo w zakładzie leczniczym, o którym mowa w art. 12.
- § 8. Nieletni w razie ogłoszenia mu postanowienia, o którym mowa w § 7 pkt 4, może przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej lub do właściwego zakładu leczniczego, ośrodka lub schroniska, nie dłużej jednak niż przez dalszych 5 dni.
- § 9. W policyjnej izbie dziecka można również umieścić nieletniego zatrzymanego w trakcie jego samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich albo poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym na czas niezbędny do przekazania nieletniego do właściwego schroniska, ośrodka lub zakładu, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

Art. 32h.

- § 1. Nieletniego można również umieścić w policyjnej izbie dziecka:
- 1) na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż na 24 godziny;
 - 2) na polecenie sądu rodzinnego, wydane w formie postanowienia, na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych, nieprzekraczający 48 godzin.
- § 2. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 1, Policja może umieścić nieletniego w policyjnej izbie dziecka bez zarządzenia sądu rodzinnego, zawiadamiając o tym sąd, na którego obszarze właściwości znajduje się policyjna izba dziecka. Na zarządzenie sądu kierownik policyjnej izby dziecka niezwłocznie zwalnia nieletniego.
- § 3. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, Policja może nieletniego zatrzymać.
- § 4. Na postanowienie, o którym mowa w § 1 pkt 2, przysługuje zażalenie.

Art. 32i.

Nadzór nad wykonywaniem czynności, o których mowa w art. 32e–32h, sprawuje sąd rodzinny.

Art. 32j.

- § 1. Sąd rodzinny może przekazać sprawę nieletniego, za jego zgodą, szkole, do której nieletni uczęszcza, albo organizacji młodzieżowej, sportowej, kulturalno-oświatowej lub innej organizacji społecznej, do której nieletni należy, jeżeli uzna, że środki oddziaływania wychowawczego, jakimi dana szkoła lub organizacja dysponuje, są wystarczające. Sąd rodzinny wskazuje, w miarę potrzeby, kierunki oddziaływania wychowawczego.
- § 2. Podmiot, któremu przekazano sprawę nieletniego, informuje sąd rodzinny o podjętych działaniach wychowawczych i osiągniętych efektach, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, niezwłocznie zaś o ich nieskuteczności.
- § 3. Przepis art. 79 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 32k.

- § 1. Jeżeli w toku postępowania ujawnione zostaną okoliczności uzasadniające pociągnięcie nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10 § 2 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka o przekazaniu sprawy prokuratorowi. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. W razie ujawnienia nowych okoliczności wskazujących, iż nie zachodzi potrzeba pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności karnej, prokurator nie sporządza aktu oskarżenia i przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu.

Art. 32l.

- § 1. Jeżeli okoliczności i charakter sprawy, a także celowość zastosowania i dobór środków wychowawczych nie budzą wątpliwości, sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu o zastosowaniu środków wychowawczych, o których mowa w art. 6 pkt 1–8.
- § 2. Posiedzenie odbywa się przy drzwiach zamkniętych, chyba że jawność posiedzenia jest uzasadniona ze względów wychowawczych.

Art. 32m.

Jeżeli nie zachodzą przesłanki z art. 21 § 2, art. 32j § 1 lub art. 32l § 1, zarządza się wyznaczenie rozprawy, o czym zawiadamia się strony oraz pokrzywdzonego.

Art. 32n.

- § 1. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych, chyba że jawność rozprawy jest uzasadniona ze względów wychowawczych.
- § 2. Podczas rozprawy sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego. Nieletni może czynić uwagi i składać oświadczenia co do każdego przeprowadzonego dowodu. Wywiady środowiskowe oraz opinie o nieletnim powinny być odczytywane podczas jego nieobecności, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za celowością zapoznania nieletniego z ich treścią.

Art. 32o.

- § 1. Jeżeli strony, które wezwano na rozprawę, nie stawiają się bez usprawiedliwienia, sąd rodzinny może prowadzić postępowanie bez ich udziału, chyba że postanowi inaczej.
- § 2. Sąd rodzinny, na wniosek nieletniego przebywającego w schronisku dla nieletnich albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, zarządza doprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność jego obrońcy. O prawie złożenia wniosku należy nieletniego pouczyć.
- § 3. Rozprawy nie można przeprowadzić w czasie nieobecności nieletniego, jeżeli usprawiedliwił on swoje niestawiennictwo i wniósł o odroczenie rozprawy, a sąd uznał nieobecność nieletniego za usprawiedliwioną.

Art. 32p.

- § 1. Jeżeli bezpośrednie przeprowadzenie dowodu nie jest konieczne, na rozprawie wolno odczytywać protokoły lub odtwarzać zapisy przesłuchania świadków, a także protokoły oględzin, przeszukania, zatrzymania rzeczy, opinie biegłych, instytutów, zakładów lub instytucji, dane o nieletnim, dane z wywiadu środowiskowego oraz wszelkie dokumenty urzędowe złożone w postępowaniu albo w innym postępowaniu przewidzianym w ustawie.
- § 2. Protokoły i dokumenty podlegające odczytaniu lub odtworzeniu na rozprawie można uznać za ujawnione w całości lub w części bez ich odczytywania lub odtwarzania. Należy jednak je odczytać lub odtworzyć, jeżeli którakolwiek ze stron lub pokrzywdzony o to wnosi.

Art. 32q.

- § 1. Pokrzywdzony może być obecny na rozprawie lub posiedzeniu, chyba że jest to sprzeczne z dobrem nieletniego lub względami wychowawczymi.
- § 2. Na rozprawę lub posiedzenie sąd rodzinny może wezwać także kuratora, przedstawiciela schroniska dla nieletnich, zakładu poprawczego, młodzieżowego ośrodka wychowawczego, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą albo domu pomocy społecznej, w którym nieletni przebywa, a ponadto również inne osoby, w szczególności asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, zakładu pracy, w którym jest zatrudniony, lub organizacji społecznej, do której należy; w sprawach o czyn karalny jako przestępstwo skarbowe można wezwać także właściwy finansowy organ postępowania przygotowawczego, określony w Kodeksie karnym skarbowym.

Art. 32r.

W postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie nieletniego sąd rodzinny stwierdza, czy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub popełnił czyn karalny, oraz orzeka o zastosowaniu środków określonych w art. 6, art. 7 § 1 lub art. 12.

(...)

Rozdział 7. Postępowanie odwoławcze

Art. 58.

Środki odwoławcze od orzeczeń wydanych w sprawach nieletnich rozpoznaje sąd okręgowy w składzie 3 sędziów.

Art. 59.

- § 1. Orzeczenie można zaskarżyć w całości albo w części.
- § 2. Środki odwoławcze wniesione przez nieletniego lub jego rodziców albo opiekuna uważa się za zwrócone przeciwko całości orzeczenia, chyba że dotyczą tylko kosztów postępowania.
- § 3. Strony mogą skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające ich prawa lub szkodzące ich interesom. Prokurator może wnieść środek odwoławczy zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść nieletniego.

Art. 60.

Do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, nie ma zastosowania przepis art. 368 Kodeksu postępowania cywilnego oraz w zakresie objętym treścią tego artykułu również przepis art. 370 tego kodeksu.

Art. 61.

- § 1. Jeżeli wobec nieletniego zastosowano środki określone w art. 6 pkt 1-8 lub 11, a środek odwoławczy nie zawiera wniosku o orzeczenie środka wychowawczego określonego w art. 6 pkt 9, środka poprawczego lub środka, o którym mowa w art. 12, to w wyniku postępowania odwoławczego nie można orzec tych środków.
- § 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie w razie orzeczenia na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego środków przewidzianych w art. 6.

Art. 62.

- § 1. Udział nieletniego w rozprawie nie jest obowiązkowy. Sąd odwoławczy zarządza jednak doprowadzenie nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym,

jeżeli uzna to za konieczne, a także gdy domagają się tego strony lub obrońca nieletniego. Przepis art. 32o § 2 stosuje się odpowiednio.

- § 2. Sąd odwoławczy może wezwać na rozprawę pokrzywdzonego, jeżeli uzna jego obecność za konieczną.

Dział IV. Postępowanie wykonawcze

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 64.

Postępowanie wykonawcze należy wszcząć bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne.

Art. 65.

- § 1. Wykonywanie środków wychowawczych i poprawczych ma na celu wychowanie nieletniego na świadomego i uczciwego obywatela i odbywa się z uwzględnieniem wskazań nauki i doświadczeń pedagogicznych.
- § 2. Działalność wychowawcza powinna zmierzać przede wszystkim do wszechstronnego rozwoju osobowości i uzdolnień nieletniego oraz do kształtowania i utrwalania w nim społecznie pożądanej postawy i poczucia odpowiedzialności, tak by był on odpowiednio przygotowany do społecznie użytecznej pracy.
- § 3. Wykonywanie środków powinno doprowadzić także do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego.
- § 4. Do wykonywania środków można włączyć również organizacje młodzieżowe i inne organizacje społeczne.

Art. 65a.

Nieletni jest obowiązany podporządkować się wydanemu w stosunku do niego orzeczeniu oraz stosować się do poleceń podmiotu biorącego udział w wykonaniu orzeczenia.

Art. 66.

- § 1. Organizacja i system wychowawczy w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i schroniskach dla nieletnich oraz w zakładach poprawczych powinny zapewniać możliwość indywidualnego oddziaływania na nieletnich odpowiednio do ich osobowości i potrzeb wychowawczych.
- § 2. Ośrodki, zakłady i schroniska, o których mowa w § 1, zapewniają w szczególności nauczanie ogólnokształcące i zawodowe, działalność kulturalno-oświatową i sportową, działalność mającą na celu rozwijanie aktywności społecznej nieletnich i wdrożenie ich do pracy społecznie użytecznej, a także dostęp do świadczeń zdrowotnych.
- § 3. Korespondencja nieletniego umieszczonego w ośrodku, zakładzie lub schronisku, o których mowa w § 1, z wyjątkiem korespondencji z organami państwowymi i samorządowymi, w szczególności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych w drodze ustawy przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, może być kontrolowana przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska bądź przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego, wyłącznie w przypadkach powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawiera ona treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo ośrodka, zakładu lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. W razie stwierdzenia takich treści korespondencji nie doręcza się, powiadamiając o tym nieletniego oraz sąd rodzinny wykonujący orzeczenie i podając powody tej decyzji. Nieletniego poucza się o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 31a. Zatrzymaną korespondencję włącza się do akt osobowych nieletniego.
- § 4. Dyrektor zakładu, ośrodka lub schroniska, o których mowa w § 1, może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu, ośrodka lub schroniska dla nieletnich wyłącznie w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, ośrodka lub schroniska bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego.
- § 5. W wypadku, o którym mowa w § 4, dyrektor zakładu, ośrodka lub schroniska dla nieletnich niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora.

Art. 66a.

- § 1. Nieletni ma prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych oraz bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich w dni świąteczne, słuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, a także do posiadania służących do wykonywania praktyk religijnych ksiąg, pism i przedmiotów.
- § 2. Nieletni ma prawo do uczestniczenia w prowadzonym w ośrodkach, zakładach i schroniskach dla nieletnich, o których mowa w art. 66 § 1, nauczaniu religii, działalności charytatywnej lub społecznej kościoła lub innego związku wyznaniowego, a także do spotkań indywidualnych z duchownym kościoła

lub innego związku wyznaniowego, do którego należy. Duchowni ci mogą odwiedzać nieletnich w pomieszczeniach, w których przebywają.

- § 3. Miejsce, sposób i czas uczestniczenia w lekcjach religii i organizowania innych form życia religijnego dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich ustala w porozumieniu z kapelanami.
- § 4. Korzystanie z wolności religijnej nie może naruszać zasad tolerancji ani zakłócać ustalonego porządku w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady uczestniczenia w lekcjach religii i praktykach religijnych, korzystania z posług religijnych i organizacji pracy duszpasterskiej w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, mając na uwadze zasadę uwzględniania woli zainteresowanych uczestniczeniem w lekcjach religii, wykonywaniem praktyk religijnych i korzystaniem z posług religijnych, a także potrzebę przestrzegania praw nieletnich oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i prawidłowości funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Art. 67.

Policja w zakresie postępowania wykonawczego wykonuje polecenia sądu rodzinnego.

Art. 68.

Przepis art. 17 § 2 nie ma zastosowania w wypadkach, gdy wykonywany jest środek polegający na umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej albo w zakładzie poprawczym.

Art. 69.

- § 1. Sąd rodzinny wykonuje środki orzeczone na podstawie niniejszej ustawy oraz na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego.
- § 2. Orzeczenie o karze wykonuje sąd właściwy według Kodeksu karnego wykonawczego na podstawie przepisów tego kodeksu.
- § 3. Sąd rodzinny, wykonując środki wychowawcze, o których mowa w art. 6 pkt 7 i 8, stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego.

Art. 70.

- § 1. Strony postępowania oraz obrońca nieletniego mogą składać wnioski, a w przypadkach przewidzianych w ustawie wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.
- § 2. W sprawach nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcą, domach pomocy społecznej oraz w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych wnioski w postępowaniu wykonawczym może również składać dyrektor właściwego zakładu.

Art. 70a.

- § 1. Kurator sądowy, sprawując nadzór nad nieletnim, organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc nieletniemu w zmianie nagannych zachowań i postaw, w kierunku postaw społecznie akceptowanych.
- § 2. Do zakresu działania kuratora sądowego należy w szczególności:
 - 1) kontrolowanie zachowania nieletniego w okresie wykonywania nadzoru;
 - 2) odwiedzanie osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu oraz kontaktowanie się z ich rodziną i szkołą lub miejscem nauki zawodu;
 - 3) żądanie niezbędnych informacji i wyjaśnień od nieletniego lub innych osób objętych kontrolą lub na które nałożono obowiązki;
 - 4) współdziałanie z właściwymi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami w zakresie poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego;
 - 5) przeglądanie akt sądowych i sporządzanie z nich odpisów w związku z wykonywaniem czynności zleconych przez sąd;
 - 6) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i gromadzenie niezbędnych informacji uzyskanych od organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, zakładów pracy, stowarzyszeń, organizacji i instytucji;
 - 7) podejmowanie innych czynności niezbędnych dla prawidłowego wykonywania środków wychowawczych;
 - 8) udzielanie nieletniemu innej stosownej pomocy;
 - 9) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie orzeczonego wobec nieletniego środka wychowawczego;
 - 10) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie środka wychowawczego zastosowanego w okresie próby w związku z warunkowym zwolnieniem z zakładu poprawczego oraz o odwołanie warunkowego zwolnienia z zakładu poprawczego;
 - 11) składanie wniosków o zarządzenie wykonania środka poprawczego;
 - 12) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie zastosowanego względem nieletniego środka tymczasowego;
 - 13) składanie wniosków o odroczenie wykonywania środka wychowawczego lub przerwę w jego wykonywaniu, o przedłużeniu odroczenia lub przerwy oraz o odwołanie odroczenia lub przerwy w jego wykonywaniu;

- 14) składanie wniosków o nałożenie, zmianę lub uchylenie obowiązków, o których mowa w art. 7 § 1, wobec rodziców lub opiekuna nieletniego;
- 15) udział w posiedzeniach sądu dotyczących nieletniego, wobec którego zastosowano nadzór kuratora;
- 16) kontrolowanie, na zarządzenie sędziego rodzinnego, wykonywania innych środków wychowawczych zastosowanych wobec nieletniego.

Art. 70b.

- § 1. Jeżeli zachowanie nieletniego wskazuje, że jest on w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, kurator sądowy może zobowiązać nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.
- § 2. Nieletniego odmawiającego poddania się badaniu, o którym mowa w § 1, uznaje się za osobę uchylającą się od nadzoru kuratora, o czym kurator sądowy poucza nieletniego, zobowiązując go do poddania się badaniu, o którym mowa w § 1.
- § 3. W razie ustalenia obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia w organizmie nieletniego albo w wypadku, o którym mowa w § 2, kurator może wystąpić do sądu rodzinnego z wnioskiem o zmianę środka wychowawczego.
- § 4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób przeprowadzania badań na obecność alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia w organizmie nieletniego oraz procedury dokumentowania badań oraz sposoby weryfikacji wyników testu, uwzględniając w szczególności cel stosowanego nadzoru kuratora sądowego oraz potrzebę powstrzymania dalszego procesu demoralizacji nieletniego.

Art. 70c.

Przepisy art. 70a stosuje się odpowiednio do organizacji młodzieżowej, innej organizacji społecznej, zakładu pracy oraz osoby godnej zaufania w wypadku powierzenia im nadzoru nad nieletnim.

Art. 70d.

- § 1. Sędzia rodzinny przyznaje, na wniosek przedstawiciela organizacji młodzieżowej, innej organizacji społecznej, zakładu pracy lub osoby godnej zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru, miesięczny ryczałt z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym nadzorem, płatny do 20. dnia każdego miesiąca.
- § 2. Ryczałt za sprawowanie jednego nadzoru wynosi od 2% do 4% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.

Art. 70e.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki i sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w zakresie sprawowania nadzoru nad nieletnim, kontrolowania wykonywania przez nieletniego nałożonych na niego obowiązków określonego postępowania, jak również kontrolowania wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 7 § 1, nałożonych na rodziców albo opiekuna nieletniego,
- 2) warunki i sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez organizacje młodzieżowe lub inne organizacje społeczne, zakłady pracy albo osoby godne zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru – mając na względzie dobór właściwych metod oddziaływania wychowawczego wobec nieletniego, prawidłowe wypełnianie przez rodziców albo opiekuna nieletniego oraz przez podmioty, o których mowa w pkt 2, nałożonych na nich obowiązków, a także sprawność i cele prowadzonego postępowania wykonawczego.

Art. 71.

- § 1. Sąd rodzinny może na czas określony odroczyć lub przerwać wykonywanie środków wychowawczych lub środka poprawczego w razie choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.
- § 2. Sąd rodzinny może odwołać odroczenie lub przerwę wykonywania środków wychowawczych lub środka poprawczego w razie ustania przyczyny, dla której zostały udzielone, lub w wypadku, gdy nieletni nie korzysta z odroczenia lub przerwy w celu, w jakim zostały udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny.

Art. 72.

O umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą lub w domu pomocy społecznej oraz o umieszczeniu w zakładzie poprawczym, jak również o każdej zmianie tego zakładu, placówki, ośrodka lub domu pomocy społecznej dyrektor zakładu, placówki, ośrodka lub domu pomocy społecznej zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie.

Art. 73.

- § 1. Wykonywanie środków, o których mowa w art. 6 pkt 2, 3 i 6 oraz w art. 7 i 8, jak również umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą albo domu pomocy społecznej ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego lat 18,

a wykonywanie pozostałych środków – z chwilą ukończenia lat 21; jeżeli środki wychowawcze zastosowano na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego – wykonywanie ich ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez sprawcę lat 21.

§ 2. Jeżeli nieletni ukończy lat 18 przed zakończeniem roku szkolnego, sąd rodzinny może przedłużyć na okres do zakończenia roku szkolnego przebywanie w *zakładzie wychowawczym*¹⁾.

§ 3. W razie powołania nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej albo służby zastępczej, wykonywanie środków wychowawczych ustaje z mocy prawa.

Art. 74.

§ 1. Zastosowany tymczasowo wobec nieletniego środek, o którym mowa w art. 26 i 27, trwa do czasu przystąpienia do wykonywania orzeczenia, chyba że sąd rodzinny postanowił inaczej.

§ 2. W razie gdy wykonanie orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym natrafiłoby na niedające się usunąć przeszkody, sąd rodzinny stosuje nadzór kuratora, a w wyjątkowych wypadkach uznając, że ze względów wychowawczych jest to konieczne, może orzec umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich. Nieletni pozostaje w schronisku dla nieletnich do czasu umieszczenia go we właściwym zakładzie, jednakże pobyt w schronisku nie może wówczas przekroczyć 3 miesięcy.

§ 3. Jeżeli orzeczono umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a zachodzą warunki, o których mowa w § 2, sąd rodzinny może zastosować środki przewidziane w art. 26, a jeżeli nieletni był dotychczas objęty instytucjonalną pieczą zastępczą, sąd może postanowić o tymczasowym umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej do czasu wykonania postanowienia, nie dłużej jednak niż przez okres trzech miesięcy.

Art. 75.

§ 1. W postępowaniu wykonawczym sąd rodzinny orzeka z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu.

§ 3. W sprawach określonych w art. 11 § 3, art. 86 § 1, art. 87 § 3 i 3a, art. 88 § 1 i 3 oraz art. 93–94 o terminie posiedzenia zawiadamia się oprócz prokuratora również nieletniego i jego obrońcę oraz rodziców lub opiekuna.

§ 4. W miarę potrzeby sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego oraz jego rodziców lub opiekuna.

§ 5. Na postanowienie w sprawach, o których mowa w § 3, oraz w sprawach o zmianę środka wychowawczego, o zastosowanie środka leczniczo-wychowawczego w postępowaniu wykonawczym, o odwołanie odroczenia lub przerwy wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych, o przeniesieniu nieletniego do zakładu poprawczego o wzmocnionym nadzorze wychowawczym, o ukaraniu dyscyplinarnym przez sędziego rodzinnego, jak również o odmowie zwolnienia z zakładu poprawczego albo z zakładu psychiatrycznego lub innego zakładu leczniczego – zażalenie przysługuje również nieletniemu, jego obrońcy, rodzicom lub opiekunowi.

§ 6. Postanowienia wydane w toku wykonywania środka poprawczego, na które przysługuje zażalenie, doręcza się prokuratorowi, nieletniemu i jego obrońcy oraz rodzicom lub opiekunowi.

§ 7. Ponownego wniosku o warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego, złożonego przez nieletniego, jego obrońcę oraz rodziców lub opiekuna przed upływem 6 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu.

Art. 76.

§ 1. Jeżeli rodzice lub opiekun nie mogą zapewnić nieletniemu zwalnianemu z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich albo opuszczającemu rodzinę zastępczą niezbędnych warunków wychowawczych i bytowych - udziela się nieletniemu pomocy.

§ 2. Zasady i zakres udzielania pomocy, o której mowa w § 1, regulują odrębne przepisy.

§ 3. Pomocy nieletnim mogą udzielać również stowarzyszenia, fundacje i organizacje społeczne, których celem jest pomoc w społecznej readaptacji nieletniego, oraz osoby godne zaufania.

Art. 77.

§ 1. Nadzór nad wykonywaniem orzeczeń o skierowaniu nieletniego do ośrodka kuratorskiego, o umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, domu pomocy społecznej, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, schronisku dla nieletnich i zakładzie poprawczym, jak również decyzji o umieszczeniu w policyjnej izbie dziecka, sprawuje sędzia rodzinny.

§ 2. Nadzór sprawowany przez sędziego rodzinnego obejmuje legalność umieszczenia nieletniego oraz prawidłowość wykonywania orzeczenia, zwłaszcza w zakresie stosowanych metod i środków oddziaływania, warunków, w jakich przebywają nieletni, jak również przestrzegania ich praw i obowiązków. W tym celu sędzia rodzinny ma w każdym czasie prawo wstępu na teren nadzorowanej jednostki oraz do pomieszczeń, w których przebywają nieletni, a także przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji odpowiednich zakładów, przeprowadzania na osobności rozmów z nieletnimi oraz badania ich próśb i skarg.

§ 3. Sędzia rodzinny sprawuje nadzór w szczególności przez:

- 1) okresowe kontrole jednostek nadzorowanych lub kontrole przeprowadzane doraźnie obejmujące całokształt spraw poddanych nadzorowi albo niektóre zagadnienia w tym zakresie; okresowe kontrole przeprowadza się co najmniej raz w roku;
 - 2) wydawanie zaleceń pokontrolnych oraz kontrolowanie prawidłowości i terminowości ich realizacji;
 - 3) podejmowanie w miarę potrzeby innych czynności i decyzji zmierzających do usunięcia uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.
- § 4. Przepisy § 1–3 nie naruszają ustawowych uprawnień prokuratora w tym zakresie.

Art. 78.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób wykonywania przez sędziów rodzinnych nadzoru, o którym mowa w art. 77, określając w szczególności tryb przeprowadzania kontroli, sposób dokumentowania jej przebiegu i wyników oraz tryb wykonywania zaleceń wydanych w toku sprawowania nadzoru.

Rozdział 2.

Środki wychowawcze i lecznicze

Art. 79.

- § 1. Sąd rodzinny może zmieniać lub uchylać środki wychowawcze, jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają; dotyczy to również środków wychowawczych stosowanych w okresie próby.
- § 2. Sąd rodzinny może odstąpić od stosowania orzeczonego wobec nieletniego środka wychowawczego w razie podjęcia przez nieletniego nauki lub pracy w zakładzie lub innej instytucji powołanej do przygotowania zawodowego.
- § 3. Sąd rodzinny może uchylić orzeczonego wobec nieletniego zakaz prowadzenia pojazdów, jeżeli ustały przyczyny uzasadniające dalsze stosowanie tego środka.
- § 4. Jeżeli w toku wykonywania środka wychowawczego lub poprawczego okaże się, że wobec nieletniego należy zastosować środki o charakterze leczniczo-wychowawczym, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w odpowiednim zakładzie.

Art. 80.

- § 1. Dyrektor podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą lub domu pomocy społecznej ma obowiązek zawiadamiać sąd, który wykonuje orzeczenie, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, o stanie zdrowia nieletniego umieszczonego w zakładzie lub domu pomocy społecznej i o postępach w leczeniu.
- § 2. Dyrektor zakładu lub domu pomocy społecznej niezwłocznie zawiadamia sąd, jeżeli uzna, że w związku ze zmianą stanu zdrowia nieletniego jego dalsze pozostawanie w zakładzie lub domu pomocy społecznej nie jest konieczne.
- § 3. Sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w wypadku określonym w § 2 – niezwłocznie, rozstrzyga na podstawie opinii lekarskiej o potrzebie dalszego pobytu nieletniego w zakładzie lub domu pomocy społecznej.
- § 4. Wobec nieletniego zwalnianego z zakładu lub domu pomocy społecznej sąd rodzinny stosuje w razie potrzeby środki wychowawcze.

Art. 81.

Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w szczególności wskazując organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich placówek i uwzględniając sprawność postępowania, konieczność zapewnienia bezpieczeństwa tych placówek, właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzegania ich praw.

Art. 82.

- § 1. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami, w szczególności wskazując organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich zakładów, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawności postępowania, bezpieczeństwa tych placówek, właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzegania ich praw.
- § 2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób i tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w domach pomocy społecznej oraz formy opieki, a także wskaże organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich domów, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawności postępowania.

Art. 83.

- § 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje zwierzchni nadzór nad policyjnymi izbami dziecka.
- § 2. Policyjne izby dziecka tworzą i znoszą komendanci wojewódzcy oraz Komendant Stołeczny Policji w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji.
- § 3. (uchylony)

Art. 84.

- § 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad ośrodkami kuratorskimi.
- § 2. (uchylony)
- § 3. (uchylony)
- § 4. Na wniosek prezesów sądów rejonowych prezesi sądów okręgowych tworzą i znoszą ośrodki kuratorskie.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i szczegółowe zasady tworzenia i znoszenia ośrodków kuratorskich, sposób wykonywania nadzoru nad ośrodkami kuratorskimi, ich organizację i zakres działania, mając w szczególności na względzie dobór właściwych metod wychowania resocjalizacyjnego w środowisku pobytu nieletniego.

Rozdział 3. Środek poprawczy

Art. 85.

- § 1. Sąd rodzinny, kierując do wykonania orzeczenie o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, może określić rodzaj tego zakładu.
- § 2. Zmiana rodzaju zakładu w wypadku określonym w § 1 oraz przeniesienie nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym wymagają zgody sądu rodzinnego, chyba że ze względu na szczególne okoliczności sprawy jest konieczne natychmiastowe przeniesienie nieletniego; przeniesienie takie wymaga zatwierdzenia przez sąd rodzinny.
- § 3. (uchylony)

Art. 86.

- § 1. Sąd rodzinny może warunkowo zwolnić nieletniego z zakładu poprawczego, jeżeli postępy w jego wychowaniu pozwalają przypuszczać, że po zwolnieniu z zakładu nieletni będzie przestrzegał porządku prawnego i zasad współżycia społecznego.
- § 2. Warunkowe zwolnienie z zakładu nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od umieszczenia nieletniego w zakładzie; do okresu tego sąd może zaliczyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich.

Art. 87.

- § 1. Orzekając warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego, sąd rodzinny ustala okres próby od roku do lat 3; okres próby nie może jednak trwać dłużej niż do ukończenia przez sprawcę lat 21.
- § 2. Do warunkowo zwolnionego sąd stosuje środki wychowawcze.
- § 3. Jeżeli w okresie próby warunkowo zwolniony uległ ponownie demoralizacji albo uchyła się od wykonywania nałożonych na niego obowiązków lub od nadzoru, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zwolnienie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.
- § 3a. W razie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd odwołuje warunkowe zwolnienie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym. Warunkowego zwolnienia oraz art. 90 nie stosuje się przez okres roku od chwili ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym.
- § 4. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy odwołanie warunkowego zwolnienia nie nastąpiło, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 88.

- § 1. Jeżeli po wydaniu orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, a przed umieszczeniem go w takim zakładzie albo po upływie okresu odroczenia lub przerwy wykonania umieszczenia w zakładzie poprawczym w zachowaniu nieletniego nastąpiła istotna poprawa, sąd rodzinny może warunkowo odstąpić od wykonania orzeczenia.
- § 2. Odstępując warunkowo od wykonania orzeczenia, sąd stosuje wobec nieletniego środki wychowawcze.
- § 3. Sąd rodzinny może w każdym czasie – jeżeli względy wychowawcze tego wymagają – zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.
- § 4. Jeżeli w ciągu 2 lat od wydania postanowienia o warunkowym odstąpieniu od wykonania orzeczenia i w ciągu dalszych 3 miesięcy nie zarządzono umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 89.

Orzeczenie środka poprawczego uważa się z mocy prawa za niebyłe z chwilą ukończenia przez sprawcę lat 23, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 90.

- § 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego na czas określony poza zakładem, jeżeli przemawiają za tym:

- 1) względy szkoleniowo-wychowawcze, a w szczególności możliwość zdobycia wykształcenia, zawodu, a także niezbędnych kwalifikacji lub uprawnień,
 - 2) możliwość podjęcia zatrudnienia,
 - 3) potrzeba specjalistycznego leczenia lub
 - 4) szczególne względy rodzinne,
- a ocena zachowania nieletniego wskazuje, iż będzie możliwe roztoczenie nad nim skutecznego nadzoru.
- § 2. Nieletni umieszczony poza zakładem poprawczym jest nadal wychowankiem tego zakładu. Zakład jest obowiązany roztoczyć nad nim nadzór. Dyrektor zakładu poprawczego może w każdym czasie odwołać decyzję o umieszczeniu nieletniego poza zakładem, jeżeli ustały przyczyny, o których mowa w § 1.
 - § 3. O decyzji w sprawie umieszczenia nieletniego poza zakładem poprawczym dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie. Do wykonania decyzji, o której mowa w § 1, dyrektor zakładu może przystąpić po zaakceptowaniu jej przez sąd rodzinny. Sąd rodzinny zajmuje stanowisko w terminie 14 dni od otrzymania decyzji dyrektora.
 - § 4. Sąd rodzinny może w każdym czasie uchylić decyzję dyrektora zakładu poprawczego.

Art. 90a.

- § 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego na czas określony w hostelu, jeżeli jest to uzasadnione prowadzonym procesem usamodzielniania się wychowanka lub przygotowaniem do zwolnienia go z zakładu, a nieletni w czasie pobytu w hostelu podejmie pracę lub naukę.
- § 2. Hostel jest jednostką organizacyjną, przeznaczoną dla nieletnich umieszczonych w zakładzie poprawczym, służącą ułatwieniu procesu usamodzielniania nieletnich lub przygotowaniu ich do zwolnienia z zakładu poprawczego, zapewniającą całodobową opiekę wychowawczą i dającą nieletnim możliwość czasowego zamieszkania, w szczególności gdy ich niezwłoczny powrót do środowiska jest niewskazany. Hostel stanowi dział zakładu poprawczego. Hostel może stanowić również jednostkę organizacyjną poza zakładem poprawczym, prowadzoną przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, której celem działania jest pomoc w readaptacji społecznej nieletnich.
- § 3. Nieletni przebywający w hostelu zobowiązany jest do częściowego pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania go w hostelu w wysokości nieprzekraczającej 25% tych wydatków. Wysokość wydatków związanych z kosztami utrzymania nieletnich w hostelu ustala dyrektor zakładu poprawczego, którego dział stanowi hostel, a w przypadku hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną – kierownik hostelu, na podstawie średniej kosztów utrzymania wychowanków tego hostelu, w tym kosztów wyżywienia nieletnich, kosztów ich zakwaterowania oraz wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w hostelu, w okresie 6 miesięcy poprzedzających wydanie decyzji ustalającej wysokość odpłatności, a jeżeli obliczenie wydatków za taki okres jest niemożliwe – za maksymalny możliwy do uwzględnienia okres. Decyzję w sprawie określenia wysokości zobowiązania nieletniego do pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania w hostelu wydaje dyrektor zakładu poprawczego, a w przypadku hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną – kierownik hostelu.
- § 4. Nieletniego umieszczonego w hostelu, na jego wniosek, można całkowicie lub częściowo zwolnić z obowiązku, o którym mowa w § 3, w przypadku gdy poniesienie przez niego takiej opłaty jest niemożliwe lub zbyt uciążliwe z uwagi na jego sytuację materialną lub osobistą, w szczególności stan zdrowia, niezawinione niewykonywanie pracy zarobkowej, brak stałych źródeł dochodu lub konieczność lożenia przez nieletniego na utrzymanie osób najbliższych.
- § 5. O decyzji w sprawie umieszczenia nieletniego w hostelu prowadzonym przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, jak również o decyzji w sprawie pokrywania przez nieletniego wydatków związanych z kosztami utrzymania go w hostelu, dyrektor zakładu poprawczego zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie, przedstawiając uzgodnione z nieletnim zasady pobytu w hostelu. Przepis art. 90 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 6. Kierownik hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną informuje okresowo sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie, o zachowaniu się nieletniego w hostelu, w tym o przebiegu nauki i zatrudnienia.
- § 7. Dyrektor zakładu poprawczego lub kierownik hostelu, prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, może w każdym czasie stwierdzić brak podstaw do dalszego pobytu nieletniego w hostelu. W takim wypadku nieletni jest umieszczany w zakładzie poprawczym, z którego został skierowany do hostelu.
- § 8. Szczegółowe warunki pobytu w hostelu oraz szczegółowy tryb postępowania w przedmiocie decyzji w sprawie określenia wysokości zobowiązania nieletniego do pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania w hostelu określa regulamin hostelu.
- § 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania i zwalniania nieletnich z hosteli, w tym prowadzonych przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, oraz warunki pobytu nieletnich w hostelu, a także sposób wykonywania nadzoru dyrektora zakładu poprawczego nad nieletnimi umieszczonymi w hostelach, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwych warunków pobytu i przestrzegania praw nieletnich.

Art. 90b.

- § 1. Na finansowanie lub dofinansowanie wydatków związanych z pobytem nieletnich w hostelu, o którym mowa w art. 90a § 2 zdanie trzecie, stowarzyszenia, fundacje lub inne organizacje społeczne mogą otrzymywać środki finansowe w formie dotacji celowej na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.²⁾).
- § 2. Finansowanie pobytu nieletnich w hostelach, o których mowa w art. 90a § 2 zdanie trzecie, może odbywać się także z innych źródeł pozyskiwanych przez stowarzyszenia, fundacje lub inne organizacje społeczne prowadzące hostel. Przepisy art. 90a § 3 i 4 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Wysokość środków finansowych, o których mowa w § 1, jak również tryb i terminy ich przekazywania określa każdorazowo umowa, o której mowa w art. 151 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zawarta przez Ministra Sprawiedliwości z przedstawicielem organizacji prowadzącej hostel.
- § 4. Umieszczenie nieletniego w hostelu prowadzonym przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną może nastąpić wyłącznie po zawarciu umowy, o której mowa w § 3.

Art. 90c.

- § 1. Wobec nieletniego, który uciekł z zakładu poprawczego lub samowolnie przedłużył urlop lub przepustkę, przepisów art. 90 lub art. 90a nie stosuje się w okresie 6 miesięcy od dnia ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie.
- § 2. Przepis § 1 nie wyłącza zastosowania środków dyscyplinarnych lub innych środków przewidzianych w regulaminie zakładu poprawczego za ucieczkę lub samowolne przedłużenie urlopu lub przepustki.

Art. 91.

- § 1. W braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, fakt popełnienia przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego przed ukończeniem lat 17 stwierdza postanowieniem sąd rodzinny na podstawie wyników postępowania wyjaśniającego. Odpis prawomocnego postanowienia sąd rodzinny przesyła dyrektorowi zakładu poprawczego w celu zastosowania wobec wychowanka środka dyscyplinarnego.
- § 2. Stwierdzając popełnienie przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka także w przedmiocie przeniesienia nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym bądź zastosowania art. 79 § 4. Od postanowienia sądu przysługuje apelacja.
- § 3. W wypadku, o którym mowa w § 2, do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy nieletniego umieszcza się w schronisku dla nieletnich.
- § 4. Wobec nieletniego przeniesionego zgodnie z § 2 do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym nie stosuje się przez okres oznaczony w orzeczeniu sądu, nie krótszy niż rok, warunkowego zwolnienia oraz art. 90.
- § 5. Do ustalania właściwości sądu stosuje się art. 17. W przypadku gdy czyn karalny został popełniony na terenie zakładu poprawczego, właściwy jest sąd rodzinny miejsca położenia zakładu, który o podjętych czynnościach zawiadamia sąd rodzinny właściwości ogólnej.
- § 6. Dyrektor zakładu poprawczego powiadamia sąd rodzinny wykonujący orzeczenie i sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad zakładem poprawczym o każdym przypadku popełnienia przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego, a jeżeli nieletni popełnił czyn zabroniony po ukończeniu lat 17 – także prokuratora.

Art. 92.

- § 1. Jeżeli sprawca, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę pozbawienia wolności, wykonuje się karę pozbawienia wolności.
- § 2. Sąd rodzinny umarza postępowanie w przedmiocie wykonania środka poprawczego po otrzymaniu zawiadomienia o osadzeniu nieletniego w zakładzie karnym.

Art. 93.

- § 1. Jeżeli sprawca, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę ograniczenia wolności, wykonanie tej kary ulega odroczeniu do chwili zwolnienia nieletniego z zakładu poprawczego. Przed zwolnieniem z zakładu poprawczego sąd rodzinny decyduje, czy wykonać tę karę, czy odstąpić od jej wykonania.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zastępczej kary pozbawienia wolności oraz kary aresztu.

Art. 94.

Jeżeli nieletni, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, ukończył lat 18 przed rozpoczęciem wykonania orzeczenia, sąd rodzinny decyduje, czy wykonać orzeczony środek, czy od jego wykonania odstąpić i wymierzyć sprawcy karę. Wymierzając karę sąd stosuje nadzwyczajne jej złagodzenie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może odstąpić od wymierzenia kary, zwłaszcza gdy w zachowaniu sprawcy nastąpiła istotna poprawa. W razie wymierzenia kary pozbawienia wolności albo kary ograniczenia wolności czas jej trwania nie może przekroczyć okresu, jaki pozostaje do ukończenia przez sprawcę lat 21.

Art. 95.

- § 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad schroniskami dla nieletnich i zakładami poprawczymi.
- § 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, tworzy i znosi schroniska dla nieletnich i zakłady poprawcze.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych, w zależności od stosowanych wobec nieletnich środków i form oddziaływania wychowawczego, resocjalizacyjnego i terapeutycznego, sposób wykonywania nadzoru, o którym mowa w § 1, organizację tych schronisk i zakładów oraz szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu w nich nieletnich, uwzględniając konieczność zapewnienia sprawności postępowania, bezpieczeństwa schronisk i zakładów, właściwych warunków pobytu i przestrzegania praw nieletnich, a także sposób wykonywania nadzoru pedagogicznego w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.
- § 4. Zasady kształcenia i wychowania w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych regulują odrębne przepisy.

Rozdział 4.

Użycie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym

Art. 95a.

- § 1. W razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 6, 8, 10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. poz. 628 i 1165, z 2014 r. poz. 24 i 1199 oraz z 2016 r. poz. 904), wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym można użyć środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej.
- § 2. Wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające, w przypadku usiłowania targnięcia się tego nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4 lub 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
- § 3. Użycie i dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Art. 95b. (uchylony)

Art. 95c.

- § 1. (uchylony)
- § 2. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb współdziałania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek, uwzględniając w szczególności przypadki i warunki użycia sił Policji na terenie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Rozdział 4a.

Udzielanie nagród i stosowanie środków dyscyplinarnych wobec nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych

Art. 95ca.

- § 1. Dyrektor schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego może udzielić nieletniemu przebywającemu w schronisku albo zakładzie nagrody lub zastosować wobec niego środek dyscyplinarny.
- § 2. Udzielenie nagrody i stosowanie środka dyscyplinarnego nie może prowadzić do upokarzającego i poniżającego traktowania nieletniego.

Art. 95cb.

- § 1. Nagrody udziela się za właściwe zachowanie nieletniego, wyróżniające wykonywanie obowiązków, wzorowe przestrzeganie regulaminu schroniska dla nieletnich albo zakładu poprawczego lub osiąganie bardzo dobrych wyników w nauce.
- § 2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można udzielić jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

Art. 95cc.

- § 1. Nagrodą jest:
 - 1) pochwała;
 - 2) list pochwalny do rodziców albo opiekuna;
 - 3) list pochwalny do sądu rodzinnego;
 - 4) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt schroniska lub zakładu;
 - 5) nagroda rzeczowa lub pieniężna;

- 6) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby nieletniego lub jego osób najbliższych;
 - 7) zgoda na korzystanie z internetu lub gier komputerowych;
 - 8) zgoda na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza schroniskiem lub zakładem;
 - 9) skrócenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego;
 - 10) udzielenie przepustki na okres do 3 dni.
- § 2. W przypadku nieletniego przebywającego w zakładzie poprawczym nagrodą jest również:
- 1) udzielenie urlopu;
 - 2) podwyższenie kieszonkowego na okres do 3 miesięcy do wysokości 4,5% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.
- § 3. W każdym czasie sąd rodzinny może zastrzec, że udzielenie przepustki lub urlopu wymaga jego zgody.
- § 4. Nieletniemu, wobec którego toczy się postępowanie w związku z popełnieniem czynu karalnego, nagrody wymienione w § 1 pkt 4, 7, 8 i 10 oraz § 2 pkt 1 mogą być udzielone za zgodą organu prowadzącego postępowanie.
- § 5. Decyzję o udzieleniu nagrody ze wskazaniem przyczyn jej udzielenia sporządza się na piśmie i włącza do akt osobowych nieletniego.

Art. 95cd.

Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że nagroda została udzielona niezasadnie, dyrektor schroniska lub zakładu uchyła decyzję o udzieleniu nagrody. Decyzję o uchyleniu nagrody sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 95ce.

- § 1. Środek dyscyplinarny stosuje się w przypadku niewykonywania obowiązków wynikających z ustawy lub regulaminu ustalonego w schronisku lub zakładzie, zachowania godzącego w dobro innych osób, ucieczki ze schroniska albo zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrótca z udzielonego urlopu lub z przepustki.
- § 2. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku gdy nieletni popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.
- § 3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania nieletniego, jego stosunek do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia.
- § 4. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.
- § 5. Przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego dyrektor schroniska lub zakładu albo upoważniony pracownik pedagogiczny wysłuchuje nieletniego i zasięga opinii zespołu diagnostyczno-korekcyjnego lub zespołu diagnostycznego.
- § 6. Decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego ze wskazaniem przyczyn jego zastosowania sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu wraz z pouczeniem o prawie do złożenia skargi do sądziego rodzinnego sprawującego nadzór nad schroniskiem albo zakładem i włącza się do akt osobowych nieletniego. Sędzia rodzinny sprawujący nadzór nad schroniskiem albo zakładem może uchylić decyzję dyrektora.

Art. 95cf.

- § 1. Środkiem dyscyplinarnym jest:
- 1) upomnienie;
 - 2) nagana;
 - 3) zawiadomienie rodziców albo opiekuna o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
 - 4) zawiadomienie sądu rodzinnego o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
 - 5) cofnięcie zezwolenia albo nieudzielanie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt schroniska albo zakładu na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami albo opiekunem;
 - 6) obniżenie kieszonkowego, nie więcej niż do 0,5% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej, na okres do 3 miesięcy;
 - 7) cofnięcie zgody na korzystanie z internetu lub gier komputerowych na okres do 3 miesięcy;
 - 8) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza schroniskiem albo zakładem na okres do 3 miesięcy;
 - 9) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na wyjście poza teren schroniska albo zakładu na okres do 3 miesięcy.
- § 2. W przypadku nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym środkiem dyscyplinarnym jest również nieudzielanie przepustki lub urlopu przez okres nie dłuższy niż 5 miesięcy w razie ucieczki z zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrótca z udzielonego urlopu lub przepustki z zakładu.

Art. 95cg.

- § 1. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że środek dyscyplinarny został zastosowany niezasadnie, dyrektor schroniska lub zakładu uchyła decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego.

- § 2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi, w szczególności jeżeli nieletni przeprosił pokrzywdzonego oraz naprawił szkodę, można zawiesić wykonanie środka dyscyplinarnego na okres do 3 miesięcy, zamienić go na inny, skrócić lub darować go.
- § 3. Jeżeli w okresie zawieszenia wykonania środka dyscyplinarnego nieletni dopuścił się ponownie przewinienia, zawieszony środek dyscyplinarny podlega wykonaniu, chyba że dyrektor postanowi inaczej ze względów wychowawczych.
- § 4. Decyzję o uchyleniu, zawieszeniu, zamianie, skróceniu lub darowaniu środka dyscyplinarnego sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Rozdział 5.

Zatrudnianie nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich

Art. 95d.

- § 1. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich może odbywać praktyczną naukę zawodu organizowaną w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich.
- § 2. Dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich kieruje nieletniego, za jego zgodą, do odbycia praktycznej nauki zawodu, o której mowa w ust. 1, w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy tym zakładzie lub schronisku.
- § 3. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich może zostać zatrudniony poza zakładem poprawczym lub schroniskiem dla nieletnich, za zgodą dyrektora zakładu lub schroniska, jeżeli ukończył 16 lat i spełnia wymogi określone w Kodeksie pracy.

(...)

Dział V.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 96. (pominięty)

Art. 97.

Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w niniejszej ustawie albo odsyłają ogólnie do przepisów o odpowiedzialności nieletnich lub o postępowaniu w sprawach nieletnich, stosuje się w tym zakresie odpowiednio przepisy niniejszej ustawy.

Art. 98.

W razie wątpliwości, czy ma być stosowane prawo dotychczasowe, czy niniejsza ustawa, stosuje się niniejszą ustawę. (...)

Art. 103.

- § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w niej unormowanych, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.
- § 2. W szczególności tracą moc:
 - 1) ustawa z dnia 22 grudnia 1969 r. o utrzymaniu w mocy na okres przejściowy niektórych dotychczasowych przepisów prawa karnego (Dz.U. poz. 311);
 - 2) art. V ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks wykroczeń (Dz.U. poz. 115);
 - 3) art. 288 § 2 i 3 ustawy karnej skarbowej z dnia 26 października 1971 r. (Dz.U. poz. 260, z 1975 r. poz. 91 i 234 oraz z 1976 r. poz. 122³⁾);
 - 4) art. 474–495 Kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r., utrzymane w mocy przez art. III pkt 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 97).

Art. 104.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

¹⁾ „Placówce resocjalizacyjnej”, na podstawie art. 9 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. poz. 443), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1996 r.

USTAWA

z dnia 19 sierpnia 1994 r.

o ochronie zdrowia psychicznego

(Dz. U. z 2016 r., poz. 546 z późn. zm.)

(wyciąg)

Uznając, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1.

1. Ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane.
2. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Art. 2.¹

1. Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności:
 - 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
 - 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
 - 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są realizowane przez działania określone w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego. (...)

Art. 3.

Ileć przepisów niniejszej ustawy stanowią o:

- 1) osobie z zaburzeniami psychicznymi, odnosi się to do osoby:
 - a) chorej psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne),
 - b) upośledzonej umysłowo,
 - c) wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym;
- 2) szpitalu psychiatrycznym, odnosi się to również do:
 - a) oddziału psychiatrycznego w szpitalu ogólnym,
 - b) kliniki psychiatrycznej,
 - c) sanatorium dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - d)² innego przedsiębiorstwa podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, sprawującego całodobową opiekę psychiatryczną lub odwykową, niezależnie od podmiotu, który je tworzy i utrzymuje;
- 3) domu pomocy społecznej lub środowiskowym domu samopomocy, odnosi się to również do wszelkich form pomocy instytucjonalnej dla osób, o których mowa w pkt 1;
- 4) zgodzie, oznacza to swobodnie wyrażoną zgodę osoby z zaburzeniami psychicznymi, która – niezależnie od stanu jej zdrowia psychicznego – jest rzeczywiście zdolna do zrozumienia przekazywanej w dostępny sposób informacji o celu przyjęcia do szpitala psychiatrycznego, jej stanie zdrowia, proponowanych czynnościach diagnostycznych i leczniczych oraz o dających się przewidzieć skutkach tych działań lub ich zaniechania;
- 5)³ dyspozytorze medycznym, kierującym akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych, zespole ratownictwa medycznego, należy przez to rozumieć odpowiednio: dyspozytora medycznego, kierującego akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych, zespół ratownictwa medycznego w rozumieniu ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.4));

¹ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 180, poz. 1108), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2009 r.

² W brzmieniu ustalonym przez art. 139 pkt 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. Nr 112, poz. 654), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2011 r.

³ Dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 6, poz. 19), która weszła w życie z dniem 11 lutego 2011 r.

- 6)⁴ przymusie bezpośrednim, bez wskazania środka przymusu bezpośredniego, należy przez to rozumieć:
- a) przytrzymanie – doraźne, krótkotrwałe unieruchomienie osoby z użyciem siły fizycznej,
 - b) przymusowe zastosowanie leków – doraźne lub przewidziane w planie postępowania leczniczego wprowadzenie leków do organizmu osoby – bez jej zgody,
 - c) unieruchomienie – obezwładnienie osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł, kaftana bezpieczeństwa lub innych urządzeń technicznych,
 - d) izolację – umieszczenie osoby, pojedynczo, w zamkniętym i odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu.

Art. 4.

1. Działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego są podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych i wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego.
2. Działania, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:
 - 1)⁵ stosowanie zasad ochrony zdrowia psychicznego w pracy szkół, placówek systemu oświaty, placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz w jednostkach wojskowych;
 - 2) tworzenie placówek rozwijających działalność zapobiegawczą, przede wszystkim poradnictwa psychologicznego, oraz placówek specjalistycznych, z uwzględnieniem wczesnego rozpoznawania potrzeb dzieci z zaburzeniami rozwoju psychoruchowego;
 - 3) wspieranie grup samopomocy i innych inicjatyw społecznych w zakresie ochrony zdrowia psychicznego;
 - 4)⁶ rozwijanie działalności zapobiegawczej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego przez podmioty lecznicze;
 - 5) wprowadzanie zagadnień ochrony zdrowia psychicznego do programu przygotowania zawodowego osób zajmujących się wychowaniem, nauczaniem, resocjalizacją, leczeniem i opieką, zarządzaniem i organizacją pracy oraz organizacją wypoczynku;
 - 6) podejmowanie badań naukowych służących umacnianiu zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym;
 - 7) uwzględnianie zagadnień zdrowia psychicznego w działalności publicznych środków masowego przekazu, a zwłaszcza w programach radiowych i telewizyjnych.
- 3.⁷ Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób organizowania i prowadzenia działalności w dziedzinie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, uwzględniając potrzebę zapewnienia właściwej koordynacji podejmowanych działań i udziału w nich podmiotów, o których mowa w art. 1 ust. 2. (...)

Badanie, leczenie, rehabilitacja oraz opieka i pomoc.

Art. 10a.⁸

1. Osoba korzystająca ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny ma prawo do pomocy w ochronie swoich praw.
2. Prawo do pomocy w ochronie praw osoby, o której mowa w ust. 1, przysługuje również jej przedstawicielowi ustawowemu, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu.
3. Świadczeniodawca informuje osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, o zakresie działania i sposobie kontaktu z Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, o którym mowa w art. 10b ust. 1.
4. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, mają prawo w szczególności do:
 - 1) przekazania ustnych i pisemnych skarg dotyczących naruszenia praw osoby, o której mowa w ust. 1;
 - 2) spotkania z Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, w warunkach zapewniających swobodę wypowiedzi, nie później niż w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia takiej potrzeby;
 - 3) uzyskania informacji o rozstrzygnięciu zgłoszonej sprawy.

Art. 10b.⁹

1. Ochrona praw osób, o których mowa w art. 10a ust. 1, należy do zadań Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego.
2. Do zadań Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego należy w szczególności:
 - 1) pomoc w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego;
 - 2) wyjaśnianie lub pomoc w wyjaśnianiu ustnych i pisemnych skarg tych osób;
 - 3) współpraca z rodziną, przedstawicielem ustawowym, opiekunem prawnym lub faktycznym tych osób;
 - 4) inicjowanie i prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie praw osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny.

⁴ jw.

⁵ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

⁶ W brzmieniu ustalonym przez art. 139 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

⁷ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

⁸ Dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 20; wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.

⁹ jw.

3. W zakresie zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego współpracuje z:
 - 1) Rzecznikiem Praw Obywatelskich;
 - 2) Rzecznikiem Praw Dziecka;
 - 3) konsultantem krajowym i konsultantami wojewódzkimi w dziedzinie psychiatrii.
- 4.¹⁰ Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, ma prawo:
 - 1) wstępu do pomieszczeń szpitala psychiatrycznego związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych;
 - 2)¹¹ występowania z wnioskiem do personelu podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, w szczególności do lekarza prowadzącego, ordynatora oddziału psychiatrycznego (lekarza kierującego oddziałem) lub kierownika podmiotu leczniczego, oraz do podmiotu tworzącego w rozumieniu tej ustawy, o podjęcie działań zmierzających do usunięcia przyczyny skargi lub zaistniałych naruszeń;
 - 3) wglądu w dokumentację medyczną za zgodą osoby, o której mowa w art. 10a ust. 1, jej przedstawiciela ustawowego, opiekuna prawnego lub faktycznego;
 - 4) porozumiewania się z osobami, o których mowa w art. 10a ust. 1 i 2, bez udziału innych osób.
5. Kierownik zapewnia Rzecznikowi Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego warunki do wykonywania jego zadań, w szczególności:¹²
 - 1) umożliwi przyjmowanie skarg, o których mowa w art. 10a ust. 4 pkt 1, przez Rzecznika;
 - 2) udostępni pomieszczenia przeznaczone do odbywania spotkań z osobami, o których mowa w art. 10a ust. 1 i 2.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb i sposób działania Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, uwzględniając terytorialny obszar działania Rzeczników w odniesieniu do różnych form opieki psychiatrycznej. (...)

Art. 13.

Osoba z zaburzeniami psychicznymi przebywająca w szpitalu psychiatrycznym lub w domu pomocy społecznej ma prawo do porozumiewania się bez ograniczeń z rodziną i innymi osobami; korespondencja takiej osoby nie podlega kontroli.

Art. 14.¹³

Osoba z zaburzeniami psychicznymi leczona w szpitalu psychiatrycznym może uzyskać zgodę ordynatora (lekarza kierującego oddziałem) na okresowe przebywanie poza szpitalem bez wypisywania jej z zakładu, jeżeli nie zagraża to jej życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób. (...)

Art. 18.¹⁴

1. Przymus bezpośredni wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, przy wykonywaniu czynności przewidzianych w niniejszej ustawie, można stosować tylko wtedy, gdy przepis niniejszej ustawy do tego upoważnia albo osoby te:
 - 1) dopuszczają się zamachu przeciwko:
 - a) życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby lub
 - b) bezpieczeństwu powszechnemu, lub
 - 2) w sposób gwałtowny niszczą lub uszkadzają przedmioty znajdujące się w ich otoczeniu, lub
 - 3) poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie podmiotu leczniczego udzielającego świadczenia zdrowotnego w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.
2. O zastosowaniu przymusu bezpośredniego decyduje lekarz, który określa rodzaj zastosowanego środka przymusu oraz osobiście nadzoruje jego wykonanie. W szpitalach psychiatrycznych, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej oraz w trakcie wykonywania czynności, o których mowa w art. 21 ust. 3 oraz art. 46a ust. 3, jeżeli nie jest możliwe uzyskanie natychmiastowej decyzji lekarza, o zastosowaniu przymusu bezpośredniego decyduje i nadzoruje osobiście jego wykonanie pielęgniarka, która jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym lekarza. Każdy przypadek zastosowania przymusu bezpośredniego i uprzedzenia o możliwości jego zastosowania odnotowuje się w dokumentacji medycznej.
3. W jednostce organizacyjnej pomocy społecznej, która nie zatrudnia lekarza, informację, o której mowa w ust. 2, pielęgniarka przekazuje kierownikowi jednostki, który niezwłocznie informuje o tym upoważnionego przez marszałka województwa lekarza specjalistę w dziedzinie psychiatrii.
4. W szpitalu psychiatrycznym lekarz, o którym mowa w ust. 2, niezwłocznie zatwierdza zastosowanie przymusu bezpośredniego zleconego przez pielęgniarkę lub nakazuje zaprzestanie jego stosowania.
5. Jeżeli nie jest możliwe uzyskanie natychmiastowej decyzji osoby, o której mowa w ust. 2, o zastosowaniu przymusu bezpośredniego w trakcie wykonywania czynności, o których mowa w art. 21 ust. 3 oraz art. 46a ust. 3, lub wobec osoby, o której mowa w ust. 1, której pomocy udziela zespół ratownictwa medycznego, decyduje i nadzoruje

¹⁰ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 8 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹¹ W brzmieniu ustalonym przez art. 139 pkt 6 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

¹² Wprowadzenie do wyliczenia w brzmieniu ustalonym przez art. 139 pkt 6 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

¹³ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹⁴ W brzmieniu ustalonym przez art. 139 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

- osobiście kierujący akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych, który jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym dyspozytora medycznego. Każdy przypadek zastosowania przymusu bezpośredniego i uprzedzenia o możliwości jego zastosowania odnotowuje się w dokumentacji medycznej.
6. Zastosowanie przymusu bezpośredniego wobec osoby, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, polega na przytrzymaniu, przymusowym podaniu leków, unieruchomieniu lub izolacji, a wobec osoby, o której mowa w ust. 1 pkt 3 – na przytrzymaniu lub przymusowym podaniu leku.
 7. W sytuacji, o której mowa w ust. 5, zastosowanie przymusu bezpośredniego polega na przytrzymaniu lub unieruchomieniu. Przymus bezpośredni stosuje się nie dłużej niż przez czas niezbędny do uzyskania pomocy lekarskiej, a w przypadku gdy jej uzyskanie jest utrudnione, na czas niezbędny do przewiezienia osoby do podmiotu leczniczego udzielającego świadczenia zdrowotne w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej lub szpitala wskazanego przez dyspozytora medycznego. Przewiezienie osoby z zastosowaniem przymusu bezpośredniego następuje w obecności zespołu ratownictwa medycznego.
 8. Przed zastosowaniem przymusu bezpośredniego uprzedza się o tym osobę, wobec której środek ten ma być podjęty. Przy wyborze środka przymusu należy wybierać środek możliwie dla tej osoby najmniej uciążliwy, a przy stosowaniu przymusu należy zachować szczególną ostrożność i dbałość o dobro tej osoby.
 9. W przypadkach określonych w ust. 1 jednostki systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, Policja oraz Państwowa Straż Pożarna są obowiązane do udzielania lekarzowi, pielęgniarce lub kierującemu akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych pomocy na ich żądanie¹⁵.
 10. Zasadność zastosowania przymusu bezpośredniego:
 - 1) przez lekarza podmiotu leczniczego, w tym lekarza, który zatwierdził stosowanie środka przymusu bezpośredniego zleconego przez inną osobę – ocenia, w terminie 3 dni, kierownik tego podmiotu, jeżeli jest lekarzem, lub lekarz przez niego upoważniony;
 - 2) przez innego lekarza, pielęgniarkę jednostki organizacyjnej pomocy społecznej lub kierującego akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych – ocenia, w terminie 3 dni, upoważniony przez marszałka województwa lekarz specjalista w dziedzinie psychiatrii.
 11. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oraz ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, sposób:
 - 1) stosowania przymusu bezpośredniego,
 - 2) dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego,
 - 3) dokonywania oceny zasadności zastosowania przymusu bezpośredniego – uwzględniając potrzebę ochrony praw i godności osoby, wobec której jest stosowany przymus bezpośredni. (...)

Rozdział 3 **Postępowanie lecznicze** **Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego**

Art. 21.

1. Osoba, której zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych może zagrażać bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, bądź nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, może być poddana badaniu psychiatrycznemu również bez jej zgody, a osoba małoletnia lub ubezwłasnowolniona całkowicie – także bez zgody jej przedstawiciela ustawowego. W tym przypadku art. 18 ma zastosowanie.
2. Konieczność przeprowadzenia badania, o którym mowa w ust. 1, stwierdza lekarz psychiatra, a w razie niemożności uzyskania pomocy lekarza psychiatry – inny lekarz. Przed przystąpieniem do badania uprzedza się osobę badaną lub jej przedstawiciela ustawowego o przyczynach przeprowadzenia badania bez jej zgody.
3. W razie potrzeby lekarz przeprowadzający badanie zarządza bezzwłocznie przewiezienie badanego do szpitala. Przewiezienie takiej osoby z zastosowaniem przymusu bezpośredniego następuje w obecności lekarza, pielęgniarki lub zespołu ratownictwa medycznego.¹⁶
4. Lekarz, który przeprowadził badanie psychiatryczne określone w ust. 1, odnotowuje tę czynność w dokumentacji medycznej, wskazując na okoliczności uzasadniające podjęcie postępowania przymusowego. Przy ocenie zasadności poddania osoby badaniu bez jej zgody stosuje się odpowiednio art. 18 ust. 10.¹⁷ (...)

Art. 34.

Wobec osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody przymus bezpośredni można stosować, poza okolicznościami określonymi w art. 18, także wtedy, gdy jest to konieczne do dokonania niezbędnych czynności leczniczych, o których mowa w art. 33. Przymus bezpośredni można także stosować w celu zapobieżenia samowolnemu opuszczeniu przez tę osobę szpitala psychiatrycznego. Wypisanie ze szpitala psychiatrycznego osoby przebywającej tam bez jej zgody. (...)

¹⁵ Pogrubienie własne autorów.

¹⁶ Zdanie drugie w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 13 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹⁷ jw.

Rozdział 4

Przyjęcie do domu pomocy społecznej

(...)

Art. 40.¹⁸

1. Zapewnienie realizacji postanowienia sądowego o przyjęciu do domu pomocy społecznej osoby, o której mowa w art. 38, należy do starosty powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.
2. Jeżeli osoba, wobec której wydano postanowienie o przyjęciu do domu pomocy społecznej, odmawia stawienia się w domu pomocy społecznej lub w inny sposób utrudnia wykonanie tego postanowienia, sąd z urzędu lub na wniosek organu do spraw pomocy społecznej może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie tej osoby do domu pomocy społecznej przez Policję.
3. W przypadku wystąpienia u osoby, o której mowa w art. 38, przebywającej w domu pomocy społecznej, zachowań zagrażających jej życiu lub zdrowiu, lub życiu lub zdrowiu innych osób, można wobec niej stosować przymus bezpośredni również w celu zapobieżenia opuszczeniu domu pomocy społecznej. (...)

Rozdział 5

Postępowanie przed sądem opiekuńczym

(...)

Art. 43.

1. Do szpitala psychiatrycznego i domu pomocy społecznej przeznaczonego dla osób chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo ma prawo wstępu o każdej porze sędzieja w celu kontroli legalności przyjęcia i przebywania w takim szpitalu lub domu pomocy społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, przestrzegania ich praw oraz kontroli warunków, w jakich one tam przebywają.
- 2.¹⁹ Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób i tryb sprawowania kontroli, o której mowa w ust. 1, oraz sposób jej dokumentowania, uwzględniając potrzebę ochrony praw i godności osób przebywających w szpitalach psychiatrycznych i domach pomocy społecznej, a także biorąc pod uwagę różne rodzaje i typy tych placówek. (...)

Art. 46.

(...)

2. Przed wydaniem postanowienia co do istoty sprawy, sąd jest obowiązany uzyskać opinię jednego lub kilku lekarzy psychiatrów. Biegłym nie może być osoba, która uczestniczyła w podjęciu decyzji o przyjęciu do szpitala lub odmowie wypisania osoby chorej psychicznie ze szpitala psychiatrycznego.
- 2a.²⁰ Jeżeli osoba psychicznie chora, która ma być poddana badaniu przez biegłego, odmawia stawienia się we wskazanym miejscu lub w inny sposób uchyla się od tego badania, sąd może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie tej osoby przez Policję do wskazanego miejsca.
- 2b.²¹ Zapewnienie realizacji postanowienia sądowego o przyjęciu do szpitala psychiatrycznego osoby, o której mowa w art. 29 ust. 1, należy do marszałka województwa.
- 2c.²² Jeżeli osoba psychicznie chora, wobec której wydano postanowienie o przyjęciu do szpitala psychiatrycznego, odmawia stawienia się w szpitalu psychiatrycznym lub w inny sposób utrudnia wykonanie tego postanowienia, sąd z urzędu lub na wniosek upoważnionego przez marszałka województwa lekarza psychiatry może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie tej osoby do szpitala psychiatrycznego przez Policję.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do postępowania o przyjęciu do domu pomocy społecznej; do czasu przyjęcia osoby, o której mowa w art. 39, do domu pomocy społecznej organ do spraw pomocy społecznej powinien zapewnić jej niezbędną pomoc.
4. Sąd zawiadamia prokuratora o potrzebie wzięcia udziału w postępowaniu, jeżeli uzna to za konieczne.

Art. 46a.²³

1. Przy wykonywaniu postanowień sądowych o przyjęciu do domu pomocy społecznej lub szpitala psychiatrycznego stosuje się art. 18.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, przewidziane w innych przepisach środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane jedynie po uprzednim bezskutecznym zastosowaniu przymusu bezpośredniego przewidzianego w niniejszej ustawie albo gdy jego zastosowanie byłoby niecelowe.

¹⁸ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

¹⁹ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 19 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

²⁰ Dodany przez art. 1 pkt 11 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 18; w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 20 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

²¹ Dodany przez art. 1 pkt 11 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 18; ze zmianą wprowadzoną przez art. 9.

²² Dodany przez art. 1 pkt 20 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

²³ Dodany przez art. 1 pkt 12 ustawy, o której mowa w odnośniku 18; w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

3. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję, o którym mowa w art. 40 i 46, następuje w obecności lekarza, pielęgniarki lub zespołu ratownictwa medycznego. (...)

Rozdział 6

Ochrona tajemnicy

Art. 50.

1. Osoby wykonujące czynności wynikające z niniejszej ustawy są obowiązane do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym powezmą wiadomość w związku z wykonywaniem tych czynności, stosownie do odrębnych przepisów, a nadto z zachowaniem przepisów niniejszego rozdziału.
2. Od obowiązku zachowania tajemnicy osoba wymieniona w ust. 1 jest zwolniona w stosunku do:
 - 1) lekarza sprawującego opiekę nad osobą z zaburzeniami psychicznymi;
 - 2) właściwych organów administracji rządowej lub samorządowej co do okoliczności, których ujawnienie jest niezbędne do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej;
 - 3) osób współuczestniczących w wykonywaniu czynności w ramach pomocy społecznej, w zakresie, w jakim to jest niezbędne;
 - 4)²⁴ Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Żandarmerii Wojskowej, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Biura Ochrony Rządu i ich upoważnionych pisemnie funkcjonariuszy lub żołnierzy w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania sprawdzającego na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych;
 - 5)²⁵ policjanta, upoważnionego pisemnie przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji, prowadzącego czynności operacyjno-rozpoznawcze w zakresie poszukiwań i identyfikacji osób.

Art. 51.²⁶

W dokumentacji dotyczącej badań lub przebiegu leczenia osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z niniejszej ustawy, nie utrwała się oświadczeń obejmujących przyznanie się do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. Zasadę tę stosuje się również do dokumentacji dotyczącej badań przeprowadzonych na żądanie uprawnionego organu.

Art. 52.

- 1.²⁷ Nie wolno przesłuchiwać osób obowiązanych do zachowania tajemnicy, stosownie do przepisów niniejszego rozdziału, jako świadków na okoliczność wypowiedzi osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z niniejszej ustawy, co do popełnienia przez nią czynu zabronionego pod groźbą kary.
2. Zakaz określony w ust. 1 stosuje się odpowiednio do lekarzy wykonujących czynności biegłego.

Rozdział 7

Przepisy karne, zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 53.

Kto podaje lekarzowi lub organowi właściwemu do wykonywania niniejszej ustawy informacje o występujących u innej osoby objawach zaburzeń psychicznych, wiedząc, że te informacje są nieprawdziwe, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.²⁸ (...)

Art. 56.

Ustawa wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia²⁹.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o o ochronie zdrowia psychicznego zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

²⁴ Dodany przez art. 79 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r.

²⁵ Dodany przez art. 1 pkt 23 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.

²⁶ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 14 ustawy, o której mowa w odnośniku 18.

²⁷ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 ustawy, o której mowa w odnośniku 18.

²⁸ Sankcja w brzmieniu ustalonym przez art. 5 § 2 pkt 39 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 i Nr 160, poz. 1083), która weszła w życie z dniem 1 września 1998 r.

²⁹ Ustawa została ogłoszona w dniu 20 października 1994 r.

USTAWA

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny

(Dz. U. z 2016 r., poz. 1137)

(wyciąg)

CZEŚĆ OGÓLNA

Rozdział I

Zasady odpowiedzialności karnej

Art. 1.

- § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.
- § 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.
- § 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Art. 2.

Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Art. 3.

Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.

Art. 4.

- § 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.
- § 2. Jeżeli według nowej ustawy za czyn objęty wyrokiem nie można orzec kary w wysokości kary orzeczonej, wymierzoną karę obniża się do wysokości najsurowszej kary możliwej do orzeczenia na podstawie nowej ustawy.
- § 3. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności, wymierzoną karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu zamienia się na grzywnę albo karę ograniczenia wolności, przyjmując że jeden miesiąc pozbawienia wolności równa się 60 stawkom dziennym grzywny albo 2 miesiącom ograniczenia wolności.
- § 4. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa.

Art. 5.

Ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

Art. 6.

- § 1. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany.
- § 2. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w miejscu, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek stanowiący znamię czynu zabronionego nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

Art. 7.

- § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.
- § 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.
- § 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5 000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Art. 8.

Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

Art. 9.

- § 1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.
- § 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.
- § 3. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.

Art. 10.

- § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat.
- § 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.
- § 3. W wypadku określonym w § 2 orzeczona kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary.
- § 4. W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Art. 11.

- § 1. Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.
- § 2. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.
- § 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

Art. 12.

Dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego.

Rozdział II **Formy popełnienia przestępstwa**

Art. 13.

- § 1. Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje.
- § 2. Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu na użycie środka nie nadającego się do popełnienia czynu zabronionego.

Art. 14.

- § 1. Sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.
- § 2. W wypadku określonym w art. 13 § 2 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 15.

- § 1. Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od dokonania lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.
- § 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

Art. 16.

- § 1. Przygotowanie zachodzi tylko wtedy, gdy sprawca w celu popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności mające stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do jego dokonania, w szczególności w tymże celu wchodzi w porozumienie z inną osobą, uzyskuje lub przysposabia środki, zbiera informacje lub sporządza plan działania.
- § 2. Przygotowanie jest karalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi.

Art. 17.

- § 1. Nie podlega karze za przygotowanie, kto dobrowolnie od niego odstąpił, w szczególności zniszczył przygotowane środki lub zapobiegł skorzystaniu z nich w przyszłości; w razie wejścia w porozumienie z inną osobą w celu popełnienia czynu zabronionego, nie podlega karze ten, kto nadto podjął istotne starania zmierzające do zapobieżenia dokonaniu.
- § 2. Nie podlega karze za przygotowanie osoba, do której stosuje się art. 15 § 1.

Art. 18.

- § 1. Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu.
- § 2. Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.
- § 3. Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

Art. 19.

- § 1. Sąd wymierza karę za podżeganie lub pomocnictwo w granicach zagrożenia przewidzianego za sprawstwo.
- § 2. Wymierzając karę za pomocnictwo sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 20.

Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających.

Art. 21.

- § 1. Okoliczności osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.
- § 2. Jeżeli okoliczność osobista dotycząca sprawcy, wpływająca chociażby tylko na wyższą karalność, stanowi znamię czynu zabronionego, współdziałający podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej za ten czyn zabroniony, gdy o tej okoliczności wiedział, chociażby go nie dotyczyła.
- § 3. Wobec współdziałającego, którego nie dotyczy okoliczność określona w § 2, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 22.

- § 1. Jeżeli czynu zabronionego tylko usiłowano dokonać, podmiot określony w art. 18 § 2 i 3 odpowiada jak za usiłowanie.
- § 2. Jeżeli czynu zabronionego nie usiłowano dokonać, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 23.

- § 1. Nie podlega karze współdziałający, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego.
- § 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do współdziałającego, który dobrowolnie starał się zapobiec dokonaniu czynu zabronionego.

Art. 24.

Odpowiada jak za podżeganie, kto w celu skierowania przeciwko innej osobie postępowania karnego nakłania ją do popełnienia czynu zabronionego; w tym wypadku nie stosuje się art. 22 i 23.

Rozdział III

Wyłączenie odpowiedzialności karnej

Art. 25.

- § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.
- § 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.
- § 3. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu.
- § 4. (uchylony).
- § 5. (uchylony).

Art. 26.

- § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego.
- § 2. Nie popełnia przestępstwa także ten, kto, ratując dobro chronione prawem w warunkach określonych w § 1, poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego.
- § 3. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.
- § 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.
- § 5. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z ciężących na sprawcy obowiązków tylko jeden może być spełniony.

Art. 27.

- § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu przeprowadzenia eksperymentu poznawczego, medycznego, technicznego lub ekonomicznego, jeżeli spodziewana korzyść ma istotne znaczenie poznawcze, medyczne lub gospodarcze, a oczekiwanie jej osiągnięcia, celowość oraz sposób przeprowadzenia eksperymentu są zasadne w świetle aktualnego stanu wiedzy.
- § 2. Eksperyment jest niedopuszczalny bez zgody uczestnika, na którym jest przeprowadzany, należyte poinformowanie o spodziewanych korzyściach i grożących mu ujemnych skutkach oraz prawdopodobieństwie ich powstania, jak również o możliwości odstąpienia od udziału w eksperymencie na każdym jego etapie.
- § 3. Zasady i warunki dopuszczalności eksperymentu medycznego określa ustawa.

Art. 28.

- § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto pozostaje w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego.
- § 2. Odpowiada na podstawie przepisu przewidującego łagodniejszą odpowiedzialność sprawca, który dopuszcza się czynu w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy.

Art. 29.

Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność albo winę; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 30.

Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 31.

- § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.
- § 2. Jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.
- § 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć. (...)

Art. 41a.

- § 1. Sąd może orzec zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, jak również nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym zwłaszcza przemocy wobec osoby najbliższej. Zakaz lub nakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu, a zakaz zbliżania się do określonych osób – również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.
- § 2. Sąd orzeka zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, jak również nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego. Zakaz lub nakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu, a zakaz zbliżania się do określonych osób – również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.

- § 3. Sąd może orzec zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu dożywotnio w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w § 2.
- § 3a. W razie orzeczenia nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym za przestępstwa określone w rozdziałach XXV i XXVI sąd orzeka na ten sam okres zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego.
- § 4. Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować.
- § 5. Orzekając nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, sąd określa termin jego wykonania.

Art. 41b.

- § 1. Sąd może orzec zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą lub w razie skazania za występki o charakterze chuligańskim, a udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową w wypadkach wskazanych w ustawie.
- § 2. Zakaz wstępu na imprezę masową obejmuje wszelkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego.
- § 4. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową i obowiązek określony w § 3, w razie ponownego skazania sprawcy za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową.
- § 5. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może orzec, że po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3, skazany będzie obowiązany do stawiennictwa w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.
- § 6. Łączny czas stosowania wobec skazanego obowiązków, określonych w § 3 i 5, nie może przekroczyć okresu orzeczonego wobec skazanego zakazu wstępu na imprezę masową.
- § 7. Jeżeli z okoliczności wynika, że wykonanie obowiązku określonego w § 3 jest niemożliwe lub jego orzeczenie jest oczywiście niecelowe, w miejsce tego obowiązku orzeka się obowiązek stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji.
- § 8. Nakładając obowiązek, o którym mowa w § 3, 5 lub 7, sąd określa imprezy masowe, w czasie trwania których obowiązek ten ma być wykonywany, wskazując w szczególności nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakres terytorialny imprez, których obowiązek dotyczy.
- § 9. Obowiązki orzekane na podstawie § 3, 5 i 7 orzeka się w miesiącach i latach. Obowiązek, o którym mowa w § 3, orzeka się na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, zaś obowiązek, o którym mowa w § 7, orzeka się na okres od 6 miesięcy do lat 6, nieprzekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 41c.

- § 1. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych.
- § 2. Sąd może orzec zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich.

Art. 42.

- § 1. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.
- § 2. Sąd orzeka, na okres nie krótszy niż 3 lata, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, art. 174 lub art. 177.
- § 3. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 lub jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.
- § 4. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych w § 3.

Art. 43.

- § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozbawienie praw publicznych oraz zakaz i nakaz wymienione w art. 39 pkt 2d i 2e orzeka się w latach, od roku do lat 10, zakazy wymienione w art. 39 pkt 2–2b i 3 orzeka się w latach, od roku do lat 15, a zakaz wymieniony w art. 39 pkt 2c orzeka się w latach, od lat 2 do 6.
- § 1a. Obowiązek, o którym mowa w art. 41a § 1 zdanie drugie i § 2 zdanie drugie, orzeka się w miesiącach, najkrócej na 3 miesiące, najdłużej na 12 miesięcy.
- § 2. Pozbawienie praw publicznych, zakazy i nakaz obowiązują od uprawomocnienia się orzeczenia.
- § 2a. Okres, na który orzeczono zakazy, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo.
- § 2b. Okres, na który orzeczono pozbawienie praw publicznych za dane przestępstwo, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności za to przestępstwo.
- § 3. Orzekając zakaz określony w art. 42, sąd nakłada obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu; do chwili wykonania obowiązku okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie.

Art. 43a.

- § 1. Odstępując od wymierzenia kary, a także w wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej; wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć 60 000 złotych.
- § 2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 1, art. 179 lub art. 180 sąd orzeka świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości co najmniej 5 000 złotych, a w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 4 co najmniej 10 000 złotych, do wysokości określonej w § 1.

Art. 43b.

Sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

Art. 43c.

Sąd, uznając za celowe orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, zawiadamia o tym właściwy sąd rodzinny.

Rozdział Va.

Przepadek i środki kompensacyjne

Art. 44.

- § 1. Sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa.
- § 2. Sąd może orzec, a w wypadkach wskazanych w ustawie orzeka, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.
- § 3. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 2 byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa.
- § 4. Jeżeli orzeczenie przepadku określonego w § 1 lub 2 nie jest możliwe, sąd może orzec przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.
- § 5. Przepadku przedmiotów określonych w § 1 lub 2 nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.
- § 6. W razie skazania za przestępstwo polegające na naruszeniu zakazu wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu określonych przedmiotów, sąd może orzec, a w wypadkach przewidzianych w ustawie orzeka, ich przepadek.
- § 7. Jeżeli przedmioty wymienione w § 2 lub 6 nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie; w razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.
- § 8. (uchylony). (...)

Rozdział X

Środki zabezpieczające

Art. 93. (uchylony).

Art. 93a.

- § 1. Środkami zabezpieczającymi są:
 - 1) elektroniczna kontrola miejsca pobytu,
 - 2) terapia,
 - 3) terapia uzależnień,

- 4) pobyt w zakładzie psychiatrycznym.
- § 2. Jeżeli ustawa tak stanowi, tytułem środka zabezpieczającego można orzec nakaz i zakazy określone w art. 39 pkt 2–3.

Art. 93b.

- § 1. Sąd może orzec środek zabezpieczający, gdy jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a inne środki prawne określone w tym kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie są wystarczające. Środek zabezpieczający, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4, można orzec jedynie, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości.
- § 2. Sąd uchyla środek zabezpieczający, gdy dalsze jego stosowanie nie jest już konieczne.
- § 3. Środek zabezpieczający i sposób jego wykonywania powinny być odpowiednie do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić, oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia, a także uwzględniać potrzeby i postępy w terapii lub terapii uzależnień. Sąd może zmienić orzeczony wobec sprawcy środek zabezpieczający lub sposób jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe.
- § 4. Wobec tego samego sprawcy można orzec więcej niż jeden środek zabezpieczający; przepisy § 1 i 3 stosuje się, biorąc pod uwagę wszystkie orzekane środki zabezpieczające.
- § 5. Sąd orzeka pobyt w zakładzie psychiatrycznym tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi. (...)

Rozdział XI Przedawnienie

Art. 101.

- § 1. Karalność przestępstwa ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło lat:
- 1) 30 – gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa,
 - 2) 20 – gdy czyn stanowi inną zbrodnię,
 - 2a) 15 – gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat,
 - 3) 10 – gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata,
 - 4) 5 – gdy chodzi o pozostałe występki.
 - 5) (uchylony).
- § 2. Karalność przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego ustaje z upływem roku od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa, nie później jednak niż z upływem 3 lat od czasu jego popełnienia.
- § 3. W wypadkach przewidzianych w § 1 lub 2, jeżeli dokonanie przestępstwa zależy od nastąpienia określonego w ustawie skutku, bieg przedawnienia rozpoczyna się od czasu, gdy skutek nastąpił.
- § 4. W przypadku:
- 1) występków przeciwko życiu i zdrowiu, popełnionych na szkodę małoletniego, zagrożonych karą, której górna granica przekracza 5 lat pozbawienia wolności,
 - 2) przestępstw określonych w rozdziale XXV, popełnionych na szkodę małoletniego albo gdy treści pornograficzne obejmują udział małoletniego
- przedawnienie karalności przestępstwa nie może nastąpić przed ukończeniem przez niego 30. roku życia.

Art. 102.

Jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie przeciwko osobie, karalność popełnionego przez nią przestępstwa przedawnia się z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu.

Art. 103.

- § 1. Nie można wykonać kary, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku skazującego upłynęło lat:
- 1) 30 – w razie skazania na karę pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat albo karę surowszą,
 - 2) 15 – w razie skazania na karę pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat,
 - 3) 10 – w razie skazania na inną karę.
- § 2. Przepis § 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio do środków karnych, środków kompensacyjnych oraz przepadku.

Art. 104.

- § 1. Przedawnienie nie biegnie, jeżeli przepis ustawy nie pozwala na wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania karnego; nie dotyczy to jednak braku wniosku albo oskarżenia prywatnego.
- § 2. (uchylony).

Art. 105.

- § 1. Przepisów art. 101–103 nie stosuje się do zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i przestępstw wojennych.
- § 2. Przepisów art. 101–103 nie stosuje się również do umyślnego przestępstwa: zabójstwa, ciężkiego uszkodzenia ciała, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności łączonego ze szczególnym udręceniem, popełnionego przez funkcjonariusza publicznego w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. (...)

Rozdział XIII

Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą

Art. 109.

Ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego, który popełnił przestępstwo za granicą.

Art. 110.

- § 1. Ustawę karną polską stosuje się do cudzoziemca, który popełnił za granicą czyn zabroniony skierowany przeciwko interesom Rzeczypospolitej Polskiej, obywatela polskiego, polskiej osoby prawnej lub polskiej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej oraz do cudzoziemca, który popełnił za granicą przestępstwo o charakterze terrorystycznym.
- § 2. Ustawę karną polską stosuje się w razie popełnienia przez cudzoziemca za granicą czynu zabronionego innego niż wymieniony w § 1, jeżeli czyn zabroniony jest w ustawie karnej polskiej zagrożony karą przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności, a sprawca przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nie postanowiono go wydać.

Art. 111.

- § 1. Warunkiem odpowiedzialności za czyn popełniony za granicą jest uznanie takiego czynu za przestępstwo również przez ustawę obowiązującą w miejscu jego popełnienia.
- § 2. Jeżeli zachodzą różnice między ustawą polską a ustawą obowiązującą w miejscu popełnienia czynu, stosując ustawę polską, sąd może uwzględnić te różnice na korzyść sprawcy.
- § 3. Warunek przewidziany w § 1 nie ma zastosowania do polskiego funkcjonariusza publicznego, który pełniąc służbę za granicą popełnił tam przestępstwo w związku z wykonywaniem swoich funkcji, ani do osoby, która popełniła przestępstwo w miejscu nie podlegającym żadnej władzy państwowej.

Art. 112.

Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia:

- 1) przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub zewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 1a) (utracił moc),
- 2) przestępstwa przeciwko polskim urządóm lub funkcjonariuszóm publicznym,
- 3) przestępstwa przeciwko istotnym polskim interesóm gospodarczym,
- 4) przestępstwa fałszywych zeznań złożonych wobec urzędu polskiego,
- 5) przestępstwa, z którego została osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 113.

Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca, którego nie postanowiono wydać, w razie popełnienia przez niego za granicą przestępstwa, do którego ścigania Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana na mocy umowy międzynarodowej, lub przestępstwa określonego w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego, sporządzonym w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708).

Art. 114.

- § 1. Orzeczenie zapadłe za granicą nie stanowi przeszkody do wszczęcia lub prowadzenia postępowania karnego o ten sam czyn zabroniony przed sądem polskim.
- § 2. Sąd zalicza na poczet orzeczonej kary okres rzeczywistego pozbawienia wolności za granicą oraz wykonywaną tam karę, uwzględniając różnice zachodzące między tymi karami.
- § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się:
 - 1) jeżeli wyrok skazujący zapadły za granicą został przejęty do wykonania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również wtedy, gdy orzeczenie zapadłe za granicą dotyczy przestępstwa, w związku z którym nastąpiło przekazanie ścigania lub wydanie sprawcy z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 2) do orzeczeń międzynarodowych trybunałów karnych działających na podstawie wiążącego Rzeczpospolitą Polską prawa międzynarodowego,
 - 3) do prawomocnych orzeczeń sądów lub innych organów państw obcych kończących postępowanie karne, jeżeli wynika to z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej.
- § 4. Jeżeli nastąpiło przejście obywatela polskiego, skazanego prawomocnie przez sąd obcego państwa, do wykonania wyroku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sąd określa według polskiego prawa kwalifikację prawną czynu oraz podlegającą wykonaniu karę lub inny środek przewidziany w tej ustawie; podstawę określenia kary lub środka podlegającego wykonaniu stanowi wyrok wydany przez sąd państwa obcego, kara grożąca za taki czyn w polskim prawie, okres rzeczywistego pozbawienia wolności za granicą oraz wykonana tam kara lub inny środek, z uwzględnieniem różnic na korzyść skazanego.

Art. 114a.

- § 1. Wyrokiem skazującym jest również prawomocne orzeczenie skazujące za popełnienie przestępstwa wydane przez sąd właściwy w sprawach karnych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, chyba że według

ustawy karnej polskiej czyn nie stanowi przestępstwa, sprawca nie podlega karze albo orzeczono karę nieznana ustawie.

- § 2. W razie skazania przez sąd, o którym mowa w § 1, w sprawach:
- 1) stosowania nowej ustawy karnej, która weszła w życie po wydaniu wyroku skazującego,
 - 2) zatarcia skazania
- stosuje się ustawę obowiązującą w miejscu skazania. Przepisu art. 108 nie stosuje się.
- § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli informacje uzyskane z rejestru karnego lub od sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie są wystarczające do ustalenia skazania albo orzeczona kara podlega darowaniu w państwie, w którym nastąpiło skazanie.

Rozdział XIV

Objaśnienie wyrażeń ustawowych

Art. 115.

- § 1. Czynnem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej.
- § 2. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.
- § 3. Przepisami podobnymi są przestępstwa należące do tego samego rodzaju; przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia albo przestępstwa popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uważa się za przestępstwa podobne.
- § 4. Korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego.
- § 5. Mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200.000 złotych.
- § 6. Mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1.000.000 złotych.
- § 7. Przepisy § 5 i 6 stosuje się do określenia „znaczna szkoda” oraz „szkoda w wielkich rozmiarach”.
- § 8. (uchylony).
- § 9. Rzeczą ruchomą lub przedmiotem jest także polski albo obcy pieniądz lub inny środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce.
- § 10. Młodocianym jest sprawca, który w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończył 21 lat i w czasie orzekania w pierwszej instancji 24 lat.
- § 11. Osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.
- § 12. Groźbą bezprawną jest zarówno groźba, o której mowa w art. 190, jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub ro zgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego osoby najbliższej; nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem.
- § 13. Funkcjonariuszem publicznym jest:
- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 2) poseł, senator, radny,
 - 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego,
 - 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
 - 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,
 - 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe,
 - 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,
 - 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
 - 8) (uchylony)
 - 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.
- § 14. Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.

- § 15. W rozumieniu tego kodeksu za statek wodny uważa się także stałą platformę umieszczoną na szelfie kontynentalnym.
- § 16. Stan nietrzeźwości w rozumieniu tego kodeksu zachodzi, gdy:
- 1) zawartość alkoholu we krwi przekracza 0,5 promila albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość lub
 - 2) zawartość alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza przekracza 0,25 mg albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość.
- § 17. Żołnierzem jest osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie.
- § 18. Rozkazem jest polecenie określonego działania lub zaniechania wydane służbowo żołnierzowi przez przełożonego lub uprawnionego żołnierza starszego stopniem.
- § 19. Osobą pełniącą funkcję publiczną jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.
- § 20. Przystępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:
- 1) poważnego zastraszania wielu osób,
 - 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,
 - 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej
- a także groźba popełnienia takiego czynu.
- § 21. Występkiem o charakterze chuligańskim jest występek polegający na umyślnym zamachu na zdrowie, na wolność, na cześć lub nietykalność cielesną, na bezpieczeństwo powszechne, na działalność instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego, na porządek publiczny, albo na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu lub czynieniu niezdatną do użytku cudzej rzeczy, jeżeli sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego.
- § 22. Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:
- 1) przemocy lub groźby bezprawnej,
 - 2) uprowadzenia,
 - 3) podstępu,
 - 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
 - 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
 - 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą
- w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1–6.
- § 23. Niewolnictwo jest stanem zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności.

Rozdział XV

Stosunek do ustaw szczególnych

Art. 116.

Przepisy części ogólnej tego kodeksu stosuje się do innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną, chyba że ustawy te wyraźnie wyłączają ich zastosowanie.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Rozdział XVI

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne

Art. 117.

- § 1. Kto wszczyna lub prowadzi wojnę napastniczą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 2. uchylony

- § 3. Kto publicznie nawołuje do wszczęcia wojny napastniczej lub publicznie pochwała wszczęcie lub prowadzenie takiej wojny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 118.

- § 1. Kto, w celu wyniszczenia w całości albo w części grupy narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub grupy o określonym światopoglądzie, dopuszcza się zabójstwa albo powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby należącej do takiej grupy, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 2. Kto, w celu określonym w § 1, stwarza dla osób należących do takiej grupy warunki życia grożące jej biologicznym wyniszczeniem, stosuje środki mające służyć do wstrzymania urodzeń w obrębie grupy lub przymusowo odbiera dzieci osobom do niej należącym, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.
- § 3. uchylony

Art. 118a.

- § 1. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:
- 1) dopuszcza się zabójstwa,
 - 2) powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka,
 - 3) stwarza dla osób należących do grupy ludności warunki życia grożące ich biologicznej egzystencji, w szczególności przez pozbawienie dostępu do żywności lub opieki medycznej, które są obliczone na ich wyniszczenie, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 2. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:
- 1) powoduje oddanie osoby w stan niewolnictwa lub utrzymuje ją w tym stanie,
 - 2) pozbawia osobę wolności na czas przekraczający 7 dni lub ze szczególnym udęrczeniem,
 - 3) stosuje tortury lub poddaje osobę okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu,
 - 4) dopuszcza się zgwałcenia albo stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp w inny sposób narusza wolność seksualną osoby,
 - 5) stosując przemoc lub groźbę bezprawną powoduje zajście przez kobietę w ciążę w zamiarze wpłynięcia na skład etniczny grupy ludności lub dokonania innych poważnych naruszeń prawa międzynarodowego,
 - 6) pozbawia osobę wolności i odmawia udzielenia informacji dotyczących tej osoby lub miejsca jej pobytu lub przekazuje nieprawdziwe informacje dotyczące tej osoby lub miejsca jej pobytu, w zamiarze pozbawienia takiej osoby ochrony prawnej przez dłuższy okres, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.
- § 3. Kto, biorąc udział w masowym zamachu lub choćby w jednym z powtarzających się zamachów skierowanych przeciwko grupie ludności podjętych w celu wykonania lub wsparcia polityki państwa lub organizacji:
- 1) naruszając prawo międzynarodowe zmusza osoby do zmiany ich zgodnego z prawem miejsca zamieszkania,
 - 2) dopuszcza się poważnego prześladowania grupy ludności z powodów uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, w szczególności politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, wyznaniowych lub z powodu bezwyznaniowości, światopoglądu lub płci, powodując pozbawienie praw podstawowych, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 119.

- § 1. Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. (uchylony).

Art. 120.

Kto stosuje środek masowej zagłady zakazany przez prawo międzynarodowe, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 10, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Art. 121.

- § 1. Kto, wbrew zakazom prawa międzynarodowego lub przepisom ustawy, wytwarza, gromadzi, nabywa, zbywa, przechowuje, przewozi lub przesyła środki masowej zagłady lub środki walki bądź prowadzi badania mające na celu wytwarzanie lub stosowanie takich środków, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1.

Art. 122.

- § 1. Kto w czasie działań zbrojnych atakuje miejscowość lub obiekt niebroniony, strefę sanitarną, zdemilitaryzowaną lub zneutralizowaną albo stosuje inny sposób walki zakazany przez prawo międzynarodowe, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w czasie działań zbrojnych stosuje środek walki zakazany przez prawo międzynarodowe.

Art. 123.

§ 1. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, dopuszcza się zabójstwa wobec:

- 1) osób, które składając broń lub nie dysponując środkami obrony poddały się,
- 2) rannych, chorych, rozbitków, personelu medycznego lub osób duchownych,
- 3) jeńców wojennych,
- 4) ludności cywilnej obszaru okupowanego, zajętego lub na którym toczą się działania zbrojne, albo innych osób korzystających w czasie działań zbrojnych z ochrony międzynarodowej, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, powoduje u osób wymienionych w § 1 ciężki uszczerbek na zdrowiu, poddaje te osoby torturom, okrutnemu lub nieludzkiemu traktowaniu, dokonuje na nich, nawet za ich zgodą, eksperymentów poznawczych, używa ich do ochraniań swoja obecnością określonego terenu lub obiektu przed działaniami zbrojnymi albo własnych oddziałów lub zatrzymuje jako zakładników, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 124.

§ 1. Kto, naruszając prawo międzynarodowe, zmusza osoby wymienione w art. 123 § 1 do służby w nieprzyjacielskich siłach zbrojnych lub do uczestnictwa w działaniach zbrojnych skierowanych przeciwko własnemu krajowi, stosuje kary cielesne, przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza te osoby do obcowania płciowego, poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, dopuszcza się zamachu na godność osobistą, w szczególności poniżającego i upokarzającego traktowania, pozbawia wolności, pozbawia prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu albo ogranicza prawo tych osób do obrony w postępowaniu karnym, ogłasza prawa lub roszczenia obywateli strony przeciwnej za wygaśnięcie, zawieszono lub niedopuszczalne do dochodzenia przed sądem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, naruszając prawo międzynarodowe, opóźnia repatriację jeńców wojennych lub osób cywilnych, dokonuje przemieszczenia, przesiedlenia lub deportacji ludności cywilnej, wciela, werbuje do sił zbrojnych osoby poniżej 18 roku życia lub faktycznie używa takich osób w działaniach zbrojnych.

Art. 125.

§ 1. Kto, na obszarze okupowanym, zajęтым lub na którym toczą się działania zbrojne, naruszając prawo międzynarodowe, niszczy, uszkadza, zabiera lub przywłaszcza mienie albo dobro kultury, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli czyn dotyczy mienia znacznej wartości albo dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 126.

§ 1. Kto w czasie działań zbrojnych używa niezgodnie z prawem międzynarodowym znaku Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężycy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w czasie działań zbrojnych używa niezgodnie z prawem międzynarodowym znaku ochronnego dla dóbr kultury lub innego znaku chronionego przez prawo międzynarodowe albo posługuje się flagą państwową lub odznaką wojskową nieprzyjaciela, państwa neutralnego albo organizacji lub komisji międzynarodowej.

Art. 126a.

Kto publicznie nawołuje do popełnienia czynu określonego w art. 118, 118a, 119 § 1, art. 120–125 lub publicznie pochwała popełnienie czynu określonego w tych przepisach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 126b.

§ 1. Kto, nie dopełniając obowiązku należytej kontroli, dopuszcza do popełnienia czynu określonego w art. 117 § 3, art. 118, 118a, 119 § 1, art. 120–126a przez osobę pozostającą pod jego faktyczną władzą lub kontrolą, podlega karze określonej w tych przepisach.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 126c.

§ 1. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 117, art. 118 lub art. 120, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 118a § 1 lub § 2, art. 122 lub art. 123, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 124 § 1 lub art. 125, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Rozdział XVII

Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 127.

- § 1. Kto, mając na celu pozbawienie niepodległości, oderwanie części obszaru lub zmianę przymocowania konstytucyjnego ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, podejmuje w porozumieniu z innymi osobami działalność zmierzającą bezpośrednio do urzeczywistnienia tego celu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 10, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 128.

- § 1. Kto, w celu usunięcia przymocowania konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej, podejmuje działalność zmierzającą bezpośrednio do urzeczywistnienia tego celu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Kto przymocowaniem lub groźbą bezprawną wywiera wpływ na czynności urzędowe konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 129.

Kto, będąc upoważniony do występowania w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej w stosunkach z rządem obcego państwa lub zagraniczną organizacją, działa na szkodę Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 130.

- § 1. Kto bierze udział w działalności obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Kto, biorąc udział w obcym wywiadzie albo działając na jego rzecz, udziela temu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 3. Kto, w celu udzielenia obcemu wywiadowi wiadomości określonych w § 2, gromadzi je lub przechowuje, wchodzi do systemu informatycznego w celu ich uzyskania albo zgłasza gotowość działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 4. Kto działalność obcego wywiadu organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 131.

- § 1. Nie podlega karze za usiłowanie przestępstwa określonego w art. 127 § 1, art. 128 § 1 lub w art. 130 § 1 lub 2, kto dobrowolnie poniechał dalszej działalności i ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu; przepis art. 17 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. 128 § 2, art. 129 lub w art. 130 § 3, kto dobrowolnie poniechał dalszej działalności i podjął istotne starania zmierzające do zapobieżenia popełnieniu zamierzonego czynu zabronionego oraz ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu.

Art. 132.

Kto, oddając usługi wywiadowcze Rzeczypospolitej Polskiej, wprowadza w błąd polski organ państwowy przez dostarczanie podrobionych lub przerobionych dokumentów lub innych przedmiotów albo przez ukrywanie prawdziwych lub udzielanie fałszywych wiadomości mających istotne znaczenie dla Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 132a. (utracił moc).

Art. 133.

Kto publicznie znieważa Naród lub Rzeczpospolitą Polską, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 134.

Kto dopuszcza się zamachu na życie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Art. 135.

- § 1. Kto dopuszcza się czynnej napaści na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto publicznie znieważa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 136.

- § 1. Kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dopuszcza się czynnej napaści na głowę obcego państwa lub akredytowanego szefa przedstawicielstwa dyplomatycznego takiego państwa albo osobę korzystającą z podobnej ochrony na mocy ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dopuszcza się czynnej napaści na osobę należącą do personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa obcego państwa albo urzędnika konsularnego obcego państwa, w związku z pełnieniem przez nich obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej publicznie znieważa osobę określoną w § 1.
- § 4. Kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej publicznie znieważa osobę określoną w § 2, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 137.

- § 1. Kto publicznie znieważa, niszczy, uszkadza lub usuwa godło, sztandar, chorągiew, banderę, flagę lub inny znak państwowy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej znieważa, niszczy, uszkadza lub usuwa godło, sztandar, chorągiew, banderę, flagę lub inny znak państwa obcego, wystawione publicznie przez przedstawicielstwo tego państwa lub na zarządzenie polskiego organu władzy.

Art. 138.

- § 1. Przepisy art. 136 oraz 137 § 2 stosuje się, jeżeli państwo obce zapewnia wzajemność.
- § 2. Przepisy art. 127, 128, 130 oraz 131 stosuje się odpowiednio, jeżeli czyn zabroniony popełniono na szkodę państwa sojuszniczego, a państwo to zapewnia wzajemność.

Art. 139.

W sprawie o przestępstwo określone w art. 127, art. 128 oraz art. 130 sąd może orzec przepadek przedmiotów również wtedy, gdy przedmioty nie stanowią własności sprawcy.

Rozdział XVIII Przestępstwa przeciwko obronności

Art. 140.

- § 1. Kto, w celu osłabienia mocy obronnej Rzeczypospolitej Polskiej, dopuszcza się gwałtownego zamachu na jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, niszczy lub uszkadza obiekt albo urządzenie o znaczeniu obronnym, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli następstwem czynu jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 4. W sprawie o przestępstwo określone w § 1–3 sąd może orzec przepadek przedmiotów również wtedy, gdy przedmioty nie stanowią własności sprawcy.

Art. 141.

- § 1. Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody właściwego organu obowiązki wojskowe w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto przyjmuje obowiązki w zakazanej przez prawo międzynarodowe wojskowej służbie najemnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1 obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa, jeżeli zamieszkuje na jego terytorium i pełni tam służbę wojskową.

Art. 142.

- § 1. Kto, wbrew przepisom ustawy, prowadzi zaciąg obywateli polskich lub przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemców do służby wojskowej w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto prowadzi zaciąg obywateli polskich lub przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemców do służby w zakazanej przez prawo międzynarodowe wojskowej służbie najemnej albo taką służbę najemną opłaca, organizuje, szkoli lub wykorzystuje, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 143.

- § 1. Kto, w celu uzyskania zwolnienia od obowiązku służby wojskowej albo odroczenia tej służby, powoduje u siebie lub dopuszcza, by kto inny spowodował u niego skutek określony w art. 156 § 1 lub art. 157 § 1 albo w tym celu używa podstępów dla wprowadzenia w błąd właściwego organu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- § 2. Tej samej karze podlega, kto, w celu ułatwienia innej osobie zwolnienia od obowiązku służby wojskowej albo odroczenia tej służby, za jej zgodą powoduje u niej skutek określony w art. 156 § 1 lub art. 157 § 1 albo w tym celu używa podstępu dla wprowadzenia w błąd właściwego organu.
- § 3. Kto dopuszcza się czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2, jeżeli obowiązek dotyczy służby zastępującej służbę wojskową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 144.

- § 1. Kto, będąc powołanym do pełnienia czynnej służby wojskowej, nie zgłasza się do odbywania tej służby w określonym terminie i miejscu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 3. Kto nie zgłasza się do odbywania służby zastępującej służbę wojskową w warunkach określonych w § 1, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 145.

- § 1. Kto, odbywając służbę zastępującą służbę wojskową:
- 1) odmawia pełnienia tej służby, złośliwie lub uporczywie odmawia wykonania obowiązku wynikającego z tej służby albo polecenia w sprawach służbowych,
 - 2) w celu częściowego lub zupełnego uchylecia się od tej służby albo wykonania obowiązku wynikającego z tej służby:
 - a) powoduje u siebie lub dopuszcza, by kto inny spowodował u niego skutek określony w art. 156 § 1 lub art. 157 § 1,
 - b) używa podstępu dla wprowadzenia w błąd przełożonego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto, pełniąc służbę określoną w § 1, samowolnie opuszcza wyznaczone miejsce wykonywania obowiązków służbowych lub samowolnie poza nim pozostaje.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu zabronionego określonego w § 2 opuszcza, w celu trwałego uchylecia się od tej służby, wyznaczone miejsce wykonywania obowiązków służbowych albo w takim celu poza nimi pozostaje, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 146.

Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w art. 145 § 2 i 3 dobrowolnie powrócił, a jego nieobecność trwała nie dłużej niż 14 dni, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 147.

W stosunku do sprawcy przestępstwa określonego w art. 143 § 1 lub w art. 144 lub 145, który w chwili czynu był niezdolny do pełnienia służby wojskowej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Rozdział XIX **Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu**

Art. 148.

- § 1. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 2. Kto zabija człowieka:
- 1) ze szczególnym okrucieństwem,
 - 2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,
 - 3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,
 - 4) z użyciem materiałów wybuchowych, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.
- § 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo oraz sprawca zabójstwa funkcjonariusza publicznego popełnionego podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego.
- § 4. Kto zabija człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 149.

Matka, która zabija dziecko w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 150.

- § 1. Kto zabija człowieka na jego żądanie i pod wpływem współczucia dla niego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

- § 2. W wyjątkowych wypadkach sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 151.

Kto namową lub przez udzielenie pomocy doprowadza człowieka do targnięcia się na własne życie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 152.

- § 1. Kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę z naruszeniem przepisów ustawy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto udziela kobiecie ciężarnej pomocy w przerywaniu ciąży z naruszeniem przepisów ustawy lub ją do tego nakłania.
- § 3. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 153.

- § 1. Kto stosując przemoc wobec kobiety ciężarnej lub w inny sposób bez jej zgody przerywa ciążę albo przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza kobietę ciężarną do przerywania ciąży, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 154.

- § 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 1 lub 2 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 3 lub w art. 153 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 155.

Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 156.

- § 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:
- 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
 - 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 157.

- § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą.
- § 5. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek.

Art. 157a.

- § 1. Kto powoduje uszkodzenie ciała dziecka poczętego lub rozstrój zdrowia zagrażający jego życiu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Nie popełnia przestępstwa lekarz, jeżeli uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia dziecka poczętego są następstwem działań leczniczych, koniecznych dla uchylenia niebezpieczeństwa grożącego zdrowiu lub życiu kobiety ciężarnej albo dziecka poczętego.
- § 3. Nie podlega karze matka dziecka poczętego, która dopuszcza się czynu określonego w § 1.

Art. 158.

- § 1. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu, w którym naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- § 2. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 159.

Kto, biorąc udział w bójce lub pobiciu człowieka, używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 160.

- § 1. Kto naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1–3 sprawca, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo.
- § 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 161.

- § 1. Kto, wiedząc, że jest zarażony wirusem HIV, naraża bezpośrednio inną osobę na takie zarażenie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Kto, wiedząc, że jest dotknięty chorobą weneryczną lub zakaźną, ciężką chorobą nieuleczalną lub realnie zagrażającą życiu, naraża bezpośrednio inną osobę na zarażenie taką chorobą, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 162.

- § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej.

Rozdział XX
Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu

Art. 163.

- § 1. Kto sprowadza zdarzenie, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach, mające postać:
- 1) pożaru,
 - 2) zawalenia się budowli, zalewu albo obsunięcia się ziemi, skał lub śniegu,
 - 3) eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych albo innego gwałtownego wyzwolenia energii, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących lub parzących,
 - 4) gwałtownego wyzwolenia energii jądrowej lub wyzwolenia promieniowania jonizującego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 4. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 164.

- § 1. Kto sprowadza bezpośrednie niebezpieczeństwo zdarzenia określonego w art. 163 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 165.

- § 1. Kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach:
- 1) powodując zagrożenie epidemiologiczne lub szerzenie się choroby zakaźnej albo zarazy zwierzęcej lub roślinnej,

- 2) wyrabiając lub wprowadzając do obrotu szkodliwe dla zdrowia substancje, środki spożywcze lub inne artykuły powszechnego użytku lub też środki farmaceutyczne nie odpowiadające obowiązującym warunkom jakości,
 - 3) powodując uszkodzenie lub unieruchomienie urządzenia użyteczności publicznej, w szczególności urządzenia dostarczającego wodę, światło, ciepło, gaz, energię albo urządzenia zabezpieczającego przed nastąpieniem niebezpieczeństwa powszechnego lub służącego do jego uchylenia,
 - 4) zakłócając, uniemożliwiając lub w inny sposób wpływając na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych,
 - 5) działając w inny sposób w okolicznościach szczególnie niebezpiecznych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 4. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 165a.

Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 166.

- § 1. Kto, stosując podstęp albo gwałt na osobie lub groźbę bezpośredniego użycia takiego gwałtu, przejmuje kontrolę nad statkiem wodnym lub powietrznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 2. Kto, działając w sposób określony w § 1, sprowadza bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 167.

- § 1. Kto umieszcza na statku wodnym lub powietrznym urządzenie lub substancję zagrażającą bezpieczeństwu osób lub mieniu znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnym do użytku urządzenie nawigacyjne albo uniemożliwia jego obsługę, jeżeli może to zagrażać bezpieczeństwu osób.

Art. 168.

Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 163 § 1, art. 165 § 1, art. 166 § 1 lub w art. 167 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 169.

- § 1. Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. 164 lub 167 sprawca, który dobrowolnie uchylił groźące niebezpieczeństwo.
- § 2. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 163 § 1 lub 2, art. 165 § 1 lub 2 lub w art. 166 § 2 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli sprawca dobrowolnie uchylił niebezpieczeństwo groźące życiu lub zdrowiu wielu osób.
- § 3. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 166 § 1 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli sprawca przekazał statek lub kontrolę nad nim osobie uprawnionej.

Art. 170.

Kto uzbraja lub przysposabia statek morski przeznaczony do dokonania na morzu rabunku lub na takim statku przyjmuje służbę, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 171.

- § 1. Kto, bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom, wyrabia, przetwarza, gromadzi, posiada, posługuje się lub handluje substancją lub przyrządem wybuchowym, materiałem radioaktywnym, urządzeniem emitującym promienie jonizujące lub innym przedmiotem lub substancją, która może sprowadzić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1.
- § 3. Tej samej karze podlega, kto przedmioty określone w § 1 odstępuje osobie nieuprawnionej.

Art. 172.

Kto przeszkadza działaniu mającemu na celu zapobieżenie niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Rozdział XXI

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji

Art. 173.

- § 1. Kto sprowadza katastrofę w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającą życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 4. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 174.

- § 1. Kto sprowadza bezpośrednie niebezpieczeństwo katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 175.

Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 173 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 176.

- § 1. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w art. 174, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo.
- § 2. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 173 § 1 lub 2 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli sprawca dobrowolnie uchylił niebezpieczeństwo grożące życiu lub zdrowiu wielu osób.

Art. 177.

- § 1. Kto, naruszając, chociażby nieumyślnie, zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, powoduje nieumyślnie wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała określone w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli następstwem wypadku jest śmierć innej osoby albo ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na jej wniosek.

Art. 178.

- § 1. Skazując sprawcę, który popełnił przestępstwo określone w art. 173, 174 lub 177 znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, sąd orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę do górnej granicy tego zagrożenia zwiększonego o połowę.
- § 2. (uchylony).

Art. 178a.

- § 1. Kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. (uchylony).
- § 3. (uchylony).
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo dopuścił się czynu określonego w § 1 w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 179.

Kto wbrew szczególnemu obowiązkowi dopuszcza do ruchu pojazd mechaniczny albo inny pojazd w stanie bezpośrednio zagrażającym bezpieczeństwu w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym lub dopuszcza do prowadzenia pojazdu mechanicznego albo innego pojazdu na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości, będącą pod wpływem środka odurzającego lub osobę nieposiadającą wymaganych uprawnień, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 180.

Kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, pełni czynności związane bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 180a.

Kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu, prowadzi pojazd mechaniczny, nie stosując się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXII Przestępstwa przeciwko środowisku

Art. 181.

- § 1. Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 5. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 182.

- § 1. Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 3 działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 183.

- § 1. Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku.
- § 3. Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1, 2 i 4.
- § 4. Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę.
- § 5. Kto bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia, albo wbrew jego warunkom przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę odpady niebezpieczne, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 6. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1–5 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 184.

- § 1. Kto wyrabia, przetwarza, transportuje, przywozi z zagranicy, wywozi za granicę, gromadzi, składa, przechowuje, posiada, wykorzystuje, posługuje się, usuwa, porzuca lub pozostawia bez właściwego zabezpieczenia materiał jądrowy albo inne źródło promieniowania jonizującego, w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 185.

- § 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach lub istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

- § 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 186.

- § 1. Kto wbrew obowiązкови nie utrzymuje w należywym stanie lub nie używa urządzeń zabezpieczających wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi przed zanieczyszczeniem lub urządzeń zabezpieczających przed skażeniem promieniotwórczym lub promieniowaniem jonizującym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto oddaje lub wbrew obowiązкови dopuszcza do użytkowania obiekt budowlany lub zespół obiektów nie mających wymaganych prawem urządzeń określonych w § 1.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 187.

- § 1. Kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 188.

Kto, na terenie objętym ochroną ze względów przyrodniczych lub krajobrazowych albo w otulinie takiego terenu, wbrew przepisom, wznosi nowy lub powiększa istniejący obiekt budowlany albo prowadzi działalność gospodarczą zagrażającą środowisku, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXIII Przestępstwa przeciwko wolności

Art. 189.

- § 1. Kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli pozbawienie wolności trwało dłużej niż 7 dni, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Jeżeli pozbawienie wolności, o którym mowa w § 1 lub 2, łączyło się ze szczególnym udręczeniem, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 189a.

- § 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 190.

- § 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 190a.

- § 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191.

- § 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 1a. Tej samej karze podlega, kto w celu określonym w § 1 stosuje przemoc innego rodzaju uporczywie lub w sposób istotnie utrudniający innej osobie korzystanie z zajmowanego lokalu mieszkalnego.
- § 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 191a.

- § 1. Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępny, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 192.

- § 1. Kto wykonuje zabieg leczniczy bez zgody pacjenta, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 193.

Kto wdzierają się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Rozdział XXIV Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania

Art. 194.

Kto ogranicza człowieka w przysługujących mu prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową albo bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 195.

- § 1. Kto złośliwie przeszkadza publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto złośliwie przeszkadza pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędom żałobnym.

Art. 196.

Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXV Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności

Art. 197.

- § 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia:
- 1) wspólnie z inną osobą,
 - 2) wobec małoletniego poniżej lat 15,
 - 3) wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1–3 działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5.

Art. 198.

Kto, wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 199.

- § 1. Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony na szkodę małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto obcuje płciowo z małoletnim lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej albo doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, nadużywając zaufania lub udzielając w zamian korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy.

Art. 200.

§ 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. (uchylony).

§ 3. Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

§ 5. Karze określonej w § 3 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15.

Art. 200a.

§ 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 200b.

Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 201.

Kto dopuszcza się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępного, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 202.

§ 1. Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. (uchylony).

§ 3. Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 4. Kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4a. Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 4b. Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4c. Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

§ 5. Sąd może orzec przepadek narzędzi lub innych przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstw określonych w § 1–4b, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 203.

Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 204.

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3. Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. (uchylony).

Art. 205. (uchylony).

Rozdział XXVI

Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece

Art. 206.

Kto zawiera małżeństwo, pomimo że pozostaje w związku małżeńskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 207.

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 208.

Kto rozpija małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 209.

§ 1. Kto uporczywie uchyla się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub organu podejmującego działania wobec dłużnika alimentacyjnego.

§ 3. Jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ściganie odbywa się z urzędu.

Art. 210.

§ 1. Kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu jest śmierć osoby określonej w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 211.

Kto, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru, wprowadza lub zatrzymuje małoletniego poniżej lat 15 albo osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 211a.

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Rozdział XXVII

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej

Art. 212.

§ 1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Art. 213.

§ 1. Nie ma przestępstwa określonego w art. 212 § 1, jeżeli zarzut uczyniony niepublicznie jest prawdziwy.

§ v2. Nie popełnia przestępstwa określonego w art. 212 § 1 lub 2, kto publicznie podnosi lub rozgłasza prawdziwy zarzut:

- 1) dotyczący postępowania osoby pełniącej funkcję publiczną lub
- 2) służący obronie społecznie uzasadnionego interesu.

Jeżeli zarzut dotyczy życia prywatnego lub rodzinnego, dowód prawdy może być przeprowadzony tylko wtedy, gdy zarzut ma zapobiec niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia człowieka albo demoralizacji małoletniego.

Art. 214.

Brak przestępstwa wynikający z przyczyn określonych w art. 213 nie wyłącza odpowiedzialności sprawcy za zniewagę ze względu na formę podniesienia lub rozgłoszenia zarzutu.

Art. 215.

Na wniosek pokrzywdzonego sąd orzeka podanie wyroku skazującego do publicznej wiadomości.

Art. 216.

§ 1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ v3. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ v4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§c 5. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Art. 217.

§ 1. Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 3. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Art. 217a.

Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną w związku z podjętą przez niego interwencją na rzecz ochrony bezpieczeństwa ludzi lub ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXVIII

Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową

Art. 218.

§ 1. (utracił moc).

§ 1a. Kto, wykonując czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownika wynikające ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Osoba określona w § 1a, odmawiająca ponownego przyjęcia do pracy, o której przywróceniu orzekł właściwy organ, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Osoba określona w § 1a, która będąc zobowiązana orzeczeniem sądu do wypłaty wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia ze stosunku pracy, obowiązku tego nie wykonuje, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 219.

Kto narusza przepisy prawa o ubezpieczeniach społecznych, nie zgłaszając, nawet za zgodą zainteresowanego, wymaganych danych albo zgłaszając nieprawdziwe dane mające wpływ na prawo do świadczeń albo ich wysokość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 220.

§ 1. Kto, będąc odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 3. Nie podlega karze sprawca, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo.

Art. 221.

Kto wbrew obowiązkowi nie zawiadamia w terminie właściwego organu o wypadku przy pracy lub chorobie zawodowej albo nie sporządza lub nie przedstawia wymaganej dokumentacji, podlega grzywnie do 180 stawek dziennych albo karze ograniczenia wolności.

Rozdział XXIX

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego

Art. 222.

- § 1. Kto narusza nietykalność cielesną funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 wywołało niewłaściwe zachowanie się funkcjonariusza lub osoby do pomocy mu przybranej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 223.

- § 1. Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli w wyniku czynnej napaści nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 224.

- § 1. Kto przemocą lub groźbą bezprawną wywiera wpływ na czynności urzędowe organu administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego albo osoby do pomocy mu przybranej do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest skutek określony w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 224a.

Kto wiedząc, że zagrożenie nie istnieje, zawiadamia o zdarzeniu, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób lub mieniu w znacznych rozmiarach lub stwarza sytuację, mającą wywołać przekonanie o istnieniu takiego zagrożenia, czym wywołuje czynność instytucji użyteczności publicznej lub organu ochrony bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zdrowia mającą na celu uchylenie zagrożenia, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 224b.

W razie skazania za przestępstwo określone w art. 224a sąd orzeka:

- 1) nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości co najmniej 10 000 zł oraz
- 2) świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 w wysokości co najmniej 10 000 zł.

Art. 225.

- § 1. Kto osobie uprawnionej do przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska lub osobie przybranej jej do pomocy udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto osobie uprawnionej do kontroli w zakresie inspekcji pracy lub osobie przybranej jej do pomocy udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej.
- § 3. (uchylony).
- § 4. Tej samej karze podlega, kto osobie upoważnionej do przeprowadzania czynności w zakresie nadzoru i kontroli w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej lub w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowych.

Art. 226.

- § 1. Kto znieważa funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną, podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

- § 2. Przepis art. 222 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Kto publicznie znieważa lub poniża konstytucyjny organ Rzeczypospolitej Polskiej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 227.

Kto, podając się za funkcjonariusza publicznego albo wyzyskując błędne przeświadczenie o tym innej osoby, wykonuje czynność związaną z jego funkcją, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 228.

- § 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.
- § 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 6. Karom określonym w § 1–5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania.

Art. 229.

- § 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa, aby skłonić osobę pełniącą funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 5. Karom określonym w § 1–4 podlega odpowiednio także ten, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, w związku z pełnieniem tej funkcji.
- § 6. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1–5, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 230.

- § 1. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 230a.

- § 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarceniu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 231.

- § 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- § 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

Art. 231a.

Z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych funkcjonariusz publiczny korzysta również wtedy, jeżeli bezprawny zamach na jego osobę został podjęty z powodu wykonywanego przez niego zawodu lub zajmowanego stanowiska.

Art. 231b.

- § 1. Osoba, która w obronie koniecznej odpiera zamach na jakiekolwiek cudze dobro chronione prawem, chroniąc bezpieczeństwo lub porządek publiczny, korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy zamachu skierowany przeciwko osobie odpierającej zamach godzi wyłącznie w część lub godność tej osoby.

Rozdział XXX

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości

Art. 232.

- § 1. Kto przemocą lub groźbą bezprawną wywiera wpływ na czynności urzędowe sądu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega sprawca przestępstwa określonego w § 1, popełnionego na szkodę międzynarodowego trybunału karnego lub jego organu działającego na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołanego przez organizację międzynarodową ukonstytuowaną umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską.

Art. 233.

- § 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie.
- § 3. Nie podlega karze, kto, nie wiedząc o prawie odmowy zeznania lub odpowiedzi na pytania, składa fałszywe zeznanie z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.
- § 4. Kto, jako biegły, rzeczoznawca lub tłumacz, przedstawi fałszywą opinię lub tłumaczenie mające służyć za dowód w postępowaniu określonym w § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 5. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli:
 - 1) fałszywe zeznanie, opinia lub tłumaczenie dotyczy okoliczności nie mogących mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy,
 - 2) sprawca dobrowolnie sprostuje fałszywe zeznanie, opinię lub tłumaczenie, zanim nastąpi, chociażby nieprawomocne, rozstrzygnięcie sprawy.
- § 6. Przepisy § 1–3 oraz 5 stosuje się odpowiednio do osoby, która składa fałszywe oświadczenie, jeżeli przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej.

Art. 234.

Kto, przed organem powołanym do ścigania lub orzekania w sprawach o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne, fałszywie oskarża inną osobę o popełnienie tych czynów zabronionych lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 235.

Kto, przez tworzenie fałszywych dowodów lub inne podstępne zabiegi, kieruje przeciwko określonej osobie ściganie o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne albo w toku postępowania zabiegi takie przedsięwzięje, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 236.

- § 1. Kto zataja dowody niewinności osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego, wykroczenia, wykroczenia skarbowego lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Nie podlega karze, kto zataja dowody niewinności z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym.

Art. 237.

Przepis art. 233 § 5 pkt 2 stosuje się odpowiednio do przestępstw określonych w art. 234, art. 235 oraz w art. 236 § 1.

Art. 238.

Kto zawiadamia o przestępstwie lub o przestępstwie skarbowym organ powołany do ścigania wiedząc, że przestępstwa nie popełniono, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 239.

§ 1. Kto utrudnia lub udaremnia postępowanie karne, pomagając sprawcy przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego uniknąć odpowiedzialności karnej, w szczególności kto sprawcę ukrywa, zacierając ślady przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego albo odbywa za skazanego karę, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Nie podlega karze sprawca, który ukrywa osobę najbliższą.

§ 3. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli sprawca udzielił pomocy osobie najbliższej albo działał z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym.

Art. 240.

§ 1. Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, 118a, 120–124, 127, 128, 130, 134, 140, 148, 163, 166, 189, 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1, kto zaniechał zawiadomienia, mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że wymieniony w § 1 organ wie o przygotowywanym, usiłowanym lub dokonanym czynie zabronionym; nie popełnia przestępstwa również ten, kto zapobiegł popełnieniu przygotowywanego lub usiłowanego czynu zabronionego określonego w § 1.

§ 3. Nie podlega karze, kto zaniechał zawiadomienia z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym.

Art. 241.

§ 1. Kto bez zezwolenia rozpowszechnia publicznie wiadomości z postępowania przygotowawczego, zanim zostały ujawnione w postępowaniu sądowym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia publicznie wiadomości z rozprawy sądowej prowadzonej z wyłączeniem jawności.

Art. 242.

§ 1. Kto uwalnia się sam, będąc pozbawionym wolności na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Kto, korzystając z zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego lub aresztu śledczego bez dozoru albo zakładu psychiatrycznego dysponującego warunkami podstawowego zabezpieczenia, bez usprawiedliwionej przyczyny nie powróci najpóźniej w ciągu 3 dni po upływie wyznaczonego terminu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto, korzystając z przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności, bez usprawiedliwionej przyczyny nie powróci do zakładu karnego najpóźniej w ciągu 3 dni po upływie wyznaczonego terminu.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa w porozumieniu z innymi osobami, używa przemocy lub grozi jej użyciem albo uszkadza miejsce zamknięcia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 243.

Kto osobę pozbawioną wolności na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy uwalnia lub ułatwia jej ucieczkę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 244.

Kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności, prowadzenia pojazdów, wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, wstępu na imprezę masową, przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do określonych osób lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu albo nie wykonuje zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 244a.

§ 1. Kto nie stosuje się do orzeczonego w związku z zakazem wstępu na imprezę masową obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu lub obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w

miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby skazanej albo ukaranej, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji, w czasie trwania imprezy masowej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

- § 2. Tej samej karze podlega, kto udaremnia lub utrudnia kontrolowanie, w systemie dozoru elektronicznego, orzeczonego wobec niego obowiązku, o którym mowa w § 1.

Art. 244b.

- § 1. Kto nie stosuje się do określonych w ustawie obowiązków związanych z orzeczoną wobec niego środkiem zabezpieczającym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie udaremnia wykonywanie orzeczonego wobec innej osoby środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu.

Art. 245.

Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu wywarcia wpływu na świadka, biegłego, tłumacza, oskarżyciela albo oskarżonego lub w związku z tym narusza jego nietykalność cielesną, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 246.

Funkcjonariusz publiczny lub ten, który działając na jego polecenie w celu uzyskania określonych zeznań, wyjaśnień, informacji lub oświadczenia stosuje przemoc, groźbę bezprawną lub w inny sposób znęca się fizycznie lub psychicznie nad inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 247.

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą prawnie pozbawioną wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Funkcjonariusz publiczny, który wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1 lub 2, podlega karze określonej w tych przepisach.

Art. 247a.

Przepisy art. 233–237 oraz art. 239, 245 i 246 stosuje się odpowiednio do czynu popełnionego w związku z postępowaniem przed międzynarodowym trybunałem karnym lub jego organem działającym na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołanym przez organizację międzynarodową ukonstytuowaną umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską.

Rozdział XXXI

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum

Art. 248.

Kto w związku z wyborami do Sejmu, do Senatu, wyborem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborami do Parlamentu Europejskiego, wyborami organów samorządu terytorialnego lub referendum:

- 1) sporządza listę kandydujących lub głosujących, z pominięciem uprawnionych lub wpisaniem nieuprawnionych,
 - 2) używa podstępem celem nieprawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących, protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych,
 - 3) niszczy, uszkadza, ukrywa, przerabia lub podrabia protokoły lub inne dokumenty wyborcze albo referendalne,
 - 4) dopuszcza się nadużycia lub dopuszcza do nadużycia przy przyjmowaniu lub obliczaniu głosów,
 - 5) odstępuje innej osobie przed zakończeniem głosowania niewykorzystaną kartę do głosowania lub pozyskuje od innej osoby w celu wykorzystania w głosowaniu niewykorzystaną kartę do głosowania,
 - 6) dopuszcza się nadużycia w sporządzaniu list z podpisami obywateli zgłaszających kandydatów w wyborach lub inicjujących referendum
- podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 249.

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza:

- 1) odbyciu zgromadzenia poprzedzającego głosowanie,
- 2) swobodnemu wykonywaniu prawa do kandydowania lub głosowania,
- 3) głosowaniu lub obliczaniu głosów,
- 4) sporządzaniu protokołów lub innych dokumentów wyborczych albo referendalnych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 250.

Kto, przemocą, groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności, wywiera wpływ na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmusza ją do głosowania lub powstrzymuje od głosowania, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 250a.

- § 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto udziela korzyści majątkowej lub osobistej osobie uprawnionej do głosowania, aby skłonić ją do głosowania w określony sposób lub za głosowanie w określony sposób.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 3 w związku z § 1 zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 251.

Kto, naruszając przepisy o tajności głosowania, wbrew woli głosującego zapoznaje się z treścią jego głosu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXXII Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu

Art. 252.

- § 1. Kto bierze lub przetrzymuje zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 łączył się ze szczególnym udręczeniem zakładnika, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.
- § 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 4. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1, kto odstąpił od zamiaru wymuszenia i zwolnił zakładnika.
- § 5. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary wobec sprawcy czynu określonego w § 2, który odstąpił od zamiaru wymuszenia i zwolnił zakładnika, a stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, jeżeli odstąpienie od zamiaru wymuszenia i zwolnienie zakładnika nastąpiło dobrowolnie.

Art. 253. (uchylony).

Art. 254.

- § 1. Kto bierze czynny udział w zbiegowisku wiedząc, że jego uczestnicy wspólnymi siłami dopuszczają się gwałtownego zamachu na osobę lub mienie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli następstwem gwałtownego zamachu jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu, uczestnik zbiegowiska określony w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 254a.

Kto zabiera, niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnym do użytku element wchodzący w skład sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, ciepłowniczej, elektroenergetycznej, gazowej, telekomunikacyjnej albo linii kolejowej, tramwajowej, trolejbusowej lub linii metra, powodując przez to zakłócenie działania całości lub części sieci albo linii, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 255.

- § 1. Kto publicznie nawołuje do popełnienia występku lub przestępstwa skarbowego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Kto publicznie nawołuje do popełnienia zbrodni, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Kto publicznie pochwała popełnienie przestępstwa, podlega grzywnie do 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 255a.

- § 1. Kto rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści mogące ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym w zamiarze, aby przestępstwo takie zostało popełnione, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym uczestniczy w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa.

Art. 256.

- § 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

- § 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1 albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej.
- § 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego określonego w § 2, jeżeli dopuścił się tego czynu w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej lub naukowej.
- § 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd orzeka przepadek przedmiotów, o których mowa w § 2, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 257.

Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególną osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nieetykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 258.

- § 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli grupa albo związek określone w § 1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Kto grupę albo związek określone w § 1 w tym mające charakter zbrojny zakłada lub taką grupą albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupą lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 259.

Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. 258, kto dobrowolnie odstąpił od udziału w grupie albo związku i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu lub zapobiegł popełnieniu zamierzonego przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego.

Art. 259a.

Kto przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej w celu popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 259b.

Na wniosek prokuratora sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy przestępstwa określonego w art. 259a, który dobrowolnie odstąpił od:

- 1) popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4 i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu lub zapobiegł popełnieniu zamierzonego przestępstwa;
- 2) pomocnictwa innym osobom w popełnieniu przestępstwa określonego w art. 259a i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu, w szczególności informacje o osobach, które popełniły przestępstwa określone w art. 259a.

Art. 260.

Kto przemocą lub groźbą bezprawną udaremnia przeprowadzenie odbywanego zgodnie z prawem zebrania, zgromadzenia lub pochodu albo takie zebranie, zgromadzenie lub pochód rozprasza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 261.

Kto znieważa pomnik lub inne miejsce publiczne urządzone w celu upamiętnienia zdarzenia historycznego lub uczczenia osoby, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 262.

- § 1. Kto znieważa zwłoki, prochy ludzkie lub miejsce spoczynku zmarłego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Kto ograbia zwłoki, grób lub inne miejsce spoczynku zmarłego, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 263.

- § 1. Kto bez wymaganego zezwolenia wyrabia broń palną albo amunicję lub nią handluje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Kto bez wymaganego zezwolenia posiada broń palną lub amunicję, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Kto, mając zezwolenie na posiadanie broni palnej lub amunicji, udostępnia lub przekazuje ją osobie nieuprawnionej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

- § 4. Kto nieumyślnie powoduje utratę broni palnej lub amunicji, która zgodnie z prawem pozostaje w jego dyspozycji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 264.

- § 1. (uchylony).
- § 2. Kto wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej, używając przemocy, groźby, podstęp lub we współdziałaniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 264a.

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy sprawca nie osiągnął korzyści majątkowej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Rozdział XXXIII Przestępstwa przeciwko ochronie informacji

Art. 265.

- § 1. Kto ujawnia lub wbrew przepisom ustawy wykorzystuje informacje niejawne o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli informację określoną w § 1 ujawniono osobie działającej w imieniu lub na rzecz podmiotu zagranicznego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Kto nieumyślnie ujawnia informację określoną w § 1, z którą zapoznał się w związku z pełnieniem funkcji publicznej lub otrzymanym upoważnieniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 266.

- § 1. Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Funkcjonariusz publiczny, który ujawnia osobie nieuprawnionej informację niejawną o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” lub informację, którą uzyskał w związku z wykonywaniem czynności służbowych, a której ujawnienie może narazić na szkodę prawnie chroniony interes, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 267.

- § 1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte piśmo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.
- § 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem.
- § 4. Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1–3 ujawnia innej osobie.
- § 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 1–4 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 268.

- § 1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia zapis istotnej informacji albo w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 dotyczy zapisu na informatycznym nośniku danych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Kto, dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1–3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 268a.

- § 1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa, zmienia lub utrudnia dostęp do danych informatycznych albo w istotnym stopniu zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie takich danych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- § 2. Kto, dopuszczając się czynu określonego w § 1, wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 269.

- § 1. Kto niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia dane informatyczne o szczególnym znaczeniu dla obronności kraju, bezpieczeństwa w komunikacji, funkcjonowania administracji rządowej, innego organu państwowego lub instytucji państwowej albo samorządu terytorialnego albo zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie takich danych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto dopuszcza się czynu określonego w § 1, niszcząc albo wymieniając informatyczny nośnik danych lub niszcząc albo uszkadzając urządzenie służące do automatycznego przetwarzania, gromadzenia lub przekazywania danych informatycznych.

Art. 269a.

Kto, nie będąc do tego uprawnionym, przez transmisję, zniszczenie, usunięcie, uszkodzenie, utrudnienie dostępu lub zmianę danych informatycznych, w istotnym stopniu zakłóca pracę systemu komputerowego lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 269b.

- § 1. Kto wytwarza, pozyskuje, zbywa lub udostępnia innym osobom urządzenia lub programy komputerowe przystosowane do popełnienia przestępstwa określonego w art. 165 § 1 pkt 4, art. 267 § 3, art. 268a § 1 albo § 2 w związku z § 1, art. 269 § 2 albo art. 269a, a także hasła komputerowe, kody dostępu lub inne dane umożliwiające dostęp do informacji przechowywanych w systemie komputerowym lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1, sąd orzeka przepadek określonych w nim przedmiotów, a może orzec ich przepadek, jeżeli nie stanowiąły własności sprawcy.

Rozdział XXXIV

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów

Art. 270.

- § 1. Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa.
- § 2a. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 271.

- § 1. Funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.
- § 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 272.

Kto wyłudza poświadczenie nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 273.

Kto używa dokumentu określonego w art. 271 lub 272, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 274.

Kto zbywa własny lub cudzy dokument stwierdzający tożsamość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 275.

- § 1. Kto posługuje się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe lub dokument taki kradnie lub go przywłaszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie przewozi, przenosi lub przesyła za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe.

Art. 276.

Kto niszczy, uszkadza, czyni bezużytecznym, ukrywa lub usuwa dokument, którym nie ma prawa wyłączenie rozporządzać, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 277.

Kto znaki graniczne niszczy, uszkadza, usuwa, przesuwa lub czyni niewidocznymi albo fałszywie wystawia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Rozdział XXXV Przestępstwa przeciwko mieniu

Art. 278.

- § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.
- § 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

Art. 279.

- § 1. Kto kradnie z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 2. Jeżeli kradzież z włamaniem popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 280.

- § 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.
- § 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 281.

Kto, w celu utrzymania się w posiadaniu zabranej rzeczy, bezpośrednio po dokonaniu kradzieży, używa przemocy wobec osoby lub grozi natychmiastowym jej użyciem albo doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 282.

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, przemocą, groźbą zamachu na życie lub zdrowie albo gwałtownego zamachu na mienie, doprowadza inną osobę do rozporządzenia mieniem własnym lub cudzym albo do zaprzestania działalności gospodarczej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 283.

W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w art. 279 § 1, art. 280 § 1 lub w art. 281 lub 282, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 284.

- § 1. Kto przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą lub prawo majątkowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Kto przywłaszcza sobie powierzoną mu rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi lub przywłaszczenia rzeczy znalezionej, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Jeżeli przywłaszczenie nastąpiło na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 285.

- § 1. Kto, włączając się do urządzenia telekomunikacyjnego, uruchamia na cudzy rachunek impulsy telefoniczne, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 286.

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Jeżeli czyn określony w § 1–3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 287.

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub wyrządzenia innej osobie szkody, bez upoważnienia, wpływa na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych lub zmienia, usuwa albo wprowadza nowy zapis danych informatycznych, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 3. Jeżeli oszustwo popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 288.

- § 1. Kto cudzą rzecz niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 3. Karze określonej w § 1 podlega także ten, kto przerywa lub uszkadza kabel podmorski albo narusza przepisy obowiązujące przy zakładaniu lub naprawie takiego kabla.
- § 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 289.

- § 1. Kto zabiera w celu krótkotrwałego użycia cudzy pojazd mechaniczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 pokonuje zabezpieczenie pojazdu przed jego użyciem przez osobę nieupoważnioną, pojazd stanowi mienie znacznej wartości albo sprawca następnie porzuca pojazd w stanie uszkodzonym lub w takich okolicznościach, że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub uszkodzenia pojazdu albo jego części lub zawartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli czyn określony w § 1 popełniono używając przemocy lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. W wypadkach określonych w § 1–3 sąd może wymierzyć grzywnę obok kary pozbawienia wolności.
- § 5. Jeżeli czyn określony w § 1–3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 290.

- § 1. Kto w celu przywłaszczenia dopuszcza się wyrębu drzewa w lesie, podlega odpowiedzialności jak za kradzież.
- § 2. W razie skazania za wyręb drzewa albo za kradzież drzewa wyrąbanego lub powalonego, sąd orzeka na rzecz pokrzywdzonego nawiązkę w wysokości podwójnej wartości drzewa.

Art. 291.

- § 1. Kto rzecz uzyskaną za pomocą czynu zabronionego nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 292.

- § 1. Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. W wypadku znacznej wartości rzeczy, o której mowa w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 293.

- § 1. Przepisy art. 291 i 292 stosuje się odpowiednio do programu komputerowego.
- § 2. Sąd może orzec przepadek rzeczy określonej w § 1 oraz w art. 291 i 292, chociażby nie stanowiła ona własności sprawcy.

Art. 294.

- § 1. Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1 lub 2, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, lub w art. 291 § 1, w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

- § 2. Tej samej karze podlega sprawca, który dopuszcza się przestępstwa wymienionego w § 1 w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury.

Art. 295.

- § 1. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 278, 284–289, 291, 292 lub 294, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości albo zwrócił pojazd lub rzecz mającą szczególne znaczenie dla kultury w stanie nieuszkodzonym, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.
- § 2. Wobec sprawcy przestępstwa wymienionego w § 1, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Rozdział XXXVI

Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu

Art. 296.

- § 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 1a. Jeżeli sprawca, o którym mowa w § 1, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, sprowadza bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 1a działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 2 wyrządza szkodę majątkową w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 3 działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 4a. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego.
- § 5. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę.

Art. 296a.

- § 1. Kto, pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostając z nią w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, żąda lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Art. 296b. (uchylony).

Art. 297.

- § 1. Kto, w celu uzyskania dla siebie lub kogo innego, od banku lub jednostki organizacyjnej prowadzącej podobną działalność gospodarczą na podstawie ustawy albo od organu lub instytucji dysponujących środkami publicznymi – kredytu, pożyczki pieniężnej, poręczenia, gwarancji, akredytywy, dotacji, subwencji, potwierdzenia przez bank zobowiązania wynikającego z poręczenia lub z gwarancji lub podobnego świadczenia pieniężnego na określony cel gospodarczy, instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego, przedkłada podrobiony, przerobiony, poświadczający nieprawdę albo nierzetelny dokument albo nierzetelne, pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wymienionego wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew ciążącemu obowiązkowi, nie powiadamia właściwego podmiotu o powstaniu sytuacji mogącej mieć wpływ na wstrzymanie albo ograniczenie wysokości udzielonego

wsparcia finansowego, określonego w § 1, lub zamówienia publicznego albo na możliwość dalszego korzystania z instrumentu płatniczego.

- § 3. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie zapobiegł wykorzystaniu wsparcia finansowego lub instrumentu płatniczego, określonych w § 1, zrezygnował z dotacji lub zamówienia publicznego albo zaspokoił roszczenia pokrzywdzonego.

Art. 298.

- § 1. Kto, w celu uzyskania odszkodowania z tytułu umowy ubezpieczenia, powoduje zdarzenie będące podstawą do wypłaty takiego odszkodowania, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie zapobiegł wypłacie odszkodowania.

Art. 299.

- § 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, przekazuje lub wywozi za granicę, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonuje ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.
- § 3. (uchylony).
- § 4. (uchylony).
- § 5. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, działając w porozumieniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 6. Karze określonej w § 5 podlega sprawca, jeżeli dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową.
- § 7. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio albo pośrednio z przestępstwa, a także korzyści z tego przestępstwa lub ich równowartość, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy. Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli przedmiot, korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.
- § 8. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1 lub 2, kto dobrowolnie ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia, jeżeli zapobiegło to popełnieniu innego przestępstwa; jeżeli sprawca czynił starania zmierzające do ujawnienia tych informacji i okoliczności, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 300.

- § 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Kto, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku zajęte lub zagrożone zajęciem, bądź usuwa znaki zajęcia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Jeżeli czyn określony w § 1 wyrządził szkodę wielu wierzycielom, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 4. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 301.

- § 1. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli udaremnia lub ogranicza zaspokojenie ich należności przez to, że tworzy w oparciu o przepisy prawa nową jednostkę gospodarczą i przenosi na nią składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności.
- § 3. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli w sposób lekkomyślny doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności, w szczególności przez trwonienie części składowych majątku, zaciąganie zobowiązań lub zawieranie transakcji oczywiście sprzecznych z zasadami gospodarowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 302.

- § 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, spłaca lub zabezpiecza tylko niektórych, czym działa na szkodę pozostałych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Tej samej karze podlega wierzyciel, który w związku z określonym w § 2 postępowaniem przyjmuje korzyść za działanie na szkodę innych wierzycieli albo takiej korzyści żąda.

Art. 303.

- § 1. Kto wyrządza szkodę majątkową osobie fizycznej, prawnej albo jednostce organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, przez nieprowadzenie dokumentacji działalności gospodarczej albo prowadzenie jej w sposób nierzetelny lub niezgodny z prawdą, w szczególności niszcząc, usuwając, ukrywając, przerabiając lub podrabiając dokumenty dotyczące tej działalności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca przestępstwa określonego w § 1 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1–3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 304.

Kto, wyzyskując przymusowe położenie innej osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, zawiera z nią umowę, nakładając na nią obowiązek świadczenia niewspółmiernego ze świadczeniem wzajemnym, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 305.

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udaremnia lub utrudnia przetarg publiczny albo wchodzi w porozumienie z inną osobą działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto w związku z publicznym przetargiem rozpowszechnia informacje lub przemilcza istotne okoliczności mające znaczenie dla zawarcia umowy będącej przedmiotem przetargu albo wchodzi w porozumienie z inną osobą, działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany.
- § 3. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 306.

Kto usuwa, podrabia lub przerabia znaki identyfikacyjne, datę produkcji lub datę przydatności towaru lub urządzenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 307.

- § 1. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 296 lub 299–305, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.
- § 2. Wobec sprawcy przestępstwa wymienionego w § 1, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 308.

Za przestępstwa określone w tym rozdziale odpowiada jak dłużnik lub wierzyciel, kto, na podstawie przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania, zajmuje się sprawami majątkowymi innej osoby prawnej, fizycznej, grupy osób lub podmiotu nie mającego osobowości prawnej.

Art. 309.

W razie skazania za przestępstwo określone w art. 296 § 3, art. 297 § 1 lub art. 299, grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności można wymierzyć w wysokości do 3.000 stawek dziennych.

Rozdział XXXVII

Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi

Art. 310.

- § 1. Kto podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądź, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego doku-

mentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

- § 2. Kto pieniądz, inny środek płatniczy lub dokument określony w § 1 puszcza w obieg albo go w takim celu przyjmuje, przechowuje, przewozi, przynosi, przesyła albo pomaga do jego zbycia lub ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.
- § 4. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1 lub 2, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 311.

Kto, w dokumentacji związanej z obrotem papierami wartościowymi, rozpowszechnia nieprawdziwe informacje lub przemilcza informacje o stanie majątkowym oferenta, mające istotne znaczenie dla nabycia, zbycia papierów wartościowych, podwyższenia albo obniżenia wkładu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 312.

Kto puszcza w obieg podrobiony albo przerobiony pieniądz, inny środek płatniczy albo dokument określony w art. 310 § 1, który sam otrzymał jako prawdziwy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 313.

- § 1. Kto, w celu użycia lub puszczenia w obieg, podrabia albo przerabia urzędowy znak wartościowy albo ze znaku takiego usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto urzędowy znak wartościowy podrobiony, przerobiony albo z usuniętą oznaką umorzenia puszcza w obieg, nabywa lub go używa albo przechowuje w celu puszczenia w obieg.

Art. 314.

Kto, w celu użycia w obrocie gospodarczym, podrabia albo przerabia znak urzędowy, mający stwierdzić upoważnienie lub wynik badania albo w obrocie publicznym używa przedmiotów opatrzonych takimi podrobionymi albo przerobionymi znakami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 315.

- § 1. Kto, w celu użycia w obrocie gospodarczym, podrabia lub przerabia zalegalizowane narzędzie pomiarowe lub probiercze, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto podrobionego albo przerobionego narzędzia pomiarowego lub probierczego w obrocie gospodarczym używa albo takie narzędzie w celu użycia w obrocie gospodarczym przechowuje.

Art. 316.

- § 1. Pieniądze, dokumenty i znaki wartościowe podrobione, przerobione albo z usuniętą oznaką umorzenia oraz podrobione lub przerobione narzędzia pomiarowe, jak również przedmioty służące do popełnienia przestępstw określonych w tym rozdziale ulegają przepadkowi, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.
- § 2. Podrobione albo przerobione znaki urzędowe określone w art. 314 należy usunąć, chociażby to miało być połączone ze zniszczeniem przedmiotu.

CZĘŚĆ WOJSKOWA

Rozdział XXXVIII

Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy

Art. 317.

- § 1. Przepisy części ogólnej i szczególnej tego kodeksu stosuje się do żołnierzy, jeżeli część wojskowa nie zawiera przepisów odmiennych.
- § 2. Przepisy art. 356–363 oraz, w wypadku popełnienia określonego w nich przestępstwa, przepisy ogólne dotyczące żołnierzy stosuje się odpowiednio także do pracowników wojska.
- § 3. Przepisy części wojskowej stosuje się odpowiednio także do innych osób, jeżeli ustawa tak stanowi. (...)

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy Kodeks karny zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks postępowania karnego

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1749 z późn. zm.)

(wyciąg)

Dział I.

Przepisy wstępne

(...)

Art. 15.

- § 1. Policja i inne organy w zakresie postępowania karnego wykonują polecenia sądu, referendarza sądowego i prokuratora oraz prowadzą pod nadzorem prokuratora śledztwo lub dochodzenie w granicach określonych w ustawie.
- § 2. Wszystkie instytucje państwowe i samorządowe są obowiązane w zakresie swego działania do udzielania pomocy organom prowadzącym postępowanie karne w terminie wyznaczonym przez te organy.
- § 3. Osoby prawne lub jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej inne niż określone w § 2, a także osoby fizyczne są obowiązane do udzielenia pomocy na wezwanie organów prowadzących postępowanie karne w zakresie i w terminie przez nie wyznaczonym, jeżeli bez tej pomocy przeprowadzenie czynności procesowej jest niemożliwe albo znacznie utrudnione.

Art. 16.

- § 1. Jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciężących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania lub innej osoby, której to dotyczy.
- § 2. Organ prowadzący postępowanie powinien ponadto w miarę potrzeby udzielać uczestnikom postępowania informacji o ciężących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach także w wypadkach, gdy ustawa wyraźnie takiego obowiązku nie stanowi. W razie braku takiego pouczenia, gdy w świetle okoliczności sprawy było ono nieodzowne, albo mylnego pouczenia, stosuje się odpowiednio § 1.

(...)

Art. 18.

- § 1. Jeżeli czyn stanowi tylko wykroczenie, prokurator odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając je przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu; prokurator może sam wystąpić z takim wnioskiem.
- § 2. Jeżeli sąd lub prokurator dopatruje się w czynie przewinienia dyscyplinarnego albo naruszenia obowiązków służbowych lub zasad współżycia społecznego, może odmawiając wszczęcia postępowania albo umarzając je, zwłaszcza z powodu znikomej szkodliwości społecznej czynu, przekazać sprawę innemu właściwemu organowi.

Art. 19.

- § 1. W razie stwierdzenia w postępowaniu karnym poważnego uchybienia w działaniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, zwłaszcza gdy sprzyja ono popełnieniu przestępstwa, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia o tym uchybieniu organ powołany do nadzoru nad daną jednostką organizacyjną, zaś w razie potrzeby także organ kontroli. Policja powiadamia prokuratora o ujawnionych przez siebie uchybieniach.
- § 2. Zawiadamiając o uchybieniu, sąd lub prokurator może zażądać nadesłania w wyznaczonym terminie wyjaśnień i podania środków podjętych w celu zapobieżenia takim uchybieniom w przyszłości.
- § 3. W razie nieudzielenia wyjaśnień w wyznaczonym terminie można nałożyć na kierownika organu zobowiązanego do wyjaśnień karę pieniężną w wysokości do 10 000 złotych.
- § 4. Na postanowienie o nałożeniu kary pieniężnej przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu toczy się postępowanie.

(...)

Rozdział 8

Oskarżony (...)

Art. 74.

- § 1. Oskarżony nie ma obowiązku dowodzenia swej niewinności ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść.
- § 2. Oskarżony jest jednak obowiązany poddać się:

- 1) oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom niepołączonym z naruszeniem integralności ciała; wolno także w szczególności od oskarżonego pobrać odciski, fotografować go oraz okazać w celach rozpoznawczych innym osobom;
 - 2) badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem że dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu oskarżonego, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest nieodzowne; w szczególności oskarżony jest obowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi, włosów lub wydzielin organizmu, z zastrzeżeniem pkt 3;
 - 3) pobraniu przez funkcjonariusza Policji wymazu ze śluzówki policzków, jeżeli jest to nieodzowne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu oskarżonego lub innych osób.
- § 3. W stosunku do osoby podejrzanej można dokonać badań lub czynności, o których mowa w § 2 pkt 1, a także, przy zachowaniu wymagań określonych w § 2 pkt 2 lub 3, pobrać krew, włosy, wymaz ze śluzówki policzków lub inne wydzieliny organizmu.
- § 3a. Oskarżonego lub osobę podejrzaną wzywa się do poddania się obowiązkom wynikającym z § 2 i 3. W razie odmowy poddania się tym obowiązkom oskarżonego lub osobę podejrzaną można zatrzymać i przymusowo doprowadzić, a także stosować wobec nich siłę fizyczną lub środki techniczne służące obywatelnemu, w zakresie niezbędnym do wykonania danej czynności.
- § 4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób poddawania oskarżonego oraz osoby podejrzanej badaniom, a także wykonywania z ich udziałem czynności, o których mowa w § 2 pkt 1 i 3 oraz § 3, mając na uwadze, aby gromadzenie, utrwalanie i analiza materiału dowodowego były dokonywane zgodnie z aktualną wiedzą w zakresie kryminalistyki i medycyny sądowej.

Art. 75.

- § 1. Oskarżony jest obowiązany zawiadamiać organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca swojego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie, jak również o każdej zmianie danych umożliwiających kontaktowanie się, wskazanych w art. 213 § 1, o których wie, że są znane organowi prowadzącemu postępowanie. Oskarżony jest obowiązany ponadto stawić się na każde wezwanie w toku postępowania karnego. O powyższych obowiązkach należy oskarżonego uprzedzić przy pierwszym przesłuchaniu.
- § 2. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego można zatrzymać go i sprowadzić przymusowo.
- § 3. Przepisy art. 246 stosuje się odpowiednio. Zażalenie na postanowienie sądu rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów.
- (...)

(...)Rozdział 25

Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie

Art. 219.

- § 1. W celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy tam się znajdują.
- § 2. W celu znalezienia rzeczy wymienionych w § 1 i pod warunkiem określonym w tym przepisie można też dokonać przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów.

Art. 220.

- § 1. Przeszukania może dokonać prokurator albo na polecenie sądu lub prokuratora Policja, a w wypadkach wskazanych w ustawie – także inny organ.
- § 2. Postanowienie sądu lub prokuratora należy okazać osobie, u której przeszukanie ma być przeprowadzone.
- § 3. W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło zostać wydane, organ dokonujący przeszukania okazuje nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową, a następnie zwraca się niezwłocznie do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia należy doręczyć osobie, u której dokonano przeszukania, w terminie 7 dni od daty czynności na zgłoszone do protokołu żądanie tej osoby. O prawie zgłoszenia żądania należy ją pouczyć.

Art. 221.

- § 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22 do godziny 6.
- § 2. Przeszukanie rozpoczęte za dnia można prowadzić nadal mimo nastania pory nocnej.
- § 3. W porze nocnej można przeszukać lokale dostępne w tym czasie dla nieokreślonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów.

Art. 222.

- § 1. Przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczenia lub miejsca zamkniętego, należącego do instytucji państwowej lub samorządowej, należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić kierownika tej instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny i dopuścić ich do udziału w czynności.
- § 2. Przeszukanie pomieszczenia zajętego przez wojsko może nastąpić jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej.

Art. 223.

Przeszukania osoby i odzieży na niej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 224.

- § 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów.
- § 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba wymieniona w § 1 oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.
- § 3. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Art. 225.

- § 1. Jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument zawiera informacje niejawne lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty, organ przeprowadzający czynność przekazuje niezwłocznie pismo lub inny dokument bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu.
- § 2. Tryb wskazany w § 1 nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresatem.
- § 3. Jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w § 1 sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania.
- § 4. Wydaną, odebraną lub znaną w toku przeszukania dokumentację psychiatryczną organ przeprowadzający czynność przekazuje, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, sądowi lub prokuratorowi.

Art. 226.

W kwestii wykorzystania dokumentów zawierających informacje niejawne lub tajemnicę zawodową, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178–181. Jednakże w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator.

Art. 227.

Przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

Art. 228.

- § 1. Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie.
- § 2. Tak samo należy postąpić ze znanymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającymi przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione.
- § 3. Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane.

Art. 229.

Protokół zatrzymania rzeczy lub przeszukania powinien, oprócz wymagań wymienionych w art. 148 i art. 148a, zawierać oznaczenie sprawy, z którą zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie ma związek, oraz podanie dokładnej godziny rozpoczęcia i zakończenia czynności, dokładną listę zatrzymanych rzeczy i w miarę potrzeby ich opis, a nadto wskazanie polecenia sądu lub prokuratora. Jeżeli polecenie nie zostało uprzednio wydane, zamieszcza się w protokole wzmiankę o poinformowaniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że na jej wniosek otrzyma postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności. (...)

Dział VI **Środki przymusu**

Rozdział 27 **Zatrzymanie**

Art. 243.

- § 1. Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.
- § 2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji.

Art. 244.

- § 1. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym.
- § 1a. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.
- § 1b. Policja zatrzymuje osobę podejrzaną, jeśli przestępstwo, o którym mowa w § 1a, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.
- § 2. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej oraz o prawach wskazanych w art. 245, art. 246 § 1 i art. 612 § 2, jak również o treści art. 248 § 1 i 2, a także wysłuchać go.
- § 3. Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.
- § 4. Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzananej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a także o zatrzymaniu zawiadomić prokuratora. W razie istnienia podstaw, o których mowa w art. 258 § 1-3, należy wystąpić do prokuratora w sprawie skierowania do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 2, zawierającego w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również o prawach wskazanych w § 2, w art. 245, art. 246 § 1 oraz art. 612 § 2 oraz informację o treści art. 248 § 1 i 2, mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

Art. 245.

- § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.
- § 2. Przepis art. 517j § 1 oraz przepisy wydane na podstawie art. 517j § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przepisy art. 261 stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.

Art. 246.

- § 1. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu. W zażaleniu zatrzymany może się domagać zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jego zatrzymania.
- § 2. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania lub prowadzenia postępowania, który również niezwłocznie je rozpoznaje.
- § 3. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności zatrzymania sąd zarządza natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.
- § 4. W wypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości zatrzymania sąd zawiadamia o tym prokuratora i organ przełożony nad organem, który dokonał zatrzymania.
- § 5. W razie zbiegu zażaleń na zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie można rozpoznać je łącznie.

Art. 247.

- § 1. Prokurator może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej albo podejrzanego, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że:
- 1) nie stawia się na wezwanie w celu przeprowadzenia z ich udziałem czynności, o których mowa w art. 313 § 1 lub art. 314, albo badań lub czynności, o których mowa w art. 74 § 2 lub 3;
 - 2) mogą w inny bezprawny sposób utrudniać postępowanie.
- § 2. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie, o którym mowa w § 1, może także nastąpić, gdy zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego.
- § 3. W związku z zatrzymaniem można też zarządzić przeszukanie. Przepisy art. 220-222 i art. 224 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Niezwłocznie po doprowadzeniu przeprowadza się z udziałem zatrzymanego czynności wskazane w § 1, a po ich dokonaniu należy zwolnić go, o ile nie zachodzi potrzeba stosowania środka zapobiegawczego.
- § 5. Rozstrzygając w przedmiocie środka zapobiegawczego, prokurator niezwłocznie zwalnia zatrzymanego albo występuje do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania.
- § 6. Do zatrzymania, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 246.
- § 7. ⁸⁾ Zarządzenia, o których mowa w § 1, wykonuje Policja lub inne organy, o których mowa w art. 312, w zakresie swych właściwości, jeżeli ustawa uprawnia je do zatrzymywania osoby. Zarządzenia dotyczące zatrzymania i przymusowego doprowadzenia żołnierza w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, w sprawach niezwiązanych z wykonywaniem obowiązków służbowych, wykonują właściwe organy wojskowe.

Art. 248.

- § 1. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przez uprawniony organ nie zostanie on przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania; należy go także zwolnić na polecenie sądu lub prokuratora.
- § 2. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.
- § 3. Ponowne zatrzymanie osoby podejrzanej na podstawie tych samych faktów i dowodów jest niedopuszczalne. (...)

Art. 261.

- § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.
- § 2a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd zawiadamia organ prowadzący przeciwko oskarżonemu postępowanie w innej sprawie, o ile powziął informację o tym postępowaniu. Sąd poucza oskarżonego o treści art. 75 § 1.
- § 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić pracodawcę, szkołę lub uczelnię, w stosunku do żołnierza – jego dowódcę, a w przypadku, gdy oskarżonym jest przedsiębiorca lub niebędący pracownikiem członek organu zarządzającego przedsiębiorcy, na jego wniosek – zarządzającego przedsiębiorstwem. (...)

Rozdział 28 **Środki zapobiegawcze (...)**

Art. 261.

- § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.
- § 2a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd zawiadamia organ prowadzący przeciwko oskarżonemu postępowanie w innej sprawie, o ile powziął informację o tym postępowaniu. Sąd poucza oskarżonego o treści art. 75 § 1.
- § 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić pracodawcę, szkołę lub uczelnię, w stosunku do żołnierza – jego dowódcę, a w przypadku, gdy oskarżonym jest przedsiębiorca lub niebędący pracownikiem członek organu zarządzającego przedsiębiorcy, na jego wniosek – zarządzającego przedsiębiorstwem. (...)

Rozdział 29 **Poszukiwanie oskarżonego i list gończy**

Art. 278.

Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego lub osoby podejrzanej nie jest znane, zarządza się jego poszukiwanie. Przepis art. 247 stosuje się odpowiednio.

Art. 279.

- § 1. Jeżeli oskarżony, w stosunku do którego wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może wydać postanowienie o poszukiwaniu go listem gończym.
- § 2. Jeżeli postanowienie o tymczasowym aresztowaniu nie było wydane, można postanowienie takie wydać bez względu na to, czy nastąpiło przesłuchanie podejrzanego.
- § 3. W razie ujęcia i zatrzymania osoby ściganej listem gończym należy niezwłocznie doprowadzić ją do sądu, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, w celu rozstrzygnięcia przez sąd o utrzymaniu, zmianie lub uchyleniu tego środka, chyba że prokurator po przesłuchaniu zatrzymanego zmienił już środek zapobiegawczy lub uchylił tymczasowe aresztowanie. Przepis art. 344 zdanie drugie stosuje się odpowiednio. (...)

Rozdział 31 Kary porządkowe

Art. 285.

- § 1. Na świadka, biegłego, tłumacza lub specjalistę, który bez należytego usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie albo bez zezwolenia tego organu wydalili się z miejsca czynności przed jej zakończeniem, można nałożyć karę pieniężną w wysokości do 10 000 złotych.
- § 1a. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do obrońcy lub pełnomocnika, w wypadkach szczególnych ze względu na ich wpływ na przebieg czynności; w postępowaniu przygotowawczym karę pieniężną, na wniosek prokuratora, nakłada sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 2. W wypadkach określonych w § 1 można ponadto zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie biegłego, tłumacza i specjalisty stosuje się tylko wyjątkowo. W stosunku do żołnierza stosuje się art. 247 § 7. (...)

Rozdział 29 Poszukiwanie oskarżonego i list gończy

Art. 278.

Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego lub osoby podejrzanego nie jest znane, zarządza się jego poszukiwanie. Przepis art. 247 stosuje się odpowiednio.

Art. 279.

- § 1. Jeżeli oskarżony, w stosunku do którego wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może wydać postanowienie o poszukiwaniu go listem gończym.
- § 2. Jeżeli postanowienie o tymczasowym aresztowaniu nie było wydane, można postanowienie takie wydać bez względu na to, czy nastąpiło przesłuchanie podejrzanego.
- § 3. W razie ujęcia i zatrzymania osoby ściganej listem gończym należy niezwłocznie doprowadzić ją do sądu, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, w celu rozstrzygnięcia przez sąd o utrzymaniu, zmianie lub uchyleniu tego środka, chyba że prokurator po przesłuchaniu zatrzymanego zmienił już środek zapobiegawczy lub uchylił tymczasowe aresztowanie. Przepis art. 344 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.
- § 4. W razie ujęcia i zatrzymania osoby ściganej więcej niż jednym listem gończym wystarczające jest doprowadzenie jej w trybie § 3 do jednego z sądów, które wydały postanowienia o tymczasowym aresztowaniu. (...)

Rozdział 54a Postępowanie przyspieszone

Art. 517a.

- § 1. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.
- § 2. Niestawiennictwo oskarżyciela publicznego nie tamuje toku rozprawy ani posiedzenia. Jeżeli w rozprawie nie bierze udziału oskarżyciel publiczny, zarzuty oskarżenia odczytuje protokolant.

Art. 517b.

- § 1. W postępowaniu przyspieszonym mogą być rozpoznawane sprawy, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli sprawca został ujęty na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem, zatrzymany oraz w ciągu 48 godzin doprowadzony przez Policję i przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym, zwanym dalej „wnioskiem o rozpoznanie sprawy”.
- § 2. Postępowanie przyspieszone toczy się w trybie publicznoskargowym także o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli miały one charakter chuligański.
- § 2a. Można odstąpić od przymusowego doprowadzenia do sądu sprawcy ujętego w warunkach określonych w § 1, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych,

w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności złożenie przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W takim wypadku złożenie wniosku o rozpoznanie sprawy jest równoznaczne z przekazaniem sprawy do dyspozycji sądu.

- § 2b. W wypadku określonym w § 2a we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, bierze udział w miejscu przebywania sprawy referendarz sądowy lub asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu przebywa sprawca.
- § 2c. Jeżeli w wypadku określonym w § 2a został ustanowiony obrońca, uczestniczy on w czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, w miejscu przebywania sprawy.
- § 2d. Jeżeli w wypadku określonym w § 2a w odniesieniu do sprawy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 204 § 1, tłumacz uczestniczy w czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, w miejscu przebywania sprawy.
- § 3. Można odstąpić od zatrzymania i przymusowego doprowadzenia do sądu sprawcy ujętego w warunkach określonych w § 1 lub zwolnić zatrzymanego, zobowiązując go do stawienia się w sądzie w wyznaczonym miejscu i czasie, w okresie nieprzekraczającym 72 godzin od chwili zatrzymania albo oddania sprawy w ręce Policji, ze skutkiem wezwania. Wniosek o rozpoznanie sprawy przekazuje się w takim wypadku sądowi wraz z materiałem dowodowym w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania albo oddania sprawy w ręce Policji, a gdy termin ten upływa w dniu wolnym od pracy – w najbliższym dniu roboczym, tak jednak aby sąd mógł przystąpić do rozpoznania sprawy przed upływem 72 godzin od chwili zatrzymania albo oddania sprawy w ręce Policji.
- § 4. W stosunku do sprawcy występkę o charakterze chuligańskim przepis § 3 może być stosowany wyjątkowo, jeżeli z okoliczności wynika, że sprawca stawia się w sądzie w wyznaczonym miejscu i czasie oraz nie będzie utrudniał postępowania w inny sposób. (...)

Art. 517j.

- § 1. W celu umożliwienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym ustanawia się obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów w czasie i miejscu ustalonym w odrębnych przepisach.
- § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy i możliwości jego wyboru w postępowaniu przyspieszonym, w tym organizacji dyżurów, o których mowa w § 1, mając na uwadze prawidłowy przebieg postępowania przyspieszonego oraz konieczność zapewnienia oskarżonemu możliwości wyboru obrońcy.

Dział XIII

Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych

Rozdział 61

Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych

Art. 578.

Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych:

- 1) uwierzytelnieni w Rzeczypospolitej Polskiej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych;
- 2) osoby należące do personelu dyplomatycznego tych przedstawicielstw;
- 3) osoby należące do personelu administracyjnego i technicznego tych przedstawicielstw;
- 4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1-3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej;
- 5) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

Art. 579.

- § 1. Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych w zakresie czynności pełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, a na zasadzie wzajemności w pozostałym zakresie:
- 1) kierownicy urzędów konsularnych i inni urzędnicy konsularni państw obcych;
 - 2) osoby zrównane z nimi na podstawie umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.
- § 2. Kierownik urzędu konsularnego oraz inni urzędnicy konsularni państw obcych podlegają zatrzymaniu lub tymczasowemu aresztowaniu jedynie w razie zarzutu popełnienia zbrodni. O ich zatrzymaniu lub tymczasowym aresztowaniu zawiadamia się niezwłocznie *Ministra Spraw Zagranicznych*¹²⁾.
- § 3. Poza wypadkiem określonym w § 2 osoby te mogą być pozbawione wolności tylko w wykonaniu prawomocnego wyroku sądu polskiego.

Art. 580.

- § 1. Przepisów art. 578 i 579 nie stosuje się, gdy państwo wysyłające zrzeknie się w sposób wyraźny immunitetu w stosunku do osoby wymienionej w tych przepisach.

- § 2. W stosunku do funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych korzystających z immunitetu o zrzeczeniu, o którym mowa w § 1, rozstrzyga właściwa organizacja międzynarodowa.

Art. 581.

- § 1. Osoby wymienione w art. 578 nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłego lub tłumacza; można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań albo na wystąpienie w charakterze biegłego lub tłumacza.
- § 2. W razie wyrażenia zgody, o której mowa w § 1, wezwania doręczone tym osobom nie mogą zawierać zagrożenia stosowaniem środków przymusu, a w razie niestawiennictwa na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można wobec nich stosować tych środków.

Art. 582.

- § 1. Do osób wymienionych w art. 579 stosuje się odpowiednio art. 581, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych, a na zasadzie wzajemności także w zakresie innych okoliczności.
- § 2. Osoby wymienione w art. 578 i 579 nie są obowiązane do przedstawienia korespondencji i dokumentów odnoszących się do tych funkcji.

Art. 583.

- § 1. Przeszukania pomieszczeń przedstawicielstwa dyplomatycznego można dokonać tylko za zgodą szefa tego przedstawicielstwa lub osoby czasowo pełniącej jego funkcje.
- § 2. Do przeszukania pomieszczeń konsularnych konieczna jest zgoda kierownika urzędu konsularnego lub osoby czasowo pełniącej jego funkcje albo szefa przedstawicielstwa dyplomatycznego.

Art. 584.

Przepisów art. 578-583 nie stosuje się do osób w nich wymienionych, w zakresie czynności niepełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania. (...)

Rozdział 67
Przepisy końcowe

Art. 612.

- § 1. O każdorazowym wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania wobec obywatela państwa obcego, na jego prośbę, zawiadamia się niezwłocznie właściwy miejscowo urząd konsularny tego państwa lub – w braku takiego urzędu – przedstawicielstwo dyplomatyczne tego państwa.
- § 2. W razie zatrzymania obywatela państwa obcego należy zatrzymanemu umożliwić, na jego prośbę, nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, a w razie zatrzymania osoby nieposiadającej żadnego obywatelstwa – z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy Kodeks postępowania karnego zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

⁸⁾ Art. 247 § 7 w brzmieniu ustawy z dnia 16.11.2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 2138), która wchodzi w życie 1.01.2017 r.

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1997 r.

Prawo o ruchu drogowym

(Dz. U. z 2017 r., poz. 128 z późn. zm.)

(wyciąg)

Dział I Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Ustawa określa:
 - 1) zasady ruchu na drogach publicznych, w strefach zamieszkania oraz w strefach ruchu;
 - 2) zasady i warunki dopuszczenia pojazdów do tego ruchu, a także działalność właściwych organów i podmiotów w tym zakresie;
 - 3) wymagania w stosunku do innych uczestników ruchu niż kierujący pojazdami;
 - 4) zasady i warunki kontroli ruchu drogowego.
2. Przepisy ustawy stosuje się również do ruchu odbywającego się poza miejscami wymienionymi w ust. 1 pkt 1, w zakresie:
 - 1) koniecznym dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób;
 - 2) wynikającym ze znaków i sygnałów drogowych.
3. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 75aa-75ac, art. 140g ust. 2, art. 140i i art. 140k, stanowią zadania z zakresu administracji rządowej.

Art. 2.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) droga – wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 1a) droga publiczna – droga w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1440, 1920 i 1948);
- 1b) droga wewnętrzna – droga w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych;
- 2) droga twarda – drogę z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m; inne drogi są drogami gruntowymi;
- 3) autostrada – drogę dwujezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której nie dopuszcza się ruchu poprzecznego, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych, z wyłączeniem czterokołowca, które na równej, poziomej jezdni mogą rozwinąć prędkość co najmniej 40 km/h, w tym również w razie ciągnięcia przyczep;
- 4) droga ekspresowa – drogę dwu- lub jednojezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której skrzyżowania występują wyjątkowo, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych, z wyłączeniem czterokołowca;
- 5) droga dla rowerów – drogę lub jej część przeznaczoną do ruchu rowerów, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi; droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnie lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 5a) pas ruchu dla rowerów – część jezdni przeznaczoną do ruchu rowerów w jednym kierunku, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 5b) śluza dla rowerów – część jezdni na wlocie skrzyżowania na całej szerokości jezdni lub wybranego pasa ruchu przeznaczona do zatrzymania rowerów w celu zmiany kierunku jazdy lub ustąpienia pierwszeństwa, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi;
- 6) jezdnia – część drogi przeznaczoną do ruchu pojazdów; określenie to nie dotyczy torowisk wydzielonych z jezdni;
- 7) pas ruchu – każdy z podłużnych pasów jezdni wystarczający do ruchu jednego rzędu pojazdów wielośladowych, oznaczony lub nieoznaczony znakami drogowymi;
- 8) pobocze – część drogi przyległą do jezdni, która może być przeznaczona do ruchu pieszych lub niektórych pojazdów, postoju pojazdów, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 9) chodnik – część drogi przeznaczoną do ruchu pieszych;
- 10) skrzyżowanie – przecięcie się w jednym poziomie dróg mających jezdnię, ich połączenie lub rozwidlenie, łącznie z powierzchniami utworzonymi przez takie przecięcia, połączenia lub rozwidlenia; określenie to nie

- dotyczy przecięcia, połączenia lub rozwidlenia drogi twardej z drogą gruntową, z drogą stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze lub z drogą wewnętrzną;
- 11) przejście dla pieszych – powierzchnię jezdni, drogi dla rowerów lub torowiska przeznaczoną do przechodzenia przez pieszych, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 12) przejazd dla rowerzystów – powierzchnię jezdni lub torowiska przeznaczoną do przejeżdżania przez rowerzystów, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 13) przystanek – miejsce zatrzymywania się pojazdów transportu publicznego, oznaczone odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 14) tunel – budowlę na drodze, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 15) obszar zabudowany – obszar oznaczony odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 16) strefa zamieszkania – obszar obejmujący drogi publiczne lub inne drogi, na którym obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego, a wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 16a) strefa ruchu – obszar obejmujący co najmniej jedną drogę wewnętrzną, na który wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi;
 - 17) uczestnik ruchu – pieszego, kierującego, a także inne osoby przebywające w pojeździe lub na pojeździe znajdującym się na drodze;
 - 18) pieszy – osobę znajdującą się poza pojazdem na drodze i niewykonującą na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osobę poruszającą się w wózku inwalidzkim, a także osobę w wieku do 10 lat kierującą rowerem pod opieką osoby dorosłej;
 - 19) kolumna pieszych – zorganizowaną grupę pieszych prowadzoną przez kierownika lub dowódcę;
 - 20) kierujący – osobę, która kieruje pojazdem lub zespołem pojazdów, a także osobę, która prowadzi kolumnę pieszych, jedzie wierzchem albo pędzi zwierzęta pojedynczo lub w stadzie;
 - 21) kierowca – osobę uprawnioną do kierowania pojazdem silnikowym lub motorowerem;
 - 22) szczególna ostrożność – ostrożność polegająca na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie;
 - 23) ustąpienie pierwszeństwa – powstrzymanie się od ruchu, jeżeli ruch mógłby zmusić innego kierującego do zmiany kierunku lub pasa ruchu albo istotnej zmiany prędkości, a pieszego – do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku;
 - 24) ruch kierowany – ruch otwierany i zamykany za pomocą sygnalizacji świetlnej albo przez uprawnioną osobę;
 - 25) niedostateczna widoczność – widoczność występującą od zmierzchu do świtu, a także w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza od świtu do zmierzchu;
 - 26) wymijanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w przeciwnym kierunku;
 - 27) omijanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok nieporuszającego się pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody;
 - 28) wyprzedzanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w tym samym kierunku;
 - 29) zatrzymanie pojazdu – unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające nie dłużej niż 1 minutę, oraz każde unieruchomienie pojazdu wynikające z tych warunków lub przepisów;
 - 30) postój pojazdu – unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające dłużej niż 1 minutę;
 - 31) pojazd – środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszynę lub urządzenie do tego przystosowane;
 - 32) pojazd silnikowy – pojazd wyposażony w silnik, z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego;
 - 33) pojazd samochodowy – pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością przekraczającą 25 km/h; określenie to nie obejmuje ciągnika rolniczego;
 - 34) pojazd wolnobieżny – pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego;
 - 35) pojazd członowy – zespół pojazdów składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą;
 - 35a) pojazd nienormatywny – pojazd lub zespół pojazdów, którego naciski osi wraz z ładunkiem lub bez ładunku są większe od dopuszczalnych, przewidzianych dla danej drogi w przepisach o drogach publicznych, lub którego wymiary lub rzeczywista masa całkowita wraz z ładunkiem lub bez niego są większe od dopuszczalnych, przewidzianych w przepisach niniejszej ustawy;
 - 35b) ładunek niepodzielny – ładunek, który bez niewspółmiernie wysokich kosztów lub ryzyka powstania szkody nie może być podzielony na dwa lub więcej mniejszych ładunków;
 - 35c) pilot – osobę odpowiedzialną za zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz minimalizację utrudnień w ruchu drogowym w czasie przejazdu pojazdu;
 - 36) pojazd specjalny – pojazd samochodowy lub przyczepę przeznaczone do wykonywania specjalnej funkcji, która powoduje konieczność dostosowania nadwozia lub posiadania specjalnego wyposażenia; w pojeździe tym mogą być przewożone osoby i rzeczy związane z wykonywaniem tej funkcji;

- 37) pojazd używany do celów specjalnych – pojazd samochodowy przystosowany w sposób szczególny do przewozu osób lub ładunków, używany przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Biuro Ochrony Rządu, Straż Graniczną, kontrolę skarbową, Służbę Celną, jednostki ochrony przeciwpożarowej, Inspekcję Transportu Drogowego i Służbę Więzienną;
- 38) pojazd uprzywilejowany – pojazd wysyłający sygnały świetlne w postaci niebieskich świateł błyskowych i jednocześnie sygnały dźwiękowe o zmiennym tonie, jadący z włączonymi światłami mijania lub drogowymi; określenie to obejmuje również pojazdy jadące w kolumnie, na której początku i na końcu znajdują się pojazdy uprzywilejowane wysyłające dodatkowo sygnały świetlne w postaci czerwonego światła błyskowego;
- 39) pojazd zabytkowy – pojazd, który na podstawie odrębnych przepisów został wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także pojazd wpisany do inwentarza muzealiów, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- 40) samochód osobowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą oraz ich bagażu;
- 41) autobus – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą;
- 41a) autobus szkolny – autobus przeznaczony do przewozu dzieci do szkoły, barwy pomarańczowej, oznaczony z przodu i z tyłu prostokątnymi tablicami barwy białej, z napisem barwy czarnej „autobus szkolny”;
- 42) samochód ciężarowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków; określenie to obejmuje również samochód ciężarowo-osobowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków i osób w liczbie od 4 do 9 łącznie z kierowcą;
- 42a) ciągnik samochodowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie wyłącznie do ciągnięcia przyczepy; określenie to obejmuje ciągnik siodłowy i ciągnik balastowy;
- 42b) czterokołowiec – pojazd samochodowy przeznaczony do przewozu osób lub ładunków, z wyłączeniem samochodu osobowego, ciężarowego i motocykla, którego masa własna nie przekracza:
 - a) w przypadku przewozu rzeczy 550 kg,
 - b) w przypadku przewozu osób 400 kg;
- 42c) czterokołowiec lekki – czterokołowiec, którego masa własna nie przekracza 350 kg i konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h;
- 43) taksówka – pojazd samochodowy, odpowiednio wyposażony i oznaczony, przeznaczony do przewozu osób w liczbie nie większej niż 9 łącznie z kierowcą oraz ich bagażu podręcznego za ustaloną na podstawie taksometru opłatą;
- 44) ciągnik rolniczy – pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia rozwijanie prędkości nie mniejszej niż 6 km/h, skonstruowany do używania łącznie ze sprzętem do prac rolnych, leśnych lub ogrodniczych; ciągnik taki może być również przystosowany do ciągnięcia przyczep oraz do prac ziemnych;
- 45) motocykl – pojazd samochodowy zaopatrzony w silnik spalinowy o pojemności skokowej przekraczającej 50 cm³, dwukołowy lub z bocznym wózkiem - wielośladowy; określenie to obejmuje również pojazd trójkołowy o symetrycznym rozmieszczeniu kół;
- 46) motorower – pojazd dwu- lub trójkołowy zaopatrzony w silnik spalinowy o pojemności skokowej nieprzekraczającej 50 cm³ lub w silnik elektryczny o mocy nie większej niż 4 kW, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h;
- 47) rower – pojazd o szerokości nieprzekraczającej 0,9 m poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem; rower może być wyposażony w uruchamiany naciskiem na pedały pomocniczy napęd elektryczny zasilany prądem o napięciu nie wyższym niż 48 V o znamionowej mocy ciągłej nie większej niż 250 W, którego moc wyjściowa zmniejsza się stopniowo i spada do zera po przekroczeniu prędkości 25 km/h;
- 47a) wózek rowerowy – pojazd o szerokości powyżej 0,9 m przeznaczony do przewozu osób lub rzeczy poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem; wózek rowerowy może być wyposażony w uruchamiany naciskiem na pedały pomocniczy napęd elektryczny zasilany prądem o napięciu nie wyższym niż 48 V o znamionowej mocy ciągłej nie większej niż 250 W, którego moc wyjściowa zmniejsza się stopniowo i spada do zera po przekroczeniu prędkości 25 km/h;
- 48) wózek inwalidzki – pojazd konstrukcyjnie przeznaczony do poruszania się osoby niepełnosprawnej, napędzany siłą mięśni lub za pomocą silnika, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do prędkości pieszego;
- 49) zespół pojazdów – pojazdy złączone ze sobą w celu poruszania się po drodze jako całość; nie dotyczy to pojazdów złączonych w celu holowania;
- 49a) kolejka turystyczna – zespół pojazdów składający się z ciągnika rolniczego, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, albo pojazdu wolnobieżnego oraz przyczepy (przyczep) dostosowanej do przewozu osób, wykorzystywanych w ramach prowadzonej działalności w zakresie świadczenia usług turystycznych;
- 50) przyczepa – pojazd bez silnika, przystosowany do łączenia go z innym pojazdem;
- 51) przyczepa lekka – przyczepę, której dopuszczalna masa całkowita nie przekracza 750 kg;
- 52) naczepa – przyczepę, której część spoczywa na pojeździe silnikowym i obciąża ten pojazd;

- 53) masa własna – masę pojazdu z jego normalnym wyposażeniem, paliwem, olejami, smarami i cieczami w ilościach nominalnych, bez kierującego;
- 54) dopuszczalna masa całkowita – największą określoną właściwymi warunkami technicznymi masę pojazdu obciążonego osobami i ładunkiem, dopuszczonego do poruszania się po drodze;
- 55) rzeczywista masa całkowita – masę pojazdu łącznie z masą znajdujących się na nim rzeczy i osób;
- 56) dopuszczalna ładowność – największą masę ładunku i osób, jaką może przewozić pojazd, która stanowi różnicę dopuszczalnej masy całkowitej i masy własnej pojazdu;
- 57) nacisk osi – sumę nacisków, jaką na drogę wywierają koła znajdujące się na jednej osi;
- 58) VIN – numer identyfikacyjny pojazdu nadany i umieszczony przez producenta;
- 59) urządzenie rejestrujące – stacjonarne, przenośne albo zainstalowane w pojeździe albo na statku powietrznym urządzenie ujawniające i zapisujące za pomocą technik utrwalania obrazów naruszenia przepisów ruchu drogowego przez kierujących pojazdami;
- 60) kategoria pojazdu – klasyfikację pojazdu według wymagań homologacyjnych;
- 61) maksymalna masa całkowita – największą masę pojazdu obciążonego osobami i ładunkiem, określoną przez producenta pojazdu;
- 62) nowy pojazd - pojazd fabrycznie nowy, który nie był zarejestrowany;
- 63) państwo członkowskie – państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederację Szwajcarską lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- 64) pojazd kompletny – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych nie wymaga kompletacji;
- 65) pojazd marki „SAM” – pojazd zbudowany przy wykorzystaniu nadwozia, podwozia lub ramy, konstrukcji własnej;
- 66) pojazd produkowany w małych seriach – pojazd produkowany w limitowanej liczbie, określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 3;
- 67) pojazd niekompletny – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych powinien przejść co najmniej jeden etap kompletacji;
- 68) pojazd skompletowany – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych powstał w wyniku co najmniej jednego etapu kompletacji;
- 69) pojazd z końcowej partii produkcji – pojazd będący częścią zapasów producenta, który nie spełnia wymagań technicznych z powodu zmiany warunków stanowiących podstawę do wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu, a świadectwo to utraciło ważność;
- 70) przedmiot wyposażenia lub część – rozumie się przez to układ, oddzielny zespół techniczny lub część, podlegające wymaganiom technicznym określonym w dziale III, rozdziale 1a i 1b, przepisach Unii Europejskiej dotyczących badań homologacyjnych lub regulaminach EKG ONZ, przeznaczone do zastosowania w pojeździe;
- 71) świadectwo homologacji typu – świadectwo homologacji typu EKG ONZ, świadectwo homologacji typu pojazdu, świadectwo homologacji typu WE;
- 72) świadectwo homologacji typu EKG ONZ – dokument wydany przez właściwy organ państwa – strony Porozumienia dotyczącego przyjęcia jednolitych wymagań technicznych dla pojazdów kołowych, wyposażenia i części, które mogą być stosowane w tych pojazdach, oraz wzajemnego uznawania homologacji udzielonych na podstawie tych wymagań, sporządzonego w Genewie dnia 20 marca 1958 r. (Dz.U. z 2001 r. poz. 1135 i 1136), zwanego dalej „Porozumieniem”, stwierdzający, że typ przedmiotu wyposażenia lub części spełnia wymagania procedury homologacji typu EKG ONZ określone w regulaminach Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) stanowiących załączniki do tego Porozumienia;
- 73) świadectwo homologacji typu pojazdu – dokument wydany przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzający, że typ pojazdu spełnia wymagania procedury homologacji typu pojazdu;
- 74) świadectwo homologacji typu WE – dokument wydany przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej stwierdzający, że typ pojazdu, typ przedmiotu jego wyposażenia lub części, spełnia wymagania procedury homologacji typu WE;
- 75) typ przedmiotu wyposażenia lub części – oznaczenie przedmiotów wyposażenia lub części, spełniających tę samą funkcję w pojeździe, które nie różnią się od siebie pod względem istotnych cech mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego lub ochronę środowiska, jeżeli wymagania określone w przepisach UE dotyczących badań homologacyjnych lub regulaminy EKG ONZ nie stanowią inaczej;
- 76) świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu – dokument wydany przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej stwierdzający, że pojazd spełnia odpowiednie warunki lub wymagania techniczne procedury dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
- 77) świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – dokument wydany przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzający, że sposób montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem oraz elementy tej instalacji spełniają wymagania procedury homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;

- 78) typ pojazdu – oznaczenie pojazdów jednej kategorii pojazdu, które nie różnią się od siebie pod względem istotnych cech, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 5;
- 79) wprowadzenie do obrotu – odpłatne albo nieodpłatne przekazanie pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej użytkownikowi;
- 80) wariant pojazdu – oznaczenie pojazdów jednego typu, które nie różnią się od siebie co najmniej pod względem istotnych cech, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 5;
- 81) wersja pojazdu – oznaczenie pojazdów jednego wariantu, o kompletacji określonej w opisie technicznym typu pojazdu w świadectwie homologacji typu pojazdu albo świadectwie homologacji typu WE pojazdu;
- 82) tramwaj – pojazd przeznaczony do przewozu osób lub rzeczy zasilany energią elektryczną, poruszający się po szynach na drogach publicznych;
- 83) trolejbus – autobus przystosowany do zasilania energią elektryczną z sieci trakcyjnej;
- 84) blokada alkoholowa – urządzenie techniczne uniemożliwiające uruchomienie silnika pojazdu silnikowego i pojazdu szynowego, w przypadku gdy zawartość alkoholu w wydychanym przez kierującego powietrzu wynosi co najmniej 0,1 mg alkoholu w 1 dm³;
- 85) kalibracja blokady alkoholowej – ogół czynności służących wzorcowaniu blokady alkoholowej oraz regulacji tego urządzenia w sposób umożliwiający spełnienie wymagania, o którym mowa w pkt 84.

Dział II Ruch drogowy

Rozdział 1 Zasady ogólne

Art. 3.

1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani zachować ostrożność albo gdy ustawa tego wymaga – szczególną ostrożność, unikać wszelkiego działania, które mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego, ruch ten utrudnić albo w związku z ruchem zakłócić spokój lub porządek publiczny oraz narazić kogokolwiek na szkodę. Przez działanie rozumie się również zaniechanie.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby znajdującej się w pobliżu drogi, jeżeli jej zachowanie mogłoby pociągnąć za sobą skutki, o których mowa w tym przepisie.
3. Jeżeli uczestnik ruchu lub inna osoba spowodowała jednak zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, jest obowiązana przedsięwziąć niezbędne środki w celu niezwłocznego usunięcia zagrożenia, a gdyby nie mogła tego uczynić, powinna o zagrożeniu uprzedzić innych uczestników ruchu.

Art. 4

[Zaufanie do uczestników ruchu]

Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze mają prawo liczyć, że inni uczestnicy tego ruchu przestrzegają przepisów ruchu drogowego, chyba że okoliczności wskazują na możliwość odmiennego ich zachowania.

Art. 5.

1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli, sygnałów świetlnych oraz znaków drogowych, nawet wówczas, gdy z przepisów ustawy wynika inny sposób zachowania niż nakazany przez te osoby, sygnały świetlne lub znaki drogowe.
2. Polecenia i sygnały dawane przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli mają pierwszeństwo przed sygnałami świetlnymi i znakami drogowymi.
3. Sygnały świetlne mają pierwszeństwo przed znakami drogowymi regulującymi pierwszeństwo przejazdu.

Art. 6.

1. Polecenia lub sygnały może dawać uczestnikowi ruchu lub innej osobie znajdującej się na drodze:
 - 1) policjant;
 - 2) żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego, zabezpieczający przemarsz lub przejazd kolumny wojskowej albo w razie akcji związanej z ratowaniem życia lub mienia;
 - 3) funkcjonariusz Straży Granicznej;
 - 3a) inspektor Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 3b) umundurowany inspektor kontroli skarbowej lub funkcjonariusz celny;
 - 3c) strażnik gminny (miejski);
 - 4) pracownik kolejowy na przejeździe kolejowym;
 - 5) osoba działająca w imieniu zarządcy drogi lub osoba wykonująca roboty na drodze na zlecenie lub za zgodą zarządcy drogi;
 - 6) osoba nadzorująca bezpieczne przejście dzieci przez jezdnię, w wyznaczonym miejscu;

- 7) kierujący autobusem szkolnym w miejscach postoju związanych z wsiadaniem lub wysiadaniem dzieci;
 - 7a) ratownik górski podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 8) strażnik leśny lub funkcjonariusz Straży Parku - na terenie odpowiednio lasu lub parku narodowego;
 - 9) strażak Państwowej Straży Pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 10) członek ochotniczej straży pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 11) funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ochraniających osób, obiektów i urządzeń;
 - 12) pilot podczas wykonywania czynności związanych z pilotowaniem przejazdu pojazdu nienormatywnego.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1 i ust. 4 pkt 2, powinny być łatwo rozpoznawalne i widoczne z dostatecznej odległości, zarówno w dzień, jak i w nocy.
 3. Przepis ust. 2 w zakresie łatwej rozpoznawalności:
 - 1) dotyczy osoby wymienionej w ust. 1 pkt 1 tylko poza obszarem zabudowanym;
 - 2) nie dotyczy kierującego autobusem szkolnym, jeżeli sygnał do zatrzymania innych pojazdów dawany jest przez tę osobę bez wychodzenia z odpowiednio oznaczonego pojazdu.
 - 3a. Osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 4–8 i 12 oraz ust. 4 pkt 2, mogą dawać polecenia lub sygnały uczestnikowi ruchu lub innej osobie znajdującej się na drodze pod warunkiem ukończenia szkolenia organizowanego przez wojewódzki ośrodek ruchu drogowego. Pilot zabezpieczający przejazd pojazdu nienormatywnego będący osobą, o której mowa w ust. 1 pkt 1–3c i 9, nie podlega szkoleniu.
 - 3b. Szkolenie, o którym mowa w ust. 3a, może być przeprowadzone odpłatnie. Opłatę ponosi podmiot kierujący na szkolenie, a w pozostałych przypadkach – osoba odbywająca szkolenie. Wysokość maksymalnej opłaty za szkolenie jednej osoby nie może przekraczać 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.
 4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w trakcie kierowania ruchem drogowym oraz sprawnego wykonywania czynności w tym zakresie, w drodze rozporządzenia:
 - 1) określi organizację i sposób wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, program i tryb prowadzenia szkolenia w tym zakresie, wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia, wysokość stawek za szkolenie oraz tryb ich pobierania i zwrotu, biorąc pod uwagę w szczególności średnie realne koszty organizacji i przeprowadzania szkolenia;
 - 2) może upoważnić inne osoby do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, oraz określić okoliczności, szczegółowe warunki, sposób wykonywania czynności w tym zakresie, jak również warunki, które te osoby muszą spełniać;
 - 3) określi wzór ubioru osób, o których mowa w ust. 1 pkt 4–6.

Art. 7.

1. Znaki i sygnały drogowe wyrażają ostrzeżenia, zakazy, nakazy lub informacje.
2. Minister właściwy do spraw transportu i minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności konieczność dostosowania sygnałów drogowych do postanowień umów międzynarodowych, określi, w drodze rozporządzenia, znaki i sygnały obowiązujące w ruchu drogowym, ich znaczenie i zakres obowiązywania.
3. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, uwzględniając konieczność zapewnienia czytelności i zrozumiałości znaków i sygnałów drogowych dla uczestników ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki techniczne dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także warunki ich umieszczania na drogach.

Art. 8.

1. Osoba niepełnosprawna legitymująca się kartą parkingową kierująca pojazdem samochodowym oznaczonym tą kartą, może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju, w zakresie określonym przepisami o których mowa w art. 7 ust. 2.
2. Przepis ust. 1 stosuje się również do:
 - 1) kierującego pojazdem, który przewozi osobę niepełnosprawna legitymującą się kartą parkingową;
 - 2) kierującego pojazdem należącym do placówki, o której mowa w ust. 3a pkt 3, przewożącego osobę mającą znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, pozostającą pod opieką takiej placówki.
3. Kartę parkingową umieszcza się za przednią szybą pojazdu samochodowego, a jeśli pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu, w sposób eksponujący widoczne zabezpieczenia karty oraz umożliwiające odczytanie jej numeru i daty ważności.
- 3a. Kartę parkingową wydaje się:
 - 1) osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się;
 - 2) osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się;

- 3) placówce zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.
4. Kartę parkingową osobie, o której mowa w ust. 3a pkt 1 i 2, wydaje, za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, przewodniczący powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.²⁾), na podstawie wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności:
 - 1) orzeczenia o niepełnosprawności,
 - 2) orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
 - 3) orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień
 – wraz ze wskazaniem, o którym mowa w art. 6b ust. 3 pkt 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
5. Kartę parkingową placówce, o której mowa w ust. 3a pkt 3, wydaje za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, przewodniczący powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, na podstawie dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę, przy czym na jeden pojazd wykorzystywany do przewozu osób niepełnosprawnych wydaje się jedną kartę.
 - 5a. (uchylony)
 - 5b. (uchylony)
 - 5c. Kartę parkingową wydaje się osobie, o której mowa w ust. 3a pkt 1 i 2, na okres ważności orzeczenia, o którym mowa w ust. 4, jednakże nie dłużej niż na okres 5 lat, a placówce, o której mowa w ust. 3a pkt 3 na okres 3 lat.
 - 5d. W przypadku zaprzestania wykorzystywania pojazdu do przewozu osób niepełnosprawnych, mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, podmiot zarządzający placówką, o której mowa w art. 8 ust. 3a pkt 3 jest zobowiązany do niezwłocznego zwrotu karty parkingowej organowi, który ją wydał.
 - 5e. Karta parkingowa traci ważność:
 - 1) po upływie terminu ważności karty;
 - 2) w przypadku zgłoszenia utraty karty przez osobę lub placówkę, której wydano kartę;
 - 3) w przypadku zwrotu karty organowi, który ją wydał;
 - 4) w razie likwidacji placówki, której wydano kartę;
 - 5) w razie śmierci osoby, której wydano kartę.
 - 5f. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dokonuje, z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2164, z późn. zm.³⁾), wyboru producenta blankietów kart parkingowych.
6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w stosunku do kierujących pojazdami zaopatrzonymi w kartę parkingową wydaną za granicą.
- 6a. Opłata za wydanie karty parkingowej nie może przekroczyć 1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszanego do celów emerytalnych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.
- 6b. Opłata za wydanie karty parkingowej stanowi dochód budżetu państwa.
7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wzór oraz tryb wydawania kart parkingowych osobom, o których mowa w ust. 3a pkt 1 i 2 oraz placówkom, o których mowa w ust. 3a pkt 3, uwzględniając w szczególności zapewnienie jednolitej procedury wydawania kart parkingowych oraz konieczność technicznego zabezpieczenia karty w sposób gwarantujący jej autentyczność oraz ujednoczenia wzoru karty parkingowej z rozwiązaniami przyjętymi w krajach europejskich, w celu umożliwienia korzystania osobom niepełnosprawnym z ulg i przywilejów w ruchu drogowym, określonych w przepisach prawa krajowego;
 - 2) zasady nadawania numerów wydawanym kartom parkingowym, uwzględniając w szczególności konieczność stworzenia sprawnego systemu wydawania, ewidencjonowania i kontroli prawidłowości wykorzystywania kart oraz fakt, że w przypadku kart, o których mowa w ust. 3a pkt 3 częścią składową numeru karty jest numer rejestracyjny pojazdu;
 - 3) tryb postępowania w sprawie zwrotu karty parkingowej, mając na względzie zapewnienie jednolitej procedury zwrotu kart parkingowych;
 - 4) wzór wniosku o wydanie karty parkingowej, mając na uwadze zapewnienie jednolitej formy składanych wniosków.
8. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, rodzaj placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych mających znacznie ograniczone możliwości poruszania się, uprawnionych do uzyskania karty parkingowej, mając na względzie zapewnienie wydawania karty właściwym placówkom.
9. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wysokość opłaty za wydanie karty parkingowej, uwzględniając koszty związane z jej produkcją i dystrybucją;

- 2) warunki dystrybucji blankietów kart parkingowych, mając na uwadze zapewnienie sprawności i bezpieczeństwa procesu przekazywania tych kart do powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Art. 8a. (uchylony)

Art. 9.

Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani ułatwić przejazd pojazdu uprzywilejowanego, w szczególności przez niezwłoczne usunięcie się z jego drogi, a w razie potrzeby zatrzymanie się.

Art. 10.

1. Minister właściwy do spraw transportu sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach krajowych.
2. Wojewoda sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach:
 - 1) wojewódzkich;
 - 2) powiatowych;
 - 3) gminnych;
 - 4) publicznych położonych w miastach na prawach powiatu i w mieście stołecznym Warszawie;
 - 5) wewnętrznych położonych w strefach ruchu lub strefach zamieszkania.
3. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad zarządza ruchem na drogach krajowych, z zastrzeżeniem ust. 6.
4. Marszałek województwa zarządza ruchem na drogach wojewódzkich, z zastrzeżeniem ust. 6.
5. Starosta zarządza ruchem na drogach powiatowych i gminnych, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Prezydent miasta zarządza ruchem na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych.
7. Zarządzanie ruchem na drogach wewnętrznych, w tym w strefie ruchu i strefie zamieszkania, należy do podmiotu zarządzającego tymi drogami.
8. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad może powierzyć zadania w zakresie zarządzania ruchem na drogach krajowych marszałkowi województwa.
9. Drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są drogi publiczne określone zgodnie z przepisami o drogach publicznych.
10. Organy sprawujące nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach mogą nakazać zmianę organizacji ruchu ze względu na ważny interes ogólnospołeczny lub konieczność zapewnienia ruchu tranzytowego.
- 10a. Podmioty zarządzające drogami, o których mowa w ust. 7, ustalając organizację ruchu na tych drogach stosują znaki i sygnały drogowe oraz zasady ich umieszczania wynikające z ustawy i jej przepisów wykonawczych. Koszt oznakowania drogi wewnętrznej ponosi podmiot zarządzający drogą.
11. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze konieczność ochrony dróg przed zniszczeniem oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu w okresie zwiększonego natężenia ruchu pojazdów osobowych, może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, okresowe ograniczenia ruchu pojazdów na drogach lub zakaz ruchu niektórych rodzajów pojazdów.
12. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom ruchu drogowego,
 - 2) potrzebę efektywnego wykorzystania dróg publicznych,
 - 3) potrzeby społeczności lokalnej,określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem.

Rozdział 2 Ruch pieszych

Art. 11.

1. Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku – z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.
2. Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.
3. Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.
4. Korzystanie przez pieszego z drogi dla rowerów jest dozwolone tylko w razie braku chodnika lub pobocza albo niemożności korzystania z nich. Pieszy, z wyjątkiem osoby niepełnosprawnej, korzystając z tej drogi, jest obowiązany ustąpić miejsca rowerowi.
- 4a. Pieszy poruszający się po drodze po zmierzchu poza obszarem zabudowanym jest obowiązany używać elementów odbłaskowych w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu, chyba że porusza się po drodze przeznaczonej wyłącznie dla pieszych lub po chodniku.
5. Przepisów ust. 1–4a nie stosuje się w strefie zamieszkania. W strefie tej pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

Art. 12.

1. Kolumna pieszych, z wyjątkiem pieszych w wieku do 10 lat, może się poruszać tylko prawą stroną jezdni.
2. Do kolumny pieszych w wieku do 10 lat stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. 1 i 2.
3. Liczba pieszych idących jezdnią w kolumnie obok siebie nie może przekraczać 4, a w kolumnie wojskowej – 6, pod warunkiem że kolumna nie zajmuje więcej niż połowy szerokości jezdni.
4. Piesi w wieku do 10 lat mogą iść w kolumnie tylko dwójkami pod nadzorem co najmniej jednej osoby pełnoletniej.
5. Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 m. Odległość między kolumnami nie może być mniejsza niż 100 m.
6. Jeżeli przemarsz kolumny pieszych odbywa się w warunkach niedostatecznej widoczności:
 - 1) pierwszy i ostatni z idących z lewej strony są obowiązani nieść latarki:
 - a) pierwszy – ze światłem białym, skierowanym do przodu,
 - b) ostatni – ze światłem czerwonym, skierowanym do tyłu;
 - 2) w kolumnie o długości przekraczającej 20 m idący po lewej stronie z przodu i z tyłu są obowiązani używać elementów odbłaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym, a ponadto idący po lewej stronie są obowiązani nieść dodatkowe latarki ze światłem białym, rozmieszczone w taki sposób, aby odległość między nimi nie przekraczała 10 m;
 - 3) światło latarek powinno być widoczne z odległości co najmniej 150 m.
7. Zabrania się:
 - 1) ruchu po jezdni kolumny pieszych w czasie mgły; zakaz ten nie dotyczy kolumny wojskowej lub policyjnej;
 - 2) ruchu po jezdni kolumny pieszych w wieku do 10 lat w warunkach niedostatecznej widoczności;
 - 3) prowadzenia po jezdni kolumny pieszych przez osobę w wieku poniżej 18 lat.

Art. 13.

1. Pieszy, przechodząc przez jezdnię lub torowisko, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, korzystać z przejścia dla pieszych. Pieszy znajdujący się na tym przejściu ma pierwszeństwo przed pojazdem.
2. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściem dla pieszych jest dozwolone, gdy odległość od przejścia przekracza 100 m. Jeżeli jednak skrzyżowanie znajduje się w odległości mniejszej niż 100 m od wyznaczonego przejścia, przechodzenie jest dozwolone również na tym skrzyżowaniu.
3. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściem dla pieszych, o którym mowa w ust. 2, jest dozwolone tylko pod warunkiem, że nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub utrudnienia ruchu pojazdów. Pieszy jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdom i do przeciwnieległej krawędzi jezdni iść drogą najkrótszą, prostopadle do osi jezdni.
4. Jeżeli na drodze znajduje się przejście nadziemne lub podziemne dla pieszych, pieszy jest obowiązany korzystać z niego, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
5. Na obszarze zabudowanym, na drodze dwujezdniowej lub po której kursują tramwaje po torowisku wyodrębnionym z jezdni, pieszy przechodząc przez jezdnię lub torowisko jest obowiązany korzystać tylko z przejścia dla pieszych.
6. Przechodzenie przez torowisko wyodrębnione z jezdni jest dozwolone tylko w miejscu do tego przeznaczonym.
7. Jeżeli wysepka dla pasażerów na przystanku komunikacji publicznej łączy się z przejściem dla pieszych, przechodzenie do i z przystanku jest dozwolone tylko po tym przejściu.
8. Jeżeli przejście dla pieszych wyznaczone jest na drodze dwujezdniowej, przejście na każdej jezdni uważa się za przejście odrębne. Przepis ten stosuje się odpowiednio do przejścia dla pieszych w miejscu, w którym ruch pojazdów jest rozdzielony wysepką lub za pomocą innych urządzeń na jezdni.

Art. 14.

Zabrania się:

- 1) wchodzenia na jezdnię:
 - a) bezpośrednio przed jadącym pojazdem, w tym również na przejściu dla pieszych,
 - b) spoza pojazdu lub innej przeszkody ograniczającej widoczność drogi;
- 2) przechodzenia przez jezdnię w miejscu o ograniczonej widoczności drogi;
- 3) zwalniania kroku lub zatrzymywania się bez uzasadnionej potrzeby podczas przechodzenia przez jezdnię lub torowisko;
- 4) przebiegania przez jezdnię;
- 5) chodzenia po torowisku;
- 6) wchodzenia na torowisko, gdy zapory lub półzapory są opuszczone lub opuszczanie ich rozpoczęto;
- 7) przechodzenia przez jezdnię w miejscu, w którym urządzenie zabezpieczające lub przeszkoda oddzielają drogę dla pieszych albo chodnik od jezdni, bez względu na to, po której stronie jezdni one się znajdują.

Art. 15.

Przepisów art. 11–14 nie stosuje się w razie zamknięcia ruchu pojazdów na drodze.

Rozdział 3 Ruch pojazdów

Oddział 1 Zasady ogólne

Art. 16.

1. Kierującego pojazdem obowiązuje ruch prawostronny.
2. Kierujący pojazdem, korzystając z drogi dwujezdniowej, jest obowiązany jechać po prawej jezdni; do jezdni tych nie wlicza się jezdni przeznaczonych do dojazdu do nieruchomości położonej przy drodze.
3. Kierujący pojazdem, korzystając z jezdni dwukierunkowej co najmniej o czterech pasach ruchu, jest obowiązany zajmować pas ruchu znajdujący się na prawej połowie jezdni.
4. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać możliwie blisko prawej krawędzi jezdni. Jeżeli pasy ruchu na jezdni są wyznaczone, nie może zajmować więcej niż jednego pasa.
5. Kierujący pojazdem zaprzęgowym, rowerem, wózkiem rowerowym, motorowerem, wózkiem ręcznym oraz osoba prowadząca pojazd napędzany silnikiem są obowiązani poruszać się po poboczu, chyba że nie nadaje się ono do jazdy lub ruch pojazdu utrudniałby ruch pieszych.
6. Kierujący pojazdem znajdującym się na części jezdni, po której jeżdżą pojazdy szynowe, jest obowiązany ustąpić miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi szynowemu.
7. Na skrzyżowaniu i bezpośrednio przed nim kierujący rowerem, motorowerem lub motocyklem może poruszać się środkiem pasa ruchu, jeśli pas ten umożliwia opuszczenie skrzyżowania w więcej niż jednym kierunku, z zastrzeżeniem art. 33 ust. 1.

Oddział 2 Włączanie się do ruchu

Art. 17.

1. Włączanie się do ruchu następuje przy rozpoczynaniu jazdy po postoju lub zatrzymaniu się niewynikającym z warunków lub przepisów ruchu drogowego oraz przy wjeżdżaniu:
 - 1) na drogę z nieruchomości, z obiektu przydrożnego lub dojazdu do takiego obiektu, z drogi niebędącej drogą publiczną oraz ze strefy zamieszkania;
 - 2) na drogę z pola lub na drogę twardą z drogi gruntowej;
 - 3) na jezdnię z pobocza, z chodnika lub z pasa ruchu dla pojazdów powolnych;
 - 3a) na jezdnię lub pobocze z drogi dla rowerów, z wyjątkiem wjazdu na przejazd dla rowerzystów lub pas ruchu dla rowerów;
 - 4) pojazdem szynowym – na drogę z zajezdni lub na jezdnię z pętli.
2. Kierujący pojazdem, włączając się do ruchu, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu.

Art. 18.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do oznaczonego przystanku autobusowego (trolejbusowego) na obszarze zabudowanym, jest obowiązany zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu autobusem (trolejbusem) włączenie się do ruchu, jeżeli kierujący takim pojazdem sygnalizuje kierunkowskazem zamiar zmiany pasa ruchu lub wjechania z zatoki na jezdnię.
2. Kierujący autobusem (trolejbusem), o którym mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub na jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 18a.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do miejsca postoju autobusu szkolnego, jest obowiązany:
 - 1) zatrzymać się, o ile kierujący tym autobusem podał sygnał zatrzymania;
 - 2) zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu tym autobusem wjazd na jezdnię lub sąsiedni pas ruchu, o ile sygnalizuje on zamiar wykonania takiego manewru.
2. Kierujący autobusem szkolnym w sytuacji, o której mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Oddział 3 Prędkość i hamowanie

Art. 19.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać z prędkością zapewniającą panowanie nad pojazdem, z uwzględnieniem warunków, w jakich ruch się odbywa, a w szczególności: rzeźby terenu, stanu i widoczności drogi, stanu i ładunku pojazdu, warunków atmosferycznych i natężenia ruchu.
2. Kierujący pojazdem jest obowiązany:

- 1) jechać z prędkością nieutrudniającą jazdy innym kierującym;
 - 2) hamować w sposób niepowodujący zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;
 - 3) utrzymywać odstęp niezbędny do uniknięcia zderzenia w razie hamowania lub zatrzymania się poprzedzającego pojazdu.
3. Poza obszarem zabudowanym, na jezdniach dwukierunkowych o dwóch pasach ruchu, kierujący pojazdem objętym indywidualnym ograniczeniem prędkości albo pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 7 m jest obowiązany utrzymywać taki odstęp od pojazdu silnikowego znajdującego się przed nim, aby inne wyprzedzające pojazdy mogły bezpiecznie wjechać w lukę utrzymywaną między tymi pojazdami. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli kierujący pojazdem przystępuje do wyprzedzania lub gdy wyprzedzanie jest zabronione.
4. Poza obszarem zabudowanym w tunelach o długości przekraczającej 500 m, kierujący pojazdem jest obowiązany utrzymywać odstęp od poprzedzającego pojazdu nie mniejszy niż:
- 1) 50 m – jeżeli kieruje pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t lub autobusem;
 - 2) 80 m – jeżeli kieruje zespołem pojazdów lub pojazdem niewymienionym w pkt 1.
5. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć lub zwiększyć za pomocą znaków drogowych dopuszczalny odstęp, o którym mowa w ust. 4, w zależności od obowiązującej w tunelu dopuszczalnej prędkości.

Art. 20.

1. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 5⁰⁰-23⁰⁰ wynosi 50 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.
- 1a. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 23⁰⁰-5⁰⁰ wynosi 60 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów w strefie zamieszkania wynosi 20 km/h.
3. Prędkość dopuszczalna poza obszarem zabudowanym, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, wynosi w przypadku:
 - 1) samochodu osobowego, motocykla lub samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t:
 - a) na autostradzie – 140 km/h,
 - b) na drodze ekspresowej dwujezdniowej – 120 km/h,
 - c) na drodze ekspresowej jednojezdniowej oraz na drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu – 100 km/h,
 - d) na pozostałych drogach – 90 km/h;
 - 2) zespołu pojazdów lub pojazdu niewymienionego w pkt 1:
 - a) na autostradzie, drodze ekspresowej lub drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu – 80 km/h,
 - b) na pozostałych drogach – 70 km/h.
4. Dopuszczalna prędkość autobusu spełniającego dodatkowe warunki techniczne określone w przepisach, o których mowa w art. 66 ust. 5, na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h.
5. (uchylony)
- 5a. Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw energii może, w drodze rozporządzenia, w przypadkach, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1899, 1948 i 1986), wprowadzić ograniczenia w dopuszczalnej prędkości pojazdów samochodowych.
6. Prędkość dopuszczalna niektórych pojazdów, z zastrzeżeniem ust. 2, wynosi:
 - 1) ciągnika rolniczego (również z przyczepą) – 30 km/h;
 - 2) pojazdu z urządzeniem wystającym do przodu więcej niż 1,5 m od siedzenia dla kierującego – 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza obszarem zabudowanym;
 - 3) motocykla (również z przyczepą), czterokołowca i motoroweru, którymi przewozi się dziecko w wieku do 7 lat – 40 km/h.

Art. 21.

1. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć lub zwiększyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą na obszarze zabudowanym.
2. Prędkość dopuszczalna, o której mowa w ust. 1, może być:
 - 1) zmniejszona – jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają;
 - 2) zwiększona – jeżeli warunki ruchu na drodze lub jej odcinku zapewniają zachowanie bezpieczeństwa ruchu.
3. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą poza obszarem zabudowanym, jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają.
4. Organ rejestrujący pojazd może ustalić dla indywidualnego pojazdu dopuszczalną prędkość niższą niż określona w art. 20, jeżeli jest to uzasadnione konstrukcją lub stanem technicznym pojazdu. Ograniczenie prędkości należy uwidocznic na znaku umieszczonym z tyłu pojazdu.

Oddział 4

Zmiana kierunku jazdy lub pasa ruchu

Art. 22.

1. Kierujący pojazdem może zmienić kierunek jazdy lub zajmowany pas ruchu tylko z zachowaniem szczególnej ostrożności.
2. Kierujący pojazdem jest obowiązany zbliżyć się:
 - 1) do prawej krawędzi jezdni – jeżeli zamierza skręcić w prawo;
 - 2) do środka jezdni lub na jezdni o ruchu jednokierunkowym do lewej jej krawędzi – jeżeli zamierza skręcić w lewo.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli wymiary pojazdu uniemożliwiają skręcenie zgodnie z zasadą określoną w tym przepisie lub dopuszczalna jest jazda wyłącznie w jednym kierunku.
4. Kierujący pojazdem, zmieniając zajmowany pas ruchu, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdowi jadącemu po pasie ruchu, na który zamierza wjechać, oraz pojazdowi wjeżdżającemu na ten pas z prawej strony.
5. Kierujący pojazdem jest obowiązany zawczasu i wyraźnie sygnalizować zamiar zmiany kierunku jazdy lub pasa ruchu oraz zaprzestać sygnalizowania niezwłocznie po wykonaniu manewru.
6. Zabrania się zawracania:
 - 1) w tunelu, na moście, wiadukcie lub drodze jednokierunkowej;
 - 2) na autostradzie;
 - 3) na drodze ekspresowej, z wyjątkiem skrzyżowania lub miejsca do tego przeznaczonego;
 - 4) w warunkach, w których mogłoby to zagrozić bezpieczeństwu ruchu na drodze lub ruch ten utrudnić.

Oddział 5

Wymijanie, omijanie i cofanie

Art. 23.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany:
 - 1) przy wymijaniu zachować bezpieczny odstęp od wymijanego pojazdu lub uczestnika ruchu, a w razie potrzeby zjechać na prawo i zmniejszyć prędkość lub zatrzymać się;
 - 2) przy omijaniu zachować bezpieczny odstęp od omijanego pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody, a w razie potrzeby zmniejszyć prędkość; omijanie pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia w lewo może odbywać się tylko z jego prawej strony;
 - 3) przy cofaniu ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu i zachować szczególną ostrożność, a w szczególności:
 - a) sprawdzić, czy wykonywany manewr nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia,
 - b) upewnić się, czy za pojazdem nie znajduje się przeszkoda; w razie trudności w osobistym upewnieniu się kierujący jest obowiązany zapewnić sobie pomoc innej osoby.
2. Zabrania się cofania pojazdem w tunelu, na moście, wiadukcie, autostradzie lub drodze ekspresowej.

Oddział 6

Wyprzedzanie

Art. 24.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany przed wyprzedzeniem upewnić się w szczególności, czy:
 - 1) ma odpowiednią widoczność i dostateczne miejsce do wyprzedzania bez utrudnienia komukolwiek ruchu;
 - 2) kierujący, jadący za nim, nie rozpoczął wyprzedzania;
 - 3) kierujący, jadący przed nim na tym samym pasie ruchu, nie zasygnalizował zamiaru wyprzedzania innego pojazdu, zmiany kierunku jazdy lub zmiany pasa ruchu.
2. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu zachować szczególną ostrożność, a zwłaszcza bezpieczny odstęp od wyprzedzanego pojazdu lub uczestnika ruchu. W razie wyprzedzania roweru, wózka rowerowego, motoroweru, motocykla lub kolumny pieszych odstęp ten nie może być mniejszy niż 1 m.
3. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu przejeżdżać z lewej strony wyprzedzanego pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 4, 5, 10 i 12.
4. Pojazd szynowy może być wyprzedzany tylko z prawej strony, chyba że położenie torów uniemożliwia takie wyprzedzanie lub wyprzedzanie odbywa się na jezdni jednokierunkowej.
5. Wyprzedzanie pojazdu lub uczestnika ruchu, który sygnalizuje zamiar skręcenia w lewo, może odbywać się tylko z jego prawej strony.
6. Kierującemu pojazdem wyprzedzanym zabrania się w czasie wyprzedzania i bezpośrednio po nim zwiększania prędkości. Kierujący pojazdem wolnobieżnym, ciągnikiem rolniczym lub pojazdem bez

silnika jest obowiązany zjechać jak najbardziej na prawo w celu ułatwienia wyprzedzania. Przepisu nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w ust. 12.

7. Zabrania się wyprzedzania pojazdu silnikowego jadącego po jezdni:
 - 1) przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia;
 - 2) na zakręcie oznaczonym znakami ostrzegawczymi;
 - 3) na skrzyżowaniu, z wyjątkiem skrzyżowania o ruchu okrężnym lub na którym ruch jest kierowany.
8. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscach, o których mowa w ust. 7 pkt 1 i 2, na jezdni:
 - 1) jednokierunkowej;
 - 2) dwukierunkowej na odcinku z wyznaczonymi pasami ruchu, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym – w miejscu, gdzie jest to zabronione znakami na jezdni.
9. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscu, o którym mowa w ust. 7 pkt 3, pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym.
10. Dopuszcza się wyprzedzanie z prawej strony na odcinku drogi z wyznaczonymi pasami ruchu, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 i 7:
 - 1) na jezdni jednokierunkowej;
 - 2) na jezdni dwukierunkowej, jeżeli co najmniej dwa pasy ruchu na obszarze zabudowanym lub trzy pasy ruchu poza obszarem zabudowanym przeznaczone są do jazdy w tym samym kierunku.
11. Zabrania się wyprzedzania pojazdu uprzywilejowanego na obszarze zabudowanym.
12. Kierujący rowerem może wyprzedzać inne niż rower powoli jadące pojazdy z ich prawej strony.

Oddział 7

Przecinanie się kierunków ruchu

Art. 25.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do skrzyżowania, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pojazdowi nadjeżdżającemu z prawej strony, a jeżeli skręca w lewo - także jadącemu z kierunku przeciwnego na wprost lub skręcającemu w prawo.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do pojazdu szynowego, który ma pierwszeństwo w stosunku do innych pojazdów, bez względu na to, z której strony nadjeżdża.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również w razie przecinania się kierunków ruchu poza skrzyżowaniem.
4. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) wjeżdżania na skrzyżowanie, jeżeli na skrzyżowaniu lub za nim nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;
 - 2) rozdzielania kolumny pieszych.

Art. 26.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejścia dla pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na przejściu.
2. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pieszemu przechodzącemu na skrzyżowaniu przez jezdnię drogi, na którą wjeżdża.
3. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) wyprzedzania pojazdu na przejściu dla pieszych i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejścia, na którym ruch jest kierowany;
 - 2) omijania pojazdu, który jechał w tym samym kierunku, lecz zatrzymał się w celu ustąpienia pierwszeństwa pieszemu;
 - 3) jazdy wzdłuż po chodniku lub przejściu dla pieszych.
4. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez chodnik lub drogę dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli i ustąpić pierwszeństwa pieszemu.
5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio podczas jazdy po placu, na którym ze względu na brak wyodrębnienia jezdni i chodników ruch pieszych i pojazdów odbywa się po tej samej powierzchni.
6. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność przy przejeżdżaniu obok oznaczonego przystanku tramwajowego nieznajdującego się przy chodniku. Jeżeli przystanek nie jest wyposażony w wysepkę dla pasażerów, a na przystanek wjeżdża tramwaj lub stoi na nim, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w takim miejscu i na taki czas, aby zapewnić pieszemu swobodne dojście do tramwaju lub na chodnik. Przepisy te stosuje się odpowiednio przy ruchu innych pojazdów komunikacji publicznej.
7. W razie przechodzenia przez jezdnię osoby niepełnosprawnej, używającej specjalnego znaku, lub osoby o widocznej ograniczonej sprawności ruchowej, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w celu umożliwienia jej przejścia.

Art. 27.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu dla rowerzystów, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerowi znajdującemu się na przejeździe.

- 1a. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerzyście jadącemu na wprost po jezdni, pasie ruchu dla rowerów, drodze dla rowerów lub innej części drogi, którą zamierza opuścić.
2. (uchylony)
3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez drogę dla rowerów poza jezdnią, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa rowerowi.
4. Kierującemu pojazdem zabrania się wyprzedzania pojazdu na przejeździe dla rowerzystów i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejazdu, na którym ruch jest kierowany.

Art. 28.

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu kolejowego oraz przejeżdżając przez przejazd, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność. Przed wjechaniem na tory jest on obowiązany upewnić się, czy nie zbliża się pojazd szynowy, oraz przedsięwziąć odpowiednie środki ostrożności, zwłaszcza jeżeli wskutek mgły lub z innych powodów przejrzystość powietrza jest zmniejszona.
2. Kierujący jest obowiązany prowadzić pojazd z taką prędkością, aby mógł go zatrzymać w bezpiecznym miejscu, gdy nadjeżdża pojazd szynowy lub gdy urządzenie zabezpieczające albo dawany sygnał zabrania wjazdu na przejazd.
3. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) objeżdżania opuszczonych zapór lub półzapór oraz wjeżdżania na przejazd, jeżeli opuszczanie ich zostało rozpoczęte lub podnoszenie nie zostało zakończone;
 - 2) wjeżdżania na przejazd, jeżeli po drugiej stronie przejazdu nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;
 - 3) wyprzedzania pojazdu na przejeździe kolejowym i bezpośrednio przed nim;
 - 4) omijania pojazdu oczekującego na otwarcie ruchu przez przejazd, jeżeli wymagałoby to wjechania na część jezdni przeznaczoną dla przeciwnego kierunku ruchu.
4. W razie unieruchomienia pojazdu na przejeździe kolejowym, kierujący jest obowiązany niezwłocznie usunąć go z przejazdu, a jeżeli nie jest to możliwe, ostrzec kierującego pojazdem szynowym o niebezpieczeństwie.
5. Kierujący pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 10 m, który nie może rozwinąć prędkości większej niż 6 km/h, przed wjazdem na przejazd kolejowy jest obowiązany upewnić się, czy w czasie potrzebnym na przejechanie przez ten przejazd nie nadjedzie pojazd szynowy, lub uzgodnić czas tego przejazdu z dróżnikiem kolejowym.
6. Przepisy ust. 1–4 stosuje się odpowiednio przy przejeżdżaniu przez tory tramwajowe; przepis ust. 3 pkt 3 nie dotyczy skrzyżowania lub przejazdu tramwajowego, na którym ruch jest kierowany.

Oddział 8

Ostrzeżenie oraz jazda w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza

Art. 29.

1. Kierujący pojazdem może używać sygnału dźwiękowego lub świetlnego, w razie gdy zachodzi konieczność ostrzeżenia o niebezpieczeństwie.
2. Zabrania się:
 - 1) nadużywania sygnału dźwiękowego lub świetlnego;
 - 2) używania sygnału dźwiękowego na obszarze zabudowanym, chyba że jest to konieczne w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem;
 - 3) ostrzegania światłami drogowymi w warunkach, w których może to spowodować oślepienie innych kierujących.

Art. 30.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność w czasie jazdy w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza, spowodowanej mgłą, opadami atmosferycznymi lub innymi przyczynami, a ponadto:
 - 1) kierujący pojazdem silnikowym jest obowiązany:
 - a) włączyć światła mijania lub przeciwmgłowe przednie albo oba te światła jednocześnie,
 - b) poza obszarem zabudowanym podczas mgły dawać krótkotrwałe sygnały dźwiękowe w czasie wyprzedzania lub omijania;
 - 2) kierujący innym pojazdem niż pojazd, o którym mowa w pkt 1, jest obowiązany:
 - a) włączyć światła, w które pojazd jest wyposażony,
 - b) korzystać z pobocza drogi, a jeżeli nie jest to możliwe, jechać jak najbliżej krawędzi jezdni i nie wyprzedzać innego pojazdu.
2. Obowiązek używania świateł, o którym mowa w ust. 1, dotyczy kierującego pojazdem także podczas zatrzymania wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.
3. Kierujący pojazdem może używać tylnych świateł przeciwmgłowych, jeżeli zmniejszona przejrzystość powietrza ogranicza widoczność na odległość mniejszą niż 50 m. W razie poprawy widoczności kierujący pojazdem jest obowiązany niezwłocznie wyłączyć te światła.

Oddział 9 Holowanie

Art. 31.

1. Kierujący może holować pojazd silnikowy tylko pod warunkiem, że:
 - 1) prędkość pojazdu holującego nie przekracza 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza tym obszarem;
 - 2) pojazd holujący ma włączone światła mijania również w okresie dostatecznej widoczności;
 - 3) w pojeździe holowanym znajduje się kierujący mający uprawnienie do kierowania tym pojazdem, chyba że pojazd jest holowany w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim;
 - 4) pojazd holowany jest połączony z pojazdem holującym w sposób wykluczający odłączenie się w czasie jazdy; nie dotyczy to holowania motocykla, który powinien być połączony z pojazdem holującym połączeniem giętkim w sposób umożliwiający łatwe odłączenie;
 - 5) pojazd holowany, z wyjątkiem motocykla, jest oznaczony z tyłu po lewej stronie ostrzegawczym trójkątem odbłaskowym, a w okresie niedostatecznej widoczności ma ponadto włączone światła pozycyjne; zamiast oznaczenia trójkątem odbłaskowym pojazd holowany może wysyłać żółte sygnały błyskowe w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu;
 - 6) w pojeździe holowanym na połączeniu sztywnym jest sprawny co najmniej jeden układ hamulców, a w pojeździe holowanym na połączeniu giętkim – dwa układy;
 - 7) odległość między pojazdami wynosi nie więcej niż 3 m przy połączeniu sztywnym, a od 4 m do 6 m przy połączeniu giętkim, przy czym połączenie jest oznakowane na przemian pasami białymi i czerwonymi albo zaopatrzone w chorągiewkę barwy żółtej lub czerwonej; przepisu tego nie stosuje się w razie holowania pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zabrania się holowania:
 - 1) pojazdu o niesprawnym układzie kierowniczym lub o niesprawnych hamulcach, chyba że sposób holowania wyklucza potrzebę ich użycia;
 - 2) pojazdu za pomocą połączenia giętkiego, jeżeli w pojeździe tym działanie układu hamulcowego uzależnione jest od pracy silnika, a silnik jest unieruchomiony;
 - 3) więcej niż jednego pojazdu, z wyjątkiem pojazdu członowego;
 - 4) pojazdem z przyczepą (naczepą);
 - 5) na autostradzie, z wyjątkiem holowania przez pojazdy przeznaczone do holowania do najbliższego wyjazdu lub miejsca obsługi podróżnych.
3. W razie holowania pojazdu w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim lub użycia hamulców, rzeczywista masa całkowita pojazdu holowanego nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu holującego.

Oddział 10 Ruch pojazdów w kolumnie

Art. 32.

1. Liczba pojazdów jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:
 - 1) samochodów osobowych, motorowerów lub motocykli – 10;
 - 2) rowerów lub wózków rowerowych – 15;
 - 3) pozostałych pojazdów – 5.
2. Odległość między jadącymi kolumnami nie może być mniejsza niż 500 m dla kolumn pojazdów samochodowych oraz 200 m dla kolumn pozostałych pojazdów.
3. (uchylony)
4. Jazda w kolumnie nie zwalnia kierującego pojazdem od przestrzegania obowiązujących przepisów ruchu drogowego.
5. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do pojazdów uprzywilejowanych oraz pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Zabrania się wjeżdżania między jadące w kolumnie rowery lub wózki rowerowe oraz pojazdy, o których mowa w ust. 5.
- 6a. Przejazd kolumny pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w skład której wchodzi więcej niż 5 pojazdów, jest dozwolony pod warunkiem uzyskania zezwolenia wojskowego na przejazd drogowy, wydawanego przez właściwy organ wojskowy.
7. (uchylony)

Oddział 11 Przepisy dodatkowe o ruchu rowerów, motorowerów oraz pojazdów zaprzęgowych

Art. 33.

1. Kierujący rowerem jest obowiązany korzystać z drogi dla rowerów lub pasa ruchu dla rowerów, jeśli są one wyznaczone dla kierunku, w którym się porusza lub zamierza skręcić. Kierujący rowerem, korzystając

z drogi dla rowerów i pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

- 1a. Kierujący rowerem może zatrzymać się w służbie rowerowej obok innych rowerzystów. Jest obowiązany opuścić ją, kiedy zaistnieje możliwość kontynuowania jazdy w zamierzonym kierunku i zająć miejsce na jezdni zgodnie z odpowiednio art. 33 ust. 1 lub art. 16 ust. 4 i 5.
2. Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze, pod warunkiem że jest ono umieszczone na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.
3. Kierującemu rowerem lub motorowerem zabrania się:
 - 1) jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu, z zastrzeżeniem ust. 3a;
 - 2) jazdy bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach lub podnóżkach;
 - 3) czepiania się pojazdów.
- 3a. Dopuszcza się wyjątkowo jazdę po jezdni kierującego rowerem obok innego roweru lub motoroweru, jeżeli nie utrudnia to poruszania się innym uczestnikom ruchu albo w inny sposób nie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.
4. (uchylony)
5. Korzystanie z chodnika lub drogi dla pieszych przez kierującego rowerem jest dozwolone wyjątkowo, gdy:
 - 1) opiekuje się on osobą w wieku do lat 10 kierującą rowerem;
 - 2) szerokość chodnika wzdłuż drogi, po której ruch pojazdów jest dozwolony z prędkością większą niż 50 km/h, wynosi co najmniej 2 m i brakuje wydzielonej drogi dla rowerów oraz pasa ruchu dla rowerów;
 - 3) warunki pogodowe zagrażają bezpieczeństwu rowerzysty na jezdni (śnieg, silny wiatr, ulewa, gołoledź, gęsta mgła), z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Kierujący rowerem, korzystając z chodnika lub drogi dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli, zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.
7. Kierujący rowerem może jechać lewą stroną jezdni na zasadach określonych dla ruchu pieszych w przepisach art. 11 ust. 1–3, jeżeli opiekuje się on osobą kierującą rowerem w wieku do lat 10.

Art. 34.

1. Do zaprzęgu może być używane tylko zwierzę niepłochliwe, odpowiednio sprawne fizycznie i dające sobą kierować.
2. Kierujący pojazdem zaprzęgowym jest obowiązany utrzymywać pojazd i zaprzęg w takim stanie, aby mógł nad nimi panować.
3. Bezpośrednio jeden za drugim może jechać nie więcej niż 5 pojazdów zaprzęgowych. Odległość między piątym pojazdem a następnym nie może być mniejsza niż 200 m.
4. Kierujący pojazdem zaprzęgowym przy wjeżdżaniu na drogę twardą w miejscu, gdzie nie ma dostatecznej widoczności drogi, jest obowiązany prowadzić zwierzę za uzdę.
5. Kierującemu pojazdem zaprzęgowym zabrania się:
 - 1) przeciążania zwierzęcia;
 - 2) jazdy obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
 - 3) pozostawiania pojazdu niezabezpieczonego przed ruszeniem;
 - 4) jazdy pojazdem na płozach bez dzwonek lub grzechotek.

Rozdział 4 Ruch zwierząt

Art. 35.

1. Jazda wierzchem i pędzenie zwierząt powinny się odbywać po drodze przeznaczonej do pędzenia zwierząt. W razie braku takiej drogi jazda wierzchem i pędzenie zwierząt mogą odbywać się po poboczu, a jeżeli brak jest pobocza – po jezdni.
2. Do jazdy wierzchem i pędzenia zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy art. 34 ust. 1 i 2 oraz przepisy o ruchu pojazdów.

Art. 36.

1. Zabrania się jazdy wierzchem:
 - 1) bez uzdy;
 - 2) obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
 - 3) po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej oraz po drodze, na której obowiązuje zakaz ruchu pojazdów zaprzęgowych;
 - 4) po drodze twardej w okresie niedostatecznej widoczności;
 - 5) po drodze twardej osobie w wieku poniżej 17 lat.
2. Jeździec może prowadzić luzem tylko jedno zwierzę po swojej prawej stronie.

Art. 37.

1. Zwierzęta w stadzie mogą być pędzone po drodze tylko pod odpowiednim nadzorem. Zwierzę pojedyncze może być prowadzone tylko na uwięzi.

2. Poganiacz zwierząt jest obowiązany:
 - 1) iść po lewej stronie pędzonych zwierząt;
 - 2) w okresie niedostatecznej widoczności nieść latarkę z widocznym z odległości co najmniej 150 m światłem białym.
3. Zwierzęta mogą być prowadzone luzem przy pojeździe zaprzęgowym z jego prawej strony, w liczbie nie większej niż 2 sztuki.
4. Zabrania się:
 - 1) pędzenia zwierząt po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej, a po innej drodze twardej – w okresie od zmierzchu do świtu;
 - 2) pędzenia zwierząt po drodze twardej osobie w wieku poniżej 13 lat;
 - 3) pędzenia zwierząt w poprzek drogi w miejscu niewidocznym na dostateczną odległość;
 - 4) zatrzymywania zwierząt na jezdni;
 - 5) zajmowania przez zwierzęta więcej niż prawej połowy jezdni albo drogi dla pieszych lub rowerów.
5. Rada powiatu może wprowadzić zakaz pędzenia zwierząt na określonych drogach lub obszarach oraz określonym czasie.

Rozdział 5

Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach

Oddział 1

Przepisy porządkowe

Art. 38.

Kierujący pojazdem jest obowiązany mieć przy sobie i okazywać na żądanie uprawnionego organu wymagane dla danego rodzaju pojazdu lub kierującego:

- 1) dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem;
- 2) dokument stwierdzający dopuszczenie pojazdu do ruchu;
- 3) dokument potwierdzający zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowód opłacenia składki za to ubezpieczenie;
- 3a) zaświadczenie o przeprowadzonym badaniu technicznym z wynikiem pozytywnym w zakresie wyposażenia pojazdu w blokadę alkoholową w przypadku, o którym mowa w art. 13 ust. 5 pkt 7 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2016 r. poz. 627, 904, 1241, 1579, 1948 i 2001);
- 4) zezwolenie, o którym mowa w art. 106 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami;
- 4a) dokument potwierdzający kalibrację blokady alkoholowej, wystawiony przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela;
- 5) inne dokumenty, jeżeli obowiązek taki wynika z odrębnej ustawy.

Art. 39.

1. Kierujący pojazdem samochodowym oraz osoba przewożona takim pojazdem wyposażonym w pasy bezpieczeństwa są obowiązani korzystać z tych pasów podczas jazdy, z zastrzeżeniem ust. 3, 3b i 3c.
2. Obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa nie dotyczy:
 - 1) osoby mającej zaświadczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do używania pasów bezpieczeństwa;
 - 2) kobiety o widocznej ciąży;
 - 3) kierującego taksówką podczas przewożenia pasażera;
 - 4) instruktora lub egzaminatora podczas szkolenia lub egzaminowania;
 - 5) policjanta, funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Inspektora Kontroli Skarbowej, funkcjonariusza celnego i Służby Więziennej, żołnierza Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – podczas przewożenia osoby (osób) zatrzymanej;
 - 6) funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności służbowych;
 - 6a) żołnierza Żandarmerii Wojskowej podczas wykonywania czynności ochronnych;
 - 7) zespołu medycznego w czasie udzielania pomocy medycznej;
 - 8) konwojenta podczas przewożenia wartości pieniężnych;
 - 9) osoby chorej lub niepełnosprawnej przewożonej na noszach lub w wózku inwalidzkim;
 - 10) dziecka w wieku poniżej 3 lat przewożonego pojazdem kategorii M₂ i M₃;
 - 11) dziecka przewożonego na zasadach przewidzianych w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 1138, z 2013 r. poz. 1421 i 1650, z 2014 r. poz. 1863 oraz z 2016 r. poz. 1948).
- 2a. Kierujący pojazdem kategorii M₂ i M₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, wyposażonym w pasy bezpieczeństwa jest obowiązany do poinformowania osób przewożonych pojazdem o obowiązku korzystania z tych pasów podczas jazdy, chyba że zostały one o tym obowiązku poinformowane:
 - 1) przez znajdującą się w pojeździe osobę kierującą przewożoną grupą lub
 - 2) za pomocą urządzenia audiowizualnego, lub

- 3) za pomocą znaku umieszczonego w widoczny sposób przy każdym miejscu siedzącym, zgodnego ze wzorem określonym w załączniku do dyrektywy Rady z dnia 16 grudnia 1991 r. odnoszącej się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach (91/671/EWG) (Dz.Urz. WE L 373 z 31.12.1991, str. 26, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 353, z późn. zm.), zwanej dalej „dyrektywą nr 91/671/EWG”.
3. W pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, wyposażonym w pasy bezpieczeństwa lub urządzenia przytrzymujące dla dzieci, dziecko mające mniej niż 150 cm wzrostu jest przewożone, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 3b, w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci, zgodnym z:
 - 1) masą i wzrostem dziecka oraz
 - 2) właściwymi warunkami technicznymi określonymi w przepisach Unii Europejskiej lub w regulaminach EKG ONZ dotyczących urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojeździe.
- 3a. Foteliki bezpieczeństwa dla dziecka oraz inne urządzenia przytrzymujące dla dzieci są instalowane w pojeździe, zgodnie z zaleceniami producenta urządzenia, wskazującymi, w jaki sposób urządzenie może być bezpiecznie stosowane.
- 3b. Zezwala się na przewożenie w pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, na tylnym siedzeniu pojazdu, dziecka mającego co najmniej 135 cm wzrostu przytrzymywanego za pomocą pasów bezpieczeństwa w przypadkach, kiedy ze względu na masę i wzrost dziecka nie jest możliwe zapewnienie fotelika bezpieczeństwa dla dziecka lub innego urządzenia przytrzymującego dla dzieci zgodnego z warunkami, o których mowa w ust. 3.
- 3c. Zezwala się na przewożenie w pojeździe kategorii M₁ i N₁, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, na tylnym siedzeniu pojazdu, trzeciego dziecka w wieku co najmniej 3 lat, przytrzymywanego za pomocą pasów bezpieczeństwa, w przypadku gdy dwoje dzieci jest przewożonych w fotelikach bezpieczeństwa dla dziecka lub innych urządzeniach przytrzymujących dla dzieci, zainstalowanych na tylnych siedzeniach pojazdu i nie ma możliwości zainstalowania trzeciego fotelika bezpieczeństwa dla dziecka lub innego urządzenia przytrzymującego dla dzieci.
4. Przepis ust. 3 nie dotyczy przewozu dziecka:
 - 1) taksówką;
 - 2) specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego, o którym mowa w art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1868);
 - 3) pojazdem Policji, Straży Granicznej lub straży gminnej (miejskiej);
 - 4) mającego zaświadczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do przewożenia w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci.
5. Zaświadczenia lekarskie, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i ust. 4 pkt 4, zawierają:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL - serię, numer i nazwę dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz nazwę państwa, które wydało ten dokument;
 - 3) okres ważności;
 - 4) znak graficzny zgodny ze wzorem określonym w art. 5 dyrektywy nr 91/671/EWG.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń lekarskich, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i ust. 4 pkt 4, kierując się przepisami Unii Europejskiej dotyczącymi obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach oraz mając na uwadze potrzebę ujednolicenia stosowanych dokumentów.

Art. 40.

1. Kierujący motocyklem, czterokołowcem lub motorowerem oraz osoba przewożona takimi pojazdami są obowiązani używać w czasie jazdy kasków ochronnych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do motocykli fabrycznie wyposażonych w pasy bezpieczeństwa.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do czterokołowców fabrycznie wyposażonych w nadwozie zamknięte i pasy bezpieczeństwa.

Art. 41.

Osoba wykonująca roboty lub inne czynności na drodze jest obowiązana używać w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu elementów odblaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.

Art. 42.

Niewidomy podczas samodzielnego poruszania się po drodze jest obowiązany nieść białą laskę w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu.

Art. 43.

1. Dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Nie dotyczy to strefy zamieszkania.
2. (uchylony)
3. Przepis ust. 1 nie dotyczy drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych.

Art. 44.

1. Kierujący pojazdem w razie uczestniczenia w wypadku drogowym jest obowiązany:
 - 1) zatrzymać pojazd, nie powodując przy tym zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) przedsięwziąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku;
 - 3) niezwłocznie usunąć pojazd z miejsca wypadku, aby nie powodował zagrożenia lub tamowania ruchu, jeżeli nie ma zabitego lub rannego;
 - 4) podać swoje dane personalne, dane personalne właściciela lub posiadacza pojazdu oraz dane dotyczące zakładu ubezpieczeń, z którym zawarta jest umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, na żądanie osoby uczestniczącej w wypadku.
2. Jeżeli w wypadku jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest obowiązany ponadto:
 - 1) udzielić niezbędnej pomocy ofiarom wypadku oraz wezwać zespół ratownictwa medycznego i Policję;
 - 2) nie podejmować czynności, które mogłyby utrudnić ustalenie przebiegu wypadku;
 - 3) pozostać na miejscu wypadku, a jeżeli wezwanie zespołu ratownictwa medycznego lub Policji wymaga oddalenia się – niezwłocznie powrócić na to miejsce.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do innych osób uczestniczących w wypadku.

Art. 45.

1. Zabrania się:
 - 1) kierowania pojazdem, prowadzenia kolumny pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt osobie w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
 - 2) holowania pojazdu kierowanego przez osobę, o której mowa w pkt 1;
 - 3) otwierania drzwi pojazdu, pozostawiania otwartych drzwi lub wysiadania bez upewnienia się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;
 - 4) wykorzystywania drogi lub poszczególnych jej części w sposób niezgodny z przeznaczeniem, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej;
 - 5) wjeżdżania na pas między jezdniami;
 - 6) pozostawiania na drodze przedmiotów, które mogłyby zagrozić bezpieczeństwu ruchu; jeżeli jednak usunięcie ich nie jest możliwe, należy je oznaczyć w sposób widoczny w dzień i w nocy;
 - 7) umieszczania na drodze lub w jej pobliżu urządzeń wysyłających lub odbijających światło w sposób powodujący oślepienie albo wprowadzających w błąd uczestników ruchu;
 - 8) samowolnego umieszczania lub włączania albo usuwania lub wyłączania znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń ostrzegawczo-zabezpieczających lub kontrolnych na drodze, jak również zmiany ich położenia lub ich zasłaniania;
 - 9) zaśmiecania lub zanieczyszczania drogi;
 - 10) samowolnego umieszczania na drodze jakichkolwiek znaków, napisów lub symboli.
2. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) korzystania podczas jazdy z telefonu wymagającego trzymania słuchawki lub mikrofonu w ręku;
 - 2) przewożenia osoby, o której mowa w ust. 1 pkt 1, na rowerze lub motorowerze albo motocyklu, chyba że jest przewożona w bocznym wózku;
 - 3) przewożenia pasażera w sposób niezgodny z art. 39, 40 lub 63 ust. 1;
 - 4) przewożenia w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dziecka dziecka siedzącego tyłem do kierunku jazdy na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego wyposażonego w poduszkę powietrzną dla pasażera, która jest aktywna podczas przewożenia dziecka;
 - 5) przewożenia dziecka w wieku poniżej 3 lat w pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, niewyposażonym w pasy bezpieczeństwa i fotelik bezpieczeństwa dla dziecka lub w pasy bezpieczeństwa i inne urządzenie przytrzymujące dla dzieci;
 - 6) przewożenia na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego, poza fotelikiem bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniem przytrzymującym dla dzieci, dziecka mającego mniej niż 150 cm wzrostu.

Oddział 2 Zatrzymanie i postój

Art. 46.

1. Zatrzymanie i postój pojazdu są dozwolone tylko w miejscu i w warunkach, w których jest on z dostatecznej odległości widoczny dla innych kierujących i nie powoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub jego utrudnienia.
2. Kierujący pojazdem, zatrzymując pojazd na jezdni, jest obowiązany ustawić go jak najbliżej jej krawędzi oraz równoległe do niej.
3. W czasie postoju na drodze poza obszarem zabudowanym pojazd powinien znajdować się, jeżeli to tylko możliwe, poza jezdnią.
4. Kierujący pojazdem jest obowiązany stosować sposób zatrzymania lub postoju wskazany znakami drogowymi.

5. Kierujący pojazdem jest obowiązany w czasie postoju zabezpieczyć pojazd przed możliwością jego uruchomienia przez osobę niepowołaną oraz zachować inne środki ostrożności niezbędne do uniknięcia wypadku.

Art. 47.

1. Dopuszcza się zatrzymanie lub postój na chodniku kołami jednego boku lub przedniej osi pojazdu samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t, pod warunkiem że:
 - 1) na danym odcinku jezdni nie obowiązuje zakaz zatrzymania lub postoju;
 - 2) szerokość chodnika pozostawionego dla pieszych jest taka, że nie utrudni im ruchu i jest nie mniejsza niż 1,5 m;
 - 3) pojazd umieszczony przednią osią na chodniku nie tamuje ruchu pojazdów na jezdni.
2. Dopuszcza się, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 pkt 2, zatrzymanie lub postój na chodniku przy krawędzi jezdni całego samochodu osobowego, motocykla, motoroweru, roweru lub wózka rowerowego. Inny pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t może być w całości umieszczony na chodniku tylko w miejscu wyznaczonym odpowiednimi znakami drogowymi.

Art. 47a.

Kierujący pojazdem w tunelu, podczas zatrzymania wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego, jest obowiązany zachować odstęp od poprzedzającego pojazdu nie mniejszy niż 5 m.

Art. 48. (uchylony)

Art. 49.

1. Zabrania się zatrzymania pojazdu:
 - 1) na przejeździe kolejowym, na przejeździe tramwajowym, na skrzyżowaniu oraz w odległości mniejszej niż 10 m od przejazdu lub skrzyżowania;
 - 2) na przejściu dla pieszych, na przejeździe dla rowerzystów oraz w odległości mniejszej niż 10 m przed tym przejściem lub przejazdem; na drodze dwukierunkowej o dwóch pasach ruchu zakaz ten obowiązuje także za tym przejściem lub przejazdem;
 - 3) w tunelu, na moście lub na wiadukcie;
 - 4) na jezdni wzdłuż linii ciągłej oraz w pobliżu jej punktów krańcowych, jeżeli zmusiłoby to innych kierujących pojazdami wielośladowymi do najeżdżania na tę linię;
 - 5) na jezdni obok linii przerywanej wyznaczającej krawędź jezdni oraz na jezdni i na poboczu obok linii ciągłej wyznaczającej krawędź jezdni;
 - 6) w odległości mniejszej niż 10 m od przedniej strony znaku lub sygnału drogowego, jeżeli zostałyby one zasłonięte przez pojazd;
 - 7) na jezdni przy jej lewej krawędzi, z wyjątkiem zatrzymania lub postoju pojazdu na obszarze zabudowanym na drodze jednokierunkowej lub na jezdni dwukierunkowej o małym ruchu;
 - 8) na pasie między jezdniami;
 - 9) w odległości mniejszej niż 15 m od słupka lub tablicy oznaczającej przystanek, a na przystanku z zatoką – na całej jej długości;
 - 10) w odległości mniejszej niż 15 m od punktów krańcowych wysepki, jeżeli jezdnia z prawej jej strony ma tylko jeden pas ruchu;
 - 11) na drodze dla rowerów, pasie ruchu dla rowerów oraz w śluzie rowerowej, z wyjątkiem roweru.
2. Zabrania się postoju:
 - 1) w miejscu utrudniającym wjazd lub wyjazd, w szczególności do i z bramy, garażu, parkingu lub wnęki postojowej;
 - 2) w miejscu utrudniającym dostęp do innego prawidłowo zaparkowanego pojazdu lub wyjazd tego pojazdu;
 - 3) przed i za przejazdem kolejowym, po obu stronach drogi, na odcinku od przejazdu kolejowego do słupka wskaźnikowego z jedną kreską;
 - 4) w strefie zamieszkania w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu;
 - 5) na obszarze zabudowanym, pojazdu lub zespołu pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 16 t lub o długości przekraczającej 12 m, poza wyznaczonymi w tym celu parkingami.
3. Zabrania się zatrzymania lub postoju pojazdu na autostradzie lub drodze ekspresowej w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu. Jeżeli unieruchomienie pojazdu nastąpiło z przyczyn technicznych, kierujący pojazdem jest obowiązany usunąć pojazd z jezdni oraz ostrzec innych uczestników ruchu.
4. Zakaz zatrzymania lub postoju pojazdu nie dotyczy unieruchomienia pojazdu wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.

Art. 50.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany sygnalizować postój pojazdu silnikowego lub przyczepy z powodu uszkodzenia lub wypadku:
 - 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej – w każdym przypadku;
 - 2) na pozostałych drogach twardych:
 - a) poza obszarem zabudowanym – w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym jest to zabronione, a na poboczu, jeżeli pojazd nie jest widoczny z dostatecznej odległości,

- b) na obszarze zabudowanym – w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym zatrzymanie jest zabronione.
2. Postój pojazdu, o którym mowa w ust. 1, należy sygnalizować w sposób następujący:
 - 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej - przez:
 - a) włączenie świateł awaryjnych pojazdu, a jeżeli pojazd nie jest w nie wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne,
 - b) umieszczenie ostrzegawczego trójkąta odblaskowego w odległości 100 m za pojazdem; trójkąt ten umieszcza się na jezdni lub poboczu, odpowiednio do miejsca unieruchomienia pojazdu;
 - 2) na pozostałych drogach:
 - a) poza obszarem zabudowanym – przez umieszczenie w odległości 30–50 m za pojazdem ostrzegawczego trójkąta odblaskowego i włączenie świateł awaryjnych; w razie gdy pojazd nie jest wyposażony w światła awaryjne, należy włączyć światła pozycyjne,
 - b) na obszarze zabudowanym – przez włączenie świateł awaryjnych, a jeżeli pojazd nie jest w nie wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne i umieścić ostrzegawczy trójkąt odblaskowy za pojazdem lub na nim, na wysokości nie większej niż 1 m.
 3. Sygnalizowanie, o którym mowa w ust. 1 i 2, obowiązuje przez cały czas postoju pojazdu.

Art. 50a.

1. Pojazd pozostawiony bez tablic rejestracyjnych lub pojazd, którego stan wskazuje na to, że nie jest używany, może zostać usunięty z drogi przez straż gminną lub Policję na koszt właściciela lub posiadacza.
2. Pojazd usunięty w trybie określonym w ust. 1, nieodebrany na wezwanie gminy przez uprawnioną osobę w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia, uznaje się za porzucony z zamiarem wyzbycia się. Pojazd ten przechodzi na własność gminy z mocy ustawy.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, gdy nieodebranie pojazdu nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zobowiązanej.
4. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, gdy w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia pojazdu nie została ustalona osoba uprawniona do jego odbioru.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą poszanowania prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowy tryb oraz jednostki i warunki ich współdziałania w zakresie usuwania pojazdów bez tablic rejestracyjnych lub których stan wskazuje na to, że nie są używane;
 - 2) tryb postępowania w zakresie przejęcia pojazdu na własność gminy.

Oddział 3 Używanie świateł zewnętrznych

Art. 51.

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany używać świateł mijania podczas jazdy w warunkach normalnej przejrzystości powietrza.
2. W czasie od świtu do zmierzchu w warunkach normalnej przejrzystości powietrza, zamiast świateł mijania, kierujący pojazdem może używać świateł do jazdy dziennej.
3. W czasie od zmierzchu do świtu, na nieoświetlonych drogach, zamiast świateł mijania lub łącznie z nimi, kierujący pojazdem może używać świateł drogowych, o ile nie oślepi innych kierujących albo pieszych poruszających się w kolumnie. Kierujący pojazdem, używając świateł drogowych, jest obowiązany przełączyć je na światła mijania w razie zbliżania się:
 - 1) pojazdu nadjeżdżającego z przeciwka, przy czym jeżeli jeden z kierujących wyłączył światła drogowe – drugi jest obowiązany uczynić to samo;
 - 2) do pojazdu poprzedzającego, jeżeli kierujący może być oślepiony;
 - 3) pojazdu szynowego lub komunikacji wodnej, jeżeli poruszają się w takiej odległości, że istnieje możliwość oślepienia kierujących tymi pojazdami.
4. (uchylony)
5. Na drodze krętej, oznaczonej odpowiednimi znakami drogowymi, kierujący pojazdem może używać przednich świateł przeciwmglowych od zmierzchu do świtu, również w warunkach normalnej przejrzystości powietrza.
6. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do kierującego pojazdem, który nie jest wyposażony w światła mijania, drogowe lub światła do jazdy dziennej. Kierujący takim pojazdem w czasie od zmierzchu do świtu lub w tunelu jest obowiązany używać świateł stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdu.
7. Przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio podczas zatrzymania pojazdu, wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego. Jeżeli zatrzymanie trwa ponad 1 minutę, dopuszcza się wyłączenie świateł zewnętrznych pojazdu, o ile na tym samym pasie ruchu, przed tym pojazdem i za nim, stoją inne pojazdy.

Art. 52.

1. Kierujący pojazdem silnikowym lub szynowym, w warunkach niedostatecznej widoczności, podczas zatrzymania niewynikającego z warunków ruchu lub przepisów ruchu drogowego oraz podczas postoju, jest

obowiązany używać świateł pozycyjnych przednich i tylnych lub świateł postojowych. W pojeździe niezłączonym z przyczepą oraz w zespole pojazdów o długości nieprzekraczającej 6 m dopuszcza się włączenie świateł postojowych jedynie od strony środka jezdni.

2. Podczas zatrzymania lub postoju, w miejscu oświetlonym w stopniu zapewniającym widoczność pojazdu lub znajdującym się poza jezdnią i poboczem, wszystkie światła pojazdu mogą być wyłączone. Przepis ten nie dotyczy pojazdu szynowego oraz pojazdu, na którym znajduje się urządzenie lub ładunek, wystające poza pojazd i wymagające oznaczenia odrębnymi światłami.
3. Światło oświetlające przedmioty przydrożne (szperacz) może być włączone tylko podczas zatrzymania lub postoju, pod warunkiem że nie oślepi innych uczestników ruchu. Ograniczenie to nie dotyczy pojazdu uprzywilejowanego.

Oddział 4

Warunki używania pojazdów w ruchu drogowym

Art. 53.

1. Pojazdem uprzywilejowanym w ruchu drogowym może być pojazd samochodowy:
 - 1) jednostek ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) zespołu ratownictwa medycznego;
 - 3) Policji;
 - 4) jednostki ratownictwa chemicznego;
 - 5) Straży Granicznej;
 - 6) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 7) Agencji Wywiadu;
 - 7a) Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
 - 7b) Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 7c) Służby Wywiadu Wojskowego;
 - 8) Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 9) Służby Więziennej;
 - 10) Biura Ochrony Rządu;
 - 10a) kontroli skarbowej;
 - 10b) Służby Celnej;
 - 10c) straży gminnych (miejskich);
 - 10d) podmiotów uprawnionych do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa górskiego;
 - 10e) Służby Parku Narodowego;
 - 10f) podmiotów uprawnionych do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa wodnego;
 - 11) Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 12) jednostki niewymienionej w pkt 1–11, jeżeli jest używany w związku z ratowaniem życia lub zdrowia ludzkiego – na podstawie zezwolenia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
- 1a. Minister właściwy do spraw wewnętrznych stwierdza wygaśnięcie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 12, gdy ustana okoliczności uzasadniają wycofanie pojazdu jako uprzywilejowanego.
2. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o ruchu pojazdów, zatrzymaniu i postoju oraz do znaków i sygnałów drogowych tylko w razie, gdy:
 - 1) uczestniczy:
 - a) w akcji związanej z ratowaniem życia, zdrowia ludzkiego lub mienia albo koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego albo
 - b) w przejeździe kolumny pojazdów uprzywilejowanych,
 - c) w wykonywaniu zadań związanych bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, którym na mocy odrębnych przepisów przysługuje ochrona;
 - 2) pojazd wysyła jednocześnie sygnały świetlne i dźwiękowe; po zatrzymaniu pojazdu nie wymaga się używania sygnału dźwiękowego;
 - 3) w pojeździe włączone są światła drogowe lub mijania.
3. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym jest obowiązany stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub upoważnione do jego kontroli.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia porządku, sprawności i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, okoliczności, w jakich używane są pojazdy uprzywilejowane w kolumnach.

Art. 54.

1. Pojazd wykonujący na drodze prace porządkowe, remontowe lub modernizacyjne powinien wysyłać żółte sygnały błyskowe.
2. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o obowiązku jazdy na jezdni lub przy jej prawej krawędzi oraz o zatrzymaniu i postoju, z tym że:

- 1) na jezdni jednokierunkowej oraz poza obszarem zabudowanym, podczas oczyszczania drogi ze śniegu, dopuszcza się również jazdę przy lewej krawędzi jezdni;
 - 2) jazdę po chodniku dopuszcza się tylko przy zachowaniu bezpieczeństwa pieszych.
- 2a. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może korzystać z autostrady lub drogi ekspresowej nawet wtedy, gdy pojazd ten nie jest pojazdem samochodowym lub jego konstrukcja uniemożliwia rozwinięcie prędkości co najmniej 40 km/h.
 3. Pojazd, który ze względu na konstrukcję, ładunek lub nietypowe zachowanie na drodze może zagrażać bezpieczeństwu w ruchu drogowym, powinien wysłać żółte sygnały błyskowe.
 4. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 31 ust. 1 pkt 5, używania żółtych sygnałów błyskowych do innych celów niż określone w ust. 1 i 3.

Art. 55.

1. Pojazd do nauki jazdy lub przeprowadzania egzaminu państwowego oznacza się tablicą kwadratową barwy niebieskiej z białą literą „L”, umieszczoną na pojeździe. W warunkach niedostatecznej widoczności tablica umieszczona na pojeździe, z wyłączeniem tablicy na motocyklu, powinna być oświetlona. Tablica, którą oznaczony jest motocykl, powinna być wykonana z materiału odblaskowego.
2. Podczas kierowania pojazdem do nauki jazdy przez osobę inną niż osoba ubiegająca się o uprawnienie do kierowania pojazdem tablica, o której mowa w ust. 1, powinna być zasłonięta lub złożona.
3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok pojazdu, o którym mowa w ust. 1, lub jadąc za nim, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.

Art. 56. (uchylony)

Art. 57.

1. Pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej. W warunkach niedostatecznej widoczności tablice powinny być oświetlone, chyba że są wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży.
2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.
3. Zabrania się oznaczania pojazdu tablicami, o których mowa w ust. 1, w czasie, gdy dzieci lub młodzież nie są przewożone.

Art. 57a.

1. Kierujący autobusem szkolnym podczas wsiadania lub wysiadania dzieci jest obowiązany włączyć światła awaryjne.
2. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok autobusu szkolnego, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.
3. Jeżeli autobus szkolny przewozi inne osoby lub nie przewozi żadnych osób, tablice z napisem „autobus szkolny” powinny być zdjęte, zasłonięte lub złożone.

Art. 58.

1. Pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu osób niepełnosprawnych oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy niebieskiej z międzynarodowym symbolem wózka inwalidzkiego barwy białej. Tablice te powinny być wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej.
2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.

Art. 59.

1. Pojazd zarejestrowany w Rzeczypospolitej Polskiej, który ma być używany w ruchu międzynarodowym, powinien być oznaczony znakiem z literami „PL”.
2. Pojazd zarejestrowany za granicą uczestniczący w ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien być oznaczony znakiem określającym państwo, w którym jest zarejestrowany.
3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1 i 2, uważa się za spełniony, jeżeli na tablicy rejestracyjnej jest umieszczony znak określający państwo, w którym pojazd został zarejestrowany.

Art. 60.

1. Zabrania się:
 - 1) używania pojazdu w sposób zagrażający bezpieczeństwu osoby znajdującej się w pojeździe lub poza nim;
 - 2) zakrywania świateł oraz urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych wymaganych tablic albo znaków, które powinny być widoczne;
 - 3) ozdabiania tablic rejestracyjnych oraz umieszczania z przodu lub z tyłu pojazdu znaków, napisów lub przedmiotów, które ograniczają czytelność tych tablic;
 - 4) umieszczania na pojeździe znaku określającego inne państwo niż to, w którym pojazd został zarejestrowany.

2. Zabrania się kierującemu:
 - 1) oddalania się od pojazdu, gdy silnik jest w ruchu;
 - 2) używania pojazdu w sposób powodujący uciążliwości związane z nadmierną emisją spalin do środowiska lub nadmiernym hałasem;
 - 3) pozostawiania pracującego silnika podczas postoju na obszarze zabudowanym; nie dotyczy to pojazdu wykonującego czynności na drodze;
 - 4) ciągnięcia za pojazdem osoby na nartach, sankach, wrotkach lub innym podobnym urządzeniu;
 - 5) używania opon z umieszczonymi w nich na trwałe elementami przeciwslizgowymi.
3. Używanie łańcuchów przeciwslizgowych na oponach jest dozwolone tylko na drodze pokrytej śniegiem.
4. Zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 5, nie stosuje się do:
 - 1) pojazdów samochodowych biorących udział w rajdach zimowych i wyścigach zimowych za zgodą zarządcy drogi, wyrażoną w trybie określonym w art. 65a ust. 3 pkt 7a;
 - 2) rowerów.

Art. 61.

1. Ładunek nie może powodować przekroczenia dopuszczalnej masy całkowitej lub dopuszczalnej ładowności pojazdu.
2. Ładunek na pojeździe umieszcza się w taki sposób, aby:
 - 1) nie powodował przekroczenia dopuszczalnych nacisków osi pojazdu na drogę;
 - 2) nie naruszał stateczności pojazdu;
 - 3) nie utrudniał kierowania pojazdem;
 - 4) nie ograniczał widoczności drogi lub nie zasłaniał świateł, urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych tablic albo znaków, w które pojazd jest wyposażony.
3. Ładunek umieszczony na pojeździe powinien być zabezpieczony przed zmianą położenia lub wywoływaniem nadmiernego hałasu. Nie może on mieć odrażającego wyglądu lub wydzielać odrażającej woni.
4. Urządzenia służące do mocowania ładunku powinny być zabezpieczone przed rozluźnieniem się, swobodnym zwisaniem lub spadnięciem podczas jazdy.
5. Ładunek sypki może być umieszczony tylko w szczelnej skrzyni ładunkowej, zabezpieczonej dodatkowo odpowiednimi zasłonami uniemożliwiającymi wysypywanie się ładunku na drogę.
6. Ładunek wystający poza płaszczyzny obrysu pojazdu może być na nim umieszczony tylko przy zachowaniu następujących warunków:
 - 1) ładunek wystający poza boczne płaszczyzny obrysu pojazdu może być umieszczony tylko w taki sposób, aby całkowita szerokość pojazdu z ładunkiem nie przekraczała 2,55 m, a przy szerokości pojazdu 2,55 m nie przekraczała 3 m, jednak pod warunkiem umieszczenia ładunku tak, aby z jednej strony nie wystawał na odległość większą niż 23 cm;
 - 2) ładunek nie może wystawać z tyłu pojazdu na odległość większą niż 2 m od tylnej płaszczyzny obrysu pojazdu lub zespołu pojazdów; w przypadku przyczepy kłonicowej odległość tę liczy się od osi przyczepy;
 - 3) ładunek nie może wystawać z przodu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m od przedniej płaszczyzny obrysu i większą niż 1,5 m od siedzenia dla kierującego.
7. Przy przewożeniu drewna długiego dopuszcza się wystawianie ładunku z tyłu za przyczepę kłonicową na odległość nie większą niż 5 m.
8. Ładunek wystający poza przednią lub boczne płaszczyzny obrysu pojazdu powinien być oznaczony. Dotyczy to również ładunku wystającego poza tylną płaszczyznę obrysu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m.
9. Ustala się następujące oznakowanie ładunku:
 - 1) ładunek wystający z przodu pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej lub dwoma białymi i dwoma czerwonymi pasami, tak aby były widoczne z boków i z przodu pojazdu, a w okresie niedostatecznej widoczności ponadto światłem białym umieszczonym na najbardziej wystającej do przodu części ładunku;
 - 2) ładunek wystający z boku pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku, a ponadto w okresie niedostatecznej widoczności białym światłem odblaskowym skierowanym do przodu oraz czerwonym światłem i czerwonym światłem odblaskowym skierowanym do tyłu; światła te nie powinny znajdować się w odległości większej niż 40 cm od najbardziej wystającej krawędzi ładunku; jeżeli długość wystającego z boku ładunku, mierzona wzdłuż pojazdu, przekracza 3 m, to chorągiewkę i światła umieszcza się odpowiednio przy przedniej i tylnej części ładunku;
 - 3) ładunek wystający z tyłu pojazdu oznacza się pasami białymi i czerwonymi umieszczonymi bezpośrednio na ładunku lub na tarczy na jego tylnej płaszczyźnie albo na zawieszanej na końcu ładunku bryle geometrycznej (np. stożku, ostrosłupie); widoczna od tyłu łączna powierzchnia pasów powinna wynosić co najmniej 1000 cm², przy czym nie może być mniej niż po dwa pasy każdej barwy; ponadto w okresie niedostatecznej widoczności na najbardziej wystającej do tyłu krawędzi ładunku umieszcza się czerwone światło i czerwone światło odblaskowe; przy przewożeniu drewna długiego zamiast oznakowania pasami białymi i czerwonymi dopuszcza się oznakowanie końca ładunku chorągiewką lub tarczą barwy pomarańczowej;

- 4) ładunek wystający z tyłu samochodu osobowego lub przyczepy ciągniętej przez samochód osobowy może być oznaczony chorągiewką barwy czerwonej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku.
10. Wysokość pojazdu z ładunkiem nie może przekraczać 4 m.
11. (uchylony)
12. (uchylony)
13. (uchylony)
14. (uchylony)
15. Przy przewozie drewna jego rzeczywistą masę ustala się jako iloczyn objętości ładunku i normatywnej gęstości ustalonej dla danego gatunku drewna.
16. Minister właściwy do spraw środowiska i minister właściwy do spraw gospodarki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określą, w drodze rozporządzenia, gęstość drewna, uwzględniając w szczególności gatunki drewna mające zastosowanie w przemyśle i budownictwie, jego rodzaj i postać, w jakiej jest ono przewożone, mając na uwadze potrzebę ustalenia masy przewożonego drewna w celu uniknięcia przekroczenia nacisków osi pojazdów i ograniczenia negatywnego wpływu na stan techniczny dróg.
17. Minister właściwy do spraw transportu może określić, w drodze rozporządzenia, sposób przewozu ładunku, mając na względzie sposób jego rozmieszczenia i wpływ mocowania ładunku na pojeździe oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ochronę środowiska.

Art. 62.

1. Rzeczywista masa całkowita przyczepy ciągniętej przez:
 - 1) samochód osobowy, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t lub autobus – nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu ciągnącego;
 - 2) samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t – nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej tego samochodu powiększonej o 40%;
 - 3) motocykl lub motorower – nie może przekraczać masy własnej motocykla lub motoroweru, jednak nie może przekraczać 100 kg.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy naczep.
3. Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej.
4. Zespół pojazdów może składać się najwyżej z 3 pojazdów, a zespół ciągnięty przez pojazd silnikowy inny niż ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny – z 2 pojazdów.
- 4a. Długość zespołu 2 pojazdów nie może przekraczać 18,75 m, a 3 pojazdów – 22 m, z wyjątkiem zespołu pojazdów złożonego z:
 - 1) pojazdu samochodowego i naczepy, których długość nie może przekraczać 16,5 m;
 - 2) motocykla i przyczepy, motoroweru i przyczepy, roweru i przyczepy, wózka rowerowego i przyczepy, którego długość nie może przekraczać 4 m.
- 4b. Przejazd zespołu pojazdów złożonego z liczby pojazdów większej niż określona w ust. 4 lub o długości większej niż określona w ust. 4a wymaga zezwolenia, o którym mowa w art. 64d.
5. Długości zespołów pojazdów określone w ust. 4a nie dotyczą tramwajów.

Art. 63.

1. Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. Liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem ust. 4. W pojeździe niepodlegającym rejestracji liczba przewożonych osób wynika z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu.
2. Dopuszcza się przewóz osób samochodem ciężarowym poza kabiną kierowcy, pod warunkiem że:
 - 1) pojazd odpowiada wymaganym warunkom technicznym do przewozu osób;
 - 2) osoby nie znajdują się między ładunkiem a kabiną kierowcy;
 - 3) osoby przewożone są na miejscach siedzących;
 - 4) pojazd nie przekracza prędkości 50 km/h.
3. Zabrania się przewozu osób w przyczepie, z tym że dopuszcza się przewóz:
 - 1) dzieci do szkół lub przedszkoli i z powrotem w przyczepie dostosowanej do przewozu osób, ciągniętej przez ciągnik rolniczy;
 - 2) konwojentów, drużyn roboczych i osób wykonujących czynności ładunkowe w przyczepie ciągniętej przez ciągnik rolniczy pod warunkiem, że:
 - a) liczba przewożonych osób nie przekracza 5,
 - b) osoby stojące trzymają się uchwytów,
 - c) osoby nie znajdują się pomiędzy ładunkiem a przednią ścianą przyczepy,
 - d) prędkość zespołu pojazdów nie przekracza 20 km/h;
 - 3) osób w przyczepie (przyczepach) kolejki turystycznej pod warunkiem, że osoby te przewożone są wyłącznie na miejscach siedzących;

- 4) dzieci w przyczepie przystosowanej konstrukcyjnie do przewozu osób, ciągniętej przez rower lub wózek rowerowy.
4. Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się do przewozu pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej.
5. Kierującemu pojazdem silnikowym, który przewozi osobę, zabrania się palenia tytoniu lub spożywania pokarmów w czasie jazdy. Nie dotyczy to kierującego samochodem ciężarowym, który przewozi osobę w kabinie kierowcy, i kierującego samochodem osobowym, z wyjątkiem taksówki.
6. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki przewozu osób pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, mając na uwadze bezpieczeństwo przewożonych osób.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Sprawiedliwości określą, w drodze rozporządzenia, warunki przewozu osób pojazdami Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej, mając na uwadze bezpieczeństwo przewożonych osób.

Art. 64.

1. Ruch pojazdu nienormatywnego jest dozwolony pod warunkiem:
 - 1) uzyskania zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego odpowiedniej kategorii, wydawanego, w drodze decyzji administracyjnej, przez właściwy organ, a w przypadku pojazdu nienormatywnego należącego do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej pod warunkiem uzyskania zezwolenia wojskowego na przejazd drogowy, wydawanego przez właściwy organ wojskowy;
 - 2) przestrzegania warunków przejazdu określonych w zezwoleniu, o którym mowa w pkt 1;
 - 3) pilotowania przejazdu pojazdu nienormatywnego przez pilota, w przypadku gdy pojazd przekracza co najmniej jedną z następujących wielkości:
 - a) długość – 23 m,
 - b) szerokość – 3,2 m,
 - c) wysokość – 4,5 m,
 - d) rzeczywista masa całkowita – 60 t;
 - 4) zachowania szczególnej ostrożności przez kierującego pojazdem nienormatywnym.
2. Zabrania się przewozu pojazdem nienormatywnym ładunków innych niż ładunek niepodzielny, z wyłączeniem pojazdów nienormatywnych uprawnionych do poruszania się na podstawie zezwoleń kategorii I lub kategorii II.
3. Wymiary, masa, naciski osi pojazdów nienormatywnych uprawnionych do poruszania się na podstawie zezwoleń kategorii I–VII oraz drogi, po których pojazdy te mogą się poruszać, są określone w tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do ustawy.
4. Kierujący pojazdem nienormatywnym jest obowiązany mieć przy sobie i okazywać uprawnionym osobom zezwolenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, albo wypis z zezwolenia w przypadku zezwolenia kategorii I.
5. Organ wydający zezwolenie na przejazd pojazdu nienormatywnego prowadzi rejestr wydanych zezwoleń. W rejestrze umieszcza się następujące dane:
 - 1) numer zezwolenia;
 - 2) datę wydania zezwolenia;
 - 3) kategorię zezwolenia;
 - 4) podmiotu, na który zezwolenie zostało wydane;
 - 5) pojazdu lub zespołu pojazdów, jeżeli zostały określone w zezwoleniu.

Art. 64a.

1. Zezwolenie kategorii I na przejazd pojazdu nienormatywnego jest wydawane w celu umożliwienia dojazdu do i ze wskazanego w zezwoleniu miejsca i uprawnia do ruchu po drodze wskazanej w zezwoleniu.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.
3. Zezwolenie wydaje zarządca drogi właściwy dla drogi, po której ruch ma być wykonywany. Zezwolenie wydaje się, po uiszczeniu opłaty, w terminie 7 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie.
4. Wydając zezwolenie, zarządca drogi wydaje także jego wypis lub wypisy w liczbie odpowiadającej liczbie pojazdów samochodowych określonych we wniosku o wydanie zezwolenia.
5. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wskazanego we wniosku o wydanie zezwolenia, na wskazany we wniosku okres: miesiąca, 6 miesięcy lub 12 miesięcy, bez wskazania pojazdów, którymi ma być wykonywany przewóz.
6. Opłatę za wydanie zezwolenia ustala się w kwocie stanowiącej iloczyn liczby wypisów i odpowiedniej stawki opłaty za zezwolenie w tej kategorii.

Art. 64b.

1. Zezwolenie kategorii II jest wydawane na przejazd nienormatywnego pojazdu wolnobieżnego, ciągnika rolniczego albo zespołu pojazdów składającego się z pojazdu wolnobieżnego lub ciągnika rolniczego i przyczepy specjalnej.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek podmiotu wykonującego przejazd. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.

3. Zezwolenie wydaje starosta właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy albo miejsce rozpoczęcia przejazdu. Zezwolenie wydaje się po uiszczeniu opłaty, w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie.
4. Zezwolenie wydaje się na okres 12 miesięcy, wskazując w nim:
 - 1) podmiot wykonujący przejazd;
 - 2) pojazd, którym będzie wykonywany przejazd.
5. Do ruchu pojazdu nienormatywnego, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 64 ust. 1 pkt 3.

Art. 64c.

1. Zezwolenia kategorii III–VI na przejazd pojazdu nienormatywnego są wydawane na wskazany we wniosku okres: miesiąca, 6 miesięcy, 12 miesięcy lub 24 miesięcy.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.
3. Zezwolenie wydaje:
 - 1) właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy albo miejsce rozpoczęcia przejazdu starosta – w zakresie zezwoleń kategorii III;
 - 2) Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad – w zakresie zezwoleń kategorii IV–VI.
4. Zezwolenia kategorii III i IV przy wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wydaje także naczelnik urzędu celnego.
5. Zezwolenie kategorii IV uprawnia do poruszania się pojazdami i drogami, określonymi dla zezwolenia kategorii III.
6. Zezwolenie kategorii VI uprawnia do poruszania się pojazdami i drogami, określonymi dla zezwolenia kategorii V.
7. Zezwolenie wydaje się po uiszczeniu opłaty, w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie. W przypadku niewydania zezwolenia zwraca się wniesioną opłatę.
8. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wykonującego przejazd, bez wskazania pojazdu, którym przejazd będzie wykonywany. Do zezwolenia kategorii VI organ wydający zezwolenie dołącza wykaz dróg krajowych, po których może odbywać się przejazd pojazdu nienormatywnego.
9. Podmiot posiadający zezwolenie kategorii V i VI, planujący wykonanie przejazdu przez most lub wiadukt po drogach innych niż krajowe pojazdem, którego rzeczywista masa całkowita jest większa od dopuszczalnej, jest obowiązany zawiadomić pisemnie właściwego dla tego mostu lub wiaduktu zarządcę drogi o terminie i trasie planowanego przejazdu, w terminie 7 dni roboczych przed datą planowanego przejazdu, przy czym 7. dzień terminu jest ostatecznym dniem wpływu zawiadomienia do organu.
10. Zarządca drogi w przypadku, o którym mowa w ust. 9, najpóźniej 3 dni przed datą planowanego przejazdu potwierdza przyjęcie zawiadomienia i może określić warunki przejazdu przez most lub wiadukt albo zgłosić uzasadniony sprzeciw.
11. Warunki przejazdu pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt określa zarządca drogi, ustalając, zależnie od potrzeb, ograniczenia w zakresie ruchu, sposób przejazdu oraz przystosowanie obiektu do przejazdu.
12. Zarządca drogi może zgłosić sprzeciw, o którym mowa w ust. 10, jeżeli stan technicznej sprawności mostu lub wiaduktu, po którym planowany jest przejazd pojazdu nienormatywnego, określony na podstawie przepisów Prawa budowlanego, uniemożliwia wykonanie tego przejazdu.
13. Zabrania się wykonywania przejazdu przez most lub wiadukt w przypadku zgłoszenia sprzeciwu albo niezgodnie z warunkami przejazdu przez ten obiekt.

Art. 64d.

1. Zezwolenie kategorii VII na przejazd pojazdu nienormatywnego jest wydawane na jednokrotny lub wielokrotny przejazd po drogach publicznych w wyznaczonym czasie, na trasie wyznaczonej w zezwoleniu. Zezwolenie wydaje się dla pojazdu, którego ruch, ze względu na jego wymiary, masę lub naciski osi, nie jest możliwy na podstawie zezwoleń kategorii I–VI.
2. Zezwolenie może być wydane, pod warunkiem że:
 - 1) ładunek jest niepodzielny;
 - 2) uzyskano na przejazd zgodę zarządcy drogi, właściwego dla trasy przejazdu;
 - 3) istnieją możliwości wyznaczenia trasy przejazdu zapewniającej bezpieczeństwo oraz efektywność ruchu drogowego, a w szczególności:
 - a) natężenie ruchu umożliwia bezpieczny przejazd pojazdu nienormatywnego,
 - b) stan technicznej sprawności budowli usytuowanych w ciągu rozpatrywanej trasy przejazdu, określony na podstawie przepisów Prawa budowlanego, umożliwia przejazd,
 - c) przejazd nie stwarza zagrożenia stanu technicznego obiektów budowlanych położonych w pobliżu trasy przejazdu.
3. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Opłatę za wydanie zezwolenia wnosi się przed wydaniem zezwolenia.
4. Zezwolenie wydaje, po uzgodnieniu z innymi zarządcami dróg i po uiszczeniu opłaty, Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, w terminie 14 dni roboczych od dnia złożenia wniosku, z zastrzeżeniem

- ust. 5. Jeżeli trasa przejazdu pojazdu nienormatywnego przebiega w granicach administracyjnych miasta na prawach powiatu i nie przebiega autostradą lub drogą ekspresową, zezwolenie wydaje prezydent miasta.
5. Zarządca drogi właściwy ze względu na kategorię drogi, po której jest planowany przejazd, uzgadnia trasę przejazdu w terminie 7 dni roboczych od dnia otrzymania pisemnego zapytania organu wydającego zezwolenie, uwzględniając warunki przejazdu i stan techniczny drogi. W przypadku braku odpowiedzi na zapytanie uznaje się trasę za uzgodnioną.
 6. Jeżeli przejazd pojazdu nienormatywnego wymaga określenia zakresu przystosowania infrastruktury drogowej położonej na trasie przejazdu, termin wydania zezwolenia może ulec przedłużeniu do 30 dni, z tym że organ wydający zezwolenie jest obowiązany powiadomić o tym podmiot składający wniosek w terminie 7 dni od dnia złożenia wniosku.
 7. Koszty związane z przystosowaniem odcinków dróg do przejazdu pojazdu nienormatywnego ponosi podmiot wykonujący ten przejazd.
 8. Do kosztów, o których mowa w ust. 7, zalicza się koszty dostosowania infrastruktury drogowej na trasie przejazdu pojazdu nienormatywnego, dostaw, usług lub robót, wskazanych w zezwoleniu na przejazd pojazdu nienormatywnego, w tym koszty:
 - 1) wykonania niezbędnych ekspertyz i badań odcinków dróg i drogowych obiektów inżynierskich;
 - 2) przygotowania niezbędnej dokumentacji projektowej i kosztorysowej;
 - 3) czasowego usunięcia ograniczeń skrajni drogowej;
 - 4) wykonania wzmocnienia odcinków dróg i drogowych obiektów inżynierskich;
 - 5) wykonania robót zabezpieczających na trasie przejazdu pojazdu;
 - 6) dokonania geometrycznych korekt trasy przejazdu lub występujących w jej ciągu skrzyżowań;
 - 7) budowy lub dostosowania lokalnych objazdów występujących na trasie przejazdu pojazdu;
 - 8) wykonania prac związanych z przywróceniem odcinków dróg do stanu poprzedniego lub stanu uzgodnionego z właściwym zarządcą drogi;
 - 9) dokonania zmian w organizacji ruchu lub przywrócenia jej stanu poprzedniego lub stanu uzgodnionego z właściwym zarządcą drogi.
 9. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wykonującego przejazd pojazdem nienormatywnym, wskazując w nim:
 - 1) okres ważności zezwolenia;
 - 2) trasę przejazdu;
 - 3) liczbę przejazdów;
 - 4) pojazd, którym będzie wykonywany przejazd;
 - 5) warunki przejazdu, w tym zakres dostosowania infrastruktury drogowej na trasie przejazdu;
 - 6) sposób pilotowania, o ile jest ono wymagane.
 10. Zezwolenie jest ważne przez okres:
 - 1) 14 dni – w przypadku zezwolenia na jednokrotny przejazd,
 - 2) 30 dni – w przypadku zezwolenia na wielokrotny przejazd– liczonych od dnia wskazanego we wniosku o wydanie zezwolenia.
 11. Opłatę za wydanie zezwolenia ustala się zgodnie z wzorem:
$$O_n = p_j + (n - 1) \times 0,7 \times p_j,$$
w którym poszczególne symbole oznaczają:
 - O_n - wysokość opłaty za wydanie zezwolenia,
 - n - liczbę przejazdów pojazdu nienormatywnego,
 - p_j - stawkę opłaty za wydanie zezwolenia na jednokrotny przejazd pojazdu nienormatywnego.

Art. 64e.

1. Przepisy art. 64 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2 i 3 i art. 64a–64d nie dotyczą:
 - 1) autobusu – w zakresie nacisków osi;
 - 2) pojazdu, którego szerokość i długość bez ładunku nie są większe od dopuszczalnych, przewożącego ładunek na zasadach określonych w art. 61 ust. 6, 8 i 9;
 - 3) pojazdu biorącego udział w akcjach ratowniczych oraz przy bezpośredniej likwidacji skutków klęsk żywiołowych;
 - 4) pojazdu zarządu drogi;
 - 5) pojazdu Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Służby Celnej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej, wykonującego zadania tych służb.
 2. Minister właściwy do spraw transportu może zwolnić, w drodze decyzji administracyjnej, z obowiązku uzyskania zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego pojazd wykonujący przejazd w ramach pomocy humanitarnej lub medycznej, pod warunkiem uzyskania na przejazd zgody zarządców dróg właściwych dla trasy przejazdu.
 3. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 2, wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu wykonującego przejazd i właściwego organu państwowego, samorządowego lub organizacji humanitarnej.
- (...)

Oddział 5

Wykorzystanie dróg w sposób szczególny

Art. 65.

Zawody sportowe, rajdy, wyścigi, przewóz osób kolejką turystyczną i inne imprezy, które powodują utrudnienia w ruchu lub wymagają korzystania z drogi w sposób szczególny, mogą się odbywać pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa porządku podczas trwania imprezy oraz uzyskania zezwolenia na jej przeprowadzenie.

Art. 65a.

1. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić bezpieczeństwo osobom obecnym na imprezie oraz porządek podczas trwania imprezy.
2. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić:
 - 1) spełnienie wymagań określonych w szczególności w przepisach prawa budowlanego, przepisach sanitarnych, przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska;
 - 2) wyróżniającą się elementami ubioru służbę porządkową i informacyjną;
 - 3) pomoc medyczną i przedmedyczną, dostosowaną do liczby uczestników imprezy, a także odpowiednie zaplecze higieniczno-sanitarne;
 - 4) drogi ewakuacyjne oraz drogi umożliwiające dojazd służb ratowniczych i Policji, Straży Granicznej oraz Żandarmerii Wojskowej;
 - 5) warunki zorganizowania łączności między podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy;
 - 6) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia działań ratowniczo-gaśniczych;
 - 7) w razie potrzeby pomieszczenie dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy;
 - 8) środki techniczne niezbędne do zabezpieczenia imprezy, a w szczególności:
 - a) znaki lub tablice ostrzegawcze i informacyjne,
 - b) liny, taśmy lub wstęgi służące do oznaczenia trasy lub miejsca imprezy,
 - c) bariery, płotki lub przegrody służące do odgradzania miejsca imprezy.
3. Organizator imprezy jest obowiązany:
 - 1) uzgodnić z organami zarządzającymi ruchem na drogach przebieg trasy, na której ma się odbyć impreza;
 - 2) współdziałać z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej lub na drogach przyległych do tych terenów, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową:
 - a) uzgadniając przebieg trasy lub miejsce imprezy,
 - b) stosując polecenia dotyczące prawidłowego zabezpieczenia imprezy,
 - c) dokonując wspólnego objazdu trasy lub miejsca imprezy;
 - 3) sporządzić plan określający sposoby zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas imprezy na terenie poszczególnych województw, obejmujący:
 - a) listę osób wchodzących w skład służby porządkowej, ich rozmieszczenie oraz elementy ubioru wyróżniające te osoby,
 - b) pisemną instrukcję określającą zadania służb porządkowych, opracowaną w uzgodnieniu z Policją,
 - c) rodzaj i ilość środków technicznych, o których mowa w ust. 2 pkt 8, oraz miejsce ich rozlokowania,
 - d) rodzaje, zakres i sposób zabezpieczenia ratowniczego imprezy, w uzgodnieniu z właściwym komendantem powiatowym Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi służbami ratowniczymi, w tym z właściwym dysponentem jednostki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym,
 - e) sposób oznaczenia miejsc niebezpiecznych dla uczestników imprezy,
 - f) oznakowanie pojazdów uczestniczących w imprezie i towarzyszących tej imprezie,
 - g) rodzaje zezwoleń umożliwiających poruszanie się osób lub pojazdów w miejscach wyłączonych z ruchu publicznego,
 - h) organizację łączności bezprzewodowej między organizatorem imprezy a Policją w trakcie trwania imprezy,
 - i) sposób informowania o ograniczeniach w ruchu drogowym wynikających z przebiegu imprezy - przed imprezą i w trakcie jej trwania;
 - 4) opracować regulamin oraz program imprezy;
 - 5) ustalić z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową terminy wspólnych spotkań organizowanych w celu uzgodnienia spraw związanych z zabezpieczeniem imprezy;
 - 6) zapewnić realizację planu, o którym mowa w pkt 3;
 - 7) uzgodnić z zarządcą drogi obszar wykorzystania pasa drogowego oraz sposób i termin przywrócenia go do stanu poprzedniego;

- 7a) uzyskać zgodę zarządcy drogi na udział w imprezie pojazdów samochodowych wyposażonych w opony z umieszczonymi w nich na trwałe elementami przeciwlizgowymi;
 - 8) powiadomić przedsiębiorstwa komunikacji publicznej o przewidywanym czasie występowania utrudnień w ruchu drogowym;
 - 9) na polecenie organu zarządzającego ruchem na drodze opracować projekt organizacji ruchu w uzgodnieniu z Policją;
 - 10) udzielić dokładnych informacji dotyczących imprezy, na żądanie Policji lub innych podmiotów wymienionych w pkt 1, 2, 7 i 8, a także wojewody właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy, jeżeli są one niezbędne do realizacji ich zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego;
 - 11) przekazywać do wiadomości publicznej informacje o utrudnieniach w ruchu wynikających z planowanej imprezy.
4. Bezpieczeństwo i porządek podczas imprez zapewnia Policja, z tym że jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio we współdziałaniu ze Strażą Graniczną, Żandarmerią Wojskową lub z wojskowymi organami porządkowymi:
- 1) w czasie przygotowywania imprezy – opracowując własny plan zabezpieczenia imprezy;
 - 2) w czasie trwania imprezy:
 - a) wystawiając posterunki kierowania ruchem i blokady ruchu,
 - b) pilotując, w razie potrzeby, przejazd lub przejście uczestników imprezy,
 - c) organizując objazdy wynikające z przeprowadzonej imprezy na drodze;
 - 3) po zakończeniu imprezy – przywracając płynność ruchu na drodze.

Art. 65b.

1. Zezwolenie, o którym mowa w art. 65, wydaje w drodze decyzji administracyjnej, na pisemny wniosek organizatora imprezy, zwany dalej „wnioskiem”, złożony co najmniej na 30 dni przed planowym terminem jej rozpoczęcia, organ zarządzający ruchem na drodze, na której odbywa się impreza, z tym że jeżeli impreza odbywa się na drogach podległych kilku organom – organem właściwym jest:
 - 1) w przypadku dróg różnych kategorii – organ zarządzający ruchem na drodze wyższej kategorii;
 - 2) w przypadku dróg tej samej kategorii – organ właściwy ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy.
2. Organizator imprezy przesyła w terminie określonym w ust. 1 kopię wniosku wraz z wymaganymi dokumentami do:
 - 1) właściwego ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a także
 - 2) komendanta oddziału Straży Granicznej – jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej, lub
 - 3) komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej – jeżeli impreza jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.
3. Wniosek powinien zawierać w szczególności:
 - 1) imię, nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedzibę organizatora imprezy;
 - 2) rodzaj i nazwę imprezy;
 - 3) informację o miejscu i dacie rozpoczęcia, przebiegu oraz zakończenia imprezy;
 - 4) informację o przewidywanej liczbie uczestników imprezy;
 - 5) wykaz osób reprezentujących organizatora w sprawach zabezpieczenia trasy lub miejsca imprezy na terenie poszczególnych województw;
 - 6) podpis organizatora lub jego przedstawiciela.
4. Do wniosku należy dołączyć:
 - 1) szczegółowy regulamin imprezy, określający w szczególności zasady zachowania uczestników imprezy istotne dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) wykaz osób odpowiedzialnych za prawidłowy przebieg i zabezpieczenie imprezy na terenie poszczególnych województw oraz w miejscach rozpoczęcia i zakończenia każdego odcinka, a także w miejscach wymagających szczególnego zabezpieczenia;
 - 3) program imprezy ze szczegółowym opisem trasy i podaniem odległości między poszczególnymi jej odcinkami oraz określony w minutach i kilometrach program przejazdu lub przejścia uczestników przez poszczególne miejscowości i granice województw;
 - 4) plan zabezpieczenia trasy lub miejsca określony w art. 65a ust. 3 pkt 3;
 - 5) zobowiązanie organizatora do przywrócenia do poprzedniego stanu pasa drogowego na trasie przejazdu, przejścia lub miejsca pobytu uczestników imprezy, a w przypadku uszkodzenia pasa drogowego lub urządzeń drogowych będącego następstwem imprezy - do ich bezzwłocznego naprawienia lub pokrycia kosztów tych napraw;
 - 6) pisemną zgodę właściciela lasu na przeprowadzenie imprezy w razie przeprowadzania jej na terenach leśnych.
5. Organ, o którym mowa w ust. 1, wydaje zezwolenie po:

- 1) zasięgnięciu opinii właściwego ze względu na miejsce imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a w przypadku imprezy odbywającej się na drogach w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej - odpowiednio właściwego komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej; opinię doręcza się organowi, który o nią wystąpił, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia;
- 2) uzgodnieniu zakresu ograniczenia ruchu i wynikających stąd warunków przeprowadzenia imprezy z organami zarządzającymi ruchem na drogach, na których ma się odbyć impreza.

Art. 65c.

Organ wydający zezwolenie odmawia jego wydania:

- 1) jeżeli organizator nie spełnia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3;
- 2) jeżeli pomimo spełnienia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3:
 - a) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości,
 - b) impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, a nie ma możliwości zorganizowania objazdów niepowodujących istotnego zwiększenia kosztów ponoszonych przez uczestników ruchu drogowego.

Art. 65d.

1. Organ wydający zezwolenie cofa wydane zezwolenie, gdy istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia albo mienia wielkiej wartości.
2. Organ, o którym mowa w ust. 1, może cofnąć zezwolenie, gdy impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.
3. Decyzji, o której mowa w ust. 1 i 2, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 65e.

Decyzję o wydaniu lub odmowie wydania zezwolenia na odbycie imprezy wydaje się co najmniej na 7 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy.

Art. 65f.

Organ kontroli ruchu drogowego przerywa imprezę, jeżeli odbywa się ona bez zezwolenia.

Art. 65g.

Organ kontroli ruchu drogowego może przerwać imprezę, jeżeli:

- 1) miejsce, trasa lub czas jej trwania nie są zgodne z warunkami określonymi w zezwoleniu;
- 2) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości;
- 3) jej przebieg powoduje zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 65h.

1. Przepisy art. 65-65g nie dotyczą procesji, pielgrzymek i innych imprez o charakterze religijnym, które odbywają się na drogach na zasadach określonych w:
 - 1) ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2013 r. poz. 1169, z 2014 r. poz. 498 oraz z 2016 r. poz. 1948);
 - 2) ustawie z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 1726);
 - 3) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2014 r. poz. 1889);
 - 4) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 169);
 - 5) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2014 r. poz. 1712);
 - 6) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2014 r. poz. 1599);
 - 7) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 14);
 - 8) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 44);
 - 9) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 13).
2. Przepisy art. 65-65g nie dotyczą także konduktów pogrzebowych, które poruszają się po drogach stosownie do miejscowego zwyczaju.
3. Do imprez, o których mowa w art. 65, nie stosuje się przepisów o bezpieczeństwie imprez masowych, z wyłączeniem przepisów regulujących organizację oraz uprawnienia służb porządkowych.

Art. 65i.

W sprawach nieuregulowanych w art. 65-65h stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 65j.

Do przewozu osób kolejką turystyczną stosuje się przepisy Oddziału 5 z wyłączeniem przepisów art. 65a ust. 2 pkt 2-5, 7-8, ust. 3 pkt 3, 6-11, ust. 4, art. 65b ust. 4 pkt 4 oraz art. 65h.

Dział III

Pojazdy

Rozdział 1

Warunki techniczne pojazdów

Art. 66.

1. Pojazd uczestniczący w ruchu ma być tak zbudowany, wyposażony i utrzymany, aby korzystanie z niego:
 - 1) nie zagrażało bezpieczeństwu osób nim jadących lub innych uczestników ruchu, nie naruszało porządku ruchu na drodze i nie narażało kogokolwiek na szkodę;
 - 2) nie zakłócało spokoju publicznego przez powodowanie hałasu przekraczającego poziom określony w przepisach szczegółowych;
 - 3) nie powodowało wydzielania szkodliwych substancji w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych;
 - 4) nie powodowało niszczenia drogi;
 - 5) zapewniało dostateczne pole widzenia kierowcy oraz łatwe, wygodne i pewne posługiwanie się urządzeniami do kierowania, hamowania, sygnalizacji i oświetlenia drogi przy równoczesnym jej obserwowaniu;
 - 6) nie powodowało zakłóceń radioelektrycznych w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych.
- 1a. Autobus, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t i ciągnik samochodowy, dla którego określono dopuszczalną masę całkowitą zespołu pojazdów powyżej 3,5 t, powinny być wyposażone w homologowany ogranicznik prędkości montowany przez producenta lub jednostkę przez niego upoważnioną, ograniczający maksymalną prędkość autobusu do 100 km/h, a samochodu ciężarowego i ciągnika samochodowego do 90 km/h.
- 1b. Przepis ust. 1a nie dotyczy pojazdu:
 - 1) specjalnego lub używanego do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Celnej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Biura Ochrony Rządu i jednostek ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) zabytkowego;
 - 3) nierozwijającego, ze względów konstrukcyjnych, prędkości większej niż odpowiednio określone w ust. 1a;
 - 4) używanego do prowadzenia badań naukowych na drogach;
 - 5) przeznaczonego wyłącznie do robót publicznych na obszarach miejskich.
- 1c. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze szczególne zagrożenia występujące podczas przewozu towarów niebezpiecznych, może określić w drodze rozporządzenia niższe niż ustalone w ust. 1a wartości ustawień urządzeń ograniczających maksymalną prędkość pojazdów przewożących niektóre towary niebezpieczne.
- 1d. Pojazd silnikowy i pojazd szynowy może być wyposażony w blokadę alkoholową montowaną przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela.
- 1e. Kalibrację blokady alkoholowej wykonuje się co 12 miesięcy. Pierwszą kalibrację blokady alkoholowej wykonuje się przed montażem urządzenia w pojeździe.
- 1f. Producent urządzenia lub jego upoważniony przedstawiciel przeprowadza kalibrację blokady alkoholowej i wystawia dokument potwierdzający jej kalibrację.
- 1g. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wymagania funkcjonalne i wymogi techniczne blokady alkoholowej oraz wzór dokumentu potwierdzającego kalibrację blokady alkoholowej, uwzględniając dostępność rynkową takich urządzeń oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.
2. Urządzenia i wyposażenie pojazdu, w szczególności zapewniające bezpieczeństwo ruchu i ochronę środowiska przed ujemnymi skutkami używania pojazdu, powinny być utrzymane w należytym stanie oraz działać sprawnie i skutecznie.
3. Urządzenia służące do łączenia pojazdu ciągnącego z przyczepą powinny zapewnić bezpieczne ciągnięcie przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej przewidzianej do ciągnięcia przez ten pojazd, uniemożliwić samoczynne odłączenie się przyczepy oraz zapewnić prawidłowe działanie świateł i hamulców, o ile przyczepa jest w nie wyposażona.

- 3a. Pojazd uczestniczący w ruchu powinien posiadać nadane przez producenta, z zastrzeżeniem art. 66a, cechy identyfikacyjne:
 - 1) numer VIN albo numer nadwozia, podwozia lub ramy;
 - 2) (uchylony)
4. Zabrania się:
 - 1) umieszczania wewnątrz i zewnątrz pojazdu wystających spiczastych albo ostrych części lub przedmiotów, które mogą spowodować uszkodzenie ciała osób jadących w pojeździe lub innych uczestników ruchu;
 - 1a) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko;
 - 2) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części nieodpowiadających warunkom określonym w przepisach szczegółowych;
 - 3) umieszczania w pojeździe lub na nim urządzeń stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdu uprzywilejowanego, wysyłających sygnały świetlne w postaci niebieskich lub czerwonych światła błyskowych albo sygnał dźwiękowy o zmiennym tonie;
 - 4) wyposażania pojazdu w urządzenie informujące o działaniu sprzętu kontrolno-pomiarowego używanego przez organy kontroli ruchu drogowego lub działanie to zakłócające albo przewożenia w pojeździe takiego urządzenia w stanie wskazującym na gotowość jego użycia; nie dotyczy to pojazdów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Celnej i Biura Ochrony Rządu;
 - 5) wymiany nadwozia pojazdu posiadającego cechy identyfikacyjne, o których mowa w ust. 3a pkt 1;
 - 6) dokonywania zmian konstrukcyjnych zmieniających rodzaj pojazdu, z wyjątkiem:
 - a) pojazdu, na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji typu lub inny równoważny dokument, o którym mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1,
 - b) pojazdu, w którym zmian konstrukcyjnych dokonał przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w tym zakresie.
- 4a. Przepis ust. 4 nie dotyczy pojazdu zabytkowego – w zakresie pkt 1–3, z zastrzeżeniem, że w przypadku pkt 3 obowiązuje zakaz korzystania z tych urządzeń podczas jazdy i postoju.
5. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrami właściwym do spraw wewnętrznych oraz Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów oraz zakres ich niezbędnego wyposażenia.
- 5a. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów wchodzących w skład kolejki turystycznej oraz zakres ich niezbędnego wyposażenia.
6. Ministrowie Obrony Narodowej oraz właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określają, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw finansów publicznych oraz Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, określają, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, kontroli skarbowej, Służby Celnej, Służby Więziennej i straży pożarnej.
8. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 5–7, należy uwzględnić w szczególności:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów;
 - 2) zapewnienie możliwie najmniejszego negatywnego wpływu pojazdów na środowisko;
 - 3) przepisy i porozumienia międzynarodowe dotyczące pojazdów, ich wyposażenia i części;
 - 4) przeznaczenie pojazdów oraz sposób ich wykorzystania.
9. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki oraz ministrem właściwym do spraw środowiska, kierując się względami technicznymi, zasadami bezpieczeństwa ruchu drogowego i wymogami ochrony środowiska oraz mając na celu zapobieganie nieprawidłowościom w obrocie przedmiotami wyposażenia i częściami wymontowanymi z pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko.
(...)

Rozdział 2a

Centralna ewidencja pojazdów

Art. 80a.

1. Tworzy się centralną ewidencję pojazdów, zwaną dalej „ewidencją”.
2. W ewidencji gromadzi się dane i informacje o pojazdach zarejestrowanych oraz o ich właścicielach lub niektórych posiadaczach.

3. W ewidencji wyodrębnia się zbiór danych i informacji o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3, poprzez jego umieszczenie w odrębnym środowisku informatycznym, spełniającym wymogi w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1167 i 1948).
4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych i informacji zgromadzonych w ewidencji.

Art. 80b.

1. W ewidencji gromadzi się:
 - 1) dane o pojeździe:
 - a) markę, kategorię, typ, model, wariant i wersję,
 - b) rodzaj,
 - c) numer rejestracyjny oraz numer świadectwa homologacji typu WE pojazdu lub świadectwa homologacji typu pojazdu,
 - d) numer identyfikacyjny VIN lub numer nadwozia (podwozia),
 - e) (uchylona)
 - f) rok produkcji,
 - g) datę pierwszej rejestracji,
 - h) termin badania technicznego i odczyt licznika przebiegu pojazdu w momencie badania,
 - i) zastrzeżenia, o których mowa w art. 75 ust. 1,
 - j) informację o dodatkowym badaniu technicznym, o którym mowa w art. 81 ust. 8 pkt 4, przeprowadzonym po naprawie wynikającej ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia określonego w grupie 3 działu II załącznika do *ustawy o działalności ubezpieczeniowej*⁵⁾;
 - 2) serię i numer dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego oraz datę ich wydania;
 - 3) serię i numer karty pojazdu, jeżeli została wydana;
 - 4) nazwę organu, który dokonał rejestracji pojazdu;
 - 5) dane o właścicielu pojazdu oraz o posiadaczu, o którym mowa w art. 73 ust. 5:
 - a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę),
 - b) adres zamieszkania (siedziby),
 - c) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL),
 - d) numer identyfikacyjny REGON;
 - 6) informacje o:
 - a) nadaniu i wybiciu numeru nadwozia (podwozia),
 - b) kradzieży pojazdu oraz jego odnalezieniu,
 - c) utracie dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych, pozwolenia czasowego i tablic tymczasowych oraz karty pojazdu, a także ich odnalezieniu,
 - d) zatrzymaniu dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego,
 - e) (uchylona)
 - 7) informacje o zawartej umowie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu, określające:
 - a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę) ubezpieczonego i jego adres zamieszkania (siedziby),
 - b) nazwę zakładu ubezpieczeń, który zawarł umowę,
 - c) nazwę, serię i numer dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy,
 - d) datę zawarcia umowy,
 - e) okres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń,
 - f) datę rozwiązania umowy.
- 1a. W ewidencji gromadzi się także dane i informacje wymagane do dopuszczenia pojazdu do ruchu oraz informacje o wydawanych dokumentach i oznaczeniach pojazdu:
 - 1) dane o pojeździe podlegającym rejestracji:
 - a) przeznaczenie,
 - b) pojemność i moc silnika,
 - c) dopuszczalna masa całkowita,
 - d) dopuszczalna ładowność,
 - e) liczba osi,
 - f) największy dopuszczalny nacisk osi,
 - g) dopuszczalna masa całkowita ciągniętej przyczepy,
 - h) liczba miejsc,
 - i) data pierwszej rejestracji za granicą,
 - j) poprzedni numer rejestracyjny i nazwa organu, który dokonał rejestracji,
 - k) podrodzaj,
 - l) rodzaje paliwa,
 - m) średnie zużycie paliwa,
 - n) maksymalna masa całkowita,

- o) masa własna,
 - p) wartości uśrednione emisji CO₂ dla każdego wymienionego w lit. I rodzaju paliwa,
 - r) rodzaj zawieszenia,
 - s) wyposażenie i rodzaj urządzenia radarowego bliskiego zasięgu,
 - t) nazwę producenta,
 - u) rozstaw osi,
 - v) rozstaw kół (wartość maksymalna, średnia i minimalna);
- 2) informacje o:
- a) dowodzie rejestracyjnym – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - b) pozwoleniu czasowym – data ważności, data przedłużenia ważności, cel wydania, seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - c) karcie pojazdu – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - d) nalepce kontrolnej – data wydania wtórnika,
 - e) znakach legalizacyjnych – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - f) nalepce na tablice tymczasowe – data wydania wtórnika,
 - g) wyrejestrowaniu pojazdu – data i przyczyna wyrejestrowania,
 - h) zbyciu pojazdu – dane nowego właściciela pojazdu,
 - i) czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu i jego ponownym dopuszczeniu do ruchu po tym wycofaniu,
 - j) wydanym zaświadczeniu o demontażu pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub zaświadczeniu o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy – data wydania i dane przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu;
- 3) inne dane i informacje stanowiące treść adnotacji urzędowych zamieszczanych w dokumentach pojazdu zgodnie z ustawą oraz z odrębnymi przepisami;
- 4) identyfikator osoby dokonującej w bazie danych zamieszczenia lub zmiany danych i informacji.
- 1b. Informacje, o których mowa:
- 1) w ust. 1a pkt 1 lit. m i p – gromadzi się wyłącznie dla samochodów osobowych rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 2) w ust. 1a pkt 1 lit. r – gromadzi się wyłącznie dla samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 t oraz przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7,0 t, rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 3) w ust. 1a pkt 1 lit. s – gromadzi się dla pojazdów samochodowych rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 4) w ust. 1a pkt 1 lit. u i lit. v – gromadzi się wyłącznie dla samochodów osobowych rejestrowanych po raz pierwszy na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, których nie rejestrowano wcześniej poza terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub które zostały zarejestrowane po raz pierwszy poza terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej w okresie krótszym niż trzy miesiące przed rejestracją na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
2. Dane lub informacje, o których mowa w ust. 1 i ust. 1a, przekazuje do ewidencji:
- 1) wymienione w ust. 1 pkt 1-5 - organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po zarejestrowaniu pojazdu, oraz - w przypadkach, o których mowa w pkt 1 lit. h i lit. j - także stacja kontroli pojazdów, która wykonała badanie techniczne pojazdu, niezwłocznie po jego wykonaniu;
 - 2) wymienione w ust. 1 pkt 6:
 - a) w lit. a – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu zmiany danych w dowodzie rejestracyjnym,
 - b) w lit. b – właściwa jednostka organizacyjna Policji, niezwłocznie po wystąpieniu tych zdarzeń,
 - c) w lit. c – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,
 - d) w lit. d – właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej albo stacja kontroli pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu tych czynności;
 - 3) wymienione w ust. 1 pkt 7 – ośrodek informacji określony przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2013 r. poz. 392, z późn. zm.⁶⁾), niezwłocznie po ich zaewidencjonowaniu;
 - 4) wymienione w ust. 1a – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po ich uzyskaniu.
3. Z ewidencji nie usuwa się danych lub informacji o:
- 1) właścicielu lub posiadaczu pojazdu - w przypadku ich zmiany;
 - 2) pojeździe, który został wyrejestrowany.
4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 922).

Art. 80bh.

1. Tworzy się elektroniczny katalog marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „katalogiem”.
3. W katalogu prowadzonym w systemie teleinformatycznym podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie katalogu gromadzi się dane o typach pojazdów lub pojazdach, które mają być dopuszczone do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, takie jak dane o:
 - 1) typie pojazdu, na który zostało wydane świadectwo homologacji typu pojazdu albo świadectwo homologacji typu WE pojazdu;
 - 2) typie pojazdu, na który zostało udzielone zezwolenie na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji;
 - 3) typie pojazdu, na który zostało wydane świadectwo homologacji typu pojazdu, uznane przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego w przypadkach, o których mowa w art. 70j ust. 1 albo art. 70k ust. 1;
 - 4) pojeździe, na który udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu;
 - 5) pojeździe, na który udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu, uznanego przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego w przypadku, o którym mowa w art. 70zp ust. 1;
 - 6) pojeździe, na który udzielono świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 7) typach pojazdów albo pojazdach, dopuszczonych do ruchu drogowego, innych niż wymienione w pkt 1–6.
4. Dane, o których mowa w ust. 2, przekazuje do katalogu:
 - 1) Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie:
 - a) wydanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu albo wydanego na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego świadectwa homologacji typu WE pojazdu,
 - b) udzielonego zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji,
 - c) wydanego uznania świadectwa homologacji typu pojazdu w przypadkach, o których mowa w art. 70j ust. 1 albo art. 70k ust. 1,
 - d) posiadanych informacji o wygaśnięciu albo cofnięciu dokumentów, o których mowa w lit. a, informacji o upływie terminu ważności zezwolenia, o którym mowa w lit. b, albo w przypadku uchylecia uznania, o którym mowa w lit. c,
 - e) udzielonego dopuszczenia jednostkowego pojazdu,
 - f) wydanego uznania dopuszczenia jednostkowego pojazdu w przypadku, o którym mowa w art. 70zp ust. 1,
 - g) udzielonego świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów - na podstawie dokumentów załączonych do wniosku o rejestrację pojazdu, w przypadkach innych niż określone w pkt 1.
5. Katalog opracowuje podmiot odpowiedzialny za jego prowadzenie, który gromadzi w nim dane oraz dokonuje ich weryfikacji na podstawie danych pochodzących z dokumentów, o których mowa w ust. 4.
6. Podmiot odpowiedzialny za prowadzenie katalogu udostępnia bezpłatnie, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dane gromadzone w tym katalogu:
 - 2) organowi właściwemu w sprawach rejestracji pojazdów;
 - 3) administratorowi centralnej ewidencji pojazdów – na potrzeby przetwarzania i udostępniania danych zgromadzonych w centralnej ewidencji pojazdów;
8. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, podmiot odpowiedzialny za prowadzenie katalogu, w tym gromadzenie danych w katalogu oraz ich weryfikację, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystego, obiektywnego i konkurencyjnego sposobu wyboru tego podmiotu, a także prawidłowego i sprawnego funkcjonowania procesu gromadzenia i weryfikacji danych w katalogu, jednolity system ich przekazywania i udostępniania oraz możliwości techniczne realizacji tych zadań. (...)

Rozdział 2c

Krajowy Punkt Kontaktowy

Art. 80k.

1. Tworzy się Krajowy Punkt Kontaktowy przy centralnej ewidencji pojazdów.
2. Krajowy Punkt Kontaktowy prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 80a ust. 4.
3. Krajowy Punkt Kontaktowy umożliwia wymianę informacji z właściwymi krajowymi punktami kontaktowymi innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z krajowymi podmiotami uprawnionymi – w zakresie danych dotyczących pojazdów oraz ich właścicieli lub posiadaczy.
4. Krajowymi podmiotami uprawnionymi są, w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań:
 - 1) Policja;
 - 2) Inspekcja Transportu Drogowego;
 - 3) strażę gminne (miejskie);

- 4) organy celne;
- 5) Straż Graniczna.
5. Wymiana informacji, o której mowa w ust. 3, następuje w związku z popełnieniem naruszeń, o których mowa w ust. 6, w szczególności w celu ułatwienia identyfikacji osób podejrzanych o popełnienie naruszenia podczas kierowania pojazdem zarejestrowanym w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub podczas kierowania pojazdem zarejestrowanym w Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
6. Wymiana informacji, o której mowa w ust. 3, następuje w związku z popełnieniem następujących naruszeń przepisów ruchu drogowego:
 - 1) niestosowaniem się do ograniczenia prędkości;
 - 2) niedopełnieniem obowiązku korzystania z pasów bezpieczeństwa lub przewożenia dziecka w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci;
 - 3) niestosowaniem się do sygnałów świetlnych lub znaków nakazujących zatrzymanie pojazdu;
 - 4) prowadzeniem pojazdu po użyciu alkoholu albo w stanie nietrzeźwości;
 - 5) prowadzeniem pojazdu po użyciu lub pod wpływem środka odurzającego;
 - 6) niedopełnieniem obowiązku używania w czasie jazdy kasków ochronnych;
 - 7) wykorzystywaniem drogi lub poszczególnych jej części w sposób niezgodny z przeznaczeniem;
 - 8) korzystaniem podczas jazdy z telefonu wymagającego trzymania słuchawki lub mikrofonu w ręku. (...)

Rozdział 3 **Badania techniczne pojazdów**

Art. 81.

1. Właściciel pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, pojazdu wolnobieżnego wchodzącego w skład kolejki turystycznej, motoroweru lub przyczepy jest obowiązany przedstawiać go do badania technicznego.
2. Badania techniczne dzieli się na badania okresowe, badania dodatkowe oraz badania co do zgodności z warunkami technicznymi.
3. Okresowe badanie techniczne po raz pierwszy jest przeprowadzane przed pierwszą rejestracją pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Badaniu, o którym mowa w ust. 3, nie podlega:
 - 1) nowy pojazd, dla którego wydano świadectwo zgodności WE, świadectwo zgodności, dopuszczenie jednostkowe pojazdu, decyzję o uznaniu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) zarejestrowany pojazd:
 - a) na którego typ wydano świadectwo homologacji typu WE pojazdu – w okresie od dnia pierwszej rejestracji za granicą do dnia terminu okresowego badania technicznego, ustalonego na podstawie ust. 5, lub
 - b) w którego dowodzie rejestracyjnym lub innym dokumencie wydanym przez właściwy organ państwa członkowskiego przedstawionym do rejestracji, zawarta jest informacja o wykonanym badaniu technicznym i jego terminie ważności - z wyjątkiem taksówki, pojazdu uprzywilejowanego lub pojazdu odpowiednio przystosowanego lub wyposażonego zgodnie z przepisami o przewożeniu towarów niebezpiecznych, pojazdu z zamontowanym urządzeniem technicznym podlegającym dozorowi technicznemu oraz pojazdu przystosowanego konstrukcyjnie do ruchu lewostronnego.
5. Okresowe badanie techniczne pojazdu przeprowadza się corocznie, z zastrzeżeniem ust. 6–10.
6. Okresowe badanie techniczne samochodu osobowego, samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, motocykla lub przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, następnie przed upływem 5 lat od dnia pierwszej rejestracji i nie później niż 2 lata od dnia przeprowadzenia poprzedniego badania technicznego, a następnie przed upływem kolejnego roku od dnia przeprowadzenia badania. Nie dotyczy to pojazdu przewożącego towary niebezpieczne, taksówki, pojazdu samochodowego konstrukcyjnie przeznaczonego do przewozu osób w liczbie od 5 do 9, wykorzystywanego do zarobkowego transportu drogowego osób, pojazdu marki „SAM”, pojazdu zasilanego gazem, pojazdu uprzywilejowanego oraz pojazdu używanego do nauki jazdy lub egzaminu państwowego, które podlegają corocznym badaniom technicznym.
7. Okresowe badanie techniczne ciągnika rolniczego, przyczepy rolniczej oraz motoroweru przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, a następnie przed upływem każdych kolejnych 2 lat od dnia przeprowadzenia badania.
8. Przepisy ust. 6 i 7 dotyczą również pojazdów, o których mowa w ust. 6 i 7, zarejestrowanych po raz pierwszy za granicą. W tym przypadku za dzień pierwszej rejestracji, o której mowa w ust. 6 i 7, przyjmuje się dzień pierwszej rejestracji za granicą.
9. Okresowe badanie techniczne autobusu przeprowadza się przed upływem roku od dnia pierwszej rejestracji i następnie co 6 miesięcy.

10. Przyczepa lekka i pojazd zabytkowy nie podlegają okresowym badaniom technicznym. W przypadku pojazdu zabytkowego, wykorzystywanego do zarobkowego transportu drogowego podlega on corocznym badaniom technicznym.
11. Niezależnie od badań, o których mowa w ust. 3–5, dodatkowemu badaniu technicznemu podlega pojazd:
 - 1) skierowany przez organ kontroli ruchu drogowego:
 - a) w razie uzasadnionego przypuszczenia, że zagraża bezpieczeństwu ruchu lub narusza wymagania ochrony środowiska,
 - b) który uczestniczył w wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy, z zastrzeżeniem pkt 5, lub noszący ślady uszkodzeń albo którego stan techniczny wskazuje na naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogące stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) skierowany przez starostę albo na wniosek posiadacza pojazdu:
 - a) w celu identyfikacji lub ustalenia danych niezbędnych do jego rejestracji,
 - b) jeżeli z dokumentów wymaganych do jego rejestracji wynika, że uczestniczył on w wypadku drogowym, lub narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 3) w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem art. 66 ust. 4 pkt 5 i 6, z wyłączeniem montażu instalacji do zasilania gazem;
 - 4) który ma być używany jako taksówka, pojazd uprzywilejowany, pojazd do nauki jazdy, pojazd do przeprowadzania egzaminu państwowego lub pojazd odpowiednio przystosowany lub wyposażony zgodnie z przepisami o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych;
 - 5) w którym została dokonana naprawa wynikająca ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia, o którym mowa w dziale II w grupach 3 i 10 załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. poz. 1844 oraz z 2016 r. poz. 615 i 1948), w zakresie elementów układu nośnego, hamulcowego lub kierowniczego mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego;
 - 6) w którym w czasie badania technicznego stwierdzono ślady uszkodzeń lub naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogących stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 7) dla którego określono wymagania techniczne w przepisach o podatku od towarów i usług, w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych lub w przepisach o podatku dochodowym od osób prawnych;
 - 8) autobus, którego dopuszczalna prędkość na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h, co do zgodności z dodatkowymi warunkami technicznymi;
 - 9) dla którego określono dodatkowe wymagania techniczne w międzynarodowych porozumieniach dotyczących międzynarodowego transportu drogowego;
 - 10) wyposażony w blokadę alkoholową.
- 11a. Badaniu co do zgodności z warunkami technicznymi podlega pojazd zabytkowy przed pierwszą rejestracją na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
12. Badanie techniczne pojazdu z zamontowanym urządzeniem technicznym podlegającym dozorowi technicznemu może być przeprowadzone po przedstawieniu dokumentu wydanego przez właściwy organ dozoru technicznego, stwierdzającego sprawność urządzenia technicznego.
- 12a. Badanie techniczne pojazdu wyposażonego w blokadę alkoholową przeprowadza się po przedstawieniu dokumentu potwierdzającego kalibrację blokady alkoholowej, wystawionego przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela, ważnego przez okres 12 miesięcy od dnia wystawienia.
13. W razie powstania trudności w ustaleniu parametrów pojazdu, badanie techniczne może być przeprowadzone po przedstawieniu opinii rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a.
14. Termin ważności badania technicznego pojazdu, o którym mowa w ust. 4 pkt 3 lit. b, uznaje się, o ile nie jest dłuższy niż termin ważności badania technicznego ustalany na podstawie ust. 5–10.
15. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzenia badań technicznych oraz wzory dokumentów stosowanych przy tych badaniach, uwzględniając w szczególności zakres warunków technicznych pojazdów podlegających badaniu.
16. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów zabytkowych oraz zakres warunków technicznych tych pojazdów podlegających badaniu, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzania badań zgodności tych pojazdów z warunkami technicznymi, wzory dokumentów związanych z tymi badaniami.

Art. 82.

1. Organ dokonujący rejestracji pojazdu wpisuje do dowodu rejestracyjnego termin badania technicznego pojazdu.
2. Jeżeli pojazd jest zarejestrowany, kolejny termin badania technicznego wpisuje do dowodu rejestracyjnego uprawniony diagnosta po stwierdzeniu pozytywnego wyniku badania i po uiszczeniu przez właściciela pojazdu opłaty ewidencyjnej.

Art. 83.

1. Badanie techniczne jest przeprowadzane na koszt właściciela lub posiadacza pojazdu, w:

- 1) podstawowej stacji kontroli pojazdów - w zakresie:
 - a) okresowego badania technicznego pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, z zastrzeżeniem lit. c,
 - b) dodatkowych badań technicznych w odniesieniu do pojazdów, o których mowa w lit. a, z zastrzeżeniem ust. 1a,
 - c) badań technicznych przyczep przeznaczonych do łączenia z pojazdami określonymi w lit. a, o ile stacja spełnia wymagania, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 84a ust. 1 pkt 1 ustawy w zakresie długości stanowiska kontrolnego;
- 2) okręgowej stacji kontroli pojazdów - w zakresie:
 - a) okresowego badania technicznego wszystkich pojazdów,
 - b) dodatkowych badań technicznych w odniesieniu do pojazdów, o których mowa w lit. a,
 - c) badań co do zgodności z warunkami technicznymi pojazdów zabytkowych.
- 1a. Badanie techniczne w zakresie badań co do zgodności z warunkami technicznymi autobusu, którego dopuszczalna prędkość na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h, pojazdu przeznaczonego do przewozu towarów niebezpiecznych, pojazdu zabytkowego, pojazdu marki „SAM”, pojazdu, w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym oraz pojazdu, dla którego określono wymagania techniczne w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych lub ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, a także dla którego określono dodatkowe wymagania w międzynarodowych porozumieniach dotyczących międzynarodowego transportu drogowego jest przeprowadzane wyłącznie w okręgowej stacji kontroli pojazdów.

(...)

Rozdział 1a

Centralna ewidencja kierowców

Art. 100a.

1. Tworzy się centralną ewidencję kierowców, zwaną dalej „ewidencją”.
2. W ewidencji gromadzi się dane o osobach posiadających lub którym cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi lub tramwajami, zwane dalej „uprawnieniami”.
3. W ewidencji gromadzi się także dane o osobach nieposiadających uprawnień, w stosunku do których orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.
4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych zgromadzonych w ewidencji.

Art. 100aa – Art. 100aq. wchodzi od 2018-06-04

Art. 100b.

1. W ewidencji gromadzi się dane o osobach nią objętych:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 1a) datę i miejsce urodzenia;
 - 2) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL);
 - 3) adres zamieszkania;
 - 4) rodzaj oraz zakres uzyskanego uprawnienia;
 - 5) datę uzyskania pierwszego uprawnienia, a w przypadku jego cofnięcia – także datę ponownego uzyskania uprawnienia;
 - 6) datę ważności uprawnienia;
 - 7) numer dokumentu stwierdzającego uprawnienie;
 - 8) ograniczenia dotyczące uprawnienia;
 - 8a) spełnianie wymagań dotyczących uprawnień;
 - 9) nazwę organu, który wydał dokument stwierdzający uprawnienie;
 - 10) dotyczące:
 - a) zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego zwrócenia,
 - b) cofnięcia uprawnienia oraz jego przywrócenia,
 - c) utraty dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego odnalezienia,
 - d) zastosowania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów;
 - 11) zakres i numer zaświadczenia ADR, o którym mowa w przepisach o przewozie towarów niebezpiecznych, a także okres, na jaki zostało ono wydane;
 - 12) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji wstępnej, o którym mowa w art. 39c ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;
 - 13) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego ukończenie szkolenia okresowego, o którym mowa w art. 39e ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.
 - 14) (uchylony)
2. Dane, o których mowa w ust. 1, przekazują do ewidencji:

- 1) wymienione w pkt 1–9 i 14 – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po wydaniu dokumentu stwierdzającego uprawnienie;
 - 2) wymienione w pkt 10:
 - a) w lit. a – odpowiednio do swoich kompetencji: właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej, organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, prokurator, sąd, *kolegium do spraw wykroczeń*¹²⁾ lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym, niezwłocznie po dokonaniu tych czynności,
 - b) w lit. b – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po podjęciu decyzji o dokonaniu tych czynności,
 - c) w lit. c – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po uzyskaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,
 - d) w lit. d – sąd, *kolegium do spraw wykroczeń*¹²⁾ lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia;
 - 3) wymienione w pkt 11 – odpowiednio marszałek województwa lub Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, zgodnie z przepisami o przewozie towarów niebezpiecznych;
 - 4) wymienione w pkt 12 – wojewoda lub dyrektor Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej;
 - 5) wymienione w pkt 13 – kierownik ośrodka szkolenia, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.
3. Dane, o których mowa w ust. 1 pkt 10 lit. d, zgromadzone w ewidencji, podlegają usunięciu z tej ewidencji, jeżeli skazanie, na podstawie którego orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, uległo zatarciu. Informacje o zatarciu przekazuje do ewidencji Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego.
 4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 80b ust. 4.

Art. 100c.

1. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, następującym podmiotom:
 - 1) Policji;
 - 1a) Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 2) Żandarmerii Wojskowej;
 - 2a) Szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych;
 - 3) Straży Granicznej;
 - 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;
 - 4a) Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu;
 - 5) Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego;
 - 5a) Szefowi Biura Ochrony Rządu;
 - 6) sądom;
 - 7) prokuraturze;
 - 8) starostom;
 - 8a) strażom gminnym (miejskim);
 - 9) Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;
 - 10) organom kontroli skarbowej, organom celnym, wywiadowi skarbowemu i komórkom, o których mowa w art. 11g ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 720 i 1165);
 - 11) wojskowym komendantom uzupełnień;
 - 12) podmiotowi wydającemu karty, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o systemie tachografów cyfrowych (Dz.U. poz. 1494, z 2007 r. poz. 661, z 2011 r. poz. 622 i 1016, z 2015 r. poz. 1893 oraz z 2016 r. poz. 1579);
 - 12a) ministrowi właściwemu do spraw rodziny;
 - 12b) ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego;
 - 12c) organowi właściwemu dłużnika, o którym mowa w art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2016 r. poz. 169, 195 i 1579);
 - 13) ministrowi właściwemu do spraw transportu w celu umożliwienia organom i służbom uprawnionym do korzystania z systemu Tachonet wymianę danych z organami i uprawnionymi służbami w innych państwach, w których funkcjonuje system tachografu cyfrowego.
- 1b. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się także ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, w celu realizacji jego ustawowych zadań, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku.
2. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się także na wniosek osoby, której one dotyczą.
- 2a. Każdy może uzyskać, nieodpłatnie, potwierdzenie lub zaprzeczenie zgodności danych zawartych w dokumencie stwierdzającym uprawnienie do kierowania pojazdami z danymi zgromadzonymi

- w ewidencji, za pośrednictwem ePUAP, o której mowa w art. 19a ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
- 2b. Potwierdzeniu lub zaprzeczeniu, o którym mowa w ust. 2a, podlegają dane określone w art. 100b ust. 1 pkt 1 i 2 oraz pkt 4–7. Art. 80c ust. 3c i 3d stosuje się odpowiednio.
 3. Minister właściwy do spraw informatyzacji może udostępnić, w formie zaświadczenia, dane zgromadzone w ewidencji innym podmiotom niż wymienione w ust. 1 i 2, w tym osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, jeżeli wykażą swój uzasadniony interes.
 4. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, z zastrzeżeniem ust. 5, na umotywowany wniosek zainteresowanego podmiotu złożony w postaci pisemnej lub w postaci elektronicznej z użyciem mechanizmów określonych w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
 - 4a. Dane zgromadzone w ewidencji mogą być udostępniane podmiotom zagranicznym w celu wypełnienia postanowień ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, a także wykonania aktu prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem. Tryb i sposób udostępniania danych określają ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowe, akty prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem lub porozumienia zawarte pomiędzy właściwymi ministrami państw członkowskich Unii Europejskiej.
 5. Minister właściwy do spraw informatyzacji może wyrazić zgodę, w drodze decyzji, na udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji podmiotom, o których mowa w ust. 1, albo ich jednostkom organizacyjnym, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:
 - 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
 - 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania;
 - 3) jest to uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności.
 6. Decyzji, o której mowa w ust. 5, nie wydaje się w przypadku, o którym mowa w ust. 1b.
- (...)

Dział V

Kontrola ruchu drogowego

Rozdział 1

Uprawnienia Policji i innych organów

Art. 129.

1. Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowanie ruchem i jego kontrolowanie należą do zadań Policji.
2. Policjant, w związku z wykonywaniem czynności określonych w ust. 1, jest uprawniony do:
 - 1) legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;
 - 2) sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używaniem, zezwolenia, o którym mowa w art. 106 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, a także dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie;
 - 2a) żądania okazania dokumentu potwierdzającego prawo do używania pojazdu, o którym mowa w art. 71 ust. 5, jeżeli pojazd ten nie jest zarejestrowany na nazwisko osoby nim kierującej;
 - 2b) sprawdzania zezwolenia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, lub wypisu z tego zezwolenia;
 - 3) żądania poddania się przez kierującego pojazdem lub przez inną osobę, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem, badaniu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
 - 4) sprawdzania stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów, masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze;
 - 5) sprawdzania zapisów urządzenia rejestrującego samoczynnie prędkość jazdy, czas jazdy i czas postoju, obowiązkowe przerwy i czas odpoczynku;
 - 6) zatrzymania, w przypadkach przewidzianych w ustawie, dokumentów stwierdzających uprawnienie do kierowania pojazdem lub jego używania oraz karty kierowcy w przypadkach przewidzianych w art. 14 ust. 4 lit. c rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym (Dz.Urz. WE L 370 z 31.12.1985, str. 8 oraz Dz.Urz. WE L 274 z 09.10.1998, str. 1) zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 2135/98 z dnia 24 września 1998 r. zmieniającym rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym oraz dyrektywę nr 88/599/EWG dotyczącą

- stosowania rozporządzeń Rady (EWG) nr 3820/85 i Rady (EWG) nr 3821/85 (Dz.Urz. WE L 274 z 09.10.1998, str. 1);
- 7) wydawania poleceń:
 - a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu, albo osobie odpowiedzialnej za utrzymanie drogi,
 - b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania;
 - 8) uniemożliwienia:
 - a) kierowania pojazdem osobie znajdującej się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) korzystania z pojazdu, którego stan techniczny, ładunek, masa lub nacisk osi zagrażają bezpieczeństwu lub porządkowi ruchu, powodują uszkodzenie drogi albo naruszają wymagania ochrony środowiska,
 - c) korzystania z pojazdu zarejestrowanego w kraju niebędącym państwem członkowskim, jeżeli kierujący nim nie okazał dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie,
 - d) kierowania pojazdem przez osobę nieposiadającą wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;
 - 9) używania przyrządów kontrolno-pomiarowych, a w szczególności do badania pojazdu, określania jego masy, nacisku osi lub prędkości, stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska oraz do stwierdzania stanu trzeźwości kierującego;
 - 9a) używania urządzeń rejestrujących;
 - 10) usuwania lub przemieszczania pojazdu w przypadkach, o których mowa w art. 130a ust. 1-3;
 - 11) kontroli przewozu drogowego towarów niebezpiecznych oraz wymagań związanych z tym przewozem;
 - 12) używania urządzeń nagłaśniających, sygnalizacyjnych lub świetlnych, służących do wydawania wiążących poleceń uczestnikowi ruchu;
 - 13) występowania w uzasadnionym przypadku z wnioskiem o ocenę stanu zdrowia kierującego pojazdem;
 - 13a) występowania do starosty z wnioskiem o skierowanie kierowcy lub osoby posiadającej pozwolenie na kierowanie tramwajem na egzamin sprawdzający kwalifikacje, jeżeli istnieją uzasadnione i poważne zastrzeżenia co do kwalifikacji tej osoby;
 - 14) pilotowania pojazdów, z wyłączeniem pojazdów nienormatywnych pilotowanych zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 3.
3. Przepisów ust. 2 pkt 3, 4 i 6 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych państw obcych oraz organizacji międzynarodowych, korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, oraz do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.
4. Kontrola ruchu drogowego w stosunku do kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową kierujących innymi pojazdami, pilotowanie pojazdów, a także kierowanie ruchem drogowym w związku z pilotowaniem pojazdów wojskowych należy do Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organów porządkowych. W tym zakresie Żandarmerii Wojskowej i wojskowym organom porządkowym przysługują uprawnienia policjantów określone w ust. 2.
- 4a. Kontrolę ruchu drogowego mogą przeprowadzać także funkcjonariusze Straży Granicznej lub organów celnych, którym przysługują uprawnienia, o których mowa w ust. 2 pkt 1-5 i 7-12 oraz w art. 130a ust. 4 pkt 1.
- 4b. Dodatkowo funkcjonariusze odmawiają prawa wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pojazdowi, jeżeli:
- 1) pojazd kierowany jest przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia pojazdu w inny sposób;
 - 2) pojazd kierowany jest przez osobę nieposiadającą przy sobie wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdem lub używania pojazdu, dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;
 - 3) stan techniczny pojazdu zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi przez pojazd albo narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 4) kierujący pojazdem nienormatywnym nie posiada wymaganego zezwolenia albo wypisu z tego zezwolenia.

5. (uchylony)

Art. 129a.

1. Kontrola ruchu drogowego w odniesieniu do kierującego pojazdem:
 - 1) który wykonuje przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym,
 - 2) w stosunku do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że kieruje pojazdem w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - 3) który naruszył przepisy ruchu drogowego, w przypadku zarejestrowania tego naruszenia przy użyciu:
 - a) przyrządów kontrolno-pomiarowych,
 - b) przenośnych albo zainstalowanych w pojeździe albo na statku powietrznym urządzeń rejestrujących,
 - 4) który rażąco naruszył przepisy ruchu drogowego lub spowodował zagrożenie jego bezpieczeństwa,

- 5) który wykonuje przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych
– należy również do Inspekcji Transportu Drogowego.
2. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 1, inspektorom Inspekcji Transportu Drogowego przysługują uprawnienia określone w art. 129 ust. 1 i 2, w tym również wobec właściciela lub posiadacza pojazdu.

Art. 129b.

1. Kontrola ruchu drogowego w gminach lub miastach, które utworzyły straż gminną (miejską) może być wykonywana przez strażników gminnych (miejskich).
2. Strażnicy gminni (miejscy) są uprawnieni do wykonywania kontroli ruchu drogowego wobec:
 - 1) kierującego pojazdem niestosującego się do zakazu ruchu w obu kierunkach, określonego odpowiednim znakiem drogowym;
 - 2) uczestnika ruchu naruszającego przepisy o:
 - a) zatrzymaniu lub postoju pojazdów,
 - b) ruchu motorowerów, rowerów, wózków rowerowych, pojazdów zaprzęgowych oraz o jeździe wierzchem lub pędzeniu zwierząt,
 - c) ruchu pieszych.
3. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 2, strażnicy gminni (miejscy) są upoważnieni do:
 - 1) zatrzymania pojazdu lub jadącego wierzchem, z wyłączeniem pojazdów kierowanych przez osoby, o których mowa w ust. 2 pkt 1 *lit. b* ;
 - 2) sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używaniem;
 - 3) (uchylony)
 - 4) legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;
 - 5) wydawania poleceń:
 - a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu,
 - b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania;
 - 6) sprawdzenia wykonania obowiązków określonych w art. 78 ust. 2;
 - 7) żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.
4. (uchylony)

Art. 129c.

1. Kontrola ruchu drogowego na terenach lasów lub parków narodowych może być wykonywana przez strażników leśnych lub funkcjonariuszy Straży Parku.
2. Strażnicy leśni i funkcjonariusze Straży Parku są uprawnieni do kontroli kierujących pojazdami niestosujących się do przepisów lub znaków drogowych obowiązujących na terenach lasów lub parków narodowych, dotyczących zakazu wjazdu, zatrzymywania się lub postoju pojazdów.
3. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 2, strażnicy leśni i funkcjonariusze Straży Parku są upoważnieni do:
 - 1) zatrzymania pojazdu;
 - 2) legitymowania uczestnika ruchu drogowego;
 - 3) wydawania poleceń, co do sposobu zachowania się na drodze.

Art. 129d.

1. Osoby działające w imieniu zarządcy drogi mogą wykonywać, w obecności funkcjonariusza Policji lub inspektora Inspekcji Transportu Drogowego, kontrolę ruchu drogowego w stosunku do pojazdów:
 - 1) w zakresie przestrzegania przepisów o wymiarach, masie lub nacisku osi;
 - 2) powodujących uszkodzenie lub niszczenie drogi;
 - 3) zanieczyszczających lub zaśmiecających drogę.
2. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 1, osoby działające w imieniu zarządcy drogi są upoważnione do:
 - 1) zatrzymania pojazdu;
 - 2) legitymowania uczestnika ruchu drogowego i wydawania mu poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub pojazdu;
 - 3) sprawdzenia dokumentów wymaganych w związku z używaniem pojazdu;
 - 4) sprawdzenia stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów oraz masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze;
 - 5) używania przyrządów kontrolnych lub pomiarowych służących w szczególności do badania pojazdu, określania jego wymiarów, masy lub nacisku osi oraz stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska;
 - 6) uniemożliwiania jazdy pojazdem przekraczającym dopuszczalną masę lub nacisk osi albo uszkodzającym lub niszczącym drogę.
3. W celu dokonania sprawdzenia masy lub nacisku osi pojazdu osoby działające w imieniu zarządcy drogi, mające prawo jazdy odpowiedniej kategorii, mogą kierować tym pojazdem.

4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do osób działających w imieniu Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad.

Art. 129e.

1. Kontrola ruchu drogowego wykonywana przez strażników gminnych (miejskich), strażników leśnych, funkcjonariuszy Straży Parku oraz pracowników zarządów dróg odbywa się na podstawie upoważnienia do wykonywania kontroli ruchu drogowego wydanego przez właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) Policji.
2. Art. 129 ust. 3 stosuje się odpowiednio do kontroli ruchu drogowego wykonywanej przez osoby, o których mowa w ust. 1.

Art. 129f.

Strażnicy straży gminnych (miejskich), strażnicy leśni oraz funkcjonariusze Straży Parku w związku z wykonywaniem czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego są obowiązani do czasu przybycia Policji uniemożliwić kierowanie pojazdem osobie, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie, że znajduje się ona w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu.

Art. 129g.

1. Ujawnianie za pomocą stacjonarnych urządzeń rejestrujących zainstalowanych w pasie drogowym dróg publicznych następujących naruszeń przepisów ruchu drogowego:
 - a) przekraczania dopuszczalnej prędkości,
 - b) niestosowania się do sygnałów świetlnych– należy do Inspekcji Transportu Drogowego.
2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Inspekcja Transportu Drogowego:
 - 1) rejestruje obrazy naruszeń przepisów ruchu drogowego i przetwarza do celów określonych w niniejszej ustawie obraz pojazdu, którym naruszono przepisy ruchu drogowego, oraz wizerunek kierującego pojazdem, jeżeli został on zarejestrowany oraz dane obejmujące:
 - a) numer rejestracyjny pojazdu, którym naruszono przepisy,
 - b) datę, czas oraz określenie miejsca popełnienia naruszenia,
 - c) rodzaj naruszenia,
 - d) dane właściciela lub posiadacza pojazdu lub kierującego pojazdem,
 - e) numer identyfikacyjny urządzenia rejestrującego;
 - 2) w postępowaniach w sprawach o wykroczenia, o których mowa w ust. 1, prowadzi czynności wyjaśniające, kieruje do sądu wnioski o ukaranie, oskarża przed sądem oraz wnosi środki odwoławcze – w trybie i zakresie określonych w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 i 1948);
 - 3) wnioskuje do zarządców dróg publicznych, z wyłączeniem dróg zarządzanych przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad, o instalację lub usunięcie urządzenia rejestrującego albo obudowy na to urządzenie, z zastrzeżeniem iż w sprawach dotyczących urządzeń rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego o dopuszczalnej prędkości wnioski wymaga uprzedniego zasięgnięcia opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 4) dokonuje zakupu i naprawy oraz wykonuje czynności wynikające z bieżącej eksploatacji i obsługi urządzeń rejestrujących oraz obudów na te urządzenia, w tym czynności obejmujące import danych zarejestrowanych przez te urządzenia oraz montaż urządzeń w zainstalowanych obudowach w przypadku urządzeń zainstalowanych przez Inspekcję Transportu Drogowego lub zarządcę drogi działającego na wniosek, o którym mowa w pkt 3, a także w przypadku obudów urządzeń rejestrujących należących do Policji.
3. Zadania Inspekcji Transportu Drogowego, o których mowa w ust. 1, wykonuje Główny Inspektor Transportu Drogowego przy pomocy Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego oraz jego delegatur terenowych.
4. (utracił moc)
5. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości, uwzględniając zakres niezbędnych danych oraz konieczność zapewnienia jednolitości dokumentów, określi, w drodze rozporządzenia, wzory dokumentów stosowanych przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego w postępowaniu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

Art. 129h.

1. W zakresie, o którym mowa w art. 129g ust. 1, rejestracji podlegają w szczególności:
 - 1) obraz naruszenia, w tym obraz pojazdu, którym kierujący naruszył przepisy ruchu drogowego, wraz z numerem rejestracyjnym pojazdu;
 - 2) data oraz czas popełnienia naruszenia;
 - 3) numer identyfikacyjny urządzenia rejestrującego;
 - a w przypadku przekroczenia przez kierującego pojazdem dopuszczalnej prędkości rejestrowane są również:
 - 4) prędkość, z jaką poruszał się pojazd;
 - 5) prędkość dopuszczalna w miejscu i czasie popełnienia naruszenia.
2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Inspekcja Transportu Drogowego może ujawniać naruszenia przepisów ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w art. 129g ust. 1 lit. a, rów-

niez za pomocą urzędzeń rejestrujących, które ujawniają naruszenia przepisów ruchu drogowego na określonym odcinku drogi. W takim przypadku urzędzenia te rejestrują w szczególności:

- 1) obraz pojazdu, którym kierujący naruszył przepisy ruchu drogowego, wraz z numerem rejestracyjnym pojazdu;
 - 2) datę, czas oraz określenie odcinka drogi, na którym popełnione zostało naruszenie;
 - 3) średnią prędkość, z jaką poruszał się pojazd na odcinku drogi, na którym popełnione zostało naruszenie;
 - 4) prędkość dopuszczalną na odcinku drogi, na którym popełnione zostało naruszenie, w czasie jego popełnienia;
 - 5) numer identyfikacyjny urzędzenia rejestrującego.
3. Główny Inspektor Transportu Drogowego ustala wpisano do dowodu rejestracyjnego właściciela lub posiadacza pojazdu, którym dokonano naruszenia przepisów ruchu drogowego, na podstawie danych i informacji:
- 1) określonych w ust. 1 i 2;
 - 2) z centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców udostępnianych za pomocą systemu teleinformatycznego;
 - 3) uzyskanych w związku z prowadzonym postępowaniem, w szczególności od polskich i zagranicznych organów rejestrujących pojazd.
4. Główny Inspektor Transportu Drogowego, przetwarzając dane osobowe w zakresie, o którym mowa w ust. 3, jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 80b ust. 4.
5. Minister właściwy do spraw transportu, mając na względzie przyczynę i lokalizację wypadków drogowych, przeciwdziałanie tym wypadkom oraz wdrażanie kierujących pojazdami do przestrzegania przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) warunki lokalizacji w pasie drogowym dróg publicznych stacjonarnych urzędzeń rejestrujących oraz obudów na te urzędzenia, z uwzględnieniem zasady, że instalowana i używana jest obudowa wraz z urzędzeniem rejestrującym;
 - 2) sposób oznakowania stacjonarnych urzędzeń rejestrujących oraz obudów na te urzędzenia, z uwzględnieniem oddziaływania prewencyjnego poprzez zapewnienie odpowiedniej widoczności;
 - 3) sposób dokonywania pomiarów przez urzędzenia rejestrujące, z uwzględnieniem progów prędkości dostosowanych do obowiązującego na drodze ograniczenia prędkości, oraz przetwarzania przez te urzędzenia zarejestrowanych danych, a także biorąc pod uwagę możliwość błędu kierowcy do 10 km/h włącznie w utrzymaniu dopuszczalnej prędkości.
 - 4) (uchylony)

Art. 129i.

1. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu przeprowadza się przy użyciu urzędzeń elektronicznych dokonujących pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie urzędzeniem elektronicznym lub osoba ta odmawia poddania się takiemu badaniu. W takim przypadku ustalenie zawartości w organizmie alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.
3. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu może być przeprowadzone również w razie braku zgody kierującego, o czym należy go uprzedzić.
4. Warunki oraz sposób przeprowadzania badań, o których mowa w ust. 1 i 2, określa ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2016 r. poz. 487).

Art. 129j.

1. Badanie w celu ustalenia w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu przeprowadza się przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie metodą niewymagającą badania laboratoryjnego albo osoba ta odmawia poddania się takiemu badaniu. W takim przypadku ustalenie w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.
3. Dopuszcza się badanie krwi lub moczu jako następstwo badania przeprowadzonego metodą, o której mowa w ust. 1, albo jeżeli nie ma możliwości wykorzystania tej metody.
4. Badanie w celu ustalenia obecności w organizmie środka działającego podobnie do alkoholu, w sposób określony w ust. 2 i 3, może być przeprowadzone również w razie braku zgody osoby podlegającej badaniu, o czym należy ją uprzedzić.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia, uwzględniając skutki oddziaływania na organizm kierowcy środków działających podobnie do alkoholu, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wykaz tych środków;
 - 2) warunki i sposób przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie.

Art. 129k.

1. W razie uczestniczenia w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest poddawany badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.
2. Badaniu, o którym mowa w ust. 1, można poddać także inną osobę, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny.

3. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, mają prawo żądać od organu kontroli ruchu drogowego przeprowadzenia badania krwi lub moczu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.

Art. 130.

1. Policja prowadzi ewidencję kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego. Określonemu naruszeniu przypisuje się odpowiednią liczbę punktów w skali od 0 do 10 i wpisuje się do tej ewidencji.
 - 1a. W ewidencji policja wpisuje także naruszenia przepisów ruchu drogowego, którym nie przypisano wartości punktowej.
 2. Punkty za naruszenie przepisów ruchu drogowego wpisane do ewidencji usuwa się po upływie 1 roku od dnia naruszenia, chyba że przed upływem tego okresu kierowca dopuścił się naruszeń, za które na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć przypisana liczba punktów przekroczyłaby 24 punkty lub w przypadku kierowców, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 3 – 20 punktów.
 3. Kierowca wpisany do ewidencji, o której mowa w ust. 1, może na własny koszt uczestniczyć w szkoleniu, którego odbycie spowoduje zmniejszenie liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Nie dotyczy to kierowcy w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy.
- 3a. Przepisy ust. 1–3 stosuje się do osób posiadających pozwolenie do kierowania tramwajem.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz Ministrem Sprawiedliwości, mając na uwadze dyscyplinowanie i wdrażanie kierujących pojazdami do przestrzegania przepisów ustawy oraz zapobieganie wielokrotnemu naruszaniu przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób punktowania i liczbę punktów odpowiadających naruszeniu przepisów ruchu drogowego;
 - 2) warunki i sposób prowadzenia ewidencji, o której mowa w ust. 1, oraz tryb występowania z wnioskami o kontrolne sprawdzenie kwalifikacji;
 - 3) program szkolenia i jednostki upoważnione do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w ust. 3;
 - 4) liczbę punktów odejmowanych z tytułu odbytego szkolenia;
 - 5) podmioty uprawnione do uzyskiwania informacji zawartych w ewidencji, o której mowa w ust. 1.

Art. 130a.

1. Pojazd jest usuwany z drogi na koszt właściciela w przypadku:
 - 1) pozostawienia pojazdu w miejscu, gdzie jest to zabronione i utrudnia ruch lub w inny sposób zagraża bezpieczeństwu;
 - 2) nieokazania przez kierującego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie, jeżeli pojazd ten jest zarejestrowany w kraju, o którym mowa w art. 129 ust. 2 pkt 8 lit. c;
 - 3) przekroczenia wymiarów, dopuszczalnej masy całkowitej lub nacisku osi określonych w przepisach ruchu drogowego, chyba że istnieje możliwość skierowania pojazdu na pobliską drogę, na której dopuszczalny jest ruch takiego pojazdu;
 - 4) pozostawienia pojazdu nieoznakowanego kartą parkingową, w miejscu przeznaczonym dla pojazdu kierowanego przez osoby wymienione w art. 8 ust. 1 i 2;
 - 5) pozostawienia pojazdu w miejscu obowiązywania znaku wskazującego, że zaparkowany pojazd zostanie usunięty na koszt właściciela;
 - 6) kierowania nim przez osobę nieposiadającą uprawnienia do kierowania pojazdami albo której zatrzymano prawo jazdy i nie ma możliwości zabezpieczenia pojazdu poprzez przekazanie go osobie znajdującej się w nim i posiadającej uprawnienie do kierowania tym pojazdem, chyba że otrzymała ona pokwitowanie, o którym mowa w art. 135 ust. 2.
- 1a. Pojazd jest usuwany z drogi na koszt wykonującego przejazd drogowy w przypadku, o którym mowa w art. 140ad ust. 2 pkt 2.
2. Pojazd może być usunięty z drogi na koszt właściciela, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia go w inny sposób, w przypadku gdy:
 - 1) kierowała nim osoba:
 - a) znajdująca się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) nieposiadająca przy sobie dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;
 - 2) jego stan techniczny zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi albo narusza wymagania ochrony środowiska.
- 2a. Od usunięcia pojazdu odstępuje się, jeżeli przed wydaniem dyspozycji usunięcia pojazdu lub w trakcie usuwania pojazdu ustaną przyczyny jego usunięcia. Jeżeli wydanie dyspozycji usunięcia pojazdu w przypadkach, o których mowa w ust. 1-2, spowodowało powstanie kosztów, do ich pokrycia jest obowiązany właściciel pojazdu. Przepis ust. 10i stosuje się odpowiednio.
3. Pojazd może być przemieszczony lub usunięty z drogi, jeżeli utrudnia prowadzenie akcji ratowniczej.
4. Dyspozycję przemieszczenia lub usunięcia pojazdu z drogi wydaje:
 - 1) policjant – w sytuacjach, o których mowa w ust. 1-3;
 - 2) strażnik gminny (miejski) – w sytuacjach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5;
 - 3) osoba dowodząca akcją ratowniczą – w sytuacji, o której mowa w ust. 3.

5. (utracił moc)
- 5a. (uchylony)
- 5b. (uchylony)
- 5c. Pojazd usunięty z drogi, w przypadkach określonych w ust. 1-2, umieszcza się na wyznaczonym przez starostę parkingu strzeżonym do czasu uiszczenia opłaty za jego usunięcie i parkowanie.
- 5d. (uchylony)
- 5e. (uchylony)
- 5f. Usuwanie pojazdów oraz prowadzenie parkingu strzeżonego dla pojazdów usuniętych w przypadkach, o których mowa w ust. 1–2, należy do zadań własnych powiatu. Starosta realizuje te zadania przy pomocy powiatowych jednostek organizacyjnych lub powierza ich wykonywanie zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.
6. Rada powiatu, biorąc pod uwagę konieczność sprawnej realizacji zadań, o których mowa w ust. 1–2, oraz koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze danego powiatu, ustala corocznie, w drodze uchwały, wysokość opłat, o których mowa w ust. 5c, oraz wysokość kosztów, o których mowa w ust. 2a. Wysokość kosztów, o których mowa w ust. 2a, nie może być wyższa niż maksymalna kwota opłat za usunięcie pojazdu, o których mowa w ust. 6a.
- 6a. Ustala się maksymalną wysokość stawek kwotowych opłat, o których mowa w ust. 5c:
 - a) rower lub motorower – za usunięcie – 100 zł¹⁴⁾; za każdą dobę przechowywania – 15 zł¹⁵⁾,
 - b) motocykl – za usunięcie – 200 zł¹⁶⁾; za każdą dobę przechowywania – 22 zł¹⁷⁾,
 - c) pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 t – za usunięcie – 440 zł¹⁸⁾; za każdą dobę przechowywania – 33 zł¹⁹⁾,
 - d) pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 t do 7,5 t – za usunięcie – 550 zł²⁰⁾; za każdą dobę przechowywania – 45 zł²¹⁾,
 - e) pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 7,5 t do 16 t – za usunięcie – 780 zł²²⁾; za każdą dobę przechowywania – 65 zł²³⁾,
 - f) pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 16 t – za usunięcie – 1150 zł²⁴⁾; za każdą dobę przechowywania – 120 zł²⁵⁾,
 - g) pojazd przewożący materiały niebezpieczne – za usunięcie – 1400 zł²⁶⁾; za każdą dobę przechowywania – 180 zł²⁷⁾.
- 6b. Maksymalne stawki opłat określone w ust. 6a, obowiązujące w danym roku kalendarzowym ulegają corocznie zmianie na następny rok kalendarzowy w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszego półrocza roku, w którym stawki ulegają zmianie, w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.
- 6c. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” maksymalne stawki opłat, o których mowa w ust. 6a, z uwzględnieniem zasady określonej w ust. 6b, zaokrąglając je w górę do pełnych złotych.
- 6d. Wskaźnik cen, o którym mowa w ust. 6b, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie 20 dni od dnia jego ogłoszenia.
- 6e. Opłaty, o których mowa w ust. 6, stanowią dochód własny powiatu.
7. Wydanie pojazdu następuje po okazaniu dowodu uiszczenia opłaty, o której mowa w ust. 5c, a w przypadku, o którym mowa w ust. 1a, również dowodu uiszczenia kaucji.
8. Pojazd może być unieruchomiony przez zastosowanie urządzenia do blokowania kół w przypadku pozostawienia go w miejscu, gdzie jest to zabronione, lecz nieutrudniającego ruchu lub niezagrażającego bezpieczeństwa.
9. Pojazd unieruchamia Policja lub straż gminna (miejska).
10. Starosta w stosunku do pojazdu usuniętego z drogi, w przypadkach określonych w ust. 1 lub 2, występuje do sądu z wnioskiem o orzeczenie jego przepadku na rzecz powiatu, jeżeli prawidłowo powiadomiony właściciel lub osoba uprawniona nie odebrała pojazdu w terminie 3 miesięcy od dnia jego usunięcia. Powiadomienie zawiera pouczenie o skutkach nieodebrania pojazdu.
- 10a. Starosta występuje z wnioskiem, o którym mowa w ust. 10, nie wcześniej niż przed upływem 30 dni od dnia powiadomienia.
- 10b. Jeżeli pojazd usunięty w przypadkach określonych w ust. 1 lub 2 nie jest zarejestrowany w żadnym z państw członkowskich Unii Europejskiej, przekazuje się go właściwemu miejscowo naczelnikowi urzędu celnego w celu uregulowania jego sytuacji zgodnie z przepisami prawa celnego.
- 10c. Przepisu ust. 10 nie stosuje się, gdy okoliczności wskazują, że nieodebranie pojazdu nastąpiło z przyczyn niezależnych od właściciela lub osoby uprawnionej.
- 10d. Przepis ust. 10 stosuje się odpowiednio, gdy w terminie 4 miesięcy od dnia usunięcia pojazdu nie został ustalony jego właściciel lub osoba uprawniona do jego odbioru, mimo że w jej poszukiwaniu dołożono należytej staranności.
- 10e. W sprawach o przepadek pojazdu sąd stwierdza, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki niezbędne do orzeczenia przepadku, w szczególności, czy usunięcie pojazdu było zasadne i czy w poszukiwaniu osoby uprawnionej do jego odbioru, dołożono należytej staranności oraz czy orzeczenie przepadku nie będzie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

- 10f. Do wykonania orzeczenia sądu o przypadku pojazdu jest obowiązany starosta. Wykonanie orzeczenia następuje w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.
- 10g. Jednostka prowadząca parking strzeżony, w przypadku nieodebrania pojazdu z parkingu w terminie określonym w ust. 10, powiadamia o tym fakcie właściwego miejscowo starostę oraz podmiot, który wydał dyspozycję usunięcia pojazdu nie później niż trzeciego dnia od dnia upływu tego terminu.
- 10h. Koszty związane z usuwaniem, przechowywaniem, oszacowaniem, sprzedażą lub zniszczeniem pojazdu powstałe od momentu wydania dyspozycji jego usunięcia do zakończenia postępowania ponosi osoba będąca właścicielem tego pojazdu w dniu wydania dyspozycji usunięcia pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 10d i 10i. Decyzję o zapłacie tych kosztów wydaje starosta.
- 10i. Jeżeli w chwili usunięcia pojazd znajdował się we władaniu osoby dysponującej nim na podstawie innego niż własność tytułu prawnego, osoba ta jest zobowiązana solidarnie do pokrycia kosztów, o których mowa w ust. 10h.
- 10j. Termin płatności należności ustalonych decyzją, o której mowa w ust. 10h, wynosi 30 dni od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna. Odsetki ustawowe za opóźnienie nalicza się od dnia następującego po upływie terminu płatności. Należności te wraz z odsetkami podlegają egzekucji w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
- 10k. Decyzji, o której mowa w ust. 10h, nie wydaje się, jeżeli od uprawomocnienia się orzeczenia sądu o przypadku pojazdu upłynęło 5 lat.
- 10l. Egzekucji, o której mowa w ust. 10j, nie wszczyna się, a wszczętą umarza, jeżeli od dnia doręczenia ostatecznej decyzji, o której mowa w ust. 10h, upłynęło 5 lat.
11. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą zagwarantowania ochrony prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) tryb oraz warunki współdziałania z Policją i innymi podmiotami uprawnionymi do podejmowania decyzji o usunięciu pojazdu jednostek usuwających pojazdy lub prowadzących strzeżone parkingi;
 - 2) tryb i warunki wydawania pojazdu z parkingu;
 - 3) (utracił moc)

Art. 130b.

1. Z każdego wypadku drogowego, w którym jest zabity, mającego miejsce w transeuropejskiej sieci drogowej, o której mowa w art. 4 pkt 26 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, Policja jest obowiązana sporządzić sprawozdanie.
2. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) możliwie dokładne określenie miejsca wypadku;
 - 2) zdjęcia lub schemat miejsca wypadku;
 - 3) datę i godzinę wypadku;
 - 4) szczegółowy opis miejsca i okoliczności wypadku: rodzaj terenu, rodzaj drogi, rodzaj skrzyżowania, w tym informacje dotyczące sygnalizacji, liczby pasów ruchu, oznakowania poziomego drogi, oświetlenia, warunków pogodowych, ograniczenia prędkości, przeszkód na poboczu drogi;
 - 5) informację o skutkach wypadku: liczbę zabitych i rannych w wypadku;
 - 6) charakterystykę uczestników wypadku: wiek, płeć, obywatelstwo, poziom alkoholu lub środka odurzającego w organizmie, stosowanie lub niestosowanie wyposażenia ochronnego;
 - 7) dane dotyczące pojazdów uczestniczących w wypadku: rodzaj, wiek, wyposażenie ochronne oraz datę ostatniego badania technicznego;
 - 8) informacje dotyczące rodzaju i przebiegu wypadku, z uwzględnieniem manewrów pojazdu i kierującego;
 - 9) o ile jest to możliwe informacje dotyczące czasu przybycia służb ratowniczych oraz przyjęcia zgłoszenia.
3. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, Policja przekazuje do Sekretariatu Krajowej Rady, o którym mowa w art. 140f, w terminie do 31 marca każdego roku, za rok poprzedni.

Art. 131.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku podczas wykonywania kontroli ruchu drogowego oraz sprawnego jej przebiegu, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organizację, szczegółowe warunki i sposób wykonywania kontroli ruchu drogowego;
 - 2) wymagany sposób zachowania się kontrolowanego uczestnika ruchu;
 - 3) szczegółowe warunki wykonywania kontroli ruchu drogowego przez osoby, o których mowa w art. 129e;
 - 4) szczegółowe warunki udzielania upoważnień do wykonywania kontroli ruchu drogowego oraz wzór upoważnienia.
2. Minister Obrony Narodowej, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w czasie wykonywania kontroli drogowej oraz sprawne wykonywanie czynności w tym zakresie, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw transportu oraz spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organizację, warunki i sposób wykonywania czynności, o których mowa w art. 129 ust. 4;
 - 2) warunki i tryb współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Policją w sprawach, o których mowa w art. 130 ust. 1.

Rozdział 2

Zatrzymywanie i zwracanie dowodów rejestracyjnych

Art. 132.

1. Policjant zatrzyma dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) w razie:
 - 1) stwierdzenia lub uzasadnionego przypuszczenia, że pojazd:
 - a) zagraża bezpieczeństwu w szczególności po wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy,
 - b) zagraża porządkowi ruchu,
 - c) narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 2) stwierdzenia, że pojazd nie został poddany badaniu technicznemu w wyznaczonym terminie lub termin badania nie został wyznaczony prawidłowo;
 - 3) stwierdzenia zniszczenia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego) w stopniu powodującym jego nieczytelność;
 - 4) uzasadnionego podejrzenia podrobienia lub przerobienia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego);
 - 5) stwierdzenia, że badanie techniczne zostało dokonane przez jednostkę do tego nieupoważnioną;
 - 6) nieokazania przez kierującego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie, jeżeli pojazd ten jest zarejestrowany w kraju, o którym mowa w art. 129 ust. 2 pkt 8 lit. c;
 - 7) uzasadnionego przypuszczenia, że dane w nim zawarte nie odpowiadają stanowi faktycznemu.
2. W razie zatrzymania dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego), policjant wydaje kierowcy pokwitowanie. Może on zezwolić na używanie pojazdu przez czas nieprzekraczający 7 dni, określając warunki tego używania w pokwitowaniu. Zezwolenie nie może być wydane w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz w pkt 6.
3. Zatrzymany dokument, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4, 6 i 7, odpowiedni organ Policji przesyła niezwłocznie organowi, który go wydał, z zastrzeżeniem ust. 5.
- 3a. Odpowiednie organy Policji zawiadomią właściwego dyrektora izby skarbowej o fakcie zatrzymania dowodu rejestracyjnego w przypadku powzięcia uzasadnionego przypuszczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, w sytuacji, gdy dotyczy to spełnienia przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.
4. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1, 3 i 4 dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) zatrzyma również jednostka upoważniona do przeprowadzania badań technicznych. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.
5. Zatrzymany dokument pojazdu zarejestrowanego za granicą, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4 i 6, pozostawia się w jednostce Policji przez okres 7 dni. Po upływie tego terminu dokument przekazywany jest przedstawicielstwu państwa, w którym pojazd jest zarejestrowany.
6. Zwrot zatrzymanego dokumentu następuje niezwłocznie po ustaniu przyczyny uzasadniającej jego zatrzymanie, z zastrzeżeniem art. 133.

Art. 133.

1. W przypadku określonym w art. 132 ust. 1 pkt 6 odpowiedni organ Policji zwraca zatrzymany dokument po przedstawieniu dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie.
2. Jeżeli z przedstawionego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu wynika, że przed zatrzymaniem dowodu rejestracyjnego umowa ta nie była zawarta, warunkiem zwrotu zatrzymanego dokumentu jest dodatkowo wniesienie opłaty za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia określonej w odrębnych przepisach.

Art. 134.

W stosunku do pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych pojazdów kierowanych przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 132 ust. 1-3 i art. 133 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.

Art. 134a.

W stosunku do pojazdów wykonujących przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, a także w przypadku kontroli, o której mowa w art. 129a ust. 1 pkt 2-4, uprawnienia i obowiązki policjantów oraz organów Policji określone w art. 132 ust. 1-3, 5 i 6 oraz w art. 133 wykonują również odpowiednio inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego oraz organy tej inspekcji.

Rozdział 3

Zatrzymywanie praw jazdy i pozwoleń oraz cofanie i przywracanie uprawnień do kierowania pojazdami

Art. 135.

1. Policjant:
 - 1) zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w razie:

- a) uzasadnionego podejrzenia, że kierujący znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) stwierdzenia zniszczenia prawa jazdy w stopniu powodującym jego nieczytelność,
 - c) podejrzenia podrobienia lub przerobienia prawa jazdy,
 - d) gdy upłynął termin ważności prawa jazdy,
 - e) gdy wobec kierującego pojazdem wydane zostało postanowienie lub decyzja o zatrzymaniu prawa jazdy,
 - f) gdy wobec kierującego pojazdem orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów lub wydano decyzję o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami,
 - g) przekroczenia przez kierującego pojazdem liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego,
 - h) przekroczenia przez kierującego pojazdem w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego lub stwierdzenia, na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć, że w okresie 2 lat od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy popełnił on przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji lub trzy wykroczenia określone w art. 86 § 1 lub 2, art. 87 § 1, art. 92a w przypadku przekroczenia dopuszczalnej prędkości o ponad 30 km/h lub art. 98 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634 i 1707),
 - i) stwierdzenia braku dokumentu, o którym mowa w art. 38 pkt 3a lub 4a, lub prowadzenia pojazdu niewyposażonego w blokadę alkoholową w przypadku, o którym mowa w art. 13 ust. 5 pkt 7 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami;
- 1a) zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w przypadku ujawnienia czynu polegającego na:
- a) kierowaniu pojazdem z prędkością przekraczającą dopuszczalną o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym lub
 - b) przewożeniu osób w liczbie przekraczającej liczbę miejsc określoną w dowodzie rejestracyjnym (pozwoleniu czasowym) lub wynikającą z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu niepodlegającego rejestracji; przepis nie dotyczy przewozu osób autobusem w publicznym transporcie zbiorowym w gminnych, powiatowych i wojewódzkich przewozach pasażerskich w rozumieniu ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1867, 1920 i 1954), o ile w pojeździe przewidziane są miejsca stojące;
- 2) może zatrzymać prawo jazdy za pokwitowaniem w razie uzasadnionego podejrzenia, że kierowca popełnił przestępstwo lub wykroczenie, za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów.
- 1a. Przepisu ust. 1 pkt 1a lit. b nie stosuje się, jeżeli liczba przewożonych osób w sposób, o którym mowa w tym przepisie, nie przekracza:
- 1) 5 – w przypadku przewożenia ich autobusem;
 - 2) 2 – w przypadku przewożenia ich samochodem osobowym, samochodem ciężarowym lub w przyczepie ciągniętej przez ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny.
- 1b. Kierujący, o którym mowa w art. 136 ust. 1a, jest obowiązany podać organowi kontroli ruchu drogowego adres do doręczeń. W przypadku niewskazania adresu do doręczeń stosuje się przepisy art. 40 § 4 i 5 Kodeksu postępowania administracyjnego, o czym poucza się kierującego.
2. Pokwitowanie zatrzymania prawa jazdy z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b-d oraz w pkt 2, uprawnia do kierowania pojazdem w ciągu 7 dni.
3. Pokwitowanie zatrzymania prawa jazdy z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1a, uprawnia do kierowania pojazdem w okresie 24 godzin od chwili zatrzymania, a w przypadku, o którym mowa w art. 136 ust. 1a – w okresie 72 godzin.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. i, w zakresie braku dokumentu, o którym mowa w art. 38 pkt 3a lub 4a, starosta wydaje zatrzymane prawo jazdy po przedstawieniu dokumentu.

Art. 136.

1. Zatrzymane prawo jazdy, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. c, Policja przekazuje niezwłocznie, nie później niż w ciągu 7 dni, według właściwości, sądowi uprawnionemu do rozpoznania sprawy o wykroczenie, prokuratorowi lub staroście.
 - 1a. Jeżeli prawo jazdy zostało wydane przez państwo inne niż Rzeczpospolita Polska i kierujący pojazdem nie ma miejsca zamieszkania na jej terytorium, prawo jazdy przekazuje się niezwłocznie staroście właściwemu ze względu na miejsce naruszenia przepisów prawa o ruchu drogowym. Starosta niezwłocznie przekazuje zatrzymane prawo jazdy do właściwego organu państwa, w którym zostało ono wydane.
 2. W razie przeprowadzenia badania krwi lub moczu dla oceny trzeźwości lub zawartości środka działającego podobnie do alkoholu, prawo jazdy przekazuje się wraz z wynikiem tego badania. Jeżeli jednak wynik tego badania nie został uzyskany w ciągu 30 dni od dnia zatrzymania prawa jazdy, należy niezwłocznie zwrócić je właścicielowi.

Art. 137.

1. Postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy, w przypadkach określonych w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz pkt 2, wydaje w terminie 14 dni od dnia otrzymania prawa jazdy:
 - 1) prokurator – w toku postępowania przygotowawczego, a sąd – po przekazaniu sprawy do sądu;
 - 2) w sprawie o wykroczenie – sąd właściwy do rozpoznania sprawy.
2. O wydaniu postanowienia o zatrzymaniu prawa jazdy zawiadamia się właściwego starostę.
3. Na postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy służy zażalenie.

Art. 138. (uchylony)

Art. 139.

1. Przepisy art. 135-137 stosuje się odpowiednio do pozwolenia na kierowanie tramwajem.
2. Przepisu art. 135 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych państw obcych oraz misji specjalnych i organizacji międzynarodowych korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, a także do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.
3. W stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową oraz innych osób kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.
4. W przypadku kontroli, o której mowa w art. 129a ust. 1, uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują w stosunku do kierujących pojazdami również inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego.

Art. 140.

1. Decyzję o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym wydaje starosta w razie:
 - 1) (uchylony)
 - 1a) (uchylony)
 - 2) (uchylony)
 - 3) przekroczenia, w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy, liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego; decyzja o cofnięciu uprawnienia wydawana jest na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 3a) stwierdzenia, na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć, że kierujący pojazdem silnikowym w okresie 2 lat od dnia wydania mu po raz pierwszy prawa jazdy popełnił:
 - a) przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji,
 - b) trzy wykroczenia określone w art. 86 § 1 lub 2, art. 87 § 1, art. 92a w przypadku przekroczenia dopuszczalnej prędkości o ponad 30 km/h lub art. 98 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń – przy czym decyzja o cofnięciu uprawnienia jest wydawana na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 4) niepoddania się:
 - a) sprawdzeniu kwalifikacji w trybie określonym w art. 114 ust. 1 pkt 1,
 - b) (uchylona)
 - c) (uchylona)
2. (uchylony)
3. (uchylony)
4. (uchylony)
5. (uchylony)

Art. 140a (uchylony)

Rozdział 4

Kary pieniężne za przejazd pojazdów nienormatywnych bez zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu

Art. 140aa.

1. Za przejazd po drogach publicznych pojazdów nienormatywnych bez zezwolenia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, lub niezgodnie z warunkami określonymi dla tego zezwolenia nakłada się karę pieniężną, w drodze decyzji administracyjnej.
2. Decyzję administracyjną o nałożeniu kary pieniężnej wydaje właściwy ze względu na miejsce przeprowadzanej kontroli organ Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Straży Granicznej, Służby Celnej lub zarządca drogi.
3. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada się na:
 - 1) podmiot wykonujący przejazd;
 - 2) podmiot wykonujący inne czynności związane z przewozem drogowym, a w szczególności na organizatora transportu, nadawcę, odbiorcę, załadowcę lub spedytora, jeżeli okoliczności lub dowody wskazują, że podmiot ten miał wpływ lub godził się na powstanie naruszenia określonego w ust. 1.
4. Nie wszczyna się postępowania w sprawie nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, wobec podmiotu wykonującego przejazd, a postępowanie wszczęte w tej sprawie umarza się, jeżeli:
 - 1) okoliczności sprawy i dowody wskazują, że podmiot, o którym mowa w ust. 3 pkt 1:
 - a) dochował należytej staranności w realizacji czynności związanych z przejazdem,
 - b) nie miał wpływu na powstanie naruszenia, lub
 - 2) rzeczywista masa całkowita pojazdu nienormatywnego nie przekracza dopuszczalnej wielkości lub wielkości określonej w zezwoleniu, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, a przekroczenie dotyczy wyłącznie nacisku osi pojazdu w przypadku przewozu ładunków sypkich oraz drewna.

5. Nie wszczyna się postępowania w sprawie nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, wobec podmiotu wykonującego przejazd oraz inne czynności związane z przejazdem drogowym pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
6. W przypadku stwierdzenia przejazdu po drogach publicznych pojazdów nienormatywnych należących do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej bez zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi dla tego zezwolenia organ kontroli, o którym mowa w ust. 2, powiadamia właściwy terytorialnie ze względu na miejsce przeprowadzenia kontroli organ Żandarmerii Wojskowej.
7. Organ Żandarmerii Wojskowej, o którym mowa w ust. 6, występuje do dowódcy jednostki wojskowej organizującej przejazd drogowy lub do jego przełożonego z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 772).

Art. 140ab.

1. Karę pieniężną, o której mowa w art. 140aa ust. 1, ustala się w wysokości:
 - 1) 1500 zł - za brak zezwolenia kategorii I i II;
 - 2) 5000 zł - za brak zezwolenia kategorii III-VI;
 - 3) za brak zezwolenia kategorii VII:
 - a) 500 zł – gdy nacisk jednej lub wielu osi, rzeczywista masa całkowita lub wymiary pojazdu przekraczają dopuszczalne wartości nie więcej niż 10%,
 - b) 2000 zł – gdy nacisk jednej lub wielu osi, rzeczywista masa całkowita lub wymiary pojazdu przekraczają dopuszczalne wartości o więcej niż 10% i nie więcej niż 20%,
 - c) 15 000 zł – w pozostałych przypadkach;
 - 4) 5000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt bez potwierdzonego zawiadomienia zarządcy drogi, o którym mowa w art. 64c ust. 9;
 - 5) 3000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt niezgodnie z warunkami określonymi przez zarządcę drogi, o którym mowa w art. 64c ust. 9;
 - 6) 6000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt przy zgłoszonym przez zarządcę drogi sprzeciwie, o którym mowa w art. 64c ust. 10;
 - 7) 2000 zł – za niedotrzymanie warunków przejazdu określonych dla zezwolenia kategorii VII lub podanych w tym dokumencie.
2. W przypadku naruszeń zakazu, o którym mowa w art. 64 ust. 2, za przejazd pojazdem nienormatywnym nakłada się karę jak za przejazd bez zezwolenia.

Art. 140ac.

1. Od decyzji o wymierzeniu kary pieniężnej, o której mowa w art. 140aa ust. 1, przysługuje odwołanie do organu nadrzędnego w stosunku do organu, który tę karę wymierzył, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.
2. Decyzja ostateczna podlega wykonaniu po upływie 30 dni od jej doręczenia, chyba że wstrzymano jej wykonanie. Organ kontroli, który wydał decyzję ostateczną, z urzędu wstrzymuje jej wykonanie, w drodze postanowienia, na które nie przysługuje zażalenie, w razie wniesienia skargi do sądu administracyjnego.
3. Karę pieniężną uiszcza się w formie przekazu na wskazany w decyzji rachunek bankowy. Koszty związane z jej przekazaniem pokrywa obowiązany podmiot.
4. Kara pieniężna, o której mowa w ust. 2, podlega przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
5. Obowiązek uiszczenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 2, przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym kara powinna zostać uiszczona.

Art. 140ad.

1. W przypadku gdy podczas kontroli zostanie stwierdzone naruszenie, o którym mowa w art. 140aa ust. 1, przez zagraniczny podmiot mający siedzibę w państwie, z którym Rzeczpospolita Polska nie jest związana umową o wzajemnej egzekucji kar pieniężnych, osoba przeprowadzająca kontrolę pobiera kaucję w wysokości odpowiadającej przewidywanej karze pieniężnej.
2. Kaucję pobiera się:
 - 1) podczas kontroli na drodze – w formie gotówkowej, za pokwitowaniem na druku ścisłego zarachowania, lub za pomocą karty płatniczej;
 - 2) w terminie późniejszym – w formie przelewu na wyodrębniony rachunek bankowy organu prowadzącego postępowanie administracyjne w sprawie o nałożenie kary, a w przypadku poboru kaucji przez organy celne – na wyodrębniony rachunek bankowy izby celnej określonej w przepisach odrębnych, przy czym koszty przelewów ponosi obowiązany podmiot.
3. Kaucja przechowywana jest na nieoprocentowanym rachunku bankowym, o którym mowa w ust. 2 pkt 2. Koszty związane z uiszczeniem kaucji w formie przelewu na rachunek bankowy lub za pomocą karty płatniczej – związane z autoryzacją transakcji i przekazem środków na właściwy rachunek bankowy – pokrywa obowiązany podmiot.
4. Kaucję przekazuje się:

- 1) na rachunek bankowy określony w decyzji o nałożeniu kary, w terminie, o którym mowa w art. 140 ac ust. 2, albo
 - 2) na rachunek bankowy podmiotu, który ją wpłacił, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji lub orzeczenia uchylającego decyzję o nałożeniu kary pieniężnej.
5. W przypadku gdy wysokość nałożonej kary jest mniejsza od wysokości pobranej kaucji, do powstałej różnicy stosuje się odpowiednio przepis ust. 4 pkt 2.
 6. Odpowiedzialność za szkody spowodowane ruchem pojazdów nienormatywnych ponosi wykonujący przejazd pojazdem nienormatywnym.

Art. 140ae.

1. Kary pieniężne, o których mowa w art. 140aa ust. 1, są przekazywane odpowiednio do budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub na wyodrębniony rachunek bankowy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
2. Środki z tytułu kar gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad są przekazywane w terminie pierwszych 2 dni roboczych po upływie tygodnia, w którym wpłynęły, na rachunek Krajowego Funduszu Drogowego, z przeznaczeniem na budowę lub przebudowę dróg krajowych, drogowych obiektów inżynierskich i przepraw promowych oraz na zakup urządzeń do ważenia pojazdów.
3. Urzędy celne i wojewódzkie inspektoraty transportu drogowego otrzymują prowizję od pobranych kar pieniężnych w wysokości 12% nałożonej kary.
4. Prowizja, o której mowa w ust. 3, stanowi dochód budżetu państwa.
5. Od kar pieniężnych urzędy celne i wojewódzkie inspektoraty transportu drogowego odliczają prowizję, a pozostałą część kary, w terminie 4 dni po upływie każdego kolejnych 10 dni miesiąca, przekazują odpowiednio do podmiotów wymienionych w ust. 1.

Dział Va

Działania na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego

Art. 140b.

1. Tworzy się Krajową Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Krajową Radą”.
2. Krajowa Rada działa przy ministrze właściwym do spraw transportu jako międzyresortowy organ pomocniczy Rady Ministrów w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140c.

1. Krajowa Rada określa kierunki i koordynuje działania administracji rządowej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.
2. Do zadań Krajowej Rady w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego należy w szczególności:
 - 1) proponowanie kierunków polityki państwa;
 - 2) opracowywanie programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego w oparciu o propozycje przedstawiane przez właściwych ministrów i ocena ich realizacji;
 - 3) inicjowanie badań naukowych;
 - 4) inicjowanie i opiniowanie projektów aktów prawnych oraz umów międzynarodowych;
 - 5) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej;
 - 6) inicjowanie współpracy zagranicznej;
 - 7) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
 - 8) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
 - 9) analizowanie i ocena podejmowanych działań;
 - 10) ustalanie, co najmniej raz na trzy lata, średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadku drogowego, w którym jest zabity, oraz średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadku drogowego, w którym osoba doznała obrażeń ciała w rozumieniu art. 156 § 1 albo art. 157 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137), powstałego w transeuropejskiej sieci drogowej.
3. Przy ustalaniu średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadków drogowych, o których mowa w ust. 2 pkt 10, uwzględnia się:
 - 1) utratę produktywności zabitych i rannych w wypadkach drogowych;
 - 2) koszty leczenia i rehabilitacji poszkodowanych w wypadkach drogowych;
 - 3) koszty administracyjne wypadków drogowych;
 - 4) straty materialne powstałe w wyniku wypadków drogowych.

Art. 140d [Skład Rady]

W skład Krajowej Rady wchodzi:

- 1) Przewodniczący – minister właściwy do spraw transportu;
- 2) zastępcy Przewodniczącego:
 - a) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw wewnętrznych,
 - b) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw transportu;

- 3) sekretarz Krajowej Rady wskazany przez ministra właściwego do spraw transportu;
- 4) członkowie Krajowej Rady wskazani przez: Prezesa Rady Ministrów spośród wojewodów, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych do spraw: administracji publicznej, budżetu, finansów publicznych, gospodarki, budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, oświaty i wychowania, środowiska, transportu, wewnętrznych, pracy oraz Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Pożarnej, Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad.

(...)

Art. 140g.

1. Tworzy się Wojewódzką Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Wojewódzką Radą”.
2. Wojewódzka Rada działa przy marszałku województwa jako wojewódzki zespół koordynacyjny w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140h.

1. Wojewódzka Rada koordynuje i określa kierunki działań administracji publicznej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.
2. Do zadań Wojewódzkiej Rady w zakresie, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności:
 - 1) opracowywanie regionalnych programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 3) zatwierdzanie planu wydatków wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego w części przeznaczony na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 4) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej i szkolenie w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 5) inicjowanie współpracy międzywojewódzkiej;
 - 6) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
 - 7) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
 - 8) analizowanie i ocena podejmowanych działań.
3. Szczegółową organizację i tryb pracy Wojewódzkiej Rady określa regulamin przyjęty przez radę w drodze uchwały.

Art. 140i.

W skład Wojewódzkiej Rady wchodzi:

- 1) przewodniczący – marszałek województwa;
- 2) zastępcy przewodniczącego:
 - a) wojewoda,
 - b) wojewódzki komendant Policji;
- 3) sekretarz – wskazany przez marszałka województwa;
- 4) członkowie Wojewódzkiej Rady:
 - a) wojewódzki inspektor transportu drogowego,
 - b) dyrektor właściwego terenowo oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,
 - c) przedstawiciel wojewody,
 - d) przedstawiciel wojewódzkiego sztabu wojskowego,
 - e) przedstawiciel kuratora oświaty,
 - f) przedstawiciel zarządu województwa,
 - g) przedstawiciel zarządów powiatu,
 - h) przedstawiciel wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast,
 - i) przedstawiciel komendanta wojewódzkiego Policji,
 - j) przedstawiciel komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej,
 - k) przedstawiciel zarządu dróg wojewódzkich,
 - l) przedstawiciel wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego,
 - m) przedstawiciel zarządów dróg powiatowych,
 - n) osoby wskazane przez marszałka województwa w szczególności reprezentujące działające na terenie województwa organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest problematyka bezpieczeństwa ruchu drogowego, przy czym marszałek województwa może wskazać nie więcej niż 12 osób.

(...)

Dział Vb Kary pieniężne

Art. 140m.

1. Kto:
 - 1) wbrew przepisowi art. 70g ust. 1 wprowadził do obrotu nowy pojazd bez wymaganego odpowiedniego świadectwa homologacji typu lub innego równoważnego dokumentu, o których mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1,
 - 2) wbrew przepisowi art. 70g ust. 5 ponownie wprowadził do obrotu pojazdy wycofane z obrotu,
 - 3) wbrew przepisowi art. 70g ust. 6 wprowadził do obrotu nowy przedmiot wyposażenia lub część,

- 4) wbrew przepisowi art. 70g ust. 8 ponownie wprowadził do obrotu przedmiot wyposażenia lub część wycofane z obrotu
 - podlega karze pieniężnej w wysokości nie większej niż 25% wartości sprzedaży wynikającej z wprowadzenia do obrotu tego pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.
2. Kto wbrew obowiązкови nie wykonuje decyzji, o których mowa w art. 70g ust. 4 lub ust. 10, podlega karze pieniężnej w wysokości nie większej niż 50% wartości sprzedaży wynikającej z wprowadzenia do obrotu tego pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.

Art. 140n.

1. Kary pieniężne, w sprawach określonych w art. 140m, nakładane są w drodze decyzji administracyjnej.
 2. Kary pieniężne, o których mowa w art. 140m:
 - 1) za wprowadzenie do obrotu albo niewycofanie z obrotu pojazdów, przedmiotów wyposażenia lub części, o których mowa w art. 70d ust. 1 i ust. 6 pkt 2 przeznaczonych dla konsumentów, nakłada właściwy organ Inspekcji Handlowej;
 - 2) za wprowadzenie do obrotu albo niewycofanie z obrotu pojazdów, o których mowa w art. 70d ust. 1, ust. 4 i ust. 6 pkt 2, nieprzeznaczonych dla konsumentów, nakłada Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego.
 3. Kary pieniężne, o których mowa w ust. 2:
 - 1) pkt 1 stanowią dochód budżetu państwa;
 - 2) pkt 2 stanowią przychód Transportowego Dozoru Technicznego.
 4. Ustalając wysokość kary pieniężnej uwzględnia się zakres naruszenia, powtarzalność naruszeń oraz korzyści finansowe uzyskane z tytułu naruszenia ustawy.
 5. Kary pieniężne są wnoszone na odrębne rachunki bankowe odpowiednio budżetu państwa albo Transportowego Dozoru Technicznego, w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o nałożeniu kary pieniężnej stała się ostateczna.
 6. Do kar pieniężnych, o których mowa w art. 140m, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa.
- (...)

Art. 149

Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Sprawiedliwości, kierując się potrzebą zapewnienia stabilnego obrotu pojazdami samochodowymi, może określić, w drodze rozporządzenia:

- 1) obowiązek uzyskania karty pojazdu przez właścicieli pojazdów zarejestrowanych przed dniem, o którym mowa w art. 152 pkt 3;
- 2) warunki, terminy i tryb uzyskiwania karty pojazdu przez osoby, o których mowa w pkt 1, organy właściwe do ich wydania, dokumenty stosowane w tych sprawach oraz wysokość opłaty za wydanie karty pojazdu.

Art. 150.

1. Prawa jazdy i inne dokumenty uprawniające do kierowania pojazdami lub potwierdzające dodatkowe kwalifikacje i wymagania w stosunku do kierujących pojazdami, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują ważność do czasu ich wymiany dokonywanej na koszt osoby uprawnionej w zakresie, na jaki zostały wydane. Osoba uprawniona dokonująca wymiany jest obowiązana do uiszczenia opłaty ewidencyjnej.
2. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając wszystkie wydawane przed dniem wejścia w życie ustawy dokumenty uprawniające do kierowania pojazdem oraz koszty związane z ich wymianą, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i terminy wymiany praw jazdy i innych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami lub potwierdzających dodatkowe kwalifikacje kierujących pojazdami oraz wysokość opłat za ich wymianę.

Art. 151.

1. Traci moc ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 1992 r. poz. 41 i 114 oraz z 1995 r. poz. 515), z wyjątkiem art. 60, 69–70 i 72–82, które tracą moc z dniem 30 czerwca 1999 r.
2. (pominięty)

Art. 152.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 49 ust. 2 pkt 5, art. 80, 99 i 109 ust. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1998 r.;
- 2) art. 39 ust. 3 i art. 85, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.;
- 3) art. 74 ust. 2 pkt 2 lit. a, art. 77, 87, 88, 90-98 i 100-108, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1999 r.

Oдноśnik²⁸⁾

Niniejsza ustawa wdraża postanowienia następujących dyrektyw Unii Europejskiej:

- 1) dyrektywy Rady z dnia 16 grudnia 1991 r. odnoszącej się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach (91/671/EWG) (Dz.Urz. WE L 373 z 31.12.1991, str. 26, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 353, z późn. zm.);
- 2) dyrektywy Rady 92/6/EWG z dnia 10 lutego 1992 r. w sprawie montowania i zastosowania urządzeń ograniczenia prędkości w niektórych kategoriach pojazdów silnikowych we Wspólnocie (Dz.Urz. WE L 57 z 02.03.1992, str. 27, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 359, z późn. zm.);

- 3) dyrektywy Rady 96/53/WE z dnia 25 lipca 1996 r. ustanawiającej dla niektórych pojazdów drogowych poruszających się na terytorium Wspólnoty maksymalne dopuszczalne wymiary w ruchu krajowym i międzynarodowym oraz maksymalne dopuszczalne obciążenia w ruchu międzynarodowym (Dz.Urz. WE L 235 z 17.09.1996, str. 59, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 2, str. 478, z późn. zm.);
- 4) dyrektywy 97/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 1997 r. odnoszącej się do mas i wymiarów niektórych kategorii pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz zmieniającej dyrektywę 70/156/EWG (Dz.Urz. WE L 233 z 25.08.1997, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 19, str. 200, z późn. zm.);
- 5) dyrektywy Rady 1999/37/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie dokumentów rejestracyjnych pojazdów (Dz.Urz. WE L 138 z 01.06.1999, str. 57, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 4, str. 351, z późn. zm.);
- 6) dyrektywy 2000/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 czerwca 2000 r. w sprawie drogowej kontroli przydatności do ruchu pojazdów użytkowych poruszających się we Wspólnocie (Dz.Urz. WE L 203 z 10.08.2000, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 5, str. 80, z późn. zm.);
- 7) dyrektywy 2002/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 marca 2002 r. w sprawie homologacji typu dwu- lub trzykołowych pojazdów mechanicznych i uchylającej dyrektywę Rady 92/61/EWG (Dz.Urz. WE L 124 z 09.05.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, str. 399, z późn. zm.);
- 8) dyrektywy 2003/20/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 kwietnia 2003 r. zmieniającej dyrektywę Rady 91/671/EWG w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach poniżej 3,5 tony (Dz.Urz. UE L 115 z 09.05.2003, str. 63; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 7, str. 277);
- 9) dyrektywy 2003/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie homologacji typu ciągników rolniczych lub leśnych, ich przyczep i wymiennych holowanych maszyn, łącznie z ich układami, częściami i oddzielnymi zespołami technicznymi oraz uchylającej dyrektywę 74/150/EWG (Dz.Urz. UE L 171 z 09.07.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, str. 311, z późn. zm.);
- 10) dyrektywy 2007/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 września 2007 r. ustanawiającej ramy dla homologacji pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz układów, części i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów ("dyrektywa ramowa") (Dz.Urz. UE L 263 z 09.10.2007, str. 1, z późn. zm.);
- 11) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/40/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie badań zdatości do ruchu drogowego pojazdów silnikowych i ich przyczep (Dz.Urz. UE L 141 z 06.06.2009, str. 12, z późn. zm.);
- 12) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/82/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie ułatwień w zakresie transgranicznej wymiany informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego (Dz.Urz. UE L 288 z 05.11.2011, str. 1).

Załącznik 1. (pominięto)

Załącznik 2. Kategorie pojazdów

- 1) Kategoria M: pojazdy samochodowe przeznaczone do przewozu osób mające co najmniej cztery koła, w tym:
 - 1) kategoria M₁: pojazdy do przewozu osób, mające nie więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy;
 - 2) kategoria M₂: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu osób, mające więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy i mające maksymalną masę całkowitą nieprzekraczającą 5 t;
 - 3) kategoria M₃: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu osób, mające więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 5 t.
- 2) Kategoria N: pojazdy samochodowe mające co najmniej cztery koła i zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków, w tym:
 - 1) kategoria N₁: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą nieprzekraczającą 3,5 t;
 - 2) kategoria N₂: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 3,5 t, ale nieprzekraczającą 12 t;
 - 3) kategoria N₃: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 12 t.
- 3) Kategoria O: przyczepy, w tym:
 - 1) kategoria O₁: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 750 kg;
 - 2) kategoria O₂: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 750 kg, ale nieprzekraczającej 3,5 t;
 - 3) kategoria O₃: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, ale nieprzekraczającej 10 t;
 - 4) kategoria O₄: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 10 t.
- 4) Kategoria L: pojazdy dwukołowe lub trójkołowe, niektóre pojazdy czterokołowe, w tym:
 - 1) kategoria L1e – motorowery dwukołowe;
 - 2) kategoria L2e – motorowery trójkołowe;
 - 3) kategoria L3e – motocykle dwukołowe bez bocznego wózka;
 - 4) kategoria L4e – motocykle dwukołowe z bocznym wózkiem;
 - 5) kategoria L5e – motocykle trójkołowe;
 - 6) kategoria L6e – czterokołowce lekkie;
 - 7) kategoria L7e – czterokołowce.

Do kategorii L nie mogą być zaliczone pojazdy:

- a) których maksymalna prędkość konstrukcyjna nie przekracza 6 km/h,
- b) przeznaczone do kierowania przez osobę pieszą,
- c) ciągniki i maszyny używane do celów rolniczych lub podobnych,
- d) rowery i wózki rowerowe.

5 Kategoria T: ciągniki rolnicze, w tym:

- 1) kategoria T₁: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, mające osł położoną najbliżej kierowcy, o minimalnym rozstawie kół nie mniejszym niż 1150 mm, masę własną, w stanie gotowości do jazdy, przekraczającą 600 kg i prześwit nie większy niż 1000 mm. W przypadku ciągników ze zmianą pozycji kierowcy (zmiana położenia siedzenia i koła kierownicy), osią położoną najbliżej kierowcy musi być osł z zamontowanymi oponami o największej średnicy;
- 2) kategoria T₂: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, mające minimalny rozstaw kół mniejszy niż 1150 mm, masę własną, w stanie gotowości do jazdy, przekraczającą 600 kg i prześwit nie większy niż 600 mm. W przypadku gdy wysokość środka ciężkości ciągnika (mierzona względem podłoża) podzielona przez minimalny rozstaw kół każdej osi przekracza 0,90, maksymalna prędkość konstrukcyjna jest ograniczona do 30 km/h;
- 3) kategoria T₃: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h i masie własnej, w stanie gotowości do jazdy, nieprzekraczającej 600 kg;
- 4) kategoria T₄: ciągniki kołowe specjalnej konstrukcji o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, w ramach której ze względu na prześwit i szerokość wyróżnia się kategorie T_{4.1}, T_{4.2} oraz T_{4.3};
- 5) kategoria T₅: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej przekraczającej 40 km/h.

6 Kategoria C: ciągniki gąsienicowe, w tym ciągniki kategorii C₁, C₂, C₃, C₄, C₅ – według kryteriów podziału jak dla kategorii T. W ramach kategorii C₄ wyróżnia się kategorie C_{4.1}, C_{4.2} oraz C_{4.3} według podziału jak dla kategorii T_{4.1}, T_{4.2} oraz T_{4.3}.

7 Kategoria R: przyczepy rolnicze, w tym:

- 1) kategoria R₁: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 1,5 t;
- 2) kategoria R₂: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 1,5 t, ale nieprzekraczającej 3,5 t;
- 3) kategoria R₃: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, ale nieprzekraczającej 21 t;
- 4) kategoria R₄: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 21 t.

Każda kategoria przyczep oznaczona jest także indeksem „a” lub „b”, zależnie od jej konstrukcyjnej prędkości:

- „a” dla przyczep o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej mniejszej lub równej 40 km/h,
- „b” dla przyczep o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej większej niż 40 km/h.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy Prawo o ruchu drogowym zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2011 r. poz. 1016, 1243, 1244 i 1707, z 2012 r. poz. 986 i 1456, z 2013 r. poz. 73, 675, 791, 1446 i 1645, z 2014 r. poz. 598, 877, 1198, 1457 i 1873, z 2015 r. poz. 218, 493, 1240, 1273, 1359, 1649 i 1886 oraz z 2016 r. poz. 195, 1336 i 1948.

⁵⁾ Ustawa utraciła moc z dniem 1 stycznia 2016 r. na podstawie art. 503 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. poz. 1844), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

¹²⁾ Od dnia 17 października 2001 r. właściwe sądy, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. poz. 1149, z 2003 r. poz. 2200 oraz z 2004 r. poz. 1550), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.

¹²⁾ Od dnia 17 października 2001 r. właściwe sądy, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. poz. 1149, z 2003 r. poz. 2200 oraz z 2004 r. poz. 1550), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.

¹⁴⁾ Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 110 zł.

¹⁵⁾ Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 19 zł.

USTAWA

z dnia 24 sierpnia 2001 r.

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1713 z późn. zm.)

(Wyciąg)

(...)

Rozdział 4. Obwiniony i jego obrońca.

Art. 20.

- § 1. Obwinionym jest osoba, przeciwko której wniesiono wniosek o ukaranie w sprawie o wykroczenie.
- § 2. Jeżeli obwiniony nie zna języka polskiego, wniosek o ukaranie oraz rozstrzygnięcia podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie ogłasza się lub doręcza obwinionemu wraz z tłumaczeniem.
- § 3. Do obwinionego stosuje się odpowiednio art. 72 § 1 i 2, art. 74 § 1 i 2, art. 75, art. 76 i art. 175 Kodeksu postępowania karnego. (...)

Dział VI. Środki przymusu.

Rozdział 8. Zatrzymanie.

Art. 45.

- § 1. Policja ma prawo zatrzymać osobę ujętą na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, jeżeli:
 - 1) zachodzą podstawy do zastosowania wobec niej postępowania przyspieszonego;
 - 2) nie można ustalić jej tożsamości.
- § 2. Art. 243 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Art. 46.

- § 1. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu uprawnieniach oraz wysłuchać go.
- § 2. Z zatrzymania sporządza się protokół, którego odpis doręcza się zatrzymanemu za pokwitowaniem. W protokole należy podać imię i nazwisko oraz funkcję osoby dokonującej zatrzymania, imię i nazwisko zatrzymanego, a w razie niemożności ustalenia tożsamości – rysopis tej osoby, a ponadto dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z określeniem wykroczenia, w związku z którym została zatrzymana. Należy również zapisać złożone przez zatrzymanego oświadczenia i zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach.
- § 3. Na żądanie zatrzymanego zawiadamia się o zatrzymaniu osobę najbliższą, a także pracodawcę. O zatrzymaniu osoby wskazanej w art. 10 § 1 zawiadamia się niezwłocznie właściwego dowódcę jednostki wojskowej, nawet gdy zatrzymany tego nie żąda. Przepis art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.
- § 4. Zatrzymanemu należy na jego żądanie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem albo z radcą prawnym oraz zapewnić możliwość bezpośredniej z nim rozmowy; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.
- § 5. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także z upływem czasu zatrzymania.
- § 6. Czas zatrzymania osoby liczy się od chwili jej ujęcia i nie może przekroczyć 24 godzin, a w wypadkach wskazanych w art. 45 § 1 pkt 1 – 48 godzin.
- § 7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 1, zawierając w nim w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia w przedmiocie zatrzymania, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do przeglądania akt w zakresie dotyczącym przyczyn zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również prawach wskazanych w § 1, 3–4 i 6, art. 47 § 1 oraz w art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego, mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

Art. 47.

- § 1. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie na zatrzymanie do sądu. W zażaleniu zatrzymany może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości zatrzymania.
- § 2. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania, który również niezwłocznie je rozpoznaje.

- § 3. Przy rozpoznawaniu zażalenia sąd stosuje odpowiednio przepisy art. 246 § 3 i 4 Kodeksu postępowania karnego.
- § 4. W razie uznania zatrzymania za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanemu przysługuje odszkodowanie, którego może dochodzić w trybie określonym w dziale XII niniejszego kodeksu. (...)

Art. 50.

- § 1. W razie niestawienia się świadka na wezwanie bez usprawiedliwienia można, niezależnie od nałożenia kary porządkowej, zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie może być zarządzone także wobec osoby przesłuchanej w trybie określonym w art. 54 § 6, jeżeli nie stawiała się ona na wezwanie organu prowadzącego czynności wyjaśniające bez usprawiedliwienia. Przepis art. 47 stosuje się wówczas odpowiednio, z tym że zażalenie na zatrzymanie rozpoznaje sąd rejonowy miejsca prowadzenia postępowania lub prowadzenia czynności wyjaśniających, w ramach których zarządzono zatrzymanie w celu przymusowego doprowadzenia. Zatrzymanie może nastąpić na czas konieczny do wykonania zarządzenia o doprowadzeniu. (...)

Art. 52. (uchylony).

Art. 53.

Jeżeli miejsce pobytu osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia nie jest znane, sąd może zarządzić ustalenie miejsca jej pobytu przez Policję. Policja ustala też miejsce pobytu z własnej inicjatywy albo na wniosek organu dokonującego czynności wyjaśniających. (...)

Art. 71.

- § 4. W razie nieusprawiedliwionej nieobecności obwinionego, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, przeprowadza się rozprawę zaocznie, chociażby nie był on przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, chyba że sąd uzna udział obwinionego za konieczny i rozprawę odroczy, po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności po przesłuchaniu świadków, którzy stawili się na rozprawę. Jeżeli jednak obecność obwinionego jest konieczna, a nie stawił się on bez usprawiedliwienia, sąd może zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję. (...)

Art. 90.

- § 1. Postępowanie przyspieszone stosuje się do osób niemających stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.
- § 2. Postępowanie przyspieszone stosuje się również do osób przebywających jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.
- § 3. Postępowanie przyspieszone stosuje się także wobec sprawców wykroczeń popełnionych w związku z imprezą masową, określoną w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych:
- 1) przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, określonych w art. 50, art. 50a, art. 51 i art. 52a Kodeksu wykroczeń;
 - 2) przeciwko mieniu i urządzeniom użytku publicznego, określonych w art. 124 i 143 Kodeksu wykroczeń.
- § 4. Postępowanie przyspieszone stosuje się ponadto, gdy ustawa tak stanowi.
- § 5. Postępowania przyspieszonego nie stosuje się wobec osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

Art. 91.

- § 1. W wypadkach, o których mowa w art. 90, w postępowaniu przyspieszonym orzeka się tylko wówczas, gdy sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia i niezwłocznie doprowadzono go do sądu.
- § 2. Policja lub inny organ, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku lub bezpieczeństwa publicznego, w wypadku schwywania na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem sprawcy wykroczenia, o którym mowa w art. 90, może go zatrzymać i doprowadzić do sądu. (...)

Rozdział 17.

Postępowanie mandatowe.

Art. 95.

- § 1. Postępowanie mandatowe prowadzi Policja, a inne organy, gdy przepis szczególny tak stanowi.
- § 2. (uchylony).
- § 3. W sprawach określonych w art. 17 § 2 postępowanie mandatowe prowadzi inspektor pracy. Inspektor pracy może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego także po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, jeżeli uzna, że kara ta będzie wystarczająca.
- § 4. Jeżeli uprawnienie dla funkcjonariuszy określonego organu do nakładania grzywien wynika z innej ustawy, a ustawa ta nie określa wykroczeń, do których stosuje się postępowanie mandatowe, zakres wykroczeń, za

które można nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego, określi, w drodze rozporządzenia, właściwy minister, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, mając na względzie konieczność zapewnienia szybkiej reakcji na fakt popełnienia wykroczenia, a także potrzebę należytej ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń. Rozporządzenie to określa jednocześnie warunki i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego.

- § 5. Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, złożony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, może nadać, w drodze rozporządzenia, uprawnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego funkcjonariuszom innych organów, określając jednocześnie wykaz wykroczeń, za które funkcjonariusze ci uprawnieni są do nakładania grzywien, oraz zasady i sposób wydawania upoważnień do nakładania grzywien, mając na względzie zakres ustawowych uprawnień takich organów, potrzebę szybkiej reakcji na fakt popełnienia wykroczenia oraz potrzebę ochrony dóbr szczególnie narażonych na naruszenia ze strony sprawców wykroczeń.
- § 6. W celu ujednoczenia sposobu reakcji organów uprawnionych do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za określone wykroczenia Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, złożony w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, zróżnicowaną wysokość mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń, uwzględniając rodzaj naruszonego lub zagrożonego dobra oraz stopień szkodliwości poszczególnych czynów.

Art. 96.

- § 1. W postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości do 500 zł, a w przypadku, o którym mowa w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń – do 1 000 zł.
- § 1a. W postępowaniu mandatowym, w sprawach:
- 1) w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy,
 - 2) naruszeń przestrzegania obowiązków lub warunków przewozu drogowego wymienionych w załączniku nr 1 i 2 do ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1265 oraz z 2013 r. poz. 21), w których oskarżycielem publicznym jest właściwy organ Inspekcji Transportu Drogowego lub Policji – można nałożyć grzywnę w wysokości do 2 000 zł.
- § 1aa. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 54–56 i art. 57a ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504, z późn. zm.) można nałożyć grzywnę w wysokości 2 000 zł.
- § 1b. Jeżeli ukarany co najmniej dwukrotnie za wykroczenie przeciwko prawom pracownika określone w Kodeksie pracy popełnia w ciągu dwóch lat od dnia ostatniego ukarania takie wykroczenie, właściwy organ Państwowej Inspekcji Pracy może w postępowaniu mandatowym nałożyć grzywnę w wysokości do 5 000 zł.
- § 1c. W postępowaniu mandatowym, w sprawach o czyny określone w art. 93 pkt 12 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.) można nałożyć grzywnę w wysokości do 2 000 zł.
- § 2. W drodze mandatu karnego nie nakłada się grzywny za wykroczenia, za które należałoby orzec środek karny, a także w wypadku określonym w art. 10 § 1 Kodeksu wykroczeń. W sytuacji określonej w art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego jest możliwe jedynie, gdy w zakresie wszystkich naruszonych przepisów postępowanie mandatowe jest dopuszczalne.
- § 3. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi wzory formularzy mandatu karnego oraz szczegółowy sposób nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, mając na względzie potrzebę ujednoczenia zasad wymierzania przez funkcjonariuszy uprawnionych organów grzywny w drodze mandatu karnego, a także pouczenia osób ukaranych mandatem o ich prawach i obowiązkach.

Art. 97.

- § 1. W postępowaniu mandatowym, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, funkcjonariusz uprawniony do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego może ją nałożyć jedynie, gdy:
- 1) schwytano sprawcę wykroczenia na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia,
 - 2) stwierdzi popełnienie wykroczenia naocznie pod nieobecność sprawcy, a nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu,
 - 3) stwierdzi popełnienie wykroczenia za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego, a sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, i nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu – w tym także, w razie potrzeby, po przeprowadzeniu w niezbędnym zakresie czynności wyjaśniających, podjętych niezwłocznie po ujawnieniu wykroczenia. Nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego nie może nastąpić po upływie 14 dni od daty ujawnienia czynu w wypadku, o którym mowa w pkt 1, 90 dni w wypadku, o którym mowa w pkt 2, oraz 180 dni w wypadku, o którym mowa w pkt 3.
- § 2. Sprawca wykroczenia może odmówić przyjęcia mandatu karnego.
- § 3. Funkcjonariusz nakładający grzywnę obowiązany jest określić jej wysokość, wykroczenie zarzucone sprawcy oraz poinformować sprawcę wykroczenia o prawie odmowy przyjęcia mandatu karnego i o skutkach prawnych takiej odmowy.

Art. 98.

- § 1. W postępowaniu mandatowym można nakładać grzywnę w drodze mandatu karnego:
- 1) wydawanemu ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio funkcjonariuszowi, który ją nałożył;
 - 2) kredytowanego, wydawanemu ukaranemu za potwierdzeniem odbioru;

- 3) zaocznego.
- § 2. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 1, może być nałożona grzywna jedynie wobec osoby czasowo przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub niemającej stałego miejsca zamieszkania albo pobytu. Mandat taki staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny funkcjonariuszowi, który ją nałożył.
- § 3. Mandatem karnym, o którym mowa w § 1 pkt 2, może być nałożona grzywna jedynie wobec osoby innej niż wymieniona w § 2 albo mającej miejsce stałego zamieszkania lub pobytu na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Mandat powinien zawierać pouczenie o obowiązku uiszczenia grzywny w terminie 7 dni od daty przyjęcia mandatu oraz o skutkach nieuiszczenia grzywny w terminie. Staje się on prawomocny z chwilą pokwitowania jego odbioru przez ukaranego.
- § 4. Mandatem karnym zaocznym można nałożyć grzywnę w razie stwierdzenia wykroczenia, którego sprawcy nie zastano na miejscu jego popełnienia, gdy nie zachodzi wątpliwość co do osoby tego sprawcy; mandat taki pozostawia się wówczas w takim miejscu, aby sprawca mógł go niezwłocznie odebrać.
- § 5. Mandat karny, o którym mowa w § 1 pkt 3, powinien wskazywać, gdzie w terminie 7 dni od daty jego wystawienia ukarany może uiścić grzywnę, oraz informować o skutkach jej nieuiszczenia w tym terminie. Staje się on prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny we wskazanym miejscu i terminie.

Art. 99.

W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego lub nieuiszczenia w wyznaczonym terminie grzywny nałożonej mandatem zaocznym, organ, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, występuje do sądu z wnioskiem o ukaranie. We wniosku tym należy zaznaczyć, że obwiniony odmówił przyjęcia mandatu albo nie uiścił grzywny nałożonej mandatem zaocznym, a w miarę możliwości podać także przyczyny odmowy. (...)

Art. 101.

- § 1. Prawomocny mandat karny podlega niezwłocznie uchyleniu, jeżeli grzywnę nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie albo na osobę, która popełniła czyn zabroniony przed ukończeniem 17 lat, albo gdy ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia z przyczyn, o których mowa w art. 15–17 Kodeksu wykroczeń. Uchylenie następuje na wniosek ukaranego, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego złożony nie później niż w terminie 7 dni od uprawomocnienia się mandatu lub na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, albo z urzędu.
- § 1a. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w trybie określonym w § 1, jeżeli grzywnę nałożono wbrew zakazom określonym w art. 96 § 2. Podlega on również uchyleniu, gdy grzywnę nałożono w wysokości wyższej niż wynika to z art. 96 § 1–1b, z tym że w takim wypadku jedynie w części przekraczającej jej dopuszczalną wysokość.
- § 1b. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w każdym czasie na wniosek ukaranego, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego lub na wniosek organu, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, albo z urzędu, jeżeli:
- 1) Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego została nałożona grzywna tym mandatem;
 - 2) potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.
- § 2. Uprawniony do uchylenia prawomocnego mandatu karnego jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy, na którego obszarze działania została nałożona grzywna. W przedmiocie uchylenia mandatu karnego sąd orzeka na posiedzeniu. W posiedzeniu ma prawo uczestniczyć ukarany, organ, który lub którego funkcjonariusz nałożył grzywnę w drodze mandatu, albo przedstawiciel tego organu oraz ujawniony pokrzywdzony. Przed wydaniem postanowienia sąd może zarządzić stosowne czynności w celu sprawdzenia podstaw do uchylenia mandatu karnego.
- § 3. Uchylając mandat karny nakazuje się podmiotowi, na rachunek którego pobrano grzywnę, zwrot uiszczonej kwoty.
- § 4. W razie wydania ponownego rozstrzygnięcia w sprawie, w której uchylono prawomocny mandat karny, nie można orzec na niekorzyść obwinionego, jeżeli uchylenie mandatu nastąpiło z przyczyn wskazanych w § 1b.

Art. 102.

Nadzór nad postępowaniem mandatowym sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, a w sprawach, o których mowa w art. 95 § 3 – Główny Inspektor Pracy.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu narkomanii

(Dz. U. z 2016 r., poz.224 z późn. zm.)

(Wyciąg)

Rozdział 1. Przepisy ogólne.

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii;
- 2) zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
- 3) organy właściwe do wykonania:
 - a) rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 273/2004 z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie prekursorów narkotykowych (Dz. Urz. WE L 047 z 18.02.2004), zwanego dalej "rozporządzeniem 273/2004",
 - b) rozporządzenia (WE) Rady nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi (Dz. Urz. WE L 22 z 26.01.2005, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne z 2005 r., t. 48, str. 1), zwanego dalej "rozporządzeniem 111/2005";
- 4) kary za nieprzestrzeżenie przepisów ustawy i rozporządzeń wymienionych w pkt 3.

Art. 2.

1. Przeciwdziałanie narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej, a w szczególności:
 - 1) działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną;
 - 2) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych;
 - 3) ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych;
 - 4) nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii;
 - 5) zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
 - 6) nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.(...)

Art. 3.

Przepisy ustawy stosuje się do:

- 1) produktów leczniczych, które są środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami, w zakresie nieuregulowanym w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.);
- 2) substancji chemicznych i ich mieszanin, które są prekursorami, w zakresie nieuregulowanym w przepisach o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.

Art. 4.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) grzyby halucynogenne – grzyby zawierające substancje psychotropowe;
- 2) importer – osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej, która dokonuje przywozu i składa zgłoszenie celne lub w imieniu której składane jest zgłoszenie celne;
- 3) jednostki naukowe – jednostki naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 96, poz. 615 oraz z 2011 r. Nr 84, poz. 455 i Nr 185, poz. 1092);
- 4) konopie – rośliny z rodzaju konopie (*Cannabis L.*);
- 5) konopie włókniste – rośliny z gatunku konopie siewne (*Cannabis sativa L.*), w których suma zawartości delta-9-tetrahydrokannabinolu oraz kwasu tetrahydrokannabinolowego (kwasu delta-9-THC-2-karboksyłowego) w kwiatowych lub owocujących wierzchołkach roślin, z których nie usunięto żywicy, nie przekracza 0,20 % w przeliczeniu na suchą masę;
- 6) leczenie – leczenie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 7) leczenie substytucyjne – stosowanie, w ramach programu leczenia uzależnienia, produktów leczniczych lub środków odurzających o działaniu agonistycznym na receptor opioidowy;

- 8) mak – roślinę z gatunku mak lekarski (*Papaver somniferum* L.), zwaną również makiem ogrodowym albo uprawnym;
- 9) mak niskomorfinowy – roślinę z gatunku mak lekarski należąca do odmiany, w której zawartość morfiny w torebce (makówce) bez nasion, wraz z przylegającą do niej łodygą o długości do 7 cm, wynosi poniżej 0,06 % w przeliczeniu na zasadę morfiny i na suchą masę wymienionych części rośliny;
- 10) mleczko makowe – sok mleczny torebki (makówki) maku;
- 11) narkomania – stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich;
- 11a) nowa substancja psychoaktywna – substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym, o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w przepisach wydanych na podstawie art. 44b ust. 2;
- 12) ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych – działania ukierunkowane na zmniejszenie problemów zdrowotnych i społecznych wynikających z używania w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 13) opium – stężony sok mleczny torebki (makówki) maku;
- 14) osoba zagrożona uzależnieniem – osobę, u której zespół zjawisk psychicznych i oddziaływań środowiskowych stwarza duże prawdopodobieństwo powstania uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychotropowych, albo osobę sporadycznie używającą środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 15) osoba uzależniona – osobę, która w wyniku używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych albo używania ich w celach medycznych znajduje się w stanie uzależnienia od tych środków lub substancji;
- 16) prekursor – prekursor narkotykowy będący substancją sklasyfikowaną, o której mowa w art. 2 pkt a rozporządzenia 273/2004, którego kategorię określa załącznik nr 1 do tego rozporządzenia;
- 17) preparat – produkt leczniczy zawierający co najmniej jeden środek odurzający lub substancję psychotropową albo ich prekursor;
- 18) producent – przedsiębiorcę wytwarzającego, przetwarzającego lub przerabiającego środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursor;
- 19) przetwarzanie – czynności prowadzące do przemiany środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów na inne środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursor albo na substancje niebędące środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami;
- 20) przerób – otrzymywanie mieszanin środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów oraz nadawanie tym środkom lub substancjom postaci stosowanej w lecznictwie;
- 20a) przewóz – każde przemieszczenie środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej między dwoma państwami przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które zaczyna się i kończy poza tym terytorium;
- 21) przywóz – każde wprowadzenie na obszar celny Unii Europejskiej środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 22) rehabilitacja – proces, w którym osoba z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi przez przyjmowanie środków odurzających lub substancji psychotropowych osiąga optymalny stan zdrowia, funkcjonowania psychicznego i społecznego;
- 23) reintegracja – efekt działań określonych w art. 14–16 i art. 18 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 i Nr 205, poz. 1211);
- 24) słoma makowa – torebkę (makówkę) maku bez nasion, wraz z łodygą, lub poszczególne ich części;
- 25) substancja psychotropowa – każdą substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, działającą na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w wykazie substancji psychotropowych stanowiącym załącznik nr 2 do ustawy;
- 26) środek odurzający – każdą substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działającą na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w wykazie środków odurzających stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy;
- 27) środek zastępczy – produkt zawierający co najmniej jedną nową substancję psychoaktywną lub inną substancję o podobnym działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów;
- 28) uprawa maku lub konopi – każdą uprawę maku lub konopi bez względu na powierzchnię;
- 29) uzależnienie od środków odurzających lub substancji psychotropowych – zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychotropowych na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem;
- 30) używanie szkodliwe – używanie substancji psychoaktywnej powodujące szkody somatyczne lub psychiczne, włączając upośledzenie sądzienia lub dysfunkcyjne zachowanie, które może prowadzić do niesprawności lub mieć niepożądane następstwa dla związków z innymi ludźmi;

- 31) używanie środka odurzającego, substancji psychotropowej, środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej – wprowadzanie do organizmu człowieka środka odurzającego, substancji psychotropowej, środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej, niezależnie od drogi podania;
- 32) wewnątrzwspólnotowa dostawa – przemieszczenie środków odurzających lub substancji psychotropowych z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 33) wewnątrzwspólnotowe nabycie – przemieszczenie środków odurzających lub substancji psychotropowych z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 34) wprowadzanie do obrotu – udostępnienie osobom trzecim, odpłatnie lub nieodpłatnie, środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 35) wytwarzanie – czynności, za pomocą których mogą być otrzymywane środki odurzające, substancje psychotropowe, prekursory, środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne, ich oczyszczanie, ekstrakcję surowców i półproduktów oraz otrzymywanie soli tych środków lub substancji;
- 36) wywóz – każde wyprowadzenie poza obszar celny Wspólnoty Europejskiej środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 37) ziele konopi innych niż włókniste – każdą naziemną część rośliny konopi (pojedynczą lub w mieszaninie), z wyłączeniem nasion, zawierającą powyżej 0,20% sumy delta-9-tetrahydrokannabinolu oraz kwasu tetrahydrokannabinolowego (kwasu delta-9-THC-2-karboksylowego);
- 38) żywica konopi – żywicę i inne produkty konopi zawierające delta-9-tetrahydrokannabinol lub inne aktywne biologicznie kannabinole.

Rozdział 2.

Podmioty realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii.

Art. 5.

1. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii realizują organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie określonym w ustawie.
2. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii są realizowane, w zakresie określonym w ustawie, także przez:
 - 1) przedszkola, szkoły i inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 2 pkt 3–5 i 7–9 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
 - 2) szkoły wyższe;
 - 3) podmioty lecznicze i inne podmioty działające w ochronie zdrowia;
 - 4) jednostki Wojska Polskiego, Policji i Straży Granicznej;
 - 5) organy celne;
 - 6) jednostki organizacyjne Służby Więziennej oraz zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich;
 - 7) ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i regionalne ośrodki polityki społecznej;
 - 7a) jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332), oraz asystentów rodziny, rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka;
 - 8) środki masowego przekazu.
3. W realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1, mogą uczestniczyć organizacje pozarządowe i inne podmioty, których działalność statutowa obejmuje zadania należące do sfery zadań publicznych w zakresie ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej, działalności charytatywnej, nauki, edukacji, oświaty i wychowania, kultury fizycznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego lub przeciwdziałania patologiom społecznym, promocji i organizacji wolontariatu, po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.), a także samorządy zawodów medycznych, rodziny osób uzależnionych, oraz grupy samopomocy osób uzależnionych i ich rodzin.

Art. 6.

1. Działalność w zakresie przeciwdziałania narkomanii prowadzi Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, zwane dalej "Biurem".
2. Biuro jest jednostką budżetową podległą ministrowi właściwemu do spraw zdrowia.
3. Do zadań Biura należy:
 - 1) (uchylony);
 - 2) (uchylony);
 - 3) wykonywanie zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii, polegających na powierzaniu i wspieraniu wykonywania zadań publicznych, wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie ich realizacji na podstawie pełnomocnictwa ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 4) inicjowanie działań zmierzających do ograniczania używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
 - 5) inicjowanie, wspieranie i prowadzenie analiz oraz badań naukowych nad problematyką narkomanii, w tym sporządzanie oceny epidemiologicznej zagrożeń narkomanią;

- 6) inicjowanie prac nad nowymi rozwiązaniami legislacyjnymi służącymi przeciwdziałaniu narkomanii;
 - 7) dokonywanie okresowych ocen programów profilaktycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych i readaptacyjnych pod względem ich skuteczności w zakresie ograniczenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
 - 8) opracowywanie standardów w zakresie profilaktyki uzależnień oraz leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych;
 - 9) inicjowanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń dla osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii;
 - 10) udzielanie pomocy fachowej podmiotom realizującym zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, w tym jednostkom samorządu terytorialnego, oraz podmiotom prowadzącym działalność oświatowo-informacyjną, badawczą, profilaktyczną, leczniczą, rehabilitacyjną i reintegracyjną;
 - 11) współpraca z organizacjami międzynarodowymi prowadzącymi działalność w zakresie przeciwdziałania narkomanii i likwidacji szkód nią wywołanych;
 - 12) prowadzenie krajowego systemu informacji o narkotykach oraz monitorowanie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania narkomanii na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym:
 - a) zbieranie, gromadzenie, wymianę informacji i dokumentacji w zakresie przeciwdziałania narkomanii, objętych badaniami statystycznymi statystyki publicznej, oraz opracowywanie i przetwarzanie zebranych danych,
 - b) prowadzenie i inicjowanie badań dotyczących problemów narkotyków i narkomanii oraz opracowywanie i udostępnianie ich wyników,
 - c) gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie baz danych dotyczących narkotyków i narkomanii,
 - d) formułowanie wniosków sprzyjających kształtowaniu odpowiedniej do sytuacji strategii reagowania na problem narkomanii,
 - e) koordynowanie działań ekspertów wojewódzkich, o których mowa w art. 9 ust. 6,
 - f) gromadzenie i udostępnianie publikacji na temat narkotyków i narkomanii,
 - g) pełnienie roli punktu obserwacyjnego (Focal Point) Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii,
 - h) udział w pracach sprawozdawczych na rzecz organizacji międzynarodowych,
 - i) współpraca z Europejskim Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii oraz Europejską Siecią Informacji o Narkotykach i Narkomanii (Reitox),
 - j) opracowywanie i publikowanie corocznego raportu o stanie narkomanii w Polsce,
 - k) (uchylona);
 - 13) podejmowanie działań interwencyjnych w sprawach skarg i wniosków dotyczących problematyki przeciwdziałania narkomanii, kierowanych do Biura lub do ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 14) wykonywanie innych zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii, zleconych przez ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 14a) dofinansowywanie kosztów szkoleń w dziedzinie uzależnienia;
 - 15) obsługa techniczno-organizacyjna Rady do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.
4. Biuro, wykonując zadania, o których mowa w ust. 3, współpracuje z organami administracji publicznej wykonującymi zadania, o których mowa w art. 2, oraz może tworzyć zespoły robocze.
 5. Zadania, o których mowa w ust. 3 pkt 12, realizuje Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii będące komórką organizacyjną Biura.

Art. 7.

Podstawę do działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii stanowi Narodowy Program Zdrowia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. poz. 1916), zwany dalej "Narodowym Programem Zdrowia".

Art. 8. (uchylony).

Art. 9.

1. Organ wykonawczy samorządu województwa opracowuje projekt Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zwanego dalej "Wojewódzkim Programem", biorąc pod uwagę cele operacyjne dotyczące przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Wojewódzki Program stanowi część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.
2. Wojewódzki Program uchwała sejmik województwa.
3. Organ wykonawczy samorządu województwa:
 - 1) odpowiada za przygotowanie projektu Wojewódzkiego Programu i jego realizację oraz koordynację;
 - 2) udziela pomocy merytorycznej podmiotom realizującym zadania objęte Wojewódzkim Programem;
 - 3) współdziała z innymi organami administracji publicznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
4. Wojewódzki Program jest realizowany przez jednostkę wskazaną w tym programie.
5. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 3 pkt 1, organ wykonawczy samorządu województwa może powołać pełnomocnika.
6. Organ wykonawczy samorządu województwa powołuje i odwołuje eksperta wojewódzkiego do spraw informacji o narkotykach i narkomanii.

7. Do zadań eksperta wojewódzkiego do spraw informacji o narkotykach i narkomanii, realizowanych na terenie województwa ze środków określonych w budżecie samorządu województwa, należy:
 - 1) zbieranie, gromadzenie, wymiana informacji i dokumentacji w zakresie przeciwdziałania narkomanii, objętych badaniami statystycznymi statystyki publicznej, oraz opracowywanie i przetwarzanie zebranych danych;
 - 2) prowadzenie i inicjowanie badań dotyczących problemów narkotyków i narkomanii oraz opracowywanie i udostępnianie ich wyników;
 - 3) gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie baz danych dotyczących narkotyków i narkomanii;
 - 4) formułowanie wniosków sprzyjających kształtowaniu adekwatnej do sytuacji strategii reagowania na problem narkomanii;
 - 5) gromadzenie i udostępnianie publikacji na temat narkotyków i narkomanii;
 - 6) gromadzenie i analiza informacji dotyczących nowo pojawiających się trendów w używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

Art. 10.

1. Przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy, obejmujących:
 - 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
 - 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
 - 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
 - 4) wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;
 - 5) pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, opracowuje projekt Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zwanego dalej "Gminnym Programem", biorąc pod uwagę cele operacyjne dotyczące przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Gminny Program stanowi część gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.
3. Gminny Program uchwała rada gminy.
4. Gminny Program jest realizowany przez jednostkę wskazaną w tym programie.
5. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika.

Art. 11.

1. Organ wykonawczy samorządu województwa i gminy sporządza raport z wykonania w danym roku Wojewódzkiego Programu i Gminnego Programu i efektów ich realizacji, który przedkłada odpowiednio sejmikowi województwa lub radzie gminy, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.
2. Organ wykonawczy samorządu województwa i gminy sporządza, na podstawie opracowanej przez Biuro ankiety, informację z realizacji działań podejmowanych w danym roku, wynikających z Wojewódzkiego i Gminnego Programu, i przesyła ją do Biura, w terminie do dnia 15 kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy informacja.

Art. 12.

1. Tworzy się Radę do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, zwaną dalej "Radą".
2. Rada działa przy Prezesie Rady Ministrów.
3. Rada jest organem koordynacyjno-doradczym w sprawach z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze zarządzenia, statut Rady, uwzględniając szczegółowe warunki i tryb jej działania, w tym sposób działania zespołów roboczych, o których mowa w art. 17. (...)

Art. 15.

Do zadań Rady należy w szczególności:

- 1) monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 2) występowanie do ministra właściwego do spraw zdrowia w sprawach dotyczących tworzenia, zmian i uzupełnień do krajowych strategii i planów przeciwdziałania problemom wywoływanym przez obrót i używanie środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów;
- 3) monitorowanie informacji o realizacji krajowych strategii i planów działania;
- 4) monitorowanie realizacji Narodowego Programu Zdrowia w zakresie działań dotyczących przeciwdziałania narkomanii;
- 5) zalecanie rozwiązań organizacyjnych w zakresie dotyczącym przeciwdziałania narkomanii;

- 6) współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 5, w zakresie problematyki dotyczącej działalności Rady. (...)

Rozdział 3.

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna.

Art. 19.

1. Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna obejmuje:
 - 1) promocję zdrowia psychicznego;
 - 2) promocję zdrowego stylu życia;
 - 3) informowanie o szkodliwości środków i substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii, oraz o narkomanii i jej skutkach;
 - 4) edukację psychologiczną i społeczną;
 - 5) edukację prawną;
 - 6) działania interwencyjne.
2. Działalność, o której mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:
 - 1) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów wychowawczych jednostek organizacyjnych systemu oświaty;
 - 2) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów przygotowania zawodowego osób zajmujących się wychowaniem oraz profilaktyką w szkołach i innych placówkach systemu oświaty oraz w szkołach wyższych;
 - 3) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów szkolenia żołnierzy w czynnej służbie wojskowej;
 - 4) prowadzenie działalności profilaktycznej, w szczególności w środowiskach zagrożonych uzależnieniem;
 - 5) wspieranie działań ogólnokrajowych i lokalnych organizacji, o których mowa w art. 5 ust. 3, oraz innych inicjatyw społecznych;
 - 6) uwzględnianie problematyki zapobiegania narkomanii w działalności publicznej radiofonii i telewizji oraz innych środków masowego przekazu;
 - 7) prowadzenie badań naukowych nad problematyką narkomanii.
3. Szczegółowe zadania z zakresu działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej określa Narodowy Program Zdrowia.

Art. 20.

1. Zabrania się reklamy i promocji substancji psychotropowych lub środków odurzających.
2. Produkty lecznicze zawierające substancje psychotropowe lub środki odurzające mogą być reklamowane na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.
3. Zabrania się reklamy i promocji środków spożywczych lub innych produktów przez sugerowanie, że:
 - 1) posiadają one działanie takie jak substancje psychotropowe lub środki odurzające lub
 - 2) ich użycie, nawet niezgodne z przeznaczeniem, może powodować skutki takie jak skutki działania substancji psychotropowych lub środków odurzających.

Art. 21.

1. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania uwzględni w podstawie programowej kształcenia ogólnego problematykę promocji zdrowia psychicznego i zdrowego stylu życia, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących zapobiegania narkomanii.
 2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia podejmie działania na rzecz uwzględnienia problematyki promocji zdrowia psychicznego i zdrowego stylu życia, w tym zagadnień dotyczących zapobiegania narkomanii w programach przygotowania zawodowego nauczycieli i osób zajmujących się wychowaniem i nauczaniem dzieci i młodzieży w szkołach i innych placówkach systemu oświaty.
- (...)

Rozdział 4.

Postępowanie z osobami uzależnionymi.

Art. 25.

Podjęcie leczenia, rehabilitacji lub reintegracji osób uzależnionych jest dobrowolne, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 26.

1. Leczenie osoby uzależnionej prowadzi podmiot leczniczy lub lekarz wykonujący zawód w ramach praktyki zawodowej.
2. Rehabilitację osoby uzależnionej mogą prowadzić:
 - 1) lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie psychiatrii;
 - 2) osoba posiadająca certyfikat specjalisty terapii uzależnień.

3. W rehabilitacji osoby uzależnionej może uczestniczyć osoba posiadająca certyfikat instruktora terapii uzależnień.
4. Reintegrację osób uzależnionych mogą prowadzić centra integracji społecznej, tworzone na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym, oraz podmioty wymienione w ust. 1 i 2 oraz w art. 5 ust. 3.
5. Za świadczenia, o których mowa w ust. 1–4, udzielane osobie uzależnionej niezależnie od jej miejsca zamieszkania w kraju nie pobiera się od tej osoby opłat. (...)

Rozdział 5.

Prekursory, środki odurzające, substancje psychotropowe, środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne.

Art. 31.

1. Środki odurzające dzieli się na grupy w zależności od stopnia ryzyka powstania uzależnienia w przypadku używania ich w celach innych niż medyczne oraz zakresu ich stosowania w celach medycznych.
2. Podział środków odurzających na grupy I-N, II-N, III-N i IV-N określa załącznik nr 1 do ustawy.

Art. 32.

1. Substancje psychotropowe dzieli się na grupy w zależności od stopnia ryzyka powstania uzależnienia w przypadku używania ich w celach innych niż medyczne oraz zakresu ich stosowania w celach medycznych.
2. Podział substancji psychotropowych na grupy I-P, II-P, III-P i IV-P określa załącznik nr 2 do ustawy.

Art. 33.

1. Środki odurzające grup I-N i II-N oraz substancje psychotropowe grup II-P, III-P i IV-P mogą być używane wyłącznie w celach medycznych, przemysłowych lub prowadzenia badań.
2. Substancje psychotropowe grupy I-P mogą być używane wyłącznie w celu prowadzenia badań, a środki odurzające grupy IV-N wyłącznie w celu prowadzenia badań oraz w lecznictwie zwierząt – w zakresie wskazanym w załączniku nr 1 do ustawy.

Art. 34.

1. Środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 może posiadać wyłącznie przedsiębiorca, jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna uprawniona na podstawie przepisów ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005.
2. Posiadane bez uprawnienia środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 podlegają zabezpieczeniu przez organy ścigania lub organy celne w trybie określonym w przepisach o postępowaniu karnym.
3. W przypadku gdy nie zostało wszczęte postępowanie karne, o przypadku na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 orzeka sąd na wniosek wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego lub Naczelnego Inspektora Farmaceutycznego Wojska Polskiego.
4. W przypadku orzeczenia przez sąd o przypadku na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 podlegają one zniszczeniu. Sąd może orzec na wniosek jednostek, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 4, przepadek na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 przez przekazanie ich w całości lub części tym jednostkom.
5. (uchylony).

Art. 35.

1. Zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego wymaga podjęcie działalności w zakresie:
 - 1) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu lub dystrybucji środków odurzających lub substancji psychotropowych;
 - 2) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji albo stosowania w celu prowadzenia badań naukowych, w zakresie swojej działalności statutowej, prekursorów kategorii 1;
 - 3) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania w celu prowadzenia badań naukowych, przez jednostki naukowe w zakresie swojej działalności statutowej, środków odurzających grup I-N, II-N i IV-N lub substancji psychotropowych grup I-P, II-P, III-P i IV-P.
2. Stosowanie w celu prowadzenia badań naukowych, przez jednostki naukowe w zakresie swojej działalności statutowej, środków odurzających lub substancji psychotropowych wymaga zezwolenia wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego.
3. Nie wymaga zezwolenia przerób środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów, jeżeli jest dokonywany w aptece na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.
4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje się:
 - 1) po stwierdzeniu, przez inspektora do spraw wytwarzania Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego, że przedsiębiorca posiadający zezwolenie, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, albo wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 51b ust. 1 tej ustawy, spełnia

warunki określone przepisami ustawy, a w przypadku prekursorów kategorii 1 również warunki określone przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi (Dz. Urz. UE L 202 z 03.08.2005, str. 7);

- 2) po stwierdzeniu przez wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego, że przedsiębiorca, inny niż określony w pkt 1, występujący o wydanie zezwolenia spełnia warunki określone przepisami ustawy, a w przypadku prekursorów kategorii 1 również warunki określone przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi.
5. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, określają dozwoloną wielkość i cel wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji albo stosowania środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1.
6. Przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 4, są obowiązani:
 - 1) prowadzić dokumentację dotyczącą środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1;
 - 2) przechowywać posiadane środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory kategorii 1 w sposób zabezpieczający przed kradzieżą lub zniszczeniem, w tym podczas ich transportu.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki i tryb wydawania oraz cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 2, w tym wymagania kwalifikacyjne, jakim powinna odpowiadać osoba odpowiedzialna za nadzór nad wytwarzaniem, przetwarzaniem, przerabianiem, przywozem, dystrybucją, obrotem albo stosowaniem w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, mając na względzie zapewnienie prawidłowych zabezpieczeń przed użyciem środków odurzających lub substancji psychotropowych objętych zezwoleniem przez osoby nieupoważnione lub w celach innych niż określone w wydanym zezwoleniu;
 - 2) wzory wniosków o udzielenie zezwolenia na wytwarzanie, przetwarzanie, przerabianie, przywóz, dystrybucję, obrót albo stosowanie w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, biorąc pod uwagę sprawność i przejrzystość postępowania;
 - 3) warunki i sposób wydawania środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 i ewidencjonowania wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji, obrotu albo stosowania w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, mając na uwadze bezpieczeństwo przechowywania oraz konieczność opracowywania odrębnej ewidencji dla danego środka, substancji lub prekursora.

Art. 36.

1. Zbiór mlecza makowego i opium z maku oraz ziela lub żywicy konopi innych niż włókniste jest dozwolony wyłącznie w celu prowadzenia badań naukowych, po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego.
2. Sporządzanie wyciągów ze słomy makowej może odbywać się wyłącznie u przedsiębiorcy oraz w jednostce naukowej i Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych – w zakresie ich działalności statutowej, po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wydawania i cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz treść wniosku o wydanie tych zezwoleń, uwzględniając zasadę poszanowania praw podmiotu ubiegającego się o zezwolenie oraz zapewnienie sprawności postępowania.

Art. 37.

1. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych mogą być dokonywane przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 lub art. 40 ust. 1, po uzyskaniu pozwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego określającego środki lub substancje, które mogą być przedmiotem przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia.
2. Przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych mogą być dokonywane przez jednostki naukowe, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 3 i ust. 2, po uzyskaniu pozwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego określającego środki lub substancje, które mogą być przedmiotem przywozu lub wewnątrzwspólnotowego nabycia.
3. Przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych może nastąpić po uzyskaniu, dla każdej przesyłki przywożonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) pozwolenia na przywóz albo na wewnątrzwspólnotowe nabycie, wydanego przez Głównego Inspektora Farmaceutycznego, oraz
- 2) pozwolenia na wywóz albo na wewnątrzwspólnotową dostawę, wydanego przez właściwe władze kraju wywozu.
4. Wywóz lub wewnątrzwspólnotowa dostawa środków odurzających lub substancji psychotropowych może nastąpić po uzyskaniu, dla każdej przesyłki wywożonej z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pozwolenia na wywóz albo na wewnątrzwspólnotową dostawę, wydanego przez Głównego Inspektora Farmaceutycznego na podstawie pozwolenia na przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie wydanego przez właściwe władze kraju przywozu.
5. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie słomy makowej mogą być dokonywane wyłącznie przez przedsiębiorców, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 lub art. 40 ust. 1, po uzyskaniu pozwoleń przewidzianych w ust. 3 i 4.
6. Przewóz przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków odurzających, substancji psychotropowych oraz słomy makowej jest dozwolony na podstawie pozwolenia na wywóz, wydanego przez właściwe władze kraju wywozu dla każdej przesyłki.
7. W przypadkach, o których mowa w ust. 3–6, pozwolenia na wywóz albo wewnątrzwspólnotową dostawę są dołączane do każdej przesyłki.
8. Przywóz środków odurzających do składu celnego jest zabroniony.
9. Przywóz środków odurzających, substancji psychotropowych do wolnych obszarów celnych jest zabroniony.
10. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 na własne potrzeby lecznicze może być dokonywany na podstawie dokumentów określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 12.
11. Pozwolenia na przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotową dostawę lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających i substancji psychotropowych stanowiących zapasy jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej biorących udział w misjach, ćwiczeniach lub szkoleniach poza granicami kraju udziela Naczelny Inspektor Farmaceutyczny Wojska Polskiego na wniosek kierownika (dowódcy, komendanta, szefa) jednostki organizacyjnej.
12. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb wydawania pozwoleń i dokumentów, o których mowa w ust. 3, 4 i 10, wzory tych pozwoleń i dokumentów, obowiązki podmiotów i osób posiadających te pozwolenia i dokumenty w zakresie przechowywania środków objętych pozwoleniem, wydawania tych środków jednostkom uprawnionym oraz prowadzenia dokumentacji w zakresie ich posiadania i obrotu nimi, mając na względzie sprawność postępowania w sprawie udzielenia pozwoleń. (...)

Art. 40.

1. Zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego wymaga obrót hurtowy środkami odurzającymi lub substancjami psychotropowymi.
2. Główny Inspektor Farmaceutyczny na wniosek przedsiębiorcy wydaje:
 - 1) zezwolenie na obrót hurtowy prekursorami kategorii 1, zgodnie z przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi;
 - 2) zezwolenie na wywóz prekursorów kategorii 4, zgodnie z przepisami rozporządzenia 111/2005;
 - 3) uproszczone zezwolenie na wywóz prekursorów kategorii 4, zgodnie z przepisami Unii Europejskiej określającymi zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi, jeżeli nie spowoduje to ryzyka nielegalnego wykorzystania prekursorów kategorii 4.
3. Przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 2, są obowiązani:
 - 1) prowadzić dokumentację dotyczącą środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1;
 - 2) przechowywać posiadane środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursorów kategorii 1 w sposób zabezpieczający przed kradzieżą lub zniszczeniem, w tym podczas ich transportu.
4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1, wydaje się po stwierdzeniu:
 - 1) przez inspektora do spraw obrotu hurtowego Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego, że przedsiębiorca posiadający zezwolenie, o którym mowa w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, spełnia warunki określone przepisami ustawy;
 - 2) przez wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego, że przedsiębiorca, inny niż określony w pkt 1, występujący o wydanie zezwolenia spełnia warunki określone przepisami ustawy.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki i tryb wydawania oraz cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1, w tym wymagania kwalifikacyjne, jakim powinna odpowiadać osoba odpowiedzialna za nadzór nad obrotem środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami kategorii 1, mając na względzie zapewnienie prawidłowych zabezpieczeń przed użyciem środków odurzających, substancji psychotropowych

lub prekursorów kategorii 1, objętych zezwoleniem przez osoby nieupoważnione lub w celach innych niż określone w wydanym zezwoleniu;

- 2) wzory wniosków o udzielenie zezwolenia na obrót środkami odurzającymi, substancją psychotropową lub prekursorami kategorii 1, biorąc pod uwagę sprawność i przejrzystość postępowania;
- 3) warunki i sposób wydawania środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 i ewidencjonowania obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami kategorii 1, mając na uwadze bezpieczeństwo przechowywania oraz konieczność opracowywania odrębnej ewidencji dla danego środka, substancji lub prekursora.

Art. 41.

1. Obrót detaliczny środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi i prekursorami będącymi produktami leczniczymi prowadzą apteki i punkty apteczne, zapewniając odpowiednie warunki ich przechowywania uniemożliwiające dostęp osób nieuprawnionych do tych środków i substancji.
2. Preparaty zawierające środki odurzające lub substancje psychotropowe są wydawane z apteki wyłącznie na podstawie specjalnie oznakowanej recepty albo zapotrzebowania, z zastrzeżeniem ust. 4.
3. Do podmiotów, o których mowa w ust. 1, stosuje się art. 40 ust. 3.
4. Preparaty zawierające środki odurzające grupy II-N lub substancje psychotropowe grup III-P i IV-P mogą być wydawane z apteki na podstawie recepty innych niż określone w ust. 2, a preparaty zawierające środki odurzające grupy III-N mogą być wydawane z apteki bez recepty.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki przechowywania przez apteki środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów kategorii 1 i preparatów zawierających te środki lub substancje oraz sposób prowadzenia dokumentacji w zakresie ich posiadania i obrotu, uwzględniając zabezpieczenie tych substancji przed dostępem osób trzecich;
 - 2) szczegółowe warunki wystawiania recept i zapotrzebowań na preparaty zawierające środki odurzające lub substancje psychotropowe, wzory tych dokumentów oraz wydawania tych preparatów z aptek, uwzględniając warunki bezpieczeństwa dystrybucji preparatów. (...)

Art. 44c.

1. W przypadku stwierdzenia wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu państwowy inspektor sanitarny nakazuje, w drodze decyzji, wstrzymanie wytwarzania tego produktu lub wycofanie go z obrotu, na czas niezbędny do przeprowadzenia badań mających na celu ustalenie, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, nie dłuższy jednak niż 18 miesięcy.
2. Główny Inspektor Sanitarny podaje do publicznej wiadomości informację o wydaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, przez ogłoszenie na swojej stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej nazwy produktu, nazwy producenta, rodzaju opakowania i jego wielkości.
3. W przypadku wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, właściwy państwowy inspektor sanitarny:
 - 1) dokonuje zabezpieczenia produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną;
 - 2) nakazuje zaprzestanie prowadzenia działalności w pomieszczeniach lub obiektach służących wytwarzaniu lub wprowadzeniu tego produktu do obrotu, na czas niezbędny do usunięcia zagrożenia, nie dłuższy niż 3 miesiące.
4. Państwowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktu, o którym mowa w ust. 1, zakazuje, w drodze decyzji, jego wytwarzania lub wprowadzania do obrotu, nakazuje jego wycofanie z obrotu, a także orzeka o jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu, jeżeli ten produkt jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną.
5. Państwowy inspektor sanitarny, który wydał decyzję, o której mowa w ust. 4, jest organem właściwym w sprawie zniszczenia produktu będącego przedmiotem tej decyzji. Zniszczenia dokonuje się komisyjnie. Z czynności zniszczenia produktu sporządza się protokół zniszczenia, który zawiera:
 - 1) oznaczenie organu właściwego w sprawie zniszczenia;
 - 2) skład komisji powołanej do zniszczenia;
 - 3) oznaczenie decyzji stanowiącej podstawę zniszczenia;
 - 4) rodzaj zniszczonego produktu, jego nazwę oraz ilość;
 - 5) informację o zastosowanej metodzie zniszczenia;
 - 6) oznaczenie miejsca i czasu zniszczenia;
 - 7) podpisy członków komisji.
6. Koszty prowadzonego postępowania i badań, o których mowa w ust. 1, w wyniku których stwierdzono, że badany produkt, o którym mowa w ust. 1, jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, oraz koszty zniszczenia tego produktu ponosi strona postępowania.
7. Właściwy państwowy inspektor sanitarny wydaje decyzję ustalającą wysokość kosztów, o których mowa w ust. 6, określając 7-dniowy termin płatności, licząc od dnia, w którym decyzja ustalająca wysokość kosztów stała się ostateczna.

8. Zabezpieczenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, oraz egzekucja należności, o których mowa w ust. 6, następują w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
9. Od kwoty należności, o których mowa w ust. 6, nalicza się odsetki ustawowe, poczynając od dnia, w którym upłynął termin ich płatności.
10. Należności, o których mowa w ust. 6, ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja ustalająca te należności stała się ostateczna.
11. Jeżeli w wyniku badań, o których mowa w ust. 1, stwierdzono obecność substancji niebędącej nową substancją psychoaktywną, ale wykazującej działanie na ośrodkowy układ nerwowy, podmiot, który przeprowadził to badanie, zawiadamia Zespół o wyniku tego badania.
12. Badania mające na celu ustalenie, czy produkt, o którym mowa w ust. 1, jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, przeprowadzają podmioty, w tym jednostki naukowe, posiadające przygotowanie naukowo-merytoryczne, techniczne oraz infrastrukturę, umożliwiające ustalenie, czy badany produkt jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, w szczególności określenie:
 - 1) pochodzenia substancji o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy zidentyfikowanej w wyniku badań;
 - 2) mechanizmu działania tej substancji;
 - 3) jej aktywności farmakologicznej;
 - 4) działań niepożądanych, w tym skutków somatycznych i psychicznych u ludzi.
13. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz podmiotów, o których mowa w ust. 12, mając na względzie zapewnienie sprawności postępowania prowadzonego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Art. 44d.

1. W przypadku stwierdzenia przywozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że może być on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, organ celny zajmuje przesyłkę tego produktu na czas niezbędny do ustalenia, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, nie dłuższy jednak niż 18 miesięcy.
2. W przypadku konieczności przeprowadzenia badań produktu, o którym mowa w ust. 1, mających na celu ustalenie, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną przeprowadzają je podmioty, o których mowa w art. 44c ust. 12.
3. Jeżeli w wyniku przeprowadzonych badań zostanie stwierdzone, że badany produkt jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, organ Służby Celnej występuje o orzeczenie jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa.
4. O przepadku produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną na rzecz Skarbu Państwa orzeka, na wniosek organu celnego, sąd, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
5. Produkt będący środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, którego przepadek orzeczono, podlega zniszczeniu.
6. Jeżeli podmiot dokonujący przywozu jest nieznan, produkt będący środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną podlega zniszczeniu bez konieczności występowania do sądu o przepadek na rzecz Skarbu Państwa.
7. Koszty badań, przechowywania i zniszczenia produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną ponosi podmiot dokonujący przywozu. W przypadku niemożności ustalenia podmiotu dokonującego przywozu produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, koszty badań, przechowywania i zniszczenia są finansowane z budżetu państwa, z części pozostającej w dyspozycji izb celnych i urzędów celnych.

Rozdział 6.

Uprawa maku i konopi.

Art. 45.

1. Uprawa maku, z wyjątkiem maku niskomorfinowego, może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu farmaceutycznego i nasiennictwa.
2. Uprawa maku niskomorfinowego może być prowadzona wyłącznie na cele spożywcze i nasiennictwa.
3. Uprawa konopi włóknistych może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu włókienniczego, chemicznego, celulozowo-papierniczego, spożywczego, kosmetycznego, farmaceutycznego, materiałów budowlanych oraz nasiennictwa.
4. Uprawa konopi innych niż wymienione w ust. 3 jest zabroniona.

Art. 46.

1. Uprawa maku może być prowadzona na określonej powierzchni, w wyznaczonych rejonach, na podstawie zezwolenia na uprawę, przy zastosowaniu materiału siewnego kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie oraz dodatkowo umowy kontraktacji, zawartej z podmiotem posiadającym zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie działalności w zakresie skupu maku.
2. Uprawa konopi włóknistych może być prowadzona na określonej powierzchni, w wyznaczonych rejonach, na podstawie zezwolenia na uprawę, przy zastosowaniu materiału siewnego kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie oraz dodatkowo:

- 1) umowy kontraktacji, zawartej z podmiotem posiadającym zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie działalności w zakresie skupu konopi włóknistych, lub
- 2) zobowiązania do przetworzenia konopi włóknistych we własnym zakresie na cele określone w art. 45 ust. 3, składanego do marszałka województwa właściwego dla miejsca położenia uprawy, w terminie do 14 dni po dokonaniu ich wysiewu.
- 3) (uchylony)
- 4) (uchylony).
3. Stosowanie materiału siewnego maku lub konopi włóknistych kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie potwierdza się fakturą zakupu tego materiału siewnego oraz etykietą z opakowań materiału siewnego tych roślin.
4. Działalność w zakresie skupu:
 - 1) maku, na podstawie umowy, o której mowa w ust. 1,
 - 2) konopi włóknistych na podstawie umowy, o której mowa w ust. 2 pkt 1,
– może prowadzić podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa właściwego dla miejsca położenia uprawy, określające w szczególności zakres i cel prowadzonej działalności.
5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 4, wydaje się w drodze decyzji, na wniosek, który zawiera:
 - 1) imię, nazwisko, określenie miejsca zamieszkania i adres albo nazwę (firmę), siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP) podmiotu albo numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, a w przypadku osoby fizycznej również numer ewidencyjny powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), jeżeli został nadany;
 - 3) adres miejsca wykonywania działalności w zakresie skupu;
 - 4) informację o zakresie i celu podejmowanej działalności.
6. Do wniosku, o którym mowa w ust. 5, dołącza się:
 - 1) oświadczenie, że wnioskodawca dysponuje magazynem lub środkiem transportu, zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1, lub
 - 2) (uchylony);
 - 3) zobowiązanie do przekazywania na żądanie marszałka województwa informacji dotyczących zakresu i celu prowadzonej działalności.
7. Marszałek województwa cofa zezwolenie w razie naruszenia warunków prowadzenia działalności określonych w ustawie lub w zezwoleniu.
8. Sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zdrowia oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa, określi, w drodze uchwały, ogólną powierzchnię przeznaczoną corocznie pod uprawy maku lub konopi włóknistych oraz rejonizację tych upraw, mając na względzie zagrożenie narkomanią, zapotrzebowanie na surowce pochodzące z tych upraw oraz tradycję uprawy maku i konopi włóknistych na danym terenie.

Art. 47.

1. Zezwolenie na uprawę maku lub konopi włóknistych wydaje wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce położenia uprawy.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się, w drodze decyzji, na wniosek zawierający:
 - 1) imię, nazwisko, określenie miejsca zamieszkania i adres albo nazwę (firmę), siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) informację o odmianie maku lub konopi włóknistych, powierzchni uprawy oraz numer działki ewidencyjnej w ewidencji gruntów i budynków, określonej na podstawie przepisów prawa geodezyjnego i kartograficznego;
 - 3) (uchylony);
 - 4) oświadczenie wnioskodawcy, że dysponuje pomieszczeniem zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1;
 - 5) oświadczenie wnioskodawcy, że nie był karany za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 63 lub 64, i wykroczenia, o którym mowa w art. 65.
3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, określa:
 - 1) podmiot, dla którego je wydano;
 - 2) numer kolejny zezwolenia;
 - 3) odmianę maku lub konopi włóknistych;
 - 4) powierzchnię uprawy maku lub konopi włóknistych;
 - 5) numer działki, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, na której prowadzona będzie uprawa maku lub konopi włóknistych;
 - 6) termin ważności;
 - 7) datę wydania zezwolenia.
- 3a. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, w przypadku samodzielnego przetwarzania konopi włóknistych z własnych upraw, dołącza się zobowiązanie do przetworzenia konopi włóknistych we własnym zakresie na cele określone w art. 45 ust. 3.
- 3b. Zobowiązanie, o którym mowa w ust. 3a, zawiera:

- 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę firmy, siedzibę i adres producenta konopi włóknistych;
- 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP) podmiotu albo numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, a w przypadku osoby fizycznej również numer ewidencyjny powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), jeżeli został nadany;
- 3) zwięzły opis zakładu przetwórczego lub miejsca przetwarzania wraz z wyposażeniem;
- 4) informację o rodzajach produktów, które będą wytwarzane przez zakład przetwórczy.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca nie daje rękojmi należytego zabezpieczenia zbioru z tych upraw przed wykorzystaniem do celów innych niż określone w ustawie, a w szczególności:
 - 1) nie dysponuje pomieszczeniem zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1, lub
 - 2) był karany za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 63 lub 64, lub
 - 3) był karany za popełnienie wykroczenia, o którym mowa w art. 65.
5. Zezwolenie cofa się w razie naruszenia warunków prowadzenia działalności określonych w ustawie lub w zezwoleniu.
6. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi rejestr wydawanych zezwoleń.

Art. 48.

1. Torebkę (makówkę) z nasionami, uzyskaną z uprawy maku prowadzonej na potrzeby przemysłu farmaceutycznego, wraz z przylegającą do niej łodygą o długości do 7 cm, w całości przekazuje się podmiotowi prowadzącemu kontraktację maku, na warunkach określonych w umowie kontraktacji. Słomę makową, pozostałą po oddzieleniu torebki (makówki) i przylegającej do niej łodygi o długości do 7 cm, niszczy prowadzący uprawę w sposób określony w umowie kontraktacji.
2. Słomę makową z uprawy maku niskomorfinowego niszczy prowadzący uprawę na swój koszt, w sposób określony w umowie kontraktacji.
3. Pozostałe na polu resztki poźniwne maku niszczy się w miejscu prowadzenia uprawy, w wyniku wykonania odpowiedniego zabiegu agrotechnicznego, na warunkach określonych w umowie kontraktacji.

Art. 49.

1. Przepisów art. 45–48, z wyjątkiem przepisów dotyczących obowiązku niszczenia słomy makowej i resztek poźniwnych maku, nie stosuje się do upraw maku i konopi prowadzonych po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego przez jednostkę naukową oraz Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, w ramach działalności statutowej, a także przez podmiot zajmujący się hodowlą roślin i stosujący konopie włókniste w celach izolacyjnych, zwane dalej "wnioskodawcą".
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek zawierający:
 - 1) nazwę i adres wnioskodawcy;
 - 2) dane osoby odpowiedzialnej za zapewnienie właściwej kontroli uprawy i jej zabezpieczenie przed dostępem osób nieuprawnionych;
 - 3) dane dotyczące lokalizacji, rodzaju i wielkości uprawy;
 - 4) dane na temat planowanych badań, w szczególności określające ich cel;
 - 5) informację o rodzaju jednostki naukowej;
 - 6) datę i podpis osoby upoważnionej przez wnioskodawcę do złożenia wniosku.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
 - 1) opinię jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce uprawy, dotyczącą sposobu zabezpieczenia uprawy przed dostępem osób nieuprawnionych;
 - 2) statut podmiotu ubiegającego się o wydanie zezwolenia, jeżeli dotyczy.

Art. 50.

1. Nadzór nad uprawami maku lub konopi włóknistych sprawuje wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce położenia tych upraw.
2. W ramach wykonywania nadzoru osoby upoważnione przez organ, o którym mowa w ust. 1, są uprawnione do:
 - 1) wejścia na grunty, na których są prowadzone uprawy maku lub konopi włóknistych, oraz dojścia do tych gruntów przez inne nieruchomości;
 - 2) kontroli dokumentów uprawniających do prowadzenia upraw maku lub konopi włóknistych;
 - 3) żądania wyjaśnień od prowadzącego uprawy maku lub konopi włóknistych.
3. Osoby upoważnione do wykonywania czynności określonych w ust. 2 są obowiązane do okazania upoważnienia wydanego przez organ sprawujący nadzór.

Art. 51.

W przypadku stwierdzenia prowadzenia upraw maku lub konopi włóknistych w sposób niezgodny z art. 46 i 47 wójt (burmistrz, prezydent miasta) wydaje nakaz zniszczenia tych upraw przez zaoranie, przekopa-

nie gruntu albo w inny sposób, który zapewni skuteczne wykonanie tego nakazu, na koszt prowadzącego uprawę; nakazowi nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 52.

Zadania, o których mowa w art. 47, 50 i 51, są wykonywane przez gminę jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Rozdział 6a. Kara pieniężna.

Art. 52a.

1. Kto wytwarza lub wprowadza do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środek zastępczy lub nową substancję psychoaktywną, podlega karze pieniężnej w wysokości od 20 000 zł do 1 000 000 zł.
2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, wymierza, w drodze decyzji, państwowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
3. Ustalając wysokość kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, państwowy inspektor sanitarny uwzględnia w szczególności ilość wytworzonego lub wprowadzonego do obrotu środka zastępczego lub wytworzonej lub wprowadzonej do obrotu nowej substancji psychoaktywnej.

Rozdział 7. Przepisy karne.

Art. 53.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, wytwarza, przetwarza albo przerabia środki odurzające lub substancje psychotropowe albo przetwarza słomę makową, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych albo słomy makowej lub czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 54.

1. Kto wyrabia, posiada, przechowuje, zbywa lub nabywa przyrządy, jeżeli z okoliczności wynika, że służą one lub są przeznaczone do niedozwolonego wytwarzania, przetwarzania lub przerobu środków odurzających lub substancji psychotropowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
2. Tej samej karze podlega, kto:
 - 1) przystosowuje do niedozwolonego wytwarzania, przetwarzania, przerobu lub konsumpcji środków odurzających lub substancji psychotropowych naczynia i przyrządy, choćby były wytworzone w innym celu, albo
 - 2) wchodzi w porozumieniu z inną osobą w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 53 ust. 2.

Art. 55.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, dokonuje przywozu, wywozu, przewozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia lub wewnątrzwspólnotowej dostawy środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.
2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej albo czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 56.

1. Kto, wbrew przepisom art. 33–35, art. 37 i art. 40, wprowadza do obrotu środki odurzające, substancje psychotropowe lub słomę makową albo uczestniczy w takim obrocie, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 57.

1. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 55 ust. 1 lub art. 56 ust. 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 55 ust. 3 lub art. 56 ust. 3, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 58.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu lub nakłania go do użycia takiego środka lub substancji albo udziela ich w znacznych ilościach innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 59.

1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu, ułatwia użycie albo nakłania go do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 60.

Kto, będąc właścicielem lub działającym w jego imieniu zarządcą albo kierownikiem zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadząc inną działalność usługową, mając wiarygodną wiadomość o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 56, 58 lub 59 na terenie tego zakładu lub lokalu, nie powiadamia o tym niezwłocznie organów ścigania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 61.

Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, w celu niedozwolonego wytworzenia środka odurzającego lub substancji psychotropowej, wytwarza, przetwarza, przerabia, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy, przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, nabywa, posiada, przechowuje lub wprowadza do obrotu prekursorzy, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.

Art. 62.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 62a.

Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w art. 62 ust. 1 lub 3, są środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznacznej, przeznaczone na własny użytek sprawcy, postępowanie można umorzyć również przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, jeżeli orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu, a także stopień jego społecznej szkodliwości.

Art. 63.

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, uprawia mak, z wyjątkiem maku niskomorfinowego, konopie, z wyjątkiem konopi włóknistych, lub krzew koki, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Tej samej karze podlega, kto, wbrew przepisom ustawy, zbiera mleczko makowe, opium, słomę makową, liście koki, żywicę lub ziele konopi innych niż włókniste.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest uprawa mogąca dostarczyć znacznej ilości słomy makowej, liści koki, żywicy lub ziela konopi innych niż włókniste, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 64.

1. Kto zabiera, w celu przywłaszczenia, środki odurzające, substancje psychotropowe, mleczko makowe lub słomę makową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych, mleczka makowego lub słomy makowej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
3. Tej samej karze podlega, kto kradnie z włamaniem środki odurzające, substancje psychotropowe, mleczko makowe lub słomę makową.
4. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do roku.

Art. 65.

Kto, wbrew przepisom ustawy, uprawia mak niskomorfiny lub konopie włókniste, podlega karze grzywny.

Art. 66.

Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, wytwarza, przetwarza, przerabia, stosuje, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy, przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, nabywa, posiada lub przechowuje prekursor, podlega karze grzywny.

Art. 67.

Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, nie dopełnia obowiązku prowadzenia ewidencji wytwarzania, przetwarzania, przerobu środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów i obrotu nimi albo w inny sposób narusza przepisy określające zasady stosowania środków, substancji lub prekursorów i obrotu nimi, podlega karze grzywny.

Art. 68.

Kto prowadzi reklamę lub promocję wbrew zakazom określonym w art. 20 ust. 1 lub 3, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 69.

1. Orzekanie w sprawach o czyny określone w art. 65–67 następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.
2. W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 65 lub 66 orzeka się przepadek przedmiotów wykroczenia, a także przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia, nawet jeżeli nie były one własnością sprawcy. Sąd, orzekając przepadek przedmiotów, może zarządzić ich zniszczenie. Z czynności zniszczenia sporządza się protokół.

Art. 70.

1. W razie skazania za przestępstwa określone w art. 53–61, 63 i 64 można orzec przepadek przedmiotu przestępstwa oraz przedmiotów i narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia, nawet jeżeli nie były własnością sprawcy.
2. W razie skazania za przestępstwo określone w art. 62 oraz w razie umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania karnego orzeka się przepadek środka odurzającego lub substancji psychotropowej, nawet jeżeli nie był własnością sprawcy. Sąd, orzekając przepadek przedmiotów, może zarządzić ich zniszczenie. Z czynności zniszczenia sporządza się protokół.
3. Przepadku nie orzeka się, jeżeli środek odurzający lub substancja psychotropowa są własnością osoby trzeciej, a sprawca uzyskał je w drodze przestępstwa lub wykroczenia albo wszedł w ich posiadanie w sposób rażąco naruszający obowiązki pracownicze albo warunki umowy łączącej go z właścicielem tych środków odurzających lub substancji psychotropowych.
4. W razie skazania za przestępstwo określone w art. 53–63 sąd może orzec na cele zapobiegania i zwalczania narkomanii nawiązkę w wysokości do 50.000 zł.
5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do sprawcy przestępstwa określonego w art. 62 ust. 1, jeżeli jest on osobą uzależnioną.

Art. 70a.

1. Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że sprawca jest osobą uzależnioną lub używającą szkodliwie substancji psychoaktywnej, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zarządza zebranie przez osoby, które na zasadach wskazanych w ustawie uzyskały certyfikat specjalisty terapii uzależnień, informacji na temat używania przez oskarżonego środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych.
2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb zbierania informacji, o których mowa w ust. 1, warunki, jakie muszą spełniać osoby uprawnione do dokonania tych czynności, oraz wysokość ryczałtu przysługującego za zebranie informacji, mając na względzie zebranie stosownych danych o osobie oskarżonego z punktu widzenia możliwości i celowości zastosowania środków przewidzianych w art. 71 i 72.

Art. 71.

1. W razie skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej na karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, sąd zobowiązuje skazanego do poddania się leczeniu lub rehabilitacji w podmiocie leczniczym w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej i oddaje go pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub stowarzyszenia.
2. Sąd może zarządzić wykonanie zawieszony kary pozbawienia wolności, jeżeli skazany w okresie próby uchyła się od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, albo dopuszcza się rażącego naruszenia regulaminu zakładu, do którego został skierowany.

3. W razie skazania osoby uzależnionej, z uwzględnieniem warunków określonych w ust. 1, na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, sąd może orzec umieszczenie sprawcy przed wykonaniem kary w odpowiednim podmiocie leczniczym.
4. Czasu pobytu w podmiocie leczniczym nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż 2 lata. O zwolnieniu z podmiotu leczniczego rozstrzyga sąd na podstawie wyników leczenia lub rehabilitacji. Jeżeli skazany nie poddaje się leczeniu lub rehabilitacji albo dopuszcza się rażącego naruszenia regulaminu podmiotu leczniczego, zwolnienie może nastąpić także na wniosek podmiotu leczniczego.
5. Sąd rozstrzyga po zakończeniu leczenia lub rehabilitacji, czy orzeczoną karę pozbawienia wolności należy wykonać.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb postępowania w przedmiocie leczenia lub rehabilitacji osób uzależnionych, o których mowa w ust. 1–3, mając na względzie dobro osoby uzależnionej.

Art. 72.

1. Jeżeli osoba uzależniona lub używająca szkodliwie substancji psychoaktywnej, której zarzucono popełnienie przestępstwa pozostającego w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej, zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, podda się leczeniu, rehabilitacji lub udziałowi w programie edukacyjno-profilaktycznym prowadzonym przez podmiot leczniczy lub inny podmiot działający w ochronie zdrowia, prokurator może zawiesić postępowanie do czasu zakończenia leczenia, rehabilitacji lub udziału w programie.
2. Po podjęciu postępowania prokurator, uwzględniając wyniki leczenia, rehabilitacji lub udziału w programie edukacyjno-profilaktycznym, postanawia o dalszym prowadzeniu postępowania albo występuje do sądu z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania.
3. Na postanowienie o dalszym prowadzeniu postępowania podejrzanemu przysługuje zażalenie.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, warunkowe umorzenie postępowania można także zastosować wobec sprawcy przestępstwa zagrożonego karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności. Zastosowaniu warunkowego umorzenia postępowania nie stoi na przeszkodzie uprzednia karalność sprawcy.

Art. 73.

Przepis art. 72 stosuje się odpowiednio w postępowaniu sądowym do chwili zamknięcia przewodu sądowego.

Art. 73a.

1. Jeżeli przemawiają za tym względy lecznicze i wychowawcze, skazanemu uzależnionemu od środków odurzających lub substancji psychotropowych odbywającemu karę pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych można udzielić przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, o której mowa w art. 153 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, w celu podjęcia leczenia lub rehabilitacji.
2. Warunkiem udzielenia przerwy jest wykazanie przez skazanego, że ma zagwarantowane miejsce leczenia lub rehabilitacji w odpowiednim podmiocie leczniczym odpowiadającym jego potrzebom terapeutycznym.
3. Sąd penitencjarny odmawia udzielenia przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych, jeżeli skazany nie wyraził wcześniej zgody na objęcie go stosownym leczeniem lub rehabilitacją, o których mowa w art. 117 Kodeksu karnego wykonawczego.
4. Udzielenie przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności jest dopuszczalne, jeżeli skazanemu do końca odbycia kary pozbawienia wolności pozostało nie więcej niż 2 lata.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sąd penitencjarny, po zakończeniu leczenia lub rehabilitacji i uwzględniając ich wyniki, zarządza dalsze wykonywanie kary pozbawienia wolności albo warunkowo zwalnia skazanego z odbycia reszty kary pozbawienia wolności, niezależnie od tego, czy są spełnione przesłanki, o których mowa w art. 78 Kodeksu karnego.

Art. 74.

W zakresie uregulowanym w niniejszym rozdziale nie stosuje się art. 96–98 Kodeksu karnego.

Rozdział 8.

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 75.

W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany: (zmiany pominięte).

Art. 76.

W ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 1998 r. Nr 90, poz. 575, z późn. zm.) w art. 4 w ust. 1 pkt 9 otrzymuje brzmienie:

"9) przestrzegania przez podmioty wprowadzające do obrotu prekursorzy kategorii 2 i 3 obowiązków wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485), rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 273/2004 z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie prekursorów narkotykowych oraz rozporządzenia (WE) Rady nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi".

Art. 77.

W ustawie z dnia 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 253, poz. 2532, z późn. zm.) w tabeli stanowiącej załącznik do ustawy, w części IV Zezwolenia pkt 27 otrzymuje brzmienie:

"27. Od zezwoleń wydawanych na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu narkomanii:

- 1) na uprawę maku lub konopi włóknistych 25 zł
- 2) na skup maku na podstawie umowy kontraktacji lub skup konopi włóknistych na podstawie umowy kontraktacji albo umowy sprzedaży 120 zł".

Art. 78.

W ustawie z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.) w art. 11 w ust. 1 pkt 5a otrzymuje brzmienie:

"5a) przyjmowanie i gromadzenie danych dotyczących prekursorów kategorii 2, określonych w przepisach o przeciwdziałaniu narkomanii".

Art. 79.

W ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 533, z późn. zm.) w art. 68 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

"6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się do środków odurzających i substancji psychotropowych, których przywóz z zagranicy określają przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485)".

Art. 80.

W ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807, z późn. zm.) w art. 75 w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

"5) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485);".

Art. 81.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135, z późn. zm.) w art. 12 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

"3) art. 26 ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485);".

Art. 82.

Zezwolenia wydane na podstawie art. 23 ust. 1–3 i 8, art. 25 ust. 2 i 3 oraz art. 27 ust. 1 i 2 ustawy, o której mowa w art. 90, zachowują ważność po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Art. 83.

Zezwolenia na leczenie substytucyjne wydane na podstawie przepisów dotychczasowych stają się z dniem wejścia w życie ustawy zezwoleniami, o których mowa w art. 28.

Art. 84.

1. Zezwolenia na kontraktację maku lub konopi włóknistych wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą ważność z dniem 31 grudnia 2005 r.
2. W przypadku gdy podmiot posiadający zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wystąpi, w terminie do dnia 31 grudnia 2005 r., z wnioskiem o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności w zakresie skupu maku lub konopi włóknistych, dotychczasowe zezwolenie zachowuje ważność do dnia, w którym decyzja wydana po rozpatrzeniu wniosku stanie się ostateczna.

Art. 85.

Certyfikaty ukończenia specjalistycznego szkolenia w dziedzinie uzależnienia od narkotyków w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień uzyskane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stają się certyfikatami specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy.

Art. 86.

Osoby zatrudnione w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy w jednostkach prowadzących rehabilitację, które nie uzyskały certyfikatu specjalisty terapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, są obowiązane do ukończenia szkolenia, o którym mowa w art. 27 ust. 1, w terminie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 87.

Szkolenia rozpoczęte przed dniem wejścia w życie ustawy oraz egzamin kończący te szkolenia przeprowadza się według programów szkolenia w dziedzinie uzależnienia od narkotyków zatwierdzonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 88.

1. Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie niniejszej ustawy wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90.
2. Mienie użytkowane przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, staje się z dniem wejścia w życie ustawy mieniem użytkowanym przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie niniejszej ustawy.
3. Przejście praw i mienia Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, na Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, działające na podstawie niniejszej ustawy, następuje nieodpłatnie oraz jest wolne od podatków i opłat.
4. Pracownicy Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, z dniem wejścia w życie ustawy stają się pracownikami Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 89.

Akty wykonawcze wydane na podstawie art. 5 ust. 6, art. 9 ust. 4, art. 11 ust. 3, art. 12 ust. 3, art. 14 ust. 4, art. 15 ust. 5, art. 16, art. 22 ust. 5, art. 23 ust. 14, art. 24 ust. 2, art. 25 ust. 4, art. 27 ust. 6, art. 28 ust. 4, art. 29 ust. 2, art. 30 ust. 2, art. 31 ust. 2b i art. 56 ust. 6 ustawy, o której mowa w art. 90 niniejszej ustawy, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 7 ust. 5, art. 12 ust. 4, art. 22 ust. 3, art. 23 ust. 4, art. 24 ust. 6, art. 27 ust. 12 i 13, art. 28 ust. 7, art. 29 ust. 2, art. 34 ust. 5, art. 35 ust. 10, art. 36 ust. 3, art. 37 ust. 12, art. 38 ust. 5, art. 40 ust. 6, art. 41 ust. 5, art. 42 ust. 2, art. 43 ust. 2 i art. 44 ust. 9.

Art. 90.

Traci moc ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198 i Nr 122, poz. 1143, z 2004 r. Nr 238, poz. 2390 oraz z 2005 r. Nr 175, poz. 1462).

Art. 91.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

ZALĄCZNIKI**ZALĄCZNIK Nr 1.****WYKAZ ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH.****1. Środki odurzające grupy I–N.**

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		5-FUR-144 XLR-11	[1-(5-fluoropentyl)-1H-indol-3-ilo](2,2,3,3-tetrametylocyklopropyl)metanon
2.		F-AKB-48	N-(1-adamantyl)-1-(5-fluoropentyl)-1H-indazol-3-karboksyamid, czyli 1-(5-fluoropentyl)-N-tricyklo[3.3.1.1 ^{3,3} .7]dekan-1-yl-1H-indazol-3-karboksyamid
3.		5F-PB-22	ester chinolin-8-ylowy kwasu 1-(5-fluoropentyl)-1H-indol-3-karboksyowego
4.		A-834,735	1-[(tetrahydropiran-4-yl)metylo]-1H-indol-3-ilo-(2,2,3,3-tetrametylocyklopropyl) metanon
5.		AB-001	(1-adamant-1-yl)(1-pentyl-1H-indol-3-ilo)metanon
6.		AB-FUBINACA	N-(1-amino-3-metylo-1-oksobutan-2-yl)-1-(4-fluorobenzyl)-1H-indazol-3-karboksyamid
7.	ACETORFINA		3-O-acetylo-6,7,8,14-tetrahydro-7 α - (1-hydroksy-1-metylobutyl)-6,14-endo-etenooripawina
8.		Acetylo- α -metylofentanyl	N-[1-(α -metylofenetylo)-4-piperidylo]acetanilid
9.	ACETYLOMETADOL		3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
10.		AH-7921	3,4-dichloro-N-[(1-dimetylamino)cykloheksylo-metylo]benzamid
11.	ALFAACETYLOMETADOL		α -3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan, czyli (3R,6R)-3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
12.	ALFAMEPRODYNA		α -3-etylo-4-fenyl-1-metylo-4-ropionyloksypiperidyna, czyli cis-3-etylo-4-fenyl-1-metylo-4-propionyloksypiperidyna
13.	ALFAMETADOL		α -6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol, czyli (3R,6R)-6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol
14.		α -Metylofentanyl	N-[1-(α -metylofenetylo)-4-piperidylo]propionanilid

15.		α -Metylotiofentanyl	N-1-[1-metylo-2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylopropionanilid
16.	ALFAPRODYNA		α -4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionyloksypiperydyna, czyli cis-(\pm)-4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionyloksypiperydyna
17.	ALFENTANYL		N-[1-[2-(4-etylo-4,5-dihydro-5-okso-1H-tetrazol-1-ilo)etylo]-4-(metoksymetylo)-4-piperydynylo]-N-fenylopropanamid
18.	ALLILOPRODYNA		3-allilo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna
19.	AM-694		1-[(5-fluoropentylo)-1H-indol-3-ilo](2-jodofenylo)metanon
20.	AM-1220		1-[(1-metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1H-indol-3-ylo-(naftalen-1-ylo)metanon
21.		AM-1248	1-[(N-metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1H-indol-3-ilo(1-adamantylo)metanon
22.	AM-2201		1-[(5-fluoropentylo)-1H-indol-3-ilo]-1-naftylometanon
23.		AM-2233	1-[(N-metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1H-indol-3-ilo-2-jodobenzylometanon
24.	ANILERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-p-aminofenetylo-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowego
25.		APICA SDB-001, 2NE1	N-(1-adamantylo)-1-pentylo-1H-indol-3-ilorokarboksyamid
26.		APINACA AKB-48	N-(1-adamantylo)-1-pentylo-1H-indazol-3-ilorokarboksyamid
27.	ARGYREIA NERVOSA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
28.	BANISTERIOPSIS CAAPI – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
29.	BENZETYDYNA		ester etylowy kwasu 1-(2-benzylksyetylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowego
30.	BENZYLORMOFINA		3-benzylmorfina, czyli 3-benzylksy-7,8-didehydro-4,5- α -epoksy-17-metylomorfinan-6 α -ol
31.	BETACETYLOMETADOL		β -3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
32.		β -Hydroksyfenetyl	N-[1-(β -hydroksyfenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
33.		β -Hydroksy-3-metylofenetyl	N-[1-(β -hydroksyfenetylo)-3-metylo-4-piperydylo]-propionanilid
34.	BETAMEPRODYNA		β -3-etylo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna
35.	BETAMETADOL		β -6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol, czyli (3S,6R)-6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol
36.	BETAPRODYNA		β -4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionyloksypiperydyna
37.	BEZYTRAMID		1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-(2-okso-3-propionylo-1-benzimidazolinylo)piperydyna
38.		Butyrfentanyl	N-fenylo-N-[1-(2-fenyloetylo) piperydyn-4-ylo]butanoamid
39.		4-Fluoro-butyrfentanyl	N-(4-fluorofenylo)-N-[1-(2-fenyloetylo)piperydyn-4-ylo]butanoamid
40.	CALEA ZACATECHICHI – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
41.	CATHA EDULIS – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
42.	CP 47,497		5-(1,1-dimetyloheptylo)-2-[(1RS,3SR)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
43.	CP 47,497-C6-Homolog		5-(1,1-dimetyloheksylo)-2-[(1RS,3SR)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
44.	CP 47,497-C8-Homolog		5-(1,1-dimetylooktylo)-2-[(1RS,3SR)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
45.	CP 47,497-C9-Homolog		5-(1,1-dimetylononylo)-2-[(1RS,3SR)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
46.	DEKSTROMORAMID	Palfium	(+)-4-[3,3-difenylo-2-metylo-4-okso-4-(1-pirolidynylo)-butylo]-morfolina, czyli (+)-1-(2,2-difenylo-3-metylo-4-morfolinobutyrylo)pirolidyna
47.	DEZOMORFINA		dihydrodeoksymorfina, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfinan
48.	DIAMPROMID		N-[2-N-metylo-(N-fenetyloamino)-propylo]propionanilid
49.	DIETYLOTIAMBUTEN		3-dietyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
50.	DIFENOKSYLAT		ester etylowy kwasu 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowego
51.	DIFENOKSYNA		kwas 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowy
52.	DIHYDROETORFINA		7,8-dihydro-7- α -[1-(R)-hydroksy-1-metylobutylo]-6,14-endo-etanotetrahydrooripawina
53.	DIHYDROMORFINA		4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3,6 α -diol
54.	DIMEFEPTANOL		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol

55.	DIMENOKSADOL		ester 2-dimetyloaminoetylowy kwasu 1-etoksy-1,1-difenylooctowego
56.	DIMETOKAINA	Larokaina	4-aminobenzoesan 3-(dietyloamino)-2,2-dimetylopropylu
57.	DIMETYLOTIAMBUTEN		3-dimetyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
58.	DIPIPANON		4,4-difenylo-6-piperydino-3-heptanon
59.	DROTEBANOL		3,4-dimetoksy-17-metylomorfinan-6 β ,14-diol
60.	EAM-2201	5-fluoro-JWH-210 4-etylo-AM-2201	4-etylonaftalen-1-ylo-[1-(5-fluoropentylo)indol-3-ilo]metanon
61.	ECHINOPSIS PACHANOI – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
62.	EKGONINA		kwas[1R-(egzo)]-3-hydroksy-8-metylo-8-azabicyklo [3.2.1]oktano-2-karboksyłowy
63.	ETOKSERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-[2-(2-hydroksyetoksy)etylo]-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowego
64.	ETONITAZEN		1-(2-dimetyloaminoetylo)-2-(p-etoksybenzylo)-5-nitrobenzimidazol
65.	ETORFINA		6,7,8,14-tetrahydro-7 α -(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14-endoetenooripawina
66.	ETYLOMETYLOTIAMBUTEN		3-etylometyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
67.	FENADOKSON		4,4-difenylo-6-morfolinoheptan-3-on
68.	FENAMPROMID		N-(1-metylo-2-piperydinoetylo) propionanilid
69.	FENAZOCYNA		2'-hydroksy-5,9-dimetylo-2-fenetylo-6,7-benzomorfan, czyli 3-fenetylo-1,2,3,4,5,6-heksahydro-6,11-dimetylo-2,6-metano-3-benzazocyn-8-ol
70.	FENOMORFAN		3-hydroksy-17-fenetylomorfinan
71.	FENOPERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-(3-fenylo-3-hydroksypropylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksyłowego
72.	FENTANYL		1-fenetylo-4-(N-propionyloanilino)piperydyna, czyli N-(1-fenetylo-4-piperydylo) propionanilid
73.	FLUOROTROPAKOKAINA	p-FBT p-fluorobenzoiloksytropan	4-fluorobenzoesan-8-metyl-8-azabicyklo[3.2.1]okt-3-ylo
74.	FURETYDYNA		ester etylowy kwasu 4-fenylo-1-(2-tetrahydrofurfuryloksyetylo)-4-piperydynokarboksyłowego
75.	HEROINA		diacetylmorfina, czyli 3,6 α -diacetoksy-7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan
76.	HU-210		(6aR,10aR)-9-(hydroksymetylo)-6,6-dimetylo-3-(2-metylooctan-2-yl)-6a,7,10,10a-tetrahydrobenzo[c]chromen-1-ol
77.	HYDROKODON		dihydrokodeinon, czyli 4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfinan-6-on
78.		3-(4-hydroksymetylobenzoyl)-1-pentyloindole	3-(4-hydroksymetylobenzoilo)-1-pentyloindol
79.	HYDROKSYPETYDYNA		ester etylowy kwasu 4-m-hydroksyfenylo-1-metylo-4-piperydynokarboksyłowego
80.	HYDROMORFINOL		14-hydroksy-7,8-dihydromorfina
81.	HYDROMORFON		dihydromorfinon, czyli 4,5 α -epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfinan-6-on
82.	IZOMETADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-5-metylo-3-heksanon
83.	JWH-007	2-metylo-1-pentylo-3-(1-naftoilo)indol	1-pentylo-2-metylo-3-(1-naftoilo)indol, czyli (2-metylo-1-pentylo-1H-indol-3-ilo)-naftalen-1-ylometanon
84.	JWH-015		(2-metylo-1-propylo-1H-indol-3-ilo)-1-naftylometanon
85.	JWH-018	1-pentylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-pentyloindol-3-ilo)metanon
86.	JWH-019	1-heksylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-heksyloindol-3-ilo)metanon
87.	JWH-073	1-butylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-butyloindol-3-ilo)metanon
88.	JWH-081		(4-metoksynaftalen-1-ylo)(1-pentyloindol-3-ilo)metanon
89.	JWH-098		(4-metylonaftalen-1-ylo)(2-metylo-1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon
90.	JWH-122	1-pentylo-3-(4-metylo-1-naftoilo)indol	(4-metylonaftalen-1-ylo)(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon
91.	JWH-166		(6-metoksynaftalen-1-ylo)(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon
92.	JWH-200		(1-(2-morfolin-4-yloetylo)indol-3-ilo)naftalen-1-ylometanon
93.	JWH-201		2-(4-metoksyfenylo)-1-(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)etanon
94.	JWH-203	2-(2-chloro-fenylo)-1-(1-pentylo-1H-indol-3-yl)-etanon	2-(2-chlorofenylo)-1-(1-pentyloindol-3-ilo)etanon
95.	JWH-208		(1-propylo-1H-indol-3-ilo)(4-propylo-naftalen-1-ylo)metanon

96.	JWH-210		(4-etylnaftalen-1-ylo)(1-pentyloindol-3-ilo)metanon
97.	JWH-250	1-pentylo-3-(2-metoksyfenyloacetylo)indol	2-(2-metoksyfenylo)-1-(1-pentyloindol-3-ilo)etanon
98.	JWH-251		2-(2-metylofenylo)-1-(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)etanon
99.	JWH-302		2-(3-metoksyfenylo)-1-(1-pentyl-1H-indol-3-ilo)etanon
100.	JWH-307		[5-(2-fluorofenylo)-1-pentylo-1H-pirol-3-ilo]naftalen-1-ylometanon
101.	JWH-368		[5-(3-fluorofenylo)-1-pentylo-1H-pirol-3-ilo]-1-naftalenylometanon
102.	JWH-398	1-pentylo-3-(4-chloro-1-naftoilo)indol	(4-chloronaftalen-1-ylo)(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon
103.		Kamfetamina	N-metylo-3-fenylobicyklo[2.2.1]heptano-2-amina
104.	KAVA KAVA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
105.	KETOBEMIDON	Cliradon	4-(m-hydroksyfenylo)-1-metylo-4-propionylpiperidyna, czyli 1-[4-(3-hydroksyfenylo)-1-metylo-4-piperidyl]propan-1-on
106.	KLONITAZEN		2-(p-chlorobenzyl)-1-(2-dietyloaminoetylo)-5-nitrobenzimidazol
107.	KODOKSYM		O-(karboksymetylo)oksym dihydrokodeinonu
108.	KOKA LIŚCIE		
109.	KOKAINA		ester metylowy benzoilokogoniny, czyli ester metylowy kwasu [1R-(egzo, egzo)]-3-benzoiloksy-8-metylo-8-azabicyklo[3.2.1]oktano-2-karboksylowego
110.	KONOPI ZIELE innych niż włókniste oraz wyciągi, nalewki farmaceutyczne, a także wszystkie inne wyciągi z konopi innych niż włókniste		
111.	LEONOTIS LEONURUS – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
112.	LEWOMETORFAN		(-)-3-metoksy-17-metylomorfinan
113.	LEWOMORAMID		(-)-4-[2-metylo-4-okso-3,3-difenylo-4-(1-pirolidynylo)butylo]morfolina, czyli (-)-1-(2,2-difenylo-3-metylo-4-morfolinobutyrylo)pirolidyna
114.	LEWORFANOL		(-)-3-hydroksy-17-metylomorfinan
115.	LEWOTENACYLOMORFAN		(-)-3-hydroksy-17-fenacylomorfinan
116.	MAKOWEJ SŁOMY KONCENTRATY – produkty powstające w procesie otrzymywania alkaloidów ze słomy makowej, jeżeli produkty te są wprowadzone do obrotu		
117.	MAKOWEJ SŁOMY WYCIĄGI – inne niż koncentraty produkty otrzymywane ze słomy makowej przy jej ekstrakcji wodą lub jakimkolwiek innym rozpuszczalnikiem, a także inne produkty otrzymywane przez przerób mleczka makowego		
118.		MAM-2201	[1-(5-fluoropentylo)-1H-indol-3-ilo](4-metylo-1-naftylo)metanon
119.	METADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanon
120.	METADONU PÓLPRODUKT		4-cyjano-2-dimetyloamino-4,4-difenylobutan
121.	METAZOCYNA		2'-hydroksy-2,5,9-trimetylo-6,7-benzomorfan
122.	METOPON		5-metylodihydromorfinon, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-5,17-dimetylomorfinan-6-on
123.	METYLODEZORFINA		6-metylo- Δ^6 -deoksymorfina
124.	METYLODIHYDROMORFINA		6-metylodihydromorfina
125.		3-Metylofentanył	N-(1-fenetylo-3-metylo-4-piperidyl)propionanilid (forma cis- i forma trans-)
126.		3-Metylotiofentanył	N-[3-metylo-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperidyl]propionanilid
127.	MIMOSA TENUIFLORA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty	MIMOSA HOSTILIS	
128.	MIROFINA		mirystylobenzylomorfinan, czyli 3-benzyloksi-7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-6 α -mirystoiloksi-17-metylomorfinan tetradekanienu

129.	MITRAGYNA SPECIOSA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
130.	MITRAGYNINA		ester metylowy kwasu (E)-2-[(2S,3S)-3-etylo-8-metoksy-1,2,3,4,6,7,12,12b-oktahydroindolo[3,2-h]chinolizyn-2-yl]-3-metoksyprop-2-enowego
131.	MORAMIDU PÓLPRODUKT		kwas 1,1-difenylo-2-metylo-3-morfolinomastowy
132.	MORFERYDYNA		ester etylowy kwasu 4-fenylo-1-(2-morfolinoetylo)-4-piperidynokarboksylowego
133.	MORFINA		7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3,6 α -diol
134.	MORFINY METYLOBROMEK oraz inne pochodne morfiny zawierające azot czwartorzędowy		
135.	MORFINY N-TLENEK		N-tlenek 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3,6 α -diolu
136.		MPPP	propionian 4-fenylo-1-metylo-4-piperidynolu
137.		MT-45	(1-cykloheksylo-4-(1,2-difenyloetylo)piperazyna)
138.	NALBUFINA		3-(cyklobutylometylo)-1,2,4,5,6,7,7 α ,13-oktahydro-4,12-metanobenzofuro[3,2-e] izochinolino-4 α ,7,9-triol
139.	NIKOMORFINA		3,6-dinikotynoilomorfinina
140.	NORACYMETADOL		α (+)-3-acetoksy-4,4-difenylo-6-metyloaminoheptan
141.	NORLEWORFANOL		(-)-3-hydroksymorfinan
142.	NORMETADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heksanon
143.	NORMORFINA		demetylomorfinina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksymorfinan-3,6 α -diol
144.	NORPIPANON		4,4-difenylo-6-piperidyno-3-heksanon
145.	NYMPHAEA CAERULEA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
146.	OPIUM I NALEWKA Z OPIUM		
147.	OKSYKODON	Eukodal	14-hydroksydihydrokodeinon, czyli 4,5 α -epoksy-14-hydroksy-3-metoksy-17-metylomorfinan-6-on
148.	OKSYMORFON		14-hydroksydihydromorfinon, czyli 4,5 α -epoksy-3,14-dihydroksy-17-metylomorfinan-6-on
149.	PEGANUM HARMALA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
150.		Para-fluorofentanylo	4'-fluoro-N-(1-fenetylo-4-piperidyl)propionanilid
151.		PEPAP	octan 1-fenetylo-4-fenylo-4-piperidynolu
152.	PETYDYNA	Dolargan	ester etylowy kwasu 4-fenylo-1-metylo-4-piperidynokarboksylowego
153.	PETYDYNY PÓLPRODUKT A		4-cyjano-4-fenylo-1-metylo-4-piperidyna
154.	PETYDYNY PÓLPRODUKT B		ester etylowy kwasu 4-fenylo-4-piperidynokarboksylowego
155.	PETYDYNY PÓLPRODUKT C		kwas 4-fenylo-1-metylo-4-piperidynokarboksylowy
156.	PIMINODYNA		ester etylowy kwasu 4-fenylo-1-(3-feniloaminopropyl)-4-piperidynokarboksylowego
157.	PIRYTRAMID		amid kwasu 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropyl)-4-(1-piperidyno)-4-piperidynokarboksylowego, czyli amid kwasu 1'-(3-cyjano-3,3-difenylopropyl)-(1,4'-bipiperidyno)-4'-karboksylowego
158.	PROHEPTAZYNA		4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionylloksyazacykloheptan
159.	PROPERYDYNA		ester izopropylowy kwasu 4-fenylo-1-metylo-4-piperidynokarboksylowego
160.	PSYCHOTRIA VIRIDIS – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty	Chacruna	
161.		QUCHIC BB-22	ester chinolin-8-ylowy kwasu 1-(cykloheksylometylo)-1H-indol-3-karboksylowego
162.		QUPIC PB-22	ester chinolin-8-ylowy kwasu 1-pentylo-1H-indol-3-karboksylowego
163.	RACEMETORFAN		(\pm)-3-metoksy-17-metylomorfinan
164.	RACEMORAMID		(\pm)-4-[3,3-difenylo-2-metylo-4-okso-4-(1-pirolidynyl)butyl]morfolina
165.	RACEMORFAN		(\pm)-3-hydroksy-17-metylomorfinan
166.		RCS-2 oRCS-4, orto-izomer RCS-4	(2-metoksyfenylo)(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon
167.	RCS-4	BTM-4 SR-19 ERIC-4	(4-metoksyfenylo)(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)metanon

168.	REMIFENTANYL		ester metylowy kwasu 1-(2-metoksykarbonyloetylo)-4-(fenylopropionyloamino)-piperydino-4-karboksyłowego
169.	RIVEA CORYMBOSA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
170.	SALVIA DIVINORUM – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
171.		STS-135	N-(1-adamantylo)-1-(5-fluoropentylo)-1H-indol-3- karboksamidu
172.	SUFENTANIL		N-[4-(metoksymetylo)-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
173.		Syntekaina	1-(tiofen-2-ylo)-2-metyloaminopropan
174.	TABERNANTHE IBOGA – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
175.	TEBAINA		6,7,8,14-tetrahydro-4,5 α -epoksy-3,6-dimetoksy-17-metylomorfina
176.	TEBAKON		acetylodihydrokodeinon, czyli 6-acetoksy-6,7-didehydro-4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfina
177.		Tiofentanył	N-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylopropionanilid
178.		THJ-018	1-naftalenylo(1-pentylo-1H-indazol-3-ylo)metanolu
179.	TRICHOCEREUS PERUVIANUS – rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
180.	TRIMEPERYDYNA		4-fenylo-1,2,5-trimetylo-4-propionyloksypiperydyna
181.	TYLIDYNA		ester etylowy kwasu (+)-trans-2-(dimetyloamino)-1-fenylo-3-cyklohekseno-1-karboksyłowego
182.	UR-144		(1-pentylo-1H-indol-3-ilo)(2,2,3,3-tetrametylocyklopropylo)metanon
183.	ZYWICA KONOPI		

oraz:

- izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,
- estry i etery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,
- sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe.

2. Środki odurzające grupy II-N

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
ACETYLODIHYDROKODEINA		6-acetylo-7,8-dihydrokodeina
KODEINA		3-O-metylomorfina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfina-6 α -ol
DEKSTROPROPOKSYFEN		(+)-1,2-difenylo-4-dimetyloamino-3-metylo-2-propionyloksybutan, czyli propionian (2S, 3R)-(+)-1,2-difenylo-4-dimetyloamino-3-metylo-2-butanolu
DIHYDROKODEINA		7,8-dihydrokodeina
ETYLOMORFINA	Dionina	3-O-etylomorfina
FOLKODYNA		morfolinyletylomorfina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylo-3-(2-morfolinoetoksy)morfina-6 α -ol
NIKODYKODYNA		6-nikotynoilo-7,8-dihydrokodeina
NIKOKODYNA		6-nikotynoilokodeina
NORKODEINA		N-demetylokodeina
PROPIRAM		N-(1-metylo-2-piperydinoetylo)-N-(2-pirydylo) propionamid

oraz:

- izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że istnienie takich izomerów jest wyraźnie wyłączone,
- sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe

3. Środki odurzające grupy III-N.

1. Preparaty zawierające oprócz innych składników kodeinę, której ilość nie przekracza 50 mg w jednej dawce lub stężenie nie przekracza 1,5% w preparatach w formie niepodzielonej.
2. Preparaty zawierające oprócz innych składników:
 - ACETYLODIHYDROKODEINĘ
 - DIHYDROKODEINĘ
 - ETYLOMORFINĘ
 - NORKODEINĘ
 - NIKODYKODYNĘ

— NIKOKODYNĘ

w których ilość środka odurzającego nie przekracza 100 mg w jednej dawce lub stężenie nie przekracza 2,5% w preparatach w formie niepodzielonej.

3. Preparaty zawierające w jednej dawce najwyżej 2,5 mg difenoksylationu obliczonego w postaci zasady i nie mniej niż 0,025 mg siarczanu atropiny w jednej dawce.
4. Preparaty zawierające w jednej dawce nie więcej niż 0,5 mg difenoksyny oraz takie ilości winianu atropiny, które odpowiadają co najmniej 5% dawki difenoksyny.

4. Środki odurzające grupy IV-N.

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
ACETORFINA ^{*)}		3-O-acetylo-6,7,8, 14-tetrahydro-7a-(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14-endo-etenoopipawina
	Acetylo-a-metylofentanył	N-[1-(a-metylofenetylo)-4-piperydylo]acetanilid
	a-Metylofentanył	N-[1-(a-metylofenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
	3-Metylotiofentanył	N-[3-metylo-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
	b-Hydroksyfentanył	N-[1-(b-hydroksyfenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
	b-Hydroksy-3-metylofentanył	N-[1-(b-hydroksyfenetylo)-3-metylo-4-piperydylo]-propionanilid
DEZOMORFINA		dihydrodeoksymorfina, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfinan
ETORFINA ^{*)}		6,7,8,14-tetrahydro-7a-(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14-endo-etenoopipawina
HEROINA		diacetylmorfina, czyli 3,6a-diacetoksy-7,8-didehydro-4,5a-epoksy-17-metylomorfinan
KETOBEMIDON	Cliradon	4-m-hydroksyfenylo-1-metylo-4-propionylopiperydyna
KONOPI ZIELE innych niż włókniste		
	3-Metylofentanył	N-(1-fenetylo-3-metylo-4-piperydylo)propionanilid (forma cis- i forma trans-)
	MPPP	propionian 4-fenylo-1-metylo-4-piperydynolu
	Para-fluorofentanył	4'-fluoro-N-(1-fenetylo-4-piperydylo)propionanilid
	PEPAP	octan 1-fenetylo-4-fenylo-4-piperydynolu
	Tiofentanył	N-[1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
ŻYWICA KONOPI		
oraz:		
— izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,		
— estry i etery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,		
— sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe		
^{*)} Może być stosowana w lecznictwie zwierząt.		

ZALĄCZNIK Nr 2.

WYKAZ SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH.

1. Substancje psychotropowe grupy I-P.

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		2A-I, 2-indanoamina	2,3-dihydro-1H-inden-2-amina
2.		2-AT, 2-aminotetralina	2-amino-1,2,3,4-tetrahydronaftalen
3.		2C-I	2,5-dimetoksy-4-jodofenetyloamina
4.		2C-T-2	2,5-dimetoksy-4-etylotiofenetyloamina
5.		2C-T-7	2,5-dimetoksy-4-n-propylofiofenetyloamina
6.		3F-MA	3-fluorometamfetamina, czyli 1-(3-fluorofenylo)-N-metylopropano-2-amina
7.		25B-NBOMe	2-(4-bromo-2,5-dimetoksyfenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
8.		25C-NBOMe 2C-C-NBOMe	2-(4-chloro-2,5-dimetoksyfenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
9.		25D-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-metylofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
10.		25E-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-etylofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
11.		25G-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-3,4-dimetylofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
12.		25H-NBOMe	2-(2,5-dimetoksyfenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
13.		25I-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-jodofenylo)-N-(2-

			metoksybenzylo)etyloamina
14.		25I-NBMD NBMD-2C-I	2-(2,5-dimetoksy-4-jodofenylo)-N-(2,3-metylenodioksybenzylo)etyloamina
15.		25N-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-nitrofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
16.	BREFEDRON	4-bromometkatynon, 4-BMC, 4-BMAP	1-(4-bromofenylo)-2-metylaminoopropan-1-on
17.	BROLAMFETAMINA	DOB	4-bromo-2,5-dimetoksyamfetamina, czyli 1-(4-bromo-2,5-dimetoksyfenylo)propan-2-amina
18.	BUFEDRON	α -(metyloamino) butyrofenon	1-fenylo-2-(metyloamino)butan-1-on
19.	BUTYLON		1-(1,3-benzodioksyl-5-ilo)-2-(metyloamino)butan-1-on
20.		DET	N,N-dietylotryptamina
21.		DMA	(\pm)-2,5-dimetoksy- α -metylofenetyloamina, czyli 2,5-dimetoksyamfetamina
22.		DOET	(\pm)-2,5-dimetoksy-4-etylo- α -metylofenetyloamina, czyli 2,5-dimetoksy-4-etyloamfetamina
23.		DMHP	3-(1,2-dimetyloheptylo)-1-hydroksy-7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-6H-dibenzo[b,d]piran
24.		DMT	N,N-dimetylotryptamina
25.	3,4-DMMC	3,4-dimetylometkatynon	1-(3,4-dimetylofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
26.	D2PM	Difenyloprolinol	difenylo(pirolidyn-2-ylo)metanol
27.		2-DPMP Dezoksypipradrol	2-difenyloametylopiperydyne
28.	DIBUTYLON		2-dimetylamino-1-(3,4-metylenodioksyfenylo)butan-1-on
29.		Eutylon	1-(1,3-benzodioksol-5-ylo) 2-(etyloamino)butan-1-on
30.	ETRYPTAMINA		3-(2-aminobutylo)indol
31.		N-Etylo-MDA, MDEA	(\pm)-N-etylo- α -metylo-3,4-(metylenodioksy)-fenetyloamina
32.		N-Hydroksy-MDA	(\pm)-N-[α -metylo-3,4-(metylenodioksy)fenetylo]hydroksylamina
33.		Metkatynon	2-(metyloamino)-1-fenylopropan-1-on
34.		4-Metyloaminoreks	(\pm)-cis-2-amino-4-metylo-5-fenylo-2-oksazolina
35.		4-MTA	α -metylo-4-metylotiofenetyloamina, czyli 4-metylotioamfetamina
36.	ETYLON		2-etylamino-1-(3,4-metylenodioksyfenylo)propan-1-on
37.		4-AcO-DiPT	4-acetoksy-N,N-diizopropylotryptamina
38.		4-AcO-DMT	4-acetoksy-N,N-dimetylotryptamina
39.		4-AcO-MET	4-acetoksy-N-etylo-A-metylotryptamina
40.	4-EMC	4-etylometkatynon 2-etylamino-1-p-tolylpropan-1-on	2-metyloamino-1-(4-etylofenylo)propan-1-on 1-(4-etylofenylo)-2-metyloaminoopropan-1-on
41.	3-FMC	3-fluorometkatynon	1-(3-fluorofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
42.	4-FMC	4-fluorometkatynon	2-metyloamino-1-(4-fluorofenylo)propan-1-on, czyli 1-(4-fluorofenylo)-2-metyloaminoopropan-1-on
43.		4-HO-DiPT	4-hydroksy-N,N-diizopropylotryptamina
44.		4-HO-MET	4-hydroksy-N-etylo-N-metylotryptamina
45.		5-IT	5-(2-aminopropyl)indol
46.	4-MEC	4-metylo-N-etylokatynon	2-etyloamino-1-(4-metylofenylo)propan-1-on
47.		5-MAPB	1-(benzofuran-5-ylo)-N-metylopropano-2-amina
48.	3-MMC		1-(3-metylofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
49.		5-MeO-DALT	5-metoksy-N,N-diallilo-tryptamina
50.		5-MeO-DMT	5-metoksy-N,N-dimetylotryptamina
51.		5-MeO-MiPT	5-metoksy-N-metylo-N-izopropylotryptamina
52.		5-APB	1-(benzofuran-5-ylo)propano-2-amina
53.		6-APB	1-(benzofuran-6-ylo)propano-2-amina
54.		6-APDB	1-(2,3-dihydro-1-benzofuran-6-ylo)propano-2-amina
55.	ETKATYNON	N-etylokatynon	2-(etyloamino)-1-fenylopropan-1-on
56.	ETYCYKLIDYNA	PCE	N-etylo-1-fenylocykloheksyloamina
57.	FLUOROAMFETAMINA	4-fluoroamfetamina 4-FMP 4-FA	1-(4-fluorofenylo)-2-aminopropan
58.	HEKSEDRON		1-fenylo-2-(metyloamino)heksan-1-on
59.		Izo-pentedron	1-metyloamino-1-fenylo-pentan-2-on
60.	KATYNON		(-)- α -aminopropiofenon
61.	(+)-LIZERGID	LSD, LSD-25	dietyloamid kwasu 9,10-didehydro-6-metyloergolino-8 β -karboksylowego
62.		MDMA	(\pm)-3,4-metylenodioksy-N, α -dimetylofenetyloamina, czyli 3,4-metylenodioksymetamfetamina

63.		MDPBP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
64.		MDPPP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(1-pirolidynylo)-1-propanon
65.		MMDA	(±)-5-metoksy-3,4-metylenodioksy- α -metylofenetyloamina, czyli 5-metoksy-3,4-metylenodioksyamfetamina
66.		Meskalina	3,4,5-trimetoksyfenetyloamina
67.		MPBP	1-(4-metylofenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
68.		pMPPP	1-(4-metylofenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)-propan-1-on
69.		Paraheksyl	3-heksylo-1-hydroksy-7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-6H-dibenzo[b,d]piran
70.		PBP Alfa-PBP α -PBP	1-fenylo-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
71.		PMA	4-metoksy- α -metylofenetyloamina, czyli para-metoksyamfetamina
72.		PMMA	4-metoksy-N, α -dimetylofenetyloamina, czyli petoksy-metamfetamina
73.		Psilocyna 4-HO-DMT	3-(2-dimetyloaminoetylo)-4-hydroksyindol
74.	MEFEDRON	4-metylometkatynon	(±)-2-metyloamino-1-(4-metylofenylo)propan-1-on
75.	METAMFEPRAMON	Dimetylokatynon Dimetylpropion Dimepropion	(RS)-2-dimetylamino-1-fenylpropan-1-on
76.	METEDRON	4-metoksymetkatynon bk-PMMA PMMC	1-(4-metoksyfenyloz)-2-(metyloamino)propan-1-on
77.	METYLON	3,4-metylenodioksymetkatynon bk-MDMA	1-(1,3-benzodioksol-5-ylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
78.		Metylobufedron	2-(metyloamino)-1-(4-metylofenylo)butan-1-on
79.		Etylobufedron N-etylobufedron NEB	1-fenylo-2-(etyloamino)butan-1-on
80.	NAFYRON	0-2482	1-naftalen-2-ylo-2-pirolidyn-1-ylopentan-1-on
81.	PENTEDRON	α -metyloaminowalerofenon	1-fenylo-2-(metyloamino)pentan-1-on
82.	PENTYLON	bk-Metyl-K, bk-MBDP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(metyloamino)pentan-1-on
83.	PSYLOCYBINA		Diwodorofosforan 3-(2-dimetyloaminoetylo)-4-indolilu
84.		Proskalina	2-(3,5-dimetoksy-4-propoksyfenylo) etyloamina
85.		RH-34	3-[2-[(2-metoksyfenylo)metyloamino]etylo]-1H-chinazolo-2,4-dion
86.	ROLICYKLIDYNA	PHP, PCPY	1-(1-fenylocykloheksylo)pirolidyna
87.		STP, DOM	2-amino-1-(2,5-dimetoksy-4-metylofenylo)propan
88.	TENAMFETAMINA	MDA	3,4-metylenodioksyamfetamina
89.	TENOCYKLIDYNA	TCP	1-[1-(2-tienylo)cykloheksylo]piperidyna
90.		TMA	(±)-3,4,5-trimetoksy- α -metylofenetyloamina, czyli 3,4,5-trimetoksyamfetamina
91.		TMA-2	2,4,5-trimetoksyamfetamina
92.		TMA-6 2,4,6-trimetoksyamfetamina	1-(2,4,6-trimetoksyfenylo)propan-2-amina
93.		Tetrahydrokannabinole	następujące izomery i ich warianty stereochemiczne: -7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol, -(9R,10aR)-8,9,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol, -(6aR,9R,10aR)-6a,9,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol, -(6aR,10aR)-6a,7,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol, -6a,7,8,9-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol, -(6aR,10aR)-6a,7,8,9,10,10a-heksahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol

oraz:

- sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe,
- stereoisomery substancji zamieszczonych w tej grupie, jeżeli istnienie takich stereoisomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że stereoisomery takie są wyraźnie wyłączone.

2. Substancje psychotropowe grupy II-P.

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		4-BEC 4-bromoetkatynon	1-(4-bromofenylo)-2-etylamino-1-propan-1-on
2.		2C-B	4-bromo-2,5-dimetoksyfenetyloamina

3.		2C-C	2-(4-chlorofenyl)-2,5-dimetoksyetyloamina
4.		2C-D	2-(2,5-dimetoksy-4-metylofenyl)etyloamina
5.		2C-G	2-(2,5-dimetoksy-3,4-dimetylofenyl)etyloamina
6.		2C-N	2-(2,5-dimetoksy-4-nitrofenyl)etyloamina
7.		2C-P	2-(2,5-dimetoksy-4-propylofenyl)etyloamina
8.		3-MeO-PCE 3-Metoksyetycyklidyna	N-etylo-1-(3-metoksyfenyl)cykloheksyloamina
9.		3-MeO-PCP 3-Metoksyfencyklidyna	1-[1-(metoksyfenyl)cykloheksyl]piperodyna
10.	AMFETAMINA	Psychedryna	(±)-2-amino-1-fenylpropan
11.	AMINEPTYNA		kwas 7-[(10,11-dihydro-5H-dibenzo[a,d]cyklohepten-5-yl)amino]-heptanowy
12.	BENZYLOPIPERAZYNA	BZP	1-benzylpiperazyna, czyli 1-benzyl-1,4-diazacykloheksan
13.	DBZP	Dibenzylpiperazyna	1,4-dibenzylpiperazyna
14.	DEKSAMFETAMINA		(+)-2-amino-1-fenylpropan
15.	ETYLOFENIDAT		2-fenyl-2-(piperodynyl)octan etylu
16.	FENCYKLIDYNA	PCP	1-(1-fenylcykloheksyl)piperodyna
17.	FENETYLINA		(±)-3,7-dihydro-1,3-dimetylo-7-[2-[(1-metylo-2-fenetylo)amino]-etylo]-1H-puryno-2,6-dion
18.	FENMETRAZYNA		2-fenyl-3-metylomorfolina
19.	KETAMINA		2-(2-chlorofenyl)-2-(metyloamino)-cykloheksan
20.	Kwas gamma-hydroksymasłowy	GHB	kwas 4-hydroksybutanowy
21.	LEWAMFETAMINA		(-)-α-metylofenetyloamina
22.	LEWOMETAMFETAMINA		(-)-1-N,α-dimetylofenetyloamina
23.	4-metyloamfetamina	4-MA	1-(4-metylofenyl)propano-2-amina, czyli 1-(4-metylofenyl)-2-aminopropan (4-MA)
24.	MBZP		1-benzyl-4-metylopiperazyna
25.		mCPP	1-(3-chlorofenyl)piperazyna
26.	MEKLOKWALON		3-(o-chlorofenyl)-2-metylo-4(3H)-chinazolinon
27.	MeOPP	pMPP, 4-MPP, Paraperazyna	1-(4-metoksyfenyl)piperazyna
28.	METAKWALON		2-metylo-3-(o-tolilo)-4(3H)-chinazolinon
29.	METAMFETAMINA	Metamfetamina racemiczna	(+)-2-metyloamino-1-fenylpropan (±)-2-metyloamino-1-fenylpropan
30.	METIOPROPAMINA	MPA	α-metylo-1-(tiofen-2-yl)propan-2-amina
31.	METOKSETAMINA	MXE	2-(3-metoksyfenyl)-2-(etyloamino)cykloheksanon
32.	METYLOFENIDAT	Rytalina	ester metylowy kwasu α-fenyl-(2-piperodyno)-octowego (2R*,6R*,11R*)-1,2,3,4,5,6-heksahydro-8-hydroksy-6,11-dimetylo-3-(3-metylo-2-butenyl)-2,6-metano-3-benzazocyna
33.	PENTAZOCYNA	Fortral	1-(4-fluorofenyl)piperazyna
34.	pFPP	4-fluorofenylpiperazyna	1-(4-fluorofenyl)piperazyna
35.	SALWINORYNA A		9-acetoksy-2-(furan-3-yl)-6a,10b-dimetylo-4,10-dioksododekahydro-1H-benzo[f]izochromeno-7-karboksylan metylu
36.	SEKOBARBITAL		kwas 5-allilo-5-(1-metylobutyl)barbiturowy
37.		Δ ⁹ -tetrahydrokannabinol i jego warianty stereochemiczne	(6aR,10aR)-6a,7,8,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6H-dibenzo[b,d]piran-1-ol
38.	TFMPP	3-trifluorometylofenylpiperazyna	1-[3-(trifluorometylo)fenyl]piperazyna
39.	ZIPEPROL		α-(α-metoksybenzyl-4-β-metoksyfenyl)-1-piperazynoetanol

oraz:

- izomery substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,
- estry i etery substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,
- sole substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe.

3. Substancje psychotropowe grupy III-P.

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
AMOBARBITAL	Amytal	kwas 5-etylo-5-izopentylbarbiturowy
BUPRENORFINA		21-cyklopropyl-7-a-[(S)-1-hydroksy-1,2,2-trimetylopropyl]-6,14-endo-etano-6,7,8,14-tetrahydrooripawina
BUTALBITAL		kwas 5-allilo-5-izobutylbarbiturowy
CYKLOBARBITAL		kwas 5-(1-cykloheksen-1-yl)-5-etylobarbiturowy
FLUNITRAZEPAM		5-(o-fluorofenyl)-1,3-dihydro-1-metylo-7-nitro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
GLUTETIMID	Glimid	3-etylo-3-fenyl-2,6-dioksopiperodyna
KATYNA		(+)-treo-2-amino-1-hydroksy-1-fenylpropan
PENTOBARBITAL	Nembutal	kwas 5-etylo-5-(1-metylobutyl)barbiturowy

oraz sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe

4. Substancje psychotropowe grupy IV-P.

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		Alfa-PHP α-PHP	1-fenilo-2-(pirolidyn-1-ylo)heksan-1-on
2.		Alfa-PPP α-PPP	1-fenilo-2-(pirolidyn-1-ylo)propan-1-on
3.		Alfa-PVP α-PVP	1-fenilo-2-(pirolidyn-1-ylo)pentan-1-on
4.	ALLOBARBITAL		kwasy 5,5-dialilobarbiturowe
5.	ALPRAZOLAM		8-chloro-6-fenilo-1-metylo-4H-s-triazolo[4,3-a][1,4]benzodiazepina
6.	AMFEPRAMON	Dietylopropion	2-dietyloamino-1-fenilo-1-propanon
7.	AMINOREKS		2-amino-5-fenilo-2-oksazolina
8.	BARBITAL	Veronalum	kwasy 5,5-dietylobarbiturowe
9.	BENZFETAMINA		N-benzyl-N-α-dimetylo-fenetyloamina
10.	BROMAZEPAM		7-bromo-1,3-dihydro-5-(2-pirydylo)-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
11.	BROTIZOLAM		2-bromo-4-(o-chlorofenilo)-9-metylo-6H-tieno[3,2-f]-s-triazolo[4,3-a][1,4]diazepina
12.	BUTOBARBITAL		kwasy 5-butylo-5-etylobarbiturowe
13.	2C-E	2,5-dimetoksy-etylofeniloetyloamina	1-(2,5-dimetoksy-4-etylofenilo)-2-aminoetan
14.		4-Cl-α-PPP 4-chloro-alfa-PPP	1-(4-chlorofenilo)-2-(pirolidyn-1-ylo)propan-1-on
15.	CHLORDIAZEPOKSYD	Elenium	4-tlenek-7-chloro-5-fenilo-2-(metyloamino)-3H-1,4-benzodiazepiny
16.	DELORAZEPAM		7-chloro-5-(o-chlorofenilo)-1,3-dihydro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
17.	DIAZEPAM	Relanium	7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
18.	ESTAZOLAM		8-chloro-6-fenilo-4H-s-triazolo[4,3-a][1,4]benzodiazepina
19.	ETCHLORWYNOL		1-chloro-3-etylo-1-penten-4-in-3-ol
20.	ETYLAMFETAMINA		(±)-N-etylo-α-metylofenetyloamina, czyli N-etyloamfetamina
21.	ETYNAMAT		ester 1-etynylcykloheksyloвого kwasu karbaminowego
22.	FENDIMETRAZYNA		(+)-3,4-dimetylo-2-fenylomorfolina
23.	FENKAMFAMINA		(±)-N-etylo-3-fenylbicyklo[2.2.1]heptano-2-amina
24.	FENOBARBITAL	Luminalum	kwasy 5-etylo-5-fenylobarbiturowe
25.	FENPROPOREKS		(±)-3-[(α-metylofenetylo)amino]propionitryl
26.	FENTERMINA		α, α-dimetylofenetyloamina
27.	FLUDIAZEPAM		7-chloro-5-(o-fluorofenilo)-1,3-dihydro-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
28.	FLURAZEPAM		7-chloro-1-[2-(dietyloamino)etylo]-5-(o-fluorofenilo)-1,3-dihydro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
29.	HALAZEPAM		7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-1-(2.2.2-trifluoroetylo)-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
30.	HALOKSAZOLAM		10-bromo-11b-(o-fluorofenilo)-2,3,7,11b-tetrahydroksazolo[3,2-d][1,4]benzodiazepin-6(5H)-on
31.	KAMAZEPAM		dimetylokarbaminian 7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-3-hydroksy-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-onu
32.	KETAZOLAM		11-chloro-12b-fenilo-8,12b-dihydro-2,8-dimetylo-4H-[1,3]-oksazyno-[3,2-d][1,4]benzodiazepino-4,7(6H)-dion
33.	KLOBAZAM		7-chloro-5-fenilo-1-metylo-1H-1,5-benzodiazepino-2,4(3H,5H)-dion
34.	KLOKSAZOLAM		10-chloro-11b-(o-chlorofenilo)-2.3.7.11b-tetrahydroksazolo-[3,2-d][1,4]benzodiazepin-6(5H)-on
35.	KLONAZEPAM	Rivotril	5-(o-chlorofenilo)-1,3-dihydro-7-nitro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
36.	KLORAZEPAT		kwasy 7-chloro-5-fenilo-2,3-dihydro-2-okso-1H-1,4-benzodiazepino-3-karboksylowe
37.	KLOTIAZEPAM		5-(o-chlorofenilo)-7-etylo-1,3-dihydro-1-metylo-2H-tieno[2,3-e]-1,4-diazepin-2-on
38.	LEFETAMINA	SPA	(-)-1-dimetyloamino-1,2-difenyloetan, czyli (-)-N,N-dimetylo-1,2-difenyloetyloamina
39.	LOFLAZEPINIAN ETYLOWY		ester etylowy kwasu 7-chloro-5-(o-fluorofenilo)-2,3-dihydro-2-okso-1H-1,4-benzodiazepino-3-karboksylowego
40.	LOPRAZOLAM		6-(o-chlorofenilo)-2,4-dihydro-2-[(4-metylo-1-piperazylo)metyleno]-8-nitro-1H-imidazo[1,2-a][1,4]benzodiazepin-1-on
41.	LORAZEPAM		7-chloro-5-(o-chlorofenilo)-1,3-dihydro-3-hydroksy-2H-1,4-benzodiazepin-2-on

42.	LORMETAZEPAM		7-chloro-5-(o-chlorofenilo)-1,3-dihydro-3-hydroksy-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
43.	MAZINDOL		5-(p-chlorofenilo)-2,5-dihydro-3R-imidazo[2,1-a]-izoindol-5-ol
44.	MDPEA		3,4-metylenodioksy-2-feniloetyloamina
45.	MDPV		1-(1,3-benzodioksylo-5-yl)-2-pirolidyno-1-ylpentan-1-on
46.	MEDAZEPAM		7-chloro-5-fenilo-2,3-dihydro-1-metylo-1H-1,4-benzodiazepina
47.	MEFENOREKS		(±)-N-(3-chloropropyl)-α-metylofenetyloamina
48.	MEPROBAMAT		2,2-di(karbamoiloksymetylo)pentan, czyli dikarbaminian 2-metylo-2-propyl-1,3-propanodiolu
49.	ETYLOFENOBARBITAL	Prominalum	kwasy 5-etylo-5-fenilo-N-metylobarbiturowy
50.	METYPRYLON		3,3-dietylo-5-metylo-2,4-piperidynon
51.	MEZOKARB		3-(α-metylofenilo)-N-(fenylokarbamoilo)-sydnonimina
52.	MIDAZOLAM		8-chloro-6-(o-fluorofenilo)-1-metylo-4H-imidazo[1,5-a][1,4]benzodiazepina
53.	MMDPEA	5-Metoksy-MDPEA	2-(7-metoksy-1,3-benzodioksol-5-yl)etyloamina
54.	NIMETAZEPAM		5-fenilo-1,3-dihydro-1-metylo-7-nitro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
55.	NITRAZEPAM		5-fenilo-1,3-dihydro-7-nitro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
56.	NORDAZEPAM		7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
57.	OKSAZEPAM		7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-3-hydroksy-210-1,4-benzodiazepin-2-on
58.	OKSAZOLAM		10-chloro-11b-fenilo-2,3,7,11b-tetrahydro-2-metylookszazo[3,2-d][1,4]benzodiazepin-6(5H)-on
59.	PEMOLINA		2-amino-5-fenilo-2-oksazolin-4-on, czyli 5-fenilo-2-imino-4-oksazolidynon
60.	PINAZEPAM		7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-1-(2-propionyl)-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
61.	PIPRADROL		1,1-difenilo-1-(2-piperidyl)metanol
62.	PIROWALERON		(±)-1-(4-metylofenilo)-2-(1-pirolidynyl)-1-pentanon
63.	PRAZEPAM		7-chloro-1-(cyklopropylometylo)-5-fenilo-1,3-dihydro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
64.	SEKBUTABARBITAL		kwasy 5-sec-butylo-5-etylobarbiturowy
65.	TAPENTADOL		3-[3-(dimetyloamino)-1-etylo-2-metylopropyl]fenol
66.	TEMAZEPAM	Signopam	7-chloro-5-fenilo-1,3-dihydro-3-hydroksy-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
67.	TETRAZEPAM		7-chloro-5-(cykloheksen-1-yl)-1,3-dihydro-1-metylo-2H-1,4-benzodiazepin-2-on
68.	TRIAZOLAM		8-chloro-6-(o-chlorofenilo)-1-metylo-4H-s-triazolo[4,3-α][1,4]benzodiazepina
69.	WINYLBITAL		kwasy 5-(1-metylobutylo)-5-winylobarbiturowy
70.	ZALEPLON		N-(3-(3-cyjanopirazolo[1,5-a]pirymidyn-7-yl)fenilo)-N-etylacetamid
71.	ZOLPIDEM		N,N,6-trimetylo-2-(4-metylofenilo)imidazo[1,2-a]pirydyno-3-acetamid
72.	ZOPIKLON		4-metylpiperazyno-1-karboksylan, 6-(5-chloropirydyn-2-yl)-7-okso-6,7-dihydro-5H-pirol[3,4-b]irazyn-5-ylu
oraz sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe.			

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1–11, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

(Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)

Art. 1

Ustawa określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Art. 2

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) członku rodziny – należy przez to rozumieć osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾), a także inną osobę wspólnie zamieszkujejącą lub gospodarującą;
- 2) przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Art. 3

1. Osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:
 - 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
 - 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;
 - 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
 - 4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
 - 5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
 - 6) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie, uwzględniając przydatność zaświadczenia dla ochrony prawnej osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Art. 4

Wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stosuje się przewidziane w niniejszej ustawie środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

Art. 5

Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) standard podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) kwalifikacje osób zatrudnionych w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 3) szczegółowe kierunki prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- 4) kwalifikacje osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne
– uwzględniając konieczność dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie, a także efektywność usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i skuteczność oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Art. 6

1. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.²⁾) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2015 r. poz. 1286), chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

2. Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:
 - 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
 - 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
 - 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
 - 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.
3. Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:
 - 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
 - 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
 - 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
 - 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.
4. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:
 - 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
 - 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
5. Środki na realizację i obsługę zadań, o których mowa w ust. 4, zapewnia budżet państwa.
6. Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:
 - 1) opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - 2) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - 3) opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
 - 4) organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Art. 6a

Osoby kierujące specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie muszą spełniać wymogi dotyczące kwalifikacji określone w art. 122 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Art. 7

1. Do zadań wojewody należy w szczególności:
 - 1) opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania;
 - 2) monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie;
 - 3) powoływanie i odwoływanie Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 - 4) monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 - 5) nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa;
 - 6) kontrola realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywanych przez podmioty niepubliczne na podstawie umów z organami administracji rządowej i samorządowej.
2. Do nadzoru i kontroli, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 6, stosuje się odpowiednio przepisy art. 126–133 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organizację i tryb przeprowadzania nadzoru i kontroli, kwalifikacje inspektorów upoważnionych do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych, a także wzór legitymacji uprawniającej do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych,
 - 2) kwalifikacje Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
 – uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu wykonywania zadań.

Art. 8

Do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego należy w szczególności:

- 1) zlecenie i finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie działań promujących podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie;
- 3) powoływanie i odwoływanie Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego;

- 4) monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy koordynatora, o którym mowa w pkt 3;
- 5) opracowanie oraz wydawanie co najmniej raz na dwa lata wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 6) opracowywanie i finansowanie programów osłonowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 7) finansowe wspieranie programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez:
 - a) jednostki samorządu terytorialnego,
 - b) organizacje pozarządowe działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - c) jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Art. 8a

Do zadań Prokuratora Generalnego należy opracowywanie i wydawanie co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Art. 9

1. Organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.
2. Organy administracji rządowej lub samorządowej mogą zlecać realizację zadań określonych w ustawie w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.³⁾).

Art. 9a

1. Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.
2. Zespół interdyscyplinarny powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta.
3. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:
 - 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
 - 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - 3) Policji;
 - 4) oświaty;
 - 5) ochrony zdrowia;
 - 6) organizacji pozarządowych.
4. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi także kuratorzy sądowi.
5. W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele podmiotów innych niż określone w ust. 3, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego jest wybierany na pierwszym posiedzeniu zespołu spośród jego członków.
7. Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące.
8. Zespół interdyscyplinarny działa na podstawie porozumień zawartych między wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta a podmiotami, o których mowa w ust. 3 lub 5.
9. Obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego zapewnia ośrodek pomocy społecznej.
10. Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.
11. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele:
 - 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
 - 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - 3) Policji;
 - 4) oświaty;
 - 5) ochrony zdrowia.
12. W skład grup roboczych mogą wchodzić także kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
13. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych.
14. Prace w ramach grup roboczych są prowadzone w zależności od potrzeb zgłaszanych przez zespół interdyscyplinarny lub wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach.
15. Rada gminy określi, w drodze uchwały, tryb i sposób powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania.

Art. 9b

1. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5, oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:
 - 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
 - 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
 - 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
 - 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
 - 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.
3. Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:
 - 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
 - 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
 - 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Art. 9c

1. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3, mogą przetwarzać dane osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie, dotyczące: stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą.
2. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych zobowiązani są do zachowania poufności wszelkich informacji i danych, które uzyskali przy realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3. Obowiązek ten rozciąga się także na okres po ustaniu członkostwa w zespole interdyscyplinarnym oraz w grupach roboczych.
3. Przed przystąpieniem do wykonywania czynności, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3, członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych składają organowi, o którym mowa w art. 9a ust. 2, oświadczenie o następującej treści: „Oświadczam, że zachowam poufność informacji i danych, które uzyskałem przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz, że znane mi są przepisy o odpowiedzialności karnej za udostępnienie danych osobowych lub umożliwienie do nich dostępu osobom nieuprawnionym.”

Art. 9d

1. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.
2. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.
3. Przedstawiciele podmiotów, o których mowa w ust. 2, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.
4. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.
5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, procedurę „Niebieskie Karty” oraz wzory formularzy „Niebieska Karta” wypełnianych przez przedstawicieli podmiotów realizujących procedurę „Niebieskie Karty”, mając na uwadze skuteczność działań wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i dobro tych osób.

Art. 10

1. W celu tworzenia warunków skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie Rada Ministrów przyjmie Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, określający szczegółowe działania w zakresie:
 - 1) zapewnienia ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;
 - 2) oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
 - 3) podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy;
 - 4) upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.
2. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na szczeblu centralnym realizuje koordynator, o którym mowa w art. 8 pkt 3.

3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na szczeblu wojewódzkim realizuje koordynator, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 3.

Art. 10a

1. Tworzy się Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, zwany dalej „Zespołem”, jako organ opiniotwórczo-doradczy ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
2. Kadencja Zespołu trwa 3 lata.
3. Do zadań Zespołu należy w szczególności:
 - 1) inicjowanie i wspieranie działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
 - 2) monitorowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - 3) wyrażanie opinii w sprawach dotyczących stosowania ustawy oraz inicjowanie zmian przepisów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - 4) wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - 5) wyrażanie opinii w sprawach zadań publicznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w sprawach zlecenia tych zadań do realizacji przez podmioty wymienione w art. 9 ust. 1;
 - 6) opracowanie standardów pomocy ofiarom przemocy w rodzinie i pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
 - 7) tworzenie, we współpracy z podmiotami wymienionymi w art. 9 ust. 1, mechanizmów informowania o standardach udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie i pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
 - 8) upowszechnianie wyników monitoringu działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Art. 10b

1. W skład Zespołu minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego powołuje:
 - 1) Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 - 2) siedmiu przedstawicieli organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych powołanych spośród osób zgłoszonych przez te organy i osób kierujących tymi jednostkami;
 - 3) pięciu przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego powołanych spośród osób zgłoszonych przez stronę samorządową w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;
 - 4) dziesięciu przedstawicieli organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych powołanych spośród osób zgłoszonych przez te podmioty.
2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego odwołuje członka Zespołu przed upływem kadencji:
 - 1) na jego wniosek;
 - 2) na wniosek podmiotu, którego jest on przedstawicielem;
 - 3) w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Art. 10c

1. Przewodniczącym Zespołu jest Krajowy Koordynator Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
2. Posiedzenia Zespołu zwoływane są przez Przewodniczącego Zespołu lub na wniosek co najmniej jednej czwartej liczby członków Zespołu, nie rzadziej jednak niż raz na pół roku.
3. Członkowie Zespołu korzystają ze zwolnień w pracy w celu uczestniczenia w posiedzeniach Zespołu i przysługuje im zwrot kosztów podróży ze środków budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 10d

Organy administracji rządowej oraz podległe im państwowe jednostki organizacyjne, na wniosek przewodniczącego Zespołu, udzielają Zespołowi wszechstronnej pomocy przy wykonywaniu jego zadań, a w szczególności przedstawiają niezbędne informacje lub dokumenty.

Art. 10e

Obsługę administracyjno-biurową Zespołu zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Art. 10f

Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb powołania członków Zespołu oraz organizację i tryb działania Zespołu, a także zasady uczestnictwa w jego pracach, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu wykonywania przez Zespół zadań.

Art. 11

Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do dnia 30 września, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Art. 11a

1. Jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania.
2. Sąd rozpoznaje sprawę w trybie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.⁴⁾) o postępowaniu nieprocesowym. Postanowienie zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku. Staje się ono wykonalne z chwilą ogłoszenia i może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności.
3. Do wykonania obowiązku orzeczonego na podstawie ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika.

Art. 12

1. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.
2. Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Art. 12a]

1. W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.
2. Tryb umieszczania dzieci w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej regulują przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 332, 1045 i 1199).
3. Decyzję, o której mowa w ust. 1, pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym, lub pielęgniarką. Przepisy art. 598¹⁰, art. 598¹¹ § 3 i art. 598¹² § 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.
4. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.
5. Do umieszczenia dziecka u osoby najbliższej niezamieszkującej wspólnie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, procedurę postępowania Policji przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 1 i 3, oraz sposób dokumentowania przeprowadzonych przez Policję czynności, uwzględniając konieczność udzielenia dzieciom skutecznej pomocy.

Art. 12b

1. Rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania.
2. Zażalenie może być wniesione za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza Policji, którzy dokonali odebrania dziecka. W takim przypadku zażalenie podlega niezwłocznemu przekazaniu do sądu opiekuńczego.
3. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane.
4. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania.

Art. 12c

O prawie do złożenia zażalenia, wraz ze wskazaniem sądu opiekuńczego właściwego miejscowo do jego rozpatrzenia, pracownik socjalny lub funkcjonariusz Policji poucza rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych dziecka. Pouczenie to należy wręczyć na piśmie.

Art. 12d

1. W przypadku gdy wniosek kuratora zawodowego o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia dotyczy skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd właściwy do rozpoznania wniosku zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku.

2. Zatrzymanemu, na jego żądanie, należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem, a także bezpośrednią z nim rozmowę.
3. Wydane przez sąd postanowienie o zarządzeniu wykonania kary albo o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia podlega wykonaniu z chwilą jego wydania; sąd, który wydał postanowienie, albo sąd właściwy do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.

Art. 13 (uchylony)

Art. 14 (uchylony)

Art. 15 (pominięty)⁵⁾

Art. 16 (pominięty)⁵⁾

Art. 17

Ustawa wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia⁶⁾, z wyjątkiem art. 6 ust. 4 i 5, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1–11, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426 oraz z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 190, poz. 1474, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 40, poz. 227 i 229, Nr 98, poz. 625 i 626, Nr 125, poz. 842, Nr 127, poz. 857, Nr 152, poz. 1018 i 1021, Nr 182, poz. 1228, Nr 225, poz. 1474 i Nr 240, poz. 1602, z 2011 r. Nr 17, poz. 78, Nr 24, poz. 130, Nr 39, poz. 202, Nr 48, poz. 245, Nr 72, poz. 381, Nr 94, poz. 549, Nr 117, poz. 678, Nr 133, poz. 767, Nr 160, poz. 964, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 233, poz. 1381 i Nr 240, poz. 1431, z 2012 r. poz. 611, z 2013 r. poz. 849, 905, 1036 i 1247, z 2014 r. poz. 538 oraz z 2015 r. poz. 396 i 541.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2015 r. poz. 693, 1045, 1240 i 1310.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2014 r. poz. 293, 379, 435, 567, 616, 945, 1091, 1161, 1296, 1585, 1626, 1741 i 1924 oraz z 2015 r. poz. 2, 4, 218, 539, 978, 1062, 1137, 1199 i 1311.

USTAWA
z dnia 26 kwietnia 2007 r.
o zarządzaniu kryzysowym
(Dz. U. z 2017 r., poz. 209)

Art. 1.

Ustawa określa organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz ich zadania i zasady działania w tej dziedzinie, a także zasady finansowania zadań zarządzania kryzysowego.

Art. 2.

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Art. 3.

Ilekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) sytuacji kryzysowej – należy przez to rozumieć sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków;
- 2) infrastrukturze krytycznej – należy przez to rozumieć systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:
 - a) zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa,
 - b) łączności,
 - c) sieci teleinformatycznych,
 - d) finansowe,
 - e) zaopatrzenia w żywność,
 - f) zaopatrzenia w wodę,
 - g) ochrony zdrowia,
 - h) transportowe,
 - i) ratownicze,
 - j) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
 - k) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych;
- 2a) europejskiej infrastrukturze krytycznej – należy przez to rozumieć systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia i instalacje kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców, wyznaczone w systemach, o których mowa w pkt 2 lit. a i h, w zakresie energii elektrycznej, ropy naftowej i gazu ziemnego oraz transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego śródlądowego, żeglugi oceanicznej, żeglugi morskiej bliskiego zasięgu i portów, zlokalizowane na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, których zakłócenie lub zniszczenie miałyby istotny wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie;
- 3) ochronie infrastruktury krytycznej – należy przez to rozumieć wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie;
- 4) planowaniu cywilnym – należy przez to rozumieć:
 - a) całokształt przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego,
 - b) planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 5) (uchylony)
- 6) powiecie – należy przez to rozumieć również miasto na prawach powiatu;
- 7) cyklu planowania – należy przez to rozumieć okresowe realizowanie etapów: analizowania, programowania, opracowywania planu lub programu, jego wdrażanie, testowanie i uruchamianie;
- 8) siatce bezpieczeństwa – należy przez to rozumieć zestawienie potencjalnych zagrożeń ze wskazaniem podmiotu wiodącego przy ich usuwaniu oraz podmiotów współpracujących;
- 9) mapie zagrożenia – należy przez to rozumieć mapę przedstawiającą obszar geograficzny objęty zasięgiem zagrożenia z uwzględnieniem różnych scenariuszy zdarzeń;

- 10) mapie ryzyka – należy przez to rozumieć mapę lub opis przedstawiający potencjalnie negatywne skutki oddziaływania zagrożenia na ludzi, środowisko, mienie i infrastrukturę;
- 11) zdarzeniu o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, o której mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904 i 1948).

Art. 4.

1. Zadania z zakresu planowania cywilnego obejmują:
 - 1) przygotowanie planów zarządzania kryzysowego;
 - 2) przygotowanie struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych;
 - 3) przygotowanie i utrzymywanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego;
 - 4) utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego;
 - 5) przygotowanie rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
 - 6) zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego a innymi planami sporządzanymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej, których obowiązek wykonania wynika z odrębnych przepisów.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, powinny uwzględniać:
 - 1) zapewnienie funkcjonowania administracji publicznej w sytuacji kryzysowej;
 - 2) zapewnienie funkcjonowania i możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej;
 - 3) zapewnienie ciągłego monitorowania zagrożeń;
 - 4) racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysowych;
 - 5) pomoc udzielaną ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych.

Art. 5.

1. Tworzy się Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego oraz wojewódzkie, powiatowe i gminne plany zarządzania kryzysowego, zwane dalej „planami zarządzania kryzysowego”.
2. W skład planów zarządzania kryzysowego wchodzi następujące elementy:
 - 1) plan główny zawierający:
 - a) charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczących infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń,
 - b) zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa,
 - c) zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych,
 - d) zadania określone planami działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2016 r. poz. 672, z późn. zm.¹⁾);
 - 2) zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, a w tym:
 - a) zadania w zakresie monitorowania zagrożeń,
 - b) tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej,
 - c) procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych,
 - d) współdziałanie między siłami, o których mowa w lit. b);
 - 3) załączniki funkcjonalne planu głównego określające:
 - a) procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej,
 - b) organizację łączności,
 - c) organizację systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania,
 - d) zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń,
 - e) organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych,
 - f) organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej,
 - g) organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru,
 - h) wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego,
 - i) zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód,
 - j) procedury uruchamiania rezerw państwowych,
 - k) wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego,
 - l) priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.
3. Plany zarządzania kryzysowego podlegają systematycznej aktualizacji, a cykl planowania nie może być dłuższy niż dwa lata.
4. Cykl planowania realizują właściwe organy administracji publicznej oraz podmioty przewidywane do realizacji przedsięwzięć określonych w planie zarządzania kryzysowego, w zakresie ich dotyczącym.
5. Plany zarządzania kryzysowego uzgadnia się z kierownikami jednostek organizacyjnych, w zakresie ich dotyczącym, planowanych do wykorzystania przy realizacji przedsięwzięć określonych w planie.

Art. 5a.

1. Na potrzeby Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie sporządzają Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, zwany dalej „Raportem”.
2. Koordynację przygotowania Raportu zapewnia dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, a w części dotyczącej zagrożeń o charakterze terrorystycznym, mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowej, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
3. Raport jest dokumentem zawierającym następujące elementy:
 - 1) wskazanie najważniejszych zagrożeń przez stworzenie mapy ryzyka;
 - 2) określenie celów strategicznych;
 - 3) określenie priorytetów w reagowaniu na określone zagrożenia;
 - 4) wskazanie sił i środków niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych;
 - 5) programowanie zadań w zakresie poprawy bezpieczeństwa przez uwzględnianie regionalnych i lokalnych inicjatyw;
 - 6) wnioski zawierające hierarchicznie uporządkowaną listę przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.
4. Raport przyjmuje Rada Ministrów w drodze uchwały.
5. Kierunki działania wynikające z wniosków z Raportu stanowią element Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego oraz są uwzględniane w planach zarządzania kryzysowego.
6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób, tryb i terminy opracowywania Raportu, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa narodowego.

Art. 5b.

1. Rada Ministrów przyjmuje, w drodze uchwały, Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej, zwany dalej „programem”, którego celem jest stworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej, w szczególności w zakresie:
 - 1) zapobiegania zakłóceniom funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
 - 2) przygotowania na sytuacje kryzysowe mogące niekorzystnie wpłynąć na infrastrukturę krytyczną;
 - 3) reagowania w sytuacjach zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
 - 4) odtwarzania infrastruktury krytycznej.
2. Program określa:
 - 1) narodowe priorytety, cele, wymagania oraz standardy, służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
 - 2) ministrów kierujących działami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych odpowiedzialnych za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2;
 - 3) szczegółowe kryteria pozwalające wyodrębnić obiekty, instalacje, urządzenia i usługi wchodzące w skład systemów infrastruktury krytycznej, biorąc pod uwagę ich znaczenie dla funkcjonowania państwa i zaspokojenia potrzeb obywateli.
3. Program przygotowuje dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa we współpracy z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnymi za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2, oraz właściwymi w sprawach bezpieczeństwa narodowego.
4. Programem obejmuje się infrastrukturę krytyczną w podziale na systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2.
5. Program podlega aktualizacji nie rzadziej niż raz na dwa lata.
6. Do programu stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych.
7. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa:
 - 1) sporządza na podstawie szczegółowych kryteriów, o których mowa w ust. 2 pkt 3, we współpracy z odpowiednimi ministrami odpowiedzialnymi za systemy, jednolity wykaz obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej z podziałem na systemy. W wykazie wyróżnia się także europejską infrastrukturę krytyczną zlokalizowaną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz europejską infrastrukturę krytyczną zlokalizowaną na terytorium innych państw członkowskich Unii Europejskiej, mogącą mieć istotny wpływ na Rzeczpospolitą Polską. Wykaz ma charakter niejawnym;
 - 2) opracowuje wyciągi z wykazu infrastruktury krytycznej, o którym mowa w pkt 1, znajdującej się w danym systemie oraz przekazuje je ministrom i kierownikom urzędów centralnych odpowiedzialnym za dany system;
 - 3) opracowuje wyciągi z wykazu infrastruktury krytycznej, o którym mowa w pkt 1, znajdującej się na terenie województw oraz przekazuje je właściwym wojewodom;
 - 4) informuje o ujęciu w wykazie, o którym mowa w pkt 1, obiektów, instalacji lub urządzeń – ich właścicieli, posiadaczy samoistnych i zależnych.
8. Właściwi wojewodowie, jeżeli istnieje potrzeba wynikająca z wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego, są upoważnieni do przekazywania niezbędnej informacji o infrastrukturze krytycznej na terenie województwa właściwemu organowi administracji publicznej działającemu na tym terenie, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.
9. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób realizacji określonych w ustawie obowiązków i współpracy w zakresie programu przez organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpie-

czeństwo narodowe z właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej oraz innymi organami i służbami publicznymi, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej.

Art. 6.

1. Zadania z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej obejmują:
 - 1) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących zagrożeń infrastruktury krytycznej;
 - 2) (uchylony)
 - 3) opracowywanie i wdrażanie procedur na wypadek wystąpienia zagrożeń infrastruktury krytycznej;
 - 4) odtwarzanie infrastruktury krytycznej;
 - 5) współpracę między administracją publiczną a właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej w zakresie jej ochrony.
2. (uchylony)
3. (uchylony)
4. (uchylony)
5. Właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej mają obowiązek ich ochrony, w szczególności przez przygotowanie i wdrażanie, stosownie do przewidywanych zagrożeń, planów ochrony infrastruktury krytycznej oraz utrzymywanie własnych systemów rezerwowych zapewniających bezpieczeństwo i podtrzymujących funkcjonowanie tej infrastruktury, do czasu jej pełnego odtworzenia.
- 5a. Właściciele, posiadacze samoistni i zależni, o których mowa w ust. 5, mają obowiązek wyznaczyć, w terminie 30 dni od dnia otrzymania informacji, o której mowa w art. 5b ust. 7 pkt 4, osobę odpowiedzialną za utrzymywanie kontaktów z podmiotami właściwymi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej.
6. Jeżeli dla obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej istnieją, tworzone na podstawie innych przepisów, plany odpowiadające wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej, uznaje się, iż wymóg posiadania takiego planu jest spełniony.
7. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób tworzenia, aktualizacji oraz strukturę planów, o których mowa w ust. 5,
 - 2) warunki i tryb uznania spełnienia obowiązku posiadania planu odpowiadającego wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej– uwzględniając potrzebę zapewnienia ciągłości funkcjonowania infrastruktury krytycznej.

Art. 6a.

1. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, we współpracy z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnymi za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2a, na bieżąco rozpoznaje potencjalną europejską infrastrukturę krytyczną, badając, czy infrastruktura krytyczna spełnia kolejno następujące wymogi:
 - 1) kryteria sektorowe – przybliżone progi liczbowe ustalone przez Komisję Europejską i państwa członkowskie Unii Europejskiej, charakteryzujące parametry, wchodzących w skład systemów infrastruktury krytycznej obiektów, urządzeń oraz instalacji lub funkcje realizowane przez te obiekty, urządzenia oraz instalacje, warunkujące identyfikację infrastruktury krytycznej;
 - 2) stanowi składnik, system lub część infrastruktury, które mają podstawowe znaczenie dla utrzymania niezbędnych funkcji społecznych, zdrowia, bezpieczeństwa, ochrony, dobrobytu materialnego lub społecznego ludności, oraz których zakłócenie lub zniszczenie miałyby istotny wpływ na Rzeczpospolitą Polską w wyniku utraty tych funkcji;
 - 3) jej zakłócenie lub zniszczenie miałyby istotny wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie Unii Europejskiej;
 - 4) kryteria przekrojowe – w zakresie przybliżonych progów ustalonych przez Komisję Europejską i państwa członkowskie Unii Europejskiej – obejmujące:
 - a) kryterium ofiar w ludziach – oceniane w odniesieniu do ewentualnej liczby ofiar śmiertelnych lub liczby rannych,
 - b) kryterium skutków ekonomicznych – oceniane w odniesieniu do znaczenia strat ekonomicznych lub pogorszenia jakości towarów lub usług, w tym potencjalnych skutków ekologicznych,
 - c) kryterium skutków społecznych – oceniane w odniesieniu do wpływu na zaufanie opinii publicznej, cierpienie fizycznych osób i zakłócenia codziennego życia, w tym utraty podstawowych usług.
2. Infrastruktura krytyczna jest uznawana za potencjalną europejską infrastrukturę krytyczną po spełnieniu łącznie kolejnych wymogów, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3 oraz co najmniej jednego z wymogów, o których mowa w ust. 1 pkt 4.

Art. 6b.

1. O potencjalnej europejskiej infrastrukturze krytycznej dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa informuje właściwe organy państw członkowskich Unii Europejskiej, na które ta infrastruktura może mieć istotny wpływ. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa podaje nazwę i lokalizację potencjalnej europejskiej infrastruktury krytycznej i przyczyny jej wyznaczenia.
2. W celu wyznaczenia europejskiej infrastruktury krytycznej oraz dokładnych progów kryteriów, o których mowa w art. 6a ust. 1 pkt 1 i 4, dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa prowadzi rozmowy z właściwymi organami państw członkowskich Unii Europejskiej:

- 1) na które potencjalna europejska infrastruktura krytyczna zlokalizowana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może mieć istotny wpływ;
- 2) na terytorium których jest zlokalizowana potencjalna europejska infrastruktura krytyczna mogąca mieć istotny wpływ na Rzeczpospolitą Polską.
3. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa w rozmowach, o których mowa w ust. 2, przedstawia stanowisko uzgodnione z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnych za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2a, których przedstawiciele mogą brać udział w rozmowach.
4. W przypadku gdy infrastruktura zlokalizowana na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, która nie została rozpoznana jako europejska infrastruktura krytyczna, może mieć istotny wpływ na Rzeczpospolitą Polską, dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa informuje Komisję Europejską o zamiarze przeprowadzenia rozmów na ten temat.
5. Na podstawie ustaleń będących wynikiem rozmów, o których mowa w ust. 2, Rada Ministrów wyznacza, w drodze uchwały, z zakresu potencjalnej europejskiej infrastruktury krytycznej zlokalizowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, europejską infrastrukturę krytyczną.
6. Właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej, na które ma wpływ europejska infrastruktura krytyczna zlokalizowana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa przekazuje dane identyfikujące europejską infrastrukturę krytyczną, w tym jej nazwę i lokalizację.
7. Dane, o których mowa w ust. 1 i 6, oraz uchwała, o której mowa w ust. 5, mają charakter niejawnny.

Art. 6c.

1. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa przekazuje Komisji Europejskiej:
 - 1) co roku informacje o liczbie infrastruktur krytycznych:
 - a) w odniesieniu do których prowadzono z właściwymi organami państw członkowskich Unii Europejskiej rozmowy na temat progów kryteriów przekrojowych, umożliwiających wyznaczenie europejskiej infrastruktury krytycznej zlokalizowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) zlokalizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wchodzących w skład europejskiej infrastruktury krytycznej w poszczególnych systemach, o których mowa w art. 3 pkt 2a, oraz o liczbie państw członkowskich Unii Europejskiej, na które ma ona wpływ;
 - 2) co 2 lata sprawozdanie zawierające ogólne dane dotyczące rodzajów ryzyka, zagrożeń i słabych punktów stwierdzonych w każdym z systemów, w których została wyznaczona europejska infrastruktura krytyczna zlokalizowana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1, mają charakter niejawnny.

Art. 7.

1. Rada Ministrów sprawuje zarządzanie kryzysowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W przypadkach niecierpiących zwłoki zarządzanie kryzysowe sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, zawiadamiając niezwłocznie o swoich działaniach Prezesa Rady Ministrów.
3. Decyzje podjęte przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych podlegają rozpatrzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.
4. Prezes Rady Ministrów, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnnych, określa, w drodze zarządzenia, wykaz przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz organy odpowiedzialne za ich uruchamianie.

Art. 8.

1. Przy Radzie Ministrów tworzy się Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, zwany dalej „Zespołem”, jako organ opiniodawczo-doradczy właściwy w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego.
2. W skład Zespołu wchodzi:
 - 1) Prezes Rady Ministrów – przewodniczący;
 - 2) Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych - zastępcy przewodniczącego;
 - 2a) minister właściwy do spraw administracji publicznej;
 - 3) Minister Spraw Zagranicznych;
 - 4) Minister Koordynator Służb Specjalnych – jeżeli został powołany.
3. W posiedzeniach Zespołu, na prawach członka, biorą udział wyznaczone przez przewodniczącego, w zależności od potrzeb, następujące organy administracji rządowej:
 - 1) ministrowie kierujący działami administracji rządowej:
 - a) (uchylona)
 - b) budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo,
 - c) finanse publiczne,
 - d) gospodarka,
 - e) gospodarka morską,
 - f) gospodarka wodna,
 - g) instytucje finansowe,
 - h) informatyzacja,

- i) kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
 - j) łączność,
 - k) oświata i wychowanie,
 - l) rolnictwo,
 - m) sprawiedliwość,
 - n) środowisko,
 - o) transport,
 - p) zdrowie,
 - q) praca,
 - r) zabezpieczenie społeczne,
 - s) (uchylona)
 - t) energia,
 - u) gospodarka złożami kopalin,
 - v) żegluga śródlądowa;
- 2) Główny Geodeta Kraju;
 - 2a) Główny Inspektor Ochrony Środowiska;
 - 3) Główny Inspektor Sanitarny;
 - 4) Główny Lekarz Weterynarii;
 - 5) Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej;
 - 6) Komendant Główny Policji;
 - 7) Komendant Główny Straży Granicznej;
 - 7a) Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej;
 - 8) Prezes Państwowej Agencji Atomistyki;
 - 9) Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
 - 10) Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 11) Szef Agencji Wywiadu;
 - 12) Szef Obrony Cywilnej Kraju;
 - 13) Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 14) Szef Służby Wywiadu Wojskowego.
4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może skierować do prac Zespołu, na prawach członka, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego przedstawiciela.
 5. Przewodniczący może zapraszać do udziału w posiedzeniach Zespołu, na prawach członka, inne osoby.
 6. W przypadku nieobecności przewodniczącego, pracami Zespołu kieruje wyznaczony przez niego zastępca albo członek Zespołu, w którego właściwości - wynikającej z kierowania danym działem administracji rządowej – pozostaje rodzaj zaistniałej sytuacji kryzysowej.
 7. Członkowie Zespołu mogą wyznaczać do udziału w jego pracach swoich przedstawicieli:
 - 1) Prezes Rady Ministrów – wiceprezesa Rady Ministrów;
 - 2) ministrowie – sekretarza lub podsekretarza stanu;
 - 3) organy, o których mowa w ust. 3 pkt 2–14 – swojego zastępcę.
 8. (uchylony)

Art. 9.

1. Do zadań Zespołu należy:
 - 1) przygotowywanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opanowania sytuacji kryzysowych;
 - 2) doradzanie w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
 - 3) opiniowanie sprawozdań końcowych z działań podejmowanych w związku z zarządzaniem kryzysowym;
 - 4) opiniowanie potrzeb w zakresie odtwarzania infrastruktury lub przywrócenia jej pierwotnego charakteru;
 - 5) opiniowanie i przedkładanie Radzie Ministrów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego;
 - 6) (uchylony)
 - 7) opiniowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust. 4.
 - 8) (uchylony)
 - 9) (uchylony)
2. (uchylony)
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze zarządzenia, organizację i tryb pracy Zespołu, z uwzględnieniem rozwiązań pozwalających na niezwłoczne zebranie się Zespołu i zapewnienie uzyskania pełnej informacji o zdarzeniach będących przedmiotem posiedzenia.

Art. 10.

1. Tworzy się Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, zwane dalej „Centrum”, będące państwową jednostką budżetową podległą Prezesowi Rady Ministrów.
2. Centrum kieruje dyrektor powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów.
- 2a. Dyrektor Centrum pełni funkcję sekretarza Zespołu, o którym mowa w art. 8 ust. 1.
3. Zastępców dyrektora Centrum powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek dyrektora Centrum.

4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, organizację i tryb działania Centrum, uwzględniając potrzebę ciągłości funkcjonowania Centrum.

Art. 11.

1. Centrum zapewnia obsługę Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, Zespołu i ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawach zarządzania kryzysowego oraz pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego.
2. Do zadań Centrum należy:
 - 1) planowanie cywilne, w tym:
 - a) przedstawianie szczegółowych sposobów i środków reagowania na zagrożenia oraz ograniczania ich skutków,
 - b) opracowywanie i aktualizowanie Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi urzędów obsługujących ministrów oraz kierowników urzędów centralnych,
 - c) analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń lub ich rozwoju,
 - d) gromadzenie informacji o zagrożeniach i analiza zebranych materiałów,
 - e) wypracowywanie wniosków i propozycji zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom,
 - f) planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3,
 - g) planowanie wsparcia przez organy administracji publicznej realizacji zadań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) monitorowanie potencjalnych zagrożeń;
 - 2a) uzgadnianie planów zarządzania kryzysowego sporządzanych przez ministrów kierujących działami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych;
 - 3) przygotowanie uruchamiania, w przypadku zaistnienia zagrożeń, procedur związanych z zarządzaniem kryzysowym;
 - 4) przygotowywanie projektów opinii i stanowisk Zespołu;
 - 5) przygotowywanie i obsługa techniczno-organizacyjna prac Zespołu;
 - 5a) zapewnienie koordynacji polityki informacyjnej organów administracji publicznej w czasie sytuacji kryzysowej;
 - 6) współdziałanie z podmiotami, komórkami i jednostkami organizacyjnymi Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe i ochronę infrastruktury krytycznej;
 - 7) organizowanie, prowadzenie i koordynacja szkoleń i ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego oraz udział w ćwiczeniach krajowych i międzynarodowych;
 - 8) zapewnienie obiegu informacji między krajowymi i zagranicznymi organami i strukturami zarządzania kryzysowego;
 - 9) realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa;
 - 10) realizacja zadań z zakresu zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 10a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 11) realizacja zadań planistycznych i programowych z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej oraz europejskiej infrastruktury krytycznej, w tym opracowywanie i aktualizacja załącznika funkcjonalnego do Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego dotyczącego ochrony infrastruktury krytycznej, a także współpraca, jako krajowy punkt kontaktowy, z instytucjami Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz ich krajami członkowskimi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej;
 - 12) (uchylony)
 - 13) przygotowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust. 4;
 - 14) informowanie, zgodnie z właściwością, podmiotów, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3, o potencjalnych zagrożeniach oraz działaniach podjętych przez właściwe organy;
 - 15) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej.
- 2a. Koszty związane z funkcjonowaniem Centrum są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych.
3. Rada Ministrów lub Prezes Rady Ministrów mogą zlecić Centrum dodatkowe zadania związane z zarządzaniem kryzysowym.

Art. 11a.

Centrum informuje Komisję Europejską i państwa członkowskie Unii Europejskiej o środkach zastosowanych w sytuacji kryzysowej w celu zabezpieczenia prawidłowego działania publicznej sieci telekomunikacyjnej oraz stacji nadawczych i odbiorczych używanych do zapewnienia bezpieczeństwa, w zakresie dotyczącym systemu łączności i sieci teleinformatycznych.

Art. 12.

1. Ministrowie kierujący działami administracji rządowej oraz kierownicy urzędów centralnych realizują, zgodnie z zakresem swojej właściwości, zadania dotyczące zarządzania kryzysowego.

2. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, opracowują plany zarządzania kryzysowego, w których w szczególności uwzględnia się:
 - 1) analizę i ocenę możliwości wystąpienia zagrożeń, w tym dla infrastruktury krytycznej uwzględnionej w wykazie, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1;
 - 2) szczegółowe sposoby i środki reagowania na zagrożenia oraz ograniczania i likwidacji ich skutków;
 - 3) organizację monitoringu zagrożeń i realizację zadań stałego dyżuru w ramach podwyższania gotowości obronnej państwa;
 - 4) organizację realizacji zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
- 2a. Plany, o których mowa w ust. 2, są uzgadniane z dyrektorem Centrum i stanowią załączniki funkcjonalne do Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.
- 2b. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, na potrzeby realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego tworzą zespoły zarządzania kryzysowego, w skład których wchodzi kierujący właściwymi komórkami organizacyjnymi urzędu obsługującego ministra lub kierownika, o których mowa w ust. 1, a także inne osoby przez nich wskazane.
- 2c. Do zadań zespołów, o których mowa w ust. 2b, należy:
 - 1) dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
 - 2) opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego, o których mowa w ust. 2;
 - 3) opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
 - 4) wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom.
3. (uchylony)
4. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, określają, w drodze zarządzenia, organizację, skład oraz miejsce i tryb pracy zespołów zarządzania kryzysowego.

Art. 12a. (uchylony)

Art. 13.

1. Ministrowie i centralne organy administracji rządowej, do których zakresu działania należą sprawy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego, w tym ochrony ludności lub gospodarczych podstaw bezpieczeństwa państwa, tworzą centra zarządzania kryzysowego.
2. Do zadań centrów, o których mowa w ust. 1, należy:
 - 1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
 - 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
 - 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
 - 4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
 - 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
 - 6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
 - 7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa;
 - 8) współdziałanie na wszystkich szczeblach administracji rządowej w zakresie informowania i przekazywania poleceń do wykonania w systemie całodobowym dla jednostek ochrony zdrowia w przypadkach awaryjnych, losowych, jak również zaburzeń funkcjonowania systemu.
- 2a. Obowiązek utworzenia centrum zarządzania kryzysowego uznaje się za spełniony jeżeli organ, o którym mowa w ust. 1, utworzył komórkę organizacyjną w urzędzie go obsługującym lub jednostkę organizacyjną jemu podległą lub nadzorowaną, odpowiedzialną za pełnienie całodobowych dyżurów i stwarzającą gwarancję realizacji zadań, o których mowa w ust. 2.
3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi organy administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposób ich funkcjonowania, uwzględniając w szczególności warunki techniczne i standardy ich wyposażenia oraz procedury współpracy z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa i innymi organami administracji publicznej.

Art. 14.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda.
2. Do zadań wojewody w sprawach zarządzania kryzysowego należy:
 - 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie województwa;
 - 2) realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) wydawanie starostom zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego,
 - b) zatwierdzanie powiatowych planów zarządzania kryzysowego,
 - c) przygotowywanie i przedkładanie do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego,
 - d) realizacja wytycznych do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego;
 - 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;

- 4) wnioskowanie o użycie pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3;
- 5) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z dokumentów planistycznych wykonywanych w ramach planowania operacyjnego realizowanego w województwie;
- 6) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 6a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 7) organizacja wykonania zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
- 8) (uchylony)
3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz po zasięgnięciu opinii dyrektora Centrum, wydaje, w drodze zarządzenia, wojewodom wytyczne do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego.
4. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych zatwierdza wojewódzkie plany zarządzania kryzysowego i ich aktualizacje, po zasięgnięciu opinii dyrektora Centrum.
5. Zadania, o których mowa w ust. 2, wykonuje wojewoda we współpracy z właściwymi organami administracji publicznej.
6. Do zadań komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędzie wojewódzkim należy w szczególności:
 - 1) gromadzenie i przetwarzanie danych oraz ocena zagrożeń występujących na obszarze województwa;
 - 2) monitorowanie, analizowanie i prognozowanie rozwoju zagrożeń na obszarze województwa;
 - 3) dostarczanie niezbędnych informacji dotyczących aktualnego stanu bezpieczeństwa dla wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, zespołu zarządzania kryzysowego działającego w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz Centrum;
 - 4) współpraca z powiatowymi zespołami zarządzania kryzysowego;
 - 5) zapewnienie funkcjonowania wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, w tym dokumentowanie jego prac;
 - 6) realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa;
 - 7) opracowywanie i aktualizacja wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego;
 - 8) przygotowywanie, w oparciu o analizę zagrożeń w poszczególnych powiatach, zaleceń wojewody do powiatowych planów zarządzania kryzysowego;
 - 9) opiniowanie oraz przedkładanie do zatwierdzenia wojewodzie powiatowych planów zarządzania kryzysowego;
 - 10) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących infrastruktury krytycznej zlokalizowanej na terenie województwa;
 - 11) planowanie wsparcia innych organów właściwych w sprawach zarządzania kryzysowego;
 - 12) planowanie użycia pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3;
 - 13) planowanie wsparcia przez organy administracji publicznej realizacji zadań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
7. Organem pomocniczym wojewody w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego, powoływany przez wojewodę, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwany dalej „zespołem wojewódzkim”.
8. Do zadań zespołu wojewódzkiego należy w szczególności:
 - 1) ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
 - 2) przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie wojewodzie wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w wojewódzkim planie zarządzania kryzysowego;
 - 3) przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami;
 - 4) opiniowanie wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego.
 - 5) (uchylony)
9. W skład zespołu wojewódzkiego wchodzi wojewoda jako przewodniczący, kierownik komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędzie wojewódzkim jako zastępca przewodniczącego, a także inne osoby wskazane przez przewodniczącego w zależności od potrzeb spośród:
 - 1) kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich;
 - 2) osób zatrudnionych w urzędzie wojewódzkim lub w jednostkach organizacyjnych służb, inspekcji i straży wojewódzkich;
 - 3) osób zatrudnionych w regionalnych zarządach gospodarki wodnej, wojewódzkich zarządach melioracji i urządzeniach wodnych oraz Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej.
10. W skład zespołu wojewódzkiego wchodzi również szef wojewódzkiego sztabu wojskowego lub jego przedstawiciel.
11. W skład zespołu wojewódzkiego może wchodzić przedstawiciel samorządu województwa, wyznaczony przez marszałka województwa.
12. W skład zespołu wojewódzkiego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez przewodniczącego.

Art. 15.

Zarząd województwa uczestniczy w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym planowania cywilnego, wynikających z jego kompetencji.

Art. 16.

1. Tworzy się wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego, których obsługę zapewniają komórki organizacyjne właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędach wojewódzkich.
2. Do zadań wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego należy:
 - 1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
 - 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
 - 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
 - 4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
 - 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
 - 6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
 - 7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższenia gotowości obronnej państwa.
 - 8) (uchylony)
3. Wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego wykonują zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. poz. 1485).

Art. 17.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze powiatu jest starosta jako przewodniczący zarządu powiatu.
2. Do zadań starosty w sprawach zarządzania kryzysowego należy:
 - 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie powiatu;
 - 2) realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) opracowywanie i przedkładanie wojewodzie do zatwierdzenia powiatowego planu zarządzania kryzysowego,
 - b) realizacja zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego,
 - c) wydawanie organom gminy zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,
 - d) zatwierdzanie gminnego planu zarządzania kryzysowego;
 - 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
 - 4) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania powiatów i miast na prawach powiatu;
 - 5) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 5a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 6) organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
3. Zadania, o których mowa w ust. 2, starosta wykonuje przy pomocy powiatowej administracji zespolonej i jednostek organizacyjnych powiatu.
4. Starosta wykonuje zadania zarządzania kryzysowego przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego powołanego przez starostę, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwanego dalej „zespołem powiatowym”.
5. Zespół powiatowy wykonuje na obszarze powiatu zadania przewidziane dla zespołu wojewódzkiego.
6. W skład zespołu powiatowego, którego pracami kieruje starosta, wchodzi osoby powołane spośród:
 - 1) osób zatrudnionych w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych;
 - 2) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.
7. W skład zespołu powiatowego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez starostę.

Art. 18.

1. Tworzy się powiatowe centra zarządzania kryzysowego.
2. Powiatowe centra zarządzania kryzysowego zapewniają przepływ informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz wykonują odpowiednio zadania, o których mowa w art. 16 ust. 2.
3. Organizację, siedzibę oraz tryb pracy powiatowego centrum zarządzania kryzysowego, w tym sposób całodobowego alarmowania członków zespołu zarządzania kryzysowego oraz sposób zapewnienia całodobowego obiegu informacji w sytuacjach kryzysowych, określa starosta.
4. W miejscowościach będących jednocześnie siedzibami powiatów i miast na prawach powiatu, na podstawie porozumienia zawartego między tymi jednostkami samorządu terytorialnego, może być tworzone wspólne centrum zarządzania kryzysowego obejmujące zasięgiem działania obszar obu jednostek samorządu terytorialnego.

Art. 19.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie gminy jest wójt, burmistrz, prezydent miasta.
2. Do zadań wójta, burmistrza, prezydenta miasta w sprawach zarządzania kryzysowego należy:
 - 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy;
 - 2) realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) realizacja zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,
 - b) opracowywanie i przedkładanie staroście do zatwierdzenia gminnego planu zarządzania kryzysowego;
 - 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
 - 4) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta;
 - 5) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 5a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 6) organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
3. Zadania, o których mowa w ust. 2, wójt, burmistrz, prezydent miasta wykonuje przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego.
4. Organem pomocniczym wójta, burmistrza, prezydenta miasta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego powoływany przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwany dalej „zespołem gminnym”.
5. Zespół gminny wykonuje na obszarze gminy zadania przewidziane dla zespołu wojewódzkiego.
6. W skład zespołu gminnego, którego pracami kieruje wójt, burmistrz, prezydent miasta, wchodzi osoby powołane spośród:
 - 1) osób zatrudnionych w urzędzie gminy, gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych;
 - 2) pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, skierowanych przez przełożonych do wykonywania zadań w tym zespole na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta;
 - 3) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.
7. W skład zespołu gminnego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Art. 20.

1. Wójt, burmistrz, prezydent miasta zapewnia na obszarze gminy (miasta) realizację następujących zadań:
 - 1) całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji oraz dokumentowania prowadzonych czynności;
 - 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
 - 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
 - 4) współpracę z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
 - 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
 - 6) realizację zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa.
2. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, wójt, burmistrz, prezydent miasta może tworzyć gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego.
- 2a. W przypadku utworzenia, gminne (miejskie) centrum zarządzania kryzysowego wykonuje zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach.
3. Art. 18 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 20a.

Organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz dyrektor Centrum mają prawo żądania udzielenia informacji, gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do realizacji zadań określonych w ustawie.

Art. 21.

Obowiązek podjęcia działań w zakresie zarządzania kryzysowego spoczywa na tym organie właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego, który pierwszy otrzymał informację o wystąpieniu zagrożenia. Organ ten niezwłocznie informuje o zaistniałym zdarzeniu organy odpowiednio wyższego i niższego szczebla, przedstawiając jednocześnie swoją ocenę sytuacji oraz informację o zamierzonych działaniach.

Art. 22.

Ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie, starostowie i wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast mogą powoływać ekspertów do udziału w pracach właściwych zespołów zarządzania kryzysowego.

Art. 23. (uchylony)

Art. 24. (uchylony)

Art. 25.

1. Jeżeli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, o ile inne przepisy nie stanowią inaczej, Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „oddziałami Sił Zbrojnych”, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego.
2. W realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego mogą uczestniczyć oddziały Sił Zbrojnych, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego.
3. Do zadań, o których mowa w ust. 2, należy:
 - 1) współdziałanie w monitorowaniu zagrożeń;
 - 2) wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
 - 3) wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
 - 4) ewakuowanie uszkodzonej ludności i mienia;
 - 5) wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
 - 6) współdziałanie w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
 - 7) izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
 - 8) wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
 - 9) prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 10) usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 11) likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;
 - 12) usuwanie skażeń promieniotwórczych;
 - 13) wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
 - 14) współdziałanie w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
 - 15) udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych.
 - 16) (uchylony)
4. Plan, o którym mowa w ust. 2, podlega uzgodnieniu z właściwymi organami wskazanymi przez Ministra Obrony Narodowej.
5. Oddziały Sił Zbrojnych mogą być przekazane do dyspozycji wojewody w składzie etatowym albo jako tworzone doraźnie zgrupowania zadaniowe.
6. Koordynowanie udziału oddziałów Sił Zbrojnych w realizacji zadań, o których mowa w ust. 3, w zależności od obszaru występowania zagrożeń, zapewniają odpowiednio organy, o których mowa w art. 14 ust. 1, art. 17 ust. 1 i art. 19 ust. 1. Obejmuje ono przedsięwzięcia mające na celu sprawne włączenie oddziałów Sił Zbrojnych do realizacji zadań, z uwzględnieniem czasu i miejsca ich użycia oraz sposobu współdziałania z innymi podmiotami.
7. Zadania dla oddziałów Sił Zbrojnych organy, o których mowa w art. 14 ust. 1, art. 17 ust. 1 i art. 19 ust. 1, przekazują wyłącznie ich dowódcom.
8. Dowodzenie oddziałami Sił Zbrojnych odbywa się na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
9. Użycie oddziałów Sił Zbrojnych w sytuacji kryzysowej nie może zagrozić ich zdolności do realizacji zadań wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Art. 26.

1. Finansowanie wykonywania zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim planuje się w ramach budżetów odpowiednio gmin, powiatów i samorządów województw.
2. Finansowanie wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie krajowym planuje się w ramach budżetu państwa w częściach, którymi dysponują wojewodowie, minister właściwy do spraw wewnętrznych i inni ministrowie kierujący działami administracji rządowej oraz centralne organy administracji rządowej.
3. Na finansowanie zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, o których mowa w ust. 2, jednostki samorządu terytorialnego otrzymują z budżetu państwa dotacje celowe w wysokości zapewniającej realizację tych zadań.
4. W budżecie jednostki samorządu terytorialnego tworzy się rezerwę celową na realizację zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego w wysokości nie mniejszej niż 0,5% wydatków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, pomniejszonych o wydatki inwestycyjne, wydatki na wynagrodzenia i pochodne oraz wydatki na obsługę długu.
5. Na dofinansowanie zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa.

6. Zasady otrzymywania i rozliczania dotacji, o których mowa w ust. 3 i 5, określają przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. poz. 2104, z późn. zm.²⁾)³⁾ i ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 198, 1609 i 1985).

Art. 27. (pominięty)

Art. 28. (pominięty)

Art. 29. (pominięty)

Art. 30. (pominięty)

Art. 31. (pominięty)

Art. 32.

Gminne zespoły reagowania, powiatowe zespoły reagowania kryzysowego i wojewódzkie zespoły reagowania kryzysowego, utworzone na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, stają się z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy odpowiednio gminnymi zespołami zarządzania kryzysowego, powiatowymi zespołami zarządzania kryzysowego i wojewódzkimi zespołami zarządzania kryzysowego.

Art. 33.

Prezes Rady Ministrów powoła, w drodze zarządzenia, Pełnomocnika Rządu do spraw organizacji Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Art. 34.

1. Plany, o których mowa w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 2, są sporządzane w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.
2. Plany sporządzane w terminie, o którym mowa w ust. 1, mogą nie zawierać map, o których mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1 lit. a.

Art. 35.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia⁴⁾, z wyjątkiem art. 33, który wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o zarządzaniu kryzysowym zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1–11, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2005 r. poz. 1420, z 2006 r. poz. 319, 708, 1217, 1218, 1381 i 1832, z 2007 r. poz. 560, 587, 791 i 984, z 2008 r. poz. 1112, 1317, 1370 i 1505 oraz z 2009 r. poz. 100, 504, 619, 666 i 1277.

³⁾ Obecnie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870, 1948, 1984 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 60), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2010 r. na podstawie art. 118 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz.U. poz. 1241 i 1706, z 2010 r. poz. 620, 685, 1020, 1078, 1475 i 1578, z 2011 r. poz. 1016, 1061 i 1170, z 2012 r. poz. 986, 1456 i 1548 oraz z 2014 r. poz. 1457).

⁴⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 21.05.2007 r.

USTAWA

z dnia 20 marca 2009 r.

o bezpieczeństwie imprez masowych

(Dz. U. z 2015 r., poz. 2139)

(wyciąg)

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych;
- 4) zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych;
- 5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych.

Art. 2.

Przepisów ustawy nie stosuje się do nieodpłatnych imprez masowych organizowanych na terenach zamkniętych będących w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej, jeżeli jednostki te są organizatorami imprezy masowej w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 3.

Ilekoć w ustawie jest mowa o:

- 1) imprezie masowej – należy przez to rozumieć imprezę masową artystyczno-rozrywkową, masową imprezę sportową, w tym mecz piłki nożnej, o których mowa w pkt 2–4, z wyjątkiem imprez:
 - a) organizowanych w teatrach, operach, operetkach, filharmoniach, kinach, muzeach, bibliotekach, domach kultury i galeriach sztuki lub w innych podobnych obiektach,
 - b) organizowanych w szkołach i placówkach oświatowych przez zarządzających tymi szkołami i placówkami,
 - c) organizowanych w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży,
 - d) sportowych organizowanych dla sportowców niepełnosprawnych,
 - e) sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, organizowanych na terenie otwartym,
 - f) zamkniętych organizowanych przez pracodawców dla ich pracowników– jeżeli rodzaj imprezy odpowiada przeznaczeniu obiektu lub terenu, gdzie ma się ona odbyć;
- 2) imprezie masowej artystyczno-rozrywkowej – należy przez to rozumieć imprezę o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć:
 - a) na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000,
 - b) w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500;
- 3) masowej imprezie sportowej – należy przez to rozumieć imprezę masową mającą na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowaną na:
 - a) stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300,
 - b) terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1000;
- 4) meczu piłki nożnej – należy przez to rozumieć masową imprezę sportową mającą na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowaną na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000;

- 5) imprezie masowej podwyższonego ryzyka – należy przez to rozumieć imprezę masową, w czasie której, zgodnie z informacją o przewidywanych zagrożeniach lub dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi zachowania osób uczestniczących, istnieje obawa wystąpienia aktów przemocy lub agresji;
- 6) czasie trwania imprezy masowej – należy przez to rozumieć okres od chwili udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej do chwili opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu;
- 7) liczbie miejsc dla osób na imprezie masowej – należy przez to rozumieć liczbę udostępnionych przez organizatora miejsc na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem, hali sportowej albo w innym budynku lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, ustaloną na podstawie przepisów prawa budowlanego i przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej;
- 8) instytucjach zagranicznych – należy przez to rozumieć podmioty zagraniczne i międzynarodowe, w tym w szczególności wchodzące w ich skład narodowe punkty informacyjne, właściwe do zapobiegania i zwalczania przejawów przemocy i chuligaństwa w czasie masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, na podstawie Europejskiej konwencji w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, sporządzonej w Strasburgu dnia 19 sierpnia 1985 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 129, poz. 625) oraz decyzji Rady 2002/348/JHA z dnia 25 kwietnia 2002 r. dotyczącej bezpieczeństwa w związku z meczami piłki nożnej o charakterze międzynarodowym (Dz. Urz. WE L 121 z 08.05.2002, str. 1–3; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 04, str. 237–239);
- 9) organizatorze – należy przez to rozumieć osobę prawną, osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, przeprowadzającą imprezę masową;
- 10) regulaminie obiektu (terenu) – należy przez to rozumieć przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, zawierające zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności;
- 11) kierownikowi do spraw bezpieczeństwa – należy przez to rozumieć osobę wyznaczoną przez organizatora, reprezentującą go w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom imprezy masowej;
- 12) służbie informacyjnej – należy przez to rozumieć osoby podlegające kierownikowi do spraw bezpieczeństwa, wyznaczone przez organizatora, w tym spikera zawodów sportowych;
- 13) służbie porządkowej – należy przez to rozumieć osoby podlegające kierownikowi do spraw bezpieczeństwa, wyznaczone przez organizatora, wpisane na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, o której mowa w art. 26 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1099 oraz z 2015 r. poz. 1505);
- 14) terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej – należy przez to rozumieć wydzielony, odpowiednio oznaczony teren na otwartej przestrzeni, spełniający warunki higieniczno-sanitarne odpowiadające wymaganiom przewidzianym prawem oraz posiadający infrastrukturę zapewniającą bezpieczne przeprowadzenie imprezy masowej, na którym do określenia liczby miejsc przyjmuje się przelicznik 0,5 m² na osobę;
- 15) terenie zamkniętym – należy przez to rozumieć teren zamknięty w rozumieniu przepisów prawa budowlanego lub teren będący w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej;
- 16) zabezpieczeniu imprezy masowej – należy przez to rozumieć ogół skoordynowanych przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z imprezą masową;
- 17) zakazie zagranicznym – należy przez to rozumieć zakaz stadionowy, nałożony przez uprawnione do tego podmioty innych państw, o którym informację przekazano Komendantowi Głównemu Policji;
- 18) zezwoleniu – należy przez to rozumieć zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej wydane, w drodze decyzji, przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta właściwych ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej;
- 19) dokumencie potwierdzającym tożsamość – należy przez to rozumieć dowód osobisty, tymczasowe zaświadczenie tożsamości, paszport, prawo jazdy, legitymację szkolną lub studencką, dokument stwierdzający tożsamość cudzoziemca albo inny dokument potwierdzający tożsamość zaopatrzonej w wizerunek twarzy i adres zamieszkania osoby.

Art. 4.

Postępowanie w sprawach określonych w ustawie, z wyłączeniem art. 14, prowadzi się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.), jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Rozdział 2 Bezpieczeństwo imprez masowych

Art. 5.

1. Za bezpieczeństwo imprezy masowej w miejscu i w czasie jej trwania odpowiada jej organizator.
2. Bezpieczeństwo imprezy masowej obejmuje spełnienie przez organizatora wymogów w zakresie:
 - 1) zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie;

- 2) ochrony porządku publicznego;
- 3) zabezpieczenia pod względem medycznym;
- 4) zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi.
3. Obowiązek zabezpieczenia imprezy masowej spoczywa na organizatorze, a w zakresie określonym w tej ustawie i innych przepisach także na: wójcie, burmistrzu, prezydencie miasta, wojewodzie, Policji, Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostkach organizacyjnych ochrony przeciwpożarowej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach kolejowych, służbie zdrowia, a w razie potrzeby także innych właściwych służbach i organach.
4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, minimalne wymagania dotyczące zabezpieczenia pod względem medycznym imprezy masowej, mając na uwadze liczbę uczestników imprezy, jej rodzaj, a także zapewnienie bezpieczeństwa jej uczestników.

Art. 6.

1. Organizator zapewnia:
 - 1) spełnienie wymogów określonych, w szczególności, w przepisach prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) udział służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa;
 - 3) pomoc medyczną;
 - 4) zaplecze higieniczno-sanitarne;
 - 5) wyznaczenie dróg ewakuacyjnych oraz dróg umożliwiających dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji;
 - 6) warunki do zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej;
 - 7) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych;
 - 8) wydzielone pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.
2. Liczebność służby porządkowej oraz służby informacyjnej określa się w następujący sposób:
 - 1) w przypadku imprezy masowej niebędącej imprezą masową podwyższonego ryzyka – co najmniej 10 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 300 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 1 członek służby porządkowej lub służby informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 20% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej;
 - 2) w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka – co najmniej 15 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 200 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 2 członków służb: porządkowej lub informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 50% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej.

2a. Jeżeli regulamin imprezy masowej artystyczno-rozrywkowej przewiduje zmienną liczbę uczestników tej imprezy, liczebność służby porządkowej oraz służby informacyjnej na tej imprezie ustala się zgodnie z zasadami określonymi w ust. 2, przy czym organizator może ustalać liczebność tych służb proporcjonalnie do liczby osób obecnych na imprezie zgłoszonej w harmonogramie udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej oraz w harmonogramie opuszczania przez nich tego obiektu lub terenu.
3. Organizator udostępnia osobom uczestniczącym w imprezie masowej regulamin obiektu (terenu) oraz opracowuje i udostępnia tym osobom regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych.
4. Organizator opracowuje instrukcję postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres niezbędnych elementów instrukcji, o której mowa w ust. 4, biorąc pod uwagę zapewnienie bezpieczeństwa imprezy masowej.

Art. 7.

W przypadku organizacji imprezy masowej zakwalifikowanej jako impreza masowa podwyższonego ryzyka liczby udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynoszą nie mniej niż:

- 1) 300 – dla stadionu, innego obiektu niebędącego budynkiem lub terenu umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej;
- 2) 200 – dla hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej;
- 3) 200 – dla meczu piłki nożnej.

Art. 8.

1. Osoby uczestniczące w imprezie masowej są obowiązane zachowywać się w sposób niezagrażający bezpieczeństwu innych osób, a w szczególności przestrzegać postanowień regulaminu obiektu (terenu) i regulaminu imprezy masowej.
2. Zabrania się wnoszenia na imprezę masową i posiadania przez osoby w niej uczestniczące broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów, materiałów wybuchowych, wyrobów pirotechnicznych, materiałów pożarowo

niebezpiecznych, napojów alkoholowych, środków odurzających lub substancji psychotropowych, z zastrzeżeniem art. 8a.

Art. 8a.

1. Na imprezie masowej, z wyłączeniem imprezy masowej podwyższonego ryzyka, dozwolone są sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych zawierających nie więcej niż 3,5% alkoholu.
2. Sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych mogą odbywać się wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych.
3. Sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych mogą być prowadzone wyłącznie przez podmioty posiadające zezwolenie, o którym mowa w art. 18¹ ust. 4 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286, 1893 i 1916).
4. Niedozwolona jest sprzedaż napojów alkoholowych w twardej opakowaniach, w szczególności wykonanych ze szkła, metalu lub tworzyw sztucznych, które wykorzystane niezgodnie z ich przeznaczeniem mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego.
5. Do wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej organizator dołącza informację o rozmieszczeniu miejsc i czasie, w których będą sprzedawane, podawane lub spożywane napoje alkoholowe.

Art. 9.

Organizator lub podmiot przez niego uprawniony podczas sprzedaży biletów wstępu na imprezę masową może zażądać od kupującego okazania dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 1.

Art. 10.

Organizator masowej imprezy sportowej, innej niż wymieniona w rozdziale 3, może odmówić na nią wstępu i przebywania osobie, której dane znajdują się w bazie danych, o której mowa w art. 37 pkt 2, lub objętej zakazem klubowym lub zakazem zagranicznym.

Art. 11.

1. Organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
2. Materiały zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej, mogące stanowić dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowody mogące mieć znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator niezwłocznie przekazuje prokuratorowi rejonowemu właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzonej imprezy masowej lub właściwemu terytorialnie komendantowi powiatowemu (miejskiemu, rejonowemu) Policji, w razie potrzeby z wnioskiem o wszczęcie postępowania karnego lub z wnioskiem o ukaranie, chyba że sam zawiadomi o przestępstwie albo wystąpi z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia.
3. Zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej materiały, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator przechowuje po zakończeniu imprezy masowej przez okres co najmniej 30 dni, a następnie komisyjnie je niszczy.
4. Wojewoda w uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji i z komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, oraz po zasięgnięciu opinii właściwego polskiego związku sportowego, sporządza wykaz stadionów, obiektów lub terenów, na których utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe. Umieszczenie w wykazie określonego stadionu, obiektu lub terenu następuje w drodze decyzji administracyjnej.
5. Komendant wojewódzki (Komendant Stołeczny) Policji oraz komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej mogą złożyć do wojewody wnioski w sprawie umieszczenia stadionu, obiektu lub terenu w wykazie, o którym mowa w ust. 4, w przypadku sformułowania takiej konkluzji w opinii, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2.
6. W decyzji, o której mowa w ust. 4, określa się w szczególności termin, od którego utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe.
7. Od decyzji, o której mowa w ust. 4, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
8. Organizator imprezy masowej przeprowadzanej na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, oraz organizator imprezy masowej podwyższonego ryzyka utrwalają przebieg tej imprezy, a w szczególności zachowania osób, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
9. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób utrwalania przebiegu imprezy masowej, uwzględniając jej rodzaj, miejsca na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, podlegające obowiązkowej rejestracji obrazu i dźwięku oraz minimalne wymagania techniczne dla urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, umożliwiające wykorzystanie zarejestrowanego obrazu i dźwięku w postępowaniu dowodowym w stosunku do osób zakłócających porządek podczas imprezy masowej oraz imprez masowych podwyższonego ryzyka prowadzonych na stadionach, w obiektach i na terenach niewyszczególnionych w wykazie, o którym mowa w ust. 4, jak również sposób przechowywania materiałów, o których mowa w ust. 3, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia efektywnego rozpoznawania zagrożeń i identyfikowania sprawców zakłóceń porządku publicznego w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej.
10. Kontrolę przestrzegania warunków określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 9, sprawuje wojewoda poprzez coroczne:

- 1) porównanie parametrów technicznych urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk zainstalowanych na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, z minimalnymi wymogami technicznymi określonymi w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 9;
- 2) sprawdzanie stanu technicznego urządzeń, o których mowa w pkt 1.

Art. 11a.

1. Organem pomocniczym wojewody w zakresie zapewnienia wykonywania zadań związanych z bezpieczeństwem imprez masowych jest wojewódzki zespół interdyscyplinarny do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, zwany dalej "zespołem", powoływany przez wojewodę, który określa jego skład, szczegółowy zakres obowiązków oraz tryb działania.
2. Zespołowi przewodniczy wojewoda lub wyznaczony przez niego przedstawiciel.
3. W skład zespołu wchodzi:
 - 1) właściwy miejscowo komendant wojewódzki (Komendant Stołeczny) Policji lub wyznaczony przez niego przedstawiciel;
 - 2) właściwy miejscowo komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej lub wyznaczony przez niego przedstawiciel;
 - 3) przedstawiciele innych organów administracji rządowej i samorządowej, których obecność wojewoda uzna za uzasadnioną.
4. Do udziału w posiedzeniach zespołu wojewoda może zaprosić przedstawicieli związków sportowych, podmiotów prowadzących rozgrywki, organizatorów cyklicznych imprez masowych oraz instytucji i podmiotów, których przedmiot działalności pozostaje w związku z przedmiotem posiedzenia zespołu, których obecność uzna za uzasadnioną lub na ich wniosek.
5. Zespół wspomaga podmioty, o których mowa w ust. 2–4, w realizacji obowiązków związanych z zabezpieczeniem imprez masowych na terenie województwa, nałożonych przepisami ustaw, w szczególności poprzez:
 - 1) analizę zagrożeń związanych z organizacją imprez masowych;
 - 2) analizę i ocenę działań podejmowanych przez podmioty, o których mowa w ust. 2–4, w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa imprez masowych;
 - 3) umożliwienie przekazywania informacji o zagrożeniach związanych z imprezami masowymi pomiędzy podmiotami, o których mowa w ust. 2–4;
 - 4) wspieranie programów mających na celu poprawę stanu bezpieczeństwa imprez masowych;
 - 5) inne inicjatywy zmierzające do poprawy stanu bezpieczeństwa imprez masowych.

Art. 12.

1. Wojewoda może, w drodze decyzji administracyjnej, nałożyć na organizatora imprezy masowej organizowanej w miejscu nieobjętym wykazem, o którym mowa w art. 11 ust. 4, obowiązek jej utrwalania za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
2. Przepisy art. 11 ust. 6–8 i 10 stosuje się odpowiednio.

Art. 12a.

Minister właściwy do spraw kultury fizycznej może dofinansowywać programy edukacyjne, informacyjne i szkoleniowe na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa masowych imprez sportowych oraz zwalczania negatywnych zjawisk w sporcie.

Rozdział 3 Bezpieczeństwo meczu piłki nożnej

Art. 13.

1. Organizator meczu piłki nożnej klubu uczestniczącego w rozgrywkach jednej z trzech najwyższych ligowych klas rozgrywkowych rywalizacji mężczyzn, niezależnie od rodzaju rozgrywek, tj. krajowych czy międzynarodowych, zapewnia identyfikację osób uczestniczących w tej imprezie, niezależnie od obowiązków i wymogów, o których mowa w art. 6.
2. Obiekty wykorzystywane do organizacji meczów piłki nożnej, o których mowa w ust. 1, wyposaża się w kompatybilne między sobą elektroniczne systemy służące do identyfikacji osób, sprzedaży biletów, kontroli przebywania w miejscu i w czasie trwania meczu piłki nożnej, kontroli dostępu do określonych miejsc oraz weryfikacji informacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c.
- 2a. Niezależnie od systemów, o których mowa w ust. 2, tworzy się:
 - 1) centralny system identyfikacji uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w ramach najwyższej ligowej klasy rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn;
 - 2) centralny system identyfikacji uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w drugiej i trzeciej najwyższej ligowej klasie rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
- 2b. Administratorami danych zgromadzonych w systemach, o których mowa w ust. 2a, są właściwe podmioty zarządzające tymi rozgrywkami.
- 2c. Kompatybilność oznacza, iż elektroniczne systemy, o których mowa w ust. 2, muszą być podłączone do systemów, o których mowa w ust. 2a, oraz działać na podstawie numeru PESEL, a w razie gdy nie został on nadany

- rodzaju, serii i numeru dokumentu potwierdzającego tożsamość, po przekazaniu danych, o których mowa w ust. 4.
- 2d. (uchylony)
3. Wymagania techniczno-użytkowe systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, przeznaczonych dla obiektów wykorzystywanych do prowadzenia rozgrywek meczów piłki nożnej, o których mowa w ust. 1, określają właściwe podmioty zarządzające tymi rozgrywkami.
- 3a. (uchylony)
4. Zakres przetwarzanych danych identyfikujących osoby uczestniczące w meczu piłki nożnej obejmuje:
- 1) imię i nazwisko;
 - 2) (uchylony)
 - 3) numer PESEL, a w razie gdy nie został on nadany – rodzaj, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 4) (uchylony)
 - 5) (uchylony)
5. (uchylony)
6. Do wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej organizator dołącza oświadczenie o spełnieniu wymogów, o których mowa w ust. 2.
7. Gromadzenie i przetwarzanie danych w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osób uczestniczących w meczu piłki nożnej.
8. Zakres danych gromadzonych w systemie, o którym mowa w ust. 2a pkt 1, obejmuje:
- 1) dane określone w ust. 4,
 - 2) dane, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c,
 - 3) informacje o zastosowanych zakazach, w tym przekazane przez organizatorów imprez masowych – w zakresie, w jakim dane i informacje te dotyczą uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w ramach najwyższej ligowej klasy rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
9. Zakres danych gromadzonych w systemie, o którym mowa w ust. 2a pkt 2, obejmuje:
- 1) dane określone w ust. 4,
 - 2) dane, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c,
 - 3) informacje o zastosowanych zakazach, w tym przekazane przez organizatorów imprez masowych – w zakresie, w jakim dane i informacje te dotyczą uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w drugiej i trzeciej najwyższej ligowej klasie rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
10. Dane do systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, przekazują w zakresie swojej właściwości:
- 1) właściwy polski związek sportowy;
 - 2) właściwy podmiot zarządzający rozgrywkami;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej;
 - 4) Komendant Główny Policji;
 - 5) podmiot uprawniony do dystrybucji biletów.
11. Podmioty przekazujące dane do systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, odpowiedzialne są za kompletność, aktualność oraz prawdziwość przekazywanych danych.
12. Dostęp do danych zgromadzonych w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, w zakresie swoich kompetencji, posiadają:
- 1) właściwy polski związek sportowy;
 - 2) właściwy podmiot zarządzający rozgrywkami;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej;
 - 4) podmiot uprawniony do dystrybucji biletów;
 - 5) Policja, w zakresie weryfikacji poprawności informacji o osobach, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c, oraz w związku z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym lub czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi.
13. Dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, przechowywane są nie dłużej niż przez okres 2 lat od dnia ostatniego zakupu biletu wstępu przez uczestnika meczu piłki nożnej lub przekazania mu innego dokumentu uprawniającego do przebywania na meczu piłki nożnej.
- 13a. Jeżeli dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, dotyczą osoby, wobec której zostało wydane orzeczenie lub zakaz, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c, wówczas okres, o którym mowa w ust. 13, liczy się od dnia upływu okresu obowiązywania zakazu lub okresu, na który orzeczono dany środek.
14. Dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, podlegają usunięciu, jeżeli:
- 1) zostały zgromadzone z naruszeniem ustawy;
 - 2) okazały się niekompletne, nieaktualne lub nieprawdziwe;
 - 3) upłynął okres, o którym mowa w ust. 13.

Art. 14.

1. Organizator meczu piłki nożnej może stosować zakaz klubowy, polegający na zakazie uczestniczenia w kolejnych imprezach masowych przeprowadzanych przez organizatora meczu piłki nożnej, nakładany przez tego organizatora na osobę, która dopuściła się naruszenia regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej.

- 1a. Zakaz klubowy, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również kolejnych imprez masowych przeprowadzanych z udziałem drużyny organizatora rozgrywanych poza siedzibą organizatora, i może być nakładany za naruszenie regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej prowadzonej z udziałem drużyny tego organizatora.
2. Okres obowiązywania zakazu klubowego nie może być dłuższy niż 2 lata od dnia jego wydania.
3. Organizator meczu piłki nożnej, w terminie 7 dni od dnia zastosowania zakazu klubowego, informuje o tym osobę, której ten zakaz dotyczy. Informacja określa okres obowiązywania zakazu uczestnictwa tej osoby.
4. Osobie ukaranej zakazem klubowym, o którym mowa w ust. 1, służy prawo wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do podmiotu, który zastosował zakaz klubowy.
- 4a. (uchylony)
5. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, określa w swoim regulaminie wewnętrznym formę, tryb i termin złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, o którym mowa w ust. 4, a także tryb i termin jego rozpatrzenia.
6. Termin rozpatrzenia wniosku określony w regulaminie, o którym mowa w ust. 5, powinien być wyznaczony tak, aby od daty złożenia wniosku do daty jego rozpatrzenia nie upłynęło więcej niż 14 dni.
7. (uchylony)
8. Orzeczenie podmiotu, o którym mowa w ust. 1, wydane na skutek wniesienia wniosku, o którym mowa w ust. 4, jest ostateczne.
- 8a. Od orzeczenia o zastosowaniu zakazu klubowego przez podmiot, o którym mowa w ust. 1, osobie ukaranej służy prawo wniesienia skargi do właściwego sądu administracyjnego.
9. Informacja o zastosowanym zakazie klubowym jest przetwarzana w systemach, o których mowa w art. 13 ust. 2 i 2a.

Art. 15.

1. Sprzedaż biletu wstępu na mecz piłki nożnej lub przekazanie innego dokumentu uprawniającego do przebywania na nim określonej osoby następuje po uzyskaniu danych, o których mowa w art. 13 ust. 4, zgodnych z dokumentem potwierdzającym tożsamość.
2. Na bilecie wstępu na mecz piłki nożnej lub na innym dokumencie uprawniającym do przebywania na nim umieszcza się dane, o których mowa w art. 13 ust. 4, oraz numer miejsca, którego dotyczy ten bilet lub dokument uprawniający do przebywania na meczu.
- 2a. W przypadku meczów piłki nożnej o charakterze międzynarodowym, w tym meczów piłki nożnej organizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach rozgrywek Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA) lub Unii Europejskich Związków Piłkarskich (UEFA), przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do uczestników będących cudzoziemcami, jeżeli bilet wstępu lub inny dokument uprawniający do przebywania na meczu piłki nożnej otrzymują poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z przepisami prawa obowiązującego w miejscu ich wydania.
- 2b. Na bilecie wstępu lub na innym dokumencie uprawniającym do przebywania na meczach, o których mowa w ust. 2a, umieszcza się numer miejsca siedzącego.
3. Organizator meczu piłki nożnej lub podmiot przez niego uprawniony do dystrybucji odmawia sprzedaży biletu wstępu lub innego dokumentu uprawniającego do przebywania na nim:
 - 1) osobie, wobec której zostało wydane orzeczenie:
 - a) zakazujące wstępu na imprezę masową,
 - b) zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382 oraz z 2015 r. poz. 1418 i 1707);
 - 2) osobie, wobec której zastosowano zakaz klubowy lub zakaz zagraniczny;
 - 3) osobie, co do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa imprezy masowej.
4. Organizator meczu piłki nożnej jest obowiązany prowadzić sprzedaż biletów wstępu lub przekazywać inne dokumenty uprawniające do przebywania na wyznaczonych miejscach.
5. Bilet wstępu na mecz piłki nożnej lub inny dokument uprawniający do przebywania na nim jest ważny wraz z dokumentem potwierdzającym tożsamość.

Art. 16.

Wstęp na mecz piłki nożnej osoby małoletniej do lat 13 następuje wyłącznie pod opieką osoby pełnoletniej. (...)

Art. 17a.

1. Organizator meczu piłki nożnej może udostępnić uczestnikom meczu piłki nożnej miejsca stojące pod warunkiem zachowania następujących zasad:
 - 1) liczba udostępnionych miejsc stojących nie może przekraczać 25% ogólnej liczby miejsc na stadionie, ustalonej zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) jedno miejsce siedzące może zostać przekształcone wyłącznie w jedno miejsce stojące, z zachowaniem możliwości przywrócenia stanu poprzedniego;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej może udostępnić miejsca stojące dla kibiców drużyny gospodarzy i drużyny gości, w proporcji 4:1, zapewniając, że udostępnione miejsca stojące, przewidziane dla obydwu

grup kibiców, pozostaną od siebie odseparowane w sposób minimalizujący możliwość wywołania zagrożenia bezpieczeństwa na meczu piłki nożnej.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa oraz ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, wymogi techniczne infrastruktury sektorów, na których udostępniane są miejsca stojące, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom meczów piłki nożnej.

Art. 18.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do organizacji masowych imprez sportowych podwyższonego ryzyka, z wyłączeniem art. 16a.

Rozdział 4 Służby porządkowe i służby informacyjne

Art. 19.

1. Członkowie służby porządkowej działają na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej.
2. Członkowie służby informacyjnej działają na rzecz bezpieczeństwa uczestników imprezy masowej, w szczególności poprzez informowanie ich o przyjętych rozwiązaniach organizacyjnych.
3. Członkowie służb, o których mowa w ust. 1 i 2, są obowiązani posiadać oznakowanie i ukończone szkolenie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 23.
4. Kierownikiem do spraw bezpieczeństwa może być wyłącznie osoba, która ukończyła szkolenie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 23, a w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka została dodatkowo wpisana na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, o której mowa w art. 26 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.

Art. 20.

1. Służby porządkowe i informacyjne są uprawnione do:
 - 1) sprawdzania i stwierdzania uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej, a w przypadku stwierdzenia braku takich uprawnień – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej;
 - 2) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
 - 3) przeglądania zawartości bagaży i odzieży osób w przypadku podejrzenia, że osoby te wnoszą lub posiadają przedmioty, o których mowa w art. 8 ust. 2;
 - 4) wydawania poleceń porządkowych osobom zakłócającym porządek publiczny lub zachowującym się niezgodnie z regulaminem imprezy masowej lub regulaminem obiektu (terenu), a w przypadku niewykonania tych poleceń – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej;
 - 5) ujęcia, w celu niezwłocznego przekazania Policji, osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla dóbr powierzonych ochronie oraz osób dopuszczających się czynów zabronionych.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.), służby porządkowe mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a i b, pkt 2 lit. a i pkt 12 lit. a tej ustawy.
3. Użycie środków przymusu bezpośredniego oraz dokumentowanie tego użycia odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
4. Czynności, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonywane w sposób zapewniający poszanowanie godności ludzkiej oraz innych dóbr osobistych osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

Art. 21.

1. Kierownik do spraw bezpieczeństwa, członkowie służby porządkowej i służby informacyjnej obowiązani są do noszenia w widocznym miejscu identyfikatora wydanego przez organizatora.
2. Identyfikator zawiera następujące informacje:
 - 1) nazwę wystawcy;
 - 2) numer identyfikacyjny i wizerunek twarzy;
 - 3) termin ważności;
 - 4) pieczęć i podpis wystawcy.
3. Organizator prowadzi ewidencję wydanych identyfikatorów, zawierającą następujące dane:
 - 1) imię i nazwisko oraz numer PESEL członka służby pobierającego identyfikator lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 2) podpis członka służby pobierającego identyfikator, datę i godzinę pobrania;
 - 3) numer zaświadczenia o ukończeniu przez członka służby przeszkolenia w zakresie zabezpieczania imprez masowych i dane identyfikujące wystawcę tego zaświadczenia.

Art. 22.

1. Służby porządkowe są obowiązane:
 - 1) odmówić wstępu na imprezę masową;

- a) osobie, wobec której zostało wydane orzeczenie:
 - zakazujące wstępu na imprezę masową,
 - zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,
 - b) osobie, wobec której został wydany zakaz zagraniczny,
 - c) osobie, wobec której został wydany zakaz klubowy,
 - d) osobie odmawiającej poddania się czynnościom, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1–3,
 - e) osobie znajdującej się pod widocznym wpływem alkoholu, środków odurzających, psychotropowych lub innych podobnie działających środków,
 - f) osobie posiadającej broń lub inne przedmioty, materiały, wyroby, napoje, środki lub substancje, o których mowa w art. 8 ust. 2,
 - g) osobie zachowującej się agresywnie, prowokacyjnie albo w inny sposób stwarzającej zagrożenie dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego;
- 1a) odmówić wstępu na imprezę masową osobie nieposiadającej biletu wstępu lub innego dokumentu uprawniającego do przebywania na imprezie masowej;
 - 2) usunąć z miejsca przeprowadzania imprezy masowej osoby, które swoim zachowaniem zakłócają porządek publiczny lub zachowują się niezgodnie z regulaminem obiektu (terenu) lub regulaminem imprezy masowej;
 - 3) usunąć z miejsca przeprowadzania imprezy masowej osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a–c.
2. Służby informacyjne są obowiązane do:
- 1) informowania o udogodnieniach oraz wymogach bezpieczeństwa określonych przez organizatora lub służby ratownicze;
 - 2) informowania o umiejscowieniu punktów pomocy medycznej, gastronomicznych i sanitarnych;
 - 3) nadzorowania bezpiecznego wejścia i wyjścia osób uczestniczących w imprezie masowej;
 - 4) niedopuszczania osób uczestniczących w imprezie masowej do miejsc nieprzeznaczonych dla publiczności;
 - 5) niezwłocznego reagowania na incydenty i zagrożenia oraz podejmowania niezbędnych działań zaradczych, w szczególności poprzez informowanie o nich służb porządkowych;
 - 6) obserwowania wszystkich obszarów potencjalnego zagrożenia i przeciwdziałania nadmiernemu zagęszczeniu osób;
 - 7) pilnowania przestrzegania postanowień regulaminu obiektu (terenu) i regulaminu imprezy masowej;
 - 8) reagowania na skargi składane przez osoby uczestniczące w imprezie masowej.
3. W celu realizacji obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a lub b, organizator lub osoba przez niego upoważniona kieruje zapytanie do właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 7.
 4. W przypadku gdy działania służby porządkowej, o których mowa w ust. 1, są nieskuteczne, organizator lub kierownik do spraw bezpieczeństwa występuje do Policji o udzielenie pomocy, niezwłocznie potwierdzając ten fakt pisemnym zgłoszeniem.
 5. W przypadku gdy impreza masowa jest przeprowadzana na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, wystąpienie, o którym mowa w ust. 4, kierowane jest do Żandarmerii Wojskowej.
 6. W przypadku, o którym mowa w ust. 4 lub 5, służby porządkowe i służby informacyjne wykonują polecenia Policji lub Żandarmerii Wojskowej.

Art. 23.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wymagania jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne w zakresie wykszolenia, w tym tematykę i formę prowadzenia szkoleń, jednostki właściwe do ich prowadzenia i wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia,
 - 2) wyposażenie służb porządkowych i służb informacyjnych z uwzględnieniem rodzaju imprezy masowej i przewidywanych zagrożeń,
 - 3) sposób i zakres sprawowania przez służby porządkowe i służby informacyjne kontroli uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej, w tym sposób legitymowania uczestników imprezy masowej oraz przeglądania ich bagaży i odzieży,
 - 4) sposób postępowania służb porządkowych i służb informacyjnych w razie konieczności usunięcia osoby uczestniczącej w imprezie masowej zakłócającej porządek publiczny,
 - 5) sposób dokumentowania przez służby porządkowe i służby informacyjne czynności podjętych w czasie wykonywania obowiązków
- mając na względzie zapewnienie właściwego wykszolenia tych służb, ich wyposażenia i oznakowania oraz wykonywania obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

Rozdział 5

Zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej

Art. 24.

Organem wydającym zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej, zwanym dalej "organem", jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej.

Art. 25.

1. W celu przeprowadzenia imprezy masowej organizator, nie później niż na 30 dni przed planowanym terminem jej rozpoczęcia:
 - 1) występuje do organu z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej;
 - 2) zwraca się do właściwych miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji i komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego i państwowego inspektora sanitarnego z wnioskiem o wydanie opinii o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach;
 - 3) powiadamia właściwego miejscowo:
 - a) komendanta oddziału Straży Granicznej, w przypadku przeprowadzania imprezy masowej w strefie nadgranicznej,
 - b) komendanta terenowej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, w przypadku przeprowadzania imprezy masowej na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.
- 1a. Termin, o którym mowa w ust. 1, może zostać skrócony do 14 dni w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, w szczególności gdy potrzeba organizacji imprezy masowej wynika z przyczyn nagłych oraz jeżeli charakter imprezy masowej odpowiada przeznaczeniu obiektu określonego w projekcie budowlanym tego obiektu.
2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, organizator załącza:
 - 1) dokumentację i informacje, o których mowa w art. 26 ust. 1;
 - 2) program i regulamin imprezy masowej, wraz z informacją o sposobie udostępnienia go uczestnikom imprezy masowej;
 - 3) regulamin obiektu (terenu), wraz z informacją o sposobie udostępnienia go uczestnikom imprezy masowej;
 - 4) pisemną instrukcję określającą zadania służby porządkowej oraz służby informacyjnej;
 - 5) warunki łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej.
3. Właściwi miejscowo: komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji, komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, dysponent zespołów ratownictwa medycznego i państwowy inspektor sanitarny wydają opinie, o których mowa w ust. 1 pkt 2, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku o ich wydanie.
- 3a. Do opinii określonych w ust. 1 pkt 2 nie ma zastosowania art. 106 Kodeksu postępowania administracyjnego.
- 3b. W przypadku, o którym mowa w ust. 1a, wydanie opinii, o których mowa w ust. 3, następuje w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku o ich wydanie.
4. Opinie, o których mowa w ust. 1 pkt 2, zachowują ważność przez 6 miesięcy od dnia ich wydania.

Art. 26.

1. Organizator do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, dołącza:
 - 1) graficzny plan obiektu (terenu), na którym ma być przeprowadzona impreza masowa, wraz z jego opisem, zawierający:
 - a) oznaczenie dróg dościa i rozchodzenia się osób uczestniczących w imprezie masowej, dróg ewakuacyjnych i dróg dojazdowych dla pojazdów służb ratowniczych i Policji,
 - b) oznaczenie punktów pomocy medycznej, punktów czerpalnych wody do celów przeciwpożarowych oraz punktów informacyjnych,
 - c) oznaczenie lokalizacji hydrantów przeciwpożarowych, zaworów, przyłączy wody, gazu i energii elektrycznej oraz innych elementów mających wpływ na bezpieczeństwo użytkowników obiektu lub terenu,
 - d) informacje o rozmieszczeniu służb porządkowych oraz służb informacyjnych, rozmieszczeniu osób uczestniczących w imprezie masowej i ewentualnym rozdzieleniu ich według sektorów oraz o rozmieszczeniu punktów gastronomicznych i sanitariatów,
 - e) oznaczenie sektorów, na których podczas meczu piłki nożnej zostaną udostępnione miejsca stojące – jeżeli organizator zamierza udostępnić uczestnikom miejsca stojące;
 - 2) instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, z zastrzeżeniem ust. 2;
 - 3) terminarz rozgrywek meczów piłki nożnej lub terminarz innych imprez masowych – w przypadku imprez masowych organizowanych cyklicznie;
 - 4) informację o:
 - a) liczbie miejsc dla osób na imprezie masowej, a jeżeli organizator zamierza udostępnić na meczu piłki nożnej miejsca stojące – również liczbie miejsc stojących,

- b) przewidywanych zagrożeniach bezpieczeństwa i porządku publicznego,
 - c) liczbie, organizacji, oznakowaniu, wyposażeniu i sposobie rozmieszczenia służby porządkowej oraz służby informacyjnej;
- 5) informację o osobie wyznaczonej na kierownika do spraw bezpieczeństwa, w tym jej dane obejmujące: imię, nazwisko, numer PESEL – o ile został nadany, numer i datę wydania zaświadczenia o ukończeniu szkolenia dla kierowników do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, a w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka dodatkowo numer wpisu na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej;
 - 6) informację o sposobie zapewnienia identyfikacji osób biorących udział w imprezie masowej – w przypadku meczu piłki nożnej lub imprezy masowej podwyższonego ryzyka;
 - 7) informację o zainstalowanych urządzeniach rejestrujących obraz i dźwięk, o których mowa w art. 11;
 - 8) informację o powiadomieniu podmiotów, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 3 – w przypadku przeprowadzania imprezy masowej w strefie nadgranicznej lub na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej;
 - 9) harmonogram udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej oraz harmonogram opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu, jeżeli regulamin imprezy masowej przewiduje zmienną liczbę osób w czasie jej trwania.
2. Opinie, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, oraz instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, organizator dołącza do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, niezwłocznie, jednak nie później niż na 14 dni przed terminem rozpoczęcia imprezy masowej.
 - 2a. W przypadku, o którym mowa w art. 25 ust. 1a, opinii, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, oraz instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, organizator dołącza do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, niezwłocznie.
 - 2b. W przypadku gdy z opinii właściwego miejscowo komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, wynika, iż impreza masowa powinna zostać zakwalifikowana jako impreza masowa podwyższonego ryzyka, organizator może dołączyć do dokumentacji, o której mowa w ust. 2, wniosek o zezwolenie na zapewnienie przez niego na tej imprezie masowej mniejszej liczebności służby porządkowej i informacyjnej niż określona w art. 6 ust. 2 pkt 2.
 3. W przypadku gdy właściciel, posiadacz, użytkownik obiektu lub zarządzający obiektem, na terenie którego ma być przeprowadzona impreza masowa, rozpoczął jego użytkowanie zgodnie z przepisami prawa budowlanego, a charakter imprezy masowej jest zgodny z przeznaczeniem obiektu, organizator do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, dołącza ważne opinie, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, właściwych miejscowo: komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej i państwowego inspektora sanitarnego.

Art. 27.

Organ może zażądać od organizatora dodatkowej dokumentacji w postaci:

- 1) kopii aktualnych protokołów z kontroli, o których mowa w art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.);
- 2) dokumentu poświadczającego spełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 53 ust. 1;
- 3) pisemnej zgody na przeprowadzenie imprezy masowej, wydanej przez kierownika jednostki organizacyjnej Lasów Państwowych, parku narodowego lub krajobrazowego – w razie przeprowadzania imprezy na terenach będących w zarządzie tej jednostki.

Art. 28.

1. Właściwy miejscowo komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji i właściwy miejscowo komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej wydają opinię, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, na podstawie lustracji obiektu (terenu), na którym ma być przeprowadzona impreza masowa, oraz na podstawie przedłożonych przez organizatora dokumentów i informacji, o których mowa w art. 25 ust. 2.
2. Właściwy miejscowo komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji wydaje opinię dodatkowo na podstawie analizy ryzyka, określającej przewidywane zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego mogące wystąpić w związku z imprezą masową.

Art. 29.

1. Organ wydaje zezwolenie albo odmawia jego wydania w terminie co najmniej 7 dni przed planowanym terminem przeprowadzenia imprezy masowej.
2. Zezwolenie zawiera:
 - 1) nazwę organizatora;
 - 2) określenie rodzaju imprezy masowej;
 - 3) nazwę imprezy masowej;
 - 4) warunki przeprowadzenia imprezy masowej, w tym:
 - a) miejsce jej przeprowadzenia,
 - b) czas jej rozpoczęcia i zakończenia,
 - c) maksymalną liczbę osób, które mogą w niej uczestniczyć,
 - d) liczbę członków służby porządkowej oraz służby informacyjnej, ustaloną zgodnie z art. 6 ust. 2,
 - e) informację o zainstalowaniu urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, o których mowa w art. 11.

3. Organ stwierdza w zezwoleniu, że jest to impreza masowa podwyższonego ryzyka, w przypadku gdy wynika to z:
 - 1) informacji o przewidywanych zagrożeniach, o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 4 lit. b;
 - 2) opinii komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji;
 - 3) wniosku podmiotu zarządzającego rozgrywkami.
- 3a. Organ, biorąc pod uwagę przewidywane zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, po konsultacji z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji może w zezwoleniu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnić wniosek, o którym mowa w art. 26 ust. 2b, zezwalając organizatorowi na zapewnienie mniejszej liczebności służby porządkowej i informacyjnej niż określona w art. 6 ust. 2 pkt 2, przy czym liczba służb informacyjnych nie może być niższa niż określana zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1, a liczba służb porządkowych zwiększana jest przynajmniej o 200% w stosunku do liczby określonej zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1.
4. Organ odmawia wydania zezwolenia w przypadku:
 - 1) niezłożenia przez organizatora opinii, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, i dokumentów, o których mowa w art. 26;
 - 2) niespełnienia przez organizatora obowiązków i wymogów, o których mowa w art. 6 lub w art. 13 ust. 2.
5. Wydanie zezwolenia lub odmowa jego wydania następuje w drodze decyzji administracyjnej. Kopię decyzji organ przekazuje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jej wydania, podmiotom wymienionym w art. 25 ust. 1 pkt 2 oraz wojewodzie.
6. Odwołanie organizatora od decyzji, o której mowa w ust. 5, nie wstrzymuje jej wykonania.

Art. 30.

1. Jeżeli imprezy masowe są przeprowadzane przez tego samego organizatora w tych samych obiektach (terenach) umożliwiających przeprowadzenie imprezy masowej, co najmniej 2 razy w roku lub są to imprezy masowe, dla których opracowano terminarz imprez masowych organizowanych cyklicznie, organ wydaje zezwolenie na przeprowadzenie wskazanej przez organizatora liczby imprez masowych lub ich przeprowadzenie w okresie jednego roku.
2. Organizator imprez masowych przeprowadzanych w trybie, o którym mowa w ust. 1, przekazuje na 14 dni przed planowanym terminem ich przeprowadzenia, właściwym ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej komendantom powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji i komendantom powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej, dysponentowi zespołów ratownictwa medycznego oraz państwowemu inspektorowi sanitarnemu informacje, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 2 i 3 i art. 26 ust. 1 pkt 4–6.
3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, dotyczące meczu piłki nożnej, wydawane jest na okres wskazany w terminarzu rozgrywek meczów piłki nożnej, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3.
4. W przypadku zmiany terminu imprezy masowej mającej odbyć się jednorazowo lub według ustalonego terminarza, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3, organizator na 7 dni przed terminem jej rozpoczęcia zawiadamia organ oraz podmioty, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2.

Rozdział 6 Kontrola bezpieczeństwa imprezy masowej

Art. 31.

1. Organ kontroluje zgodność przebiegu imprezy masowej podwyższonego ryzyka z warunkami określonymi w zezwoleniu.
2. Organ może kontrolować zgodność przebiegu imprezy masowej niebędącej imprezą masową podwyższonego ryzyka z warunkami określonymi w zezwoleniu.
- 2a. Wykonując czynności, o których mowa w ust. 1 i 2, organ może korzystać z sił i środków właściwego miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego i państwowego inspektora sanitarnego.
3. Organ w związku z przeprowadzaną kontrolą, o której mowa w ust. 1 i 2, ma prawo do:
 - 1) żądania od organizatora informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli;
 - 2) swobodnego wstępu do miejsca przeprowadzania imprezy masowej i innych pomieszczeń związanych bezpośrednio z przeprowadzaniem imprezy masowej;
 - 3) przeprowadzania lustracji miejsc, o których mowa w pkt 2;
 - 4) żądania od osób działających w imieniu i na rzecz organizatora udzielenia informacji w formie ustnej i pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli.
4. W przypadku stwierdzenia niespełnienia przez organizatora warunków określonych w zezwoleniu organ może wydać decyzję o przerwaniu imprezy masowej, nadając jej rygor natychmiastowej wykonalności, o czym niezwłocznie powiadamia właściwego wojewodę. Decyzję doręcza się organizatorowi w terminie 7 dni od dnia przerwania imprezy.
- 4a. Wydając decyzję, o której mowa w ust. 4, organ bierze również pod uwagę zagrożenie bezpieczeństwa, które może spowodować przerwanie imprezy masowej.
5. W przypadku stwierdzenia naruszenia warunków bezpieczeństwa imprezy masowej przez jej organizatora, podmioty, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, mogą wnioskować do organu o jej przerwaniu.

Art. 32.

Organ wydaje decyzję o zakazie przeprowadzenia imprezy masowej, jeżeli po wydaniu zezwolenia stwierdzi, że zostały naruszone warunki bezpieczeństwa dające podstawę do jego wydania.

Art. 33.

1. Od decyzji organu, o której mowa w art. 29 i w art. 32, przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego.
2. Samorządowe kolegium odwoławcze rozpatruje odwołanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie 4 dni od dnia jego wniesienia.

Art. 34.

1. W przypadku negatywnej oceny stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z planowaną lub przeprowadzoną imprezą masową wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, może:
 - 1) zakazać przeprowadzenia imprezy masowej z udziałem publiczności na całym obiekcie lub w jego wydzielonych sektorach;
 - 2) wprowadzić, na czas określony albo nieokreślony, zakaz przeprowadzania przez organizatora imprez masowych na terenie województwa lub jego części.
2. Kopię decyzji niezwłocznie po jej wydaniu wojewoda przesyła podmiotom, o których mowa w art. 25 ust. 1.
3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który rozpatruje je w terminie 14 dni od dnia jego wniesienia.
4. Odwołanie od decyzji, o której mowa w ust. 1, nie wstrzymuje jej wykonania.

Art. 34a.

1. Wojewoda może, w drodze decyzji administracyjnej, przerwać imprezę masową, jeżeli jej dalszy przebieg może zagrozić życiu lub zdrowiu osobom albo mieniu w znacznych rozmiarach, a działania podejmowane przez organizatora są niewystarczające do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Wydając decyzję, wojewoda bierze pod uwagę również zagrożenie bezpieczeństwa, które może spowodować przerwanie imprezy masowej.
3. Decyzji o przerwaniu imprezy masowej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
4. O treści decyzji wojewoda zawiadamia niezwłocznie organizatora imprezy masowej oraz odpowiednie podmioty wymienione w art. 25 ust. 1.
5. Decyzję doręcza się organizatorowi w terminie 7 dni od dnia przerwania imprezy masowej.

Rozdział 7

Zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprezy masowej

Art. 35.

1. Gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych odbywa się w celu zapobiegania przestępstwom i wykroczeniom związanym z tymi imprezami oraz ich zwalczania.
2. Przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych odbywa się zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych bez obowiązku informowania osób, których one dotyczą.

Art. 36.

1. Organem administracji rządowej właściwym w sprawach gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, jest Komendant Główny Policji, zwany dalej "Komendantem".
2. Komendant gromadzi i przetwarza informacje dotyczące imprez masowych innych niż masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, w zakresie obejmującym dane o osobach, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a i b, oraz o terminach i miejscach przeprowadzania tych imprez.
3. (uchylony)
4. (uchylony)

Art. 37.

Do zadań Komendanta należy w szczególności:

- 1) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) prowadzenie bazy danych dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) opracowywanie analiz informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej;
- 4) zapewnienie bezpieczeństwa przetwarzanych informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135);
- 5) współpraca z podmiotami zagranicznymi w zakresie, o którym mowa w pkt 1–3.

Art. 38.

1. Podmiotami uprawnionymi w zakresie swoich kompetencji do otrzymywania od Komendanta informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zwanymi dalej "podmiotami uprawnionymi", są:
 - 1) Policja;
 - 2) prokuratura;
 - 3) sądy;
 - 4) Straż Graniczna;
 - 5) Państwowa Straż Pożarna;
 - 6) Biuro Ochrony Rządu;
 - 7) Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 8) Żandarmeria Wojskowa;
 - 9) straże gminne (miejskie);
 - 10) organy administracji publicznej właściwe w sprawach wydawania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej;
 - 11) służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo na obszarach kolejowych, zarządcy infrastruktury kolejowej, przewoźnicy publiczni;
 - 12) związki sportowe o zasięgu ogólnokrajowym;
 - 13) kluby sportowe;
 - 14) organizatorzy masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej;
 - 15) podmioty zarządzające rozgrywkami;
 - 16) instytucje zagraniczne;
 - 17) minister właściwy do spraw kultury fizycznej.
2. Organizatorzy imprez masowych innych niż masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, są uprawnieni w zakresie swoich zadań ustawowych do otrzymywania od Komendanta informacji dotyczących osób, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a i b.
3. Komendanci wojewódzcy (Komendant Stołeczny) Policji i komendanci powiatowi (rejonowi, miejscy) Policji przekazują podmiotom, o których mowa w ust. 1 pkt 1–15, na wniosek tych podmiotów, informacje, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 40, dotyczące imprez masowych organizowanych na obszarze działania tych komendantów. Przepisy art. 42 ust. 1, 4 i 5, art. 43, art. 44 ust. 1, 2 i 4, art. 45, art. 46 oraz art. 47 stosuje się odpowiednio.

Art. 39.

1. Podmiotami zobowiązanymi do przekazywania Komendantowi informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zwanymi dalej "podmiotami zobowiązanymi", są podmioty, o których mowa w art. 38 ust. 1 pkt 1–15, oraz:
 - 1) Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego oraz sądy, w których zapadło prawomocne orzeczenie o ukaraniu za wykroczenie karą inną niż kara aresztu;
 - 2) związki sportowe;
 - 3) organizatorzy;
 - 4) właściciele obiektów, na terenie których organizowane są masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej;
 - 5) organizatorzy turystyki;
 - 6) krajowi przewoźnicy realizujący publiczny transport zbiorowy.
2. Podmioty zobowiązane przekazują komendantom wojewódzkim (Komendantowi Stołecznemu) Policji i komendantom powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji, na wniosek komendantów, informacje, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 40, dotyczące imprez masowych organizowanych na obszarze działania tych komendantów. Przepisy art. 41, art. 42 ust. 1–3 oraz art. 45 stosuje się odpowiednio.

Art. 40.

Zakres gromadzonych i przetwarzanych informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, zawiera dane:

- 1) o osobach, przeciwko którym toczy się postępowanie karne lub przeciwko którym skierowano wniosek o ukaranie za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, obejmujące:
 - a) imię i nazwisko, używane pseudonimy,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) numer PESEL lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby,
 - d) adres zamieszkania lub stałego pobytu,
 - e) adres korespondencyjny,
 - f) informację o karalności,
 - g) przynależność do klubów kibica oraz charakterystykę zachowania podczas i w związku z masowymi imprezami sportowymi, w tym meczami piłki nożnej;
- 2) o osobach, co do których zapadł prawomocny wyrok lub prawomocne orzeczenie o ukaraniu za przestępstwo albo wykroczenie, popełnione w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, obejmujące:
 - a) imię i nazwisko, używane pseudonimy,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) numer PESEL lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby,

- d) adres zamieszkania lub stałego pobytu,
 - e) adres korespondencyjny,
 - f) informację o karalności,
 - g) informacje o zastosowaniu środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową lub środka karnego, o którym mowa w art. 15 ust. 3 pkt 1 lit. b,
 - h) przynależność do klubów kibica oraz charakterystykę zachowania podczas i w związku z masowymi imprezami sportowymi, w tym meczami piłki nożnej;
- 3) o klubach, organizacjach, stowarzyszeniach skupiających kibiców, obejmujące:
 - a) ich nazwę,
 - b) imię i nazwisko osoby działającej w imieniu osób zrzeszonych,
 - c) liczbę członków,
 - d) miejsce spotkań oraz charakterystykę zachowań i metod działania osób, o których mowa w lit. c, oraz elementy charakterystyczne, w szczególności oznakowanie ubrania,
 - e) informacje o czynach noszących znamiona przestępstwa albo wykroczenia o charakterze chuligańskim z udziałem osób, o których mowa w lit. c,
 - f) informacje o wzajemnych relacjach pomiędzy poszczególnymi klubami, organizacjami i stowarzyszeniami;
 - 4) o zaistniałych w związku z organizowanymi imprezami masowymi zbiorowych naruszeniach porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz chuligańskich zachowaniach, obejmujące:
 - a) datę i miejsce zdarzenia,
 - b) informacje o rodzaju imprezy, w związku z którą doszło do zdarzenia,
 - c) skutki zdarzenia,
 - d) informacje o działaniach i podjętych środkach zaradczych;
 - 5) o związkach i klubach sportowych, obejmujące:
 - a) nazwę związku lub klubu sportowego oraz skład ich władz,
 - b) adres siedziby,
 - c) informacje o rodzaju rozgrywek, w których związek lub klub uczestniczył, uczestniczy oraz do jakich się zakwalifikował,
 - d) informacje o obiektach sportowych, z których związek lub klub stale korzysta;
 - 6) o terminarzu rozgrywek meczów piłki nożnej lub terminarzu innych masowych imprez sportowych z podaniem orientacyjnej liczby uczestników;
 - 7) o obiektach, na terenie których są organizowane masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, obejmujące:
 - a) rodzaj obiektu i jego nazwę,
 - b) informacje dotyczące dopuszczenia obiektu do użytkowania,
 - c) informacje dotyczące usytuowania obiektu wraz z planem i jego opisem,
 - d) informacje o pojemności obiektu,
 - e) informacje dotyczące służby porządkowej i służby informacyjnej;
 - 8) o przemieszczaniu się osób uczestniczących w masowych imprezach sportowych, w tym meczach piłki nożnej, i ich pobycie w miejscach organizowania tych imprez oraz informacje o środkach transportu, z jakich korzystają, miejscach zbiórek, trasach przejazdów oraz o liczebności grup uczestników;
 - 9) o organizatorach masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, i organizatorach przejazdu osób uczestniczących w masowych imprezach sportowych, w tym meczach piłki nożnej, obejmujące:
 - a) nazwę lub imię i nazwisko organizatora wraz z jego siedzibą oraz adresem,
 - b) określenie masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, w związku z którą organizowany jest przejazd;
 - 10) o zakazach zagranicznych oraz instytucjach zagranicznych właściwych do współpracy, w tym ich nazwę, siedzibę oraz adres.

Art. 41.

1. Podmioty zobowiązane, z zastrzeżeniem ust. 2, przekazują Komendantowi informacje dotyczące bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, niezwłocznie po ich otrzymaniu, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili ich otrzymania.
2. Podmioty zobowiązane, o których mowa w:
 - 1) art. 38 ust. 1 pkt 13 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–5 i 9;
 - 2) art. 38 ust. 1 pkt 15 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–7 i 9;
 - 3) art. 39 pkt 2 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–5 i 9;
 - 4) art. 39 pkt 3 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3, 6–10;
 - 5) art. 39 pkt 4 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 4 i 7;
 - 6) art. 39 pkt 5 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 8 i 9;
 - 7) art. 39 pkt 6 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 4, 8 i 9.

Art. 42.

1. Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprezy masowej przekazuje się za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo przez bezpośrednie doręczenie do najbliższego komisariatu lub komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji.

2. Podmioty zobowiązane przekazują informacje na kartach rejestracyjnych.
3. Podmioty uprawnione w celu uzyskania informacji kierują zapytania, wraz z uzasadnieniem, do Komendanta na kartach zapytania.
4. Komendant udziela informacji na kartach odpowiedzi.
5. Komendant może przekazać informację dotyczącą bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, podmiotowi zobowiązanemu, niebędącemu podmiotem uprawnionym, na jego pisemne zapytanie, jeżeli dotyczy ono ustawowych obowiązków tego podmiotu.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych przez podmioty zobowiązane, wzory kart rejestracyjnych, karty zapytania oraz karty odpowiedzi, biorąc pod uwagę dane, jakie muszą znaleźć się na kartach, oznaczenia podmiotu uprawnionego oraz podmiotu zobowiązanego, treść informacji, o której mowa w ust. 2, oraz zapytania, o którym mowa w ust. 3, jak również uzasadnienia, o którym mowa w art. 43, a także konieczność zapewnienia bezpieczeństwa przekazywanych informacji, w szczególności przed dostępem osób nieuprawnionych.

Art. 43.

1. Komendant przekazuje informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych niezwłocznie po otrzymaniu od podmiotu uprawnionego zapytania wraz z uzasadnieniem. Uzasadnienie powinno wskazywać powód wystąpienia z zapytaniem.
2. Jeżeli zapytanie nie zawiera uzasadnienia lub jest ono niewystarczające, Komendant zwraca się do podmiotu uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, o uzupełnienie stosownych informacji.
3. W przypadku gdy zgromadzone w bazie danych informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych są niewystarczające do udzielenia odpowiedzi na zapytanie, Komendant występuje z zapytaniem do podmiotów zobowiązanych w zakresie koniecznym do udzielenia odpowiedzi. Podmiot zobowiązany, do którego Komendant wystąpił z zapytaniem, jest obowiązany niezwłocznie udzielić odpowiedzi w zakresie określonym w art. 41.

Art. 44.

1. Zapytanie kieruje osoba upoważniona do występowania w imieniu podmiotu uprawnionego.
2. Upoważnienie powinno określać rodzaje spraw, których może dotyczyć zapytanie.
3. Komendant prowadzi rejestr osób upoważnionych obejmujący następujące dane: imię, nazwisko, numer PESEL, nazwę i adres podmiotu, w imieniu którego wniosek został skierowany, uwzględniając zakres udzielonych upoważnień.
4. Jeżeli z zapytaniem zwróci się osoba nieupoważniona lub przekracza ono zakres upoważnienia, Komendant zawiadamia o tym podmiot uprawniony oraz przekazuje mu treść złożonego zapytania bez odpowiedzi.

Art. 45.

Treść zapytania skierowanego przez Komendanta lub do Komendanta, a także treść odpowiedzi podmiotu zobowiązanego lub Komendanta podlega zarejestrowaniu w bazie danych, o której mowa w art. 37 pkt 2.

Art. 45a.

Komendant niezwłocznie przekazuje podmiotowi prowadzącemu centralę monitorowania, określoną w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, informacje o miejscu i terminach imprez masowych w zakresie dotyczącym poszczególnych osób, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a, w stosunku do których orzeczono obowiązek przebywania w czasie trwania imprezy masowej w określonym miejscu stałego pobytu.

Art. 46.

Gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych może być dokonywane przy wykorzystaniu urządzeń i systemów teleinformatycznych, kartotek, wykazów i zbiorów ewidencyjnych.

Art. 47.

1. Podmiot zobowiązany, który stwierdził nieprawidłowość przekazywanej przez siebie informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych, zawiadamia o tym niezwłocznie Komendanta.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Komendant niezwłocznie zawiadamia o nieprawidłowości informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych podmiotu uprawnionego, które tę informację od niego otrzymały.

Art. 48.

Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych Komendant przechowuje przez okres 10 lat.

Art. 49.

Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych podlegają usunięciu z bazy danych, jeżeli:

- 1) gromadzenie i przetwarzanie ich jest zabronione;
- 2) stały się nieaktualne;
- 3) okazały się nieprawdziwe;
- 4) upłynął okres, o którym mowa w art. 48.

Art. 50.

1. Komendant może kierować zapytanie do instytucji zagranicznych w celu realizacji zadań określonych ustawą.
2. Komendant w celu zapobiegania i zwalczania przejawów przemocy i chuligaństwa w czasie imprez masowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, może przekazywać informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych instytucjom zagranicznym, w tym zwłaszcza informacje niezbędne do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa podczas organizowanych imprez masowych o charakterze międzynarodowym.
3. Do przekazywania informacji instytucjom zagranicznym stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 51.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do imprez będących meczami lub współzawodnictwem kobiet lub mężczyzn w następujących dyscyplinach sportu:

- 1) zawody żużlowe;
- 2) hokej na lodzie.

Rozdział 8

Odpowiedzialność za szkodę w związku z zabezpieczeniem imprezy masowej

Art. 52.

1. Organizator imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny, odpowiada za szkody obejmujące równowartość zniszczonego lub uszkodzonego mienia, które poniosły Policja, Żandarmeria Wojskowa, straż gminna (miejska), Państwowa Straż Pożarna i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej oraz służba zdrowia, w związku z ich działaniami w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej.
2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, przedkładają organizatorowi wykaz zniszczonego lub uszkodzonego mienia oraz wysokość poniesionej szkody w terminie 14 dni od dnia zaistnienia szkody.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym do spraw zdrowia oraz ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb ustalania szkód, o których mowa w ust. 1, oraz tryb występowania o wypłatę odszkodowań, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego szacowania szkód i dokonywania wypłat.

Art. 53.

1. Organizator imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny, jest obowiązany do zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone osobom w niej uczestniczącym.
2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 1, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc pod uwagę charakter szkód mogących wystąpić w związku z imprezami masowymi.

Rozdział 9

Przepisy karne

Art. 54.

1. Kto nie wykonuje polecenia porządkowego lub wezwania, wydanego na podstawie niniejszej ustawy przez służby porządkowe lub służby informacyjne, w czasie i w miejscu imprezy masowej, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.
2. Tej samej karze podlega, kto w czasie trwania:
 - 1) imprezy masowej przebywa w miejscu nieprzeznaczonym dla publiczności;
 - 2) masowej imprezy sportowej przebywa w sektorze innym niż wskazany na bilecie wstępu lub innym dokumencie uprawniającym do przebywania na imprezie masowej i nie opuszcza tego sektora mimo wezwania osoby uprawnionej.

Art. 55.

Kto nie wykonuje polecenia wydanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową, w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 56.

Kto wbrew przepisom ustawy wnosi lub posiada na imprezie masowej napoje alkoholowe, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 57.

Kto, będąc do tego zobowiązany, nie przekazuje informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprezy masowej albo przekazuje informację nieprawdziwą w tym zakresie, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 57a.

Kto w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej używa elementu odzieży lub przedmiotu w celu uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia rozpoznania osoby, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 58.

1. Kto organizuje imprezę masową bez wymaganego zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu albo przeprowadza ją wbrew wydanemu zakazowi, podlega grzywnie nie mniejszej niż 240 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Kto, organizując imprezę masową, nie zachowuje wymogów i warunków bezpieczeństwa określonych w art. 5 ust. 2 lub w art. 6 ust. 1, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych.
3. Tej samej karze podlega, kto będąc członkiem służby porządkowej lub służby informacyjnej, przekraczając swoje uprawnienia lub niedopełniając obowiązków powoduje zagrożenie bezpieczeństwa imprezy masowej.

Art. 59.

1. Kto wnosi lub posiada na imprezie masowej broń, w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2012 r. poz. 576, z późn. zm.), wyroby pirotechniczne, materiały pożarowo niebezpieczne lub inne niebezpieczne przedmioty lub materiały wybuchowe, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Sąd może orzec przepadek przedmiotów, o których mowa w ust. 1, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 60.

1. Kto w czasie trwania masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, wdzierając się na teren, na którym rozgrywane są zawody sportowe, albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.
- 1a. Kto w czasie trwania imprezy masowej wdzierając się na teren obiektu lub na teren, gdzie prowadzona jest impreza masowa albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
2. Kto w czasie trwania imprezy masowej rzuca przedmiot, mogący stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osób przebywających na terenie lub w obiekcie, gdzie odbywa się impreza masowa, albo w inny, równie niebezpieczny sposób zakłóca przebieg tej imprezy, podlega grzywnie nie mniejszej niż 120 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
3. Karze, o której mowa w ust. 2, podlega ten, kto w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej narusza nieetykalność cielesną członka służby porządkowej lub służby informacyjnej.
4. Jeżeli sprawca, dopuszczając się czynów określonych w ust. 1–3, używa elementu odzieży lub przedmiotu do zakrycia twarzy celem uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia rozpoznania jego osoby, podlega grzywnie nie mniejszej niż 240 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
5. Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na członka służby porządkowej lub służby informacyjnej w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 5.

Art. 61.

Kto w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej prowokuje kibiców do działań zagrażających bezpieczeństwu tej imprezy, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych albo karze ograniczenia wolności.

Art. 62.

Jeśli sprawca ukarany lub skazany za czyny zabronione, o których mowa w art. 54–61, w ciągu 2 lat od ostatniego ukarania lub skazania, popełnia ponownie podobne umyślne wykroczenie lub przestępstwo, sąd może wymierzyć karę do górnej granicy jej ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

Art. 63.

Postępowanie w sprawach o wykroczenia określone w art. 54–57a prowadzi się na podstawie przepisów o postępowaniu przyspieszonym, o którym mowa w rozdziale 15 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395).

Art. 64.

Postępowanie w sprawach o przestępstwa określone w art. 59–61 prowadzi się na podstawie przepisów o postępowaniu przyspieszonym, o którym mowa w rozdziale 54a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.), o ile zachodzą przesłanki do rozpoznania sprawy w tym postępowaniu.

Art. 65.

1. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 50, art. 50a, art. 51, art. 52a, art. 124 lub art. 143 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, z późn. zm.) lub o którym

- mowa w art. 54–56 niniejszej ustawy, popełnione w związku z imprezą masową artystyczno-rozrywkową, sąd może orzec środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
2. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 50, art. 50a, art. 51, art. 52a, art. 124 lub art. 143 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, lub o którym mowa w art. 54–56 i art. 57a niniejszej ustawy, popełnione w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, sąd orzeka środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
 - 2a. W razie ukarania za wykroczenie o charakterze chuligańskim lub wykroczenie, o którym mowa w art. 50a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, jeżeli udział sprawcy w imprezie masowej zagraża dobrom chronionym prawem, sąd może orzec środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
 3. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec wobec ukaranego obowiązek stawiennictwa, w czasie trwania imprezy masowej, w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania ukaranego, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji.
 4. Sąd określa rodzaje imprez masowych, których dotyczy obowiązek stawiennictwa, o którym mowa w ust. 3, w szczególności rodzaje meczów piłki nożnej, nazwy klubów sportowych oraz jego zakres terytorialny.
 5. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, orzeka się na okres od 6 miesięcy do lat 3, nieprzekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 65a.

Sąd może po upływie połowy okresu, na który orzeczono środek karny określony w art. 65 ust. 1 i 2, uznać go za wykonany, jeżeli ukarany przestrzegał porządku prawnego, a środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok.

Art. 66.

Wobec sprawców przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu oraz przestępstw, o których mowa w art. 222–224 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), popełnionych w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, lub o których mowa w art. 59–61 niniejszej ustawy, sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 67.

Zakaz wstępu na imprezę masową, o którym mowa w art. 65, dotyczy również meczu piłki nożnej rozgrywanego przez polską kadrę narodową i polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 68.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, sposób wykonywania orzeczonego za wykroczenie albo przestępstwo obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby ukaranej albo skazanej, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, w czasie trwania imprezy masowej, uwzględniając sposób dokumentowania wykonania tego obowiązku. (...)

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 69.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany: (zmiany pominięte).

Art. 70.

W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123, z późn. zm.) w art. 34 ust. 8 otrzymuje brzmienie: (zmiany pominięte).

Art. 71.

W ustawie z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675 oraz z 2008 r. Nr 195, poz. 1200) w art. 50 ust. 3 otrzymuje brzmienie: (zmiany pominięte).

Art. 72.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany: (zmiany pominięte).

Art. 73.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.) po art. 181a dodaje się art. 181b w brzmieniu: (zmiany pominięte).

Art. 74.

W ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661, z późn. zm.) w art. 16 w ust. 1 w pkt 14 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 15 w brzmieniu: (zmiany pominięte).

Art. 75.

W ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.) w art. 22 wprowadza się następujące zmiany: (zmiany pominięte).

Art. 76.

W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399 oraz z 2007 r. Nr 133, poz. 921) w art. 38 w ust. 1 w pkt 1 lit. k otrzymuje brzmienie: (zmiany pominięte).

Art. 77.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy, o której mowa w art. 79, zachowują moc do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie niniejszej ustawy, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

Art. 78.

Projekty przebudowy stadionów, istniejących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają uzgodnieniom z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji oraz właściwym związkiem sportowym i właściwym podmiotem zarządzającym rozgrywkami, w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury wpływającej na bezpieczeństwo osób uczestniczących w meczach piłki nożnej.

Art. 79.

Traci moc ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 663 i 665).

Art. 79a.

Przepisy rozdziału 9a obowiązują do dnia 31 grudnia 2012 r.

Art. 80.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2009 r., z tym że art. 13 ust. 1 – w zakresie dotyczącym meczów piłki nożnej organizowanych poza ramami ligi zawodowej – wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2010 r.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–10, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 24 maja 2013 r.

o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej

(Dz. U. poz. 628 z późn. zm.)

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) środki przymusu bezpośredniego używane lub wykorzystywane przez uprawnionych, o których mowa w art. 2;
- 2) przypadki używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;
- 3) zasady używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;
- 4) postępowanie przed użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej i po ich użyciu lub wykorzystaniu;
- 5) dokumentowanie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Art. 2.

1. Uprawnieni do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej są:
 - 1) funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 2) funkcjonariusze Agencji Wywiadu;
 - 3) funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu;
 - 4) funkcjonariusze celni;
 - 5) funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
 - 6) inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej;
 - 7) strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej;
 - 8) strażnicy Państwowej Straży Rybackiej;
 - 9) funkcjonariusze Policji;
 - 10) funkcjonariusze i żołnierze Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 11) funkcjonariusze Służby Więziennej;
 - 12) funkcjonariusze i żołnierze Służby Wywiadu Wojskowego;
 - 13) strażnicy straży gminnych (miejskich);
 - 14) funkcjonariusze Straży Granicznej;
 - 15) strażnicy Straży Leśnej;
 - 16) strażnicy Straży Marszałkowskiej;
 - 17) funkcjonariusze straży ochrony kolei;
 - 18) funkcjonariusze Straży Parku;
 - 19) żołnierze Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych;
 - 20) pracownicy ochrony uprawnieni do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.);
 - 21) inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego.
2. Uprawnieni do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego są:
 - 1) członkowie służby porządkowej, o których mowa w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 611);
 - 2) pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Art. 3.

Ustawy nie stosuje się do przymusu bezpośredniego lub zasad użycia lub wykorzystania broni palnej, o których mowa w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.);
- 2) ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356);
- 3) ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 67, z późn. zm.) – w zakresie działań podejmowanych wobec statków morskich i powietrznych;
- 4) ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
- 5) ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002, z późn. zm.);
- 6) ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570, z późn. zm.).

- 7) ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r. poz. 24).

Art. 4.

Ilekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) broni palnej – należy przez to rozumieć broń palną bojową, o której mowa w ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2012 r. poz. 576);
- 2) doprowadzeniu – należy przez to rozumieć czynności podejmowane w celu przemieszczenia:
 - a) osoby zatrzymanej, ujętej lub przymusowo doprowadzanej do właściwych organów lub instytucji w trybie i w przypadkach określonych w przepisach odrębnych,
 - b) cudzoziemca pobranego ze strzeżonego ośrodka lub aresztu w celu wydalenia,
 - c) cudzoziemca do granicy Rzeczypospolitej Polskiej albo od tej granicy do portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego zostaje wydalony, lub państwa, w którym następuje przekazanie tego cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, na podstawie decyzji właściwego organu,
 - d) cudzoziemca, któremu odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku gdy z wnioskiem o zapewnienie doprowadzenia tego cudzoziemca wystąpił przewoźnik;
- 3) konwoju – należy przez to rozumieć przemieszczanie osób lub mienia, w tym:
 - a) osób pobranych z zakładu karnego, aresztu śledczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub policyjnej izby dziecka,
 - b) osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych przekazywanych na podstawie umów międzynarodowych,
 - c) wartości pieniężnych lub innych przedmiotów wartościowych,
 - d) broni, amunicji, materiałów lub środków niebezpiecznych, w tym materiałów wybuchowych, chemicznych lub radioaktywnych,
 - e) uzbrojenia, urządzeń i sprzętu wojskowego,
 - f) środków odurzających lub substancji psychotropowych,
 - g) dokumentów lub materiałów zawierających informacje niejawne,oraz zespół czynności realizowanych w związku z tym przemieszczaniem przez uprawnionego do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej;
- 4) obezwładnieniu – należy przez to rozumieć pozbawienie swobody ruchów lub spowodowanie odwracalnej, krótkotrwałej dysfunkcji kończyn lub zmysłów w celu wyeliminowania zagrożenia ze strony osoby lub zwierzęcia lub przełamania oporu osoby niepodporządkowującej się poleceniom wydawanym na podstawie prawa;
- 5) pododdziale zwartym – należy przez to rozumieć zorganizowaną, jednolicie dowodzoną grupę funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej lub żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, wykonującą działania prewencyjne w razie zagrożenia lub zakłócenia bezpieczeństwa albo porządku publicznego;
- 6) użyciu środka przymusu bezpośredniego – należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby;
- 7) użyciu broni palnej – należy przez to rozumieć oddanie strzału w kierunku osoby z zastosowaniem amunicji penetracyjnej;
- 8) ważnych obiektach, urządzeniach lub obszarach – należy przez to rozumieć podlegające ochronie:
 - a) obiekty, urządzenia lub obszary:
 - istotne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, nienaruszalności granicy państwowej, bezpieczeństwa ruchu kolejowego, gospodarki lub kultury narodowej,
 - centralnych organów państwowych, wymiaru sprawiedliwości, kontroli skarbowej, przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych,
 - podlegające ochronie na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) lub ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia,
 - b) obiekty ujęte w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, sporządzonym na podstawie art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.), oraz wchodzące w ich skład i powiązane z nimi systemy;
- 9) wykorzystaniu środka przymusu bezpośredniego – należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec zwierzęcia albo zastosowanie go w celu zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeszkody;
- 10) wykorzystaniu broni palnej – należy przez to rozumieć oddanie strzału z zastosowaniem amunicji penetracyjnej w kierunku zwierzęcia, przedmiotu, lub w innym kierunku niestwarzającym zagrożenia dla osoby.

Art. 5.

Uprawniony do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, zwany dalej „uprawnionym”, może użyć środka przymusu bezpośredniego lub broni palnej lub wykorzystać je do celów określonych w niniejszej ustawie wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych podmiotu, w którym pełni służbę albo w którym jest zatrudniony.

Art. 6.

1. Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości.
2. Broni palnej używa się lub wykorzystuje się ją wyłącznie, jeżeli użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego:
 - 1) okazało się niewystarczające do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania lub
 - 2) nie jest możliwe ze względu na okoliczności zdarzenia.

Art. 7.

1. Środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej używa się lub wykorzystuje się je w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę.
2. Od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej należy odstąpić, gdy cel ich użycia lub wykorzystania został osiągnięty.
3. Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je z zachowaniem szczególnej ostrożności, uwzględniając ich właściwości, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.
4. Podejmując decyzję o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej, należy postępować ze szczególną rozwagą i traktować jej użycie jako środek ostateczny.

Art. 8.

W przypadku gdy uzasadniają to okoliczności zdarzenia, uprawniony może użyć jednocześnie więcej niż jednego środka przymusu bezpośredniego lub wykorzystać jednocześnie więcej niż jeden taki środek, na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 9.

1. Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, oraz osób o widocznej niepełnosprawności uprawniony może użyć wyłącznie siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia.
2. W przypadku, gdy zachodzi konieczność odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby, a użycie siły fizycznej wobec osoby, o której mowa w ust. 1, jest niewystarczające lub niemożliwe, uprawniony może użyć innych środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej.
3. Użycie środka przymusu bezpośredniego w przypadku, o którym mowa w ust. 2, następuje z uwzględnieniem jego właściwości oraz stanu osoby, wobec której ma być użyty.

Art. 10.

1. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej nastąpiła śmierć osoby bądź nastąpiło zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, właściwy przełożony lub osoba pełniąca służbę dyżurną – niezależnie od obowiązków, o których mowa w art. 39 ust. 1 – niezwłocznie zapewnia także uprawnionemu niezbędną pomoc, w szczególności psychologiczną lub prawną.
2. Pomoc prawna, o której mowa w ust. 1, polega na zwrocie kosztów poniesionych na ochronę prawną do wysokości wynagrodzenia jednego obrońcy, określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 16 ust. 2 i 3 oraz art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188, z późn. zm.), jeżeli postępowanie karne wszczęte przeciwko uprawnionemu o czyn popełniony w związku z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, którego następstwem była śmierć osoby bądź zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, zostało zakończony prawomocnym wyrokiem uniewinniającym albo orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu niepopelnienia przestępstwa lub braku ustawowych znamion czynu zabronionego.

Rozdział 2

Środki przymusu bezpośredniego

Art. 11.

Środków przymusu bezpośredniego można użyć lub wykorzystać je w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- 1) wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- 2) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 3) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 4) przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;
- 5) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia;
- 6) ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
- 7) przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej;

- 8) przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- 9) zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- 10) ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- 11) zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- 12) pokonania biernego oporu;
- 13) pokonania czynnego oporu;
- 14) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji.

Art. 12.

1. Środkami przymusu bezpośredniego są:
 - 1) siła fizyczna w postaci technik:
 - a) transportowych,
 - b) obrony,
 - c) ataku,
 - d) obezwładnienia;
 - 2) kajdanki:
 - a) zakładane na ręce,
 - b) zakładane na nogi,
 - c) zespolone;
 - 3) kaftan bezpieczeństwa;
 - 4) pas obezwładniający;
 - 5) siatka obezwładniająca;
 - 6) kask zabezpieczający;
 - 7) pałka służbowa;
 - 8) wodne środki obezwładniające;
 - 9) pies służbowy;
 - 10) koń służbowy;
 - 11) pociski niepenetracyjne;
 - 12) chemiczne środki obezwładniające w postaci:
 - a) ręcznych miotaczy substancji obezwładniających,
 - b) plecakowych miotaczy substancji obezwładniających,
 - c) granatów łzawiących,
 - d) innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków obezwładniających;
 - 13) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
 - 14) cela zabezpieczająca;
 - 15) izba izolacyjna;
 - 16) pokój izolacyjny;
 - 17) kolczatka drogowa i inne środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych;
 - 18) pojazdy służbowe;
 - 19) środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe;
 - 20) środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających.
2. Środki przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b–d, pkt 5, 7, 8 i 11–13, można wykorzystać także wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby.

Art. 13.

1. Środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 2–4 i 6, można użyć także prewencyjnie w celu zapobieżenia ucieczce osoby ujętej, doprowadzanej, zatrzymanej, konwojowanej lub umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia lub osoby pozbawionej wolności, a także w celu zapobieżenia objawom agresji lub autoagresji tych osób.
2. Środków przymusu bezpośredniego prewencyjnie nie mogą użyć uprawnieni, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20 i ust. 2 pkt 1.

Art. 14.

1. Siły fizycznej można użyć lub wykorzystać ją w przypadkach, o których mowa w art. 11.
2. Używając siły fizycznej lub wykorzystując siłę fizyczną, nie zadaje się uderzeń, chyba że uprawniony działa w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie własne lub innych osób albo na mienie lub przeciwdziałania ucieczce.

Art. 15.

1. Kajdanek można użyć w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–11, 13 i 14.
2. Kajdanek można użyć także na polecenie sądu lub prokuratora.
3. Kajdanek używa się w celu częściowego unieruchomienia kończyn.
4. Kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu.
5. Kajdanek zespolonych lub kajdanek zakładanych na nogi można użyć wyłącznie wobec osób:

- 1) agresywnych;
 - 2) zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych lub innego niebezpiecznego narzędzia lub przestępstwa, o którym mowa w art. 115 § 20, art. 148 lub art. 258 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.);
 - 3) pozbawionych wolności.
6. W przypadku prewencyjnego użycia kajdanek lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, stawiania czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu lub mieniu jest nieznaczne, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu.
 7. Kajdanek zakładanych na nogi używa się równocześnie z kajdankami zakładanymi na ręce.

Art. 16.

1. Kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego używa się, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 3, 4, 6, 10, 11, 13 i 14.
2. Kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego jednoczęściowego używa się w celu unieruchomienia rąk.
3. Pasa obezwładniającego wieloczęściowego używa się w celu unieruchomienia osoby.
4. Użycie kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego nie może utrudniać oddychania lub tamować obiegu krwi.
5. W przypadku użycia kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego w stosunku do nieletniego lub kobiety o widocznej ciąży, osobie tej należy niezwłocznie zapewnić pomoc medyczną, a dalsze użycie tych środków uzależnia się od opinii osoby udzielającej tej pomocy.

Art. 17.

1. Kasku zabezpieczającego można użyć w przypadku, o którym mowa w art. 11 pkt 14.
2. Kasku zabezpieczającego używa się w celu zapobieżenia samookaleczeniu głowy, po uprzednim założeniu pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub kaftana bezpieczeństwa albo kajdanek na ręce trzymane z tyłu.

Art. 18.

1. Siatki obezwładniającej można użyć lub ją wykorzystać, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2–5, 7, 10 i 11.
2. Siatki obezwładniającej używa się w celu unieruchomienia osoby lub wykorzystuje się ją w celu unieruchomienia zwierzęcia.
3. Siatkę obezwładniającą miota się z broni palnej albo innych urządzeń albo zarzuca się ją ręcznie.

Art. 19.

1. Pałki służbowej można użyć lub wykorzystać ją w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–11 i 13.
2. Pałki służbowej nie stosuje się wobec osób:
 - 1) w stosunku do których użyto środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2–5,
 - 2) obezwładnionych wskutek użycia środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 13– z wyjątkiem dźwigni transportowych stosowanych przy użyciu pałki służbowej.
3. Pałki służbowej używa się do obezwładnienia osoby przez zadanie bólu fizycznego lub do zablokowania kończyn albo wykorzystuje się ją w celu obezwładnienia zwierzęcia.
4. Pałką służbową nie zadaje się uderzeń i pchnięć w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała, z wyjątkiem sytuacji gdy zachodzi konieczność odparcia zamachu stwarzającego bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.

Art. 20.

1. Wodnych środków obezwładniających można użyć lub je wykorzystać przez zastosowanie urządzeń do tego przeznaczonych, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1, 2, 4, 8, 12 i 13.
2. Wodnych środków obezwładniających używa się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby lub wykorzystuje się je w celu krótkotrwałego obezwładnienia zwierzęcia.
3. Wodnych środków obezwładniających można użyć także z dodatkiem środka łzawiącego lub barwiącego.

Art. 21.

1. Psa służbowego można użyć w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 5–7, 9–11 i 13.
2. Psa służbowego używa się, gdy ma założony kaganiec, chyba że:
 - 1) został wytresowany do działania bez kagańca;
 - 2) użycie psa służbowego służy do:
 - a) odparcia zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby,
 - b) wykonywania czynności służbowych wobec osób, w stosunku do których użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadkach, o których mowa w:
 - art. 45 pkt 1 lit. a–c, pkt 2 i 3,

- art. 45 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 – gdy uprawnionym jest pracownik ochrony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20.

Art. 22.

1. Konia służbowego można użyć w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 4, 7, 8, 12 i 13.
2. Konia służbowego używa się do kontroli przemieszczania się grupy osób, wykorzystując jego masę.

Art. 23.

1. Pocisków niepenetracyjnych miotanych z broni palnej lub urządzeń do tego przeznaczonych można użyć lub wykorzystać je w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2–5, 7–11 i 13.
2. W przypadku zbiorowego zakłócenia porządku publicznego użycie pocisków niepenetracyjnych poprzedza się strzałem ostrzegawczym lub salwą ostrzegawczą w bezpiecznym kierunku, z wyjątkiem sytuacji, gdy miałyby to nastąpić w pomieszczeniach, obiektach aresztu śledczego, zakładu karnego, strzeżonego ośrodka lub aresztu w celu wydalenia.
3. Pocisków niepenetracyjnych używa się w celu obezwładnienia osób lub wykorzystuje się w celu obezwładnienia zwierzęcia przez zadanie bólu fizycznego, przy czym nie celuje się w głowę lub szyję.

Art. 24.

1. Chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, granatów łzawiących oraz innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków obezwładniających można użyć lub wykorzystać je w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–13.
2. Chemicznych środków obezwładniających używa się lub wykorzystuje się je w celu krótkotrwałego zakłócenia orientacji przestrzennej lub obezwładnienia.
3. Chemicznych środków obezwładniających nie używa się wobec osób, w stosunku do których użyto środków, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2–5 lub 13.

Art. 25.

1. Przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej można użyć lub wykorzystać je w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 3, 5, 7–11 i 13.
2. Przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej używa się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby lub wykorzystuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia zwierzęcia, jeżeli użycie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne.
3. Przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej nie używa się wobec osób, w stosunku do których użyto środków, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2–5.
4. Używając przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, nie celuje się w głowę.
5. Użycie lub wykorzystanie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA przez uprawnionych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 13, 16, 17, 20 i 21, wymaga dopuszczenia do posiadania tych przedmiotów, w rozumieniu art. 30 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.

Art. 26.

1. W celi zabezpieczającej można umieścić osobę pozbawioną wolności w celu jej czasowego odosobnienia, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 5, 6, 8, 9 i 12–14.
2. Osoba pozbawiona wolności nie może być umieszczona w celi zabezpieczającej na okres dłuższy niż 48 godzin.
3. W celi zabezpieczającej można umieścić więcej niż jedną osobę pozbawioną wolności tylko w przypadku, gdy bezpieczne odosobnienie tych osób w innych pomieszczeniach jest niemożliwe.
4. W przypadku braku możliwości umieszczenia osoby pozbawionej wolności w celi zabezpieczającej można tę osobę umieścić w innym pomieszczeniu zapewniającym odosobnienie.

Art. 27.

1. W izbie izolacyjnej można umieścić nieletniego w celu jego czasowego odosobnienia, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2 i 14.
2. Nieletni nie może być umieszczony w izbie izolacyjnej na okres dłuższy niż 48 godzin, a nieletni, który nie ukończył 14 lat, na okres dłuższy niż 12 godzin.
3. Izba izolacyjna jest pomieszczeniem dźwiękochłonnym i monitorowanym.

Art. 28.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki, jakim powinna odpowiadać celi zabezpieczająca oraz izba izolacyjna, w tym ich budowę i wyposażenie, minimalną powierzchnię pomieszczeń cel i izb oraz warunki lokalizacji tych pomieszczeń,
- 2) okres przechowywania, sposób archiwizowania lub brakowania dokumentacji dotyczącej osób umieszczonych w celi zabezpieczającej oraz izbie izolacyjnej, a także formy tej dokumentacji,
- 3) warunki oraz organizację umieszczania w celi zabezpieczającej oraz izbie izolacyjnej osób

- kierując się potrzebą zapewnienia poszanowania praw osób, które są umieszczane w celi zabezpieczającej lub izbie izolacyjnej.

Art. 29.

1. W pokoju izolacyjnym można umieścić cudzoziemca przebywającego w strzeżonym ośrodku w celu czasowego odosobnienia tego cudzoziemca, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 3, 4, 6, 8 i 14.
2. Cudzoziemiec nie może być umieszczony w pokoju izolacyjnym na okres dłuższy niż 48 godzin.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki, jakim powinien odpowiadać pokój izolacyjny, w tym jego budowę i wyposażenie, minimalną powierzchnię tego pokoju oraz warunki jego lokalizacji,
 - 2) okres przechowywania, sposób archiwizowania lub brakowania dokumentacji dotyczącej osób umieszczonych w pokoju izolacyjnym, a także formy tej dokumentacji,
 - 3) organizację umieszczania cudzoziemca w pokoju izolacyjnym– kierując się potrzebą zapewnienia poszanowania praw cudzoziemców, którzy są umieszczani w pokoju izolacyjnym.

Art. 30.

1. Kolczatkę drogową i inne środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych można wykorzystać w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 7, 10 i 11.
2. Do środków, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się kolczatek drogowych połączonych z gruntem oraz zintegrowanych ze szlabanem, a także innych przedmiotów umożliwiających zatrzymywanie pojazdów wykorzystywanych na obszarach i w obiektach podlegających ochronie.
3. Środki, o których mowa w ust. 1, wykorzystuje umundurowany uprawniony w celu zatrzymania pojazdu albo unieruchomienia zatrzymanego pojazdu, gdy zachodzi obawa oddalenia się go z miejsca zatrzymania.
4. Wykorzystanie środków, o których mowa w ust. 1, w celu zatrzymania pojazdu poprzedza się:
 - 1) sygnałem do zatrzymania pojazdu danym przez umundurowanego uprawnionego w sposób zrozumiały i widoczny dla kierującego zatrzymywanym pojazdem;
 - 2) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach w odległości nie mniejszej niż 100 m od środków, o których mowa w ust. 1.
5. W przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem służbowym można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego.
6. Kolczatki drogowej nie wykorzystuje się w celu zatrzymania pojazdu jednośladowego.

Art. 31.

1. Pojazd służbowy można wykorzystać w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 3, 7 i 9–11, jeżeli porusza się jako:
 - 1) pojazd uprzywilejowany, w rozumieniu ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 i 1448);
 - 2) pojazd służbowy jadący w kolumnie pojazdów uprzywilejowanych.
2. Pojazd służbowy wykorzystuje się w celu zatrzymania lub zablokowania innego pojazdu albo pokonania przeszkody.

Art. 32.

1. Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe, można wykorzystać w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 3, 5, 6, 10, 11 i 14.
2. Środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód wykorzystuje się w celu umożliwienia uprawnionym wejścia do pomieszczeń lub innych miejsc, jeżeli:
 - 1) użycie lub wykorzystanie innych środków przymusu bezpośredniego mogłoby powodować zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby lub
 - 2) wejście uprawnionych do pomieszczeń lub innych miejsc jest niemożliwe bez wykorzystania tych środków.

Art. 33.

1. Środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających można użyć w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 3, 5, 6, 10, 11 i 14.
2. Do środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających zalicza się w szczególności granaty hukowo-błyskowe, także z zawartością gazu łzawiącego, petardy oraz granaty dymne.
3. Środków pirotechnicznych o właściwościach ogłuszających lub oślniewających używa się w celu poprawy bezpieczeństwa podczas wykonywania ustawowych zadań przez uprawnionego, w warunkach stwarzających szczególne zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby.
4. Środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających służą do ograniczania możliwości działania osób zatrzymywanych przez krótkotrwałe zakłócenie ich orientacji przestrzennej lub odwrócenie ich uwagi od działań uprawnionego, gdy istnieje podejrzenie, że osoby te będą stawiać intensywny opór.

Art. 34.

1. Środków przymusu bezpośredniego można użyć po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu jej o zamiarze użycia tych środków.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, w przypadku gdy:

- 1) występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności uprawnionego lub innej osoby lub
- 2) zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem, a środków przymusu bezpośredniego używa się prewencyjnie.

Art. 35.

1. Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego uprawniony podejmuje samodzielnie.
2. Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Służby Więziennej podejmuje:
 - 1) Dyrektor Generalny Służby Więziennej;
 - 2) właściwy miejscowo dyrektor okręgowy Służby Więziennej;
 - 3) właściwy miejscowo dyrektor zakładu karnego;
 - 4) właściwy miejscowo dyrektor aresztu śledczego;
 - 5) właściwy miejscowo kierownik oddziału podległego podmiotom, o których mowa w pkt 1–4;
 - 6) właściwy miejscowo komendant ośrodka szkolenia Służby Więziennej;
 - 7) właściwy miejscowo komendant ośrodka doskonalenia kadr Służby Więziennej;
 - 8) osoba zastępująca podmioty, o których mowa w pkt 1–7;
 - 9) funkcjonariusz Służby Więziennej wyznaczony jako dowódca – w przypadku wykonywania czynności służbowych poza jednostką organizacyjną Służby Więziennej przez kilku funkcjonariuszy;
 - 10) funkcjonariusz Służby Więziennej – wyłącznie w przypadku usiłowania bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby, usiłowania ucieczki przez osobę pozbawioną wolności, a także w pościgu za nią lub osobą, która dokonała bezpośredniego, bezprawnego zamachu na obiekty zakładu karnego, aresztu śledczego lub innej jednostki organizacyjnej, w której Służba Więzienna zapewnia porządek i bezpieczeństwo.
3. Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego będącego pracownikiem zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich lub młodzieżowego ośrodka wychowawczego podejmuje:
 - 1) dyrektor zakładu, schroniska lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony, albo – w razie nieobecności tego dyrektora – zastępujący go pracownik pedagogiczny;
 - 2) inny pracownik zakładu, schroniska lub ośrodka, w których nieletni jest umieszczony – w razie bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby.
4. Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4, 6, 8, pkt 12 lit. b–d oraz pkt 14 i 15, podejmują w przypadku:
 - 1) Policji:
 - a) kierownik jednostki organizacyjnej Policji albo osoby przez niego upoważnione, a w razie ich nieobecności – dyżurny jednostki,
 - b) podczas konwoju, doprowadzenia lub wykonywania innych zadań służbowych przez grupę funkcjonariuszy – dowódca konwoju lub grupy funkcjonariuszy wykonującej doprowadzenie lub inne zadania służbowe,
 - c) wobec użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 8 lub pkt 12 lit. b–d, Komendant Główny Policji, Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, właściwy miejscowo komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji albo osoby przez nich upoważnione;
 - 2) Straży Granicznej – Komendant Główny Straży Granicznej, właściwy miejscowo komendant oddziału Straży Granicznej, komendant dywizjonu Straży Granicznej, komendant placówki Straży Granicznej albo osoby przez nich upoważnione, a w razie ich nieobecności – dyżurny operacyjny lub kierownik zmiany;
 - 3) Biura Ochrony Rządu – szef komórki organizacyjnej albo osoby przez niego upoważnione, a w razie ich nieobecności – oficer operacyjny Biura Ochrony Rządu;
 - 4) Żandarmerii Wojskowej – Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, właściwy miejscowo komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej albo osoby przez nich upoważnione, a w razie ich nieobecności – oficer dyżurny tej jednostki organizacyjnej;
 - 5) wojskowych organów porządkowych – właściwy miejscowo dowódca garnizonu, dowódca jednostki wojskowej albo osoby przez nich upoważnione;
 - 6) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – kierownik właściwej jednostki organizacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo osoby przez niego upoważnione;
 - 7) Służby Kontrwywiadu Wojskowego – kierownik właściwej jednostki organizacyjnej Służby Kontrwywiadu Wojskowego albo osoby przez niego upoważnione, a w razie ich nieobecności – oficer operacyjny Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 8) Straży Marszałkowskiej – Komendant Straży Marszałkowskiej lub zastępca Komendanta Straży Marszałkowskiej, a w razie ich nieobecności – dowódca zmiany Straży Marszałkowskiej;
 - 9) kontroli skarbowej – kierownik właściwej miejscowo wyodrębnionej komórki organizacyjnej kontroli skarbowej, o której mowa w art. 11g ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.).
5. Decyzję o użyciu środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 16, podejmuje Komendant Główny Straży Granicznej, właściwy miejscowo komendant oddziału Straży Granicznej, komendant dywizjonu Straży Granicznej, komendant placówki Straży Granicznej, kierownik strzeżonego ośrodka albo osoby przez nich upoważnione, a w razie ich nieobecności – dyżurny operacyjny lub kierownik zmiany.

6. Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3 lub 4, przez uprawnionego będącego funkcjonariuszem Centralnego Biura Antykorupcyjnego podejmuje funkcjonariusz kierujący działaniami, w trakcie których zachodzi konieczność zastosowania tych środków.

Art. 36.

1. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby, uprawniony udziela jej niezwłocznie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe.
2. Uprawniony może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy, w przypadku gdy zachodzi jedna z następujących okoliczności:
 - 1) udzielenie tej pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
 - 2) udzielenie tej pomocy spowodowałoby konieczność zaniechania przez uprawnionego czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów, urządzeń lub obszarów lub w ramach konwoju lub doprowadzenia;
 - 3) udzielenie pomocy poszkodowanej zostało zapewnione przez inne osoby lub podmioty zobowiązane do jej udzielenia.
3. W przypadku odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy lub gdy osoba poszkodowana sprzeciwia się udzieleniu tej pomocy uprawniony zapewnia wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe.
4. Uprawniony nie może odstąpić od zapewnienia udzielenia medycznych czynności ratunkowych kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20 albo ust. 2 pkt 1, nie może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy, chyba że zachodzi jedna z okoliczności, o których mowa w ust. 2 pkt 1 lub 3.

Art. 37.

1. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo nastąpiła jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, uprawniony:
 - 1) zabezpiecza miejsce zdarzenia, także przed dostępem osób postronnych;
 - 2) ustala świadków zdarzenia;
 - 3) powiadamia o zdarzeniu właściwego przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną. 2. Przepisów ust. 1 pkt 1 i 2:
 - 1) nie stosuje się w przypadku zniszczenia mienia na terenie jednostki organizacyjnej Służby Więziennej;
 - 2) można nie stosować, w przypadku gdy:
 - a) zagroziłoby to życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby,
 - b) spowodowałoby to konieczność zaniechania przez uprawnionego czynności ochronnych wobec osób, ważnych obiektów, urządzeń lub obszarów lub w ramach konwoju lub doprowadzenia

Art. 38.

1. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20 albo ust. 2 pkt 1:
 - 1) nastąpiło zranienie osoby,
 - 2) wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby,
 - 3) nastąpiła śmierć osoby,
 - 4) nastąpiło zniszczenie mienia,
 - 5) nastąpiło zranienie lub śmierć zwierzęcia– uprawniony jest obowiązany do podjęcia czynności, o których mowa w art. 37 ust. 1 pkt 112, oraz powiadomienia o zdarzeniu właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji.
2. Uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20 albo ust. 2 pkt 1, może odstąpić od podjęcia czynności, o których mowa w art. 37 ust. 1 pkt 1 lub 2, w przypadku gdy ich podjęcie mogłoby zagrozić życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby.

Art. 39.

1. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego wystąpiły objawy uzasadniające konieczność udzielenia osobie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub medycznych czynności ratunkowych albo nastąpiła śmierć tej osoby lub wyrządzona została szkoda w mieniu znacznej wartości, właściwy przełożony lub osoba pełniąca służbę dyżurną niezwłocznie:
 - 1) zapewnia w razie potrzeby wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe osobom poszkodowanym;
 - 2) zapewnia zabezpieczenie śladów i dowodów użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
 - 3) informuje o tym zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji, a w przypadku gdy środków przymusu bezpośredniego użył uprawniony będący żołnierzem właściwą miejscowo jednostką organizacyjną Żandarmerii Wojskowej.

2. Przełożony uprawnionego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, 5, 9, 14 albo 19, lub osoba pełniąca służbę dyżurną powiadamia o zdarzeniu, o którym mowa w ust. 1, właściwego miejscowo prokuratora.
3. Niezależnie od obowiązków, o których mowa w ust. 1, przełożony:
 - 1) ustala, czy użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zgodnie z prawem;
 - 2) niezwłoczne powiadamia właściwego przełożonego.

Rozdział 3 **Broń palna**

Art. 45.

Broni palnej można użyć, gdy zaistnieje co najmniej jeden z następujących przypadków:

- 1) konieczność odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na:
 - a) życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
 - b) ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
 - c) mienie, który stwarza jednocześnie bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności uprawnionego lub innej osoby, albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
 - d) nienaruszalność granicy państwowej przez osobę, która wymusza przekroczenie granicy państwowej przy użyciu pojazdu, broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu,
 - e) bezpieczeństwo konwoju lub doprowadzenia;
- 2) konieczność przeciwstawienia się osobie:
 - a) niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby,
 - b) która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną uprawnionemu lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;
- 3) bezpośredni pościg za osobą, wobec której:
 - a) użycie broni palnej było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1 lit. a–d i pkt 2,
 - b) istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła przestępstwo, o którym mowa w art. 115 § 20, art. 148, art. 156 § 1, art. 163–165, art. 197, art. 252 i art. 280–282 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny;
- 4) konieczność:
 - a) ujęcia osoby:
 - wobec której użycie broni palnej było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1 lit. a–d i pkt 2,
 - wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła przestępstwo, o którym mowa w art. 115 § 20, art. 148, art. 156 § 1, art. 163–165, art. 197, art. 252 i art. 280–282 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny,
 - dokonującej zamachu, o którym mowa w pkt 1 lit. d lub e,
 - jeżeli schroniła się w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności zdarzenia wynika, że może użyć broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu,
 - b) ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności, jeżeli:
 - ucieczka tej osoby stwarza zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby,
 - istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba ta może użyć materiałów wybuchowych, broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu,
 - pozbawienie wolności nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 115 § 20, art. 148, art. 156 § 1, art. 163–165, art. 197, art. 252 i art. 280–282 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny,
 - c) ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia lub przygotowania do popełnienia przestępstwa, o którym mowa w:
 - art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.),
 - art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2012 r. poz. 621, 627 i 664),
 - art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.);
- 5) konieczność udaremnienia ucieczki osoby pozbawionej wolności z aresztu śledczego lub zakładu karnego oraz osoby konwojowanej lub doprowadzanej, a także pościg za tą osobą.

Art. 46.

1. Broń palna nie może być użyta lub wykorzystana przez pododdział zwarty.

2. W sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby uprawniony wchodzący w skład pododdziału zwartego może użyć broni palnej lub wykorzystać ją na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 47.

Broń palną można wykorzystać w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- 1) zatrzymanie pojazdu, jeżeli jego działanie zagraża życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby lub stwarza zagrożenie dla ważnych obiektów, urządzeń lub obszarów;
- 2) pokonanie przeszkody:
 - a) uniemożliwiającej lub utrudniającej ujęcie osoby albo ratowanie życia lub zdrowia uprawnionego, innej osoby lub ratowanie mienia,
 - b) w przypadku naruszenia porządku lub bezpieczeństwa publicznego przez osobę pozbawioną wolności, zatrzymaną lub umieszczoną w strzeżonym ośrodku albo areszcie w celu wydalenia;
- 3) zaalarmowanie lub wezwanie pomocy;
- 4) neutralizacja przedmiotów lub urządzeń mogących stwarzać niebezpieczeństwo wybuchu, powodujących jednocześnie bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia uprawnionego lub innej osoby;
- 5) unieszkodliwienie zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby;
- 6) oddanie strzału ostrzegawczego;
- 7) zniszczenia lub unieruchomienia bezzałogowego statku powietrznego, w przypadkach określonych w ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2016 r. poz. 605).

Art. 48.

1. Przed użyciem broni palnej uprawniony podejmuje następujące działania:
 - 1) identyfikuje swoją formację albo służbę okrzykiem przez wskazanie jej pełnej nazwy lub ustawowego skrótu, a w przypadku uprawnionego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20 – okrzykiem: „Ochrona!”;
 - 2) wzywa osobę do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do:
 - a) natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby,
 - b) zaniechania ucieczki,
 - c) odstąpienia od użycia przemocy.
2. W przypadku niepodporządkowania się wezwaniom, o których mowa w ust. 1 pkt 2, uprawniony uprzedza o użyciu broni palnej okrzykiem: „Stój, bo strzelam!”, a jeżeli wezwanie to okaże się nieskuteczne, oddaje strzał ostrzegawczy w bezpiecznym kierunku.
3. Od procedury, o której mowa w ust. 1 i 2, lub jej poszczególnych elementów, w szczególności od oddania strzału ostrzegawczego, można odstąpić, jeżeli:
 - 1) ich zrealizowanie groziłoby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby lub
 - 2) jest to niezbędne dla zapobieżenia wystąpieniu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. poz. 904), a inne środki ze względu na okoliczności mogłyby okazać się niewystarczające.
4. Przed rozpoczęciem konwoju lub doprowadzenia uprawniony uprzedza osobę pozbawioną wolności, w stosunku do której zgodnie z art. 45 pkt 4 lit. b i c możliwe jest użycie broni palnej, o możliwości użycia w stosunku do niej broni palnej w przypadku podjęcia przez nią próby ucieczki.

Art. 49.

1. Do postępowania po użyciu lub wykorzystaniu broni palnej stosuje się przepisy art. 36 ust. 1–4, art. 37 ust. 1 i 2 pkt 2, art. 38 oraz art. 39.
2. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby, uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20, może odstąpić od udzielenia pierwszej pomocy, jeżeli:
 - 1) udzielenie tej pomocy może zagrozić życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby;
 - 2) udzielenie pomocy osobie poszkodowanej zostało zapewnione przez inne osoby lub podmioty zobowiązane do jej udzielenia.
3. W przypadku odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy lub gdy osoba poszkodowana sprzeciwia się udzieleniu tej pomocy uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20, zapewnia wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe.

Art. 50.

O każdym przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej uprawniony niezwłocznie powiadamia przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną, a uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20, także właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji.

Rozdział 4

Dokumentowanie użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej

Art. 51.

1. Uprawniony dokumentuje w notatce użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.
2. Uprawniony przekazuje notatkę przełożonemu w przypadku użycia lub wykorzystania:
 - 1) środków przymusu bezpośredniego – gdy skutkiem tego użycia lub wykorzystania było zranienie osoby lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia;
 - 2) broni palnej – niezależnie od skutku tego użycia lub wykorzystania.
3. W przypadku użycia środka przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub policyjnej izbie dziecka uprawniony każdorazowo przekazuje przełożonemu notatkę, niezależnie od rodzaju i skutku użycia środka przymusu bezpośredniego.
4. Uprawniony może dokumentować w notatniku służbowym użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, gdy nie nastąpiły skutki, o których mowa w ust. 2 pkt 1.

Art. 52.

1. Uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11, nie dokumentuje prewencyjnego użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, chyba że skutkowało to zranieniem osoby lub wystąpieniem innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmiercią lub szkodą w mieniu.
2. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty jego dowódca dokumentuje niezwłocznie po zakończeniu działań tego pododdziału, w trakcie których nastąpiło to użycie lub wykorzystanie, sporządzając notatkę, którą przekazuje organowi lub osobie, która udzieliła zgody na użycie tych środków.
3. Uprawniony, o którym mowa w art. 46 ust. 2, dokumentuje użycie broni palnej na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 53.

Po sporządzeniu notatki uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20, przekazuje ją w celu umieszczenia w ewidencji, o której mowa w art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.

Art. 54.

1. W przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, którego skutkiem było zranienie osoby lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, notatka zawiera:
 - 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego;
 - 2) określenie czasu i miejsca użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
 - 3) następujące dane osoby, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) serię i numer dokumentu tożsamości,
 - c) datę urodzenia,
 - d) w przypadku osoby osadzonej w zakładzie karnym albo areszcie śledczym – dane, o których mowa w lit. a i c, oraz imię ojca;
 - 4) określenie celu użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
 - 5) informację o przyczynie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
 - 6) określenie użytych lub wykorzystanych środków przymusu bezpośredniego i sposób ich użycia;
 - 7) opis czynności zrealizowanych przed użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i po użyciu lub wykorzystaniu tych środków;
 - 8) opis skutków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;
 - 9) informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnieniu wezwania kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe;
 - 10) następujące dane ustalonych świadków zdarzenia:
 - a) imię i nazwisko oraz serię i numer dokumentu tożsamości albo
 - b) służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony;
 - 11) podpis uprawnionego.
2. Jeżeli uzyskanie danych, o których mowa w ust. 1 pkt 3, było niemożliwe, w notatce podaje się przyczyny ich nieumieszczenia.
3. W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego nie nastąpiły skutki, o których mowa w ust. 1, notatka zawiera tylko informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 1–6 i 11 oraz ust. 2.

Art. 55.

1. W przypadku broni palnej do treści notatki stosuje się przepisy:
 - 1) art. 54 ust. 1 i 2, jeżeli notatka dokumentuje użycie broni palnej;
 - 2) art. 54 ust. 1 pkt 1, 2, 5, 7 i 11, jeżeli notatka dokumentuje wykorzystanie broni palnej.

2. Notatka dokumentująca użycie lub wykorzystanie broni palnej zawiera także określenie nazwy, typu i numeru seryjnego użytej lub wykorzystanej broni palnej oraz rodzaju i ilości użytej amunicji.

Art. 56.

W przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty do treści notatki sporządzanej przez jego dowódcę stosuje się przepisy art. 54 ust. 1 pkt 1–3, 5, 6, 8, 10 i 11 oraz uwzględnia się w niej:

- 1) informację o organie lub osobie, która udzieliła zgody na użycie tych środków;
- 2) opis postępowania poprzedzającego użycie lub wykorzystanie tych środków;
- 3) określenie sposobu realizacji działań podjętych w sytuacji, gdy wszelka zwłoka w użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionej lub innej osoby, mienia lub niebezpieczeństwem dokonania zamachu na ważne obiekty, urządzenia lub obszary;
- 4) informację o liczebności pododdziału zwartego.

Rozdział 5

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 57.

W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w dziale IV tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie:
„Użycie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku, wychowawczym”;
- 2) art. 95a otrzymuje brzmienie:

„Art. 95a.

- § 1. W razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 6, 8, 10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. ośrodkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym można użyć środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej.
 - § 2. Wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające, w przypadku usiłowania targnięcia się tego nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4 lub 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
 - § 3. Użycie i dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 3) uchyla się art. 95b;
 - 4) w art. 95c uchyla się § 1.

Art. 58.

W ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471 oraz z 2010 r. Nr 182, poz. 1228 i Nr 200, poz. 1322) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 23 pkt 10 i 11 otrzymują brzmienie:
„10) noszenia broni palnej krótkiej i broni sygnałowej;
11) noszenia kajdanek zakładanych na ręce, ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, pałki służbowej i przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.”;
- 2) w art. 23a:
 - a) ust. 1–3 otrzymują brzmienie:
„1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. ośrodkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), strażnik Państwowej Straży Rybackiej może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnik Państwowej Straży Rybackiej może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
 3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- b) uchyla się ust. 4,
- c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Do wykonywania przez strażnika Państwowej Straży Rybackiej czynności, o których mowa w art. 23, stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.”;

- d) uchyla się ust. 7,
- e) ust. 8 otrzymuje brzmienie:
„8. Na sposób przeprowadzania czynności, o których mowa w art. 23, przysługuje zażalenie do prokuratora.”,
- f) ust. 10 otrzymuje brzmienie:
„10. Minister właściwy do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określili, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i warunki:
 - 1) współdziałania Państwowej Straży Rybackiej z Policją – mając na względzie ustawowe zadania tych podmiotów oraz konieczność zapewnienia poprawnej i skutecznej współpracy;
 - 2) posiadania, przechowywania i ewidencjonowania broni palnej i sygnałowej oraz amunicji do niej oraz środków przymusu bezpośredniego, a także sprawowania przez Policję nadzoru w tym zakresie nad Strażą – mając na względzie konieczność uniemożliwienia dostępu do broni, amunicji i środków przymusu bezpośredniego osobom trzecim, potrzebę ochrony ewidencji przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą, a także zapewnienie efektywnego nadzoru nad Strażą.”.

Art. 59.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 16 otrzymuje brzmienie:

„Art. 16.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), policjanci mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–13 i 17–20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, policjanci mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
 3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 2) po art. 16 dodaje się art. 16a w brzmieniu:

„Art. 16a.

Wobec nieletniego doprowadzonego do policyjnej izby dziecka, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, policjanci mogą użyć środka przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i b, pkt 3, 4, 6, 7, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy.”;

- 3) uchyla się art. 17;

- 4) w art. 18:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego, zwłaszcza poprzez sprowadzenie:

- 1) niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
- 2) bezpośredniego zagrożenia dla mienia w znacznych rozmiarach,
- 3) bezpośredniego zagrożenia obiektów lub urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, siedzib centralnych organów państwowych albo wymiaru sprawiedliwości, obiektów gospodarki lub kultury narodowej oraz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także obiektów dozorowanych przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów,
- 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonania w stosunku do obiektów mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, bądź mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego
 - jeżeli użycie oddziałów i pododdziałów Policji okaże się niewystarczające, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „Siłami Zbrojnymi”.”.

- b) uchyla się ust. 2,

- c) ust. 3–5 otrzymują brzmienie:

„3. Użycie Sił Zbrojnych, w przypadkach o których mowa w ust. 1, następuje na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanego na wniosek Prezesa Rady Ministrów.

4. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może być udzielona również w formie prowadzonego samodzielnie przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych przeciwdziałania zagrożeniu bądź dokonaniu przestępstwa, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, w przypadku gdy oddziały i pododdziały Policji nie dysponują możliwościami skutecznego przeciwdziałania tym zagrożeniom.
5. W przypadkach niecierpiących zwłoki decyzję o udzieleniu pomocy, o której mowa w ust. 1 i 4, podejmuje Minister Obrony Narodowej, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, okre-

- śląjący zakres i formę pomocy, zawiadamiając o niej niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów.”
- d) ust. 7 otrzymuje brzmienie:
„7. Żołnierzom oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych kierowanych do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji przysługują w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.”
- e) w ust. 8 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) sposób koordynowania działań podejmowanych przez Policję i Siły Zbrojne w formie określonej w ust. 1 i 4;”
- 5) w art. 18a ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.”
- 6) w art. 18b ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Funkcjonariuszom Straży Granicznej skierowanym do wykonywania zadań służbowych polegających na udzielaniu pomocy Policji przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań, uprawnienia policjantów określone w art. 15 ust. 1 pkt 1–3 i 4–5a oraz art. 16, z wyjątkiem uprawnienia do używania lub wykorzystywania wodnych środków obezwładniających. Korzystanie z tych uprawnień następuje na zasadach i w trybie określonych dla policjantów.”
- 7) w art. 31 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Osobom, które stosownie do przepisów o powszechnym obowiązku obrony odbywają ćwiczenia w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych na podstawie przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych, przysługują w zakresie przydzielonych im zadań uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16.”

Art. 60.

W ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w ust. 1 pkt 2b otrzymuje brzmienie:
„2b) pełnienia wart ochronnych na pokładzie statku powietrznego oraz stosowania niezbędnych środków, łącznie zużyciem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, w celu unieszkodliwienia osoby, która stanowi bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa lotu, zdrowia lub życia pasażerów lub członków załogi;”
- 2) tytuł rozdziału 5 otrzymuje brzmienie:
„Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej”;
- 3) art. 23 otrzymuje brzmienie:
„Art. 23.
1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. ośrodkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusze mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–7, pkt 9–11, pkt 12 lit. a, c i d, pkt 13 i 16–20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1–3 i pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusze mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. ośrodkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”
- 4) uchyla się art. 24.

Art. 61.

W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł rozdziału 2a otrzymuje brzmienie:
„Uprawnienia kontroli skarbowej”;
- 2) w art. 11a:
a) w ust. 1 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
„3a) przeprowadzania doprowadzenia, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), lub konwoju, o którym mowa w art. 4 pkt 3 tej ustawy;”
- b) dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
„5. Inspektorzy i pracownicy wykonujący zadania w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa tego doprowadzenia lub konwoju, mają prawo wydawania poleceń określonego zachowania się.”

- 3) uchyla się art. 11d–11e;
- 4) art. 11f otrzymuje brzmienie:

„Art. 11f.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, inspektorzy i pracownicy mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, pkt 12 lit. a, pkt 13 i 18 tej ustawy, oraz środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, z wyłączeniem materiałów wybuchowych, lub wykorzystać te środki.
2. Inspektorzy i pracownicy mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać:
 - 1) w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a, b, e i pkt 2 oraz art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a i pkt 3–6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej;
 - 2) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie broni palnej było dopuszczalne w przypadkach określonych w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej;
 - 3) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, jeżeli ucieczka tej osoby stwarza zagrożenie życia lub zdrowia inspektora, pracownika lub innej osoby lub istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba zatrzymana może użyć materiałów wybuchowych, broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu.
3. W broń palną może być wyposażony, przeszkolony w zakresie związanym z jej używaniem, inspektor 1 pracownik zatrudniony w wyodrębnionej komórce, o której mowa w art. 11 g ust. 1.
4. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 5) w art. 11g ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 - „1. Uprawnienia, o których mowa w art. 11a ust. 1 pkt 2, 3 i 3a oraz art. 11f ust. 1 i 2, przysługują inspektorom i pracownikom zatrudnionym w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych kontroli skarbowej. Inspektorom i pracownikom tym przysługuje umundurowanie służbowe i broń służbowa. Art. 11f ust. 4 stosuje się odpowiednio.”;
- 6) w art. 37a ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Pracownikom wywiadu skarbowego przysługuje prawo do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz posiadania i użycia lub wykorzystania broni palnej. Art. 11f ust. 1, 2 i 4 oraz przepisy wydane na podstawie art. 11g ust. 4 – w zakresie przydziału broni służbowej – stosuje się odpowiednio.”.

Art. 62.

W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 47:
 - a) w ust. 2 pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) noszenia broni palnej długiej i krótkiej, kajdanek zakładanych na ręce, pałki służbowej, ręcznego miotacza substancji obojętnych oraz przedmiotów przeznaczonych do obojętniania osób za pomocą energii elektrycznej;”;
 - b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), strażnik leśny może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.”;
 - c) uchyla się ust. 3a,
 - d) ust. 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„4. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnik leśny może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.”;
5. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
 - e) uchyla się ust. 6,
 - f) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Do wykonywania przez strażnika leśnego czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 1 13, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o Policji.”;
- 2) w art. 49 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady:
 - 1) współdziałania Lasów Państwowych z Policją – mając na względzie ustawowe zadania tych podmiotów oraz konieczność zapewnienia poprawnej i skutecznej współpracy;
 - 2) przydziału, ewidencjonowania i przechowywania w regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych i nadleśnictwie broni i amunicji, środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek zakłada-

nych na ręce, pałki służbowej, ręcznych miotaczy substancji obezwładniających i przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej – mając na względzie konieczność uniemożliwienia dostępu do broni, amunicji i środków przymusu bezpośredniego osobom trzecim, potrzebę ochrony ewidencji przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą.”.

Art. 63.

W ustawie z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 39:
 - a) w ust. 2 pkt 10 i 11 otrzymują brzmienie:

„10) noszenia broni palnej bojowej, broni myśliwskiej śrutowej, pałki służbowej i kajdanek zakładanych na ręce;

11) noszenia ręcznego miotacza substancji obezwładniających oraz przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej”;
 - b) ust. 3–5 otrzymują brzmienie:

„3. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), strażnik Państwowej Straży Łowieckiej może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.

4. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnik Państwowej Straży Łowieckiej może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

5. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
 - c) uchyla się ust. 6,
 - d) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Do wykonywania przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej czynności, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.”;
 - e) uchyla się ust. 9;
- 2) w art. 40 w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wykonując zadania, współdziałają z Państwową Strażą Łowiecką i w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 i pkt 12 lit. a tej ustawy, lub wykorzystać te środki. Przy wykonywaniu czynności służbowych stosuje się przepisy art. 39 ust. 2 pkt 1, 5, 6, 9 i 11 oraz ust. 5 i 11;”;
- 3) w art. 41 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe sposoby ewidencjonowania i przechowywania w siedzibach Państwowej Straży Łowieckiej broni palnej bojowej, broni myśliwskiej śrutowej, amunicji i środków przymusu bezpośredniego. Rozporządzenie powinno określać szczegółowe wymogi dotyczące przechowywania i ewidencjonowania w siedzibach Państwowej Straży Łowieckiej broni palnej bojowej, broni myśliwskiej śrutowej, amunicji do tej broni oraz środków przymusu bezpośredniego, a także wzory dokumentów niezbędnych do ewidencjonowania broni i amunicji oraz środków przymusu bezpośredniego, ich wydawania i zdania, jak również warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać magazyn broni.”.

Art. 64.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 214 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. O użyciu środka przymusu bezpośredniego lub broni względem tymczasowo aresztowanego zawiadania się bezzwłocznie organ, do którego dyspozycji pozostaje aresztowany.”;
- 2) art. 256 otrzymuje brzmienie:

„Art. 256.

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego lub użycie broni względem osób pozbawionych wolności reguluje odrębna ustawa.”.

Art. 65.

W ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 36:
 - a) ust. 1–3 otrzymują brzmienie:

„1. Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia ma prawo do:

 - 1) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych oraz legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;

- 2) wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru, lub obiektu albo stwierdzenia zakłócania porządku;
 - 3) ujęcia w granicach obszarów lub obiektów chronionych lub poza ich granicami osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji;
 - 4) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, b id, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628):
 - a) w granicach chronionych obiektów i obszarów – w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 5, 8, 10 i 13 tej ustawy,
 - b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych – w przypadku, o którym mowa w art. 11 pkt 9 tej ustawy;
 - 5) użycia lub wykorzystania broni palnej:
 - a) w granicach chronionych obiektów i obszarów – w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 oraz art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, z wyłączeniem przypadków przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachów, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c tej ustawy,
 - b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych – w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. e oraz art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
2. Wewnętrzna służba ochrony lub przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia prowadzą ewidencję notatek użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez pracowników ochrony.
 3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”,
 - b) uchyla się ust. 4;
- 2) uchyla się art. 37 i art. 38;
 - 3) w art. 39 uchyla się ust. 1.

Art. 66.

W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. Nr 123, poz. 779, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 9 w ust. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,”;
- 2) w art. 9a w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) wyposażenia, w tym środków przymusu bezpośredniego, broni palnej, urządzeń samoczynnie ujawniających i rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego, środków technicznych służących do obserwowania i rejestrowania obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, pojazdów,”;
- 3) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6, 8–10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), strażnik może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, b i d, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a, b, e i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnik może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu strażnika lub innej osoby, strażnik może wykorzystać także środek przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
4. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
 - 4) uchyla się art. 14a–14g;
 - 5) art. 14h otrzymuje brzmienie:

„Art. 14h.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, sposób przechowywania i ewidencjonowania środków przymusu bezpośredniego, uwzględniając potrzebę właściwego zabezpieczenia tych środków i dokumentacji, uniemożliwiającego dostęp osób niepowołanych.”;

- 6) w art. 15 w ust. 1 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:
„1) broń palną do wykonywania zadań określonych w art. 11 ust. 1 pkt 5 i 9,

- 2) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA.”;
- 7) art. 16 otrzymuje brzmienie:

„Art. 16.

1. Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną i przedmiotem przeznaczonym do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA, następuje na wniosek komendanta straży, w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez właściwy organ Policji.
2. W zakresie zasad dopuszczenia strażnika do posiadania broni palnej i przedmiotu przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.”;
- 8) art. 17 otrzymuje brzmienie:

„Art. 17.

Strażnik, o którym mowa w art. 16, na polecenie właściwego komendanta straży może zostać wyposażony w broń palną na czas wykonywania zadań określonych w art. 11 pkt 5 i 9.”;

- 9) w art. 18:

- a) uchyla się ust. 1–3,
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki przydziału broni palnej i amunicji do tej broni oraz warunki przechowywania i ewidencjonowania broni i amunicji przez straż, z uwzględnieniem specyfiki działania straży oraz sposobów uniemożliwienia dostępu do tej broni i amunicji osobom trzecim.”;

- 10) uchyla się art. 19;

- 11) art. 20 otrzymuje brzmienie:

„Art. 20.

Na zastosowanie i sposób przeprowadzenia czynności, o których mowa w art. 12 i art. 14, przysługuje zażalenie do prokuratora.”.

Art. 67.

W ustawie z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1712, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 9–13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusz może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 5, 7, 9, 11, pkt 12 lit. a, c i d, pkt 13, 17 i 18 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 2) uchyla się art. 15;
- 3) w art. 128:
 - a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony, o której mowa w art. 127, strażnikom Straży Marszałkowskiej:

 - 1) przysługują odpowiednio uprawnienia funkcjonariuszy BOR określone w art. 13 ust. 1 pkt 1–5 oraz ust. 2–7, stosowane w okolicznościach i na warunkach określonych w tych przepisach oraz przepisach wydanych na ich podstawie;
 - 2) przysługuje prawo użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3–5, 7, pkt 12 lit. a i pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 tej ustawy.
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, pkt 3 lit. a i pkt 4 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnicy Straży Marszałkowskiej mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.”;
 - b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;

4) w art. 129 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki posiadania, ewidencjonowania i przechowywania przez Straż Marszałkowską broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego, z uwzględnieniem specyfiki działania Straży Marszałkowskiej oraz sposobów uniemożliwienia dostępu do broni oraz tych środków osobom trzecim.”

Art. 68.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 568) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 17 w ust. 1 pkt 15 otrzymuje brzmienie:

„15) używania i wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej na zasadach określonych w art. 42.”;

2) w art. 21 ust 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W przypadku wykonywania czynności ochronnych, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 18, Żandarmerii Wojskowej przysługują uprawnienia określone w art. 17 i art. 42 wobec osób stwarzających zagrożenie dla osób ochraniających.”;

3) w art. 26a w ust. 3 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) skład, uprawnienia i obowiązki obsługi izby zatrzymań, z uwzględnieniem możliwości używania lub wykorzystywania przez obsługę izby zatrzymań środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej w przypadkach i na zasadach określonych w art. 23 i w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628);”;

4) art. 42 otrzymuje brzmienie:

„Art. 42.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–5, 7–9, 11, pkt 12 lit. a, c i d, pkt 13 i 17–20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3, pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 pkt 1–3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;

5) uchyla się art. 43;

6) art. 51 otrzymuje brzmienie:

„Art. 51.

1. Żołnierzom wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej w związku z wykonywaniem czynności służbowych przysługują uprawnienia określone w art. 17 ust. 1 pkt 1, 2, 4–6, 8, 10 i 11.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, żołnierze wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej w związku z wykonywaniem czynności służbowych mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–5, 7–9, 11, pkt 12 lit. a, c i d, pkt 13, 17, 19 i 20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.

3. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3, pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 pkt 1–3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, żołnierze wojskowych organów porządkowych wchodzących w skład służby garnizonowej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej w związku z wykonywaniem czynności służbowych mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

4. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”

Art. 69.

W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1265 oraz z 2013 r. poz. 21 i 567) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 55 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Inspektor ma również prawo do używania i wykorzystywania:

1) środków przymusu bezpośredniego;

2) broni palnej.”;

2) art. 57 otrzymuje brzmienie:

„Art. 57.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–4, 8, 10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), inspektor może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, inspektor może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 3) uchyla się art. 58–65;
- 4) w art. 76a ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2. W czasie wykonywania zadań, o których mowa w art. 50, do pracowników Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 55 ust. 1–1b i ust. 2 pkt 1, art. 56, art. 57 ust. 1 i 3, art. 69 ust. 1–3a, art. 70–74, art. 89 ust. 1 i art. 93 ust. 1.”.

Art. 70.

W ustawie z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 24 dodaje się art. 24a w brzmieniu:

„Art. 24a.

1. Funkcjonariusze ABW albo AW mają prawo przeprowadzania doprowadzenia, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), lub konwoju, o którym mowa w art. 4 pkt 3 tej ustawy.
 2. Funkcjonariusze ABW albo AW wykonujący zadania w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa tego doprowadzenia lub konwoju, mają prawo wydawania poleceń określonego zachowania się.
 3. Do wykonywania zadań w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju stosuje się przepisy art. 25, art. 26 i art. 26b.”;
- 2) art. 25 i art. 26 otrzymują brzmienie:

„Art. 25.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz ABW może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, 2, 5, 7, 9, 11, pkt 12 lit. a i d, pkt 13 i 17–20 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i pkt 4 lit. a, b i lit. c tiret pierwsze oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a i pkt 3–6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz ABW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 26.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 5, 6, 8–10, 12 i 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz AW może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i b, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a, pkt 13 i 18 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz AW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.”;
- 3) po art. 26a dodaje się art. 26b w brzmieniu:

„Art. 26b.

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy ABW i AW oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;

- 4) art. 43 otrzymuje brzmienie;

„Art. 43.

1. Agencje zapewniają ochronę wykorzystywanych przez siebie urządzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób, przez wewnętrzną służbę ochrony.
2. Funkcjonariusze wykonujący zadania w zakresie ochrony, w granicach chronionych obszarów i obiektów mają prawo:
 - 1) ustalania uprawnień osób do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych,
 - 2) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
 - 3) wydawania poleceń dotyczących określonego zachowania się w granicach chronionych obszarów i obiektów, w tym ich opuszczenia,
 - 4) ujęcia osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji lub innym właściwym organom,
 - 5) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków,
 - 6) usunięcia pojazdów z miejsca postoju
 - jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób.

3. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 2, 4 i 6, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami lub obiektami, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.
4. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 4 i 5, wykonuje się z poszanowaniem dóbr osobistych osoby, w stosunku do której zostały podjęte.
5. Do wykonywania zadań w zakresie ochrony, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 25, art. 26 i art. 26b.”.

Art. 71.

W ustawie z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. Nr 113, poz. 985, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 10 dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a.

1. Jeżeli użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty Policji okazało się niewystarczające do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania lub nie jest możliwe ze względu na okoliczności zdarzenia, pododdział zwarty Policji może użyć lub wykorzystywać broń palną.
 2. Polecenie użycia lub wykorzystania broni palnej przez pododdział zwarty Policji wydaje komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji lub Komendant Główny Policji, a w przypadku gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia funkcjonariusza wchodzącego w skład tego pododdziału lub innej osoby – dowódca pododdziału zwartego.
 3. Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia broni palnej przez pododdział zwarty Policji, dowódca:
 - 1) wzywa do zachowania zgodnego z prawem, w szczególności do porzucenia broni lub niebezpiecznego przedmiotu lub do zaniechania stosowania przemocy,
 - 2) uprzedza o możliwości użycia broni palnej w przypadku niepodporządkowania się temu wezwaniu,
 - 3) wydaje rozkaz oddania strzału ostrzegawczego lub salwy ostrzegawczej w bezpiecznym kierunku.
 4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia funkcjonariusza wchodzącego w skład pododdziału zwartego Policji lub innej osoby.
 5. O każdym przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej przez pododdział zwarty Policji, jego dowódca niezwłocznie powiadamia przełożonego, który wydał polecenie użycia broni palnej, lub osobę pełniącą służbę dyżurną.
 6. Do czynności podejmowanych przez przełożonego po użyciu broni palnej stosuje się przepisy art. 36 ust. 1–4, art. 37 ust. 1 i ust. 2 pkt 2, art. 38 oraz art. 39 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628).
 7. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do użycia lub wykorzystania broni palnej przez pododdział zwarty Policji, stosuje się przepisy art. 43 ust. 1, 3 i 4 oraz art. 44 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 2) w art. 11:
 - a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej pozostają pod dowództwem przełożonych służbowych i wykonują zadania wyznaczone przez Ministra Obrony Narodowej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych. Żołnierzom wyznaczonym do tych oddziałów i pododdziałów przysługują, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, uprawnienia policjantów określone w art. 15 i art. 16 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.).”;
 - b) po ust. 3 dodaje się ust. 3a–3i w brzmieniu:

„3a. Oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mogą użyć i wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego, do użycia i wykorzystania których uprawnieni są żołnierze Żandarmerii Wojskowej wchodzący w skład pododdziału zwartego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

3b. Do użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się przepisy art. 41–43 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

3c. Oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystywać.

3d. Zgody na użycie lub wykorzystanie broni palnej przez oddział lub pododdział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej udziela przełożony służbowy, a w przypadku gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia żołnierza wchodzącego w skład tego oddziału lub pododdziału lub innej osoby – dowódca pododdziału zwartego.

3e. Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia broni palnej przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej ich dowódca:

 - 1) wzywa do zachowania zgodnego z prawem, w szczególności do porzucenia broni lub niebezpiecznego przedmiotu lub do zaniechania stosowania przemocy,
 - 2) uprzedza o możliwości użycia broni palnej w przypadku niepodporządkowania się temu wezwaniu,
 - 3) wydaje rozkaz oddania strzału ostrzegawczego lub salwy ostrzegawczej w bezpiecznym kierunku.

- 3f. Przepisu ust. 3e nie stosuje się, gdy wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia żołnierza wchodzącego w skład oddziału lub pododdziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej lub innej osoby.
- 3g. O każdym przypadku użycia broni palnej przez oddział i pododdział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jego dowódca niezwłocznie powiadamia przełożonego, który wydał polecenie użycia broni palnej, lub osobę pełniącą służbę dyżurną.
- 3h. Do czynności podejmowanych przez przełożonego po użyciu broni palnej stosuje się przepisy art. 36 ust. 1–4, art. 37 ust. 1 i ust. 2 pkt 2, art. 38 oraz art. 39 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
- 3i. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do użycia i wykorzystania broni palnej przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się przepisy art. 43 ust. 1, 3 i 4 oraz art. 44 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”.

Art. 72.

W ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2012 r. poz. 933, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 115 ust. 4a otrzymuje brzmienie:
 - „4a. W przypadku gdy nie jest możliwe podjęcie decyzji przez dowódcę, funkcjonariusz Straży Granicznej wchodzący w skład warty ochronnej na pokładzie statku powietrznego odbywającego lot wysokiego ryzyka, w razie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa lotu, zdrowia lub życia pasażerów lub członków załogi, w celu unieszkodliwienia osoby niebezpiecznej stosuje niezbędne środki, łącznie z użyciem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 2) w art. 116:
 - a) ust. 3–5 otrzymują brzmienie:
 - „3. Zakazów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się do:
 - 1) żołnierzy i funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego oraz funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Straży Granicznej i Biura Ochrony Rządu, którzy bez zamiaru odbycia lotu, wykonują obowiązki służbowe na pokładzie statku powietrznego pozostającego na lotnisku albo lądowisku;
 - 2) funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących wartę ochronną, o której mowa w art. 186a ust. 1;
 - 3) żołnierzy i funkcjonariuszy służb, o których mowa w pkt 1, którzy podczas wykonywania przez nich obowiązków służbowych odbywają lot i odbyli szkolenie w zakresie zasad bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego w przypadku użycia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego.
 - 4. Żołnierze i funkcjonariusze służb, o których mowa w ust. 3 pkt 1, którzy podczas wykonywania przez nich obowiązków służbowych odbywają lot, mają prawo do użycia na pokładzie statku powietrznego broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–4, 7, 11 i 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), na zasadach i w sposób określony w tej ustawie.
 - 5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki wnoszenia broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego na pokład statku powietrznego, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa na pokładzie tego statku;
 - 2) organizację i zakres szkolenia, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, mając na względzie zapewnienie odpowiedniego poziomu wyszkolenia żołnierzy i funkcjonariuszy, jednolitość programu i formy szkolenia, zakres wiedzy teoretycznej i praktyki niezbędnej do wykonywania obowiązków służbowych na pokładzie statku powietrznego.”;
 - b) uchyla się ust. 6–8.

Art. 73.

W ustawie z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 60:
 - a) w ust. 2 w pkt 5 średnik zastępuje się kropką i uchyla się pkt 6,
 - b) ust. 3–7 otrzymują brzmienie:
 - „3. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6, 8–10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusz straży ochrony kolei może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 - 4. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz straży ochrony kolei może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

5. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
 6. Na sposób przeprowadzenia czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 1–3 i ust. 3, przysługuje zażalenie do miejscowo właściwego prokuratora w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego.
 7. Do wykonywania przez funkcjonariusza straży ochrony kolei czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy o Policji.”;
- 2) w art. 62 ust. 6 otrzymuje brzmienie:
- „6. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, rodzaj i sposoby ewidencjonowania, przechowywania w straży ochrony kolei broni, amunicji i środków przymusu bezpośredniego, z uwzględnieniem specyfiki działania straży ochrony kolei oraz sposobów uniemożliwienia dostępu do tej broni, amunicji i tych środków osobom trzecim.”.

Art. 74.

W ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 oraz z 2012 r. poz. 589 i 769) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 100i ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Funkcjonariusze innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, należący do eskorty, podczas wykonywania tranzytu drogą powietrzną przez obszar polskiego lotniska, w przypadku:

 - 1) zagrożenia bezpośrednim i bezprawnym zamachem na życie, zdrowie lub wolność funkcjonariusza,
 - 2) bezpośredniego i poważnego zagrożenia podjęcia przez cudzoziemca ucieczki, okaleczenia siebie lub osób trzecich lub zniszczenia mienia, gdy brak jest funkcjonariuszy Straży Granicznej lub Policji albo w celu ich wsparcia

– są uprawnieni do noszenia środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2, 7, pkt 12 lit. a i d oraz pkt 13 oraz użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, 2, 7, pkt 12 lit. a i d oraz pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), odpowiednio na zasadach dotyczących funkcjonariuszy Straży Granicznej.”;
- 2) w art. 140 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku gdy zachowanie cudzoziemca, któremu odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uzasadnia przypuszczenie, że może on spowodować zagrożenie bezpieczeństwa w międzynarodowej komunikacji lądowej, lotniczej lub morskiej, komendant właściwej placówki Straży Granicznej, na wniosek upoważnionego przedstawiciela przewoźnika i na koszt przewoźnika, zapewnia doprowadzenie takiego cudzoziemca.”.

Art. 75.

W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 109 otrzymuje brzmienie:

„Art. 109.

W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusz Straży Parku może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.”;

- 2) w art. 110:

- a) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz Straży Parku może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.”;

- b) uchyla się ust. 9 i 11;

- 3) po art. 110 dodaje się art. 110a w brzmieniu:

„Art. 110a.

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”.

Art. 76.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 28 dodaje się art. 28a w brzmieniu:

„Art. 28a.

1. Funkcjonariusze SKW i SWW mają prawo przeprowadzania doprowadzenia, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), lub konwoju, o którym mowa w art. 4 pkt 3 tej ustawy.

2. Funkcjonariusze SKW i SWW wykonujący zadania w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa tego doprowadzenia lub konwoju, mają prawo wydawania poleceń określonego zachowania się.
 3. Do wykonywania zadań w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju stosuje się przepisy art. 30–30b.”;
- 2) art. 30 otrzymuje brzmienie:

„Art. 30.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 6, 8, 9, 12 i 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SKW może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, 2, 7, 9, 11, pkt 12 lit. a i d, pkt 13 i 18 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 4 lit. c tiret trzecie oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SKW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.”;
- 3) po art. 30 dodaje się art. 30a i art. 30b w brzmieniu:

„Art. 30a.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 5, 6, 8–10, 12 i 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SWW może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a i b, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a, pkt 13 i 18 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SWW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 30b.

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy SKW i SWW oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;

- 4) art. 44 otrzymuje brzmienie:

„Art. 44.

1. SKW i SWW zapewniają ochronę wykorzystywanych przez siebie urządzeń oraz obszarów i obiektów, a także przebywających w nich osób, przez wewnętrzną służbę ochrony.
2. Funkcjonariusze wykonujący zadania w zakresie ochrony w granicach chronionych obszarów i obiektów mają prawo:
 - 1) ustalania uprawnień osób do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych,
 - 2) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
 - 3) wydawania poleceń dotyczących określonego zachowania się w granicach chronionych obszarów i obiektów, w tym ich opuszczenia,
 - 4) ujęcia osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także zagrożenie dla chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji lub innym właściwym organom,
 - 5) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży, a także sprawdzania środków transportu i ładunków,
 - 6) usunięcia pojazdów z miejsca postoju– jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa chronionych urządzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób.
3. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 2, 4 i 6, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami lub obiektami, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.
4. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 4 i 5, wykonuje się z poszanowaniem dóbr osobistych osoby, w stosunku do której zostały podjęte.
5. Do wykonywania zadań w zakresie ochrony, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 30–30b.”.

Art. 77.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2012 r. poz. 621, 627 i 664) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 14 dodaje się art. 14a w brzmieniu:

„Art. 14a.

1. Funkcjonariusze CBA mają prawo przeprowadzania doprowadzenia, o którym mowa w art. 4 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), lub konwoju, o którym mowa w art. 4 pkt 3 tej ustawy.
2. Funkcjonariusze CBA wykonujący zadania w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa tego doprowadzenia lub konwoju, mają prawo wydawania poleceń określonego zachowania się.
3. Do wykonywania zadań w zakresie przeprowadzania doprowadzenia lub konwoju stosuje się przepisy art. 15.”;

2) art. 15 otrzymuje brzmienie:

„Art. 15.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6 i 8–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz CBA może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1–5, 7, 11, pkt 12 lit. a i d, pkt 13, 18 i 20 tej ustawy, oraz środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, z wyłączeniem materiałów wybuchowych, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i 4 lit. a, b i lit. c tiret drugie oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz CBA może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 3) uchyla się art. 16;
- 4) w art. 30:
 - a) w ust. 2 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
 - b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
„2a. Do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, o których mowa w ust. 2 pkt 2a, stosuje się przepisy art. 15.”.

Art. 78.

W ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 611) w art. 20:

1) ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

- „2. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), służby porządkowe mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a i b, pkt 2 lit. a i pkt 12 lit. a tej ustawy.
3. Użycie środków przymusu bezpośredniego oraz dokumentowanie tego użycia odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;

2) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

- „4. Czynności, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonywane w sposób zapewniający poszanowanie godności ludzkiej oraz innych dóbr osobistych osoby, w stosunku do której zostały podjęte.”.

Art. 79.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł rozdziału 5 otrzymuje brzmienie:

- „Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej”;

2) art. 66 otrzymuje brzmienie:

„Art. 66.

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusze mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, 2, 5, 7, 9, 11, pkt 12 lit. a, pkt 13, 17 i 18 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
 2. Na użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przysługuje zażalenie do prokuratora rejonowego właściwego dla miejsca zdarzenia.
 3. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1, 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusze wykonujący czynności związane z realizacją zadań określonych w art. 2 ust. 1 pkt 4–6, pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych Służby Celnej, lub funkcjonariusze upoważnieni przez Szefa Służby Celnej do wykonywania tych zadań mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
 4. Funkcjonariusze, o których mowa w ust. 3, nie mogą użyć broni palnej w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której użycie tej broni było dopuszczalne w celu, o którym mowa w art. 45 pkt 1 lit. b i c ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
 5. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 3) w art. 67:
- a) uchyla się ust. 1,
 - b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki przyznawania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 66 ust. 1, uwzględniając zakres zadań wykonywanych przez funkcjonariuszy lub rodzaje stanowisk.”;
- 4) uchyla się art. 68 i art. 69;

- 5) w art. 70 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) wykaz wyodrębnionych komórek organizacyjnych, o których mowa w art. 66 ust. 3, uwzględniając konieczność właściwej realizacji zadań określonych w art. 2 ust. 1 pkt 4–6;”;
- 6) art. 71 otrzymuje brzmienie:
„Art. 71.
W przypadku bezpośredniego zagrożenia przejęciem jednostki pływającej przez załogę innego statku przepisy art. 66 ust. 1 i 3–5 stosuje się odpowiednio.”;
- 7) w art. 75b ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Funkcjonariusze, o których mowa w art. 66 ust. 3, mają prawo do obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom – wyłącznie w toku czynności podejmowanych w celu ustalenia sprawców oraz uzyskania dowodów przestępstw lub przestępstw skarbowych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 4–6.”;
- 8) w art. 102 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Funkcjonariusz pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach, o których mowa w art. 66 ust. 3, albo przewidywany do takiej służby może być poddany testowi sprawności fizycznej, badaniu psychologicznemu lub badaniu psychofizjologicznemu, mającym na celu sprawdzenie jego przydatności do służby na danym stanowisku lub w określonej komórce organizacyjnej.”.

Art. 80.

W ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 19 otrzymuje brzmienie:
„Art. 19.
1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–6, 8, 9 i 11–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628), funkcjonariusze mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, 2, 4, 6–9, 11, pkt 12 lit. a, c i d oraz pkt 14 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a, b i e, pkt 2, pkt 3 lit. a, pkt 5 oraz w art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusze mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.”;
- 2) uchyla się art. 20–22.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i przepis końcowy

Art. 81.

Postępowania wszczęte na podstawie art. 61 ustawy zmienianej w art. 73 i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy prowadzi się w dalszym ciągu na podstawie dotychczasowych przepisów.

Art. 82.

Zaświadczenia o ukończeniu szkolenia z zakresu znajomości pokładu statku powietrznego, procedur obowiązujących na pokładzie statku powietrznego, skutków użycia broni palnej lub broni gazowej na pokładzie statku powietrznego, sposobów unieszkodliwienia osoby niebezpiecznej bez użycia broni palnej lub gazowej, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują ważność na okres, na który zostały wydane.

Art. 83.

Przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 23a ust. 10 ustawy zmienianej w art. 58 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 23a ust. 10 ustawy zmienianej w art. 58, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
- 2) art. 18 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 59 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 18 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 59, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
- 3) art. 49 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 62 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 49 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 62, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
- 4) art. 41 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 63 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 63, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
- 5) art. 14h i art. 18 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 66 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 14h i art. 18 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 66, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,

- 6) art. 129 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 67 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 129 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 67, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
 - 7) art. 26a ust. 3 ustawy zmienianej w art. 68 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 26a ust. 3 ustawy zmienianej w art. 68, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
 - 8) art. 116 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 72 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 116 ust. 5 ustawy zmienianej w art. 72, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
 - 9) art. 62 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 73 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 62 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 73, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
 - 10) art. 67 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 79 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 67 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 79, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą
- nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 84.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po upływie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, przedstawi Sejmowi i Senatowi ocenę jej funkcjonowania, w szczególności w zakresie zasadności i skuteczności rozwiązań w niej przewidzianych.

Art. 85.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 5 czerwca 2013 r.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

z dnia 12 grudnia 2013 r.

o cudzoziemcach

(Dz. U. z 2016 r. poz. 1990, z późn. zm.)

(wyciąg)

Dział I Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa zasady i warunki wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ich przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego, tryb postępowania oraz organy właściwe w tych sprawach.

Art. 2.

Ustawa nie stosuje się do:

- 1) członków misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innych osób zrównanych z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych pod warunkiem wzajemności i posiadania przez te osoby dokumentów potwierdzających pełnienie przez nie funkcji uprawniających do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium, z wyjątkiem art. 23, art. 32, art. 58, art. 60–63, art. 66 ust. 4 i 5, art. 67–74, art. 78 ust. 1, art. 79 ust. 1 i 2, art. 80, art. 90–92 oraz art. 96 i art. 97;
- 2) obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członków ich rodzin, którzy do nich dołączają lub z nimi przebywają.

Art. 3.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) azyl – azyl w rozumieniu art. 90 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 680, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 1004, z 2015 r. poz. 1607 oraz z 2016 r. poz. 783);
- 2) cudzoziemiec – każdego, kto nie posiada obywatelstwa polskiego;
- 3) dokument podróży – dokument uznany przez Rzeczpospolitą Polską, uprawniający do przekroczenia granicy, wydany cudzoziemcowi przez organ państwa obcego, organ polski lub organizację międzynarodową albo podmiot upoważniony przez organ państwa obcego lub obcą władzę o charakterze państwowym;
- 4) doświadczenie zawodowe – doświadczenie uzyskane w trakcie zatrudnienia, wykonywania innej pracy zarobkowej lub prowadzenia działalności gospodarczej w danym zawodzie;
- 5) granica – granicę Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu art. 1-3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2015 r. poz. 930 i 1336 oraz z 2016 r. poz. 904);
- 6) kwalifikacje uzyskane w wyniku ukończenia studiów wyższych – kwalifikacje uzyskane w wyniku ukończenia z wynikiem pozytywnym, poświadzonego dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem wydanym przez właściwy organ programu studiów wyższych, czyli cyklu zajęć prowadzonych przez instytucję edukacyjną uznaną za instytucję szkolnictwa wyższego przez państwo, w którym ma ona siedzibę, pod warunkiem że czas trwania studiów niezbędny do ich uzyskania wynosi co najmniej 3 lata;
- 7) mały ruch graniczny – wjazd cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do których stosuje się rozporządzenie (WE) nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz.Urz. UE L 405 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.), i ich pobyt na tym terytorium;
- 8) naukowiec – cudzoziemca posiadającego co najmniej tytuł zawodowy odpowiadający w Rzeczypospolitej Polskiej tytułowi zawodowemu magistra lub równorzędnemu, umożliwiający dostęp co najmniej do studiów doktoranckich;
- 9) ochrona czasowa – ochronę w rozumieniu art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 10) ochrona uzupełniająca – ochronę w rozumieniu art. 15 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 11) państwa obszaru Schengen – państwa, które w pełni stosują dorobek Schengen;
- 12) powrót – powrót cudzoziemca do kraju jego pochodzenia, państwa tranzytu lub innego państwa trzeciego, do którego zdecydował się powrócić i przez które został przyjęty;
- 13) pracodawca użytkownik – pracodawcę użytkownika w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 360);

- 14) przewoźnik – osobę fizyczną lub prawną albo jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej zajmującą się zarobkowo przewozem osób drogą powietrzną, morską lub lądową;
- 15) sieć telekomunikacyjna – sieć w rozumieniu art. 2 pkt 35 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2016 r. poz. 1489 i 1579);
- 16) status uchodźczy – status w rozumieniu art. 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 17) strefa tranzytowa lotniska międzynarodowego – teren lotniska międzynarodowego położonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej rozciągający się między pokładem statku powietrznego a stanowiskiem kontroli granicznej, obejmujący także płytę oraz pomieszczenia lotniska;
- 18) szkolenie zawodowe – zorganizowany proces dydaktyczny mający na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności, kwalifikacji zawodowych lub ogólnych, potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia;
- 19) urzędnicy telekomunikacyjni – urzędnicy telekomunikacyjni w rozumieniu art. 2 pkt 46 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne;
- 20) wiza – wizę Schengen lub wizę krajową;
- 21) wiza krajowa – wizę, o której mowa w art. 18 Konwencji Wykonawczej z dnia 19 czerwca 1990 r. do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.Urz. UE L 239 z 22.09.2000, str. 19, z późn. zm.), wydaną przez organ polski;
- 22) wiza Schengen – wizę, o której mowa w art. 2 pkt 2–5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 810/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Wizowy (kodeks wizowy) (Dz.Urz. UE L 243 z 15.09.2009, str. 1, z późn. zm.);
- 23) wykonywanie pracy – wykonywanie pracy przez cudzoziemca w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 40 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 645, 691, 868, 1265 i 1579);
- 24) wykonywanie pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji – wykonywanie pracy przez cudzoziemca posiadającego kompetencje potwierdzone wyższymi kwalifikacjami zawodowymi, który, niezależnie od zachodzącego między stronami stosunku prawnego, wykonuje pracę na rzecz lub pod kierownictwem innej osoby za wynagrodzeniem;
- 25) wyższe kwalifikacje zawodowe – kwalifikacje uzyskane w wyniku ukończenia studiów wyższych albo co najmniej pięcioletnie doświadczenie zawodowe na poziomie porównywalnym z poziomem kwalifikacji uzyskanych w wyniku ukończenia studiów wyższych, niezbędne do wykonywania pracy określonej w umowie lub w ofercie pracy stanowiącej ofertę zawarcia umowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2016 r. poz. 380, 585 i 1579).

Art. 4.

W sprawach uregulowanych w ustawie, należących do właściwości wojewody, w których wojewoda jest organem właściwym do rozpatrzenia odwołania lub w których organem wyższego stopnia jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, nie stosuje się przepisu art. 20 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2015 r. poz. 525 i 1960).

Art. 5.

1. Do postępowań w sprawach uregulowanych w ustawie, należących do właściwości konsulów, stosuje się przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne (Dz.U. poz. 1274 oraz z 2016 r. poz. 1579), o ile ustawa nie stanowi inaczej.
2. W zakresie nieuregulowanym przepisami działu IV do wydawania, cofania lub unieważniania wiz krajowych lub przedłużania okresu ich ważności lub okresu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej objętego tymi wizami stosuje się przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 810/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Wizowy (kodeks wizowy), zwanego dalej „Wspólnotowym Kodeksem Wizowym”.

Art. 6.

1. Organ wydający decyzję lub postanowienie w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów ustawy może odstąpić od sporządzenia ich uzasadnienia w części dotyczącej uzasadnienia faktycznego, jeżeli wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Nie można odstąpić od sporządzenia uzasadnienia w części dotyczącej stwierdzenia przesłanki polskiego pochodzenia cudzoziemca.

Art. 7.

1. Organ:
 - 1) prowadzący postępowanie w sprawach o:
 - a) wydanie cudzoziemcowi wizeny,
 - b) przedłużenie okresu ważności wydanej wizeny lub okresu pobytu objętego tą wizeną,

- c) udzielenie cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zwanego dalej „zezwoleniem na pobyt rezydenta długoterminowego UE”,
- d) zobowiązanie cudzoziemca do powrotu,
- 2) podejmujący czynności kontrolne wobec cudzoziemca
 - poucza cudzoziemca pisemnie w języku dla niego zrozumiałym o zasadach i trybie postępowania oraz o przysługujących mu prawach i ciążących na nim obowiązkach.
- 2. W przypadku postępowania w sprawach o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu w pouczeniu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnia się także informację o możliwości:
 - 1) wystąpienia z roszczeniem przeciwko podmiotowi powierzającemu wykonywanie pracy oraz wyegzekwowania orzeczenia wydanego przeciwko takiemu podmiotowi, w związku z zaległym wynagrodzeniem, również w przypadku wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;
 - 2) udzielenia cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy na okres trwania postępowania karnego toczącego się przeciwko podmiotowi powierzającemu wykonywanie pracy, w którym cudzoziemiec występuje w charakterze pokrzywdzonego:
 - a) w wyniku przestępstwa powierzenia wykonywania pracy w warunkach szczególnego wykorzystania, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 769),
 - b) małoletniego cudzoziemca przebywającego bez ważnego dokumentu uprawniającego do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, któremu powierzono wykonywanie pracy;
 - 3) podjęcia innych działań przeciwko podmiotowi powierzającemu wykonywanie pracy, w szczególności zawiadomienia właściwych organów.

Art. 8.

1. Wnioski w sprawach uregulowanych w ustawie sporządza się w języku polskim.
2. Dokumenty sporządzone w języku obcym, służące za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, składa się wraz z ich tłumaczeniem na język polski, dokonany przez tłumacza przysięgłego.
3. Wnioski składane w postępowaniu przed konsulem oraz dokumenty sporządzone w języku obcym, służące za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy przed konsulem, składa się w języku polskim lub języku wskazanym przez konsula.
4. W protokołach przesłuchania cudzoziemców, w sprawach uregulowanych w ustawie, podaje się imię i nazwisko tłumacza.

Art. 9.

1. W sprawach uregulowanych w ustawie pisma doręcza się osobom fizycznym pod wskazanym przez nie adresem albo w każdym miejscu, w którym się adresata zastanie.
2. Cudzoziemcom pozbawionym wolności pisma doręcza się za pośrednictwem administracji zakładu, w którym przebywają.
3. W razie wyjazdu cudzoziemca za granicę stosuje się przepisy art. 40 § 4 i 5 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 23, 868, 996 i 1579), zwanej dalej „Kodeksem postępowania administracyjnego”.

Art. 10.

W toku postępowań prowadzonych na podstawie przepisów ustawy nie stosuje się art. 73 § 1 i 1a, art. 79 § 2 oraz art. 81 Kodeksu postępowania administracyjnego, jeżeli cudzoziemiec będący stroną postępowania przebywa za granicą i nie ustanowił pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 11.

1. W toku postępowań prowadzonych na podstawie przepisów ustawy funkcjonariusze Straży Granicznej mogą:
 - 1) przeprowadzać wywiad środowiskowy lub
 - 2) ustalać miejsce pobytu małżonka lub innego członka rodziny cudzoziemca, a także osoby, z którą cudzoziemca łączą więzi o charakterze rodzinnym.
2. Wywiad środowiskowy obejmuje zebranie informacji dotyczących:
 - 1) danych cudzoziemca, wobec którego prowadzone jest postępowanie, o którym mowa w ust. 1;
 - 2) miejsca pobytu cudzoziemca;
 - 3) członków rodziny cudzoziemca oraz osób, z którymi zamieszkuje on we wspólnym gospodarstwie domowym;
 - 4) wykonywania przez cudzoziemca pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej;
 - 5) podjęcia lub kontynuowania przez cudzoziemca nauki lub szkolenia zawodowego;
 - 6) sytuacji materialnej i warunków bytowych cudzoziemca;
 - 7) podejmowania przez cudzoziemca działań mogących mieć wpływ na ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego albo stanowiących zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa;
 - 8) innych okoliczności, których istnienie mogłoby mieć wpływ na rozstrzygnięcie w postępowaniu prowadzonym wobec cudzoziemca.
3. Jeżeli w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, nie potwierdzono informacji podanych przez cudzoziemca lub zgromadzone informacje okazały się sprzeczne albo nasuwają wątpliwości odnośnie do ich praw-

dziwości, funkcjonariusze Straży Granicznej mogą dokonać sprawdzenia lokalu, który cudzoziemiec wskazał jako miejsce swego pobytu. Do sprawdzenia lokalu nie stosuje się przepisu art. 79 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

4. Funkcjonariusz Straży Granicznej dokonujący sprawdzenia lokalu, o którym mowa w ust. 3, ma prawo:
 - 1) wejścia do lokalu,
 - 2) żądania okazania przedmiotów należących do cudzoziemca i zamieszkującego z nim członka rodziny,
 - 3) żądania udzielenia wyjaśnień– w celu potwierdzenia pobytu cudzoziemca w sprawdzanym lokalu.
5. Podczas przeprowadzania czynności, o których mowa w ust. 4, powinien być obecny cudzoziemiec lub osoba trzecia, jeżeli lokal znajduje się w jej posiadaniu, albo inny dorosły domownik. Czynności te są podejmowane i przeprowadzane w godzinach od 6⁰⁰ do 22⁰⁰.
6. Czynności, o których mowa w ust. 4, funkcjonariusze Straży Granicznej przeprowadzają za zgodą cudzoziemca lub osoby trzeciej, jeżeli lokal znajduje się w jej posiadaniu, albo innego dorosłego domownika. Czynności te wymagają późniejszego udokumentowania.
7. W przypadku gdy cudzoziemiec nie wyrazi zgody na dokonanie sprawdzenia lokalu albo utrudnia lub uniemożliwia przeprowadzenie czynności, o których mowa w ust. 4, uznaje się, że informacje o faktycznym miejscu pobytu cudzoziemca nie zostały potwierdzone.
8. Jeżeli dokonanie sprawdzenia lokalu nie jest możliwe z przyczyn niezależnych od cudzoziemca, funkcjonariusze Straży Granicznej informują o tym fakcie organ prowadzący postępowanie oraz przekazują temu organowi informacje zgromadzone w toku czynności, o których mowa w ust. 1.

Art. 12.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób przeprowadzania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej wywiadu środowiskowego;
 - 2) miejsce i czas przeprowadzania wywiadu, o którym mowa w pkt 1;
 - 3) formę sprawozdania z wywiadu, o którym mowa w pkt 1.
2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych uwzględni konieczność takiej organizacji przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, aby możliwe było zebranie informacji niezbędnych do postępowań prowadzonych na podstawie ustawy oraz poszanowanie sfery prywatności cudzoziemca.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób dokonywania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej sprawdzenia lokalu, o którym mowa w art. 11 ust. 3;
 - 2) dokumenty upoważniające do dokonania sprawdzenia lokalu, o którym mowa w art. 11 ust. 3, oraz sposób dokumentowania tego sprawdzenia.
4. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 3, minister właściwy do spraw wewnętrznych uwzględni cel sprawdzenia lokalu, o którym mowa w art. 11 ust. 4, oraz poszanowanie sfery prywatności osób, których sprawdzenie dotyczy.

Art. 13.

W rejestrach i ewidencji prowadzonych na podstawie ustawy mogą być przetwarzane następujące dane lub informacje dotyczące cudzoziemca:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) imię (imiona) i nazwiska poprzednie;
- 3) nazwisko rodowe;
- 4) płeć;
- 5) imię ojca;
- 6) imię i nazwisko rodowe matki;
- 7) data urodzenia, a w razie braku dokumentu potwierdzającego datę urodzenia prawdopodobny rok urodzenia;
- 8) miejsce i państwo urodzenia;
- 9) rysopis:
 - a) wzrost w centymetrach,
 - b) kolor oczu,
 - c) znaki szczególne;
- 10) odciski linii papilarnych;
- 11) obywatelstwo;
- 12) narodowość;
- 13) stan cywilny;
- 14) wykształcenie;
- 15) zawód wykonywany;
- 16) krajowy numer identyfikacyjny;
- 17) numer dokumentu podróży;
- 18) oznaczenie podmiotu powierzającego wykonywanie pracy;
- 19) miejsce zamieszkania lub pobytu;
- 20) numer telefonu;

- 21) adres poczty elektronicznej;
- 22) informacje o karalności, o prowadzonych przeciwko cudzoziemcowi postępowaniach karnych i postępowaniach w sprawach o wykroczenia oraz o wydanych w stosunku do niego orzeczeniach w postępowaniu sądowym lub administracyjnym;
- 23) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL);
- 24) wizerunek twarzy;
- 25) informacja o zamieszkiwaniu na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej co najmniej przez okres 18 miesięcy na podstawie wydanego przez to państwo dokumentu pobytowego z adnotacją „Niebieska Karta UE”;
- 26) dane zapraszającego, o których mowa w art. 54 pkt 1.

Art. 14.

Odciski linii papilarnych pobiera się od cudzoziemca za pomocą kart daktyloskopijnych lub urządzenia do elektronicznego pobierania odcisków.

Art. 15.

1. Aktualne fotografie cudzoziemca dołączane do wniosków o udzielenie mu zezwoleń pobytowych, wniosków o wydanie wizy krajowej lub wniosków o wydanie dokumentów wydawanych cudzoziemcom, powinny odzwierciedlać, w sposób niebudzący uzasadnionych wątpliwości, wizerunek twarzy cudzoziemca, przedstawiający ją bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami.
2. Cudzoziemiec z wrodzonymi lub nabytymi wadami narządu wzroku może dołączyć do wniosku fotografię przedstawiającą go w okularach z ciemnymi szklami. W takim przypadku do wniosku dołącza się również dokumenty potwierdzające niepełnosprawność, a w przypadku braku możliwości ich przedstawienia oświadczenie cudzoziemca o niepełnosprawności.
3. Cudzoziemiec noszący nakrycie głowy zgodnie z zasadami swojego wyznania może dołączyć do wniosku fotografię przedstawiającą go w nakryciu głowy, o ile wizerunek twarzy jest w pełni widoczny. W takim przypadku do wniosku dołącza się oświadczenie cudzoziemca o przynależności do wspólnoty wyznaniowej.
4. W uzasadnionych przypadkach do wniosku można dołączyć fotografię przedstawiającą cudzoziemca z zamkniętymi oczami, innym niż naturalny wyrazem twarzy lub z otwartymi ustami.

Dział II

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców

Art. 16.

1. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, zwany dalej „Szefem Urzędu”, jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach:
 - 1) wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego;
 - 2) nadawania statusu uchodźcy;
 - 3) udzielania ochrony uzupełniającej;
 - 4) udzielania zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany;
 - 5) udzielania cudzoziemcom azylu;
 - 6) udzielania ochrony czasowej.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad Szefem Urzędu.

Art. 17.

1. Prezes Rady Ministrów powołuje Szefa Urzędu, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru.
2. Prezes Rady Ministrów odwołuje Szefa Urzędu, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych powołuje zastępców Szefa Urzędu, na wniosek Szefa Urzędu, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych odwołuje zastępców Szefa Urzędu, na wniosek Szefa Urzędu.

Art. 18.

Stanowisko Szefa Urzędu może zajmować osoba, która:

- 1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
- 2) jest obywatelem polskim;
- 3) korzysta z pełni praw publicznych;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) posiada kompetencje kierownicze;
- 6) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
- 7) posiada wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości Szefa Urzędu.

Art. 19.

1. Informację o naborze na stanowisko Szefa Urzędu upublicznia się w ogłoszeniu umieszczonym w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie Urzędu do Spraw Cudzoziemców, zwanego dalej „Urzędem”, oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
2. Ogłoszenie zawiera:
 - 1) nazwę i adres Urzędu;
 - 2) określenie stanowiska;
 - 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
 - 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;
 - 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
 - 6) termin i miejsce składania dokumentów;
 - 7) informację o metodach i technikach naboru.
3. Termin, o którym mowa w ust. 2 pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
4. Nabór na stanowisko Szefa Urzędu przeprowadza zespół powołany przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię wyłonienia najlepszych kandydatów.
5. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.
6. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.
7. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 6, są obowiązani zachować w tajemnicy informacje dotyczące osób ubiegających się o stanowisko, uzyskane w trakcie naboru.
8. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
9. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:
 - 1) nazwę i adres Urzędu;
 - 2) skład zespołu;
 - 3) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;
 - 4) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
 - 5) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
 - 6) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata.
10. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie przez umieszczenie informacji w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
11. Informacja o wyniku naboru zawiera:
 - 1) nazwę i adres Urzędu;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;
 - 3) imiona i nazwiska wybranych kandydatów oraz ich miejsca zamieszkania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny albo informację o niewyłonieniu kandydata.
12. Umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ogłoszenia o naborze oraz o wyniku tego naboru jest bezpłatne.

Art. 20.

1. Zespół przeprowadzający nabór na stanowiska, o których mowa w art. 17 ust. 3, powołuje Szef Urzędu.
2. Do sposobu przeprowadzania naboru na stanowiska, o których mowa w art. 17 ust. 3, stosuje się przepisy art. 18 i art. 19.

Art. 21.

1. Szef Urzędu wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu będącego urzędem administracji rządowej.
2. W Urzędzie, oprócz pracowników w nim zatrudnionych, obowiązki mogą pełnić funkcjonariusze:
 - 1) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu - na podstawie art. 56 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1929 i 2023 oraz z 2016 r. poz. 147, 437, 904 i 960);
 - 2) Biura Ochrony Rządu – na podstawie art. 31 ust. 2-4 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz.U. z 2016 r. poz. 552, 904, 960 i 1250);
 - 3) Państwowej Straży Pożarnej – na podstawie art. 28a ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2016 r. poz. 603 i 960);
 - 4) Policji – na podstawie art. 36 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2016 r. poz. 1782);
 - 5) Straży Granicznej – na podstawie art. 41 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1643);
 - 6) Służby Wywiadu Wojskowego i żołnierze tej służby – na podstawie art. 50 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1318) oraz art. 15 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2016 r. poz. 740, 904 i 960).

3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w drodze zarządzenia, nadaje Urzędowi statut określający organizację Urzędu, mając na uwadze zakres zadań Szefa Urzędu oraz potrzebę zapewnienia sprawnego funkcjonowania Urzędu.

Art. 22.

1. Do zadań Szefa Urzędu należy:
- 1) wydawanie decyzji i postanowień w pierwszej instancji oraz rozpatrywanie odwołań od decyzji i zażeń na postanowienia wydane w pierwszej instancji przez inne organy w sprawach uregulowanych:
 - a) w niniejszej ustawie,
 - b) w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - c) w ustawie z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. z 2014 r. poz. 1525, z 2015 r. poz. 1274 oraz z 2016 r. poz. 904);
 - 2) organizowanie i prowadzenie szkoleń w zakresie spraw należących do kompetencji Szefa Urzędu;
 - 3) przekazywanie właściwym organom innych państw obszaru Schengen, za pośrednictwem Komendanta Głównego Policji, informacji dotyczących podstawy prawnej i faktycznej wpisu do Systemu Informacyjnego Schengen do celów określonych w art. 25 Konwencji Wykonawczej z dnia 19 czerwca 1990 r. do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, zwanej dalej „Konwencją Wykonawczą Schengen”;
 - 4) kontrola wykonywania przez wojewodów zadań określonych w ustawach wymienionych w pkt 1;
 - 5) przekazywanie właściwym organom innych państw członkowskich Unii Europejskiej, na ich wniosek, informacji o pobycie czasowym cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 144, jeżeli zamierza on na terytorium tych państw kontynuować lub uzupełnić studia podjęte na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 6) pełnienie funkcji krajowego punktu kontaktowego do przekazywania organom innych państw członkowskich Unii Europejskiej informacji o:
 - a) udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy cudzoziemcowi posiadającemu zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE udzielone przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej,
 - b) odmowie udzielenia kolejnego zezwolenia na pobyt czasowy lub cofnięciu zezwolenia na pobyt czasowy cudzoziemcowi posiadającemu zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE udzielone przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej lub członkowi rodziny tego cudzoziemca,
 - c) udzieleniu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE, gdy posiada on takie zezwolenie udzielone przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej;
 - 7) pełnienie funkcji krajowego punktu kontaktowego, o którym mowa w art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiającego przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniającego postanowienia Konwencji z Schengen, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1931/2006”, oraz przekazywanie właściwym organom państw stosujących to rozporządzenie oraz Komisji Europejskiej informacji przechowywanych w rejestrze przypadków nadużycia zasad małego ruchu granicznego oraz sankcji za nadużycie tych zasad, o którym mowa w art. 17 ust. 3 rozporządzenia nr 1931/2006;
 - 8) pełnienie funkcji krajowego punktu kontaktowego w sprawach:
 - a) udzielania informacji o długości pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, gdy informacje te są niezbędne do uzyskania przez niego statusu rezydenta długoterminowego UE w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej,
 - b) uzyskiwania informacji o długości pobytu cudzoziemca w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie dokumentu pobytowego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającego jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich (Dz.Urz. UE L 157 z 15.06.2002, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1030/2002”, z adnotacją „Niebieska Karta UE”, gdy informacje te są niezbędne do obliczania długości pobytu uprawniającego do uzyskania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
 - c) udzielania informacji innym państwom członkowskim Unii Europejskiej o udzieleniu lub odmowie udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemcowi posiadającemu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej dokument pobytowy, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1030/2002, z adnotacją „Niebieska Karta UE”,
 - d) uzyskiwania od innych państw członkowskich Unii Europejskiej informacji o udzieleniu lub odmowie udzielenia cudzoziemcowi, który posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, dokumentu pobytowego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1030/2002, z adnotacją „Niebieska Karta UE”,
 - e) udzielania Komisji Europejskiej informacji w zakresie danych statystycznych dotyczących liczby obywateli państw trzecich, którym udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie

wymagającym wysokich kwalifikacji lub którym cofnięto to zezwolenie, oraz liczby członków rodziny takich obywateli, którym udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w celu połączenia z rodziną;

- 9) przekazywanie do organów wizowych w Rzeczypospolitej Polskiej informacji i dokumentów, o których mowa w art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 767/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie Wizowego Systemu Informacyjnego (VIS) oraz wymiany danych pomiędzy państwami członkowskimi na temat wiz krótkoterminowych (Dz.Urz. UE L 218 z 13.08.2008, str. 60, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 767/2008”;
 - 10) pełnienie funkcji krajowego punktu kontaktowego do:
 - a) występowania, na wniosek wojewody, do właściwego organu innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej o udzielenie informacji, czy cudzoziemiec nadal posiada ochronę międzynarodową w tym państwie członkowskim,
 - b) przekazywania właściwym organom innych państw członkowskich Unii Europejskiej, na ich wniosek, informacji, czy cudzoziemiec nadal posiada ochronę międzynarodową w Rzeczypospolitej Polskiej,
 - c) przekazywania właściwym organom innych państw członkowskich Unii Europejskiej informacji o udzieleniu cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej lub przejęciu odpowiedzialności za ochronę międzynarodową, w przypadku gdy cudzoziemiec posiada zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;
 - 10a) pełnienie funkcji:
 - a) punktu kontaktowego do udzielania innym państwom członkowskim Unii Europejskiej informacji w sprawach udzielania ochrony międzynarodowej oraz pozbawiania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
 - b) organu wyznaczonego do celów określonych w art. 1 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca oraz w sprawie występowania o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1077/2011 ustanawiające Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 180 z 29.06.2013, str. 1), o którym mowa w art. 27 ust. 2 tego rozporządzenia, z wyłączeniem obowiązków wynikających z art. 9 ust. 1 i art. 14 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia;
 - 11) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych.
2. Szef Urzędu jest organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w stosunku do wojewody w sprawach uregulowanych w ustawach, o których mowa w ust. 1 pkt 1.

Dział III Przekraczanie granicy

Rozdział 1 Zasady przekraczania granicy

Art. 23.

Cudzoziemiec, który przekracza granicę, jest obowiązany posiadać:

- 1) ważny dokument podróży;
- 2) ważną wizę lub inny ważny dokument uprawniający go do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i do pobytu na tym terytorium, jeżeli są wymagane;
- 3) zezwolenie na wjazd do innego państwa lub zezwolenie na pobyt w innym państwie, jeżeli zezwolenia takie są wymagane w przypadku przejazdu tranzytem.

Art. 24.

1. Cudzoziemcy będący członkami załóg statków morskich przypluwających do polskich portów morskich, przekraczający granicę w celu zejścia na ląd i pobytu w granicach miasta portowego oraz gmin z nim graniczących są zwolnieni z obowiązku posiadania wiz w trakcie pobytu statku w porcie.
2. Cudzoziemcy, o których mowa w art. 4 ust. 2 lit. a rozporządzenia Rady (WE) nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniającego państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu (Dz.Urz. WE L 81 z 21.03.2001, str. 1, z późn. zm.), są zwolnieni z obowiązku posiadania wiz, gdy ich całkowity pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie przekracza 90 dni.

Art. 25.

1. Cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązany:
 - 1) uzasadnić cel i warunki planowanego pobytu;

- 2) posiadać oraz okazać na żądanie:
 - a) dokument potwierdzający posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.²⁾) lub posiadanie podróznego ubezpieczenia medycznego o minimalnej kwocie ubezpieczenia w wysokości 30 000 euro, ważnego przez okres planowanego pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pokrywającego wszelkie wydatki, które mogą wyniknąć podczas pobytu na tym terytorium w związku z koniecznością podróży powrotnej z powodów medycznych, potrzebą pilnej pomocy medycznej, nagłym leczeniem szpitalnym lub ze śmiercią, w którym ubezpieczyciel zobowiązuje się do pokrycia kosztów udzielonych ubezpieczonemu świadczeń zdrowotnych bezpośrednio na rzecz podmiotu udzielającego takich świadczeń, na podstawie wystawionego przez ten podmiot rachunku – w przypadku wjazdu na podstawie wizy krajowej,
 - b) środki finansowe wystarczające na pokrycie kosztów planowanego pobytu oraz podróży powrotnej do państwa pochodzenia lub zamieszkania lub kosztów tranzytu do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd, albo dokument potwierdzający możliwość uzyskania takich środków zgodnie z prawem.
2. Cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy w celu wykonywania pracy, który nie podlega jeszcze ubezpieczeniu zdrowotnemu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, obowiązek określony w ust. 1 pkt 2 lit. a realizuje poprzez okazanie podróznego ubezpieczenia medycznego o minimalnej kwocie ubezpieczenia w wysokości 30 000 euro, ważnego do dnia uzyskania przez niego ubezpieczenia zdrowotnego, pokrywającego wszelkie wydatki, które mogą wyniknąć podczas pobytu na tym terytorium w związku z koniecznością podróży powrotnej z powodów medycznych, potrzebą pilnej pomocy medycznej, nagłym leczeniem szpitalnym lub ze śmiercią, w którym ubezpieczyciel zobowiązuje się do pokrycia kosztów udzielonych ubezpieczonemu świadczeń zdrowotnych bezpośrednio na rzecz podmiotu udzielającego takich świadczeń, na podstawie wystawionego przez ten podmiot rachunku.
3. Obowiązek okazania środków finansowych lub dokumentów potwierdzających możliwość uzyskania takich środków zgodnie z prawem nie dotyczy cudzoziemców przekraczających granicę:
 - 1) na podstawie:
 - a) umów międzynarodowych, które przewidują zwolnienie cudzoziemca z obowiązku posiadania tych środków albo obowiązek pokrycia kosztów jego pobytu przez polskie organy państwowe lub instytucje publiczne, lub
 - b) wizy w celu repatriacji, lub
 - c) wizy w celu wykonywania pracy, lub
 - d) wizy w celu korzystania z ochrony czasowej, lub
 - e) wizy w celu udziału w postępowaniu w sprawie o udzielenie azylu, lub
 - f) karty pobytu, lub
 - g) wizy w celu korzystania z uprawnień wynikających z posiadania Karty Polaka lub
 - 2) w związku z niesieniem pomocy charytatywnej, lub
 - 3) w związku z uczestnictwem w akcji ratunkowej.
4. Wymóg dotyczący posiadania ubezpieczenia medycznego, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a lub ust. 2, można uznać za spełniony, w przypadku gdy cudzoziemiec posiada odpowiednie ubezpieczenie w związku ze swoją sytuacją zawodową.
5. Kontrola dokumentów potwierdzających cel i warunki planowanego pobytu, środków finansowych lub dokumentów, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i ust. 4, dokonuje funkcjonariusz Straży Granicznej podczas przekraczania przez cudzoziemca granicy.

Art. 26.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wysokość wymaganych od cudzoziemca wjeżdżającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków finansowych przeznaczonych na pokrycie kosztów:
 - a) utrzymania cudzoziemca w trakcie jego pobytu na tym terytorium,
 - b) podróży powrotnej do państwa pochodzenia lub zamieszkania,
 - c) tranzytu przez to terytorium do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd;
 - 2) dokumenty, które mogą potwierdzić możliwość uzyskania środków, o których mowa w pkt 1, zgodnie z prawem;
 - 3) dokumenty, które mogą potwierdzić cel i czas trwania planowanego pobytu, jeżeli ze względu na cel lub czas trwania planowanego pobytu następuje zróżnicowanie wysokości środków.
2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych uwzględni zróżnicowanie wysokości środków finansowych w zależności od celu lub długości planowanego pobytu w taki sposób, aby zapewniona została możliwość pokrycia przez cudzoziemca kosztów zakwaterowania, wyżywienia oraz kosztów tranzytu lub podróży powrotnej do państwa pochodzenia lub zamieszkania.

Art. 27.

Do przekraczania granicy przez cudzoziemców pochodzących z państw trzecich, będących uczniami szkół, którzy uczestniczą w wycieczkach szkolnych z innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, oraz do pobytu tych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się przepisy decyzji Rady 94/795/WSiSW z dnia 30 listopada 1994 r. w sprawie wspólnych działań przyjętych przez Radę na podstawie

art. K.3 ust. 2 lit. b Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ułatwień podróży dla uczniów pochodzących z państw trzecich przebywających w Państwach Członkowskich (Dz.Urz. WE L 327 z 19.12.1994, str. 1, z późn. zm.).

Art. 28.

1. Cudzoziemcowi odmawia się wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdy:
 - 1) nie posiada ważnego dokumentu podróży, ważnej wizy lub innych ważnych dokumentów uprawniających do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i do pobytu na tym terytorium, lub
 - 2) nie posiada dokumentu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 lit. a albo art. 25 ust. 2, lub
 - 3) wykorzystał dopuszczalny okres pobytu na terytorium państw obszaru Schengen wynoszący 90 dni w każdym okresie 180 dni, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej, lub
 - 4) nie przedstawił dokumentów wystarczających do potwierdzenia celu i warunków planowanego pobytu, lub
 - 5) nie posiada wystarczających środków finansowych w wysokości uzależnionej od czasu trwania i celu planowanego pobytu lub środków finansowych na podróż powrotną do państwa pochodzenia lub zamieszkania lub na tranzyt przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd, albo dokumentu potwierdzającego możliwość uzyskania takich środków zgodnie z prawem, lub
 - 6) posiada podrobiony lub przerobiony dokument podróży, wizę lub inny dokument uprawniający go do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium, lub
 - 7) jego wjazd następuje w okresie obowiązywania wpisu do wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, lub
 - 8) jego dane znajdują się w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu, lub
 - 9) jego wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub pobyt na tym terytorium może stanowić zagrożenie dla zdrowia publicznego, lub
 - 10) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub stosunki międzynarodowe Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do cudzoziemca, który:
 - 1) posiada wizę Schengen wydaną w celu, o którym mowa w art. 60 ust. 1 pkt 23, lub
 - 2) podczas kontroli granicznej:
 - a) zadeklarował zamiar złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w przypadku, o którym mowa w art. 28 ust. 1 lub art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, lub
 - 3) posiada zezwolenie, o którym mowa w art. 181 ust. 1.
3. Przepisów ust. 1 pkt 2–6 i pkt 8–10 nie stosuje się do cudzoziemca, który przejeżdża przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tranzytem w przypadkach, o których mowa w art. 5 ust. 4 lit. a rozporządzenia (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.Urz. UE L 105 z 13.04.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „kodeksem granicznym Schengen”.
4. Przepisów ust. 1 pkt 2 nie stosuje się do cudzoziemca, który wjeżdża na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres nieprzekraczający 90 dni.
5. Przepisów ust. 1 pkt 3–5 nie stosuje się do cudzoziemców będących członkami załóg statków morskich przyprawiających do polskich portów morskich, przekraczających granicę w celu zejścia na ląd i pobytu w granicach miasta portowego oraz gmin z nim graniczących w trakcie pobytu statku w porcie.
6. Wyłączonej podstawy do odmowy wjazdu cudzoziemcowi nie mogą stanowić okoliczności, o których mowa w ust. 1:
 - 1) pkt 3 – w przypadku cudzoziemca, który posiada wizę krajową lub wizę Schengen upoważniającą tylko do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium;
 - 2) pkt 8 – w przypadku cudzoziemca, który posiada wizę krajową, kartę pobytu lub wizę Schengen upoważniającą tylko do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium.

Art. 29.

1. Do przekraczania granicy przez członka rodziny obywatela polskiego, który powraca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po okresie zamieszkiwania w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, państwie członkowskim Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, gdzie był pracownikiem lub pracował na własny rachunek, stosuje się przepisy art. 9 ust. 2 i 3 oraz art. 11–14 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin.
2. Członkami rodziny obywatela polskiego w rozumieniu ust. 1 są osoby, o których mowa w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin.

Art. 30.

Do przekraczania przez cudzoziemca granicy w zakresie uregulowanym przepisami kodeksu granicznego Schengen nie stosuje się przepisów art. 23, art. 25, art. 34, art. 35 oraz przepisów wydanych na podstawie art. 33 ust. 5.

Art. 31.

1. Cudzoziemca, któremu odmówiono wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, można – w szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze względu na jego stan zdrowia – nie przekazywać do państwa trzeciego. Cudzoziemcowi temu w przypadku wystąpienia zagrożenia życia lub zdrowia zapewnia się opiekę medyczną.
2. Koszty zapewnienia opieki medycznej, o której mowa w ust. 1, są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych, ze środków pozostających w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Art. 32.

1. W przypadku, o którym mowa w art. 5 ust. 4 lit. c kodeksu granicznego Schengen, komendant placówki Straży Granicznej, po uzyskaniu zgody Komendanta Głównego Straży Granicznej, może zezwolić cudzoziemcowi na wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres pobytu nie dłuższy niż 15 dni.
2. Jeżeli zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zostało udzielone cudzoziemcowi, którego dane znajdują się w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu, Komendant Główny Straży Granicznej informuje o udzieleniu tego zezwolenia właściwy organ innego państwa obszaru Schengen, które dokonało wpisu danych do tego systemu.
3. W sprawie udzielenia zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 33.

1. Decyzję o odmowie wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wydaje cudzoziemcowi komendant placówki Straży Granicznej.
2. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie do Komendanta Głównego Straży Granicznej.
3. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu wykonaniu.
4. Komendant placówki Straży Granicznej odnotowuje wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, w dokumencie podróży cudzoziemca.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób odnotowywania w dokumencie podróży cudzoziemca wydania decyzji o odmowie wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
6. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 5, minister właściwy do spraw wewnętrznych uwzględni zapewnienie możliwości ustalenia podczas kontroli dokumentu podróży cudzoziemca, czy i na jakiej podstawie oraz w jakim dniu i przez kogo decyzja ta została wydana.

Art. 34.

1. Postępowanie prowadzone przez organy Straży Granicznej przed wydaniem cudzoziemcowi decyzji, o której mowa w art. 33 ust. 1, ogranicza się do:
 - 1) przesłuchania cudzoziemca;
 - 2) kontroli dokumentów posiadanych przez cudzoziemca;
 - 3) przesłuchania wskazanych przez cudzoziemca osób towarzyszących mu w podróży;
 - 4) dokonania sprawdzeń w dostępnych rejestrach, ewidencjach i wykazach w sprawach cudzoziemców;
 - 5) uzyskania niezbędnych informacji od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej, innych jednostek gospodarczych i organizacji społecznych lub osób fizycznych.
2. Czynności podejmowane w postępowaniu, o którym mowa w ust. 1, mogą być ograniczone jedynie do kontroli posiadanych przez cudzoziemca dokumentów, jeżeli okoliczności niespełnienia przez cudzoziemca warunków niezbędnych do przekroczenia granicy nie budzą wątpliwości.

Art. 35.

1. Cudzoziemiec może być niezwłocznie doprowadzony do granicy, jeżeli został zatrzymany w strefie nadgranicznej bezpośrednio po przekroczeniu granicy nieumyślnie i wbrew przepisom prawa.
2. Organ, który zatrzymał cudzoziemca w związku z przekroczeniem granicy wbrew przepisom prawa, pobiera od niego odciski linii papilarnych, chyba że cudzoziemiec został niezwłocznie doprowadzony do granicy.
3. Organ, który pobrał odciski linii papilarnych, przekazuje Komendantowi Głównemu Policji obraz linii papilarnych, dane osobowe cudzoziemca oraz informacje, które umieszcza się w rejestrze, o którym mowa w art. 428 ust. 1 pkt 4.

Art. 36.

1. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wykaz chorób zakaźnych mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia publicznego, których rozpoznanie lub podejrzenie wystąpienia może stanowić podstawę odmowy wjazdu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) kryteria pozwalające podejrzewać wystąpienie chorób mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia publicznego, o których mowa w pkt 1.
2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw zdrowia uwzględni tylko choroby epidemiczne określone przez Światową Organizację Zdrowia oraz inne choroby wysoce zakaźne i szczególnie niebezpieczne, które podlegają zwalczaniu u obywateli polskich na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2013 r. poz. 947, z późn. zm.³⁾), a także konieczność zapewnienia humanitarnego traktowania cudzoziemców i zapo-

bieżenia zagrożeniu dla zdrowia publicznego w obszarze przejścia granicznego i na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Dział V Zezwolenie na pobyt czasowy

Rozdział 1 Część ogólna

Art. 98.

1. Zezwolenia na pobyt czasowy cudzoziemcowi udziela się albo - w przypadkach, o których mowa w art. 160, art. 181 i art. 187 – można udzielić na jego wniosek, jeżeli spełnia wymogi określone ze względu na deklarowany cel pobytu, a okoliczności, które są podstawą ubiegania się o to zezwolenie, uzasadniają jego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 3 miesiące.
 2. Zezwolenia na pobyt czasowy udziela się na okres niezbędny do realizacji celu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie dłuższy jednak niż 3 lata.
- (...)

Dział VII Dokumenty wydawane cudzoziemcom

Art. 226 [Katalog dokumentów]

Cudzoziemcowi mogą być wydane następujące dokumenty:

- 1) karta pobytu;
 - 2) polski dokument podróży dla cudzoziemca;
 - 3) polski dokument tożsamości cudzoziemca;
 - 4) tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca;
 - 5) dokument potwierdzający posiadanie zgody na pobyt tolerowany o nazwie „zgoda na pobyt tolerowany”.
- (...)

Dział VIII Kontrola legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zobowiązanie cudzoziemca do powrotu

Rozdział 1 Kontrola legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 288.

Cudzoziemiec w okresie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązany posiadać ważny dokument podróży oraz dokumenty uprawniające go do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są wymagane.

Art. 289.

1. Kontrolę legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzą w celu ustalenia stanu faktycznego w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących warunków wjazdu cudzoziemców na to terytorium i pobytu na nim organy Straży Granicznej i Policji.
2. Szef Urzędu i wojewoda mogą prowadzić kontrolę legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie niezbędnym do prowadzenia przez te organy postępowań w sprawach cudzoziemców.
3. Organy Służby Celnej mogą prowadzić kontrolę, o której mowa w ust. 1, w ramach dokonywanych kontroli, na zasadach i w trybie określonych w:
 - 1) ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.⁶⁾);
 - 2) ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1414, z późn. zm.⁷⁾);
 - 3) ustawie z dnia 24 sierpnia 2007 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym (Dz.U. z 2014 r. poz. 1203 oraz z 2015 r. poz. 1607);
 - 4) ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 990, z późn. zm.⁸⁾);
 - 5) ustawie z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 471) w związku z ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1930).

Art. 290 [Współdziałanie organów]

Organy administracji rządowej i samorządowej są obowiązane współdziałać z organami Straży Granicznej, Policji, Służby Celnej, Szefem Urzędu oraz wojewodą w zakresie dokonywania kontroli, o której mowa w art. 289.

Art. 291 [Funkcjonariusze]

1. Kontrolę legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadza co najmniej dwóch funkcjonariuszy Straży Granicznej, Policji, Służby Celnej, zwanych dalej „funkcjonariuszami”,

lub co najmniej dwóch upoważnionych pracowników Urzędu albo urzędu wojewódzkiego, zwanych dalej „pracownikami”.

2. Kontrolę mogą przeprowadzać wspólnie funkcjonariusze i pracownicy, przy czym przeprowadzają ją co najmniej dwie osoby.
3. W siedzibie Urzędu albo urzędu wojewódzkiego kontrola może być przeprowadzana przez jednego pracownika.
4. Kontrola może być przeprowadzona przez jednego funkcjonariusza, jeżeli w toku innych czynności służbowych przez niego wykonywanych zostały ujawnione okoliczności uzasadniające jej przeprowadzenie.

Art. 292 [Upoważnienie]

1. Funkcjonariusz przeprowadza kontrolę po okazaniu legitymacji służbowej lub znaku identyfikacyjnego.
2. Pracownik przeprowadza kontrolę po podaniu imienia i nazwiska oraz okazaniu upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.
3. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 2, zawiera:
 - 1) określenie podstawy prawnej do przeprowadzenia kontroli;
 - 2) oznaczenie organu;
 - 3) datę i miejsce jego wystawienia;
 - 4) imię i nazwisko pracownika uprawnionego do przeprowadzenia kontroli;
 - 5) określenie zakresu przedmiotowego kontroli;
 - 6) datę jego ważności;
 - 7) podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego przez nią stanowiska.

Art. 293 [Zakres kontroli]

W trakcie kontroli funkcjonariusz lub pracownik mogą żądać okazania:

- 1) dokumentu podróży i dokumentów uprawniających cudzoziemca do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) środków finansowych przeznaczonych na pokrycie kosztów:
 - a) utrzymania cudzoziemca w trakcie jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) podróży powrotnej cudzoziemca do państwa pochodzenia lub zamieszkania,
 - c) tranzytu cudzoziemca przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd;
- 3) dokumentu potwierdzającego możliwość uzyskania środków, o których mowa w pkt 2, zgodnie z prawem;
- 4) dokumentów uprawniających cudzoziemca do wykonywania pracy, prowadzenia działalności gospodarczej lub powierzenia wykonywania pracy;
- 5) dokumentów potwierdzających cel i warunki pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 294 [Obowiązek udostępnienia dokumentów]

1. Cudzoziemiec poddany kontroli jest obowiązany okazać dokumenty, o których mowa w art. 293 pkt 1, 4 i 5, oraz środki finansowe albo dokument potwierdzający możliwość uzyskania takich środków zgodnie z prawem, o których mowa w art. 293 pkt 2 i 3, jeżeli są wymagane.
2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy cudzoziemca, który przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu połączenia z rodziną do osoby, która uzyskała status uchodźcy.

Art. 295 [Odciski linii papilarnych]

1. Funkcjonariusz lub pracownik pobiera od cudzoziemca w toku kontroli odciski linii papilarnych w celu, o którym mowa w art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 767/2008.
2. Funkcjonariusz lub pracownik w celu, o którym mowa w art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 767/2008, może pobrać od cudzoziemca w toku kontroli odciski linii papilarnych.
3. Funkcjonariusz lub pracownik dokonuje sprawdzenia odcisków linii papilarnych pobranych od cudzoziemca w celu, o którym mowa w art. 19 ust. 1 lub art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 767/2008, w Wizowym Systemie Informacyjnym, a także w inny sposób umożliwiający ustalenie tożsamości cudzoziemca lub stwierdzenie autentyczności wizy Schengen.

Art. 296 [Efekty kontroli]

1. Po przeprowadzeniu kontroli, w przypadku stwierdzenia, że pobyt cudzoziemca jest:
 - 1) niezgodny z przepisami dotyczącymi warunków wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ich pobytu na tym terytorium, funkcjonariusz lub pracownik sporządza protokół kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) zgodny z przepisami dotyczącymi warunków wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ich pobytu na tym terytorium:
 - a) funkcjonariusz odnotowuje fakt przeprowadzenia kontroli w notatniku służbowym lub sporządza notatkę służbową,
 - b) pracownik sporządza notatkę służbową.
2. Organ Policji, Szef Urzędu, wojewoda lub organ Służby Celnej zawiadamia komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta placówki Straży Granicznej właściwego do wydania decyzji o zobowiązaniu cu-

dzoziemca do powrotu o stwierdzeniu, po przeprowadzeniu kontroli, że pobyt cudzoziemca jest niezgodny z przepisami dotyczącymi warunków wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ich pobytu na tym terytorium.

Art. 297 [Protokół]

1. Protokół, o którym mowa w art. 296 ust. 1 pkt 1, zawiera:
 - 1) stopień, imię i nazwisko oraz numer legitymacji służbowej funkcjonariusza lub imię i nazwisko pracownika oraz numer i datę wystawienia upoważnienia, nazwę organu, który wystawił upoważnienie;
 - 2) datę i miejsce sporządzenia protokołu;
 - 3) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia kontroli;
 - 4) miejsce przeprowadzenia kontroli;
 - 5) imię i nazwisko, datę urodzenia oraz obywatelstwo kontrolowanego cudzoziemca;
 - 6) miejsce pobytu i adres zamieszkania cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 7) opis okoliczności uzasadniających przeprowadzenie kontroli;
 - 8) opis skontrolowanych dokumentów z podaniem ich numeru, okresu ważności oraz nazwy organu, który je wydał;
 - 9) wynik kontroli;
 - 10) podpis funkcjonariusza lub pracownika sporządzającego protokół;
 - 11) podpis cudzoziemca lub adnotację o przyczynach jego braku;
 - 12) imię i nazwisko oraz podpis tłumacza, w przypadku gdy brał udział w przeprowadzaniu kontroli.
2. Kopię protokołu wydaje się cudzoziemcowi.
3. W przypadku gdy cudzoziemiec odmawia podpisania protokołu, pozostawia mu się odpis tego protokołu podpisany przez funkcjonariusza lub pracownika.

Art. 298 [Notatka służbowa]

Notatka służbowa, o której mowa w art. 296 ust. 1 pkt 2, zawiera:

- 1) datę i miejsce sporządzenia notatki;
- 2) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia kontroli;
- 3) imię i nazwisko, datę urodzenia oraz obywatelstwo kontrolowanego cudzoziemca;
- 4) miejsce pobytu i adres zamieszkania cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) wynik kontroli;
- 6) podpis funkcjonariusza lub pracownika sporządzającego notatkę;
- 7) imię i nazwisko tłumacza, w przypadku gdy brał udział w przeprowadzaniu kontroli.

Rozdział 2

Zobowiązanie cudzoziemca do powrotu

Art. 299.

1. Cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed upływem okresu pobytu objętego wizą Schengen lub wizą krajową oraz przed upływem okresu ważności tej wizy.
2. Cudzoziemiec, który przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy międzynarodowej o zniesieniu obowiązku wizowego lub jednostronnego zniesienia obowiązku wizowego lub wobec którego stosuje się częściowe lub całkowite zniesienie obowiązku wizowego, zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniającym państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu, jest obowiązany opuścić to terytorium przed upływem terminu przewidzianego w umowie międzynarodowej, w jednostronnym zniesieniu obowiązku wizowego lub w rozporządzeniu.
3. Cudzoziemiec przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach ruchu bezwizowego na podstawie umowy międzynarodowej o zniesieniu obowiązku wizowego lub w związku z jednostronnym zniesieniem przez Rzeczpospolitą Polską obowiązku wizowego jest obowiązany opuścić to terytorium po upływie okresu pobytu, na jaki wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie później niż po upływie 3 miesięcy od dnia utraty mocy umowy lub przywrócenia obowiązku wizowego.
4. Jeżeli utrata mocy umowy o całkowitym lub częściowym zniesieniu obowiązku wizowego lub przywrócenie obowiązku wizowego nastąpiły przed ogłoszeniem jednego z tych faktów w formie przewidzianej prawem, termin, o którym mowa w ust. 3, liczy się od dnia tego ogłoszenia.
5. Cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed upływem terminu ważności zezwolenia na pobyt czasowy.
6. Cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 30 dni od dnia, w którym decyduje:
 - 1) o odmowie przedłużenia mu wizy Schengen lub wizy krajowej, udzielenia mu zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE lub decyzja o cofnięciu mu zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE lub

- 2) o odmowie nadania mu statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, o uznaniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny, o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia mu ochrony międzynarodowej lub decyzja o pozbawieniu go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, lub
 - 3) o cofnięciu zgody na pobyt ze względów humanitarnych
 - stała się ostateczna, a w przypadku wydania decyzji przez organ wyższego stopnia, od dnia, w którym decyzja ostateczna została cudzoziemcowi doręczona.
 7. Pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie, o którym mowa w ust. 6, uważa się za legalny, chyba że wniosek o przedłużenie mu wizy Schengen lub wizy krajowej lub o udzielenie mu zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE został złożony po upływie okresu jego legalnego pobytu na tym terytorium.
 8. Przepisów ust. 1, 2, 5 i 6 nie stosuje się, jeżeli cudzoziemiec posiada ważny dokument uprawniający go do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub z niniejszej ustawy wynika, że jego pobyt na tym terytorium uważa się za legalny.
 9. Przepisów ust. 6 pkt 2 i ust. 7 nie stosuje się, w przypadku gdy:
 - 1) w dniu wydania decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej lub decyzji o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej cudzoziemiec przebywał w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców, lub
 - 2) decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej lub decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej została wydana w związku ze złożeniem kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.
- (...)

Dział IX

Zatrzymanie cudzoziemca oraz strzeżone ośrodki i areszty dla cudzoziemców

Rozdział 1

Postępowanie w sprawie zatrzymania cudzoziemca, umieszczenie go w strzeżonym ośrodku lub zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców

Art. 394.

1. Cudzoziemiec, wobec którego zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie mu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu albo który uchyla się od wykonania obowiązków określonych w tej decyzji, albo nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków, o których mowa w art. 398 ust. 3, może być zatrzymany na okres nie dłuższy niż 48 godzin.
- 1a. Cudzoziemiec może być także zatrzymany na okres nie dłuższy niż 48 godzin w celu przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub przekazania na podstawie rozporządzenia 604/2013.
2. Zatrzymanie cudzoziemca dokonuje Straż Graniczna lub Policja, a w przypadku, o którym mowa w ust. 1a – Straż Graniczna.
3. Podmiot, o którym mowa w ust. 2, niezwłocznie pobiera odciski linii papilarnych od cudzoziemca i przekazuje Komendantowi Głównemu Policji dane, o których mowa w art. 430 ust. 6.
4. Po zatrzymaniu cudzoziemca:
 - 1) Policja – niezwłocznie przekazuje go do dyspozycji właściwego ze względu na miejsce jego zatrzymania organu Straży Granicznej, składając jednocześnie wniosek o wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;
 - 2) Straż Graniczna w zależności od okoliczności:
 - a) wydaje postanowienie w sprawie zastosowania wobec cudzoziemca środków, o których mowa w art. 398 ust. 3, lub
 - b) występuje do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców, lub
 - c) występuje do wojewody z wnioskiem o wydanie decyzji o cofnięciu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE,
 - d) ustala, czy istnieją okoliczności uzasadniające przekazanie cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej na podstawie rozporządzenia 604/2013,
 - e) doprowadza cudzoziemca do granicy albo portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego następuje doprowadzenie.
5. Zatrzymanego cudzoziemca zwalnia się:
 - 1) jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania nie został przekazany do dyspozycji sądu i jednocześnie nie został złożony wniosek o umieszczenie go w strzeżonym ośrodku albo o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców lub
 - 2) jeżeli w ciągu 24 godzin od chwili przekazania do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o umieszczeniu w strzeżonym ośrodku albo o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców, lub
 - 3) na polecenie sądu, lub
 - 4) jeżeli ustanie przyczyna zatrzymania.

6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty daktyloskopijnej, na której pobiera się od cudzoziemca odciski linii papilarnych na podstawie ust. 3 i art. 35 ust. 2 oraz art. 324 pkt 1, uwzględniając przyczynę pobrania odcisków linii papilarnych oraz konieczność zapewnienia sprawnego ich pobrania, z poszanowaniem prywatności cudzoziemca.

Art. 395.

1. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do zatrzymania cudzoziemca stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749), zwanej dalej „Kodeksem postępowania karnego”.
2. Przepisu art. 248 § 3 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się do zatrzymania cudzoziemca, jeżeli uchyla się on od wykonania obowiązków określonych w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu oraz gdy zaszła jedna z przesłanek do przymusowego wykonania tej decyzji, o których mowa w art. 329 ust. 1 lub 2.

Art. 396.

1. W przypadku zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej doprowadzenie cudzoziemca do aresztu dla cudzoziemców lub uniemożliwiającej przyjęcie go tam, cudzoziemiec może być umieszczony do czasu usunięcia tej przeszkody w wydzielonym pomieszczeniu Straży Granicznej lub Policji przeznaczonym dla osób zatrzymanych.
2. Wobec cudzoziemca umieszczonego w pomieszczeniu, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy rozdziału 2 w zakresie, w jakim dotyczą one pobytu w areszcie dla cudzoziemców.

Art. 397.

1. W przypadku zatrzymania małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki:
 - 1) Policja – niezwłocznie przekazuje małoletniego cudzoziemca do dyspozycji właściwego ze względu na miejsce jego zatrzymania organu Straży Granicznej;
 - 2) Straż Graniczna – występuje do sądu właściwego ze względu na miejsce zatrzymania małoletniego cudzoziemca z wnioskiem o umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w strzeżonym ośrodku.
2. Sąd, rozpatrując wniosek o umieszczenie w strzeżonym ośrodku małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, kierując się jego dobrem, uwzględnia w szczególności:
 - 1) stopień rozwoju fizycznego i psychicznego małoletniego cudzoziemca;
 - 2) cechy osobowości małoletniego cudzoziemca;
 - 3) okoliczności zatrzymania małoletniego cudzoziemca;
 - 4) warunki osobiste przemawiające za umieszczeniem małoletniego cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.
3. W strzeżonym ośrodku może być umieszczony małoletni cudzoziemiec przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, który ukończył 15. rok życia.
4. W przypadku wątpliwości dotyczących wieku cudzoziemca przyjmowanego do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, który podaje się za małoletniego, poddaje się go, za jego zgodą lub za zgodą jego przedstawiciela ustawowego, badaniom lekarskim w celu ustalenia rzeczywistego wieku cudzoziemca. Wyniki badań lekarskich powinny informować o granicy błędu.
5. W przypadku braku zgody na przeprowadzenie badań lekarskich cudzoziemca podającego się za małoletniego uważa się za osobę pełnoletnią.
6. Koszty związane z umieszczeniem i pobytem małoletniego cudzoziemca w placówce opiekuńczo-wychowawczej są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych, ze środków będących w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej lub Komendanta Głównego Policji.

Art. 398.

1. Cudzoziemca umieszcza się w strzeżonym ośrodku, jeżeli:
 - 1) istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu lub
 - 2) wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu, lub
 - 3) cudzoziemiec nie opuścił terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie określonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a natychmiastowe wykonanie tej decyzji nie jest możliwe, lub
 - 3a) istnieje konieczność zabezpieczenia przekazania cudzoziemca zgodnie z art. 28 rozporządzenia 604/2013, jeżeli istnieje znaczne prawdopodobieństwo jego ucieczki, a natychmiastowe przekazanie do innego państwa członkowskiego nie jest możliwe, lub
 - 4) cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków, o których mowa w ust. 3.
2. Cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1:
 - 1) pkt 1 i 2, jeżeli prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego powrotu lub wydanie takiej decyzji wynika z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 1,
 - 2) pkt 3 i 3a

- można nie umieszczać w strzeżonym ośrodku.
- 3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, cudzoziemca zobowiązuje się do:
 - 1) zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu Straży Granicznej wskazanego w postanowieniu,
 - 2) wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w wysokości określonej w postanowieniu, nie niższej niż dwukrotność minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę,
 - 3) przekazania dokumentu podróży do depozytu organowi wskazanemu w postanowieniu,
 - 4) zamieszkiwania w miejscu wyznaczonym w postanowieniu
 - do czasu wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub przekazania do innego państwa członkowskiego.
- 4. Postanowienie o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 3, wydaje organ Straży Granicznej, który stwierdził okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lub 3, lub wydał decyzję, o której mowa w ust. 1 pkt 2. Na postanowienie przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę organu Straży Granicznej, który wydał postanowienie, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Sąd rozpatruje zażalenie w terminie 7 dni.
- 5. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 4, można orzec o zastosowaniu jednego lub więcej niż jednego spośród środków, o których mowa w ust. 3.
- 6. Postanowienie o zastosowaniu środków, o których mowa w ust. 3, podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Art. 399.

1. Areszt dla cudzoziemców stosuje się w przypadkach, o których mowa w art. 398 ust. 1, gdy istnieje ryzyko, że cudzoziemiec nie podporządkuje się zasadom pobytu obowiązującym w strzeżonym ośrodku.
2. Areszt dla cudzoziemców wykonuje się w pomieszczeniach strzeżonych ośrodków lub w pomieszczeniach Straży Granicznej przeznaczonych dla osób zatrzymanych.

Art. 400.

Postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców nie wydaje się, jeżeli:

- 1) mogłoby to spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia cudzoziemca;
 - 2) stan psychofizyczny cudzoziemca może uzasadniać domniemanie, że cudzoziemiec był poddany przemocy.
- (...)

Dział XII Przepisy karne

Art. 464.

Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie dokument podróży, kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca, dokument „zgoda na pobyt tolerowany” lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 465.

1. Kto:
 - 1) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiadając do tego tytułu prawnego,
 - 2) na żądanie uprawnionych organów nie okazuje dokumentów uprawniających go do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są wymagane,
 - 3) na żądanie uprawnionych organów nie okazuje środków finansowych albo dokumentu potwierdzającego możliwość uzyskania zgodnie z prawem takich środków, przeznaczonych na pokrycie kosztów:
 - a) utrzymania w trakcie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) powrotu do państwa pochodzenia lub zamieszkania,
 - c) tranzytu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa trzeciego, które udzieli pozwolenia na wjazd,
 - 4) uchyla się od obowiązku wymiany lub zwrotu karty pobytu, polskiego dokumentu podróży dla cudzoziemca, polskiego dokumentu tożsamości cudzoziemca lub dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany”,
 - 5) nie zawiadamia o utracie karty pobytu, polskiego dokumentu podróży dla cudzoziemca, polskiego dokumentu tożsamości cudzoziemca lub dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany” w terminie 3 dni od dnia ich utraty,
 - 6) nie wykonuje obowiązku opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie wyznaczonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub w decyzji o przedłużeniu terminu dobrowolnego powrotu,
 - 7) nie wykonuje obowiązku zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu wskazanego w decyzji o przedłużeniu terminu dobrowolnego powrotu,
 - 8) opuszcza miejsce zamieszkania wyznaczone mu w decyzji o przedłużeniu terminu dobrowolnego powrotu,
 - 9) wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego i:

- a) przebywa poza strefą przygraniczną, w ramach której posiadacz zezwolenia jest uprawniony do przemieszczania się, albo
 - b) nie opuszcza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po upływie okresu pobytu określonego w tym zezwoleniu – podlega karze grzywny.
2. Orzekanie w sprawach o czyny, o których mowa w ust. 1, następuje w trybie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713).
 3. Wyrok nakazowy wydany w postępowaniu nakazowym jest natychmiast wykonalny.
- (...)

Rozdział 2

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 507.

Z dniem wejścia w życie ustawy udzielone na podstawie dotychczasowych przepisów zezwolenia:

- 1) na zamieszkanie na czas oznaczony – stają się zezwoleniami na pobyt czasowy i zachowują ważność przez okres, na który zostały wydane;
- 2) na osiedlenie – stają się zezwoleniami na pobyt stały.

Art. 508.

1. Z dniem wejścia w życie ustawy wydane na podstawie dotychczasowych przepisów decyzje:
 - 1) o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97:
 - a) ust. 1 pkt 1 lub 1a ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy, stają się decyzjami o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych,
 - b) ust. 1 pkt 2 lub ust. 2 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy, stają się decyzjami o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, o której mowa w art. 351 pkt 2 lub 3;
 - 2) o zobowiązaniu cudzoziemca do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i decyzje o wydaleniu, z wyłączeniem decyzji o wydaleniu wydanych na podstawie ustawy zmienianej w art. 493 niniejszej ustawy, stają się decyzjami o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
2. Z dniem wejścia w życie ustawy decyzje w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany, o których mowa w art. 141 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy, stają się decyzjami o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych.
3. Decyzję w sprawie cofnięcia:
 - 1) zgody na pobyt ze względów humanitarnych, która stała się tą decyzją na podstawie ust. 1 pkt 1 lit. a lub ust. 2,
 - 2) zgody na pobyt tolerowany, która na podstawie ust. 1 pkt 1 lit. b stała się zgodą na pobyt tolerowany, o której mowa w art. 351 pkt 2 lub 3– wydaje komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej, który stwierdził wystąpienie okoliczności uzasadniających cofnięcie zgody.
4. Karty pobytu wydane cudzoziemcom, którym przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wydano decyzje w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany, zachowują ważność przez okres, na który zostały wydane.
5. Cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie decyzji o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych, która stała się tą decyzją na podstawie ust. 1 pkt 1 lit. a lub ust. 2, po upływie okresu ważności posiadanej przez niego karty pobytu komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca wydaje kolejną kartę pobytu, od której wydania nie pobiera się opłaty.
6. Cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, która stała się tą decyzją na podstawie ust. 1 pkt 1 lit. b, po upływie okresu ważności posiadanej przez niego karty pobytu komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca wydaje dokument „zgoda na pobyt tolerowany”.

Art. 509 [Przeliczanie okresu pobytu]

Jeżeli przepisy niniejszej ustawy uzależniają udzielenie cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od okresu jego pobytu na tym terytorium na podstawie:

- 1) zezwolenia na pobyt czasowy – do tego okresu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zalicza się okres pobytu cudzoziemca na tym terytorium na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;
- 2) zezwolenia na pobyt czasowy wydanego w określonym celu – do tego okresu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zalicza się okres pobytu cudzoziemca na tym terytorium na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, wydanego ze względu na ten sam cel;
- 3) zgody na pobyt ze względów humanitarnych – do tego okresu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zalicza się okres pobytu cudzoziemca na tym terytorium na podstawie decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, wydanej ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97 ust. 1 pkt 1 lub 1a ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy, lub zgody na pobyt tolerowany, o której mowa w art. 141 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy;

- 4) ochrony uzupełniającej – do tego okresu zalicza się okres pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, wydanej ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97 ust. 1 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy.

Art. 510.

Zaproszenia wpisane do ewidencji zaproszeń na podstawie dotychczasowych przepisów, zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego oraz wizy i dokumenty wydane cudzoziemcom na podstawie przepisów rozdziału 6 ustawy, o której mowa w art. 521, zachowują ważność przez okres, na który zostały wydane.

Art. 511.

Do czasu wyczerpania zapasów, nie dłużej niż przez 1 rok od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, blankiety dotychczasowych zaproszeń i dokumentów dla cudzoziemców wydaje się według wzorów określonych w aktach wykonawczych wydanych na podstawie art. 20, art. 24k, art. 48f, art. 48g i art. 84 ustawy, o której mowa w art. 521.

Art. 512.

Do terminu opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez cudzoziemców oraz do korzystania przez nich z pomocy w dobrowolnym powrocie, w przypadkach gdy przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy została im wydana decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy, udzielenia ochrony uzupełniającej lub o odmowie udzielenia zgody na pobyt tolerowany, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 513.

1. Do postępowań administracyjnych, których nie zakończono do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy decyzją ostateczną, a które zostały wszczęte przed tym dniem na podstawie:
 - 1) ustaw zmienianych w niniejszej ustawie,
 - 2) ustawy, o której mowa w art. 521,
 - 3) ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy o cudzoziemcach (Dz.U. poz. 1133 i 1707 oraz z 2015 r. poz. 1607)– stosuje się przepisy dotychczasowe.
2. Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony i zezwolenia na osiedlenie się, których udzielenie zakończy postępowania administracyjne, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i pkt 3, w dniu ich udzielenia staną się odpowiednio zezwoleniami na pobyt czasowy i zezwoleniami na pobyt stały.
3. Decyzje o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, których wydanie zakończy postępowania administracyjne, o których mowa w ust. 1 pkt 1, w dniu, w którym staną się ostateczne, staną się decyzjami o udzieleniu:
 - 1) zgody na pobyt ze względów humanitarnych – w przypadku decyzji wydanych ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97 ust. 1 pkt 1 lub 1a ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy;
 - 2) zgody na pobyt tolerowany, o której mowa w art. 351 pkt 2 lub 3 – w przypadku decyzji wydanych ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97 ust. 1 pkt 2 lub ust. 2 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy.
4. Decyzje o zobowiązaniu cudzoziemca do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i decyzje o wydaleniu, których wydanie zakończy postępowania administracyjne, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lub 2, z wyłączeniem postępowań administracyjnych, o których mowa w ustawie zmienianej w art. 493, w dniu, w którym staną się ostateczne, staną się decyzjami o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
5. Cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie:
 - 1) decyzji o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych, która stała się tą decyzją na podstawie ust. 3 pkt 1 – kartę pobytu wydaje komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca;
 - 2) decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, która stała się tą decyzją na podstawie ust. 3 pkt 2 – dokument „zgoda na pobyt tolerowany” wydaje komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.
6. Decyzję w sprawie cofnięcia zgody na pobyt ze względów humanitarnych, o której mowa w ust. 3 pkt 1, lub w sprawie cofnięcia zgody na pobyt tolerowany, o której mowa w ust. 3 pkt 2, wydaje komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej, który stwierdził wystąpienie okoliczności uzasadniających cofnięcie zgody.

Art. 514.

1. W decyzji o odmowie lub cofnięciu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, której wydanie zakończy postępowanie wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy i niezakończony do tego dnia decyzją ostateczną, nie orzeka się o zobowiązaniu cudzoziemca do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W decyzji o:
 - 1) cofnięciu zezwolenia na:
 - a) osiedlenie się,
 - b) pobyt rezydenta długoterminowego UE,
 - 2) odmowie nadania cudzoziemcowi statusu uchodźcy, udzielenia ochrony uzupełniającej i udzielenia zgody na pobyt tolerowany,

- 3) pozbawieniu cudzoziemca azylu,
 - 4) cofnięciu zgody na pobyt tolerowany
 - kończącej postępowanie wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy i niezakończone do tego dnia decyzją ostateczną nie orzeka się o wydaleniu.
3. Organy prowadzące postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, poinformują organ Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca o zakończeniu postępowań, gdy decyzje w tych sprawach staną się ostateczne.

Art. 515.

1. Postępowania w sprawie wymiany karty pobytu wydanej cudzoziemcowi w związku z udzieleniem mu zgody na pobyt tolerowany ze względu na przesłanki, o których mowa w art. 97 ust. 1 pkt 2 lub ust. 2 ustawy zmienianej w art. 484 niniejszej ustawy, wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy, stają się z tym dniem postępowaniami w sprawie wydania lub wymiany dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany”.
2. Wojewoda i Szef Urzędu przekazują w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy akta spraw, o których mowa w ust. 1, komendantowi oddziału Straży Granicznej lub komendantowi placówki Straży Granicznej właściwemu ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.

Art. 516.

Cudzoziemcom, którzy ukończyli 6. rok życia i:

- 1) którym udzielono zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony albo zezwolenia na osiedlenie, które stały się na podstawie art. 507 i art. 513 ust. 2 odpowiednio zezwoleniem na pobyt czasowy albo zezwoleniem na pobyt stały, albo
- 2) którym udzielono zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE na podstawie wniosku złożonego przed dniem wejścia w życie ustawy, albo
- 3) którzy przed dniem wejścia w życie ustawy złożyli wniosek o wymianę karty pobytu, albo
- 4) którym wydano decyzję o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, która stała się na podstawie art. 508 ust. 1 pkt 1 lit. a lub ust. 2 decyzją o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych
- kartę pobytu wydaje się po pobraniu odcisków linii papilarnych, chyba że ich pobranie jest fizycznie niemożliwe.

Art. 517.

1. Wpisy danych cudzoziemców zgromadzone w wykazie na podstawie dotychczasowych przepisów z dniem wejścia w życie ustawy stają się wpisami do wykazu prowadzonego na podstawie niniejszej ustawy i przechowuje się je przez okres, na który zostały umieszczone w tym wykazie.
2. Do zakazów ponownego wjazdu orzeczonych w decyzjach wydanych na podstawie dotychczasowych przepisów stosuje się przepisy działu X rozdziału 2 dotyczące umieszczania i przechowywania danych cudzoziemca, wobec którego została wydana decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu z orzeczonym zakazem wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub z zakazem wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i strefy Schengen.

Art. 518.

Dane zgromadzone na podstawie dotychczasowych przepisów w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców o nazwie „System Pobyt” z dniem wejścia w życie ustawy przekazuje się do krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców prowadzonego na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 519.

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców powołany na podstawie ustawy uchylonej w art. 521 jest Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 520.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 11c ust. 8, art. 15 ust. 4, art. 20 ust. 1, art. 21 ust. 7, art. 23 ust. 5, art. 24j ust. 2, art. 24k, art. 48f, art. 48g ust. 1, art. 53b ust. 6, art. 63 ust. 1 i 2, art. 63o, art. 71d, art. 83 ust. 4, art. 84 ust. 1, art. 84a ust. 3, art. 100 ust. 1 i 2, art. 100a ust. 6, art. 101 ust. 7, art. 109 ust. 2 i 3, art. 118 ust. 2, art. 123 ust. 1 i art. 142 ust. 4 ustawy, o której mowa w art. 521, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 12 ust. 1 i 3, art. 21 ust. 3, art. 26 ust. 1, art. 33 ust. 5, art. 36 ust. 1, art. 46, art. 47 ust. 2, art. 57 ust. 1, art. 63, art. 80 ust. 1, art. 89 ust. 1, art. 97 ust. 1, art. 107 ust. 1, art. 139, art. 146, art. 150 ust. 1, art. 157 ust. 1, art. 204 ust. 1, art. 222 ust. 1, art. 239 ust. 1, art. 285 ust. 1, art. 287 ust. 1, art. 312, art. 339 ust. 1, art. 365 ust. 4, art. 394 ust. 6, art. 409 i art. 427 ust. 1 niniejszej ustawy,
- 2) art. 10 ust. 5a ustawy zmienianej w art. 467 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 10 ust. 5a ustawy zmienianej w art. 467 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,
- 3) art. 94a ust. 6 ustawy zmienianej w art. 474 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 94a ust. 6 ustawy zmienianej w art. 474 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą,

- 4) art. 90 ust. 1 i 4 ustawy zmienianej w art. 488 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 90 ust. 1 i 4 ustawy zmienianej w art. 488 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą
- nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 521.

Traci moc ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2011 r. poz. 1573, z 2012 r. poz. 589 i 769 oraz z 2013 r. poz. 628).

Art. 522.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 2014 r., z wyjątkiem art. 470 pkt 3 lit. a w zakresie art. 3a pkt 3, art. 470 pkt 3 lit. b oraz art. 470 pkt 4, 5 i 11-16, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia¹⁾.

Odnosnik Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia:

- 1) dyrektywy Rady 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich (Dz.Urz. WE L 149 z 02.06.2001, str. 34; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, str. 107);
- 2) dyrektywy Rady 2001/51/WE z dnia 28 czerwca 2001 r. uzupełniającej postanowienia art. 26 Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. (Dz.Urz. WE L 187 z 10.07.2001, str. 45; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, str. 160);
- 3) dyrektywy Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin (Dz.Urz. UE L 251 z 03.10.2003, str. 12, z późn. zm.);
- 4) dyrektywy Rady 2003/110/UE z dnia 25 listopada 2003 r. w sprawie pomocy w przypadkach tranzytu do celów deportacji drogą powietrzną (Dz.Urz. UE L 321 z 06.12.2003, str. 26, z późn. zm.);
- 5) dyrektywy Rady 2003/109/WE z dnia 25 listopada 2003 r. dotyczącej statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi (Dz.Urz. UE L 16 z 23.01.2004, str. 44, z późn. zm.);
- 6) dyrektywy Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami (Dz.Urz. UE L 261, z 06.08.2004, str. 19, z późn. zm.);
- 7) dyrektywy Rady 2004/114/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. w sprawie warunków przyjmowania obywateli państw trzecich w celu odbywania studiów, udziału w wymianie młodzieży szkolnej, szkoleniu bez wynagrodzenia lub wolontariacie (Dz.Urz. UE L 375 z 23.12.2004, str. 12, z późn. zm.);
- 8) dyrektywy Rady 2005/71/WE z dnia 12 października 2005 r. w sprawie szczególnej procedury przyjmowania obywateli państw trzecich w celu prowadzenia badań naukowych (Dz.Urz. UE L 289 z 03.11.2005, str. 15, z późn. zm.);
- 9) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.Urz. UE L 348 z 24.12.2008, str. 98);
- 10) dyrektywy Rady 2009/50/WE z dnia 25 maja 2009 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji (Dz.Urz. UE L 155 z 18.06.2009, str. 17);
- 11) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidującej minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich (Dz.Urz. UE L 168 z 30.06.2009, str. 24, z późn. zm.);
- 12) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.Urz. UE L 101 z 15.04.2011, str. 1, z późn. zm.);
- 13) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/51/UE z dnia 11 maja 2011 r. zmieniającej dyrektywę Rady 2003/109/WE w celu rozszerzenia jej zakresu na osoby objęte ochroną międzynarodową (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.Urz. UE L 132 z 19.05.2011, str. 1);
- 14) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.Urz. UE L 337 z 20.12.2011, str. 9);
- 15) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/98/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim (Dz.Urz. UE L 343 z 23.12.2011, str. 1, z późn. zm.).

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o cudzoziemcach zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–12, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2015 r. poz. 1240, 1269, 1365, 1569, 1692, 1735, 1830, 1844, 1893, 1916, 1991 i 1994 oraz z 2016 r. poz. 65, 652, 960, 1355 i 1579.

-
- ⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2012 r. poz. 1448, z 2013 r. poz. 700, 991, 1446 i 1611, z 2014 r. poz. 312, 486, 529, 768, 822 i 970, z 2015 r. poz. 211, 541, 591, 933, 1038, 1045, 1273, 1326, 1335, 1830, 1844, 1893, 2183 i 2281 oraz z 2016 r. poz. 266, 352 i 1250.
- ⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2014 r. poz. 486, 805, 915 i 1310, z 2015 r. poz. 211, 390, 978, 1269, 1273, 1893 i 2183 oraz z 2016 r. poz. 1579.
- ⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2015 r. poz. 1045, 1217, 1268, 1269, 1479, 1642, 1830, 1890 i 2023 oraz z 2016 r. poz. 147, 669, 904, 1165 i 1228.
- ¹¹⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 30 grudnia 2013 r.

USTAWA

z dnia 24 lipca 2015 r.

Prawo o zgromadzeniach

(Dz. U. poz. 1485)

(wyciąg)

Rozdział 1. Przepisy ogólne.

Art. 1.

Ustawa reguluje zasady i tryb organizowania, odbywania oraz rozwiązywania zgromadzeń.

Art. 2.

Przepisów ustawy nie stosuje się do zgromadzeń:

- 1) organizowanych przez organy władzy publicznej;
- 2) odbywanych w ramach działalności kościołów i innych związków wyznaniowych.

Art. 3.

1. Zgromadzeniem jest zgrupowanie osób na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób w określonym miejscu w celu odbycia wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska w sprawach publicznych.
2. Zgromadzeniem spontanicznym jest zgromadzenie, które odbywa się w związku z zaistniałym nagłym i nie-
możliwym do wcześniejszego przewidzenia wydarzeniem związanym ze sferą publiczną, którego odbycie w innym terminie byłoby niecelowe lub mało istotne z punktu widzenia debaty publicznej.

Art. 4.

1. Prawo organizowania zgromadzeń nie przysługuje osobom nieposiadającym pełnej zdolności do czynności prawnych.
2. W zgromadzeniach nie mogą uczestniczyć osoby posiadające przy sobie broń, materiały wybuchowe, wyroby pirotechniczne lub inne niebezpieczne materiały lub narzędzia.

Art. 5.

Rada gminy może określić miejsca, w których organizowanie zgromadzenia nie wymaga zawiadomienia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 lub art. 22 ust. 1.

Art. 6.

Zadania w zakresie postępowania w sprawach dotyczących zgromadzeń należą do zadań zleconych gminy, na obszarze której jest organizowane zgromadzenie.

Rozdział 2

Organizowanie, odbywanie i rozwiązywanie zgromadzeń

Art. 7.

1. Organizator zgromadzenia zawiadamia organ gminy o zamiarze zorganizowania zgromadzenia w taki sposób, aby wiadomość dotarła do organu nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 6 dni przed planowaną datą zgromadzenia.
2. Jeżeli zgromadzenie jest organizowane na terenie więcej niż jednej gminy, w każdej z gmin prowadzi się odrębne postępowanie.
3. Organ gminy, po otrzymaniu zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia, udostępnia niezwłocznie na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informację o miejscu i terminie organizowanego zgromadzenia.

Art. 8.

1. Organ gminy informuje niezwłocznie właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) Policji, a na obszarze m.st. Warszawy – komendanta rejonowego Policji, o organizowanym zgromadzeniu, przekazując zawiadomienie o zamiarze zorganizowania zgromadzenia.
2. Jeżeli zgromadzenie ma zostać zorganizowane w pobliżu siedzib przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych, misji specjalnych i organizacji międzynarodowych korzystających z immunitetów i przywilejów dyplomatycznych, organ gminy informuje niezwłocznie ministra właściwego do spraw zagranicznych o miejscu, terminie oraz o przewidywanej liczbie uczestników zgromadzenia.

3. Jeżeli zgromadzenie ma zostać zorganizowane w pobliżu obiektów podlegających ochronie Biura Ochrony Rządu, organ gminy informuje niezwłocznie Szefa Biura Ochrony Rządu o miejscu, terminie oraz o przewidywanej liczbie uczestników zgromadzenia.
4. Jeżeli zgromadzenie ma zostać zorganizowane w pobliżu obiektów podlegających ochronie Straży Marszałkowskiej, organ gminy informuje niezwłocznie Komendanta Straży Marszałkowskiej o miejscu, terminie oraz o przewidywanej liczbie uczestników zgromadzenia.
5. Jeżeli zgromadzenie ma zostać zorganizowane w pobliżu jednostki wojskowej w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1414, z późn. zm.), organ gminy informuje niezwłocznie właściwego komendanta terenowej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej o miejscu, terminie oraz o przewidywanej liczbie uczestników zgromadzenia.
6. Organ gminy informuje niezwłocznie podmioty, o których mowa w ust. 1–5, o zmianie miejsca lub terminu organizowanego zgromadzenia albo o wydaniu decyzji o zakazie zgromadzenia.

Art. 9.

1. Organizator zgromadzenia zawiadamia organ gminy o zamiarze zorganizowania zgromadzenia pisemnie, za pomocą faksu, ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2013 r. poz. 1422), zwanych dalej "środkami komunikacji elektronicznej".
2. Rejestracja wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia następuje z uwzględnieniem daty, godziny oraz minuty wniesienia zawiadomienia, które decydują o kolejności wniesienia tego zawiadomienia.
3. W przypadku wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia ustnie do protokołu, o kolejności wniesienia tego zawiadomienia decydują data, godzina oraz minuta rozpoczęcia sporządzania protokołu, które zamieszcza się w protokole.
4. W przypadku wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia za pomocą środków komunikacji elektronicznej, o kolejności wniesienia tego zawiadomienia decydują data, godzina oraz minuta wprowadzenia zawiadomienia do systemu teleinformatycznego gminy.
5. Organ gminy udostępnia na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o adresie poczty elektronicznej oraz numerze faksu, na które kieruje się zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia.

Art. 10.

1. W zawiadomieniu o zamiarze zorganizowania zgromadzenia organizator zgromadzenia podaje:
 - 1) imię i nazwisko organizatora zgromadzenia, jego numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres do korespondencji, adres poczty elektronicznej i numer telefonu umożliwiające kontakt z nim, a w przypadku gdy organizatorem zgromadzenia jest osoba prawna lub inna organizacja – jej nazwę i adres siedziby oraz imię i nazwisko osoby wnoszącej zawiadomienie w imieniu organizatora zgromadzenia, jej numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres do korespondencji, adres poczty elektronicznej i numer telefonu umożliwiające kontakt z tą osobą;
 - 2) imię i nazwisko przewodniczącego zgromadzenia, jego numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres do korespondencji, adres poczty elektronicznej i numer telefonu umożliwiające kontakt z nim;
 - 3) cel zgromadzenia, w tym wskazanie spraw publicznych, których ma dotyczyć zgromadzenie;
 - 4) datę, godzinę i miejsce rozpoczęcia zgromadzenia, przewidywany czas trwania, przewidywaną liczbę uczestników oraz ewentualną trasę przejścia ze wskazaniem miejsca zakończenia zgromadzenia;
 - 5) informację o środkach służących zapewnieniu pokojowego przebiegu zgromadzenia, o ile organizator zgromadzenia je zaplanował.
2. Do zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia dołącza się:
 - 1) pisemną zgodę na przyjęcie obowiązków przewodniczącego zgromadzenia w przypadku jego wyznaczenia;
 - 2) zdjęcie organizatora zgromadzenia albo przewodniczącego zgromadzenia w przypadku jego wyznaczenia.
3. W przypadku wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia za pomocą środków komunikacji elektronicznej zamiast pisemnej zgody na przyjęcie obowiązków przewodniczącego zgromadzenia można dołączyć elektroniczną kopię tego dokumentu.

Art. 11.

W przypadku wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia, które nie spełnia wymagań określonych w art. 10, organ gminy informuje niezwłocznie organizatora zgromadzenia o stwierdzonych brakach formalnych. Zawiadomienie spełniające wymagania określone w art. 10 wnosi się z zachowaniem terminu, o którym mowa w art. 7 ust. 1.

Art. 12.

1. Jeżeli wniesiono zawiadomienia o zamiarze zorganizowania dwóch lub większej liczby zgromadzeń, które mają zostać zorganizowane chociażby częściowo w tym samym miejscu i czasie, i nie jest możliwe ich odbycie w taki sposób, aby ich przebieg nie zagrażał życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, o pierwszeństwie wyboru miejsca i czasu zgromadzenia decyduje kolejność wniesienia zawiadomień. W przypadku gdy wniesione zawiadomienie nie spełniało wymagań określonych w art. 10, o kolejności

wniesienia tego zawiadomienia decydują data, godzina i minuta jego ponownego wniesienia, o ile tak wniesione zawiadomienie spełnia te wymagania.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, organ gminy niezwłocznie wzywa, telefonicznie i za pomocą środków komunikacji elektronicznej, do zmiany miejsca lub czasu zgromadzeń organizatorów zgromadzeń, którym nie przysługuje pierwszeństwo wyboru miejsca i czasu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 13.

1. W przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 1, organ gminy może przeprowadzić rozprawę administracyjną, jeżeli usprawni to uzgodnienie zmiany miejsca lub czasu zgromadzeń.
2. Organ gminy niezwłocznie, nie później jednak niż na 120 godzin przed planowaną datą zgromadzenia, wzywa, telefonicznie i za pomocą środków komunikacji elektronicznej, organizatorów zgromadzeń do uczestnictwa w rozprawie administracyjnej. Niestawienie się organizatora zgromadzenia na rozprawę nie wstrzymuje jej przebiegu.
3. Organizatorom zgromadzeń, którzy uczestniczą w rozprawie administracyjnej, organ gminy może przedstawić propozycję zmiany miejsca lub czasu zgromadzenia.
4. Jeżeli na rozprawie administracyjnej organizatorzy zgromadzeń nie uzgodnią miejsca lub czasu zgromadzeń w taki sposób, aby ich przebieg nie zagrażał życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, organizatorzy zgromadzeń dokonują wyboru miejsca lub czasu zgromadzeń zgodnie z kolejnością wniesienia zawiadomień o zamiarze zorganizowania zgromadzenia, spełniających wymagania określone w art. 10.
5. Do rozprawy administracyjnej, o której mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 91 § 2 i art. 92 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.).

Art. 14.

Organ gminy wydaje decyzję o zakazie zgromadzenia nie później niż na 96 godzin przed planowaną datą zgromadzenia, jeżeli:

- 1) jego cel narusza wolność pokojowego zgromadzania się, jego odbycie narusza art. 4 lub zasady organizowania zgromadzeń albo cel zgromadzenia lub jego odbycie naruszają przepisy karne;
- 2) jego odbycie może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, w tym gdy zagrożenia tego nie udało się usunąć w przypadkach, o których mowa w art. 12 lub art. 13.

Art. 15.

1. Organ gminy, po wydaniu decyzji o zakazie zgromadzenia, udostępnia niezwłocznie tę decyzję na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej i przekazuje ją organizatorowi zgromadzenia za pomocą środków komunikacji elektronicznej wraz z informacją o jej udostępnieniu. Jednocześnie organ gminy przekazuje decyzję o zakazie zgromadzenia wraz z aktami sprawy właściwemu sądowi okręgowemu.
2. Decyzję o zakazie zgromadzenia uważa się za doręczoną z chwilą udostępnienia jej w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej organu gminy.
3. Decyzję o zakazie zgromadzenia udostępnia się w Biuletynie Informacji Publicznej z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 i 1662 oraz z 2015 r. poz. 1309) przez 3 miesiące od dnia jej wydania.

Art. 16.

1. Odwołanie od decyzji o zakazie zgromadzenia wnosi się bezpośrednio do sądu okręgowego właściwego ze względu na siedzibę organu gminy w terminie 24 godzin od jej udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji o zakazie zgromadzenia.
2. Sąd okręgowy zawiadamia niezwłocznie organ gminy o wniesieniu odwołania od decyzji o zakazie zgromadzenia przez udostępnienie informacji o wniesieniu odwołania na stronie podmiotowej sądu w Biuletynie Informacji Publicznej i informuje organizatora zgromadzenia i organ gminy o terminie rozprawy za pomocą środków komunikacji elektronicznej.
3. Sąd okręgowy rozpatruje odwołanie od decyzji o zakazie zgromadzenia w postępowaniu nieprocesowym niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 24 godzin od wniesienia odwołania.
4. Uczestnikami postępowania są wnoszący odwołanie od decyzji o zakazie zgromadzenia i organ gminy. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy.
5. Sąd okręgowy doręcza niezwłocznie postanowienie kończące postępowanie w sprawie wraz z uzasadnieniem uczestnikom postępowania.
6. Postanowienie uwzględniające odwołanie podlega natychmiastowemu wykonaniu.
7. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w terminie 24 godzin od jego wydania zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w terminie 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

Art. 17.

1. Organ gminy może wyznaczyć swojego przedstawiciela do udziału w zgromadzeniu. Wyznaczenie przedstawiciela jest obowiązkowe w przypadku, gdy istnieje niebezpieczeństwo naruszenia porządku publicznego w trakcie trwania zgromadzenia.

2. Organ gminy informuje organizatora zgromadzenia o wyznaczeniu swojego przedstawiciela do udziału w zgromadzeniu.

Art. 18.

1. Zgromadzeniem kieruje przewodniczący.
2. Przewodniczącym zgromadzenia jest:
 - 1) organizator zgromadzenia będący osobą fizyczną, chyba że inna osoba fizyczna wyrazi pisemną zgodę na przyjęcie obowiązków przewodniczącego zgromadzenia;
 - 2) osoba działająca w imieniu organizatora zgromadzenia, która wyrazi pisemną zgodę na przyjęcie obowiązków przewodniczącego zgromadzenia, w przypadku gdy organizatorem zgromadzenia jest osoba prawna lub inna organizacja.

Art. 19.

1. Organizator zgromadzenia oraz przewodniczący zgromadzenia są obowiązani do zapewnienia przebiegu zgromadzenia zgodnie z przepisami prawa oraz do przeprowadzenia zgromadzenia w taki sposób, aby zapobiec powstaniu szkód z winy uczestników zgromadzenia. W tym celu organizator zgromadzenia oraz przewodniczący zgromadzenia podejmują przewidziane w ustawie środki.
2. W trakcie trwania zgromadzenia jego przewodniczący jest obowiązany pozostawać w kontakcie z przedstawicielem organu gminy, o którym mowa w art. 17 ust. 1, lub funkcjonariuszami Policji w przypadku ich przybycia na miejsce zgromadzenia.
3. Organ gminy wyposaża przewodniczącego zgromadzenia w identyfikator, który zawiera:
 - 1) określenie funkcji przewodniczącego zgromadzenia;
 - 2) zdjęcie przewodniczącego zgromadzenia;
 - 3) imię i nazwisko przewodniczącego zgromadzenia;
 - 4) podpis właściwego przedstawiciela organu gminy;
 - 5) pieczęć organu gminy.
4. Przewodniczący zgromadzenia w trakcie trwania zgromadzenia jest obowiązany do nieprzerwanego posiadania w widocznym miejscu elementów wyróżniających, w tym identyfikatora, o którym mowa w ust. 3.
5. Przewodniczący zgromadzenia żąda opuszczenia zgromadzenia przez osobę, która swoim zachowaniem narusza przepisy ustawy albo uniemożliwia lub usiłuje udaremnić zgromadzenie. W przypadku niepodporządkowania się żądaniu przewodniczący zgromadzenia zwraca się o pomoc do Policji lub straży gminnej (miejskiej).
6. Przewodniczący zgromadzenia rozwiązuje zgromadzenie, jeżeli uczestnicy zgromadzenia nie podporządkują się jego poleceniom lub gdy przebieg zgromadzenia narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne.
7. Uczestnicy zgromadzenia z chwilą jego rozwiązania są obowiązani niezwłocznie opuścić miejsce, w którym odbywało się zgromadzenie.

Art. 20.

1. Zgromadzenie może być rozwiązane przez przedstawiciela organu gminy, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach lub narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne, a przewodniczący zgromadzenia, uprzedzony przez przedstawiciela organu gminy o konieczności rozwiązania zgromadzenia, nie rozwiązuje go.
2. Funkcjonariusz Policji może zwrócić się do przedstawiciela organu gminy o rozwiązanie zgromadzenia w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w ust. 1.
3. Rozwiązanie zgromadzenia na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, poprzedzonej dwukrotnym ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej przewodniczącemu zgromadzenia lub ogłoszonej publicznie uczestnikom zgromadzenia w przypadku niemożności skontaktowania się z przewodniczącym zgromadzenia. Decyzję tę doręcza się organizatorowi zgromadzenia na piśmie w terminie 72 godzin od jej podjęcia.
4. Organizatorowi zgromadzenia przysługuje prawo wniesienia odwołania od decyzji o rozwiązaniu zgromadzenia do sądu okręgowego właściwego ze względu na siedzibę organu gminy w terminie 7 dni od dnia rozwiązania zgromadzenia. Przepisy art. 16 ust. 2–5 stosuje się odpowiednio, z tym że sąd okręgowy rozpatruje odwołanie nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania odwołania.
5. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w terminie 5 dni od dnia doręczenia postanowienia zażalenie do sądu apelacyjnego. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna.

Rozdział 3

Postępowanie uproszczone w sprawach zgromadzeń

Art. 21.

W przypadku gdy organizator zgromadzenia uzna, że planowane zgromadzenie nie będzie powodować utrudnień w ruchu drogowym, a w szczególności powodować zmiany w jego organizacji, do organizacji takiego zgromadzenia organizator może zastosować przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 22.

1. Organizator zgromadzenia, o którym mowa w art. 21, zawiadamia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia właściwe gminne (miejskie) centrum zarządzania kryzysowego, a w przypadku gdy w danej gminie nie zostało ono utworzone – wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego, nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 2 dni przed planowaną datą zgromadzenia, podając:
 - 1) imię i nazwisko organizatora zgromadzenia, jego numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL, adres poczty elektronicznej i numer telefonu umożliwiające kontakt z nim;
 - 2) datę, godzinę i miejsce rozpoczęcia zgromadzenia, przewidywany czas trwania, przewidywaną liczbę uczestników oraz ewentualną trasę przejścia ze wskazaniem miejsca zakończenia zgromadzenia;
 - 3) ewentualne zagrożenia, które w jego ocenie mogą pojawić się w trakcie zgromadzenia.
2. Właściwe centrum zarządzania kryzysowego stosuje przepisy art. 8 odpowiednio.
3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, przekazuje się telefonicznie lub na adres poczty elektronicznej.
4. Organ gminy udostępnia na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o numerze telefonu oraz adresie poczty elektronicznej, na które kieruje się zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1. Wojewoda udostępnia na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o numerach telefonów oraz adresach poczty elektronicznej, na które kieruje się zawiadomienia, o których mowa w ust. 1, na obszarze województwa.
5. Organ gminy i wojewoda udostępniają niezwłocznie na stronach podmiotowych w Biuletynie Informacji Publicznej informację o miejscu i terminie zgromadzenia, którego dotyczy zawiadomienie i które ma zostać zorganizowane na terenie gminy.

Art. 23.

Organizator zgromadzenia w trakcie trwania zgromadzenia jest obowiązany do nieprzerwanego posiadania w widocznym miejscu elementów wyróżniających, wskazujących na pełnienie przez niego funkcji organizatora zgromadzenia.

Art. 24.

Organizator zgromadzenia rozwiązuje zgromadzenie, o którym mowa w art. 21, jeżeli uczestnicy zgromadzenia nie podporządkują się jego poleceniom lub gdy przebieg zgromadzenia narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne.

Art. 25.

1. Zgromadzenie, o którym mowa w art. 21, może być rozwiązane przez przedstawiciela organu gminy, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, powoduje istotne zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego na drogach publicznych lub narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne, a organizator zgromadzenia, uprzedzony przez przedstawiciela organu gminy o konieczności rozwiązania zgromadzenia, nie rozwiązuje go.
2. Funkcjonariusz Policji może zwrócić się do przedstawiciela organu gminy o rozwiązanie zgromadzenia w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w ust. 1.
3. Rozwiązanie zgromadzenia na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, poprzedzonej dwukrotnym ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej organizatorowi zgromadzenia lub ogłoszonej publicznie uczestnikom zgromadzenia w przypadku niemożności skontaktowania się z organizatorem zgromadzenia. Decyzję tę doręcza się organizatorowi zgromadzenia na piśmie w terminie 72 godzin od jej podjęcia.
4. Organizatorowi zgromadzenia przysługuje prawo wniesienia odwołania od decyzji o rozwiązaniu zgromadzenia do sądu okręgowego właściwego ze względu na siedzibę organu gminy w terminie 7 dni od dnia rozwiązania zgromadzenia. Przepisy art. 16 ust. 2–5 stosuje się odpowiednio, z tym że sąd okręgowy rozpatruje odwołanie nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania odwołania.
5. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w terminie 5 dni od dnia doręczenia postanowienia zażalenie do sądu apelacyjnego. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna.

Art. 26.

Do zgromadzeń, o których mowa w art. 21, przepisy art. 17 i art. 19 ust. 1, 5 i 7 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4 Zgromadzenia spontaniczne

Art. 27.

Uczestnicy zgromadzenia spontanicznego nie mogą zakłócać przebiegu zgromadzenia organizowanego w trybie przepisów rozdziału 2 lub 3.

Art. 28.

1. Zgromadzenie spontaniczne może być rozwiązane przez funkcjonariusza kierującego działaniami Policji, jeżeli:
 - 1) jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach;
 - 2) jego przebieg powoduje poważne zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku publicznego;

- 3) powoduje istotne zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego na drogach publicznych;
 - 4) jego przebieg narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne;
 - 5) zakłóca przebieg zgromadzenia organizowanego w trybie przepisów rozdziału 2 lub 3.
2. Rozwiązanie zgromadzenia spontanicznego na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, poprzedzonej dwukrotnym ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia spontanicznego o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej publicznie uczestnikom tego zgromadzenia.

Rozdział 5

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 29.

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094) art. 52 otrzymuje brzmienie:

"Art.52.

- § 1. Kto bierze udział w zgromadzeniu, posiadając przy sobie broń, materiały wybuchowe, wyroby pirotechniczne lub inne niebezpieczne materiały lub narzędzia
- podlega karze aresztu do 14 dni, karze ograniczenia wolności albo karze grzywny.
- § 2. Kto:
- 1) przeszkadza lub usiłuje przeszkodzić w organizowaniu lub w przebiegu niezakazanego zgromadzenia,
 - 2) organizuje zgromadzenie bez wymaganego zawiadomienia lub przewodniczy takiemu zgromadzeniu lub zgromadzeniu zakazanemu,
 - 3) przewodniczy zgromadzeniu po rozwiązaniu go,
 - 4) bezprawnie zajmuje lub wzbrania się opuścić miejsce, którym inna osoba lub organizacja prawnie rozporządza jako organizator lub przewodniczący zgromadzenia
- podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.
- § 3. Kto:
- 1) będąc przewodniczącym lub organizatorem zgromadzenia, umyślnie nie podejmuje środków niezbędnych dla zapewnienia zgodnego z przepisami prawa przebiegu zgromadzenia oraz zapobieżenia powstaniu szkód z winy uczestników zgromadzenia,
 - 2) nie podporządkowuje się żądaniom lub poleceniom przewodniczącego zgromadzenia lub jego organizatora, o których mowa w ustawie z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. poz. 1485),
 - 3) wzbrania się opuścić miejsce zgromadzenia po jego rozwiązaniu
- podlega karze grzywny.
- § 4. Podżeganie i pomocnictwo są karalne."

Art. 30.

W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924 oraz z 2015 r. poz. 1064) w art. 11 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

"4. Do zbierania podpisów osób popierających zgłoszenie, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. poz. 1485)."

Art. 31.

W ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412, z późn. zm.) w art. 7:

- 1) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:
"3a. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się pisemną zgodę podmiotu posiadającego tytuł prawny do nieruchomości znajdującej się na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej na odbycie zgromadzenia na tej nieruchomości.";
- 2) w ust. 4:
 - a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:
"1) cel lub odbycie zgromadzenia są niezgodne z przepisami niniejszej ustawy lub ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. poz. 1485) albo naruszają przepisy ustaw karnych,";
 - b) w pkt 3 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
"4) podmiot posiadający tytuł prawny do nieruchomości znajdującej się na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej nie wyraził zgody na odbycie zgromadzenia na tej nieruchomości.";
- 3) ust. 9 otrzymuje brzmienie:
"9. Zgromadzenie może być rozwiązane przez przedstawiciela wojewody, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu znacznej wartości, narusza powagę lub charakter Pomnika Zagłady albo narusza przepisy niniejszej ustawy, przepisy ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach albo przepisy ustaw karnych, a przewodniczący, uprzedzony o konieczności rozwiązania zgromadzenia, wzbrania się to uczynić.";
- 4) ust. 12 otrzymuje brzmienie:
"12. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do przeprowadzenia zgromadzenia na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo

o zgromadzeniach, z wyjątkiem art. 2, z tym, że na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej nie mogą być organizowane zgromadzenia zgłaszane w trybie art. 22 ust. 1 tej ustawy oraz odbywać się zgromadzenia spontaniczne."

Art. 32.

W ustawie z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 706, z 2014 r. poz. 1871 oraz z 2015 r. poz. 1045) uchyla się art. 30.

Art. 33.

W ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 16 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

"3. Wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego wykonują zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. poz. 1485).";

2) w art. 20 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

"2a. W przypadku utworzenia, gminne (miejskie) centrum zarządzania kryzysowego wykonuje zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach."

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 34.

1. Do postępowań wszczętych na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 35, i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.
2. Do postępowań wszczętych na podstawie art. 7 ustawy zmienianej w art. 31 i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 35.

Traci moc ustawa z dnia 5 lipca 1990 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 2013 r. poz. 397 oraz z 2014 r. poz. 1327).

Art. 36.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy Prawo o zgromadzeniach zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–10, 16–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.

USTAWA

dnia 10 czerwca 2016 r.

o działaniach antyterrorystycznych

(Dz. U. z 2016 r. poz. 904)¹⁾

(wyciąg)

Rozdział 1. Przepisy ogólne.

Art. 1.

Ustawa określa zasady prowadzenia działań antyterrorystycznych oraz współpracy między organami właściwymi w zakresie prowadzenia tych działań.

Art. 2.

Helekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) działaniach antyterrorystycznych – należy przez to rozumieć działania organów administracji publicznej polegające na zapobieganiu zdarzeniom o charakterze terrorystycznym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych przedsięwzięć, reagowaniu w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz usuwaniu ich skutków, w tym odtwarzaniu zasobów przeznaczonych do reagowania na nie;
- 2) działaniach kontrterrorystycznych – należy przez to rozumieć działania wobec sprawców, osób przygotowujących lub pomagających w dokonaniu przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 553, z późn. zm.²⁾), prowadzone w celu wyeliminowania bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności osób lub mienia przy wykorzystaniu specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działania;
- 3) infrastrukturze administracji publicznej – należy przez to rozumieć systemy oraz obiekty niezbędne dla zapewnienia bezpiecznego i ciągłego funkcjonowania organów administracji publicznej;
- 4) infrastrukturze krytycznej – należy przez to rozumieć infrastrukturę krytyczną, o której mowa w art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1166, z 2015 r. poz. 1485 oraz z 2016 r. poz. 266);
- 5) Ministrze Koordynatorze Służb Specjalnych – należy przez to rozumieć Ministra – Członka Rady Ministrów, którego zakres działania, wyznaczony na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz.U. z 2012 r. poz. 392 oraz z 2015 r. poz. 1064), obejmuje zadania związane z działalnością służb specjalnych w rozumieniu ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1929 i 2023 oraz z 2016 r. poz. 147 i 437);
- 6) miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć przestrzeń otwartą lub zamkniętą, w której nastąpiło zdarzenie o charakterze terrorystycznym lub w której wystąpił lub miał wystąpić jego skutek, oraz przestrzeń, w której występują zagrożenia związane ze zdarzeniem o charakterze terrorystycznym;
- 7) zdarzeniu o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, co do której istnieje podejrzenie, że powstała na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, lub zagrożenie zaistnienia takiego przestępstwa.

Art. 3.

1. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zwany dalej „Szefem ABW”, odpowiada za zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych odpowiada za przygotowanie do przejmowania kontroli nad zdarzeniami o charakterze terrorystycznym w drodze zaplanowanych przedsięwzięć, reagowanie w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz odtwarzanie zasobów przeznaczonych do reagowania na te zdarzenia.

Rozdział 2

Działania antyterrorystyczne zapobiegające zdarzeniom o charakterze terrorystycznym

Art. 4.

1. Organy administracji publicznej, właściciele i posiadacze obiektów, instalacji, urządzeń infrastruktury administracji publicznej lub infrastruktury krytycznej współpracują z organami, służbami i instytucjami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego przy realizacji działań antyterrorystycznych.
2. Organy i podmioty, o których mowa w ust. 1, przekazują niezwłocznie Szefowi ABW będące w ich posiadaniu informacje dotyczące zagrożeń o charakterze terrorystycznym dla infrastruktury administracji publicznej lub infrastruktury krytycznej, w tym zagrożeń dla funkcjonowania systemów i sieci energetycznych, wodno-kanalizacyjnych, ciepłowniczych oraz teleinformatycznych istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa.

3. W przypadku powzięcia informacji o możliwości wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym zagrożającego infrastrukturze administracji publicznej lub infrastrukturze krytycznej, życiu lub zdrowiu ludzi, mieniu w znacznych rozmiarach, dziedzictwu narodowemu lub środowisku, Szef ABW może wydawać polecenia organom i podmiotom, o których mowa w ust. 1, z wyłączeniem podmiotów, o których mowa w art. 7, zagrożonym tymi zdarzeniami, mające na celu przeciwdziałanie zagrożeniom, ich usunięcie albo minimalizację, oraz przekazywać im informacje niezbędne do tego celu. Organy i podmioty, o których mowa w zdaniu pierwszym, informują Szefa ABW o podjętych działaniach w tym zakresie.
4. Szef ABW o podjętych działaniach, o których mowa w ust. 3, informuje niezwłocznie Ministra Koordynatora Służb Specjalnych, jeżeli został powołany.

Art. 5.

1. W celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1, Szef ABW koordynuje czynności analityczno-informacyjne podejmowane przez służby specjalne, o których mowa w art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, oraz wymianę informacji przekazywanych przez Policję, Straż Graniczną, Biuro Ochrony Rządu, Państwową Straż Pożarną, Służbę Celną, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, Żandarmerię Wojskową i Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, dotyczących zdarzeń o charakterze terrorystycznym oraz danych o osobach, o których mowa w art. 6 ust. 1, przez ich gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i Ministrem Obrony Narodowej oraz po zasięgnięciu opinii Szefa ABW, określi, w drodze rozporządzenia, katalog incydentów o charakterze terrorystycznym, uwzględniając potrzebę klasyfikacji informacji, o których mowa w ust. 1.
3. Podmioty i służby specjalne, o których mowa w ust. 1, przekazują Szefowi ABW, niezwłocznie po uzyskaniu, informacje służące realizacji działań antyterrorystycznych, klasyfikowane zgodnie z katalogiem incydentów o charakterze terrorystycznym.

Art. 6.

1. W celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1, Szef ABW, z zachowaniem wymogów dotyczących ochrony informacji niejawnych, prowadzi wykaz zawierający informacje o:
 - 1) osobach podejmujących działalność na rzecz organizacji terrorystycznych lub organizacji związanych z działalnością terrorystyczną lub członkach tych organizacji;
 - 2) poszukiwanych osobach prowadzących działalność terrorystyczną lub osobach podejrzewanych o popełnienie przestępstw o charakterze terrorystycznym, wobec których w Rzeczypospolitej Polskiej zostało wydane zarządzenie o zatrzymaniu, poszukiwaniu lub postanowienie o poszukiwaniu listem gończym, a także poszukiwanych na podstawie europejskiego nakazu aresztowania;
 - 3) osobach, wobec których istnieje uzasadnione podejrzenie, że mogą prowadzić działania zmierzające do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym, w tym o osobach stanowiących zagrożenie bezpieczeństwa lotnictwa cywilnego;
 - 4) osobach uczestniczących w szkoleniach terrorystycznych lub podejmujących podróże w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym.
2. Szef ABW, stosownie do potrzeb, przekazuje informacje, o których mowa w art. 5 ust. 3, oraz informacje zawarte w wykazie, o którym mowa w ust. 1, także w postaci bieżących analiz stanu zagrożenia zdarzeniem o charakterze terrorystycznym:
 - 1) podmiotom i służbom specjalnym, o których mowa w art. 5 ust. 1,
 - 2) innym organom administracji publicznej
– w zakresie ich właściwości.
3. Szef ABW określi, w drodze zarządzenia, z uwzględnieniem wymogów dotyczących ochrony informacji niejawnych:
 - 1) zakres informacji gromadzonych w wykazie, o którym mowa w ust. 1;
 - 2) sposób prowadzenia wykazu, o którym mowa w ust. 1;
 - 3) tryb przekazywania podmiotom oraz służbom specjalnym, o których mowa w art. 5 ust. 1, informacji z wykazu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 7.

Szef ABW przekazuje niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, Ministrowi Obrony Narodowej, ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, Ministrowi Koordynatorowi Służb Specjalnych, jeżeli został powołany, informacje mogące mieć istotne znaczenie dla zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym. Przepis art. 18 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu stosuje się odpowiednio.

Art. 8.

1. W celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1, Szef ABW koordynuje:
 - 1) czynności operacyjno-rozpoznawcze podejmowane przez służby specjalne, o których mowa w art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, przez Policję, Straż Graniczną, Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej i Żandarmerię Wojskową oraz
 - 2) czynności obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom podejmowane przez funkcjonariuszy celnych

- dotyczące zdarzeń o charakterze terrorystycznym.
- 2. Szef ABW może wydawać podmiotom i służbom specjalnym, o których mowa w ust. 1, zalecenia mające na celu usunięcie bądź minimalizację zaistniałego zagrożenia terrorystycznego.

Art. 9.

1. W celu rozpoznawania, zapobiegania lub zwalczania przestępstw o charakterze terrorystycznym Szef ABW może zarządzić wobec osoby niebędącej obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, w stosunku do której istnieje obawa co do możliwości prowadzenia przez nią działalności terrorystycznej, na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, niejawnie prowadzenie czynności polegających na:
 - 1) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych;
 - 2) uzyskiwaniu i utrwalaniu obrazu lub dźwięku osób z pomieszczeń, środków transportu lub miejsc innych niż miejsca publiczne;
 - 3) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
 - 4) uzyskiwaniu i utrwalaniu danych zawartych na informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych;
 - 5) uzyskiwaniu dostępu i kontroli zawartości przesyłek.
2. Przedsiębiorca telekomunikacyjny, operator pocztowy oraz usługodawca świadczący usługi drogą elektroniczną są obowiązani do zapewnienia nieodpłatnie warunków technicznych i organizacyjnych umożliwiających prowadzenie przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zwaną dalej „ABW”, czynności, o których mowa w ust. 1.
3. Usługodawca świadczący usługi drogą elektroniczną, będący mikroprzedsiębiorcą lub małym przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.³⁾), zapewnia warunki techniczne i organizacyjne umożliwiające prowadzenie przez ABW czynności, o których mowa w ust. 1, stosownie do posiadanej infrastruktury.
4. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, wraz z uzasadnieniem Szef ABW niezwłocznie przekazuje Ministrowi Koordynatorowi Służb Specjalnych, jeżeli został powołany, oraz Prokuratorowi Generalnemu. Prokurator Generalny może nakazać zaprzestanie czynności, o których mowa w ust. 1.
5. Czynności, o których mowa w ust. 1, mogą być przedłużane na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.
6. Szef ABW informuje Prokuratora Generalnego o wynikach czynności, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie po ich zakończeniu, a na jego żądanie również o przebiegu tych czynności, przedstawiając zebrane w ich toku materiały.
7. Szef ABW przekazuje Prokuratorowi Generalnemu wszystkie materiały zgromadzone podczas stosowania czynności, o których mowa w ust. 1. Prokurator Generalny podejmuje decyzję o zakresie i sposobie wykorzystania przekazanych materiałów. Przepisy art. 238 § 3–5 oraz art. 239 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 555, z późn. zm.⁴⁾) stosuje się odpowiednio.
8. Prokurator Generalny zarządza zniszczenie materiałów uzyskanych w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, które nie zawierają dowodów popełnienia przestępstwa albo nie są istotne dla bezpieczeństwa państwa.
9. Szef ABW dokonuje niezwłocznie komisyjnego i protokolarnego zniszczenia materiałów, o których mowa w ust. 8. O zniszczeniu materiałów Szef ABW powiadamia Prokuratora Generalnego.
10. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób dokumentowania czynności, o których mowa w ust. 1, oraz przechowywania i przekazywania zarządzeń i informacji, a także przechowywania, przekazywania oraz przetwarzania i niszczenia materiałów uzyskanych podczas stosowania tych czynności oraz wzory stosowanych druków i rejestrów, uwzględniając potrzebę zapewnienia niejawnego charakteru podejmowanych czynności i uzyskanych materiałów.

Art. 10.

1. Funkcjonariusze ABW, Policji i Straży Granicznej są uprawnieni do pobierania obrazu linii papilarnych lub utrwalania wizerunku twarzy lub nieinwazyjnego pobierania materiału biologicznego w celu oznaczenia profilu DNA osoby niebędącej obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku gdy:
 - 1) istnieje wątpliwość co do tożsamości osoby lub
 - 2) istnieje podejrzenie nielegalnego przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej albo wątpliwość co do deklarowanego celu pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 3) istnieje podejrzenie co do zamiaru nielegalnego przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 4) istnieje podejrzenie związku osoby ze zdarzeniem o charakterze terrorystycznym, lub
 - 5) osoba mogła uczestniczyć w szkoleniu terrorystycznym.
2. Organ, który pobrał obraz linii papilarnych lub utrwalił wizerunek twarzy, przekazuje Komendantowi Głównemu Policji:
 - 1) obraz linii papilarnych lub wizerunku twarzy;
 - 2) dane osobowe osoby, której pobrano obraz linii papilarnych lub utrwalono wizerunek;
 - 3) informację o podstawie prawnej pobrania obrazu linii papilarnych lub utrwalenia wizerunku.

3. Organ, który pobrał materiał biologiczny, przekazuje go do właściwego laboratorium kryminalistycznego w celu oznaczenia profilu DNA.
4. Właściwe laboratorium kryminalistyczne przekazuje Komendantowi Głównemu Policji:
 - 1) oznaczony profil DNA;
 - 2) dane osobowe osoby, od której pobrano materiał biologiczny;
 - 3) informację o podstawie prawnej pobrania materiału biologicznego.
5. Komendant Główny Policji:
 - 1) włącza przekazane obrazy, oznaczone profile DNA, dane osobowe, o których mowa w ust. 2 pkt 2 i ust. 4 pkt 2 oraz informacje, o których mowa w ust. 2 pkt 3 i ust. 4 pkt 3, do baz danych Policji;
 - 2) zapewnia dostęp do przekazanych obrazów, wizerunków, informacji i danych organom wymienionym w ust. 1 oraz umożliwia ich przetwarzanie i aktualizację przez te organy na potrzeby prowadzonych przez nie postępowań.
6. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb:
 - 1) pobierania obrazów linii papilarnych, materiału biologicznego oraz utrwalania wizerunku twarzy osoby niebędącej obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 2) przekazywania Komendantowi Głównemu Policji pobranych obrazów linii papilarnych i wizerunków twarzy oraz oznaczonych profili DNA, a także danych i informacji określonych w ust. 2 i 4
 - uwzględniając konieczność zapewnienia sprawnego pobierania obrazów linii papilarnych, materiału biologicznego oraz utrwalania wizerunku twarzy, wiernego zobrazowania linii papilarnych, profilu DNA i wizerunków twarzy oraz niezwłocznego ich przekazania.

Art. 11.

W celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1, Szef ABW może nieodpłatnie uzyskać dostęp do:

- 1) danych i informacji zgromadzonych w rejestrach publicznych i ewidencjach prowadzonych przez:
 - a) podmioty oraz służby specjalne, o których mowa w art. 5 ust. 1,
 - b) ministrów kierujących działami administracji rządowej,
 - c) Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców,
 - d) Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej,
 - e) Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego,
 - f) Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki,
 - g) Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
 - h) Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
 - i) Komisję Nadzoru Finansowego,
 - j) Głównego Geodetę Kraju,
 - k) jednostki samorządu terytorialnego,
 - l) Prokuratora Generalnego – oraz jednostki organizacyjne im podległe lub przez nie nadzorowane,
- 2) obrazu zdarzeń rejestrowanego przez urzędnika rejestrującego obraz umieszczone w obiektach użyteczności publicznej, przy drogach publicznych i innych miejscach publicznych oraz otrzymywać nieodpłatnie kopię zarejestrowanego zapisu tego obrazu
 - z uwzględnieniem zasad i trybu określonych w art. 34 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.

Art. 12.

1. W przypadku wprowadzenia w trybie art. 16 ust. 1 drugiego stopnia alarmowego lub stopnia wyższego dokonuje się sprawdzenia zabezpieczeń obiektów na obszarze objętym stopniem alarmowym. Sprawdzenie zabezpieczeń przeprowadza:
 - 1) Policja – w obiektach infrastruktury krytycznej;
 - 2) Żandarmeria Wojskowa – w obiektach należących do komórek i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych albo administrowanych przez te komórki i jednostki organizacyjne.
2. Szef ABW, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, może wydać Policji zalecenie szczególnego zabezpieczenia poszczególnych obiektów uwzględniające rodzaj zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym.

Art. 13.

1. W celu realizacji obowiązku zapewnienia telekomunikacji, o którym mowa w art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2014 r. poz. 243, z późn. zm.⁵⁾), przez zapewnienie łączności, w szczególności z numerami alarmowymi, w związku z wydarzeniami, w szczególności imprezami masowymi lub zgromadzeniami, podczas których może wystąpić zdarzenie o charakterze terrorystycznym albo zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego, operator telekomunikacyjny jest uprawniony, a na żądanie ministra właściwego do spraw informatyzacji lub organu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i porządek publiczny obowiązany, do instalowania, na okres nie dłuższy niż 30 dni, także na obiektach budowlanych niezwiązanych trwale z gruntem, tymczasowych instalacji radiokomunikacyjnych wraz z antenowymi konstrukcjami wsporczymi, w szczególności stacji bazowych ruchomej sieci telekomunikacyjnej.
2. Minister właściwy do spraw informatyzacji lub organ odpowiedzialny za bezpieczeństwo i porządek publiczny, nakładając obowiązek, o którym mowa w ust. 1, bierze pod uwagę informacje operatorów telekomunikacji

cyjnych dotyczące możliwości zabezpieczenia łączności w szczególności z numerami alarmowymi, w związku z wydarzeniami, w szczególności imprezami masowymi lub zgromadzeniami, podczas których może wystąpić zdarzenie o charakterze terrorystycznym albo zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego, oraz przewidywane koszty instalowania tymczasowych instalacji radiokomunikacyjnych wraz z antenowymi konstrukcjami wsporczymi, w szczególności stacji bazowych ruchomej sieci telekomunikacyjnej.

3. Instalowanie tymczasowych instalacji, o których mowa w ust. 1, nie wymaga pozwolenia na budowę, o którym mowa w art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2016 r. poz. 290), lub zgłoszenia, o którym mowa w art. 30 ust. 1 tej ustawy.
4. Przystąpienie do eksploatacji instalacji, o których mowa w ust. 1, jest możliwe po doręczeniu właściwemu organowi ochrony środowiska zgłoszenia, o którym mowa w art. 152 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2016 r. poz. 672, 831 i 903), wraz z wynikami pomiarów, o których mowa w art. 122a ust. 1 tej ustawy, potwierdzającymi utrzymywanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych.
5. Na rzecz operatora telekomunikacyjnego, który instaluje tymczasową instalację, nieruchomości można obciążyć służebnością polegającą na tym, że może on zainstalować tymczasową instalację i korzystać w okresie, o którym mowa w ust. 1, z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem urządzeń, o których mowa w ust. 1.
6. Jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności, o której mowa w ust. 5, operator telekomunikacyjny składa wniosek do właściwego miejscowo starosty o ustanowienie służebności.
7. Starosta, w drodze decyzji administracyjnej, zobowiązuje do ustanowienia służebności na okres, o którym mowa w ust. 1. Starosta wydaje decyzję nie później niż w terminie 7 dni, licząc od dnia złożenia wniosku.
8. Decyzji, o której mowa w ust. 7, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
9. Służebność wygasa najpóźniej z upływem okresu, o którym mowa w ust. 1.
10. Po wygaśnięciu służebności na operatorze telekomunikacyjnym ciąży obowiązek usunięcia tymczasowej instalacji.
11. Z tytułu służebności oraz za szkody powstałe w wyniku zajęcia nieruchomości przysługuje odszkodowanie w wysokości uzgodnionej między właścicielem, użytkownikiem wieczystym lub osobą, której przysługują inne prawa rzeczowe do nieruchomości, a operatorem telekomunikacyjnym, któremu udostępniono nieruchomość. Jeżeli do uzgodnienia nie dojdzie w terminie 30 dni, licząc od dnia, w którym upłynął termin udostępnienia nieruchomości, starosta wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej wszczyna postępowanie w sprawie ustalenia odszkodowania.
12. Organem wyższego stopnia w sprawie decyzji, o której mowa w ust. 7, jest wojewoda.

Art. 14.

1. Podmioty i służby specjalne, o których mowa w art. 5 ust. 1, w porozumieniu z Szefem ABW, mogą oddelegować pracowników lub funkcjonariuszy jednostek i organów im podległych lub przez nich nadzorowanych, a także żołnierzy wyznaczonych na stanowiska służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego albo Służbie Wywiadu Wojskowego do pracy lub służby w ABW w celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 3 ust. 1, na zasadach określonych w porozumieniu zawartym między kierownikiem podmiotu oddelegującego a Szefem ABW.
2. Do oddelegowania pracowników do pracy w ABW nie stosuje się art. 42 § 4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.⁶⁾).
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki i tryb oddelegowania pracownika, funkcjonariusza lub żołnierza, a także miejsce oraz charakter i zakres zadań służbowych wykonywanych przez oddelegowanego pracownika, funkcjonariusza lub żołnierza,
 - 2) sposób wypłacania uposażenia albo wynagrodzenia i innych świadczeń pieniężnych przysługujących oddelegowanemu pracownikowi, funkcjonariuszowi albo żołnierzowi, z uwzględnieniem podziału na uposażenie albo wynagrodzenie i należności wypłacane przez ABW oraz jednostkę organizacyjną, z której pracownik, funkcjonariusz albo żołnierz został oddelegowany– uwzględniając potrzebę efektywnego organizowania wykonywania obowiązków służbowych przez oddelegowanych pracowników, funkcjonariuszy i żołnierzy.

Rozdział 3 Stopnie alarmowe

Art. 15.

1. W przypadku zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym albo w przypadku wystąpienia takiego zdarzenia można wprowadzić jeden z czterech stopni alarmowych:
 - 1) pierwszy stopień alarmowy (stopień ALFA);
 - 2) drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO);
 - 3) trzeci stopień alarmowy (stopień CHARLIE);
 - 4) czwarty stopień alarmowy (stopień DELTA).

2. W przypadku zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym dotyczącego systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub systemów teleinformatycznych wchodzących w skład infrastruktury krytycznej albo w przypadku wystąpienia takiego zdarzenia można wprowadzić jeden z czterech stopni alarmowych CRP:
 - 1) pierwszy stopień alarmowy CRP (stopień ALFA-CRP);
 - 2) drugi stopień alarmowy CRP (stopień BRAVO-CRP);
 - 3) trzeci stopień alarmowy CRP (stopień CHARLIE-CRP);
 - 4) czwarty stopień alarmowy CRP (stopień DELTA-CRP).
3. Pierwszy stopień, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1, można wprowadzić w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym, którego rodzaj i zakres jest trudny do przewidzenia.
4. Drugi stopień, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 oraz w ust. 2 pkt 2, można wprowadzić w przypadku zaistnienia zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, jednak konkretny cel ataku nie został zidentyfikowany.
5. Trzeci stopień, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 oraz w ust. 2 pkt 3, można wprowadzić w przypadku:
 - 1) wystąpienia zdarzenia potwierdzającego prawdopodobny cel ataku o charakterze terrorystycznym, godzącego w:
 - a) bezpieczeństwo lub porządek publiczny albo
 - b) bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej, albo
 - c) bezpieczeństwo innego państwa lub organizacji międzynarodowej oraz stwarzającego potencjalne zagrożenie dla Rzeczypospolitej Polskiej lub
 - 2) uzyskania wiarygodnych i potwierdzonych informacji o planowanym zdarzeniu o charakterze terrorystycznym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 3) uzyskania wiarygodnych i potwierdzonych informacji o planowanym zdarzeniu o charakterze terrorystycznym, którego skutki mogą dotyczyć obywateli polskich przebywających za granicą lub instytucji polskich albo polskiej infrastruktury mieszczących się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Czwarty stopień, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 oraz w ust. 2 pkt 4, można wprowadzić w przypadku:
 - 1) wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym powodującego zagrożenie:
 - a) bezpieczeństwa lub porządku publicznego albo
 - b) bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, albo
 - c) bezpieczeństwa innego państwa lub organizacji międzynarodowej oraz stwarzającego zagrożenie dla Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 2) gdy uzyskane informacje wskazują na zaawansowaną fazę przygotowań do zdarzenia o charakterze terrorystycznym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 3) gdy uzyskane informacje wskazują na zaawansowaną fazę przygotowań do zdarzenia o charakterze terrorystycznym, które ma być wymierzone w obywateli polskich przebywających za granicą lub w instytucje polskie albo polską infrastrukturę mieszczące się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, a zebrane informacje wskazują jednocześnie na nieuchronność takiego zdarzenia.
7. Wyższy albo niższy stopień alarmowy i stopień alarmowy CRP mogą być wprowadzone z pominięciem stopni pośrednich.
8. Stopnie wymienione w ust. 1 i 2 mogą być wprowadzane rozdzielnie lub łącznie.
9. W przypadku wprowadzenia różnych stopni alarmowych i różnych stopni alarmowych CRP należy wykonać zadania przewidziane dla stopnia wyższego.
10. Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP odwołuje się niezwłocznie po minimalizacji zagrożenia lub skutków zdarzenia będącego przesłanką do ich wprowadzenia.

Art. 16.

1. Stopnie alarmowe lub stopnie alarmowe CRP wprowadza, zmienia i odwołuje, w drodze zarządzenia, w zależności od rodzaju zagrożenia zdarzeniem o charakterze terrorystycznym, Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Szefa ABW, a w przypadkach niecierpiących zwłoki – minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Szefa ABW, informując o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów:
 - 1) na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) na obszarze jednej lub kilku jednostek podziału terytorialnego kraju;
 - 3) na obszarze określonym w sposób inny niż przez odniesienie do jednostek podziału terytorialnego kraju;
 - 4) dla określonych obiektów jednostek organizacyjnych administracji publicznej, prokuratury, sądów lub innych obiektów infrastruktury administracji publicznej lub infrastruktury krytycznej;
 - 5) w przypadku gdy skutki zdarzenia o charakterze terrorystycznym mogą dotyczyć obywateli polskich przebywających za granicą Rzeczypospolitej Polskiej lub instytucji polskich albo polskiej infrastruktury mieszczących się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej innych niż placówki zagraniczne Rzeczypospolitej Polskiej (w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz.U. poz. 1403, z późn. zm.⁷⁾).
2. Stopnie alarmowe lub stopnie alarmowe CRP wprowadza, zmienia i odwołuje, w drodze zarządzenia, w zależności od rodzaju zagrożenia zdarzeniem o charakterze terrorystycznym, Prezes Rady Ministrów, po zasię-

gnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych i Szefa Agencji Wywiadu, a w przypadkach niecierpiących zwłoki – minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Wywiadu, informując o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów:

- 1) dla określonych placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej;
 - 2) w odniesieniu do systemów teleinformatycznych ministra właściwego do spraw zagranicznych.
3. Prezes Rady Ministrów niezwłocznie informuje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o wprowadzeniu, zmianie lub odwołaniu stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP.
 4. Wprowadzenie stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP stanowi podstawę do realizacji przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego:
 - 1) przedsięwzięć określonych przepisami wydanymi na podstawie ust. 5 albo 6, wynikających z ich kompetencji ustawowych;
 - 2) przedsięwzięć i procedur zarządzania kryzysowego, jeżeli zostały przewidziane dla danego stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP w związku z wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym i nie zostały określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 5 albo 6.
 5. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w poszczególnych stopniach alarmowych wprowadzanych w trybie ust. 1 i stopniach alarmowych CRP, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawności przepływu informacji oraz minimalizacji skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym.
 6. Minister właściwy do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres przedsięwzięć wykonywanych przez kierowników placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej w poszczególnych stopniach alarmowych lub stopniach alarmowych CRP wprowadzanych w trybie ust. 2, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawności przepływu informacji oraz minimalizacji skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym.

Art. 17.

1. W przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP w trybie art. 16 ust. 1 Szef ABW powołuje sztab koordynacyjny, w skład którego wchodzi przedstawiciele wyznaczeni przez służby specjalne oraz podmioty, o których mowa w art. 5 ust. 1.
2. Szef ABW może powołać do udziału w pracach sztabu koordynacyjnego, w zależności od rodzaju zdarzenia o charakterze terrorystycznym, przedstawicieli innych organów, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2, oraz przedstawiciela Prokuratora Generalnego, wyznaczonych przez te organy.
3. Do zadań sztabu koordynacyjnego należy rekomendowanie zmiany lub odwołania stopnia alarmowego oraz form i zakresu współdziałania służb i organów wchodzących w skład sztabu koordynacyjnego i biorących udział w jego pracach.

Rozdział 4

Działania antyterrorystyczne na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym działania kontrterrorystyczne

Art. 18.

Kierującym działaniami antyterrorystycznymi podejmowanymi przez właściwe służby lub organy w ramach ich ustawowych zadań na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, zwanym dalej „kierującym działaniami”, jest:

- 1) wyznaczony przez Komendanta Głównego Policji, a w przypadkach niecierpiących zwłoki – przez właściwego miejscowo komendanta wojewódzkiego Policji funkcjonariusz Policji, w szczególności w przypadku obecności na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym innych służb i organów;
- 2) wyznaczony przez Ministra Obrony Narodowej, a w przypadkach niecierpiących zwłoki – przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej żołnierz Żandarmerii Wojskowej, w przypadku zdarzenia o charakterze terrorystycznym na obszarach lub w obiektach należących do komórek i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych albo administrowanych przez te komórki i jednostki organizacyjne.

Art. 19.

1. Minister właściwy do spraw zagranicznych, we współpracy z Ministrem Koordynatorem Służb Specjalnych, jeżeli został powołany, koordynuje działania właściwych służb i organów w przypadku zdarzenia o charakterze terrorystycznym poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wymierzonego przeciwko obywatelom lub mieniu Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem zdarzeń, o których mowa w ust. 2.
2. Minister Obrony Narodowej, we współpracy z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, koordynuje działania właściwych służb i organów w przypadku zdarzenia o charakterze terrorystycznym poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wymierzonego przeciwko personelowi lub mieniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Wykonując zadanie, o którym mowa w ust. 1 albo 2, minister właściwy do spraw zagranicznych albo Minister Obrony Narodowej może w szczególności żądać od właściwych służb i organów przedstawienia informacji, sprawozdań i wariantów proponowanych rozwiązań, a także konsultowania z nim podejmowanych działań.

Art. 20.

1. Jeżeli jest to uzasadnione sytuacją na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, kierujący działaniami, mając na uwadze zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia, może, w zakresie oraz na czas niezbędny do skutecznego prowadzenia działań antyterrorystycznych:
 - 1) zarządzić ewakuację osób lub mienia z miejsca zdarzenia o charakterze terrorystycznym i z jego otoczenia do wskazanego miejsca, obiektu lub obszaru;
 - 2) wstrzymać albo ograniczyć ruch pieszych, a także wprowadzić zakaz przebywania osób postronnych w miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym i w jego pobliżu;
 - 3) wstrzymać albo ograniczyć ruch pojazdów w miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub w jego otoczeniu, a także kursowanie środków publicznego transportu zbiorowego w porozumieniu z organem kierującym ruchem tych środków transportu albo skierować pojazd w określone miejsce;
 - 4) zażądać od organu kierującego ruchem kolejowym wstrzymania albo ograniczenia ruchu kolejowego w miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub w jego otoczeniu albo zatrzymania pojazdu kolejowego lub skierowania go w określone miejsce;
 - 5) zażądać od organu kierującego ruchem jednostek pływających wstrzymania albo ograniczenia ruchu jednostek pływających w porcie lub akwenu będącym miejscem zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub akwenu sąsiadującym z nimi albo zatrzymania jednostki pływającej lub skierowania jej w określone miejsce;
 - 6) zażądać od organu kierującego ruchem lotniczym wstrzymania albo ograniczenia ruchu lotniczego na lotnisku będącym miejscem zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
 - 7) żądać nieodpłatnego korzystania z nieruchomości lub nieodpłatnego przejścia do używania ruchomości, w tym środków transportu, a także przedmiotów i urządzeń, koniecznych do przeprowadzenia działań kontrterrorystycznych;
 - 8) żądać udzielenia pomocy od instytucji, organizacji, przedsiębiorców i osób fizycznych lub wydawać im polecenia inne niż określone w pkt 1-7, zmierzające do minimalizacji lub usunięcia skutków zdarzenia o charakterze terrorystycznym, zapobieżenia powstaniu kolejnych zdarzeń o charakterze terrorystycznym lub wykrycia i ujęcia osób odpowiedzialnych za spowodowanie tych zdarzeń.
2. Instytucje, organizacje, przedsiębiorcy i osoby fizyczne są obowiązani wykonać skierowane do nich polecenia i żądania kierującego działaniami wymienione w ust. 1.
3. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność cywilną za szkody wyrządzone wykorzystaniem uprawnień określonych w ust. 1 pkt 7 i 8 na zasadach określonych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2016 r. poz. 380 i 585).

Art. 21.

1. Po wprowadzeniu trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego minister właściwy do spraw wewnętrznych, z inicjatywy własnej albo na wniosek Szefa ABW lub Komendanta Głównego Policji, może zarządzić zakaz odbywania zgromadzeń lub imprez masowych na obszarze lub w obiekcie objętym stopniem alarmowym, na czas obowiązywania tego stopnia, jeżeli jest to konieczne dla ochrony życia i zdrowia ludzi lub bezpieczeństwa publicznego, o czym niezwłocznie informuje Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, którzy przekazują tę informację odpowiednio posłom i senatorom.
2. Niezwłocznie po ogłoszeniu zarządzenia, o którym mowa w ust. 1:
 - 1) organ gminy wydaje decyzję o zakazie zgromadzenia albo o rozwiązaniu zgromadzenia, w trybie określonym odpowiednio w art. 15 albo art. 20 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. poz. 1485),
 - 2) wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, wprowadza zakaz przeprowadzenia imprezy masowej lub przerywa imprezę masową, w trybie określonym odpowiednio w art. 34 albo art. 34a ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2139)
 - w odniesieniu do wszystkich zgromadzeń oraz imprez masowych w czasie obowiązywania stopnia alarmowego i na obszarze jego obowiązywania w części objętej właściwością miejscową organu administracji publicznej.
3. Od decyzji wydanych przez właściwe organy administracji publicznej na podstawie ust. 2 przysługują odpowiednio środki odwoławcze określone w przepisach ustaw wymienionych w ust. 2.

Art. 22.

1. W przypadku wprowadzenia trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego w trybie art. 16 ust. 1, jeżeli użycie oddziałów i pododdziałów Policji okaże się niewystarczające lub może okazać się niewystarczające, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, posiadanego sprzętu i uzbrojenia oraz zaistniałych potrzeb.

2. Przygotowanie do użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności rozpoczęcie planowania, pozyskiwania informacji i współpracy z organami administracji publicznej, może nastąpić po wprowadzeniu trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego i przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 3.
3. Decyzję o użyciu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej niepodlegającą ogłoszeniu, w przypadkach, o których mowa w ust. 1, wydaje Minister Obrony Narodowej, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych określający zakres i formę pomocy. Minister Obrony Narodowej informuje niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów o wydaniu decyzji.
4. Decyzja, o której mowa w ust. 3, określa:
 - 1) skład oddziałów i pododdziałów, które mają być użyte do pomocy, oraz ich zadania i liczebność;
 - 2) obszar, na jakim oddziały i pododdziały, które mają być użyte do pomocy, będą wykonywały zadania oraz czas ich wykonywania;
 - 3) ewentualne ograniczenia dotyczące użycia posiadanych środków własnych będących w wyposażeniu oddziałów i pododdziałów, które mają być użyte do pomocy.
5. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wydać postanowienie o zmianie lub uchyleniu decyzji, o której mowa w ust. 3.
6. Oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej użyte do pomocy oddziałom lub pododdziałom Policji mogą użyć i wykorzystać środki przymusu bezpośredniego i broń palną na zasadach przewidzianych dla żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.
7. Oddziały i pododdziały Wojsk Specjalnych użyte do pomocy oddziałom lub pododdziałom Policji mogą użyć i wykorzystać w działaniach kontrterrorystycznych środki przymusu bezpośredniego i broń palną w sposób przewidziany w art. 3 ust. 2a ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 827, z późn. zm.⁸⁾), z zastrzeżeniem dopuszczalności użycia broni palnej w przypadkach określonych w art. 23 ust. 1.
8. Oddziały lub pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej użyte do pomocy oddziałom lub pododdziałom Policji pozostają w systemie dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
9. Organem koordynującym działania podejmowane przez oddziały i pododdziały Policji oraz oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku, o którym mowa w ust. 1, jest:
 - 1) właściwy miejscowo komendant wojewódzki Policji – w przypadku działań podejmowanych przez oddziały i pododdziały Policji oraz oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze jednego województwa;
 - 2) Komendant Główny Policji – w przypadku działań podejmowanych przez oddziały i pododdziały Policji oraz oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze większym niż jedno województwo.
10. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób organizacji współdziałania oddziałów i pododdziałów Policji z oddziałami i pododdziałami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, mając na uwadze ochronę wymienianych informacji oraz zakres logistycznego wsparcia.

Art. 23.

1. W ramach działań kontrterrorystycznych, jeżeli jest to niezbędne do przeciwdziałania bezpośredniemu, bezprawnemu, gwałtownemu zamachowi na życie lub zdrowie człowieka lub do uwolnienia zakładnika, a użycie broni palnej w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę jest niewystarczające i przeciwdziałanie takiemu zamachowi lub uwolnienie zakładnika w inny sposób nie jest możliwe, dopuszcza się, z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zdarzenia o charakterze terrorystycznym oraz możliwości działań kontrterrorystycznych, użycie broni palnej przeciwko osobie dokonującej zamachu albo biorącej lub przetrzymującej zakładnika, którego skutkiem może być śmierć lub bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia tej osoby, zwane dalej „specjalnym użyciem broni”.
2. Specjalne użycie broni odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. poz. 628 i 1165 oraz z 2014 r. poz. 24 i 1199), z zastrzeżeniem odrębności przewidzianych w niniejszym artykule oraz w art. 22 ust. 7.
3. Do specjalnego użycia broni nie stosuje się przepisów art. 7 ust. 1 i art. 48 ustawy, o której mowa w ust. 2.
4. Specjalne użycie broni może być dokonane przez funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej lub żołnierzy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wchodzących w skład grupy wykonującej działania kontrterrorystyczne, zwanej dalej „grupą kontrterrorystyczną”.
5. Decyzję o dopuszczalności specjalnego użycia broni może podjąć oraz cofnąć kierujący działaniami. Kierujący działaniami niezwłocznie przekazuje decyzję dowódcy grupy kontrterrorystycznej oraz informuje o podjętej decyzji organ wyznaczający kierującego działaniami.
6. Po otrzymaniu decyzji o dopuszczalności specjalnego użycia broni dowódca grupy kontrterrorystycznej może wydać rozkaz specjalnego użycia broni przez funkcjonariuszy lub żołnierzy grupy kontrterrorystycznej, określając cel i sposób specjalnego użycia broni.
7. Specjalne użycie broni dokumentuje dowódca grupy kontrterrorystycznej, który niezwłocznie po zakończeniu działań kontrterrorystycznych sporządza, stosując odpowiednio art. 54 ust. 1 i 2 ustawy, o której mowa w ust. 2, protokół specjalnego użycia broni i przekazuje go kierującemu działaniami.

Art. 24.

1. Działania antyterrorystyczne na zasadach określonych w ustawie, mogą być prowadzone również poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, na akwenach w polskiej strefie odpowiedzialności SAR, zgodnie z Międzynarodową konwencją o poszukiwaniu i ratownictwie morskim, sporządzoną w Hamburgu dnia 27 kwietnia 1979 r. (Dz.U. z 1988 r. poz. 184 i 185).
2. Służby ratownicze prowadzą w zakresie swoich kompetencji działania w polskiej strefie odpowiedzialności SAR zmierzające do usunięcia skutków zdarzenia o charakterze terrorystycznym i w tym zakresie współdziałają ze sobą oraz ze służbami prowadzącymi działania antyterrorystyczne.

Rozdział 5

Przepisy szczególne dotyczące postępowania przygotowawczego

Art. 25.

1. W przypadku podejrzenia lub usiłowania popełnienia albo przygotowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzewanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, prokurator może postanowić o:
 - 1) przeprowadzeniu przeszukania pomieszczeń i innych miejsc znajdujących się na wskazanym w postanowieniu obszarze,
 - 2) zatrzymaniu osoby podejrzewanej– jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzewana lub wymienione rzeczy na tym obszarze się znajdują.
2. W celu znalezienia rzeczy wymienionych w ust. 1 można też dokonać przeszukania znajdujących się na wskazanym w postanowieniu obszarze osób, ich odzieży i podręcznych przedmiotów.
3. Przeszukania i zatrzymania, o których mowa w ust. 1 i 2, można dokonać o każdej porze doby.
4. Postanowienie prokuratora należy okazać osobie, u której przeszukanie ma być przeprowadzone.
5. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym artykule do przeszukania i zatrzymania stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Art. 26.

1. W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, postanowienie o przedstawieniu zarzutów można sporządzić na podstawie informacji uzyskanych w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych, w tym czynności, o których mowa w art. 9.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sąd, na wniosek prokuratora, może zastosować tymczasowe aresztowanie na okres nieprzekraczający 14 dni. Samoistną przesłanką zastosowania tymczasowego aresztowania jest uprawdopodobnienie popełnienia, usiłowania lub przygotowania do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym.
3. Tymczasowe aresztowanie można przedłużyć na zasadach określonych w art. 263 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.
4. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym artykule do tymczasowego aresztowania stosuje się przepisy rozdziału 28 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach

Art. 27.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.⁹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 2 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) prowadzenie działań kontrterrorystycznych w rozumieniu ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904);”;
- 2) w art. 18:
 - a) w ust. 1:
 - pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uczestników wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym lub religijnym, w tym zgromadzeń lub imprez masowych”;
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jeżeli użycie oddziałów lub pododdziałów Policji okaże się lub może okazać się niewystarczające, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „Siłami Zbrojnymi”.”;

- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
4. Pomoc, o której mowa w ust. 1, może być udzielona również w formie prowadzonego samodzielnie przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych przeciwdziałania zagrożeniu, w przypadku gdy oddziały i pododdziały Policji nie dysponują możliwościami skutecznego przeciwdziałania tym zagrożeniom.
- 3) w art. 18a ust. 1 otrzymuje brzmienie:
1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, jeżeli siły Policji są niewystarczające lub mogą okazać się niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji.
- 4) w art. 18b ust. 1 otrzymuje brzmienie:
1. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, jeżeli użycie Policji okaże się niewystarczające lub może okazać się niewystarczające, minister właściwy do spraw wewnętrznych może zarządzić użycie funkcjonariuszy Straży Granicznej do udzielenia pomocy Policji.
- 5) w art. 18c ust. 1 otrzymuje brzmienie:
1. W przypadkach, o których mowa w art. 18 ust. 1 niniejszej ustawy lub w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Komendant Główny Policji lub komendant wojewódzki Policji może zarządzić zastosowanie przez Policję urządzeń uniemożliwiających telekomunikację na określonym obszarze, przez czas niezbędny do wyeliminowania zagrożenia lub jego skutków, z uwzględnieniem konieczności minimalizacji skutków braku możliwości korzystania z usług telekomunikacyjnych.
- 6) w art. 20:
- a) po ust. 2ab dodaje się ust. 2ac w brzmieniu:
2ac. Policja może pobierać, uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać i wykorzystywać w celu realizacji zadań ustawowych informacje, w tym dane osobowe, o osobach, o których mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, także bez wiedzy i zgody tych osób, a także udostępnić i przekazuje te informacje uprawnionym służbom, organom lub podmiotom na zasadach i w trybie określonym w tej ustawie.
 - b) w ust. 2b wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
Informacje, o których mowa w ust. 1, 2a, 2aa–2ac, dotyczą osób o których mowa w ust. 2 i 2ac i mogą obejmować:
 - c) ust. 19 otrzymuje brzmienie:
19. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb gromadzenia, sposoby przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, o których mowa w ust. 2a, 2aa–2ac, w zbiorach danych, rodzaje służb policyjnych uprawnionych do korzystania z tych zbiorów, wzory dokumentów obowiązujących przy przetwarzaniu danych oraz sposób oceny danych pod kątem ich przydatności w prowadzonych postępowaniach, uwzględniając potrzebę ochrony danych przed nieuprawnionym dostępem i przesłanki zaniechania zbierania określonych rodzajów informacji, a w przypadku informacji, o których mowa w ust. 2aa i 2ab, uwzględniając konieczność dostosowania się do wymogów określonych przez organy innych państw lub przez Międzynarodową Organizację Policji Kryminalnych – INTERPOL wskazane w ust. 2aa w związku z pobieraniem lub uzyskiwaniem tych informacji.

Art. 28.

W ustawie z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. z 2015 r. poz. 930 i 1336) w art. 16:

- 1) w ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) zarządzić czasowe zawieszenie lub ograniczenie ruchu na określonych przejściach granicznych, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa publicznego albo ochronę przed zagrożeniem życia lub zdrowia ludzi, a także zapobieganie szerzeniu się epidemii chorób zwierząt.”;
- 2) po ust. 3a dodaje się ust. 3b w brzmieniu:
3b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych może wydać decyzję o czasowym, nie dłuższym niż 7 dni, zawieszeniu lub ograniczeniu ruchu na określonych przejściach granicznych, w przypadku wprowadzenia drugiego lub wyższego stopnia alarmowego, o którym mowa w art. 15 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904). Decyzji nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 29.

W ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2014 r. poz. 1402, z późn. zm.¹⁰⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 9e ust. 10a otrzymuje brzmienie:
10a. Komendant Główny Straży Granicznej albo komendant oddziału Straży Granicznej może upoważnić swojego zastępcę do składania wniosków, o których mowa odpowiednio w ust. 1, 4, 9 i 10, lub do zarządzania kontroli operacyjnej w trybie ust. 4.
- 2) w art. 9f po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

- 4a. W uzasadnionych przypadkach, gdy podczas stosowania czynności, o których mowa w ust. 1, pojawią się nowe okoliczności istotne dla sprawdzenia uzyskanych wcześniej, wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa, Komendant Główny Straży Granicznej w sprawach o przestępstwa, o których mowa w ust. 1, a komendant oddziału Straży Granicznej w sprawach o przestępstwa, o których mowa w ust. 1 pkt 2-5, może, po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego prokuratora, zarządzić kontynuowanie czynności przez czas oznaczony również po upływie okresów, o których mowa w ust. 4.
- 3) w art. 11d ust. 1 otrzymuje brzmienie:
1. W przypadku zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w strefie nadgranicznej, jeżeli siły Straży Granicznej są niewystarczające lub mogą okazać się niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub uzasadnia to stopień zagrożenia, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Straży Granicznej.

Art. 30.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 191 i 298) w art. 14:

- 1) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
- 1a. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy w ramach posiadanych sił i środków współpracuje z właściwymi organami i podmiotami podczas zdarzeń nadzwyczajnych wywołanych zagrożeniem czynnikiem biologicznym, w tym podczas zdarzeń o charakterze terrorystycznym.
- 2) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółową organizację krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, w szczególności w zakresie:
- 1) funkcjonowania na obszarze powiatu, województwa i kraju,
 - 2) walki z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi,
 - 3) ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego,
 - 4) dysponowania do działań ratowniczych,
 - 5) kierowania działaniem ratowniczym,
 - 6) współpracy, o której mowa w ust. 1a,
 - 7) prowadzenia dokumentacji zdarzeń określonych w art. 2 pkt 2 oraz dokumentacji funkcjonowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,
 - 8) organizacji odwodów operacyjnych,
 - 9) organizacji stanowisk kierowania – mając na uwadze potrzebę zapewnienia optymalnej skuteczności działań ratowniczych. (...)

Art. 32.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 553, z późn. zm.¹¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 117 uchyla się § 2;
- 2) w art. 118 uchyla się § 3;
- 3) po art. 126b dodaje się art. 126c w brzmieniu:
- „Art. 126c.
- § 1. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 117, art. 118 lub art. 120, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
- § 2. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 118a § 1 lub § 2, art. 122 lub art. 123, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 124 § 1 lub art. 125, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- 4) po art. 224a dodaje się art. 224b w brzmieniu:
- „Art. 224b.
- W razie skazania za przestępstwo określone w art. 224a sąd orzeka:
- 1) nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości co najmniej 10 000 zł oraz
 - 2) świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 w wysokości co najmniej 10 000 zł.”;
- 5) w art. 255a dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
- „§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym uczestniczy w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa. ”;
- 6) po art. 259 dodaje się art. 259a i art. 259b w brzmieniu:

„Art. 259a.

Kto przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej w celu popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 259b.

Na wniosek prokuratora sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy przestępstwa określonego w art. 259a, który dobrowolnie odstąpił od:

- 1) popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4 i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu lub zapobiegł popełnieniu zamierzonego przestępstwa;
- 2) pomocnictwa innym osobom w popełnieniu przestępstwa określonego w art. 259a i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu, w szczególności informacje o osobach, które popełniły przestępstwa określone w art. 259a. "

Art. 33.

W ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U. z 2014 r. poz. 1099, z 2015 r. poz. 1505 oraz z 2016 r. poz. 65) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 w ust. 2 w pkt 4 w lit. d kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
 - „5) obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi ujęte w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej.”;
- 2) w art. 7:
 - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Kierownik jednostki, który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami umieszczonymi w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, albo upoważniona przez niego osoba są obowiązani uzgadniać plan ochrony tych obszarów, obiektów i urządzeń z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji, a w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym, z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
 - b) w ust. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2) zawierać analizę stanu potencjalnych zagrożeń, w tym zagrożeń o charakterze terrorystycznym, i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki;”;
- 3) w art. 36 w ust. 1 w pkt 5 lit. a otrzymuje brzmienie:
 - „a) w granicach chronionych obiektów i obszarów – w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 oraz art. 47 pkt 3, 6 i 7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, z wyłączeniem przypadków przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachów, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c tej ustawy;”. (...)

Art. 36.

W ustawie z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz.U. z 2016 r. poz. 552) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 14 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3 i 5–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
- 2) w art. 128 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, pkt 3 lit. a i pkt 4 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3 i 5–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, strażnicy Straży Marszałkowskiej mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 37.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 96, 147, 178 i 437) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 w ust. 1 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
 - „3a) prowadzenie działań antyterrorystycznych w rozumieniu ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904) na obszarach lub w obiektach należących do komórek i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych albo administrowanych przez te komórki i jednostki organizacyjne;”;
- 2) w art. 17 w ust. 1 po pkt 10 dodaje się pkt 10a w brzmieniu:
 - „10a) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych prowadzonych na podstawie ustawy – także dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;”;
- 3) w art. 31 ust. 10a otrzymuje brzmienie:
 - 10a. Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej albo komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej może upoważnić swojego zastępcę do składania wniosków, o których mowa odpowiednio w ust. 1, 4, 9 i 10, lub do zarządzania kontrolą operacyjną w trybie ust. 4.
- 4) w art. 42 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i pkt 4 lit. a i b oraz w art. 47 pkt 1–3 i 5–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 38

W ustawie z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1929 i 2023 oraz z 2016 r. poz. 147 i 437) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo, istotnych z punktu widzenia ciągłości funkcjonowania państwa systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub systemu sieci teleinformatycznych objętych jednolitym wykazem obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, a także systemów teleinformatycznych właścicieli i posiadaczy obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej, o których mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1166, z 2015 r. poz. 1485 oraz z 2016 r. poz. 266);”;
 - 2) w art. 6 w ust. 1 po pkt 7 dodaje się pkt 7a w brzmieniu:
„7a) rozpoznawanie, przeciwdziałanie i zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym wymierzonym przeciwko obywatelom lub mieniu Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, z wyłączeniem zdarzeń o charakterze terrorystycznym wymierzonych przeciwko personelowi lub mieniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;”;
 - 3) po art. 22a dodaje się art. 22b w brzmieniu:
„Art. 22b.
1. Jeżeli informacje lub materiały uzyskane przez ABW podczas realizacji zadań, o których mowa w art. 5 ust. 1:
 - 1) wskazują na popełnienie przestępstwa szpiegostwa albo
 - 2) uprawdopodobniają działalność zmierzającą do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym – Szef ABW może, w przypadku gdy jest to uzasadnione względami bezpieczeństwa państwa, odstąpić od obowiązku zawiadomienia właściwego prokuratora o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia tego przestępstwa oraz osobie, która według uzyskanych przez ABW informacji lub materiałów może być jego sprawcą.2. Szef ABW może odstąpić od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, w przypadku gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa albo podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym świadomie i dobrowolnie:
 - 1) ujawnił wszelkie okoliczności popełnionego czynu lub prowadzonej działalności;
 - 2) zobowiązał się do podjęcia tajnej współpracy z ABW.3. Szef ABW może odstąpić od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, po zasięgnięciu opinii Prokuratora Generalnego oraz ministra – członka Rady Ministrów właściwego do spraw koordynowania działalności służb specjalnych, jeżeli został powołany.
 4. Odstąpienie od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, dotyczy funkcjonariuszy publicznych wykonujących czynności w postępowaniu określonym w niniejszym artykule.
 5. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, w przypadku gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym:
 - 1) popełnił umyślne przestępstwo przeciwko życiu albo inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, albo
 - 2) współdziałał w popełnieniu takiego przestępstwa lub usiłował je popełnić albo
 - 3) nakłaniał inną osobę do popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w pkt 1.6. W przypadku gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym, mimo podjęcia tajnej współpracy z ABW, prowadzi nadal działalność na szkodę Rzeczypospolitej Polskiej niezgodnie z warunkami tej współpracy albo popełnił jedno z przestępstw, o których mowa w ust. 5, lub współdziałał w popełnieniu takiego przestępstwa albo nakłaniał do jego popełnienia, Szef ABW powiadamia o tym właściwego prokuratora.
 7. Szef ABW powiadamia właściwego prokuratora także w przypadku, gdy zostanie ujawnione, że sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym, który podjął tajną współpracę z ABW, świadomie nie ujawnił wszelkich okoliczności czynu lub działalności, o których mowa w ust. 1.
 8. W przypadku zagrożenia życia lub zdrowia osoby, o której mowa w ust. 1, lub osób przez nią wskazanych Szef ABW stosuje wobec tej osoby lub osób przez nią wskazanych odpowiednie do zagrożenia środki ochronne, a także zapewnia niezbędne środki pomocy, w tym, w szczególności uzasadnionych przypadkach, także pomoc finansową. Przepisy art. 35 ust. 3 i art. 36 stosuje się odpowiednio.
 9. Szef ABW cofa ochronę lub pomoc w przypadku:
 - 1) umyślnego naruszania przez osobę objętą ochroną lub pomocą, o której mowa w ust. 8, zasad albo założeń w zakresie tej ochrony lub pomocy;
 - 2) zaistnienia co najmniej jednej z okoliczności, o których mowa w ust. 5–7.10. W razie cofnięcia ochrony lub pomocy w przypadkach, o których mowa w ust. 9, sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym jest obowiązany do zwrotu Szefowi ABW równowartości świadczeń otrzymanych w ramach pomocy, a także zwrotu dokumentów określonych w art. 35 ust. 3, jeżeli zostały mu wydane. Przepis stosuje się odpowiednio do osób chronionych, o których mowa w ust. 8.
- 4) w art. 25 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i pkt 4 lit. a, b i lit. c tiret pierwsze oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a i pkt 3–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz ABW może użyć broni palnej lub ją wykorzystywać.
- 5) w art. 26 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, 6 i 7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz AW może użyć broni palnej lub ją wykorzystywać.
- 6) po art. 32 dodaje się art. 32a–32e w brzmieniu:

„Art. 32a.

1. W celu zapobiegania i przeciwdziałania oraz zwalczania zdarzeń o charakterze terrorystycznym dotyczących istotnych z punktu widzenia ciągłości funkcjonowania państwa systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub sieci teleinformatycznych objętych jednolitym wykazem obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, a także systemów teleinformatycznych właścicieli, posiadaczy samoistnych i zależnych obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej, o których mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, lub danych przetwarzanych w tych systemach oraz zapobiegania i wykrywania przestępstw o charakterze terrorystycznym w tym obszarze oraz ścigania ich sprawców ABW może przeprowadzać ocenę bezpieczeństwa tych systemów teleinformatycznych, zwaną dalej „oceną bezpieczeństwa”.
2. Oceny bezpieczeństwa są przeprowadzane zgodnie z rocznym planem przeprowadzania ocen bezpieczeństwa, opracowywanym w terminie do 30 września roku poprzedzającego przez Szefa ABW w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji. W uzasadnionych przypadkach ocena bezpieczeństwa może zostać przeprowadzona z pominięciem planu.
3. ABW informuje podmiot zarządzający systemem teleinformatycznym, o którym mowa w ust. 1, o włączeniu tego systemu do rocznego planu przeprowadzania ocen bezpieczeństwa.
4. Ocena bezpieczeństwa polega na przeprowadzeniu testów bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego w celu identyfikacji podatności, przez które rozumie się słabość zasobu lub zabezpieczenia systemu teleinformatycznego, która może zostać wykorzystana przez zagrożenie, wpływających na integralność, poufność, rozliczalność i dostępność tego systemu.
5. Ocena bezpieczeństwa powinna być prowadzona z uwzględnieniem zasady minimalizacji zakłócenia pracy systemu teleinformatycznego lub ograniczenia jego dostępności i nie może prowadzić do nieodwracalnego zniszczenia danych przetwarzanych w systemie teleinformatycznym podlegającym tej ocenie.
6. W celu minimalizacji negatywnych następstw oceny bezpieczeństwa ABW uzgadnia z podmiotem, o którym mowa w ust. 1, ramowe warunki przeprowadzania tej oceny, w szczególności datę rozpoczęcia, harmonogram oraz zakres i rodzaj przeprowadzanych w ramach oceny bezpieczeństwa testów bezpieczeństwa.
7. ABW może wytwarzać lub pozyskiwać urządzenia lub programy komputerowe, o których mowa w art. 269b Kodeksu karnego, oraz ich używać w celu określenia podatności ocenianego systemu na możliwość popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 165 § 1 pkt 4, art. 267 § 3, art. 268a § 1 albo § 2 w związku z § 1, art. 269 § 2 albo art. 269a Kodeksu karnego.
8. Używając urządzeń lub programów komputerowych, o których mowa w ust. 7, ABW może uzyskać dostęp do informacji dla niej nieprzeznaczonych, przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, lub może uzyskać dostęp do całości lub części systemu teleinformatycznego.
9. Informacje uzyskane przez ABW w wyniku przeprowadzania oceny bezpieczeństwa stanowią tajemnicę prawnie chronioną i nie mogą być wykorzystane do realizacji innych zadań ustawowych ABW oraz podlegają one niezwłocznemu, komisijnemu i protokolarnemu zniszczeniu.
10. Po przeprowadzeniu oceny bezpieczeństwa ABW sporządza i przekazuje podmiotowi, którego system podlegał ocenie bezpieczeństwa, raport zawierający podsumowanie przeprowadzonych w ramach oceny bezpieczeństwa czynności oraz wskazanie wykrytych podatności systemu teleinformatycznego.
11. Jeżeli wykryta podatność może wystąpić w innych systemach teleinformatycznych, ABW informuje niezwłocznie ministra właściwego do spraw informatyzacji o wykrytej podatności oraz o możliwości jej wystąpienia w innych systemach teleinformatycznych.
12. Szef ABW określi, w drodze zarządzenia, rodzaje dokonywanych w ramach oceny bezpieczeństwa testów bezpieczeństwa, uwzględniając potrzebę kompletności dokonywanej oceny bezpieczeństwa.
13. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób niszczenia przez Szefa ABW materiałów zawierających informacje, o których mowa w ust. 9, a także wzory niezbędnych druków, mając na uwadze rodzaj materiałów podlegających zniszczeniu.
14. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki przeprowadzania oceny bezpieczeństwa, mając na uwadze określenie czynności niezbędnych do jej przeprowadzenia, w tym dokonywanie uzgodnień, o których mowa w ust. 6.

Art. 32b.

1. W przypadku powzięcia informacji o wystąpieniu zdarzenia o charakterze terrorystycznym dotyczącego systemów lub danych, o których mowa w art. 32a ust. 1, Szef ABW może żądać od podmiotów, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2a, przedstawienia informacji o budowie, funkcjonowaniu oraz zasadach eksploatacji posiadanych systemów teleinformatycznych, w tym informacji obejmujących hasła komputerowe,

kody dostępu i inne dane umożliwiające dostęp do systemu oraz ich używanie, w celu zapobiegania, reagowania na zdarzenia o charakterze terrorystycznym dotyczące systemów lub danych, o których mowa w art. 32a ust. 1, a także zapobiegania i wykrywania przestępstw o charakterze terrorystycznym w tym obszarze oraz ścigania ich sprawców.

2. Informacje i dane, o których mowa w ust. 1, podlegają ochronie przewidzianej w przepisach o ochronie informacji niejawnych i mogą być udostępniane jedynie funkcjonariuszom ABW prowadzącym w danym postępowaniu czynności operacyjno-rozpoznawcze i ich przełożonym, uprawnionym do sprawowania nadzoru nad tymi czynnościami.
3. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone naruszeniem przepisu ust. 2 na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 32c.

1. W celu zapobiegania, przeciwdziałania i wykrywania przestępstw o charakterze terrorystycznym oraz ścigania ich sprawców sąd, na pisemny wniosek Szefa ABW, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, w drodze postanowienia, może zarządzić zablokowanie przez usługodawcę świadczącego usługi drogą elektroniczną dostępności w systemie teleinformatycznym określonych danych informatycznych mających związek ze zdarzeniem o charakterze terrorystycznym lub określonych usług teleinformatycznych służących lub wykorzystywanych do spowodowania zdarzenia o charakterze terrorystycznym, zwane dalej „blokadą dostępności”.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, przedstawia się wraz z materiałami uzasadniającymi potrzebę zastosowanie blokady dostępności.
3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, wydaje Sąd Okręgowy w Warszawie.
4. W przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli mogłaby ona spowodować zdarzenie o charakterze terrorystycznym, Szef ABW, po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może zarządzić blokadę dostępności, zwracając się jednocześnie do sądu, o którym mowa w ust. 3, z wnioskiem o wydanie postanowienia w tej sprawie.
5. Usługodawca świadczący usługi drogą elektroniczną jest obowiązany do natychmiastowego dokonania czynności określonych w postanowieniu sądu lub przekazaniem mu żądaniu Szefa ABW.
6. Wniosek Szefa ABW, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:
 - 1) numer sprawy i jej kryptonim, jeżeli został jej nadany;
 - 2) opis zdarzenia o charakterze terrorystycznym z podaniem, w miarę możliwości, jego kwalifikacji prawnej;
 - 3) okoliczności uzasadniające potrzebę blokady dostępności;
 - 4) szczegółowe określenie rodzaju danych informatycznych lub usług teleinformatycznych mających podlegać zablokowaniu;
 - 5) dane pozwalające na jednoznaczne określenie podmiotu lub przedmiotu, wobec którego stosowana będzie blokada dostępności, ze wskazaniem sposobu jej stosowania;
 - 6) cel i czas prowadzonej blokady dostępności.
7. Blokadę dostępności zarządza się na okres nie dłuższy niż 30 dni. Sąd, o którym mowa w ust. 3, może, na pisemny wniosek Szefa ABW, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, wydać postanowienie o jednorazowym przedłużeniu blokady dostępności na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli nie ustały przyczyny jej zarządzenia.
8. Do wniosku, o którym mowa w ust. 4 i 7, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 2 i 6. Sąd przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w ust. 1, 4 i 7, zapoznaje się z materiałami uzasadniającymi wniosek.
9. Wnioski, o których mowa w ust. 1, 4 i 7, sąd rozpoznaje jednoosobowo, przy czym czynności sądu związane z rozpoznawaniem tych wniosków powinny być realizowane w warunkach przewidzianych dla przekazywania, przechowywania i udostępniania informacji niejawnych oraz z odpowiednim zastosowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 181 § 2 Kodeksu postępowania karnego. W posiedzeniu sądu może wziąć udział wyłącznie prokurator i Szef ABW.
10. Na postanowienia sądu, o których mowa w ust. 1, 4 i 7, przysługuje zażalenie Szefowi ABW i Prokuratorowi Generalnemu. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.
11. Blokady dostępności zaprzestaje się w przypadku:
 - 1) nieudzielenia przez sąd, w terminie 5 dni od złożenia wniosku w trybie ust. 4, zgody na zarządzenie przez Szefa ABW blokady dostępności;
 - 2) nieudzielenia przez sąd zgody na przedłużenie blokady dostępności w trybie ust. 7;
 - 3) upływu okresu, na który blokada dostępności została wprowadzona.
12. Sąd, Prokurator Generalny oraz Szef ABW prowadzą w formie elektronicznej, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych, rejestry postanowień, pisemnych zgód, zarządzeń i wniosków dotyczących blokady dostępności.
13. O zastosowaniu blokady dostępności Szef ABW powiadamia ministra właściwego do spraw informatyzacji, jeżeli usługodawca świadczący usługi drogą elektroniczną ma siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
14. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób dokumentowania blokady dostępności oraz przechowywania i przekazywania postanowień, pisemnych zgód, zarządzeń i wniosków, uwzględniając potrzebę zapewnienia niejawnego charakteru podejmowanych czynności i uzyskanych materiałów.

Art. 32d.

1. Szef ABW prowadzi rejestr zdarzeń naruszających bezpieczeństwo systemów teleinformatycznych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2a.
2. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, zawiera dane obejmujące:
 - 1) identyfikację podmiotu, na rzecz którego działa system teleinformatyczny, oraz dane administratora systemu;
 - 2) datę i czas wykrycia naruszenia bezpieczeństwa systemu oraz prawdopodobną początkową datę i czas naruszenia bezpieczeństwa systemu;
 - 3) identyfikację źródła zdarzenia naruszającego bezpieczeństwo systemu;
 - 4) opis stwierdzonego zdarzenia naruszającego bezpieczeństwo systemu oraz sposób działania podmiotu powodującego naruszenie bezpieczeństwa;
 - 5) opis szkód w systemie powstałych lub mogących powstać wskutek zdarzenia naruszającego bezpieczeństwo systemu.
3. Dane, o których mowa w ust. 2, przekazuje Szefowi ABW administrator systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2a, niezwłocznie po wykryciu zdarzenia naruszającego bezpieczeństwo tego systemu.
4. Dane z rejestru są udostępniane ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji.

Art. 32e.

1. Szef ABW przeprowadza analizę zdarzeń naruszających bezpieczeństwo systemów teleinformatycznych i wydaje podmiotom, o których mowa w art. 32d ust. 3, rekomendacje zmierzające do podniesienia poziomu bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych w celu zapewnienia ich integralności, poufności, rozliczalności i dostępności, zwane dalej „rekomendacjami”.
 2. Podmioty, o których mowa w art. 32d ust. 3, mogą wnieść do Szefa ABW zastrzeżenia do rekomendowanych sposobów podniesienia poziomu bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych z uwagi na negatywny wpływ rekomendowanych działań na funkcjonalność systemu lub powstanie nowych podatności, jednak nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania rekomendacji.
 3. Szef ABW odnosi się do zastrzeżeń otrzymanych w trybie ust. 2 niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 14 dni od dnia ich otrzymania i podtrzymuje rekomendacje lub przekazuje zmienione rekomendacje.
 4. Podmioty, którym Szef ABW przekazał rekomendacje, w terminie miesiąca od dnia ich otrzymania informują Szefa ABW o sposobie i zakresie ich uwzględnienia.
 5. Nieuwzględnienie rekomendacji stanowi podstawę do wystąpienia przez Szefa ABW do organu sprawującego nadzór nad podmiotem, o którym mowa w ust. 4, z informacją o nieuwzględnieniu rekomendacji lub z wnioskiem o podjęcie działań mających na celu wykonanie rekomendacji.
- 7) w art. 34 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
- 2a. Administrator zbioru danych, o którym mowa w ust. 2, udostępnia Szefowi ABW w drodze teletransmisji informacje zgromadzone w zbiorach danych bez konieczności każdorazowego przedstawiania imiennego upoważnienia wydanego przez Szefa ABW, okazywanego przez funkcjonariusza ABW wraz z legitymacją służbową, o których mowa w ust. 2, jeżeli jednostka organizacyjna ABW będąca odbiorcą informacji spełnia łącznie następujące warunki:
- 1) posiada urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
 - 2) posiada zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania;
 - 3) specyfika lub zakres wykonywanych zadań uzasadnia takie udostępnienie.
- 8) po art. 34 dodaje się art. 34a w brzmieniu:

„Art. 34a.

1. W zakresie swojej właściwości ABW, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego zapobieżenia przestępstwom określonym w art. 5 ust. 1 pkt 2 lub ich wykrycia albo ustalenia sprawców i uzyskania dowodów, może korzystać z przetwarzanych przez banki informacji stanowiących tajemnicę bankową oraz informacji dotyczących umów o rachunek papierów wartościowych, umów o rachunek pieniężny, umów ubezpieczenia lub innych umów dotyczących obrotu instrumentami finansowymi, świadczenia usług płatniczych lub zawieranych z uczestnikami funduszy inwestycyjnych, a w szczególności z przetwarzanych przez uprawnione podmioty danych osób, które zawarły takie umowy.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do:
 - 1) podmiotów wykonujących działalność na podstawie ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 719, 831 i 904);
 - 2) podmiotów wykonujących działalność ubezpieczeniową;
 - 3) podmiotów wykonujących działalność w zakresie obrotu papierami wartościowymi i innymi instrumentami finansowymi na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2014 r. poz. 94, z późn. zm.¹³⁾);

- 4) instytucji obowiązanych i podmiotów świadczących usługi finansowe w rozumieniu ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2016 r. poz. 299 i 615);
 - 5) podmiotów wykonujących działalność z zakresu usług płatniczych na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2014 r. poz. 873 i 1916 oraz z 2015 r. poz. 1764, 1830 i 1893);
 - 6) funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych wykonujących działalność na podstawie ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2014 r. poz. 157, z późn. zm.¹⁴⁾);
 - 7) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.
3. Informacje i dane, o których mowa w ust. 1, oraz informacje związane z przekazywaniem tych informacji i danych podlegają ochronie przewidzianej w przepisach o ochronie informacji niejawnych i mogą być udostępniane jedynie funkcjonariuszom ABW prowadzącym w danym postępowaniu czynności operacyjno-rozpoznawcze i ich przełożonym, uprawnionym do sprawowania nadzoru nad tymi czynnościami. Akta postępowań zawierające te informacje i dane udostępnia się również sądom i prokuratorom, jeżeli następuje to w celu ścigania karnego.
 4. Informacje i dane, o których mowa w ust. 1, udostępnia się na podstawie postanowienia wydanego na piśmie wniosek Szefa ABW przez Sąd Okręgowy w Warszawie.
 5. Wniosek, o którym mowa w ust. 4, zawiera:
 - 1) numer sprawy i jej kryptonim, jeżeli został jej nadany;
 - 2) opis przestępstwa z podaniem jego kwalifikacji prawnej;
 - 3) okoliczności uzasadniające potrzebę udostępnienia informacji i danych;
 - 4) wskazanie podmiotu, którego informacje i dane dotyczą;
 - 5) podmiot zobowiązany do udostępnienia informacji i danych;
 - 6) rodzaj i zakres informacji i danych.
 6. Po rozpatrzeniu wniosku Sąd Okręgowy w Warszawie, w drodze postanowienia, wyraża zgodę na udostępnienie informacji i danych, o których mowa w ust. 1, określając ich rodzaj, zakres oraz podmiot zobowiązany do ich udostępnienia, albo odmawia udzielenia zgody na udostępnienie informacji i danych. Przepis art. 27 ust. 11 stosuje się odpowiednio.
 7. Szefowi ABW na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie, o którym mowa w ust. 6, przysługuje zażalenie.
 8. W przypadku wyrażenia przez Sąd Okręgowy w Warszawie zgody na udostępnienie informacji i danych, o których mowa w ust. 1, Szef ABW pisemnie informuje podmiot, o którym mowa w ust. 5 pkt 5, o wydaniu przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowienia, wskazując jego datę i sygnaturę, oraz o rodzaju i zakresie informacji i danych, które mają być udostępnione, podmiocie, którego informacje i dane dotyczą, oraz o osobie funkcjonariusza ABW upoważnionego do ich odbioru.
 9. W terminie do 120 dni od dnia przekazania informacji i danych, o których mowa w ust. 1, Szef ABW informuje podmiot, o którym mowa w ust. 5 pkt 4, o postanowieniu Sądu Okręgowego w Warszawie wyrażającym zgodę na udostępnienie informacji i danych.
 10. Sąd Okręgowy w Warszawie, na wniosek Szefa ABW, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może odroczyć, w drodze postanowienia, na czas oznaczony, z możliwością dalszego przedłużania, obowiązek, o którym mowa w ust. 9, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że poinformowanie podmiotu, o którym mowa w ust. 5 pkt 4, może zaszkodzić wynikom podjętych czynności operacyjno-rozpoznawczych. Przepis art. 27 ust. 11 stosuje się odpowiednio.
 11. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 9 lub 10, zostało wszczęte postępowanie przygotowawcze, podmiot, o którym mowa w ust. 5 pkt 4, jest powiadamiany o postanowieniu Sądu Okręgowego w Warszawie o udostępnieniu informacji i danych przez prokuratora lub, na jego polecenie, przez Szefa ABW przed zamknięciem postępowania przygotowawczego albo niezwłocznie po jego umorzeniu.
 12. Jeżeli informacje i dane, o których mowa w ust. 1, nie dostarczyły podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego, Szef ABW niezwłocznie pisemnie zawiadamia o tym podmiot, o którym mowa w ust. 5 pkt 5.
 13. Materiały zgromadzone w trybie, o którym mowa w ust. 1-10, niestanowiące informacji potwierdzających zaistnienie przestępstwa, podlegają niezwłocznemu, protokolarnemu, komisijnemu zniszczeniu. Zniszczenie materiałów zarządza Szef ABW.
 14. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone naruszeniem przepisu ust. 3 na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.
 15. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposoby przetwarzania danych i informacji, o których mowa w ust. 1, w zbiorach danych, rodzaje jednostek organizacyjnych ABW uprawnionych do korzystania z tych zbiorów oraz wzory dokumentów obowiązujących przy przetwarzaniu danych, uwzględniając potrzebę ochrony danych przed nieuprawnionym dostępem.
- 9) w art. 43:
 - a) w ust. 2 w pkt 6 dodaje się przecinek i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) zniszczenia, unieruchomienia lub przejęcia kontroli lotu bezałogowego statku powietrznego, w tym modelu latającego”;

- b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
 - 3. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 2, 4, 6 i 7, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami lub obiektami, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.
- 10) w art. 44 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
 - „1) posiadająca obywatelstwo polskie;”;
- 11) w art. 60:
 - a) w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
 - „5) utraty obywatelstwa polskiego.”;
 - b) w ust. 2 w pkt 8 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 9 w brzmieniu:
 - „9) nabycia obywatelstwa innego państwa.”.

Art. 39.

W ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz.U. z 2016 r. poz. 605) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 126 dodaje się art. 126a w brzmieniu:
 - „Art. 126a.
 - 1. Bezzałogowy statek powietrzny, w tym model latający, może zostać zniszczony, unieruchomiony albo nad jego lotem może zostać przejęta kontrola, w przypadku gdy:
 - 1) przebieg lotu lub działanie bezzałogowego statku powietrznego:
 - a) zagraża życiu lub zdrowiu osoby,
 - b) stwarza zagrożenie dla chronionych obiektów, urządzeń lub obszarów,
 - c) zakłóca przebieg imprezy masowej albo zagraża bezpieczeństwu jej uczestników,
 - d) stwarza uzasadnione podejrzenie, że może zostać użyty jako środek ataku terrorystycznego;
 - 2) bezzałogowy statek powietrzny wykonuje lot w przestrzeni powietrznej w części, w której wprowadzono ograniczenia lotów albo znajdującej się nad terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w której lot statku powietrznego jest zakazany od poziomu terenu do określonej wysokości.
 - 2. Do zniszczenia lub unieruchomienia bezzałogowego statku powietrznego albo przejęcia kontroli nad jego lotem w przypadku, o którym mowa w:
 - 1) ust. 1 pkt 1 lit. a, b i d – są uprawnieni funkcjonariusze Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Celnej i Służby Więziennej, strażnicy Straży Marszałkowskiej, żołnierze Żandarmerii Wojskowej i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz pracownicy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych,
 - 2) ust. 1 pkt 1 lit. c – są uprawnieni funkcjonariusze Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, żołnierze Żandarmerii Wojskowej oraz pracownicy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych,
 - 3) ust. 1 pkt 2 – są uprawnieni żołnierze Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – na zasadach określonych w odrębnych przepisach.
- 2) w art. 186b:
 - a) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:
 - 4a. Zarządzający lotniskiem realizuje zadania w zakresie ochrony stref ogólnodostępnych lotniska we współpracy ze służbami ochrony działającymi na terenie lotniska.
 - b) po ust. 9 dodaje się ust. 9a w brzmieniu:
 - 9a. Straż Graniczna, w celu realizacji swoich zadań, jest uprawniona do korzystania z systemów rejestrujących obraz umieszczonych na terenie portu lotniczego i zapisów z tych systemów. Kopie zapisu udostępnione Straży Granicznej przez zarządzającego lotniskiem, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego, postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania dyscyplinarnego lub mogących być wykorzystanymi w postępowaniu w ramach czynności wyjaśniających albo dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań Straż Graniczna przechowuje przez okres nie dłuższy jednak niż 30 dni, licząc od dnia udostępnienia, a następnie niszczy. (...)

Art. 41.

W ustawie z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1414, z późn. zm.¹⁵⁾) w art. 22:

- 1) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2) Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Biurze Bezpieczeństwa Narodowego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu oraz powszechnej jednostce organizacyjnej prokuratury,”;;
- 2) ust. 1a otrzymuje brzmienie:
 - 1a. Zgoda żołnierza zawodowego na pełnienie służby na stanowisku służbowym prokuratora do spraw wojskowych albo w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego nie jest wymagana. (...)

Art. 43.

W ustawie z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2014 r. poz. 243, z późn. zm.¹⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 60a dodaje się art. 60b w brzmieniu:

„Art. 60b.

1. Abonent, z wyłączeniem abonenta korzystającego z publicznie dostępnych usług telefonicznych świadczonych za pomocą aparatu publicznego lub przez wybranie numeru dostępu do sieci dostawcy usług oraz abonenta usług przedpłaconych polegających na rozpowszechnianiu lub rozprowadzaniu programów telewizyjnych drogą naziemną, kablową lub satelitarną, podaje dostawcy usług następujące dane:
 - 1) w przypadku abonenta będącego osobą fizyczną:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) numer PESEL, jeżeli go posiada, albo nazwę, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość, a w przypadku cudzoziemca, który nie jest obywatelem państwa członkowskiego albo Konfederacji Szwajcarskiej – numer paszportu lub karty pobytu;
 - 2) w przypadku abonenta niebędącego osobą fizyczną:
 - a) nazwę,
 - b) numer identyfikacyjny REGON lub NIP lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym albo ewidencji działalności gospodarczej, lub innym właściwym rejestrze.
 2. Abonent podaje dane, o których mowa w ust. 1, przy zawieraniu umowy w formie pisemnej lub elektronicznej. Abonent będący stroną umowy o świadczenie usług przedpłaconych w publicznej sieci telekomunikacyjnej podaje dane, o których mowa w ust. 1, dostawcy usług. Dane mogą być podane również drogą elektroniczną albo w inny sposób określony przez dostawcę tych usług.
 3. Dostawca usług rozpoczyna świadczenie usług telekomunikacyjnych:
 - 1) nie wcześniej niż po potwierdzeniu zgodności podanych przez abonenta danych z danymi określonymi w ust. 1: a) pkt 1, zawartymi w dokumencie potwierdzającym tożsamość abonenta będącego osobą fizyczną, b) pkt 2, zawartymi we właściwym rejestrze albo
 - 2) po podaniu przez abonenta danych określonych w ust. 1 i potwierdzeniu ich drogą elektroniczną przy wykorzystaniu:
 - a) środków identyfikacji elektronicznej służących do uwierzytelniania w systemie teleinformatycznym banku krajowego,
 - b) danych weryfikowanych za pomocą bezpiecznego podpisu elektronicznego weryfikowanego za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu,
 - c) środków identyfikacji elektronicznej służących do uwierzytelniania w systemie teleinformatycznym dostawcy usług telekomunikacyjnych, jeżeli dane abonenta zostały już zweryfikowane w związku z inną umową,
 - d) środków identyfikacji elektronicznej służących do uwierzytelniania w systemie teleinformatycznym, który spełnia wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie art. 20a ust. 3 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2014 r. poz. 1114 oraz z 2016 r. poz. 352).
 4. Potwierdzenia, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, dostawca usług może dokonać również za pośrednictwem osoby trzeciej działającej w imieniu dostawcy usług.
 5. Minister właściwy do spraw informatyzacji wskazuje, w drodze obwieszczenia, systemy teleinformatyczne zapewniające wiarygodność i autoryzację ich użytkownika, o których mowa w ust. 3 pkt 2 lit. d.
- 2) w art. 179 po ust. 9 dodaje się ust. 9a w brzmieniu:
- 9a. Prezes UKE udostępnia uprawnionym podmiotom informacje o przeniesionych numerach zawarte w bazie danych, o której mowa w art. 71 ust. 4, na zasadach i w trybie określonych w przepisach odrębnych. Przepis ust. 4b stosuje się odpowiednio. (...)

Art. 45.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2014 r. poz. 253, z późn. zm.¹⁹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 w ust. 1:

- a) w pkt 1 lit. g otrzymuje brzmienie:

„g) innych niż określone w lit. a-f, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, SZ RP oraz jednostek organizacyjnych MON, a także państw, które zapewniają wzajemność;”
 - b) po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) rozpoznawanie, zapobieganie oraz wykrywanie zdarzeń oraz przestępstw o charakterze terrorystycznym godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, SZ RP oraz jednostek organizacyjnych MON;”
- 2) w art. 6 w ust. 1 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
- „3a) rozpoznawanie, przeciwdziałanie i zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym wymierzonym przeciwko personelowi i mieniu SZ RP poza granicami państwa oraz zwalczanie skutków takich zdarzeń;”
- 3) w art. 10:
- a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

- 1a. W celu realizacji współdziałania, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w szczególności dla zapewnienia bezpieczeństwa i właściwej realizacji zadań SWW poza granicami państwa, w SWW mogą być tworzone zespoły zadaniowe składające się z funkcjonariuszy SWW, żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w SWW oraz żołnierzy pełniących służbę w oddziałach lub pododdziałach SZ RP.
- 1b. Żołnierze pełniący służbę w oddziałach lub pododdziałach SZ RP, wchodzący w skład zespołów zadaniowych, o których mowa w ust. 1a, wykonują polecenia i rozkazy według procedur obowiązujących w SWW. Żołnierzom tym przysługują uprawnienia, o których mowa w art. 26, art. 28 i art. 30.
- b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
- 2a. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze zarządzenia niepodlegającego ogłoszeniu, sposób i tryb tworzenia zespołów zadaniowych, o których mowa w ust. 1a, oraz wyznaczania żołnierzy pełniących służbę w oddziałach lub pododdziałach SZ RP do składu takich zespołów.
- 4) po art. 27 dodaje się art. 27a w brzmieniu:

„Art. 27a.

1. Jeżeli informacje lub materiały uzyskane przez SKW podczas realizacji zadań, o których mowa w art. 5 ust. 1:
 - 1) wskazują na popełnienie przestępstwa szpiegostwa albo
 - 2) uprawdopodobniają działalność zmierzającą do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym – Szef SKW może, w przypadku gdy jest to uzasadnione względami bezpieczeństwa państwa, odstąpić od obowiązku zawiadomienia właściwego prokuratora o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia tego przestępstwa oraz osobie, która według uzyskanych przez SKW informacji lub materiałów może być jego sprawcą.
 2. Szef SKW może odstąpić od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, w przypadku gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa albo podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym świadomie i dobrowolnie:
 - 1) ujawnił wszelkie okoliczności popełnionego czynu lub prowadzonej działalności;
 - 2) zobowiązał się do podjęcia tajnej współpracy z SKW.
 3. Szef SKW może odstąpić od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, po zasięgnięciu opinii Prokuratora Generalnego oraz Ministra Koordynatora Służb Specjalnych, jeżeli został powołany.
 4. Odstąpienie od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, dotyczy funkcjonariuszy publicznych wykonujących czynności w postępowaniu określonym w niniejszym artykule.
 5. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku, gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym:
 - 1) popełnił umyślne przestępstwo przeciwko życiu albo inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, albo
 - 2) współdziałał w popełnieniu takiego przestępstwa lub usiłował je popełnić, albo
 - 3) nakłaniał inną osobę do popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w pkt 1.
 6. W przypadku gdy sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym mimo podjęcia tajnej współpracy z SKW prowadzi nadal działalność na szkodę SZ RP lub obronności Rzeczypospolitej Polskiej niezgodnie z warunkami tej współpracy albo popełnił jedno z przestępstw, o których mowa w ust. 5, lub współdziałał w popełnieniu takiego przestępstwa, albo nakłaniał do jego popełnienia, Szef SKW powiadamia o tym właściwego prokuratora.
 7. Szef SKW powiadamia właściwego prokuratora także w przypadku, gdy zostanie ujawnione, że sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym, który podjął tajną współpracę z SKW, świadomie nie ujawnił wszelkich okoliczności czynu lub działalności, o których mowa w ust. 1.
 8. W przypadku zagrożenia życia lub zdrowia osoby, o której mowa w ust. 1, lub osób przez nią wskazanych Szef SKW stosuje wobec tej osoby lub osób przez nią wskazanych odpowiednie do zagrożenia środki ochronne, a także zapewnia niezbędne środki pomocy, w tym, w szczególności uzasadnionych przypadkach, także pomoc finansową. Przepisy art. 39 ust. 3 i art. 40 stosuje się odpowiednio.
 9. Szef SKW cofa ochronę lub pomoc w przypadku:
 - 1) umyślnego naruszania przez osobę objętą ochroną lub pomocą, o których mowa w ust. 8, zasad albo zaleceń w zakresie tej ochrony lub pomocy;
 - 2) zaistnienia co najmniej jednej z okoliczności, o których mowa w ust. 5–7.
 10. W razie cofnięcia ochrony lub pomocy w przypadkach, o których mowa w ust. 9, sprawca przestępstwa szpiegostwa lub podejrzewany o przestępstwa o charakterze terrorystycznym jest obowiązany do zwrotu Szefowi SKW równowartości świadczeń otrzymanych w ramach pomocy, a także do zwrotu dokumentów określonych w art. 39 ust. 3, jeżeli zostały mu wydane. Przepis stosuje się odpowiednio do osób chronionych, o których mowa w ust. 8.
- 5) w art. 30 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 4 lit. c tiret trzecie oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3 i 5–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SKW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
- 6) w art. 30a ust. 2 otrzymuje brzmienie:

2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, 6 i 7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz SWW może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 46.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2016 r. poz. 740) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) posiadająca obywatelstwo polskie;”;
- 2) w art. 19:
 - a) w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
„5) utraty obywatelstwa polskiego.”;
 - b) w ust. 2 dodaje się pkt 9 w brzmieniu:
„9) nabycia obywatelstwa innego państwa.”.

Art. 47.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2014 r. poz. 1411, z późn. zm.²⁰⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 15 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i e, pkt 2, 3 i 4 lit. a, b i lit. c tiret drugie oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3 i 5-7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz CBA może użyć broni palnej lub ją wykorzystać.
- 2) w art. 30:
 - a) w ust. 2 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) zniszczenia, unieruchomienia lub przejścia kontroli lotu bezzałogowego statku powietrznego, w tym modelu latającego.”;
 - b) po ust. 2a dodaje się ust. 2b w brzmieniu:
2b. Czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 2a, 3 i 4, mogą być wykonywane również w miejscu bezpośrednio sąsiadującym z chronionymi urządzeniami, obszarami lub obiektami, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa przebywających w nich osób.

Art. 48.

W ustawie z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. z 2014 r. poz. 1525 oraz z 2015 r. poz. 1274) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 73 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Decyzję o wydaleniu obywatela UE lub członka rodziny niebędącego obywatelem UE wydaje, z urzędu lub na wniosek Ministra Obrony Narodowej, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu, Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, Komendanta Głównego Straży Granicznej albo Komendanta Głównego Policji, wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu obywatela UE lub członka rodziny niebędącego obywatelem UE lub miejsce ujawnienia faktu albo zdarzenia będącego podstawą wystąpienia z wnioskiem o wydalenie.
- 2) po art. 73b dodaje się art. 73c w brzmieniu:

„Art. 73c.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, na wniosek Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, wydaje decyzję o wydaleniu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatela UE lub członka rodziny niebędącego obywatelem UE, co do których istnieje obawa, że mogą prowadzić działalność terrorystyczną lub szpiegowską, albo podejrzewanych o popełnienie jednego z tych przestępstw.
2. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu, przymusowemu wykonaniu.

Art. 49.

W ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. z 2013 r. poz. 757, z późn. zm.²¹⁾) w art. 11 w ust. 3 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

- „6a) w realizujących działania antyterrorystyczne jednostkach podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych niebędących podmiotami leczniczymi;”.

Art. 50.

W ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1166, z 2015 r. poz. 1485 oraz z 2016 r. poz. 266) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 pkt 11 otrzymuje brzmienie:
„11) zdarzeniu o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, o której mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904).”;
- 2) uchyla się art. 12a;
- 3) uchyla się art. 23.

Art. 51.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 990, z późn. zm.²²⁾) w art. 66 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

3. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1, 2 i pkt 3 lit. a oraz w art. 47 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 3 i 5–7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusze wykonujący czynności związane z realizacją zadań określonych w art. 2 ust. 1 pkt 4-6, pełniący służbę w wyodrębnionych komórkach organizacyjnych Służby Celnej lub funkcjonariusze upoważnieni przez Szefa Służby Celnej do wykonywania tych zadań mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

(...)

Art. 53.

W ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. z 2016 r. poz. 713) w art. 19 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

2. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a, b i e, pkt 2, pkt 3 lit. a, pkt 5 oraz w art. 47 pkt 3, 6 i 7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusze mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Art. 54.

W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2016 r. poz. 627) w art. 106 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

3. Przepisu ust. 1 pkt 4 nie stosuje się do funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Więziennej i Inspekcji Transportu Drogowego oraz do kierujących pojazdami ochotniczych straży pożarnych.

Art. 55.

W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 618, z późn. zm.²⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 1 pkt 1a otrzymuje brzmienie:
„1a) jednostka wojskowa – jednostkę organizacyjną niebędącą jednostką budżetową, dla której podmiotem tworzącym jest Minister Obrony Narodowej, w której są udzielane świadczenia zdrowotne, realizującą zadania także poza granicami państwa na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. z 2014 r. poz. 1510);”;
- 2) w art. 22 w ust. 4a pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) procedury i standardy postępowania medycznego w podmiotach leczniczych określonych w pkt 1”;
- 3) w art. 40 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 1. Jednostka budżetowa i jednostka wojskowa, dla których podmiotem tworzącym jest Minister Obrony Narodowej, wykonują działalność leczniczą w zakresie czynności ratunkowych, leczenia, ewakuacji medycznej i transportu sanitarnego z wykorzystaniem pojazdów sanitarnych, statków powietrznych, etatowego i tabelarycznego sprzętu i wyposażenia medycznego, medycznych środków materiałowych oraz leków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, na rzecz żołnierzy i personelu cywilnego, a także żołnierzy wojsk obcych i ich personelu cywilnego.

Art. 56.

W ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. poz. 628 i 1165 oraz z 2014 r. poz. 24 i 1199) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 47 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:
„7) zniszczenia lub unieruchomienia bezzałogowego statku powietrznego, w przypadkach określonych w ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz.U. z 2016 r. poz. 605 i 904).”;
- 2) w art. 48 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
 3. Od procedury, o której mowa w ust. 1 i 2, lub jej poszczególnych elementów, w szczególności od oddania strzału ostrzegawczego, można odstąpić, jeżeli:
 - 1) ich zrealizowanie groziłoby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby lub
 - 2) jest to niezbędne dla zapobieżenia wystąpieniu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. poz. 904), a inne środki ze względu na okoliczności mogłyby okazać się niewystarczające.

Art. 57.

W ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. poz. 1650, z późn. zm.²⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 310 otrzymuje brzmienie:

„Art. 310.

Decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydaje:

- 1) z urzędu – komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej, który stwierdził istnienie przesłanki uzasadniającej wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;
 - 2) na wniosek wojewody, Ministra Obrony Narodowej, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu, Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, organu Służby Celnej, komendanta wojewódzkiego lub komendanta powiatowego (miejskiego) Policji – komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej właściwy ze względu na siedzibę organu występującego z wnioskiem albo miejsce pobytu cudzoziemca.”;
- 2) po art. 329 dodaje się art. 329a w brzmieniu:
- „Art. 329a.
1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, na wniosek Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, wydaje decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu dotyczącą cudzoziemca, co do którego istnieje obawa, że może prowadzić działalność terrorystyczną lub szpiegowską, albo podejrzanego o popełnienie jednego z tych przestępstw.
 2. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu przymusowemu wykonaniu.
- 3) w art. 449 w ust. 2 w pkt 16 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 17 w brzmieniu: „17) centralnego rejestru wizowego, o którym mowa w art. 449a ust. 1.”;
 - 4) w art. 449a ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 2. Dane przetwarzane w centralnym rejestrze wizowym udostępnia się konsulom.
 - 5) w art. 450 w ust. 1 wprowadzenie do wyczerpania otrzymuje brzmienie: „Dane przetwarzane w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców, o których mowa w art. 449 ust. 2 pkt 1–12, 16 i 17, udostępnia się następującym podmiotom, w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań:” (...)

Rozdział 7

Przepisy przejściowe, dostosowujące i przepis końcowy (...)

Art. 60.

1. Do dnia 1 lutego 2017 r. abonenci usług przedpłaconych, którzy zawarli umowę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, są obowiązani do podania dostawcy usług przedpłaconych danych, o których mowa w art. 60b ust. 1 ustawy zmienianej w art. 43 i potwierdzenia ich w sposób, o którym mowa w art. 60b ust. 3 i 4 ustawy zmienianej w art. 43.
2. Dostawca usług przedpłaconych w publicznej sieci telekomunikacyjnej zaprzestaje świadczenia tych usług abonentom, którzy:
 - 1) nie podali danych określonych w art. 60b ust. 1 ustawy zmienianej w art. 43 lub
 - 2) których dane nie zostały potwierdzone zgodnie z art. 60b ust. 3 i 4 ustawy zmienianej w art. 43.

Art. 61.

Do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 5 i 6 pozostają w mocy, w zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie, zadania wykonywane w ramach poszczególnych stopni alarmowych określone w wykazie, o którym mowa w art. 7 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 50.

Art. 62.

1. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, włączy dane przetwarzane w centralnym rejestrze wizowym prowadzonym na podstawie art. 449a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 57 do krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców, o którym mowa w art. 449 ust. 2 tej ustawy, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.
2. Do czasu włączenia centralnego rejestru wizowego obejmującego dane z prowadzonych przez ministra właściwego do spraw zagranicznych i konsulów rejestrów, o których mowa w art. 428 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy zmienianej w art. 57, do krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców, o którym mowa w art. 449a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 57, dane przetwarzane w centralnym rejestrze wizowym udostępnia się konsulom, Szefowi Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz Szefowi ABW w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań.

Art. 63.

1. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 18 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 27 zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 18 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 27, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.
2. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 20 ust. 19 ustawy zmienianej w art. 27 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 20 ust. 19 ustawy zmienianej w art. 27, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.
3. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 30 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 14 ust. 2 usta-

wy zmienianej w art. 30, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

(...)

Art. 65.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 43, który wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik Karta informacyjna KPP/MCR (wzór).

Wydarzenie:.....	KARTA INFORMACYJNA KPP/MCR	Data:.....
Nr patrolu pieszego / punktu stałego:.....		
Imię:..... Nazwisko:.....		
Kraj:..... Data urodzenia:.....		PŁEĆ: K ☐ M ☐
Świadomość: A V P U	Częstość oddechów /min:	Duszność ☐ Sinica ☐ Bezdech ☐ SpO ₂ %
Tętno /min:.....	Miarowe ☐ Niemiarowe ☐	CTK:/..... mmHg
WYWIAD / OBJAWY:		POSTĘPOWANIE:

Podpis / pieczęć kierownika patrolu / punktu stałego

Nr namiotu / ZRM.....			Żrenice P ☐ Wąska ☐ Prawidłowa ☐ Szeroka ☐ Reaktywna ☐ Niereaktywna L ☐ Wąska ☐ Prawidłowa ☐ Szeroka ☐ Reaktywna ☐ Niereaktywna																								
<table border="1" style="width:100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th>PARAMETR</th> <th>Czas:.....</th> <th>Czas:.....</th> </tr> <tr> <td>AVPU / GCS</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Częst. oddechów</td> <td>/min</td> <td>/min</td> </tr> <tr> <td>Tętno</td> <td>/min</td> <td>/min</td> </tr> <tr> <td>CTK</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>SpO₂</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Glikemia (mg%)</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Temperatura</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	PARAMETR	Czas:.....	Czas:.....		AVPU / GCS			Częst. oddechów	/min	/min	Tętno	/min	/min	CTK			SpO ₂			Glikemia (mg%)			Temperatura			Szmeru oddechowe ☐ Prawidłowy ☐ Świsty ☐ Furczenia ☐ Trzeszczenia ☐ Rzężenia ☐ Brak ☐ Inny Tony serca ☐ Czyste, głośnie ☐ Ściszone ☐ Brak Jama brzuszna ☐ W normie ☐ Bol, Palpacyjna ☐ Brakperystalt. ☐ Obj. otrzewn.	Skóra ☐ W normie ☐ Mokra ☐ Biała ☐ Zimna
PARAMETR	Czas:.....	Czas:.....																									
AVPU / GCS																											
Częst. oddechów	/min	/min																									
Tętno	/min	/min																									
CTK																											
SpO ₂																											
Glikemia (mg%)																											
Temperatura																											
☐ Odsysanie ☐ NG ☐ UG ☐ LMA rozm: ☐ LT-D rozm: ☐ Intubacja rozm:	☐ Defibrylacja..... ☐ Kardiowersja..... ☐ Stymulacja..... EKG 12 odpr. ☐ Rytm zatokowy ☐ SVT ☐ VT ☐ VF ☐ Asystolia ☐ PEA ☐ AF ☐ OZW..... ☐ Dostęp IV..... ☐ Dostęp IO.....	OPARZENIA I°% II°% III°% Ciąża ☐ Tak ☐ Nie Poród ☐ Tak ☐ Nie ☐ Opatrunek ☐ Unieruchomienie ☐ Monitorowanie ☐ Cewnikowanie ☐ Inne.....	<table border="1" style="width:100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th>LEK</th> <th>CZAS</th> <th>DAWKA/ DROGA PODANIA</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>6</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>7</td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>	LEK	CZAS	DAWKA/ DROGA PODANIA	1			2			3			4			5			6			7		
LEK	CZAS	DAWKA/ DROGA PODANIA																									
1																											
2																											
3																											
4																											
5																											
6																											
7																											
Tlenoterapia ☐ Wąsy L/min..... ☐ Maska L/min..... ☐ Went. workiem Respirator ☐ CMV ☐ SIMV ☐ Inne ☐ PEEP..... FIO ₂ Obj. oddechowa..... Częstość..... ☐ Odbarczenie odmy przeżnej ☐ Opatrunek Ashermana			OPIS: ROZPOZNANIE:																								

Podpis / pieczęć kierownika namiotu / ZRM

Kryptonim ZRM.....	Transport do:
Czynności wykonane podczas transportu: <p style="text-align:right;">Podpis / pieczęć kierownika ZRM</p>	Pieczęć SOR / CU / Oddz. Spec. Podpis / pieczęć lekarza dyżurnego SOR / CU / Oddz. Spec.
	Czas przekazania pacjenta:

Uwaga!

Przedstawione wyżej wybrane przepisy ustawy o działaniach antyterrorystycznych zdaniem autorów kompilacji mają zastosowanie do realizacji tematów z zakresu prewencji Policji, oznaczonych nr 1, 4–10, 17, 20–22 w tabeli umieszczonej we wstępie do przedmiotowego opracowania.